Πανεπιστήμιο
Ιωαννίνων

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (Π.Μ.Σ.) «Νεότερος και Σύγχρονος Κόσμος: Ιστορία, Λαογραφία, Ανθρωπολογία»

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Οι εκλογικές αναμετρήσεις στην Πάτρα το διάστημα 1928 – 1936 και η μαρτυρία του Τύπου»

***Εικόνα 1**: Ο παλαιός φάρος της πόλης στον μόλο της οδού Αγίου Νικολάου.*

Επόπτης: Νικόλαος Αναστασόπουλος, επίκ. καθηγητής

Μέλος τριμ. επιτροπής: Άννα Μανδυλαρά, αναπλ. καθηγήτρια

Μέλος τριμ. επιτροπής: Λάμπρος Φλιτούρης, αναπλ. καθηγητής

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2025

Στους γονείς μου,

Που μου άνοιξαν το δρόμο για να ονειρεύομαι.

***Εικόνα 2**: Ο μόλος στο τέλος της οδού Αγίου Νικολάου.*

Περιεχόμενα

Πίνακας συντομογραφιών **6**

Εισαγωγή **7**

ΜΕΡΟΣ Α **11**

Εκλογικά συστήματα **12**

Εκλογές 1928 13

Εκλογές 1932 13

Εκλογές 1933 15

Εκλογές 1935 15

Εκλογές 1936 16

Συνδυασμοί που πέτυχαν στις εκλογικές αναμετρήσεις **17**

Αγροτικό Δημοκρατικό Κόμμα 17

Αγροτικό Εργατικό Κόμμα 18

Αγροτικό Κόμμα Ελλάδος 21

Ανεξάρτητοι Βασιλόφρονες 23

Ανεξάρτητοι Δημοκρατικοί 24

Ανεξάρτητοι Λαϊκοί 25

Γενική Λαϊκή Ριζοσπαστική Ένωσις 25

Δημοκρατικόν Κόμμα 26

Δημοκρατικός Συνασπισμός 27

Εθνικό Λαϊκό Κόμμα 28

Ενιαίον Μέτωπον Εργατών-Αγροτών 29

Εθνικό Ριζοσπαστικό Κόμμα 30

Εθνικός Συνασπισμός 32

Κόμμα Εθνικών Δημοκρατικών 33

Ένωσις Βασιλοφρόνων 34

Ηνωμένη Αντιπολίτευσις 35
Κόμμα Ελευθεροφρόνων 36
Κόμμα Προοδευτικής Ενώσεως 38
Κόμμα των Φιλελευθέρων 39
Κόμμα Συντηρητικών Δημοκρατικών 43
Λαϊκό Κόμμα 45
Μεταρρυθμιστικόν Εθνικόν Κόμμα 46
Παλαιοδημοκρατική Ένωσις Κρήτης 48
Παλλαϊκόν Μέτωπον 49
Προοδευτικόν Κόμμα 49
Συμπράττοντα Κυβερνητικά Κόμματα 51
Πρόσωπα της πόλεως των Πατρών που πέτυχαν την εκλογή τους σε μία ή περισσότερες εκλογικές αναμετρήσεις 51
Αντωνόπουλος Αθανάσιος 52
Αντωνόπουλος Βλάσιος 53
Αργυρόπουλος Γεώργιος 53
Βλάχος Ιωάννης 54
Βουρλούμης Παναγιώτης (Παναγής) 54
Γαλανόπουλος Ιωάννης 55
Γκότσης Κωνσταντίνος 56
Γκόφας Θεόδωρος 57
Ζαΐμης Φωκίων 57
Θούας Γεώργιος 58
Κανακάρης-Ρούφος Λουκάς 58
Κατσίνης Αναστάσιος 59
Μάρκου Ανδρέας 59
Μιχαλακόπουλος Ανδρέας 60

Σαγιάς Βασίλειος 61

Στεφανόπουλος Δημήτριος 62

ΜΕΡΟΣ Β 63

Η πολιτική κατάσταση της χώρας πριν τη περίοδο των εκλογών 1928-1936 64

Ο νέος αιώνας 64

Ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος 65

Η άνοδος του Ελευθερίου Βενιζέλου 67

Οι Βαλκανικοί Πόλεμοι 69

Τα χρόνια του Εθνικού Διχασμού 70

Η ήττα του Βενιζέλου στις εκλογές του 1920 74

«Η Δίκη των εξ» 77

Η πολιτική αστάθεια της δεκαετίας του 1920 82

Τα γεγονότα της περιόδου 1928-1936 89

Η επιστροφή του Βενιζέλου στο Πρωθυπουργικό θώκο 89

Η αλλαγή σελίδας 99

Η δεύτερη επικράτηση των Λαϊκών 103

Οι προδιαγεγραμμένες εκλογές του 1935 και η παλινόρθωση 106

Οι τελευταίες εκλογές του Μεσοπολέμου 109

1936-Το έτος των 6 Πρωθυπουργών 112

ΜΕΡΟΣ Γ 126

Πατραϊκός τύπος 127

«Νεολόγος των Πατρών» 127

«Τηλέγραφος» 129

Η αποτύπωση των εκλογών στο Πατραϊκό Τύπο 131

1928 131

1932 175

1933 223

1935 251

1936 269

Πολιτικές Δηλώσεις **300**

Συμπεράσματα **314**

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ **317**

Συνοπτικό ημερολόγιο γεγονότων της περιόδου 318

Βιβλιογραφία **326**

Πίνακας εικόνων **333**

Πίνακας Διαγραμμάτων **341**

Πολιτικές δηλώσεις υποστηρίξεως **343**

Πίνακας συντομογραφιών

Α. Β.= Ανεξάρτητοι Βασιλόφρονες

Α. Δ.= Ανεξάρτητοι Δημοκρατικοί

Α.Δ.Κ.= Αγροτικό Δημοκρατικό Κόμμα

Α.Ε.Κ.= Αγροτικό Εργατικό Κόμμα

Α.Κ.Ε.= Αγροτικό Κόμμα Ελλάδος

Α. Λ.= Ανεξάρτητοι Λαϊκοί

Α. Ν.= Αναγκαστικός Νόμος

Γ.Λ.Ρ.Ε.= Γενική Λαϊκή Ριζοσπαστική Ένωσις

Δ. Κ.= Δημοκρατικόν Κόμμα

Δ.Ο.Ε.= Διεθνής Οικονομικός Έλεγχος

Δ.Σ.= Δημοκρατικός Συνασπισμός

Ε. Β.= Ένωσις Βασιλοφρόνων

Ε.Λ.Κ.= Εθνικό Λαϊκό Κόμμα

Ε.Μ.Ε.Α.= Εθνικό Μέτωπον Εργατών Αγροτών

Ε.Ρ.Κ.= Εθνικό Ριζοσπαστικό Κόμμα

Ε. Σ.= Εθνικός Συνασπισμός

Η. Α.= Ηνωμένη Αντιπολίτευσις

Κ.Ε.= Κόμμα Ελευθεροφρόνων

Κ.Ε.Δ.= Κόμμα Εθνικών Δημοκρατικών

Κ.Π.Ε.= Κόμμα Προοδευτικής Ενώσεως

Κ.Σ.Δ.= Κόμμα Συντηρητικών Δημοκρατικών

Κ. Φ.= Κόμμα Φιλελευθέρων

ΚτΕ= Κοινωνία των Εθνών

Λ. Κ.= Λαϊκό Κόμμα

Μ.Ε.Κ.= Μεταρρυθμιστικό Εθνικό Κόμμα

Π.Ε.Κ.= Παλαιοδημοκρατική Ένωση Κρήτης

Π. Κ.= Προοδευτικό Κόμμα

Π. Μ.= Παλλαϊκόν Μέτωπο

Π.τ.Δ.= Πρόεδρος της Δημοκρατίας

Σ.Κ.Κ.= Συμπράττοντα Κυβερνητικά Κόμματα

Εισαγωγή

Η πολιτική ζωή της νεότερης Ελλάδας, παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον τόσο ως προς την εξωτερική πολιτική που ασκήθηκε και τις σχέσεις με τα ξένα κράτη, όσο και την εσωτερική της πολιτική και το τρόπο που η ελληνική κοινωνία βίωσε το ταραχώδες πέρασμα από το 19ο στον 20ο αιώνα. Η στροφή αυτή των αιώνων βρήκε τη χώρα ιδεολογικά δέσμια της Μεγάλης Ιδέας, ηττημένη από τον λεγόμενο ατυχή πόλεμο του 1897, με δραστήριους αξιωματικούς που επεδίωκαν να πάρουν τις τύχες της χώρας στα χέρια τους. Τη προσπάθεια αναρρύθμισης του κράτους, την εναπόθεσαν στα χέρια του κρητικού πολιτικού Ελευθερίου Βενιζέλου, μίας νέας και άφθαρτης πολιτικής προσωπικότητας. Τα κεκτημένα της πρώτης περιόδου κατά τη πρώτη του θητεία ήταν ιδιαιτέρως σημαντικά για τη χώρα, με τα εδάφη και το πληθυσμό της να αυξάνονται δραστικά. Οι ρίξεις που προκλήθηκαν όμως, τόσο με το στέμμα όσο και με μεγάλη μερίδα του πολιτικού κόσμου, γνωστές με τον όρο εθνικός διχασμός, οδήγησαν στην εκλογική ήττα του 1920 και τη φυγή του στο εξωτερικό. Τα χρόνια που ακολούθησαν, η πολιτική αστάθεια χαρακτήρισε το τόπο, ο οποίος γνώρισε σε περίοδο 8 χρόνων περίπου στις 20 νέες κυβερνήσεις, πραξικοπήματα, στρατιωτικά κινήματα και κυρίως την αλλαγή της ιδεολογίας της, μετά τη πτώση του Μικρασιατικού μετώπου. Η επιστροφή του Βενιζέλου, το 1928, έλαβε χώρα σε μία περίοδο όπου η χώρα είχε εγκαθιδρύσει την αβασίλευτη δημοκρατία ως το νέο της πολίτευμα και η οικονομική κατάσταση έδειχνε να βελτιώνεται. Το μεταρρυθμιστικό του πρόγραμμα ήταν δραστικό, με αναβάθμιση των υποδομών, της παιδείας και των εγκαταστάσεων της. Όμως η παγκόσμια οικονομική κρίση του 1929, η οποία στην Ελλάδα εμφανίστηκε λίγα χρόνια μετά, άνοιξε και πάλι μία τεταμένη περίοδο στο εσωτερικό της χώρας, η οποία διαφαίνεται σε μία έντονη πολιτική κινητικότητα, με την διενέργεια 4 εκλογικών αναμετρήσεων σε 5 χρόνια, την παλινόρθωση του Βασιλέως και τη δικτατορία του Μεταξά, ως επιστέγασμα της ταραγμένης αυτής περιόδου, η οποία εμφάνισε ιδιαίτερη αντιπαλότητα στα ελληνικά κόμματα.

Στη παρούσα διπλωματική εργασία, γίνεται μία προσπάθεια να αποτυπωθούν τα όσα έλαβαν χώρα στο πολιτικό προσκήνιο κατά τα έτη 1928-1936, παρακολουθώντας στενά τις 5 εκλογικές διαδικασίες της περιόδου, το πως ο λαός προετοιμαζόταν για αυτές, αλλά και τα αποτελέσματα που αυτές έφεραν στη χώρα. Η εστίαση στη πόλη της Πάτρας, γίνεται καθώς η πόλη παρουσιάζει έντονη πολιτική και

κοινωνική ζωή, διότι αποτελεί μία από τις σημαντικότερες πλουτοπαραγωγικές περιοχές της χώρας εξαιτίας του λιμανιού της, αλλά και μία περιοχή που γέννησε σημαντικούς πολιτικούς παράγοντες για τη χώρα, κατά τη περίοδο του μεσοπολέμου. Στις προσωπικότητες αυτές, αφιερώνεται ένα από τα κεφάλαια του πονήματος αυτού, με τη βεβαιότητα ότι ο αναγνώστης θα αντιληφθεί τις εξέχουσες προσωπικότητες που κατάφερε να αναδείξει η πόλη κατά τη περίοδο που εστιάζει η παρούσα έρευνα. Χρήσιμο κρίθηκε ακόμα, για τη καλύτερη κατανόηση της περιόδου, να γίνει μια σύντομη αναφορά στα γεγονότα που διαδραματίστηκαν κατά το πρώτο τέταρτο του αιώνα, τα οποία έβαλαν τις βάσεις για όσα ακολούθησαν. Σύμμαχοι στην ανάγνωση του κλίματος της εποχής, αποτελούν τα τεκμήρια του τοπικού Τύπου της Πάτρας, τα οποία αποτυπώνουν, αφενός το παλμό της πόλης κατά τις περιόδους των εκλογικών διαδικασιών, τις προτιμήσεις του λαού και τις μαζικές εκδηλώσεις χαράς και ενθουσιασμού κατά τις πολιτικές συγκεντρώσεις και τις εκλογικές νίκες, αφετέρου τη γενικότερη κατάσταση της περιόδου και πως τη βίωνε ο πατραϊκός λαός. Ο Τύπος ως μέσο έκφρασης του λαού και της αποτύπωσης της ιστορικής πραγματικότητας, εμφανίζει σημαντικές πτυχές της κοινωνικής ιστορίας στον αναγνώστη, ωστόσο οφείλουμε να μελετάμε με προσοχή το κάθε τεκμήριο, καθώς οι πολιτικές γραμμές που ακολουθούσε η κάθε εφημερίδα της εποχής και τα συμφέροντα της, μπορούν ενδεχομένως να αλλοιώσουν την πραγματική εικόνα, χωρίς όμως να διαστρεβλώνουν τελείως την αλήθεια.

Στόχος αυτού του έργου, υπήρξε η ανάγνωση της πολιτικής πραγματικότητας της περιοχής της Πάτρας, κατά τις κρίσιμες εκλογικές διαδικασίες της περιόδου 1928-1936 και η συλλογή και ανάδειξη τεκμηρίων, για την αποτύπωση της. Με το τρόπο αυτό, επιτυγχάνεται η νοητή μεταφορά του αναγνώστη στην εποχή και η καλύτερη ανάγνωση της ιστορικής περιόδου, μιας και αποτυπώνεται η πολιτική ζωή στη κοινωνική πραγματικότητα. Τα τεκμήρια των εφημερίδων μας δίνουν ακόμα, πέραν των ειδήσεων, και πολιτικές δηλώσεις και πολιτικά στοιχήματα, τα οποία είναι διαδεδομένα την εποχή που μελετάται. Μέσα από αυτά, αντλούμε ακόμα περισσότερα στοιχεία για την εκλογική σκέψη του λαού, πληροφορίες για τα κόμματα και τους υποψηφίους που στήριζαν, το τόπο διαμονής τους και πολλές φορές τα αιτήματα τους προς τους υποψηφίους. Η προσπάθεια αποτύπωσης των δεδομένων σε διαγράμματα, η οποία γίνεται στο έργο, προσπαθεί να δώσει με ακόμα πιο κατανοητά στοιχεία το εκλογικό αποτύπωμα στη περιοχή, βάσει των όσων δήλωναν στις σελίδες ων εφημερίδων οι πολίτες, αλλά και όσων ανέδειξαν οι κάλπες.

Το υλικό το οποίο συλλέχθηκε και μελετήθηκε ξεπερνά τα 3.000 φύλλα εφημερίδων, με τις συνολικές σελίδες αυτών να αγγίζουν τις 15.000. Κάθε φύλλο, είχε μία ιστορία να διηγηθεί. Κάθε συντάκτης αποτύπωνε το προσωπικό του τρόπο γραφής. Όλα ανεξαιρέτως συνθέτουν το ιστορικό συγκείμενο της περιόδου το οποίο ο ερευνητής προσπαθεί να εξάγει με προσεκτικές κινήσεις για να μην αλλοιώσει τη πραγματικότητα της εποχής. Ωστόσο, η παράθεση όλων των παραπάνω είναι εκ των πραγμάτων αδύνατη. Έτσι, στο παρακάτω πόνημα, παρουσιάζονται τα πιο σημαντικά άρθρα, που αποτυπώνουν την καθημερινότητα των πολιτών και των συντακτών, αυτά που πληροφορούν τον αναγνώστη με περισσότερη ακρίβεια και λεπτομέρεια για τη κατάσταση της εποχής και γίνεται μία προσπάθεια ερμηνεία τους, για να εξαχθούν από αυτά, τα πληρέστερα δεδομένα που θα συνθέσουν το μωσαϊκό της εποχής. Ακόμα, κρίθηκε αναγκαία η σύντομη επισκόπηση των πατρινών πολιτικών που αναδείχθηκαν τη περίοδο, ως φόρο τιμής στην προσπάθεια που κατέβαλαν για την ανάδειξη του τόπου και την εκπροσώπηση του στον ανώτατο θεσμό του κράτους, στο ελληνικό κοινοβούλιο (όποτε αυτό βρισκόταν σε λειτουργία, ανεπηρέαστο από δικτατορίες, στρατιωτικά κινήματα και πολιτικά πάθη). Τέλος, παρατίθεται ένα κοπιώδες έργο συλλογής και καταγραφής κάθε ξεχωριστής, ατομικής ή συλλογικής, πολιτικής δήλωσης που δημοσιεύτηκε στα πατρινά φύλλα των εφημερίδων τη περίοδο που μελετήθηκε, με την επισύναψη κάθε στοιχείου που είχε αυτή να προσφέρει στον αναγνώστη. Η απλή υποχρέωση της εκπόνησης μιας διπλωματικής διατριβής στα πλαίσια ενός μεταπτυχιακού προγράμματος, οδήγησε στην αγάπη για την έρευνα, στη τόλμη για πολύωρη αναζήτηση με πάθος, κάθε τεκμηρίου, κάθε συγγράμματος, κάθε πηγής, η οποία θα οδηγούσε στην καλύτερη αποτύπωση της πραγματικότητας της εποχής.

Κλείνοντας. Θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους όσους υπήρξαν συμπαραστάτες στο κοπιώδες έργο μου, παρέχοντας μου στήριξη είτε πνευματική, είτε σε επίπεδο υλικού, το καθηγητή και καθοδηγητή μου κ. Νικόλαο Αναστασόπουλο, ο οποίος με ενέπνευσε από τα χρόνια των προπτυχιακών μου σπουδών να αγαπήσω την ιστορία και να την μελετώ με πάθος, τα μέλη της τριμελούς επιτροπής εξέτασης της παρούσας διπλωματικής εργασίας και καθηγητές μου κ. Άννα Μανδυλαρά και κ. Λάμπρο Φλιτούρη, με τους οποίους η συνεργασία κατά τα χρόνια των σπουδών μου και της εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας υπήρξε άψογη και εποικοδομητική, δίνοντας μου ερεθίσματα για περεταίρω σκέψη και αναστοχασμό, το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και τη Βιβλιοθήκη του, τα μέλη της οποίας με εξυπηρέτησαν σε κάθε μου

αρχειακή απαίτηση, το Μουσείο Τύπου Πάτρας, το οποίο με την εξαιρετική εργασία ψηφιοποίησης αρχείων που έχει πραγματοποιήσει, έκανε την απόδοση των άρθρων στην εργασία μου ευκρινέστερη και ευκολότερη και τέλος κάθε αναγνώστη, που μέσα από τα γραφόμενα μου θα συναντήσει τη πολιτική πραγματικότητα της Πάτρας, όπως την έζησα εγώ μέσα από την έρευνα μου.

ΜΕΡΟΣ Α

Περί εκλογών

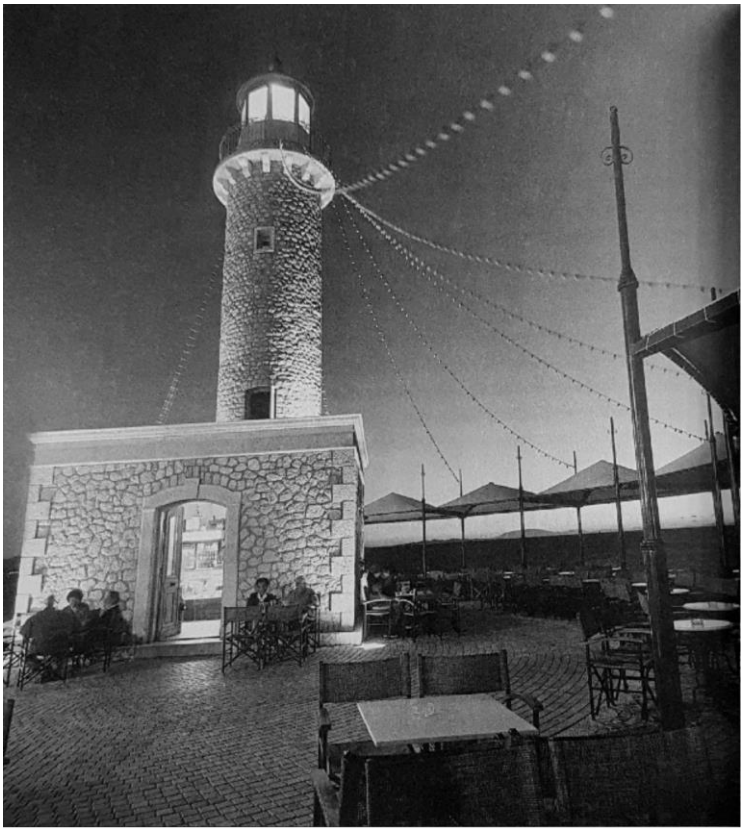

***Εικόνα 3**: Ο νέος φάρος της Πάτρας έναντι του Ιερού Ναού Αγίου Ανδρέα.*

Εκλογικά συστήματα

Τα εκλογικά συστήματα στην Ελλάδα έχουν γνωρίσει πληθώρα διαφοροποιήσεων ανά τα χρόνια. Οι εκλογές του 1926, σήμαναν την πρώτη εκλογική αναμέτρηση κατά την οποία, ο λαός που θα συνέρρεε στις κάλπες, δε θα ψήφιζε πλέον με τη διαδικασία των σφαιριδίων.[1] Από εκείνη τη στιγμή και έπειτα, το υπουργείο εσωτερικών, διατηρεί πλέον στα αρχεία του οργανωμένες στατιστικές για τα εκλογικά αποτελέσματα. Αναφερόμενοι στις εκλογές του 1926, αυτές διεξήχθησαν με το σύστημα της αναλογικής, η οποία προέβλεπε τρεις κατανομές των βουλευτικών εδρών. Η μία γινόταν σε επίπεδο εκλογικής περιφέρειας, η δεύτερη σε επίπεδο μείζονων εκλογικών περιφερειών αν και εφόσον είχαν παραμείνει έδρες οι οποίες δεν είχαν κατανεμηθεί και τέλος, εάν και μετά τη δεύτερη κατανομή δεν είχαν κατανεμηθεί εντελώς οι έδρες, τότε όλη η χώρα θεωρούταν μία μοναδική εκλογική περιφέρεια με σκοπό τον τελικό διαμοιρασμό των εδρών. Σε αυτή τη κατανομή, συμμετείχαν μόνο τα κόμματα που είχαν λάβει τουλάχιστον το 1/10 των έγκυρων ψήφων που δόθηκαν σε όλη την επικράτεια.[2] Οι εκλογικές αναμετρήσεις που καλύπτει η συγκεκριμένη έρευνα, (της 19ης Αυγούστου 1928, 25ης Σεπτεμβρίου 1932, 5ης Μαρτίου 1933, 9ης Ιουνίου 1935 και 26ης Ιανουαρίου 1936) διεξήχθησαν με 3 διαφορετικά εκλογικά συστήματα. Αυτά κατά σειρά ήταν, το πλειοψηφικό, το οποίο ίσχυσε το 1928 και το 1933, το αναλογικό σύστημα, που ίσχυσε της εκλογές του 1932 και σύμφωνα με αυτό διεξήχθησαν και αυτές του 1936 και τέλος, το πλειοψηφικό με ευρεία περιφέρεια, το οποίο ίσχυσε στις εκλογές του Ιουνίου του 1935.[3] Το εκάστοτε εκλογικό σύστημα, μπορούμε να θεωρήσουμε ότι έχει ένα σημαίνοντα ρόλο στη ψυχολογία και το τρόπο που προσέγγιζε τις εκλογές ο κάθε ψηφοφόρος. Υπό αυτό το πρίσμα, γίνεται αντιληπτό πως και τα αποτελέσματα αυτών, επηρεάζονται από το εκάστοτε σύστημα. Επιπλέον, δεν πρέπει να αμεληθεί το γεγονός ότι, η Ελλάδα, μία χώρα κατά βάση αγροτική και κτηνοτροφική, είχε ως ψηφοφόρους ως επί τω πλείστων αγρότες, σε ποσοστό μάλιστα που άγγιζε το 65% μέχρι και το 1940. Αυτοί μάλιστα συνδέθηκαν στενά με τα κόμματα της εποχής, σε ένα πλαίσιο που μπορεί να χαρακτηριστεί πελατειακό, καθώς ανάλογα με της απαιτήσεις των ψηφοφόρων οι υποψήφιοι βουλευτές έδιναν την υπόσχεση τους

[1] Παντελής Αντώνης, *Τα ελληνική εκλογικά συστήματα και οι εκλογές (1926-1985) στον ηλεκτρονικό υπολογιστή*, Αθήνα 1988, σς. 16-19
[2] Παντελής Α. Αθήνα 1988, ό. π. σς. 26-29
[3] Παντελής Α. Αθήνα 1988, ό. π. σς. 19-20

για τα αντίστοιχα έργα ή χρηματοδοτούσαν τους ψηφοφόρους ή τους βοηθούσαν με διάφορες παροχές.[4]

Εκλογές 1928

Κατά την αναμέτρηση της πρώτης εκλογικής περιόδου που μελετάται, ίσχυσε το πλειοψηφικό σύστημα.[5] Αυτό έδινε στον εκάστοτε εκλογέα, τη δυνατότητα να ψηφίζει είτε με κοινό (μεικτό), είτε με κομματικό ψηφοδέλτιο. Στη πρώτη περίπτωση, είχε τη δυνατότητα να αναγράψει στο ψηφοδέλτιο του, ονόματα υποψηφίων που ανήκαν σε διαφορετικούς εκλογικούς συνδυασμούς, ενώ στη δεύτερη περίπτωση είχε το δικαίωμα εγγραφής στο ψηφοδέλτιο ενός υποψηφίου, σε περίπτωση που άνηκε σε μικρή εκλογική περιφέρεια (όταν η περιφέρεια εξέλεγε 2 έως 10 βουλευτές), ή δύο υποψηφίων αν άνηκε σε μεγαλύτερη (όταν εξέλεγε περισσότερους από 10 βουλευτές) από το ίδιο κόμμα. Σε όλους του εκλογικούς νόμους, αναφέρεται ότι κατά το πλειοψηφικό σύστημα, το αρμόδιο Πρωτοδικείο, «ανακηρύσσει εν δημοσία συνεδρία βουλευτάς τους σχετικώς πλειοψηφήσαντες».[6] Οι εκλογικές περιφέρειες των συγκεκριμένων εκλογών ανέρχονταν σε 98,[7] γεγονός που δικαιολογείται από το πλειοψηφικό σύστημα με στενή εκλογική περιφέρεια, που ίσχυσε τη συγκεκριμένη χρονιά αλλά και το 1933.[8] Σύμφωνα με τον Maurice Duvenger, ένα τέτοιο σύστημα βοηθά την ανάδειξη του δικομματισμού. Αυτό επιβεβαιώνεται στην ελληνική περίπτωση, καθώς το Κόμμα των Φιλελευθέρων που επικράτησε, αλλά και το Λαϊκό Κόμμα που αναδείχθηκε δεύτερο, συνέλεξαν περίπου 477.500 (46,94%) και 243.500 (23,94%) ψήφους αντίστοιχα, γεγονός που τα απομάκρυνε κατά πολύ από το τρίτο σε σειρά ψήφων Αγροτικό Εργατικό Κόμμα (~68.000 ψήφους και 6,71%).

Εκλογές 1932

Το πλειοψηφικό σύστημα που ίσχυσε κατά την εκλογική αναμέτρηση του Αυγούστου 1928, δεν διατηρήθηκε και για την επόμενη. Το Σεπτέμβριο του 1932 ήρθε

[4] Δερτιλής Γ. Β., *Ιστορία της Νεότερης και Σύγχρονης Ελλάδας*, Κρήτη 2018, σ. 559
[5] Ν.Δ. 11.7.1928 (ΦΕΚ 122τ.Α΄11.7.1928)
[6] Παντελής Α. Αθήνα 1988, ό. π. σς. 33-37
[7] Παντελής Α. Αθήνα 1988, ό. π. σ. 111
[8] Διαμαντόπουλος Θ., *Κόμματα και κομματικά συστήματα, Συγκριτική προσέγγιση και θεωρία*, Αθήνα 1989, σ. 205

ένα νέο σύστημα να πάρει τη σκυτάλη. Το αναλογικό αυτό σύστημα, εφαρμόσθηκε και μετέπειτα στις εκλογές του 1936 που θα μελετηθούν, αλλά και των ετών 1946 και 1950. Σε αυτό, προβλέπονταν τρείς κατανομές των βουλευτικών εδρών. Η πρώτη γινόταν σε εύρος εκλογικής περιφέρειας. Το σύνολο των έγκυρων ψηφοδελτίων διαιρείται με τον αριθμό των βουλευτικών εδρών της εκλογικής περιφέρειας αυξημένο κατά ένα (+1). Το πηλίκο της διαιρέσεως που θα προέκυπτε, χωρίς τα κλάσματα, ήταν το εκλογικό μέτρο της περιφέρειας. Το σύνολο των ψήφων κάθε εκλογικού συνδυασμού, διαιρούνταν με το εκλογικό μέτρο και ο εν λόγω συνδυασμός λάμβανε τόσες έδρες, όσες φορές το εκλογικό μέτρο δύναται να περιέχεται στην εκλογική δύναμη. Ένας υποψήφιος είχε τη δυνατότητα να εκλεγεί μεμονωμένος, εφόσον οι ψήφοι που είχε λάβει κάλυπταν το εκλογικό μέτρο.[9]

Σε περίπτωση που μετά τη πρώτη κατανομή πρόκυπταν έδρες οι οποίες δεν είχαν διανεμηθεί, τότε διενεργείται δεύτερη κατανομή, στην οποία όλη η χώρα διαιρούταν σε εννέα μείζονες εκλογικές περιφέρειες, αντίστοιχες των υπαρχόντων εφετείων. Σε αυτή τη κατανομή συμμετείχαν μόνο όσοι συνδυασμοί έλαβαν στη πρώτη κατανομή μία τουλάχιστον έδρα ή το ένα δέκατο (1/10) των ψήφων σε όλη τη μείζονα περιφέρεια. Από τη διαδικασία αυτή, εξαιρούνταν συνδυασμοί ανεξαρτήτων και μεμονωμένοι υποψήφιοι. Σε κάθε μείζονα περιφέρεια, το σύνολο των εδρών που έχει απομείνει, διαιρείται με τα κόμματα που συμμετείχαν στη δεύτερη διανομή. Το πηλίκο της διαίρεσης αποτελεί το εκλογικό μέτρο της περιφέρειας. Με το εκλογικό αυτό μέτρο, διαιρούνται τα υπόλοιπα του κάθε κόμματος και αυτό λαμβάνει τόσες έδρες, όσες φορές χωράει το εκλογικό μέτρο στο άθροισμα των υπολοίπων του.[10]

Η τρίτη κατανομή της περιόδου 1932 είχε ελάχιστες διαφορές με αυτή του 1926, με τη κεντρική, να είναι η απουσία των αντιπροσωπευτικών υπολοίπων. Το εκλογικό της μέτρο είναι το πηλίκο της διαιρέσεως του αθροίσματος του συνόλου των ψήφων των κομμάτων που μετέχουν στη Τρίτη κατανομή, δια του αριθμού των εδρών που δεν έχουν ακόμα κατανεμηθεί. Έτσι διαιρείται το άθροισμα των ψήφων κάθε συμμετέχοντος κόμματος και αυτό λαμβάνει τόσες έδρες, όσες φορές χωράει το εκλογικό μέτρο στο άθροισμα των ψήφων του. Αν τυχόν και μετά τη τελευταία διανομή υπήρχαν αδιάθετες έδρες, τότε αυτές παραχωρούνταν στο κόμμα που πλειοψηφούσε.[11] Όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό, το συγκεκριμένο εκλογικό σύστημα βοηθά των

[9] Παντελής Α. Αθήνα 1988, ό. π. σς. 26-31
[10] Παντελής Α. Αθήνα 1988, ό. π. σς. 27-29
[11] Παντελής Α. Αθήνα 1988, ό. π. σς. 31-32

πολυκομματισμό εντός του κοινοβουλίου, καθώς οι διάφορες κατανομές προωθούν τη μεγαλύτερη κατάτμηση των εδρών.[12] Έτσι, με το αναλογικό σύστημα του 1932, κατάφεραν την είσοδο τους στο ελληνικό κοινοβούλιο εννέα πολιτικά κόμματα καθώς και δύο ανεξάρτητοι βουλευτές.

Αξίζει να αναφερθεί, πως στις εκλογές του 1932, ίσχυσε το πλειοψηφικό σύστημα στις προνομιούχες περιφέρειες Ύδρα, Σπέτσες και Ψαρά, ενώ για τους εκλογικούς συλλόγους των Ισραηλιτών του Δήμου Θεσσαλονίκης και των Μουσουλμάνων της Θράκης, ίσχυσε ένα ιδιόρρυθμο εκλογικό σύστημα[13] που ονομάζεται «σύστημα του αναπροσαρμοζόμενου εκλογικού μέτρου».[14] Το σύνολο των εκλογικών περιφερειών σε αυτή τη περίπτωση ανερχόταν σε 43.[15]

Εκλογές 1933

Κατά τις εκλογές του 1933 επανήλθε το πλειοψηφικό σύστημα. Μπορούμε να πούμε πως η εφαρμογή του, υπήρξε μία αντιγραφή του συστήματος του 1928, όπως αυτό αναλύθηκε νωρίτερα. Συνοπτικά, οι εκλογείς στη στενή εκλογική περιφέρεια τους, είχαν τη δυνατότητα να ψηφίσουν με κοινό ή κομματικό ψηφοδέλτιο. Στη πρώτη περίπτωση, ο ψηφοφόρος μπορούσε να αναγράψει στο ψηφοδέλτιο του ονόματα υποψηφίων από περισσότερους συνδυασμούς, ενώ στη δεύτερη περίπτωση επέλεγε ένα ή δύο ονόματα του ίδιου συνδυασμού, ανάλογα με το μέγεθος της επαρχίας. Οι εκλογικές περιφέρειες του έτους 1933 επέστρεψαν στα δεδομένα του 1928 και ανέρχονταν σε 98.[16]

Εκλογές 1935

Τον Ιούνιο του 1935 το εκλογικό σύστημα που επιλέχθηκε, ήταν ξανά το πλειοψηφικό, το οποίο εφαρμόστηκε με μία σημαντική διαφορά. Πλέον η αναγωγή των ψηφοφόρων έγινε σε ευρεία περιφέρεια, κάτι αντίστοιχο των νομών που υπήρχαν μέχρι

[12] Διαμαντόπουλος Θ., Αθήνα 1989, ό. π., σ. 205
[13] Παντελής Α. Αθήνα 1988, ό. π. σς. 32-33
[14] Η ιδιορρυθμία εντοπίζεται στο ότι εάν δεν διανεμηθούν όλες οι έδρες στη πρώτη κατανομή, τότε δεν υπολογίζονται ούτε οι υπολειπόμενες έδρες ούτε τα υπόλοιπα των ψήφων στις μείζονες εκλογικές περιφέρειες της δεύτερης κατανομής, αλλά διαιρείται ο συνολικός αριθμός των ψηφοδελτίων δια του αριθμού των εδρών αυξημένου κατά δύο (+2) και ούτω καθεξής, μέχρι εξαντλήσεως των εδρών.
[15] Vouloudakis Evangelos, *Recherche sur le suffrage politique en Grèce*, σ. 259
[16] Vouloudakis E. ό. π. σ. 259

πρόσφατα στο σύστημα γεωγραφικού διαχωρισμού της χώρας. Ακόμα, απαγορευόταν η εκλεκτική εγγραφή που ίσχυσε της προηγούμενες χρονιές κατά τις οποίες εφαρμόστηκε το πλειοψηφικό σύστημα, εκτός των περιπτώσεων που ο εκλογέας συμπλήρωνε στο ψηφοδέλτιο μόνο ονόματα μεμονωμένων υποψηφίων, μέχρι να συμπληρωθούν με αυτό το τρόπο οι βουλευτικές έδρες της εκλογικής περιφέρειας.[17] Αυτό βέβαια συνέβαινε μόνο στη περίπτωση των νομών Αττικής και Βοιωτίας, όπου διέθεταν περισσότερες από τριάντα βουλευτικές έδρες, ενώ για το νομό Θεσσαλονίκης που διέθετε περισσότερες από είκοσι, επιτρεπόταν μία εκλεκτική εγγραφή.[18] Και σε αυτή τη περίπτωση βουλευτές εκλέγονται όσοι πλειοψήφησαν σχετικώς, καθώς καταμετρώνται οι ψήφοι κάθε βουλευτή και όχι του συνδυασμού, λόγω της εκλεκτικής εγγραφής. Έτσι εκλέγονταν βουλευτές όσοι πήραν της περισσότερες ψήφους σε φθίνουσα σειρά, μέχρι να συμπληρωθεί ο αριθμός εδρών της περιφέρειας.[19] Κατά τις εκλογές του 1935 σημειώθηκε σημαντική μείωση στις εκλογικές περιφέρειες καθώς από τις 98 της προηγούμενης εκλογικής αναμέτρησης, ο αριθμός περιορίστηκε στις 38.[20]

Εκλογές 1936

Στις εν λόγω εκλογές επέστρεψε η αναλογική, με τη μέθοδο που είχε εφαρμοσθεί το 1932. Η κατανομή των βουλευτικών εδρών γινόταν σε τρείς κατανομές ακριβώς όπως τη προηγούμενη φορά, με τη διαφορά ότι στις εκλογές του 1936, δεν ίσχυσε το σύστημα του αναπροσαρμοζόμενου εκλογικού μέτρου για τους εκλογικούς συλλόγους, αλλά ούτε το πλειοψηφικό σύστημα για της προνομιούχες εκλογικές περιφέρειες, Ύδρα, Σπέτσες και Ψαρά.[21] Παρά την αλλαγή του εκλογικού συστήματος, οι εκλογικές περιφέρειες παρέμειναν 38, όπως και το προηγούμενο έτος.[22]

[17] Σιφναίος Κωνσταντίνος, *Πανδέκται νέων νόμων και διαταγμάτων,* Αθήνα 1935, τ. Ι΄, σ. 378
[18] Σιφναίος Κ. Αθήνα 1935, ό. π. σ. 613
[19] Παντελής Α. Αθήνα 1988, ό. π. σς. 33-37
[20] Vouloudakis E. ό. π. σ. 259
[21] Παντελής Α. Αθήνα 1988, ό. π. σς. 31-33
[22] Vouloudakis E., ό. π. σ. 259

Συνδυασμοί που πέτυχαν στις εκλογικές αναμετρήσεις

Κατά τις εκλογικές αναμετρήσεις που μελετώνται στη παρούσα έρευνα, υπήρξαν δεκάδες συνδυασμοί που διεκδίκησαν την ψήφο του ελληνικού λαού, για τη συμμετοχή τους στο ελληνικό κοινοβούλιο. Είναι άλλωστε θεμελιώδης αρχή της πολιτικής, πως για να υπάρξει, χρειάζεται ενώσεις ατόμων με ίδιες ιδέες και απόψεις, καθώς και την σύγκρουση διαφορετικών απόψεων, με σκοπό την επικράτηση της καλύτερης, για το κοινό καλό, επιλογής.[23] Όπως είναι φυσικό, δεν κατάφεραν όλα αυτά τα κόμματα την ανάδειξη τους στο ύψιστο κυβερνητικό αξίωμα και την εκπροσώπηση των Ελλήνων πολιτών. Στο τρέχον κεφάλαιο θα γίνει αλφαβητική αναφορά σε αυτά που κατάφεραν, έστω και με μία μόλις έδρα, να κερδίσουν τη συμμετοχή τους στο ελληνικό κοινοβούλιο, σε μία από τις εκλογικές αναμετρήσεις της περιόδου.

Αγροτικό Δημοκρατικό Κόμμα

Αποτελεί ένα από τα κόμματα που δημιουργήθηκαν από τη διάσπαση του ενιαίου Αγροτικού Κόμματος της Ελλάδας το 1933. Ηγέτης του ήταν ο βουλευτής Αλέξανδρος Μυλωνάς, ο οποίος επιθυμούσε ένα πιο κοινωνικό και μετριοπαθές αγροτικό κίνημα, με σκοπό την καλύτερη προσέγγιση του Κόμματος των Φιλελευθέρων. Μέσω αυτής επιθυμούσε τη συνεργασία με το Βενιζέλο στα πλαίσια της δημοκρατικής ενότητας. Η δημιουργία του εν λόγω κόμματος, ήταν μια κίνηση που θεωρήθηκε από πολλούς ψηφοφόρους ως πρόδρομος του προσεταιρισμού του αγροτικού κινήματος από το Βενιζέλο. Η συνεργασία των δύο πολιτικών αρχηγών ήταν δεδομένη μιας και ο Μυλωνάς είχε διατελέσει κατά τη κυβέρνηση Βενιζέλου του 1933 Υπουργός Παιδείας και Θρησκευμάτων. Είναι γνωστό δε, πως με επιστολή του στον δεύτερο, ο Μυλωνάς ζητούσε να του υποδείξει τα κατάλληλα άτομα για να ενταχθούν στα κοινά ψηφοδέλτια των δύο παρατάξεων σε ορισμένες εκλογικές περιφέρειες της χώρας. Την επιτυχία της κίνησης αυτής τη διαπιστώνουμε από τη δυναμική που απέσπασε το Αγροτικό Δημοκρατικό Κόμμα μέχρι τη δικτατορία Μεταξά, που το κατέτασσε στο πολυπληθέστερο αγροτικό κίνημα της χώρας. Αυτή, του επέφερε πέντε βουλευτικές έδρες της πρώτες εκλογές που το κόμμα έλαβε μέρος, αυτές της 5^{ης}

[23] Διαμαντόπουλος Θ., Αθήνα 1989, ό. π., σς. 21-24

Μαρτίου 1933. Το Αγροτικό Δημοκρατικό Κόμμα εντάχθηκε στον Εθνικό Συνασπισμό που στηριζόταν από τους βενιζελικούς και κατάφερε να εκλέξει τους: Μυλωνά Α., Ευελπίδη Χ., Ριζιώτη Α., Παπασταύρου Χ. και Γαρουφαλιά Π.[24]

Το Αγροτικό Δημοκρατικό Κόμμα, ιδρύθηκε με σκοπό να ενώσει της δυνάμεις γύρω από το βενιζελικό αγροτικό χώρο. Στο καταστατικό του παρουσιάζεται ως ο συνεχιστής του Αγροτικού Κόμματος Ελλάδας που ιδρύθηκε το 1922 και στηρίζει την ονομασία του ως «Δημοκρατικό», στην αντίθεση του σε οποιαδήποτε μοναρχία, δικτατορία, φασιστικό ή κομμουνιστικό αυταρχισμό. Στη τελευταία εκλογική αναμέτρηση που συμμετείχε, τον Ιανουάριο του 1936, εντάχθηκε στο Δημοκρατικό Συνασπισμό ο οποίος έλαβε ποσοστό της τάξεως του 5,18% και εξέλεξε συνολικά 11 βουλευτές.[25] Από αυτούς στο Αγροτικό Δημοκρατικό Κόμμα ανήκαν οι 4. Έτσι, το συγκεκριμένο κόμμα φάνηκε να διατηρεί τη δυναμική του μέσα στο κλίμα πόλωσης της εποχής και δεν διαλύθηκε, σε αντίθεση με άλλα μικρά κόμματα που έσβησαν στο βωμό της πολιτικής αναταραχής της περιόδου. Αξίζει τέλος να αναφερθεί, πως ο ηγέτης του κόμματος Αλ. Μυλωνάς, κατά τη περίοδο της δικτατορίας Μεταξά, εξορίστηκε για 3 χρόνια στην Ικαρία (1937-1940).[26]

Αγροτικό Εργατικό Κόμμα

Το Αγροτικό Εργατικό Κόμμα αποτελεί το διάδοχο της Δημοκρατικής Ένωσης που ίδρυσε ο κοινωνιολόγος και πολιτικός επιστήμονας Αλέξανδρος Παπαναστασίου το 1922. Το συγκεκριμένο όνομα, προστέθηκε το 1926 και υιοθετήθηκε τρία χρόνια μετά ως νέο όνομα. Στη βάση του, το Αγροτικό Εργατικό Κόμμα στήριζε τον αστικό εκσυγχρονισμό και σοσιαλδημοκρατικές θέσεις. Η Δημοκρατική Ένωση και κατά συνέπεια και το Αγροτικό Εργατικό Κόμμα, ήταν δημιούργημα της επιθυμίας του Παπαναστασίου να αποκοπεί από το κόμμα των Φιλελευθέρων και να εκφράσει ανεξαρτητοποιημένος πλέον τις πρωτοποριακές του ιδέες. Στόχος του, ήταν να στηρίξει όλους τους αγρότες και εργάτες αλλά και όλους όσους ζούσαν μέσα από την εργασία τους. Μία ακόμη σημαντική τοποθέτηση της εν λόγω παράταξης, ήταν η στήριξη της θέσης για κατάργηση της Βασιλευομένης Δημοκρατίας ως πολίτευμα της

[24] Δέδε Κατερίνα, Καλλιβρετάκης Λεωνίδας, Λούβη Λίνα, Νικολακόπουλος Ηλίας Ριζάς Σωτήρης (επιμ.), *Ιστορικό λεξικό ελληνικών κοινοβουλευτικών κομμάτων 1844-1967,* Αθήνα 2022, σς. 49-50
[25] Διγκαβές Κωνσταντίνος, *Οι εκλογές στην Ελλάδα 1844-1985,* Θεσσαλονίκη 1986, σ. 14
[26] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σς. 49-50

χώρας, κάτι που ενδεχομένως να της στοίχησε σε ψήφους στις εκλογικές αναμετρήσεις της περιόδου που μελετάμε.[27]

Μελετώντας της εκλογές της 19ης Αυγούστου 1928,[28] βλέπουμε πως η παράταξη έλαβε ποσοστό ύψους 6,71% και 20 έδρες[29] εκ του συνόλου των 250 εδρών και 68.278 ψήφους[30]. Στις επόμενες βουλευτικές εκλογές, αυτές της 25ης Σεπτεμβρίου 1932 όπου συμμετείχε αυτόνομο, το Αγροτικό Εργατικό Κόμμα συγκέντρωσε 69.057 ψήφους[31] και ποσοστό 5,89% και 8 έδρες,[32] ενώ αξίζει να σημειωθεί πως δεχόταν της συνεχείς κατηγορίες των Φιλελευθέρων για έντεχνη υποδαύλιση των διαφόρων αριστερών οργανώσεων. Υπό τη σκέπη του Εθνικού Συνασπισμού με ηγέτη τον Ελευθέριο Βενιζέλο, συμμετείχε το Αγροτικό Εργατικό Κόμμα στις εκλογές του 1933, όπου γνώρισε σχετική πτώση των αποτελεσμάτων του, καθώς συγκέντρωσε 47.460 ψήφους και ποσοστά της τάξης του 4,16% εκλέγοντας 13 βουλευτές.[33] Η τελευταία εκλογική αναμέτρηση που συναντάμε το Αγροτικό Εργατικό Κόμμα, ήταν αυτή του Ιανουαρίου του 1936, καθώς στις εκλογές του 1935 το κόμμα απείχε, όπως όλα τα βενιζελικά κόμματα. Στις τελευταίες του εκλογές, το κόμμα του Παπαναστασίου, συμμετείχε στο Δημοκρατικό Συνασπισμό μαζί με το Προοδευτικό, το Δημοκρατικό και το Αγροτικό Κόμμα. Ο συνδυασμός κατάφερε τότε να συγκεντρώσει ένα ποσοστό της τάξεως του 5,18%,[34] (ή σύμφωνα με τον Διγκαβέ 4,21% παίρνοντας 53.693 ψήφους)[35] αναδεικνύοντας 11 βουλευτές, από της οποίους οι 4 ανήκαν στο Αγροτικό Εργατικό Κόμμα.[36]

Το πολιτικό αποκορύφωμα της Δημοκρατικής Ενώσεως του Αλέξανδρου Παπαναστασίου, υπήρξε αδιαμφησβήτητα η ανάληψη του κυβερνητικού αξιώματος το 1924. Τη χρονιά εκείνη, μετά τη παραίτηση των κυβερνήσεων Βενιζέλου αρχικά (6 Φεβρουαρίου) και έπειτα του Καφαντάρη, αλλά και τον κατακερματισμό του κόμματος των Φιλελευθέρων σε τρία μέρη (Κόμμα Προοδευτικών Φιλελευθέρων υπό τον Καφαντάρη, Κόμμα Συντηρητικών Φιλελευθέρων υπό τον Μιχαλακόπουλο και μία

[27] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σς. 65-67
[28] Στις συγκεκριμένες εκλογές η Δημοκρατική Ένωσις- Αγροτικό Εργατικό Κόμμα συμμετείχε σε κοινούς συνδυασμούς με το κόμμα των Φιλελευθέρων.
[29] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σ. 67
[30] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π., σ. 14
[31] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π. σ. 14
[32] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σ. 67
[33] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σ. 67
[34] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σς. 67-68
[35] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π. σ. 15
[36] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σς. 67-68

ακόμα ομάδα με ηγέτη των Σοφούλη), ο Παπαναστασίου σχημάτισε κυβέρνηση με την ψήφο εμπιστοσύνης των 259 σε σύνολο 275 ψηφισάντων. Όπως ήταν αναμενόμενο βάσει των πεποιθήσεων του, την επομένη ο Παπαναστασίου έφερε ψήφισμα στη Βουλή το οποίο προέβλεπε την καθαίρεση της δυναστείας των Γλύξμπουργκ και κήρυττε την αβασίλευτη δημοκρατία, κάτι που επικύρωσε και ο ελληνικός λαός στο δημοψήφισμα που ακολούθησε με 69,95% υπέρ.[37] Η ανακήρυξη της Β΄ ελληνικής δημοκρατίας, ήταν έργο της ιδεολογίας του Παπαναστασίου, που ξεκαθάρισε το πολιτικό πεδίο στην Ελλάδα. Οι πολιτικές αναταραχές όμως, δε σταμάτησαν τα επόμενα τέσσερα έτη, ενώ η παραίτηση της κυβέρνησης Παπαναστασίου μετά από μόλις 4 μήνες και επτά ημέρες διακυβέρνησης, έφεραν ένα νέο κύμα αβεβαιότητας στα πολιτικά πράγματα της χώρας.

Ο πρόεδρος του κόμματος, συμμετείχε στην οικουμενική κυβέρνηση του 1926 ως Υπουργός Γεωργίας, ενώ μέρος της ως υφυπουργός, υπήρξε και ο Αναστάσιος Μπαλκάμπασης, ο οποίος προερχόταν από το Αγροτικόν και Εργατικόν Κόμμα της Ελλάδος.[38] Ο πρώτος έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην ίδρυση της Αγροτικής Τράπεζας, αλλά και στο μέτρο κρατικής συγκέντρωσης του σιταριού με τεχνητά υψηλές τιμές, που απέφερε θετικά αποτελέσματα στους αγρότες. Μετά την αποχώρηση του από την οικουμενική κυβέρνηση το Φεβρουάριο του 1928, ο Παπαναστασίου θα επιστρέψει στη κυβέρνηση το 1932, για λίγες ημέρες, μετά τη παραίτηση του Βενιζέλου από τη πρωθυπουργία. Η στήριξη που ο ίδιος επιθυμούσε δεν βρήκε αντίκρισμα στο κοινοβούλιο και γι' αυτό το λόγο προτίμησε να παραιτηθεί μόνος του λίγες μέρες αργότερα. Το Αγροτικό και Εργατικό Κόμμα, διατηρούσε σταθερά υψηλά τα ποσοστά του κατά τη διάρκεια των εκλογικών αναμετρήσεων που μελετώνται. Χαρακτηριστικό είναι πως στις αναμετρήσεις που συμμετείχε κατάφερνε να αναδείξει τουλάχιστον 8 βουλευτές, ενώ στις εκλογές του 1928 υπήρξε η 3η δύναμη του ελληνικού Κοινοβουλίου. Αναλυτικά τα ποσοστά του ήταν το 1928, 6,71% με 68.278 ψήφους και 20 βουλευτές, το 1932, 5,89% με 69.057 ψήφους και 8 βουλευτές και τέλος το 1933, 4,16% με 47.460 ψήφους και 13 βουλευτές.[39]

Η τελευταία συμμετοχή του Παπαναστασίου σε κυβέρνηση ήταν το διάστημα ανάμεσα σε 16 Ιανουαρίου και 5 Μαρτίου 1933, κατά τη κυβέρνηση Βενιζέλου, όταν διατέλεσε Υπουργός Εθνικής Οικονομίας και για μία σύντομη χρονική διάρκεια και Υπουργός Γεωργίας. Ως γνήσιος θιασώτης των δημοκρατικών ιδεών, στάθηκε

[37] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σ. 68
[38] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σ. 70
[39] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π. σς. 14-15

αντίθετος στο κίνημα του Νικολάου Πλαστήρα, βρέθηκε εναντίον του κινήματος της 1ης Μαρτίου 1935, κατέκρινε τα αποτελέσματα του δημοψηφίσματος του Νοεμβρίου και αρνήθηκε να αναγνωρίσει το νέο πολίτευμα. Δεν δίστασε να δηλώσει κατά τη διάρκεια των προγραμματικών δηλώσεων της κυβέρνησης Μεταξά, ότι δεν θα έδινε ψήφο εμπιστοσύνης και θα καταψήφιζε τη κυβέρνηση, όπως και έκανε.

Το κόμμα έσβησε μαζί με το θάνατο του ηγέτη του, το Νοέμβριο του 1936, ωστόσο πολλοί ήταν οι πολιτευτές που προέρχονταν από το Αγροτικό και Εργατικό Κόμμα και συνέχισαν το έργο της με άλλες παρατάξεις.[40]

Αγροτικό Κόμμα Ελλάδος

Το εν λόγω κόμμα, αποτελεί το μακροβιότερο αγροτικό κόμμα του πρώτου μισού του 20ου αιώνα, με διάρκεια ζωής που ξεκινάει από το 1923 και καταλήγει το 1947. Πρόκειται για παράταξη που στη βάση της περιλάμβανε οπαδούς και συνεργάτες του Βενιζέλου και ως ηγέτη πρότασσε τον Σπυρίδωνα Χασιώτη, γεωπόνο καθηγητή και πρύτανη της Γεωπονικής Σχολής Αθηνών. Βάσει καταστατικού, το συγκεκριμένο κόμμα είχε ως στόχο να αποτελέσει μία δύναμη που θα προωθούσε δημοκρατικές και ριζοσπαστικές ιδέες με κύριο μέλημα τη προστασία και τη βοήθεια των μικρομεσαίων αγροτών. Οι προτάσεις που περιείχε στο πρόγραμμα του, περιλάμβαναν σημαντικές ιδέες, όπως η απαλλοτρίωση μεγάλων κτημάτων και η αποκατάσταση ακτημόνων και προσφύγων, η δημιουργία αγροτικής τράπεζας με παροχή δανείων με χαμηλά επιτόκια προς τους αγρότες, η δημιουργία πραγματικής τοπικής αυτοδιοίκησης, η κατάργηση των έμμεσων φόρων στα είδη πρώτης ανάγκης και άλλα.

Οι εκλογικές περιπέτειες του εν λόγω κόμματος ξεκινούν το 1923, όταν και κατάφερε να εκλέξει τέσσερις βουλευτές. Τα χρόνια που ακολούθησαν ήταν πολιτικά ταραχώδη και θα επέφεραν τη δημιουργία πολλών μικρών κομμάτων ίδιου χαρακτήρα με το αγροτικό, σε διάφορες περιοχές της χώρας. Παρόλα αυτά όμως, το Αγροτικό Κόμμα Ελλάδος δε φάνηκε να χάνει τη δυναμική που είχε αποκτήσει όντας το πρώτο αγροτικό κόμμα, σε συνάρτηση με όσα ακολούθησαν. Έτσι, υπήρξε απόφαση από μεγάλη μερίδα από αυτές τις τάσεις, να ενσωματωθούν στο Αγροτικό Κόμμα και να τοποθετηθούν μαζί στην εκλογική ‘παλαίστρα’. Στις εκλογές του 1926, κατάφερε να συγκεντρώσει 28.318 ψήφους και με ποσοστό της τάξεως του 2,95% να αναδείξει

[40] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σς. 70-71

τέσσερις βουλευτές.[41] Στη πραγματικότητα όμως, μόλις οι δύο από αυτούς (οι Σπ. Χασιώτης και Αλ. Μέρος) διατήρησαν την ιδεολογία του κόμματος εντός του Κοινοβουλίου, καθώς οι άλλοι δύο (Μ. Τσαρλαμπάς και Θ. Χαβίνης) προσχώρησαν στο Κόμμα των Φιλελευθέρων. Η συμπεριφορά αυτή σηματοδότησε τη πτώση των αγροτικών, οι οποίοι σε συνδυασμό με το εκλογικό σύστημα της περιόδου, είδαν την απήχηση του κόμματος τους να συρρικνώνεται κατά την εκλογική αναμέτρηση του 1928, όπου κατάφεραν να αποσπάσουν μόλις το 1,68% επί των έγκυρων ψήφων και με συνολικά 17.042 ψήφους δεν κατάφεραν να αναδείξουν κάποιον βουλευτή.[42] Το κόμμα προσπαθώντας να ανασυνταχθεί και να ενισχυθεί, αποφάσισε το 1929, στα πλαίσια του Α΄ Πανελλήνιου Ενωτικού Αγροτικού Συνεδρίου, να μεταφέρει την έδρα του από την Αθήνα στη Θεσσαλονίκη. Αυτή η κίνηση θα σηματοδοτούσε την ειδικότερη απόφαση για μετακίνηση του ενδιαφέροντος του κόμματος στο Βορρά, όπου και φαινόταν να έχει μεγαλύτερη δυναμική. Τότε ήταν που στο κόμμα εντάχθηκε και η προσωπικότητα του Ιωάννη Σοφιανόπουλου, ενός δικηγόρου, πρώην γραμματέως του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και διευθυντής του Γραφείου Τύπου του Ελευθερίου Βενιζέλου. Ένα πρόσωπο που κατάφερε να σηκώσει θύελλα αντιδράσεων με τη προσχώρηση του αυτή, μιας και τα υπόλοιπα μέλη του κόμματος διέκριναν στη πράξη αυτή προσωπικές φιλοδοξίες αρχηγοποίησης και απομάκρυνση από της βασικές ιδέες του κόμματος. Εν τέλει ο Σοφιανόπουλος δύο χρόνια μετά διαγράφτηκε από το κόμμα και τα μέλη της πολιτικής ομάδας αποκήρυξαν τις θέσεις του.[43]

Μπροστά σε ένα κλίμα οικονομικής κατάρρευσης της χώρας και ενόψει των εκλογών του 1932, οι αντιμαχόμενες μερίδες υποχώρησαν και ο αγροτικός κόσμος ενοποιήθηκε υπό το Αγροτικό Κόμμα, όπως ονομάστηκε ενόψει των εκλογών. Οι πολιτικές συνθήκες και η ενοποίηση των αγροτών κάτω από τη κοινή αυτή ‘ομπρέλα’, έδωσαν στο Αγροτικό Κόμμα τη μεγαλύτερη πολιτική του επιτυχία, καθώς κατάφερε να ξεπεράσει παραδοσιακές δυνάμεις του χώρου, όπως το Κομμουνιστικό Κόμμα αλλά και το Αγροτικό Εργατικό Κόμμα του Παπαναστασίου. Κατάφερε να αναδειχθεί ως τέταρτο κόμμα στις εν λόγω εκλογές, με ποσοστό 6,17% και 72.311 ψήφους, βάζοντας 11 βουλευτές στο Κοινοβούλιο.[44] Βέβαια η ευφορία της περιόδου δεν διατηρήθηκε για μεγάλο χρονικό διάστημα στο Αγροτικό Κόμμα. Πρώτη αφορμή στάθηκε, όταν η

[41] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π. σ. 14
[42] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σς. 51-53
[43] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σ. 54
[44] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π. σ. 14

εκτελεστική επιτροπή του κόμματος εξέλεξε ως γενικό γραμματέα τον Ιωάννη Σοφιανόπουλο. Η δεύτερη προκλήθηκε κατά το συνέδριο του κόμματος στο Βόλο τον Ιανουάριο του 1933, όταν εν μέσω εντάσεων, προκλήθηκαν διαγραφές και αποχωρήσεις μελών. Αυτά επέφεραν τη διάσπαση του Αγροτικού Κόμματος σε τρία μέρη, το σοσιαλιστικό, το βενιζελικό και το συντηρητικό. Στο πρώτο, ηγέτης ήταν ο Σοφιανόπουλος, διατηρώντας το όνομα του Αγροτικού Κόμματος Ελλάδος, με επιθυμία την ανεξαρτησία του αγροτικού κινήματος από τις άλλες δύο ομάδες. Το κόμμα του Σοφιανόπουλου στις εκλογές του 1933 κατάφερε να αναδείξει δύο βουλευτές με ποσοστό 2,01% επί του συνόλου.[45] Η δεύτερη ομάδα ήταν το Αγροτικό Δημοκρατικό Κόμμα, το οποίο συντάχθηκε με το Βενιζέλο και εξέλεξε πέντε βουλευτές, ενώ η Τρίτη ομάδα, αυτή των Αγροτικών του Χατζηγιάννη, η οποία συμμετείχε στην Ηνωμένη Αντιπολίτευση, κατάφερε να εκλέξει μόνο τον ηγέτη της στο νομό Λαρίσης.[46]

Στη τελευταία εκλογική αναμέτρηση του μεσοπολέμου, αυτή του 1936, το Αγροτικό Κόμμα Ελλάδος ανέδειξε μόνο έναν βουλευτή συγκεντρώνοντας ποσοστό της τάξης του 1,02%.[47] Ήταν η αρχή της στροφής του κόμματος σε άλλες κατευθύνσεις, καθώς είχε χάσει την ισχυρή δυναμική που είχε αναπτύξει τα προηγούμενα χρόνια. Τον Απρίλιο του 1936 υπέγραψε συμφωνία με το Κομμουνιστικό Κόμμα για την ενότητα των προοδευτικών δυνάμεων του χώρου σε ένα ενιαίο αγροτικό κόμμα, ενώ λίγο αργότερα υπέγραψε και τη συμφωνία για τη δημιουργία του Παλλαϊκού Μετώπου. Η προπολεμική αυτή συμφωνία απέδωσε κατά τη διάρκεια του πολέμου, όταν το Κομμουνιστικό Κόμμα, το Αγροτικό Κόμμα Ελλάδος, το Σοσιαλιστικό Κόμμα Ελλάδος και η Ένωση Λαϊκής Δημοκρατίας, ίδρυσαν το ΕΑΜ.[48]

Ανεξάρτητοι Βασιλόφρονες

Αναφερόμενοι στους Ανεξάρτητους Βασιλόφρονες, δεν εννοούμε κάποια παράταξη με το συγκεκριμένο όνομα, αλλά ανεξάρτητους συνδυασμούς ή μεμονωμένους υποψηφίους που χαρακτηρίζονταν με τον συγκεκριμένο αυτό όρο. Συναντώνται κατά την εκλογική διαδικασία του 1928, ως μία αντίδραση στη παράταξη των Φιλελευθέρων και εν γένει των φιλοβενιζελικών παρατάξεων, καθώς εμφανιζόταν

[45] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π. σ. 14
[46] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σ. 54
[47] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π. σ. 14
[48] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σς. 54-55

μία αδυναμία πολιτικής έκφρασης στο τομέα αυτό. Ανεξάρτητοι Βασιλόφρονες, συμμετείχαν στην τριεδρική περιφέρεια του Υπολοίπου Επαρχίας Αττικής, με τον Ιωάννη Ράλλη να καταφέρνει να εκλεγεί σε μία από τις έδρες με ποσοστό 32% και 3.308 ψήφους.[49] Ακόμα τους συναντάμε στις εκλογικές περιφέρειες των επαρχιών Μεγαρίδος, Φθιώτιδος και Σπετσών. Μεμονωμένοι υποψήφιοι που έφεραν την ένδειξη «ανεξάρτητος βασιλόφρον» εκλέχθηκαν σε τρείς ακόμη περιπτώσεις σε μονοεδρικές περιφέρειες. Πρόκειται για τους Πελοπίδα Συρογιάννη στην επαρχία Σκοπέλου, τον Περικλή Ρεδιάδη στην επαρχία Κέας και τον Πέτρο Μαυρομιχάλη στην επαρχία Οιτύλου.[50]

Καθώς οι συγκεκριμένοι μεμονωμένοι υποψήφιοι δεν συντάχθηκαν σε ένα ενιαίο κόμμα, αλλά προώθησαν το βασιλικό θεσμό έναντι του βενιζελικού φιλελευθερισμού, θεωρείται ατυχές να τους ομαδοποιήσουμε υπό το πρίσμα ενός θεσμού. Για το λόγο αυτό παρακάτω παρουσιάζονται με επιφύλαξη τα στατιστικά της Γενικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδας που δείχνουν της Ανεξάρτητους Βασιλόφρονες να συμμετέχουν σε 43 εκλογικές περιφέρειες με 111 υποψηφίους βουλευτές συγκεντρώνοντας 3,79% επί του συνόλου και 38.556 ψήφους.[51] Ωστόσο δε πρέπει να θεωρηθεί μια αμελητέα κίνηση πληθυσμού ενάντια στις αντιβενιζελικές ιδέες, γεγονός που το αποδεικνύουν και οι ψήφοι που αποκόμισε αυτή η κίνηση στις περιφέρειες που διέθετε εκπροσώπους.

Ανεξάρτητοι Δημοκρατικοί

Όμοια με τους Ανεξάρτητους Βασιλόφρονες που αναφέρθηκαν παραπάνω, έτσι και οι Ανεξάρτητοι Δημοκρατικοί δεν αποτέλεσαν έναν ενιαίο εκλογικό φορέα, αλλά τους συναντάμε κατά βάση ως μεμονωμένους υποψηφίους, είτε ενταγμένους σε συνδυασμούς του Κόμματος των Φιλελευθέρων. Στις εκλογές του 1928 που συμμετείχαν, κατάφεραν να αποκομίσουν 6 βουλευτικές έδρες με συνολικό ποσοστό της τάξης του 1,8%.[52] Η ανάδειξη των εν λόγω βουλευτών έγινε κατά κύριο λόγω σε εκλογικές περιφέρειες με μία έδρα και σε περιοχές όπου δεν συμμετείχαν υποψήφιοι του Κόμματος των Φιλελευθέρων. Μετά την είσοδο τους στη Βουλή, ξεκίνησε η προσάρτηση των εν λόγω βουλευτών σε κοινοβουλευτικά κόμματα, όπως του Γ.

[49] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π. σ. 14
[50] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σς. 56-57
[51] Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, Στατιστική των Βουλευτικών εκλογών της 19ης Αυγούστου 1928, Αθήνα 1928
[52] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π. σ. 14

Ροδόπουλου στο Λαϊκό Κόμμα ή του Φ. Ζαΐμη στην ομάδα των Ανεξάρτητων Βασιλοφρόνων. Όλοι οι εκλεγμένοι ως Ανεξάρτητοι Δημοκρατικοί, στην επόμενη εκλογική αναμέτρηση του 1932 συμμετείχαν στα ψηφοδέλτια κάποιου κόμματος.[53]

Ανεξάρτητοι Λαϊκοί

Οι Ανεξάρτητοι Λαϊκοί υποψήφιοι, αποτέλεσαν μία σύμπραξη υποψηφίων που προέρχονταν από το Λαϊκό Κόμμα και συμμετείχαν στις εκλογές του 1936. Εντάχθηκαν στη Γενική Λαϊκή Ριζοσπαστική Ένωση και συνέπραξαν εκλογικά με το Εθνικό Λαϊκό Κόμμα διατηρώντας έτσι την αυτοτέλεια της. Κύριο χαρακτηριστικό της ένωσης αυτής ήταν η αντιπαλότητα εναντίον της ιδεολογίας και των επιλογών του Παναγή Τσαλδάρη. Στις εκλογές του 1936 που συμμετείχαν, η Γενική Λαϊκή Ριζοσπαστική Ένωση κατάφερε να συγκεντρώσει 253.384 ψήφους και ποσοστό 19,89% αναδεικνύοντας συνολικά 60 βουλευτές.[54] Από αυτούς, οι 10 ανήκαν στους Ανεξάρτητους Λαϊκούς, με τους περισσοτέρους εξ αυτών, να διαθέτουν προηγούμενη βουλευτική εμπειρία. Η δικτατορία της 4ης Αυγούστου τερμάτισε το σύντομο αυτό πολιτικό σχηματισμό.[55]

Γενική Λαϊκή Ριζοσπαστική Ένωσις

Πρόκειται για συνασπισμό κομμάτων ο οποίος άρχισε τις εργασίες του στις 12 Ιανουαρίου 1936, όταν ο Ιωάννης Θεοτόκης κήρυξε τις θέσεις του κατά τις προγραμματικές του δηλώσεις στη Θεσσαλονίκη. Αυτές συγκεντρώνονται ως, αγώνας υπέρ των αρχών κατά του βενιζελισμού, επιθυμία για ησυχία και καλή διοίκηση του τόπου και ευνομία έναντι των αντιπάλων που εκπροσωπούν την «ανωμαλία, στάσεις και κινήματα των οποίων προορισμός υπήρξε πάντοτε η διασπάθισις του δημοσίου πλούτου».[56] Μέλη της υπήρξαν το Εθνικό Ριζοσπαστικό Κόμμα του Κονδύλη, το Εθνικό Λαϊκό Κόμμα του Θεοτόκη και οι Ανεξάρτητοι Λαϊκοί των Ράλλη και Στράτου οι οποίοι είχαν συνεργαστεί με την ομάδα του Θεόδωρου Τουρκοβασίλη που είχε διασπαστεί από το Κόμμα των Ελευθεροφρόνων. Στόχος της, ήταν να αποτελέσει τον αντίπαλο των παραδοσιακών δυνάμεων, όπως του Λαϊκού Κόμματος και του Κόμματος των Ελευθεροφρόνων, καταφέρνοντας να συγκεντρώσει μεγάλο αριθμό

[53] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σ. 58
[54] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π. σ. 14
[55] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σ. 58
[56] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σ. 63

υποστηρικτών από τον αντιβενιζελικό χώρο και τον χώρο των βασιλοφρόνων. Σημαντική σε αυτό το στόχο ήταν και η δημόσια στήριξη, από μεγάλο αριθμό πολιτικών ομάδων και οργανώσεων, αλλά και από δύο δημοφιλείς εφημερίδες της εποχής, όπως ο «Τύπος» του Νίκου Κρανιωτάκη και η «Εθνική».[57]

Οι προσπάθειες των ιθυνόντων του κόμματος απέδωσαν καρπούς στις εκλογές του 1936, όπου και κατάφερε να συγκεντρώσει 253.384 υποστηρικτές και συνολικά το 19,89% των έγκυρων ψήφων, αναδεικνύοντας 60 βουλευτές.[58] Αυτοί διαιρούνταν κατά 38 από το Εθνικό Λαϊκό Κόμμα, 12 από το Εθνικό Ριζοσπαστικό Κόμμα και 10 Ανεξάρτητοι Λαϊκοί. Ο συνασπισμός δέχθηκε μεγάλη στήριξη από τα λαϊκά και εργατικά στρώματα των πόλεων, εκμεταλλευόμενος τις μεταβολές στο πολιτικό χώρο μετά το 1932. Μετά το θάνατο των Τσαλδάρη και Κονδύλη άρχισαν συζητήσεις για την ένωση Λαϊκού Κόμματος και Γενικής Λαϊκής Ριζοσπαστικής Ένωσης. Η συνθήκη αυτή δεν καρποφόρησε, καθώς εμπόδιο στις συζητήσεις μπήκαν οι διεκδικήσεις των δύο μερών για τις πιθανές υποψηφιότητες και τη διανομή των εδρών στις επερχόμενες εκλογές. Η ανάδειξη κυβέρνησης συνεργασίας ανάμεσα στους Σοφούλη και Τσαλδάρη προτού να επιτευχθεί η ένωση, ενέτεινε τη δυσαρέσκεια του παλατιού, το οποίο βοήθησε για την ταχύτερη εγκαθίδρυση της δικτατορίας της 4ης Αυγούστου από τον Ιωάννη Μεταξά, η οποία ανέστειλε τη λειτουργεία του Κοινοβουλευτικού θεσμού.[59]

Δημοκρατικόν Κόμμα

Πρόκειται για ένα πολιτικό κόμμα το οποίο ιδρύθηκε από τον Γεώργιο Παπανδρέου, μετά το βενιζελικό κίνημα του 1935. Με τη κίνηση αυτή, ο αρχηγός του κόμματος επιθυμούσε να δηλώσει την έμπρακτη προσήλωση του στο Δημοκρατικό πολίτευμα και στους Κοινοβουλευτικούς θεσμούς. Με τη πράξη του αυτή, δήλωνε ακόμα τη διαφωνία του με τις κυβερνητικές εκκαθαρίσεις εναντίων των υποστηρικτών των Φιλελευθέρων. Στην ανακοίνωση της δημιουργίας του κόμματος γινόταν δριμεία κριτική στη κυβέρνηση, για τον λόγο ότι δεν γινόταν προσπάθεια να τιμωρήσει τους υπευθύνους της συνταγματικής εκτροπής αλλά προσπάθεια για να δημιουργηθεί ένα αντιβενιζελικό κράτος. Στη διάσπαση αυτή μπορεί να ειπωθεί ακόμη, πως ο Παπανδρέου και οι ακόλουθοι του, επιχείρησαν να αποστασιοποιηθούν από τις διώξεις και το κλίμα διχασμού που επικρατούσε ανάμεσα σε βενιζελικούς και λαϊκούς. Στόχος

[57] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σ. 63
[58] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π. σ. 14
[59] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σ. 63-65

του κόμματος, όπως αναφερόταν στις προγραμματικές του δηλώσεις, ήταν να απαλλαγεί από το βάρος του παρελθόντος και να στραφεί στη διατήρηση της εσωτερικής ενότητας του έθνους σε οικονομικό και πολιτικό επίπεδο. Στο κοινωνικό τομέα επιθυμούσε εξάλειψη του μίσους που κυριαρχούσε την εποχή εκείνη και την επικράτηση ενός φιλελεύθερου κράτους δικαίου. Οι θέσεις του θα μπορούσαν να συνοψιστούν, ως επιθυμία για επικράτηση της λαϊκής δημοκρατίας σε μετακομμουνιστικές και μετακαπιταλιστικές βάσεις. Με λίγα λόγια, επιθυμούσε να συνδέσει τις ελευθερίες που απαιτούσε ο καπιταλισμός, με τη κοινωνική δικαιοσύνη που εφάρμοζε ο κομμουνισμός.[60]

Οι μόνες εκλογές στις οποίες πήρε μέρος το Δημοκρατικό Κόμμα, ήταν αυτές του Ιανουαρίου του 1936, στις οποίες συμμετείχε με το κοινό συνδυασμό του Δημοκρατικού Συνασπισμού, τον οποίο αποτελούσαν το Αγροτικό Εργατικό Κόμμα, το Προοδευτικό Κόμμα και το Αγροτικό Δημοκρατικό Κόμμα. Στις εκλογές αυτές ο συνασπισμός κατάφερε να συγκεντρώσει 53.693 ψήφους με ποσοστό 4,21%, αναδεικνύοντας 11 βουλευτές,[61] με τον Γεώργιο Παπανδρέου να εκλέγεται ως βουλευτής στο νομό Λέσβου. Ο τελευταίος αρνήθηκε μάλιστα να δώσει ψήφο εμπιστοσύνης στη κυβέρνηση Μεταξά η οποία προέκυψε μετά τον αιφνίδιο θάνατο του πρωθυπουργού Κωνσταντίνου Δεμερτζή. Ακόμα συνυπέγραψε το 1937 τη πρώτη έγγραφη καταγγελία του καθεστώτος της 4ης Αυγούστου, ως αρχηγός του Ριζοσπαστικού Σοσιαλιστικού Κόμματος, μαζί με τους δημοκρατικούς ηγέτες. Το Δημοκρατικό Κόμμα εξακολούθησε να υφίσταται μέχρι το 1941, περιορισμένο στο κύκλο των φίλων του Γεωργίου Παπανδρέου, με τον ίδιο να ιδρύει τότε το Δημοκρατικό Σοσιαλιστικό Κόμμα.[62]

Δημοκρατικός Συνασπισμός

Λίγο πριν τις εκλογές του Ιανουαρίου του 1936, το Προοδευτικό Κόμμα του Γεωργίου Καφαντάρη, το Δημοκρατικό Κόμμα του Γεωργίου Παπανδρέου, το Αγροτικό Εργατικό Κόμμα του Αλέξανδρου Παπαναστασίου και το Αγροτικό Δημοκρατικό Κόμμα, συνεργάστηκαν με σκοπό τη κοινή συμμετοχή τους στην εκλογική αναμέτρηση του συγκεκριμένου έτους. Ο εν λόγω συνδυασμός δε κατάφερε να κερδίσει την πλειοψηφία του λαού καθώς κατάφερε να συγκεντρώσει μόλις το

[60] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σς. 79-80
[61] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π. σ. 14
[62] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σς. 80-82

4,21% με 53.693 ψήφους, ενώ ανέδειξε μόλις 11 βουλευτές.[63] Μπορεί το αποτέλεσμα να μη δικαίωσε τους αρχηγούς των κομμάτων του, όμως μία τέτοια κίνηση ήταν επιτακτική ανάγκη για τη πολιτική διάσωση των παρατάξεων του. Εξάλλου, πέραν της πολιτικής της ένωσης, οι αρχηγοί των εν λόγω κομμάτων ανέπτυξαν και διαπροσωπική συνεργασία λόγω του κοινού τους αγώνα ενάντια στην επιστροφή της βασιλείας στη χώρα.[64]

Εθνικό Λαϊκό Κόμμα

Υπό την ηγεσία του Ιωάννη Θεοτόκη, το Εθνικό Λαϊκό Κόμμα ιδρύθηκε στις 6 Δεκεμβρίου 1935, όταν και έγινε η ανακοίνωση για τη σύσταση του με ένα μονόστηλο στην εφημερίδα «Ο Τύπος». Το νέο αυτό κόμμα, τοποθετούνταν στον ευρύτερο χώρο επιρροής του Λαϊκού Κόμματος, με της διαφωνίες του να εντοπίζονται σε ζητήματα όπως τη μορφή του πολιτεύματος, το εκλογικό σύστημα, την ένταση του αντιβενιζελικού χαρακτήρα του κόμματος και άλλα. Συγκροτήθηκε από 42 ήδη εκλεγμένους πληρεξουσίους, χωρίς απολύτως κοινές προτεραιότητες και προσδοκίες, οι οποίοι όμως εκτίμησαν πως τη περίοδο που διένυαν, ήταν απαραίτητη η ύπαρξη ενός κόμματος με λιγότερες αγκυλώσεις από το Λαϊκό Κόμμα. Πάντως, κοινή ιδέα όσων συσπειρώθηκαν γύρω από το Θεοτόκη ήταν η αποφυγή συνεργασίας με τα μικρά βενιζελικά κόμματα σε επίπεδο αρχών. Σε επίπεδο πολιτικού προγράμματος, το Εθνικό Λαϊκό Κόμμα είχε ολοκληρωμένο σχέδιο για την οικονομία, τη διοίκηση του κράτους, τη δικαιοσύνη, τη κοινωνική πολιτική, την εθνική άμυνα, τη βιομηχανία, τη ναυτιλία, τη συγκοινωνία, την υγεία, τη γεωργία τη κτηνοτροφία και τη δασική πολιτική. Επιπροσθέτως ο ίδιος ο Θεοτόκης είχε τοποθετηθεί σχετικά με την κοινωνική και εργατική πολιτική του κόμματος, καθώς και για τη προσπάθεια που θα κατέβαλαν, ώστε να κερδίσουν τη ψήφο των προσφύγων που παραδοσιακά στήριζαν το Κόμμα των Φιλελευθέρων αλλά και τα υπόλοιπα βενιζελικά κόμματα.[65]

Στις εκλογές του 1936 που συμμετείχε, συνεργάστηκε με το Εθνικό Ριζοσπαστικό Κόμμα του Κονδύλη και μαζί με τους Ανεξάρτητους Λαϊκούς των Ράλλη και Στράτου, στη Γενική Λαϊκή Ριζοσπαστική Ένωση, η οποία έλαβε 253.384 ψήφους και με ποσοστό 19,89% κατάφερε να εκλέξει 60 βουλευτές.[66] Μετά το θάνατο των

[63] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π. σ. 14
[64] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σ. 95
[65] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σς. 142-143
[66] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π. σ. 14

Τσαλδάρη και Κονδύλη στις αρχές του 1936, ο Θεοτόκης έμοιαζε ως η προσωπικότητα που θα μπορούσε να αναδειχθεί ως ηγέτης της αντιβενιζελικής παράταξης. Η συνεργασία με τον Θεμιστοκλή Σοφούλη για τη δημιουργία κυβέρνησης, δεν άρεσε στο παλάτι, το οποίο επέτεινε τις διαδικασίες εγκαθίδρυσης της δικτατορίας του Ιωάννη Μεταξά. Με αυτή, το Εθνικό Λαϊκό Κόμμα θα σβήσει από το πολιτικό χάρτη της χώρας, καθώς ο αρχηγός του θα βρισκόταν μέχρι το τέλος του πολέμου το 1944, σε κατ' οίκον περιορισμό στη Κέρκυρα. Στην επιστροφή του, θα δραστηριοποιούταν πολιτικά με το Λαϊκό Κόμμα, αποκατέστησε τις σχέσεις του με το στέμμα, ενώ το 1950 διετέλεσε και υπηρεσιακός Πρωθυπουργός.[67]

Ενιαίον Μέτωπον Εργατών-Αγροτών

Η πρώτη εμφάνιση του σχηματισμού αυτού, ανάγεται της εκλογές της 19ης Αυγούστου 1928. Αποτέλεσε έναν εκλογικό σχηματισμό του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας για τέσσερις εκλογικές διαδικασίες. Στις πρώτες από αυτές, κατά τις οποίες ο συνδυασμός παρουσίασε μόλις 78 υποψηφίους, σε ορισμένες μόνο εκλογικές περιφέρειες της χώρας[68] και κατάφερε να συλλέξει 14.325 ψήφους, με ποσοστό 1,41%.[69] Στις επόμενες εκλογές η συγκεκριμένη παράταξη είχε μεγαλύτερη επιτυχία, καθώς κατάφερε να συλλέξει 58.223 ψήφους και 4,97% εκλέγοντας 10 βουλευτές με ψηφοδέλτια σε όλες τις εκλογικές περιφέρειες της χώρας.[70] Το Ενιαίο Μέτωπο Εργατών-Αγροτών κατάφερε να διατηρήσει τα υψηλά ποσοστά του και στις επόμενες εκλογές που συμμετείχε. Στις εκλογές της 5ης Μαρτίου 1933 κατάφερε να συγκεντρώσει 52.958 ψήφους και ποσοστό 4,61%. Τα νούμερα αυτά όμως, δε στάθηκαν ικανά για να εκλεγεί κάποιος υποψήφιος, βουλευτής του κόμματος.[71] Οι τελευταίες εκλογές που συμμετείχε ήταν αυτές της 9ης Ιουνίου 1935, στις οποίες όμως συμμετείχε με τρεις παραλλαγές, λόγω διαφόρων συμμαχιών του ΚΚΕ σε τοπικό επίπεδο. Έτσι στις περιφέρειες Δράμας, Καβάλας και Λέσβου κατέβηκε με την ονομασία «Κοινό Μέτωπον Εργατών, Αγροτών και Επαγγελματιών», στη περιφέρεια Θεσσαλονίκης ως «Παλλαϊκόν Μέτωπον Δημοκρατικών Ελευθεριών» και στην υπόλοιπη χώρα ως «Ενιαίον Μέτωπον Εργατών-Αγροτών».[72] Τα συνολικά ποσοστά

[67] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σς. 143-144
[68] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σ. 170
[69] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π. σ. 14
[70] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σ. 170
[71] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π. σ. 14
[72] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σ. 170

που έλαβε η παράταξη, σε συνδυασμό με την αποχή των βενιζελικών κομμάτων, εκτοξεύτηκαν σε σχέση με της προηγούμενες εκλογές, καθώς συγκέντρωσε συνολικά 98.452 ψήφους και ένα ποσοστό της τάξης του 9,59%.[73] Για άλλη μια φορά όμως, το ποσοστό αυτό δε στάθηκε ικανό για να δώσει στο συνδυασμό κάποια βουλευτική έδρα. Έκτοτε το Ενιαίον Μέτωπον Εργατών-Αγροτών δεν εμφανίστηκε ξανά στις εκλογικές αναμετρήσεις.

Εθνικό Ριζοσπαστικό Κόμμα

Πρόκειται για το διάδοχο του Κόμματος Εθνικών Δημοκρατικών που ιδρύθηκε το 1924 με αρχηγό το Γεώργιο Κονδύλη. Ο τελευταίος στάθηκε εχθρικά απέναντι στο παλιό πολιτικό σύστημα, παρότι υπήρξε μέρος του, ενώ στάθηκε δίπλα στις αδύναμες κοινωνικές ομάδες, όπως οι εργάτες και οι πρόσφυγες. Το πρόγραμμα του περιείχε ένα μείγμα εθνικιστικών διακηρύξεων σε συνδυασμό με διάφορα κοινωνικά αιτήματα για τη προστασία των αδυνάτων, τα οποία όμως περιείχαν λαϊκίστικα επιχειρήματα. Με το νέο κόμμα μπόρεσε να φτιάξει ένα δίκτυο τοπικών οργανώσεων σε περιοχές της βόρειας Ελλάδας, όπου κυριαρχούσε το προσφυγικό στοιχείο, το οποίο είχε πειστεί από τα επιχειρήματα του για υψηλές αποζημιώσεις των προσφύγων κ.ά.. Παράλληλα συγκροτήθηκε και η νεολαία του κόμματος με το όνομα «Εθνική Δημοκρατική Νεολαία», η οποία βοηθούσε το κόμμα να συγκεντρώσει νέους ψηφοφόρους. Έπειτα από διάφορες συγκυρίες, ο Κονδύλης στράφηκε προς τον συντηρητικό, αντιβενιζελικό χώρο. Μετά τη φυγή του κόμματος από το κυβερνητικό σχήμα το 1930, αυτό ασκούσε έντονη κριτική στο κοινοβουλευτισμό και καλούσε τον ελληνικό λαό σε μία ειρηνική επανάσταση που θα οδηγούσε στην ηθική κάθαρση των Ελλήνων, η οποία εάν κρινόταν αναγκαίο θα επιβαλλόταν και με τη βία.[74]

Της εκλογές του 1932 που συμμετείχε, το Εθνικό Ριζοσπαστικό Κόμμα συγκέντρωσε 47.698 ψήφους και με ποσοστό 4,07% κατάφερε να εκλέξει 10 βουλευτές.[75] Στη κυβέρνηση συνεργασίας που αναδείχθηκε την επομένη των εκλογών, με επικεφαλής τον Παναγή Τσαλδάρη, ο Γεώργιος Κονδύλης ανέλαβε το Υπουργείο Στρατιωτικών. Στις επόμενες εκλογές, αυτές του 1933, τα κόμματα που βρίσκονταν στο αντιβενιζελικό τόξο συσπειρώθηκαν στο ενιαίο μέτωπο της Ηνωμένης Αντιπολίτευσης. Το Εθνικό Ριζοσπαστικό Κόμμα διατήρησε τα ποσοστά του από τη

[73] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π. σ. 14
[74] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σς. 144-145
[75] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π. σ. 14

προηγούμενη εκλογική περίοδο και με ποσοστό 4,09% και 46.692 ψήφους, ανέδειξε 11 βουλευτές,[76] θέτοντας το κόμμα σε ισχυρές βάσεις στον αντιβενιζελικό χώρο, καθώς κατάφερε με αυτά τα ποσοστά να υπερισχύσει έναντι άλλων αντιβενιζελικών κομμάτων. Ακόμα μεγαλύτερης σημασίας αποδείχθηκαν για τον Κονδύλη οι εκλογές της 9ης Ιουνίου 1935, όπου μέσα σε κλίμα πολιτικής αναταραχής, ο τελευταίος αναδείχθηκε σε ηγετική μορφή του συνασπισμού του Λαϊκού Κόμματος και του Εθνικού Ριζοσπαστικού Κόμματος. Ο συνασπισμός κατάφερε να συγκεντρώσει 669.434 ψήφους, με ποσοστό 65,04% αναδεικνύοντας 287 βουλευτές σε σύνολο 300 εδρών.[77] Τα ποσοστά είναι εντυπωσιακά, ωστόσο οφείλονται σε μεγάλο βαθμό στην απουσία των Φιλελευθέρων από την εκλογική διαδικασία.[78]

Την επομένη των εκλογών ωστόσο, ο Παναγής Τσαλδάρης, ήρθε σε σύγκρουση με τη πτέρυγα των βασιλοφρόνων του κόμματος του, κάτι που είχε ως αποτέλεσμα να διασπαστεί το κόμμα και οι τελευταίοι να συγκεντρωθούν γύρω από τον Ιωάννη Θεοτόκη που αργότερα ίδρυσε το Εθνικό Λαϊκό Κόμμα. Εκείνος συνεργαζόμενος με το Εθνικό Ριζοσπαστικό Κόμμα και τον Γεώργιο Κονδύλη, καθαίρεσε πραξικοπηματικά τον Τσαλδάρη τον Οκτώβριο του 1935 και εγκατέστησε κυβέρνηση με επικεφαλής τον Κονδύλη, ο οποίος μέχρι την επιστροφή του Βασιλιά Γεωργίου στο θρόνο, εκτέλεσε χρέη αντιβασιλέα. Δείχνοντας πρόθεση να ενδώσει στην επιθυμία του Γεωργίου για συμφιλίωση των αντιμαχόμενων παρατάξεων, οδηγήθηκε σε υποχρεωτική παραίτηση στα τέλη Νοεμβρίου 1935. Οι τελευταίες εκλογές που συμμετείχε το Εθνικό Ριζοσπαστικό Κόμμα, ήταν αυτές του 1936, όπου σε συνεργασία με το Εθνικό Λαϊκό Κόμμα και τους Ανεξάρτητους Λαϊκούς του Ράλλη, σχημάτισαν τη Γενική Λαϊκή Ριζοσπαστική Ένωση η οποία συγκέντρωσε συνολικά 253.384 ψήφους, 19,89% επί του συνόλου και ανέδειξε 60 βουλευτές.[79] Από αυτούς οι 12 ανήκαν στο Εθνικό Ριζοσπαστικό Κόμμα. Το έτος 1936, αποτέλεσε το έτος που έξι μεγάλες πολιτικές προσωπικότητες της Ελλάδας έχασαν τη ζωή του και μία από αυτές ήταν και ο Γεώργιος Κονδύλης. Ο ξαφνικός του θάνατος από ανακοπή καρδιάς επήλθε τη 31η Ιανουαρίου, κατά τη διάρκεια των διεργασιών για το σχηματισμό της κυβερνήσεως.[80]

[76] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π. σ. 14
[77] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π. σ. 14
[78] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σς. 144-145
[79] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π. σ. 14
[80] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σς. 145-146

Εθνικός Συνασπισμός

Το 1933 ενόψει των βουλευτικών εκλογών του ίδιου έτους, δημιουργήθηκε ο Εθνικός Συνασπισμός, αποτελούμενος από το Κόμμα των Φιλελευθέρων, το Προοδευτικό Κόμμα, το Αγροτικό Εργατικό Κόμμα, το Κόμμα Συντηρητικών Δημοκρατικών και το Αγροτικό Δημοκρατικό Κόμμα. Δεν είναι παράλογο να πει κάποιος πως αυτή η ένωση ήταν μία συνεργασία των πολιτικών κομμάτων των οποίων οι ηγέτες αποτελούσαν παλιούς πολιτικούς συνεργάτες του Βενιζέλου και είχαν σχηματίσει μέχρι εκείνη τη στιγμή τα δικά τους πολιτικά κόμματα. Στόχος του Συνασπισμού που συγκροτήθηκε για τις εκλογές του 1933, ήταν να καταφέρει να συγκεντρώσει ανάλογα ποσοστά με αυτά που είχαν συγκεντρώσει τα ανωτέρω κόμματα κατά μόνας στις εκλογές του 1932, δηλαδή περισσότερο του 50% των ψήφων. Η αλλαγή του πολιτικού συστήματος όμως, από την απλή αναλογική σε πλειοψηφικό σύστημα, δεν απέδωσε τα αναμενόμενα. Ακόμα, απέναντι του ο Εθνικός Συνασπισμός είχε να αντιμετωπίσει μία αρκετά ισχυρή «Ηνωμένη Αντιπολίτευση». Η εκλογική μάχη ήταν αρκετά στενή, αναδεικνύοντας σε ποσοστά νικητή τον Εθνικό Συνασπισμό με 46,32% των ψήφων, έναντι 46,19% της Ηνωμένης Αντιπολίτευσης, όμως λόγω του πλειοψηφικού εκλογικού συστήματος, οι τελευταίοι κατάφεραν να αναδείξουν 136 βουλευτές σε αντίθεση με τους 110 του Εθνικού Συνασπισμού. Χαρακτηριστικό της εκλογικής ήττας του Συνασπισμού, ήταν το παράδειγμα της εκλογικής περιφέρειας Αττικής, όπου κατάφερε να αποσπάσει μόλις 1 έδρα σε σύνολο 21. Η ερμηνεία που μπορεί να δοθεί για αυτή τη μικρή υποχώρηση των βενιζελικών, είναι η απώλεια μικρού αριθμού προσφυγικών ψήφων, από άτομα τα οποία είχαν δυσαρεστηθεί από τη κυβέρνηση Βενιζέλου, η οποία κατακράτησε το 25% της ονομαστικής αξίας των ομολογιών τους λόγω της στάσης πληρωμών του ελληνικού κράτους το 1932. Αναλύοντας τις βουλευτικές έδρες, στις εκλογές του 1933 το Κόμμα των Φιλελευθέρων συγκέντρωσε 33,29% των ψήφων και 80 έδρες, το Προοδευτικό Κόμμα 6,77% και 10 έδρες, το Αγροτικό Εργατικό Κόμμα 4,16% και 13 έδρες το Κόμμα Συντηρητικών Δημοκρατικών 0,85% και 2 έδρες και το Αγροτικό Δημοκρατικό Κόμμα 1,25% και 5 έδρες. Η διάρκεια του Συνασπισμού ήταν μικρή, καθώς οι εσωτερικές διαφωνίες του Βενιζέλου και των πρώην συνεργατών του δεν ήταν σπάνιες, με τον

Εθνικό Συνασπισμό να διαλύεται την επαύριον του αποτυχόντος στρατιωτικού κινήματος του 1935.[81]

Κόμμα Εθνικών Δημοκρατικών

Η συγκεκριμένη πολιτική ομάδα σχηματίστηκε μετά από την αποχώρηση του Γεωργίου Κονδύλη από τη κυβέρνηση το 1924 λόγω της διαφωνίας του με τον Αλέξανδρο Παπαναστασίου, από μερίδα των ακολούθων του πρώτου. Δραστηριοποιήθηκε κυρίως στη Βόρεια Ελλάδα, όπου κυριαρχούσε το προσφυγικό στοιχείο από το οποίο αντλούσε και τους αντιπροσώπους της. Παράλληλα υπήρξε ένα από τα κόμματα που διατηρούσε οργανωμένη νεολαία του κόμματος, με το όνομα «Εθνική Δημοκρατική Νεολαία». Το συγκεκριμένο κόμμα συνδέθηκε με εθνικιστικές ομάδες όπως η «Εθνική Οργάνωσις», οι οποίες συνεργάζονταν με την αστυνομία και το στρατό εναντίον κομμουνιστικών οργανώσεων και ομάδων. Μετά την βραχύχρονη διάλυση της, λόγω της ανάληψης της μεταβατικής πρωθυπουργίας από το Κονδύλη το 1926, η ομάδα επαναδραστηριοποιήθηκε στις εκλογές του 1928 με αρχηγό τον Γεώργιο Κονδύλη, εντασσόμενη στους συμμαχικούς συνδυασμούς του κόμματος των Φιλελευθέρων.[82] Το κόμμα του Κονδύλη κατάφερε να συγκεντρώσει 27.603 ψήφους (2,71%) και να αναδείξει 9 βουλευτές.[83] Τον πρόεδρο Γεώργιο Κονδύλη πλαισίωσαν στο κοινοβούλιο και οι: Αποσκίτης Ηλίας, Αργυρόπουλος Περικλής, Ασπιώτης Ηλίας, Ζωγράφος Αθανάσιος, Κεραμεύς Ιωάννης, Μισιρλόγλου Αναστάσιος και Παπάς Αλέξανδρος.[84] Μάλιστα, σε αυτό το κυβερνητικό σχεδιασμό, ο Περικλής Αργυρόπουλος ανέλαβε το Υπουργείο Ναυτικών κατά τη περίοδο Ιουλίου 1928-Ιουνίου 1929, το Υπουργείο Εξωτερικών τη περίοδο Ιουνίου-Ιουλίου 1929, το Υπουργείο Εσωτερικών τη περίοδο Ιουλίου-Δεκεμβρίου 1929 και τέλος ξανά τον Υπουργείο Ναυτικών τη περίοδο Δεκεμβρίου 1930-Μαΐου 1932.[85] Ακόμα ο Αλέξανδρος Παπάς διετέλεσε Υφυπουργός Υγιεινής τη περίοδο Ιουνίου 1929-Δεκεμβρίου 1929, στο υπουργείο όπου ο ίδιος ο Βενιζέλος χρημάτισε Υπουργός, τον οποίο και διαδέχθηκε τη περίοδο 1930-1932.[86]

---

[81] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σς. 150-151 και
Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π. σ. 14
[82] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σ. 224
[83] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π. σ. 14 και
Δαφνής Γρηγόριος, *Η Ελλάς μεταξύ δύο πολέμων 1923-1940,* Αθήνα 1997, σς. 412-413
[84] Μητρώο Πληρεξουσίων, Γερουσιαστών και Βουλευτών 1822-1935, Βουλή των Ελλήνων
[85] Γενική Γραμματεία Νομικών και Κοινοβουλευτικών Θεμάτων, https://gslegal.gov.gr/?p=979
[86] Γενική Γραμματεία Νομικών και Κοινοβουλευτικών Θεμάτων, https://gslegal.gov.gr/?p=982

Ένωσις Βασιλοφρόνων

Η Ένωσις Βασιλοφρόνων υπήρξε ένας πολιτικός συνδυασμός που περιείχε το Κόμμα Ελευθεροφρόνων του Ιωάννη Μεταξά και διάφορες αδιάλλακτες πολιτικές προσωπικότητες της αντιβενιζελικής παράταξης, με κύρια από αυτές τον Ιωάννη Ράλλη. Κοινό τους πεδίο, υπήρξε η αμφισβήτηση της ηγεσίας και της πολιτικής του Λαϊκού Κόμματος. Μπορεί να υπήρξε μια ένωση που συμμετείχε μόνο στις εκλογές του 1935, της συνέβαλλε σημαντικά στο δημοψήφισμα του Νοεμβρίου του ίδιου έτους, μετά το οποίο επανήλθε η μοναρχία στη χώρα. Ένα από τα κεντρικά αιτήματα της, ήταν η τιμωρία των πρωταγωνιστών του αποτυχημένου στρατιωτικού κινήματος του 1935, καθώς και η αλλαγή του πολιτικού σκηνικού μέσω της προκήρυξης Συντακτικής Συνέλευσης. Το χρονικό που ακολούθησε του αποτυχημένου κινήματος, βρίσκει τους δύο πρωταγωνιστές της Ένωσης να προσπαθούν αφενός να ανατρέψουν τον Τσαλδάρη, αφετέρου να αναδειχθούν οι ίδιοι με αντισυνταγματικούς τρόπους ως επικεφαλής του κυβερνητικού σχήματος. Όταν κάτι τέτοιο δεν κατέστη δυνατό, ο Μεταξάς παραιτήθηκε από τη κυβέρνηση και μαζί με το Ράλλη στάθηκαν ως πρωτεργάτες για την παραδειγματική τιμωρία των κινηματιών, σε μία αντιβενιζελική και αντικοινοβουλευτική προσπάθεια.[87]

Μπορεί να διατυπωθεί, πως η έντονη κριτική που ασκούσαν στο Τσαλδάρη αλλά και το Λαϊκό Κόμμα και το πολίτευμα της χώρας γενικότερα, ακροβατούσε στα όρια της δημοκρατίας και του αυταρχισμού, καθώς δεν ήταν λίγες οι αναφορές του Μεταξά σε μία «Νέα Τάξη», όπως την αποκαλούσε, που θα επανάφερε τη μοναρχία και θα περιόριζε τον κοινοβουλευτισμό. Δίπλα στη προσπάθεια αυτή του Μεταξά στάθηκε και η «Εφημερίς των Ελλήνων», στην οποία δημοσιεύονταν κείμενα που αναδείκνυαν το φιλοβασιλικό λόγο. Έτσι, οδεύοντας στις εκλογές της 9ης Ιουνίου 1935, η Ένωσις Βασιλοφρόνων κατέβηκε στις εκλογές ως μία ένωση του Κόμματος Ελευθεροφρόνων του Ιωάννη Μεταξά και ανεξάρτητων πολιτευτών με επικεφαλής τους Ιωάννη Ράλλη και Γεώργιο Στράτο. Τα ψηφοδέλτια του συνασπισμού απάρτιζαν 208 υποψήφιοι βουλευτές σε ολόκληρη τη χώρα, με το έμβλημα του να είναι ένα κλαδί βασιλικού, κάνοντας προφανές το νόημα πίσω από αυτή την επιλογή. Η Ένωσις Βασιλοφρόνων κατάφερε και λόγω της αποχής της βενιζελικής παράταξης να

[87] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σς. 173-174

συγκεντρώσει 152.285 ψήφους και ποσοστό 14,8%.[88] Με το τρόπο αυτό καθιερώθηκε στη δεύτερη θέση των πολιτικών συνδυασμών που εισήλθαν στο κοινοβούλιο, με περιορισμένη βεβαίως κοινοβουλευτική παρουσία, εξαιτίας των λίγων βουλευτών που ανέδειξε.[89] Η δυναμική στάση που ακολούθησε η Ένωση εντός του κοινοβουλίου, απέναντι στους Κονδύλη και Τσαλδάρη και υπέρ της μοναρχίας, έβρισκε ερείσματα σε παραδοσιακούς υποστηρικτές της βασιλείας και δημιούργησε ρήξεις στο Λαϊκό Κόμμα, με αποτέλεσμα το Δεκέμβριο του 1935 να δημιουργηθεί το Εθνικό Λαϊκό Κόμμα, αποτελούμενο από κάποιους παραδοσιακούς λαϊκούς. Οι αντιπαραθέσεις τους δεν άφησαν ανεπηρέαστη και την Ένωση, καθώς διάφορες διαφωνίες ανάμεσα στους βασιλόφρονες, έφεραν τον Μεταξά στο περιθώριο ειδικά κατά τις μέρες του πραξικοπήματος του Κονδύλη. Έτσι η Ένωση διαλύθηκε και οι εκλογές του 1936 βρήκαν τον Μεταξά να συμμετέχει αυτόνομα της εκλογές με το Κόμμα των Ελευθεροφρόνων και τους Ράλλη και Στράτο να συμμετέχουν στη συγκρότηση της Γενικής Λαϊκής Ριζοσπαστικής Ένωσης ως επικεφαλής των ανεξαρτήτων του Λαϊκού Κόμματος.[90]

Ηνωμένη Αντιπολίτευσις

Πρόκειται για έναν εκλογικό συνασπισμό που συγκροτήθηκε για την εκλογική αναμέτρηση του Μαρτίου 1933 με αρχηγό της, το πρόεδρο του Λαϊκού Κόμματος Παναγή Τσαλδάρη. Μαζί του στην ένωση αυτή, συμμετείχε το Κόμμα Ελευθεροφρόνων του Ιωάννη Μεταξά, το Εθνικό Ριζοσπαστικό Κόμμα του Γεωργίου Κονδύλη και τέλος η Ομάδα Αγροτικών με επικεφαλής τον Δημήτριο Χατζηγιάννη.[91] Ο συγκεκριμένος συνασπισμός ουσιαστικά αποτέλεσε μία προσπάθεια αναζωπύρωσης της Ηνωμένης Αντιπολίτευσης του 1920, έτος κατά το οποίο τα κόμματα της αντιπολίτευσης ενωμένα σε έναν συνασπισμό, κατάφεραν να αποσπάσουν την εκλογική νίκη από ένα πολύ ισχυρό Κόμμα Φιλελευθέρων. Οι εκλογές του 1933 ήρθαν μετά από σύντομο χρονικό διάστημα από αυτές του 1932, καθώς λόγω της απλής

[88] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π. σ. 14

[89] Στη πραγματικότητα τη πλειοψηφία κατέκτησαν τα Συμπράττοντα Κυβερνητικά Κόμματα, που στην ομπρέλα τους φιλοξενούσαν το Λαϊκό και το Εθνικό Ριζοσπαστικό Κόμμα με 287 βουλευτές σε σύνολο 300, ενώ πέραν των 7 βουλευτών της Ένωσης Βασιλοφρόνων, στο κοινοβούλιο κατάφεραν να μπουν ακόμα μόλις 6 ανεξάρτητοι υποψήφιοι.

[90] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σς. 174-175

[91] Η Ομάδα Αγροτικών αποτελούσε τμήμα του Αγροτικού Κόμματος Ελλάδας το οποίο στις συγκεκριμένες εκλογές ήταν διασπασμένο σε τρία μέρη. Τα άλλα δύο ήταν το Αγροτικό Κόμμα Ελλάδας με επικεφαλής τον Σοφιανόπουλο και το Αγροτικό Δημοκρατικό Κόμμα, το οποίο στις εκλογές του 1933 συντάχθηκε με τον Ελευθέριο Βενιζέλο.

αναλογικής που επικράτησε σε εκείνες της εκλογές, δεν κατέστη δυνατό να δημιουργηθεί μια σταθερή κυβέρνηση. Στη προεκλογική αναμέτρηση του 1932, ο Βενιζέλος επικεντρώθηκε στο πολιτειακό ζήτημα και στην ενδεχόμενη η όχι αναγνώριση από τον πολιτικό του αντίπαλο, Παναγή Τσαλδάρη, της Δημοκρατίας, κρύβοντας έτσι το πραγματικό και δυσεπίλυτο πρόβλημα της οικονομίας. Μετά την αναγνώριση της αβασίλευτης Δημοκρατίας από τον Τσαλδάρη, αλλά και την αλλαγή του εκλογικού συστήματος, προέκυψαν νέες ισορροπίες στο πολιτικό χώρο. Αφενός υπήρξε η ένωση των βενιζελικών δυνάμεων σε ένα συνασπισμό, τον Εθνικό Συνασπισμό, αποτελούμενο από το Κόμμα των Φιλελευθέρων, το Αγροτικό Εργατικό Κόμμα Ελλάδας, το Προοδευτικό Κόμμα, το Κόμμα Συντηρητικών Δημοκρατικών και το Αγροτικό Δημοκρατικό Κόμμα, αφετέρου οι αντιβενιζελικές δυνάμεις συσπειρώθηκαν κάτω από την ομπρέλα της Ηνωμένης Αντιπολίτευσης.[92]

Οι εκλογές της 5ης Μαρτίου έδειξαν ότι η κίνηση συσπείρωσης των κομμάτων της αντιπολίτευσης απέδωσε καρπούς, καθώς κατάφεραν να συγκεντρώσουν 527.215 ψήφους και να αναδείξουν 136 βουλευτές σε σύνολο 248. Από αυτούς, οι 118 ανήκαν στο Λαϊκό Κόμμα, οι 11 στο Εθνικό Ριζοσπαστικό Κόμμα, οι 6 στο Κόμμα των Ελευθεροφρόνων και μόλις 1 βουλευτής εξελέγη από την Ομάδα των Αγροτικών.[93] Ενάντια στη προσπάθεια σύστασης κυβερνήσεως από την Ηνωμένη Αντιπολίτευση προσπάθησε να σταθεί ο Νικόλαος Πλαστήρας, ο οποίος την επομένη των εκλογών οργάνωσε πραξικόπημα στη χώρα. Αυτό όμως δε στέφθηκε από επιτυχία, δίνοντας έτσι την ευκαιρία στον Παναγή Τσαλδάρη, επικεφαλής του λαοφιλέστερου κόμματος των νικητών, να σχηματίσει κυβέρνηση της 10 Μαρτίου του ίδιου έτους. Σε αυτή συμμετείχαν οι ηγετικές προσωπικότητες των κομμάτων που συνεργάστηκαν στην Ηνωμένη Αντιπολίτευση. Η διάρκεια της όμως ήταν βραχεία, καθώς κατάφερε να αντέξει μόλις μέχρι τις 10 Οκτωβρίου του ίδιου έτους, μέρα κατά την οποία ο Γεώργιος Κονδύλης την ανέτρεψε με πραξικοπηματικό τρόπο, με απώτερο σκοπό να επαναφέρει τη βασιλεία στη χώρα.[94]

Κόμμα Ελευθεροφρόνων

Η εμφάνιση του κόμματος Ελευθεροφρόνων, συνέβη τον Οκτώβριο του 1922 από τον Ιωάννη Μεταξά, ως ένα νέο πολιτικό κόμμα, το οποίο δεν είχε ανάμειξη με τη

[92] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σς. 201-202
[93] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π. σ. 14
[94] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σ. 202

πολιτική σκηνή της χώρας μέχρι εκείνη τη περίοδο και συνεπώς δε κουβαλούσε πάνω του τα σφάλματα των προηγούμενων κυβερνήσεων (Νοεμβριανά, Μικρασιατική ήττα κλπ.). Ήταν μία λύση που εντασσόταν, σύμφωνα με τον ηγέτη της, στο μεταρρυθμιστικό πολιτικό χώρο και η οποία ερχόταν σε σύγκρουση τόσο με τους Φιλελευθέρους, όσο και με τους Λαϊκούς και θα έφερνε τη κάθαρση και την εξυγίανση στη πολιτική ζωή της χώρας. Την προσοχή του σε μεγάλο βαθμό έστρεψε στους αγρότες, κάτι που γίνεται εμφανές και από το σήμα του κόμματος που ήταν το στάχυ, οι οποίοι τη περίοδο 1920-1928 ανέρχονταν περί το 60% του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Ακόμα έμφαση δόθηκε και στους εργάτες αλλά και γενικότερα στο λαϊκό συμφέρον και τη προστασία των κατώτερων τάξεων. Το Κόμμα Ελευθεροφρόνων τασσόταν υπέρ της βασιλείας και προωθούσε την αποκατάσταση της ομαλότητας του αισθήματος ασφαλείας και της ειρήνης.[95]

Η πρώτη συμμετοχή του κόμματος στις εκλογές έγινε το 1926 όπου και αποκόμισε υψηλά ποσοστά από τη λαϊκή ετυμηγορία (15,78% και 54 έδρες) που το κατέταξαν στη 3^{η} θέση των εκλεγέντων κομμάτων, αφού πρώτα είχε απαρνηθεί τα φιλοβασιλικά του αισθήματα στο βήμα του κοινοβουλίου.[96] Η συνέχεια όμως, δεν ήταν το ίδιο ενθαρρυντική για το κόμμα του Μεταξά. Στις επόμενες εκλογές, του 1928, κατάφερε να συγκεντρώσει μόλις 53.908 ψήφους (δηλαδή το 5.3% των ψήφων) εκλέγοντας μόλις 1 βουλευτή εξαιτίας του ισχύοντος εκλογικού συστήματος,[97] αλλά και της επιστροφής του Ελευθερίου Βενιζέλου στην ενεργό πολιτική δράση.[98] Οι χαμηλές πτήσεις συνεχίστηκαν και στις εκλογές του 1932, όπου συγκέντρωσε 18.591 ψήφους (1,59%) και εξέλεξε 3 βουλευτές, κατατάσσοντας το κόμμα ανάμεσα στα «κομματίδια» όπως ισχυρίζεται ο Herring, αλλά και το 1933 όπου με 25.758 ψήφους (2,26%) κατάφερε να εκλέξει 6 βουλευτές.[99]

Δεν πρέπει να μείνει αλησμόνητο σε αυτό το σημείο και το εγχείρημα του Ιωάννη Μεταξά στις εκλογές του 1935, να δημιουργήσει την Ένωση Βασιλοφρόνων, έναν πολιτικό συνασπισμό προσωπικοτήτων και παρατάξεων που επιθυμούσαν την επάνοδο του τέως βασιλιά Γεωργίου Β΄. Κύριοι σύμμαχοι του ήταν ο Ιωάννης Ράλλης και ο Γεώργιος Στράτος, σε μία προσπάθεια, που όπως παραδέχθηκε και ο ίδιος ο

[95] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σς. 227-228
[96] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σ. 229
[97] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π. σ. 14
[98] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σ. 229
[99] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π. σ. 14

επικεφαλής του κόμματος Ιωάννης Μεταξάς, στέφθηκε από αποτυχία.[100] Οι ψηφοφόροι ανήλθαν σε 152.285 (14,8%), ενώ οι εκλογικές έδρες που της αντιστοιχούσαν ήταν μόλις 7.[101]

Οι τελευταίες εκλογές που μελετώνται στο εν λόγω έργο δεν είχαν ιδιαίτερες μεταβολές από άποψη ψήφων για τους Ελευθερόφρονες. Οι 50.137 ψήφοι που έλαβαν, της έδιναν μόλις ένα ποσοστό της τάξεως του 3,94% και 7 βουλευτές στη βουλή που θα σχηματιζόταν την επομένη.[102] Αυτό όμως που έχει ιδιαίτερη σημασία, είναι πως μετά από μία σειρά συγκυριών, που θα αναφερθούν σε επόμενο κεφάλαιο, ο Ιωάννης Μεταξάς κατάφερε στα απόνερα της εκλογικής αναμέτρησης να αναλάβει το πρωθυπουργικό θώκο. Ο Βασιλιάς Γεώργιος Β΄, μετά το θάνατο του τότε Πρωθυπουργού Κωνσταντίνου Δεμερτζή, επέλεξε τον απευθείας ορισμό του Μεταξά ως πρόεδρο της κυβερνήσεως, χωρίς να συμβουλευθεί της αρχηγούς των υπολοίπων κομμάτων, τα οποία διέθεταν μεγαλύτερη δυναμική στο ελληνικό κοινοβούλιο, αλλά ούτε και τον τότε Πρόεδρο της Βουλής, Θεμιστοκλή Σοφούλη.[103] Παρά της αόριστες προγραμματικές του δηλώσεις, που δεν έπεισαν της συναδέλφους του, ο Μεταξάς πήρε την ψήφο εμπιστοσύνης υπό την ανοχή του κοινοβουλίου, που δεν επιθυμούσε κατά τη συγκεκριμένη δύσκολη ιστορικά στιγμή να προκαλέσει ευρύτερο πολιτικό αναβρασμό.[104] Μετά τα αιματηρά γεγονότα της Θεσσαλονίκης του Μαΐου του 1936, ο Μεταξάς βρήκε τη πρόφαση για να θέσει στο Γεώργιο Β΄, ζήτημα δικτατορικής κυβερνήσεως της χώρας για λόγους εθνικής ασφαλείας. Αυτή έλαβε χώρα τη 4η Αυγούστου, όταν ο Μεταξάς ανακοίνωσε στους βουλευτές τη διάλυση της Γ΄ Αναθεωρητικής Βουλής και την απόφαση του για την αναστολή ορισμένων άρθρων του συντάγματος.[105] Το καθεστώς της 4ης Αυγούστου διήρκησε μέχρι και τη περίοδο όπου τα γερμανικά στρατεύματα επικράτησαν και εισήλθαν στη χώρα κατά τη περίοδο του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, λίγους μήνες μετά το θάνατο του Ιωάννη Μεταξά.

Κόμμα Προοδευτικής Ενώσεως

Η Προοδευτική Ένωση ιδρύθηκε λίγο πριν από τις εκλογές του Αυγούστου του 1928, από τον έμπειρο πολιτικό και πρώην βουλευτή, Κωνσταντίνο Ζαβιτσάνο. Ο

[100] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σ. 231
[101] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π. σ. 14
[102] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π. σ. 15
[103] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σ. 829
[104] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 832-837
[105] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 847-850

αρχηγός του, ήδη από τη 4η Ιουλίου 1928 στη κυβέρνηση που δημιουργήθηκε από τον Ελευθέριο Βενιζέλο, κατείχε τη θέση του Υπουργού Εσωτερικών. Στις επερχόμενες εκλογές, το κόμμα συμμετείχε στα κοινά ψηφοδέλτια του Κόμματος των Φιλελευθέρων, όπως και οι συνδυασμοί του Αγροτικού Εργατικού κόμματος, του κόμματος Εθνικών Δημοκρατικών και των Συντηρητικών Δημοκρατικών.[106] Κατάφερε μάλιστα να αναδείξει 5 βουλευτές, συγκεντρώνοντας 13.452 ψήφους, δηλαδή το 1,32% επί του συνόλου.[107] Ο Ζαβιτσάνος, μετά την εκλογή του στο κυβερνητικό σχήμα διατήρησε τη θέση του στο Υπουργείο Εσωτερικών μέχρι τις 3 Ιουλίου 1929, όπου και παραιτήθηκε, καθώς ένιωθε πως το στενό περιβάλλον του Πρωθυπουργού τον υπονόμευε.[108] Έκτοτε στάθηκε κριτικά απέναντι στην οικονομική πολιτική του Βενιζέλου με την οποία δεν ήταν σύμφωνος.

Στην επόμενη εκλογική διαδικασία του 1932, το Κόμμα Προοδευτικής Ενώσεως συνεργάστηκε με το Προοδευτικό Κόμμα στη λεγόμενη Τρίτη Κατάσταση. Παρά τα υψηλά ποσοστά που συγκέντρωσε ο συνασπισμός,[109] ο ίδιος ο Ζαβιτσάνος απέτυχε να εκλεγεί. Η προσωπική αυτή αποτυχία, οδήγησε ουσιαστικά το Προοδευτικό Κόμμα σε διάλυση, με τον πρόεδρό του να εκλέγεται αργότερα ως αριστίνδην γερουσιαστής, ενώ από τον Αύγουστο του 1936 έως τον Ιανουάριο του 1937 διετέλεσε Υπουργός Οικονομικών της δικτατορικής κυβέρνησης Μεταξά.[110]

Κόμμα των Φιλελευθέρων

Το κόμμα των Φιλελευθέρων έκανε την εμφάνιση του στη πολιτική σκηνή της χώρας της αρχές του 20ου αιώνα και υπήρξε ιδιαίτερα προσωποπαγές, καθώς γύρω του συγκεντρώθηκαν άτομα που επιθυμούσαν δραστικές μεταρρυθμίσεις, της οποίες εξέφραζε ο ηγέτης του κόμματος Ελευθέριος Βενιζέλος. Το συγκεκριμένο κόμμα βρήκε ένα κενό πολιτικής έκφρασης, καθώς πριν τις εκλογές της 8ης Αυγούστου 1910 δεν είχε ιδρυθεί κάποιο κόμμα που να υποστήριζε της ανανεωτικές ιδέες που προσφάτως είχαν προταθεί, ιδιαίτερα με το στρατιωτικό κίνημα στο Γουδί. Με το τρόπο αυτό οι υποψήφιοι χωρίστηκαν σε δύο μέρη. Από τη μία βρίσκονταν οι υποστηρικτές των συντηρητικών ιδεών που επικρατούσαν τα περασμένα έτη. Οι

[106] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σ. 252
[107] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π. σ. 14
[108] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σ. 252
[109] Η Τρίτη Κατάσταση κατάφερε να συγκεντρώσει 8,35%, με 97.836 ψήφους και να αναδείξει 15 βουλευτές, Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π. σ. 14
[110] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σ. 252

υποστηρικτές αυτών των ιδεών συνασπίστηκαν και έθεσαν στη λαϊκή ετυμηγορία τα ψηφοδέλτια των «Ηνωμένων Κομμάτων». Από την άλλη, πολλοί ανεξάρτητοι υποψήφιοι, προπαγάνδιζαν την ιδέα της «ανορθώσεως» του κρατικού μηχανισμού και του εκσυγχρονισμού του στα δυτικά πρότυπα.[111] Ο εκσυγχρονισμός τέτοιου τύπου εφαρμοζόταν ήδη από τις αρχές του 20ου αιώνα στην Ευρώπη και την Αμερική και προέβλεπαν αστικές μεταρρυθμίσεις και λιγότερο κρατικό παρεμβατισμό για την επίλυση των κοινωνικών προβλημάτων. Η κεντρική όμως προοπτική του κόμματος, η οποία του χάρισε ένα μεγάλο μέρος των ψήφων της 8ης Αυγούστου, ήταν η επιθυμία του για στρατιωτική προετοιμασία με στόχο να υλοποιηθεί η Μεγάλη Ιδέα.[112] Όσοι στήριζαν τις περισσότερο προοδευτικές πεποιθήσεις, συγκεντρώθηκαν γύρω από τον Βενιζέλο.

Το Κόμμα των Φιλελευθέρων κατάφερε στις πρώτες του εκλογές, αυτές της 8ης Αυγούστου 1910, να αποσπάσει 122 έδρες σε αντίθεση με τις 211 των λεγόμενων παλαιών κομμάτων. Με ιδέες που καταφέρονταν ενάντια στη παλαιά πολιτική ελίτ της χώρας και της γραφειοκρατίας της, αλλά υποστηρίζοντας ότι δεν θα άλλαζε θεμελιώδεις ιδέες του πολιτεύματος, της Βασιλείας και της διαδοχής, ο Βενιζέλος κατάφερε να κερδίσει την εμπιστοσύνη του Βασιλιά Γεωργίου Α΄ και του λαού. Έτσι μετά την παραίτηση του Πρωθυπουργού Στέφανου Δραγούμη, ο Βενιζέλος διορίστηκε Πρωθυπουργός από το Βασιλιά στις 6 Οκτωβρίου 1910. Λίγο αργότερα σε συνεννόηση με το Γεώργιο Α΄, διεξήχθησαν νέες εκλογές, όπου ο Βενιζέλος κέρδισε την απόλυτη κοινοβουλευτική πλειοψηφία με 307 έδρες σε σύνολο 362, καθώς τα παλαιά κόμματα δεν δέχθηκαν να συμμετάσχουν, θεωρώντας την συγκεκριμένη κίνηση αντισυνταγματική.[113] Τότε ξεκίνησε η πρώτη περίοδος διακυβέρνησης του Κόμματος των Φιλελευθέρων, ενός συνδυασμού που έμελλε να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στο πολιτικό προσκήνιο της χώρας μέχρι και στις εκλογές του 1936.

Το Κόμμα των Φιλελευθέρων είχε νικηφόρα παρουσία και στις εκλογές της 11ης Μαρτίου 1912, όπου κατάφερε να αναδείξει 146 βουλευτές σε σύνολο 181 και στις οποίες συμμετείχαν τα παλαιά κόμματα. Το ίδιο αποτέλεσμα σημειώθηκε και στις εκλογές της 31ης Μαΐου 1915 όπου επικράτησαν με 189 έδρες σε σύνολο 316. Τότε ήταν η περίοδος που γεννήθηκε στη χώρα αυτό που μετέπειτα ονομάστηκε «εθνικός

[111] Herring Gunnar, *Τα πολιτικά κόμματα στην Ελλάδα 1821-1936,* τ. Β΄, Αθήνα 2004, σς. 777-784
[112] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σ. 263
[113] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π. σς. 777-784 και
Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σ. 265

διχασμός». Περισσότερα για το ίδιο το γεγονός αναφέρονται σε άλλο κεφάλαιο της παρούσας έρευνας, συνοπτικά όμως μπορούμε να πούμε ότι ο διχασμός της περιόδου αφορά τη συμμετοχή ή όχι της Ελλάδας στο Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και εάν αυτή θα ήταν στο πλευρό της Αντάντ ή με της συμμάχους. Ο Βενιζέλος υποστήριξε τη συμμετοχή στο πλευρό της Αντάντ, γιατί θεωρούσε πως η Αγγλία θα εξακολουθούσε να είναι κυρίαρχος στην Ευρώπη και μετά το πόλεμο, όμως ο Βασιλιάς επιθυμούσε τη διατήρηση της ουδετερότητας της χώρας. Ο Βασιλιάς προχώρησε κάτω από αυτές τις συνθήκες στη διάλυση της Βουλής και τη προκήρυξη νέων εκλογών την 6η Δεκεμβρίου 1915. Ο Βενιζέλος θεώρησε αυτή τη κίνηση αντισυνταγματική και απείχε με το Κόμμα των Φιλελευθέρων από τις εκλογές. Η διαφωνία αυτή οδήγησε στη φυγή του Βενιζέλου από την Αθήνα και τη δημιουργία κυβερνήσεως εθνικής αμύνης στη Θεσσαλονίκη, η οποία διήρκησε για περίπου δύο χρόνια με νικητή τον Βενιζέλο. Το 1917 της επέστρεψε στο πρωθυπουργικό θώκο στην Αθήνα και συνέχισε το έργο που είχε αρχίσει στη Θεσσαλονίκη, δηλαδή τη συνεργασία με την Αντάντ στο πόλεμο, με βλέψεις για ευνοϊκές συγκυρίες υπέρ της χώρας μετά τη λήξη του. Οι εκλογές του 1920 που ακολούθησαν, βρήκαν το Κόμμα των Φιλελευθέρων ηττημένο, γεγονός που ήρθε να επιβεβαιώσει τη κόπωση του λαού απέναντι στις συνεχείς πολεμικές αναμετρήσεις στις οποίες είχε συμμετάσχει από το 1912 και έκτοτε, καθώς και τον εθνικό διχασμό της τελευταίας περιόδου. Τα επόμενα οκτώ έτη που ακολούθησαν, ήταν χρόνια πολιτικών αναταραχών και αστάθειας, καθώς κανένα κόμμα και κανένας πολιτικός συνδυασμός δε κατάφερε να επαναφέρει τη σταθερότητα στη χώρα. Αυτό συνέβη μόλις το 1928 με την επάνοδο του Βενιζέλου στην ελληνική κυβέρνηση.

Στα χρονικά πλαίσια της παρούσας έρευνας, το Κόμμα των Φιλελευθέρων μας απασχολεί για τις εκλογικές διαδικασίες των ετών 1928, 1932 και 1933 στις οποίες συμμετείχε με ηγέτη τον Ελευθέριο Βενιζέλο, τις εκλογές του 1935 που δεν συμμετείχε αλλά και για τις εκλογές του 1936 στις οποίες το ηγετικό πρόσωπο ήταν ο Θεμιστοκλής Σοφούλης, καθώς ο προηγούμενος πρόεδρος είχε βρει το θάνατο κατά το έτος των εκλογών και μικρό διάστημα πριν από αυτές. Κατά γενική ομολογία, η περίοδος 1928-1932 υπήρξε περίοδος σταθερότητας του αβασίλευτου δημοκρατικού πολιτεύματος, καθώς μετά από πολλά χρόνια αστάθειας και αλλαγής κυβερνητικών συνδυασμών, ο Βενιζέλος εδραιώθηκε ως πρόεδρος της κυβέρνησης για τέσσερα συναπτά έτη.[114] Ήταν

[114] Χατζηιωσήφ Χρήστος, «Κοινοβούλιο και δικτατορία» στο *Ιστορία της Ελλάδας του 20ου αιώνα. Όψεις πολιτικής και οικονομικής ιστορίας 1900-1940,* Αθήνα 2009, σ. 467

σε εκείνο το σημείο μάλιστα η τρίτη μακροβιότερη σε διάρκεια κυβέρνηση, έχοντας χρονικό ορίζοντα 52 μηνών, ακολουθώντας τις κυβερνήσεις Τρικούπη το 1886 (με διάρκεια 53,5 μήνες) και Βενιζέλου το 1910 (με διάρκεια 52,5 μηνών).[115] Στις συγκεκριμένες εκλογές, οι Φιλελεύθεροι απέσπασαν 178 έδρες[116] σε σύνολο 250, ποσοστό 46,94% και συνολικά 477.502 ψήφους.[117] Προεκλογικά, ο Βενιζέλος προσπάθησε να αποκαταστήσει τη κοινωνική βάση του κόμματος των Φιλελευθέρων και για την ενίσχυση του, να απορροφήσει προσωπικότητες από τις αντίπαλες πολιτικές παρατάξεις.[118] Το δημοκρατικό καθεστώς φαινόταν τη περίοδο αυτή να πατά σε στέρεες βάσεις με τους Φιλελεύθερους να το υιοθετούν παρά τις αρχικές αντιδράσεις τους το 1924,[119] ενώ στον οικονομικό τομέα, κατά τη λήψη της εξουσίας από το Βενιζέλο, η δραχμή είχε σταθεροποιηθεί και έτσι δινόταν η δυνατότητα να αρχίσουν τα μεγάλα δημόσια[120] έργα που χαρακτηρίζουν την αποκαλούμενη «χρυσή τετραετία» του Βενιζέλου. Μία τετραετία που χαρακτηρίζεται ακόμα από σκληρά μέτρα του Βενιζέλου στη κοινωνία, όπως το «ιδιώνυμο», με σκοπό τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής και τη καταπολέμηση της φοβίας και της αβεβαιότητας για τη σταθερότητα του αστικού καθεστώτος.[121]

Ο τελευταίος πρόλαβε να πάρει μέρος ως πρόεδρος του κόμματος των Φιλελευθέρων, σε ακόμη δύο εκλογικές αναμετρήσεις, η πρώτη το 1932 αποσπώντας 98 από της 250 έδρες που προκύπτουν από της συνολικά 391.521 ψήφους που συνέλεξε, με ποσοστό 33,42%, αλλά και το 1933 με ανάδειξη 80 βουλευτών σε 248 διαθέσιμες έδρες με ποσοστό 33,29% και συνολικά 379.968 ψήφους.[122] Στις τελευταίες αυτές εκλογές, παρά τα υψηλά ποσοστά που απέσπασε, δε κατάφερε να αναδειχθεί νικητής. Ο συνδυασμός δεν συμμετείχε στις εκλογές του 1935 ενώ σε αυτές του 1936, παρότι βρέθηκε στη πρώτη θέση της προτίμησης του λαού (127 έδρες σε σύνολο 300 με 37,26%),[123] δε κατάφερε να βρεθεί στη θέση του κυβερνώντος κόμματος λόγω του εκλογικού συστήματος που ίσχυσε (σύστημα αναλογικής) και απαιτούσε τη συνεργασία δύο κομμάτων για την ανάδειξη κυβέρνησης.[124] Αυτή ήταν και η τελευταία

[115] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σ. 463
[116] Παντελής Α. Αθήνα 1988, ό. π. σ. 221
[117] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π. σ. 14
[118] Χατζηιωσήφ Χ., Αθήνα 2009, ό. π. σ. 467
[119] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σ. 264
[120] Χατζηιωσήφ Χ., Αθήνα 2009, ό. π. σς. 468-469
[121] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σ. 264
[122] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π. σ. 14
[123] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π. σ. 15
[124] Χατζηιωσήφ Χ., 2009, ό. π. σς. 483-484

φορά που οι Φιλελεύθεροι απέσπασαν τόσο μεγάλο ποσοστό της λαϊκής ετυμηγορίας, καθώς στις επόμενες εκλογικές αναμετρήσεις που συμμετείχαν,[125] πέραν της συμμετοχής τους στις κυβερνήσεις συνεργασίας των ετών 1950 και 1951, δε κατάφεραν να επιστρέψουν στη κορυφή της προτίμησης του ελληνικού λαού.

Κόμμα Συντηρητικών Δημοκρατικών

Το εν λόγω κόμμα έκανε την εμφάνιση του το 1924 με την αρχική του ονομασία να είναι «Κόμμα Συντηρητικών Φιλελευθέρων», η οποία όμως σύντομα άλλαξε, για να επικρατήσει ο τίτλος «Κόμμα Συντηρητικών Δημοκρατικών». Ηγέτης του καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του κόμματος, υπήρξε μία σημαντική πολιτική προσωπικότητα της Αχαΐας με καταγωγή από τη Πάτρα, ο Ανδρέας Μιχαλακόπουλος. Αφορμή για τη δημιουργία του συγκεκριμένου κόμματος στάθηκε το 1924 η απόφαση του Βενιζέλου να αποσυρθεί από την πολιτική, με συνέπεια το Κόμμα των Φιλελευθέρων να διασπαστεί και να δημιουργηθούν κατά συνέπεια το Κόμμα Συντηρητικών Φιλελευθέρων και το Κόμμα Προοδευτικών Φιλελευθέρων του Γεωργίου Καφαντάρη. Το δεύτερο μάλιστα γνώρισε μεγαλύτερη απήχηση, καθώς της κόλπους του εντάχθηκε το μεγαλύτερο μέρος των βουλευτών των Φιλελευθέρων.[126]

Ο Μιχαλακόπουλος διατήρησε μία πιο μετριοπαθή στάση στα πολιτικά δρόμενα της εποχής, υποστηρίζοντας το πολίτευμα της αβασίλευτης δημοκρατίας που εφαρμόστηκε το 1924, ενώ υπήρξε αρκετά διαλλακτικός απέναντι της πολιτικούς του αντιπάλους με στόχο την ομόνοια ανάμεσα στα κόμματα, η οποία θα έφερνε τη λύση του εθνικού διχασμού. Ακόμα παρουσίαζε την ανάγκη ενίσχυσης της εκτελεστικής εξουσίας, ενώ στην οικονομία, επιθυμία του ήταν να βρεθεί η χρυσή τομή ανάμεσα στην υγιή επιχειρηματικότητα και τη φιλεργατική πολιτική. Ωστόσο δε κατάφερε πραγματικά να συγκεντρώσει ψηφοφόρους και πολιτευτές σε πανελλήνια εμβέλεια, κάτι που γίνεται εμφανές από της συνδυασμούς του στις εκλογικές αναμετρήσεις της περιόδου που μελετάται, οι συμμετοχές των οποίων δεν ξεπέρασαν ποτέ τις οκτώ εκλογικές περιφέρειες,[127] ενώ ο μέγιστος αριθμός υποψηφίων ανήλθε στους 16.[128] Άξια αναφοράς είναι η συμμετοχή του στη κυβέρνηση του 1924 σε συνεργασία με το Γεώργιο Κονδύλη, η οποία ανετράπη από το κίνημα του Πάγκαλου, η ανάδειξη του ως

[125] Οι Φιλελεύθεροι συμμετείχαν ακόμα στις εκλογικές αναμετρήσεις της περιόδου 1946-1958 (συνολικά 6 στον αριθμό)
[126] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σ. 260
[127] Ο συγκεκριμένος αριθμός επετεύχθη μόνο στην εκλογική αναμέτρηση του 1928.
[128] Κατά τις βουλευτικές εκλογές του 1932.

Υπουργός Εξωτερικών το 1926 στη κυβέρνηση Ζαΐμη, αλλά και το 1928 ως αντιπρόεδρος της κυβέρνησης. Τέλος διετέλεσε ξανά Υπουργός Εξωτερικών στη κυβέρνηση του Ελευθερίου Βενιζέλου από το 1929 και έκτοτε.[129]

Το Συντηρητικό Κόμμα, στον βραχύβιο βίο του, κατάφερε να σημειώσει μία σειρά επιτυχιών, κατά κύριο λόγω συνεργαζόμενο με τα ψηφοδέλτια των συνδυασμών των Φιλελευθέρων. Έτσι στις εκλογές του 1928, το κόμμα ανέδειξε 5 βουλευτές στις περιφέρειες Αχαΐας, Πειραιά, στη Πύλο και τον Έβρο.[130] Οι συνολικοί του ψήφοι ανέρχονταν σε 15.852 και ποσοστό της τάξεως του 1,56%.[131] Στις επόμενες εκλογές, του Σεπτεμβρίου του 1932, τα ποσοστά του κόμματος μειώθηκαν, ωστόσο η παράταξη συμμετείχε με 2 αυτόνομους συνδυασμούς, σε Αχαΐα και Ηλεία, από όπου εκλέχθηκαν 2 βουλευτές μεταξύ των οποίων και ο Μιχαλακόπουλος. Ακόμα, 3 υποψήφιοι των Συντηρητικών εντάχθηκαν στους συνδυασμούς των Φιλελευθέρων, από της οποίους εξελέγη μόνο ο Βασίλειος Χατζηλίας στον Έβρο.[132] Τα ποσοστά βρέθηκαν στο επίπεδο του 0,98% και οι συνολικοί ψηφοφόροι του κόμματος ανήλθαν στους 11.494.[133] Οι τελευταίες εκλογές στις οποίες συμμετείχε το κόμμα, επιφύλασσαν μία δυσάρεστη έκπληξη στον αρχηγό του. Τα ποσοστά μειώθηκαν ακόμα περισσότερο από το 1932 και η ανεπαρκής στήριξη των ψηφοφόρων, οδήγησε τον ίδιο το Μιχαλακόπουλο στη μη εκλογή του στην εκλογική περιφέρεια Αχαΐας.[134] Κάτω από τη σκέπη του Εθνικού Συνασπισμού, το Κόμμα Συντηρητικών Δημοκρατικών κατάφερε να συγκεντρώσει ένα ποσοστό της τάξεως του 0,85%, να αναδείξει δύο βουλευτές και να συγκεντρώσει μόλις 9.672 ψήφους.[135] Τιμητικά, ως ελάχιστη ένδειξη σεβασμού στη προσφορά του στη πολιτική της χώρας, ο Μιχαλακόπουλος εξελέγη το 1933 αριστίνδην γερουσιαστής, τίτλο που κράτησε μέχρι την κατάργηση της Γερουσίας το 1935.[136]

Μέχρι τη διάλυση του, το 1935, το Κόμμα Συντηρητικών Δημοκρατικών κατάφερε να συμμετάσχει στις κυβερνήσεις των ετών 1924 και 1926, αλλά και μέσω του ηγέτη του, σε κυβερνητικά σχήματα της περιόδου 1928-1933. Ο Μιχαλακόπουλος διετέλεσε το μεγαλύτερο μέρος της πολιτικής του καριέρας Υπουργός Εξωτερικών, λόγω της ρητορικής του ικανότητας και των αδιαμφησβήτητων δυνατοτήτων του, αλλά

[129] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σ. 261
[130] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σ. 261
[131] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π., σ. 14
[132] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σ. 261
[133] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π., σ. 14
[134] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σ. 261
[135] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π., σ. 14
[136] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σς. 261-262

και αντιπρόεδρος του υπουργικού συμβουλίου στις κυβερνήσεις του Ελευθερίου Βενιζέλου. Φαίνεται μάλιστα, πως ο Βενιζέλος είχε μεγάλη εμπιστοσύνη και πίστη στον ίδιο και τις δυνατότητές του, που πρότεινε στο Μιχαλακόπουλο μετά την αποτυχία του στις εκλογές του 1933, να ενταχθεί ξανά στο Κόμμα των Φιλελευθέρων και να αποτελέσει το διάδοχό του, γεγονός που ο τελευταίος αρνήθηκε. Το Κόμμα Συντηρητικών Δημοκρατικών διαλύθηκε οριστικά λίγο πριν το Δημοψήφισμα της 3ης Νοεμβρίου 1935, το οποίο διενεργήθηκε για την επιστροφή της μοναρχίας στη χώρα. Έτσι ο Μιχαλακόπουλος διέλυσε το κόμμα, καθώς δε συμφωνούσε με το τρόπο διεξαγωγής του και υποστηρίζοντας ότι η ελεύθερη πολιτική δράση στη χώρα δεν ήταν πλέον δυνατή.[137]

Λαϊκό Κόμμα

Ένα από τα κόμματα που συγκέντρωνε μεγάλο ποσοστό της λαϊκής ψήφου τη περίοδο που μελετάμε, ήταν το Λαϊκό Κόμμα. Από τα πιο δυναμικά της αντιβενιζελικής γραμμής, κατάφερε στα τέλη της δεκαετίας του 20΄ να συσπειρώσει όσους κινούνταν σε αυτή τη πτέρυγα[138] και να σημειώσει υψηλά ποσοστά στις εκλογές του 1928 (23,94%). Ποσοστά όμως, που δε μπόρεσε να μετουσιώσει σε πραγματικές έδρες λόγω του εκλογικού συστήματος. Έτσι, οι 243.543 ψήφοι που έλαβε, μεταφράστηκαν σε μόλις 19 έδρες (το κόμμα των Φιλελευθέρων συγκέντρωσε 477.502 και αποκόμισε 178 έδρες).[139] Ο ίδιος ο επικεφαλής του κόμματος, Παναγής Τσαλδάρης, παραδέχθηκε όχι μόνο την ήττα του, αλλά και τη σαρωτική επικράτηση του πολιτικού του αντιπάλου.[140] Η παρουσία του όμως, υπήρξε ισχυρή καθ΄ όλη τη διάρκεια της αποκαλούμενης «χρυσής τετραετίας» του Βενιζέλου και με τοποθετήσεις του σε σημαντικά θέματα εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής (π.χ. για το νόμο Ιδιώνυμο, για το ελληνοτουρκικό σύμφωνο φιλίας του 1930 κ. ά.) αλλά και με μία ισχυρή λαϊκή βάση, κατάφερε να παραμείνει στη κορυφή της πολιτικής ζωής της χώρας. Μάλιστα, στις επόμενες εκλογές του 1932 προσπέρασε σε ψήφους το βενιζελικό κόμμα (395.974 έναντι 391.521 και σε ποσοστά 33,8% έναντι 33,42%)[141] και έπειτα από τις απαραίτητες συνεννοήσεις, σε συνεργασία με το Εθνικό

[137] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σ. 262
[138] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π. σ. 1043 και
Δαφνής Γ. Αθήνα 1997, ό. π. σ. 408
[139] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π., σ. 14
[140] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997 ό. π., σ. 415
[141] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π., σ. 14

Ριζοσπαστικό Κόμμα και το Κόμμα των Ελευθεροφρόνων, έγινε Πρόεδρος της κυβέρνησης και Πρωθυπουργός για περίπου 2,5 μήνες.[142]

Μετά το πέρας της συγκεκριμένης περιόδου, καθώς δεν κατέστη δυνατή η συγκρότηση σταθερής κυβέρνησης, μιας και δεν υπήρχε κόμμα που να κατέχει την πλειοψηφία, ο ελληνικός λαός οδηγήθηκε ξανά σε εκλογές, με το Λαϊκό Κόμμα να πετυχαίνει για άλλη μία φορά μεγάλη επιτυχία στις κάλπες. Συγκέντρωσε 434.550 ψήφους και με ποσοστό 38,07% επικράτησε των Φιλελευθέρων που συγκέντρωσαν το 33,29% (118 έδρες έναντι 80).[143] Η επιτυχία ήταν ακόμα μεγαλύτερη στις εκλογές του 1935, ελλείψει των κομμάτων της αντιπολιτεύσεως. Με ποσοστά που ξεπερνούσαν το 65% και 254 έδρες σε σύνολο 300, ο Τσαλδάρης ανέλαβε χρέη Πρωθυπουργού, σε μία εκλογική διαδικασία που χαρακτηρίζεται από κάποιους ως παρωδία, λόγω της μη συμμετοχής του κόμματος των Φιλελευθέρων, του Προοδευτικού κόμματος και άλλων κομμάτων με ισχυρή θέση στο κοινοβούλιο.[144] Στις τελευταίες εκλογές που μελετώνται στη παρούσα εργασία, το Λαϊκό Κόμμα αναδείχθηκε δεύτερο, πίσω μόνο από το κόμμα των Φιλελευθέρων, με ποσοστά που άγγιζαν το 22,1%, βάζοντας έτσι 72 βουλευτές στο κοινοβούλιο.[145]

Μεταρρυθμιστικόν Εθνικόν Κόμμα

Το μεταρρυθμιστικό Εθνικό Κόμμα ιδρύθηκε λίγο πριν τις εκλογές της 26ης Ιανουαρίου 1936 από τον Σωτήριο Γκοτζαμάνη. Στη πραγματικότητα αποτελεί την μετονομασία της Μακεδονικής Ένωσης, της παράταξης που ίδρυσε ο τελευταίος το 1935 στη Μακεδονία, μετά τη διάσπαση του Λαϊκού Κόμματος. Με το κόμμα αυτό, ο Γκοτζαμάνης επεδίωξε να εκφράσει την έντονη δυσαρέσκεια των Μακεδόνων απέναντι στο συγκεντρωτισμό του ελληνικού κράτους και στον αποκλεισμό των τελευταίων από τις δημόσιες θέσεις. Στους κόλπους του όμως, το κόμμα δεν συγκέντρωσε υποψηφίους μόνο από τη περιφέρεια της Μακεδονίας, αλλά και σλαβόφωνους και τους πρόσφυγες που στις εκλογές του 1935 δεν είχαν την επιλογή του Κόμματος των Φιλελευθέρων. Όπως είναι λογικό, το Μεταρρυθμιστικό Εθνικό Κόμμα ήρθε από την ίδρυση του αντιμέτωπο με το Λαϊκό Κόμμα, καθώς αντλούσαν τους ψηφοφόρους τους από την ίδια δεξαμενή. Το τελευταίο μάλιστα δε δίστασε να

[142] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π. σ. 1194-1197
[143] Καρανικόλας Γεώργιος, *Νόθες εκλογές στην Ελλάδα (1844-1936),* Αθήνα 1973, σς. 549-551
[144] Καρανικόλας Γ., Αθήνα 1973 ό. π., σς. 553-554
[145] Παντελής Α. Αθήνα 1988, ό. π. σς. 232-236

κατηγορήσει τον Γκοτζαμάνη πως στόχος του ήταν όχι μόνο να αυτονομηθεί η Μακεδονία, αλλά να ακολουθήσει μία συμπόρευση με της απόψεις του βουλγαρικού κομιτάτου. Πιο συγκεκριμένα ο Γεώργιος Κονδύλης, αρχηγός του συνασπισμού του Λαϊκού Κόμματος με το Εθνικό Ριζοσπαστικό Κόμμα, απείλησε σε προεκλογική του ομιλία στη Θεσσαλονίκη, πως όταν θα αναλάμβανε την εξουσία, θα έστελνε τους αποστόλους του βουλγαρικού κομιτάτου (εννοώντας τον Γκοτζαμάνη και τα μέλη του κόμματος του) στη δικαιοσύνη, για λόγους εσχάτης προδοσίας.

Συνοψίζοντας όμως, τους προεκλογικούς στόχους του Μεταρρυθμιστικού Εθνικού Κόμματος, μπορεί να ειπωθεί πως αυτό στόχευε στην αυτοδιοίκηση του Μακεδονικού χώρου και την αποκέντρωση των εξουσιών, στο να λογίζονται οι Μακεδόνες ως ισότιμοι των υπόλοιπων Ελλήνων σε ότι αφορά τις προσλήψεις και τη πρόσβαση στο κρατικό μηχανισμό, στην εφαρμογή ενός νέου φορολογικού συστήματος που θα βοηθούσε τους αδυνάτους και ειδικότερα τους φτωχούς αγρότες της Μακεδονίας. Ακόμα ζητούσε την άμεση αποζημίωση των θυμάτων του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου και τέλος την γρήγορη και δίκαιη ρύθμιση των προσφυγικών χρεών και αποζημιώσεων.[146]

Στις πρώτες εκλογές που έλαβε μέρος, η Μακεδονική Ένωση συμμετείχε με αυτόνομο ψηφοδέλτιο και μόνο σε τρείς περιφέρειες, δείχνοντας έτσι τη προσήλωση της στη περιορισμένη έκταση της Μακεδονίας, καθώς και τις χαμηλές προσδοκίες που είχε ο ιδρυτής του κόμματος με αυτή τη κίνηση. Αυτές οι τρείς περιοχές, ήταν οι νομοί Θεσσαλονίκης, Πέλλας και Κιλκίς. Παρόλη τη χαμηλή δυναμικότητα του κόμματος, στις εκλογές του 1935 αυτό κατάφερε να συγκεντρώσει 29.664 ψήφους και ένα πανελλήνιο ποσοστό της τάξης του 2,88%, χωρίς να καταφέρει να αναδείξει κάποιον βουλευτή ελέω του πλειοψηφικού εκλογικού συστήματος.[147] Το Μεταρρυθμιστικό Εθνικό Κόμμα που ακολούθησε της Μακεδονικής Ενώσεως και συμμετείχε στις εκλογές της 26ης Ιανουαρίου 1936, ήρθε αντιμέτωπο με ευνοϊκότερες συνθήκες για την ανάδυση του. Αρχικά υπήρχε καλύτερη προεκλογική οργάνωση και ενημέρωση για το κόμμα, ενώ και οι κατηγορίες των αντιπάλων παρατάξεων ήλθαν σε ύφεση. Επιπροσθέτως, η αλλαγή του εκλογικού συστήματος και η επιστροφή στην αναλογική του 1932, βοήθησαν το κόμμα να βρει ψηφοφόρους και σε μεγαλύτερο μέρος της επικράτειας. Με την εφημερίδα του κόμματος «Νέα Ελλάς» ο ηγέτης του έστρεψε τα

[146] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σς. 315-316
[147] Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Στατιστική των Εκλογών Εθνικής Συνελεύσεως της 9ης Ιουνίου 1935*

βέλη του στους πολιτικούς του αντιπάλους, τόσο τους Φιλελευθέρους όσο και τους Λαϊκούς, κατηγορώντας τους για τη πολιτική τους θέση και ανυπαρξία στο πολιτικό σκηνικό.[148]

Το Μεταρρυθμιστικό Εθνικό Κόμμα δε κατάφερε ωστόσο να συγκεντρώσει τον ίδιο αριθμό ψηφοφόρων στις δεύτερες εκλογές που συμμετείχε, λαμβάνοντας μόλις 17.822 ψήφους πανελλαδικά, συγκεντρώνοντας ένα ποσοστό της τάξης του 1,44%, στις πέντε εκλογικές περιφέρειες που συμμετείχε. Παρόλα αυτά, εξαιτίας της αλλαγής του εκλογικού συστήματος, αυτή τη φορά κατάφερε να εκλέξει 4 αντιπροσώπους στο κοινοβούλιο.[149] Το Μεταρρυθμιστικό Εθνικό Κόμμα έπαψε τη λειτουργία του, όπως συνέβη και με πολλά ακόμη κόμματα, με τη κήρυξη της δικτατορίας του Ιωάννη Μεταξά, τη 4η Αυγούστου 1936 και δε συμμετείχε σε άλλη εκλογική αναμέτρηση. Ωστόσο ο ηγέτης του, δε σταμάτησε το πολιτικό του αγώνα, καθώς χρημάτισε και ως Υπουργός Οικονομικών στις κατοχικές κυβερνήσεις του Γεωργίου Τσολάκογλου και του Κωνσταντίνου Λογοθετόπουλου, με αυτή του τη κίνηση να στιγματίζει αρνητικά την υστεροφημία του ως πολιτικό. Η πολιτική του πορεία, τελείωσε με την υποψηφιότητά του ως δήμαρχος Θεσσαλονίκης το 1954, ενώ στις εκλογές του 1958 συντάχθηκε με την Ένωση Λαϊκού Κόμματος.[150]

Παλαιοδημοκρατική Ένωσις Κρήτης

Υπήρξε μία πρωτοβουλία του δικαστικού Νικολάου Κουσουλάκη από τα Χανιά, με στόχο να λάβει μέρος στις βουλευτικές εκλογές του 1936 ως περιφερειακός πολιτικός σχηματισμός. Στη πορεία όμως, ηγέτης του αναδείχθηκε ο δικηγόρος Ιωσήφ Κούνδουρος, συνεργάτης του Ελευθερίου Βενιζέλου από τη περίοδο του κινήματος Εθνικής Αμύνης, που είχε διατελέσει υπεύθυνος για την οργάνωση της στρατιωτικής δικαιοσύνης στη Θεσσαλονίκη, ενώ χρημάτισε και ως βασιλικός επίτροπος του Στρατοδικείου Αθηνών. Ακόμα αναδείχθηκε κατά τα έτη 1920, 1923 και 1928 βουλευτής Λασιθίου με το Κόμμα των Φιλελευθέρων, το 1932 και 1933 με το Προοδευτικό Κόμμα, ενώ διετέλεσε και Υπουργός Εννόμου Τάξεως στη κυβέρνηση Παπαναστασίου το 1924, αλλά και Υπουργός Ναυτικών και Αεροπορίας στη τελευταία κυβέρνηση Βενιζέλου το 1933. Πέραν του ηγέτη της, στη Παλαιοδημοκρατική Ένωση Κρήτης συμμετείχαν σπουδαίες πολιτικές προσωπικότητες του νησιού από πολιτικές

[148] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σς. 315-316
[149] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π., σ. 15
[150] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σ. 316

οικογένειες και ένδοξο παρελθόν, της ο Αριστομένης Μητσοτάκης, ο Μιχαήλ Κοθρής, ο Μιχαήλ Καταπότης και άλλοι.[151]

Στις εκλογές του 1936 στις οποίες συμμετείχε, κατάφερε να συγκεντρώσει συνολικά 13.672 ψήφους και με ποσοστό 1,08% ανέδειξε τρείς βουλευτές.[152] Οι τρείς αυτοί στη συνέχεια προσχώρησαν στο Κόμμα των Φιλελευθέρων. Η Παλαιοδημοκρατική Ένωση Κρήτης μπορεί να μη συμμετείχε ξανά σε εκλογική αναμέτρηση, όμως ο όρος δε σταμάτησε να υφίσταται για τα επόμενα δεκαπέντε χρόνια, χαρακτηρίζοντας κόμματα και προσωπικότητες του βενιζελικού χώρου της περιόδου της Β΄ Ελληνικής Δημοκρατίας. Ακόμα, πολλά πολιτικά στελέχη του κόμματος συνέχισαν να πολιτεύονται.[153]

Παλλαϊκόν Μέτωπον

Το Παλλαϊκό Μέτωπο αποτέλεσε συνασπισμό κομμάτων του κομμουνιστικού τόξου, όπως το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδος, το Σοσιαλιστικόν Κέντρον Θεσσαλονίκης του Ιωάννη Πασαλίδη, το Σοσιαλιστικό Κέντρον Γρεβενών και η Ομάδα Αγροτιστών του Αποστόλου Βογιατζή.[154] Στην εκλογική αναμέτρηση της 26ης Ιανουαρίου 1936 που συμμετείχε, κατάφερε να συγκεντρώσει συνολικά 73.411 ψήφους, αποκομίζοντας με αυτό το τρόπο το 5,76% επί του συνόλου και αναδεικνύοντας 15 βουλευτές, όλοι προερχόμενοι από το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδος.[155]

Προοδευτικόν Κόμμα

Το Προοδευτικό Κόμμα ιδρύθηκε το 1928 από το Γεώργιο Καφαντάρη και αποτέλεσε στην ουσία τον διάδοχο του Κόμματος Προοδευτικών Φιλελευθέρων που είχε ιδρυθεί το 1924. Αφορμή για την ίδρυση του κόμματος αποτέλεσε η σύγκρουση του Καφαντάρη με τον Βενιζέλο τη περίοδο της κυβέρνησης Ζαΐμη, όταν ο πρώτος διατελούσε ως Υπουργός Οικονομικών. Σύμφωνα με το καταστατικό του κόμματος, σκοπός του ήταν, η βελτίωση των βιοτικών συνθηκών του ελληνικού λαού και η ανύψωση του ηθικού επιπέδου του πολιτισμού αυτού. Πίστευε στη δημοκρατική

[151] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σς. 359-360
[152] Βασίλειον της Ελλάδας, Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Στατιστική των Βουλευτικών Εκλογών της 26ης Ιανουαρίου 1936,*
[153] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σς. 359-360
[154] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σ. 360
[155] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π., σ. 15

διακυβέρνηση του κράτους, στόχευε στην συνεχή προσπάθεια για ανασυγκρότηση του έθνους, επιθυμούσε την ανόρθωση των κλάδων του δημοσίου, την εξυγίανση των πολιτικών μεθόδων και των δημόσιων υπηρεσιών, ενώ προτεραιότητα του ήταν η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των αγροτών και των εργατών.[156] Το πολίτευμα που στήριζε ήταν η αβασίλευτη δημοκρατία, στήριζε την ομόνοια εντός του Κοινοβουλίου και επιθυμούσε ισχυρή τοπική αυτοδιοίκηση.[157]

Άξιο αναφοράς αποτελεί ότι το Προοδευτικό Κόμμα διέθετε «Λέσχες Προοδευτικών» και «Προοδευτικούς Συλλόγους» σε κάθε περιφέρεια και πόλη αντίστοιχα, αλλά και τη δική του οργάνωση νεολαίας, την «Πανελλήνιο Προοδευτική Νεολαία» που ιδρύθηκε το 1929. Το κόμμα στις πρώτες του εκλογές του 1928 όπου συμμετείχε με το συνδυασμό των Φιλελευθέρων, απέσπασε το 2,53% των ψήφων και συνολικά έλαβε 25.729 ψήφους, αναδεικνύοντας έτσι 3 βουλευτές. Ένας εξ αυτών, ο Ανδρέας Μάρκου, προερχόμενος από την επαρχία Πατρών. Το Προοδευτικό κόμμα έπειτα από της πρώτες του εκλογές δε θα εμφανιστεί ξανά αυτόνομο στη κάλπη. Στις επόμενες εκλογές, το κόμμα συνεργάστηκε με το Κόμμα Προοδευτικής Ένωσης του Ζαβιτσιάνου με τη κοινή ονομασία «Τρίτη Κατάστασις».[158] Μαζί κατάφεραν να συλλέξουν το ποσοστό του 8,35% και συνολικά 97.836 ψήφους αναδεικνύοντας 15 βουλευτές,[159] ενώ το 1933 συμμετείχε με τα υπόλοιπα βενιζελικά κόμματα στον Εθνικό Συνασπισμό, εξασφαλίζοντας το 6,77% και 77.254 ψήφους αναδεικνύοντας 10 βουλευτές.[160] Στις τελευταίες εκλογές που συμμετείχε, αυτές του 1936 (μαζί με τα υπόλοιπα βενιζελικά κόμματα απείχε από τις εκλογές του 1935) συνεργάστηκε με το Δημοκρατικό Κόμμα του Γεωργίου Παπανδρέου και το Αγροτικό και Εργατικό Κόμμα του Αλέξανδρου Παπαναστασίου, για να δημιουργήσουν το Δημοκρατικό συνασπισμό,[161] ο οποίος κατάφερε να αποσπάσει το 4,21% και 53.693 ψήφους αναδεικνύοντας συνολικά 7 βουλευτές,[162] οι δύο από της οποίους, οι Γεώργιος Καφαντάρης και Γεώργιος Αθανασιάδης-Ντόβας ανήκαν στο Προοδευτικό Κόμμα.[163]

Τη μεταξική περίοδο ο Καφαντάρης άσκησε έντονο αντιδικτατορικό έργο, ενώ μετά την επάνοδο του στη πολιτική σκηνή μετά τη λήξη της δικτατορίας Μεταξά,

[156] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σς. 372-373
[157] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σς. 373-374
[158] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σ. 374
[159] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π., σ. 14
[160] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π., σ. 14
[161] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σ. 374
[162] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π., σ. 15
[163] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σ. 374

συντονίστηκε με τις τέσσερις μεγάλες πολιτικές προσωπικότητες (Θ. Σοφούλη, Εμμ. Τσουδερό, Αλ. Μυλωνά και Ν. Πλαστήρα) για να δημιουργήσουν το παραταξιακό χώρο που ονομάστηκε «Κέντρο» και διέφερε από της ιδεολογίες της Αριστεράς και της Δεξιάς. Το Προοδευτικό Κόμμα δε συμμετείχε στις εκλογές του 1946 διαμαρτυρόμενο για της συνθήκες διεξαγωγής τους και ουσιαστικά σβήστηκε από το πολιτικό χάρτη μετά το θάνατο του ηγέτη του, της 28 Αυγούστου 1946.[164]

Συμπράττοντα Κυβερνητικά Κόμματα

Αποτέλεσε μία πρόσκαιρη συνεργασία του Λαϊκού Κόμματος και του Εθνικού Ριζοσπαστικού Κόμματος για της εκλογές της 9ης Ιουνίου 1935. Παρουσίασαν ψηφοδέλτια σε 17 από της συνολικά 38 εκλογικές περιφέρειες της χώρας, σε αυτές που το Εθνικό Ριζοσπαστικό Κόμμα διέθετε επιρροή, ενώ στις υπόλοιπες περιφέρειες το Λαϊκό Κόμμα παρουσίασε αυτοτελείς συνδυασμούς.[165] Στις εν λόγω εκλογές, κατάφεραν να συγκεντρώσουν 669.434 ψήφους, αποσπώντας το 65,04% των συνολικών ψήφων, αναδεικνύοντας με αυτό το τρόπο 287 βουλευτές της διαθέσιμες 300 έδρες.[166] Από αυτές οι 254 ανήκαν στο Λαϊκό Κόμμα και οι εναπομείναντες 33 στο Εθνικό Ριζοσπαστικό Κόμμα. Σαφώς και στην επικράτηση αυτή δε πρέπει να λησμονηθεί το γεγονός πως στις συγκεκριμένες εκλογές δεν πήραν μέρος τα βενιζελικά κόμματα, γεγονός που οδήγησε τα Συμπράττοντα Κυβερνητικά Κόμματα σε θρίαμβο.

Πρόσωπα της πόλεως των Πατρών που πέτυχαν την εκλογή τους σε μία ή περισσότερες εκλογικές αναμετρήσεις

Συνεχίζοντας την ανασκόπηση με τους κερδισμένους των εκλογών της περιόδου που μελετάται, δεν είναι δυνατό να μην γίνει αναφορά στα πρόσωπα. Στα άτομα εκείνα που με το χαρακτήρα και την προσπάθεια τους να βελτιώσουν τη κοινωνία στην οποία ζούσαν, κατάφεραν να κερδίσουν τη ψήφο εμπιστοσύνης του λαού και να εκλεγούν στο ελληνικό κοινοβούλιο. Η εκλογική περιφέρεια των Πατρών,

[164] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σς. 374-375
[165] Δέδε Κ. (επιμ.), Αθήνα 2022, ό. π., σ. 381
[166] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π., σ. 15

υπήρξε ανέκαθεν μία από τις μεγαλύτερες της χώρας, εξαιτίας του υψηλού πληθυσμού της μέσα στα χρόνια μετά την απελευθέρωση. Επιπρόσθετα η σημασία της περιοχής, λόγω της σημαντικής της θέσης στο γεωγραφικό και οικονομικό χάρτη της χώρας και εξαιτίας του λιμανιού της, το οποίο υπήρξε σημαντικό κέντρο εξαγωγών, δημιουργούσε υψηλές απαιτήσεις. Αυτές προσπάθησαν να καλύψουν οι επιτυχόντες πολιτευτές που θα καταγραφούν παρακάτω. Η αναφορά αυτών γίνεται με αλφαβητική σειρά βάσει επωνύμου για την αποφυγή οποιασδήποτε παρεξηγήσεως προτίμησης.

Αντωνόπουλος Αθανάσιος

(1896-1952)

Ο Αθανάσιος Αντωνόπουλος γεννήθηκε το 1896 σε ένα χωριό της Αχαΐας, τη Χαλανδρίτσα. Οι δυσκολίες της ζωής εμφανίστηκαν για τον ίδιο σε αρκετά νεαρή ηλικία, καθώς όταν ήταν μικρός έμεινε ορφανός, με μοναδικό συμπαραστάτη του τις δύο αδερφές του. Τα εμπόδια και οι στερήσεις που του εμφανίστηκαν, δεν τον εμπόδισαν να ολοκληρώσει τις σπουδές του στη νομική σχολή, καθώς και να αναλάβει από το 1921, ως φοιτητής ακόμα, γραμματέας και τμηματάρχης στη Γενική Διοίκηση Θράκης. Άσκησε τη δικηγορική του ιδιότητα και φρόντισε να βοηθήσει περισσότερο το κατατρεγμένο μέρος του λαού, το οποίο δεν είχε οικονομικές ανέσεις.

Στο πολιτικό του βίο, εξελέγη για πρώτη φορά βουλευτής στις εκλογές του 1932 με το Λαϊκό Κόμμα του Παναγή Τσαλδάρη[167], ενώ συνέχισε να εκλέγεται και στις επόμενες εκλογικές αναμετρήσεις που μελετώνται, καταλαμβάνοντας μάλιστα τις πρώτες θέσεις σε ψήφους του Λαϊκού Κόμματος στην Αχαΐα. Ανέλαβε για πρώτη φορά αξίωμα στο ελληνικό κοινοβούλιο, όταν κατά τη κυβέρνηση Πουλίτσα το 1946 έλαβε το χρίσμα του υφυπουργού οικονομικών, το οποίο διατήρησε και για τις δύο κυβερνήσεις Τσαλδάρη που ακολούθησαν. Άφησε τη τελευταία του πνοή σε νοσοκομείο της Αθήνας, ενώ η κηδεία του έλαβε χώρα στο Α΄ Νεκροταφείο Πατρών.[168]

---

[167] Μητρώο πληρεξουσίων, γερουσιαστών και βουλευτών 1822-1935, Αθήνα 1986, Βουλή των Ελλήνων
[168] Πελοπόννησος 14/10/1952, Μουσείο Τύπου Πάτρας και
Νεολόγος Των Πατρών 14/10/1952, Μουσείο Τύπου Πάτρας και
Εθνικός Κήρυξ των Πατρών 14/10/1952, Μουσείο Τύπου Πάτρας και
Δημητρόπουλος Ανδρέας, *Οι ελληνικές κυβερνήσεις 1843-2004,* Αθήνα 2004, σ.71

Αντωνόπουλος Βλάσιος

(1867-1955)

Η ιστορία του Βλάσιου Αντωνόπουλου, είναι περισσότερο συνυφασμένη με την εμπορική και επιχειρηματική του δραστηριότητα. Δεν πρέπει όμως, να λησμονηθεί σε μία λίστα με επιτυχόντες των εκλογών του νομού Αχαΐας, όπως αυτή. Γεννήθηκε στη περιοχή της Κάτω Βλασίας, ενός χωριού της κοινότητας Καλαβρύτων. Όπως και το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού της Πάτρας και της Πελοποννήσου γενικότερα, ο Αντωνόπουλος ασχολήθηκε με τη σταφίδα και ειδικότερα με την εμπορία αυτής. Από το 1919, αποτέλεσε τον ιδιοκτήτη της γνωστής, σε όλους τους πατρινούς και διάσημης σε μεγάλο μέρος της υφηλίου, οινοποιίας Achaia Clauss. Η λειτουργία της τελευταίας ξεκίνησε από το 1861, από τον ιδρυτή της Γουσταύο Κλάους, αποτελώντας το πρώτο οργανωμένο οινοποιείο της χώρας. Παράλληλα αποτελεί μία από τις παλαιότερες εταιρείες στην Ελλάδα.

Η οικογένεια Αντωνόπουλου έγραψε τη δική της σημαντική ιστορία στη μακραίωνη πορεία της Αχάια Κλάους, του οινοποιείου που εξακολουθεί να λειτουργεί μέχρι και τις μέρες μας. Από την στιγμή που πέρασε στη κυριότητα της ο χώρος, η οικογένεια στεγάστηκε στο αρχοντικό που βρίσκεται στο εσωτερικό του οινοποιείου, το οποίο ο Βλάσιος Αντωνόπουλος μετονόμασε από Βίλα Κλάους σε Βίλα Κωνστάντζα, προς τιμήν της συζύγου του.[169] Στη πολιτική σκηνή, ο Βλάσιος Αντωνόπουλος συμμετείχε σε μία εκλογική διαδικασία, στην οποία κατάφερε να εκλεχθεί ως βουλευτής. Η επιτυχία του αυτή ήρθε με το Κόμμα Συντηρητικών Δημοκρατικών στην εκλογική διαδικασία του 1928.[170]

Αργυρόπουλος Γεώργιος

(1869-;)

Ακόμη μία περίπτωση πετυχημένου Αχαιού πολιτικού, υπήρξε ο νομικός Γεώργιος Αργυρόπουλος. Γεννημένος το 1869, εξελέγη για πρώτη φορά βουλευτής Αχαϊοήλιδος το 1915. Ακολούθησαν επιτυχίες στις εκλογές των ετών 1923, 1928 με το Κόμμα Εθνικών Δημοκρατικών, αλλά και το 1935 με το Εθνικό Ριζοσπαστικό Κόμμα. Η τελευταία του εκλογή, ήρθε το 1935 με το Λαϊκό Κόμμα του Παναγή Τσαλδάρη. Σε

[169] Μακρυγένη Ελευθερία, «Βίλα Κωστάντζα» στο The Best Magazine, Τεύχος Απρίλιος-Μάιος 2011
[170] Μητρώο πληρεξουσίων, γερουσιαστών και βουλευτών 1822-1935, Αθήνα 1986, Βουλή των Ελλήνων και
Τριανταφύλλου Κώστας, *Ιστορικόν λεξικόν των Πατρών*, Πάτρα 1995, 3η έκδοση, λήμμα Αντωνόπουλος

αυτή μάλιστα, υπηρέτησε και ως Γενικός Διοικητής Θράκης για διάστημα περίπου εννέα μηνών.[171]

Βλάχος Ιωάννης

(1880-1954)

Ο Ιωάννης Βλάχος υπήρξε σπουδαίος πολιτικός άνδρας με καταγωγή από τη Πάτρα. Θα μπορούσε να ειπωθεί, πως αφιέρωσε ολόκληρη τη ζωή του για να βοηθάει τους συνανθρώπους του τόσο μέσα από το επάγγελμα που άσκησε, όσο και από τα πολιτικά του αξιώματα. Γιος του ιατρού Αχιλλέα Βλάχου, ο Ιωάννης Βλάχος δύσκολα θα μπορούσε να παρεκκλίνει πολύ από το επάγγελμα του πατέρα του, το οποίο και ακολούθησε. Διετέλεσε μάλιστα και ως διευθυντής της παθολογικής κλινικής του δημοτικού νοσοκομείου.[172]

Η πολιτική δεν ήταν στις κύριες επιδιώξεις του, όμως κατέθεσε υποψηφιότητα για δήμαρχος Πατρέων μετά από παρεκκλίσεις φίλων του το 1925, όπου και επικράτησε του πολιτικού του αντιπάλου.[173] Μετά από δύο επιτυχημένες θητείες ως δήμαρχος, σειρά είχε το βουλευτικό αξίωμα, το οποίο και κατέκτησε στις εκλογές του 1935 με το Λαϊκό Κόμμα, αλλά και το 1936 με τη Γενική Λαϊκή Ριζοσπαστική Ένωση (Γ.Λ.Ρ.Ε.).[174] Κατά τη περίοδο ενασχόλησης του με τα κοινά, έλαβαν χώρα διάφορα σημαντικά δημόσια έργα, τα οποία επιβιώνουν στη πόλη μέχρι και τις μέρες μας. Απεβίωσε τον Φεβρουάριο του 1954.

Βουρλούμης Παναγιώτης (Παναγής)

(1867-1950)

Ο Παναγής Βουρλούμης υπήρξε σπουδαίος πολιτικός και σταφιδέμπορος της Πάτρας. Μετά τις εγκύκλιες σπουδές του, σπούδασε στη Νομική Αθηνών, της Γαλλίας και της Αγγλίας ενώ στη συνέχεια εργάστηκε στη Μασσαλία σε ένα γραφείο εξαγωγής

---

[171] Δημητρόπουλος Α., Αθήνα 2004, ό. π. σς. 71-73 και
Μητρώο πληρεξουσίων, γερουσιαστών και βουλευτών 1822-1935, Αθήνα 1986, Βουλή των Ελλήνων και
Μητρώο Γερουσιαστών και Βουλευτών 1929-1974 Βουλή των Ελλήνων, Εθνικό Τυπογραφείο, 1977

[172] Θωμόπουλος Στέφανος, «Οι Δήμαρχοι Πατρέων από το 1863 μέχρι του 1930», Νεολόγος Πατρών, φ. 10/09/1930

[173] Θωμόπουλος Στέφανος, «Οι Δήμαρχοι Πατρέων από το 1863 μέχρι του 1930», Νεολόγος Πατρών, φ. 10/09/1930 και
Μούλιας Χρήστος, *Το λιμάνι της σταφίδας, Πάτρα 1828-1900*, Πάτρα 2000

[174] Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Στατιστική των Εκλογών Εθνικής Συνελεύσεως της 9ης Ιουνίου 1935*

σταφίδας.[175] Από το 1894, επέστρεψε στη Πάτρα και ίδρυσε τη δική του εταιρία εμπορίου σταφίδας, η οποία άκμασε για περισσότερα από 50 χρόνια.

Πέραν όμως της σπουδαίας πορείας του στον επιχειρηματικό τομέα, ο Παναγής Βουρλούμης διέγραψε μία σπουδαία πορεία και στη πολιτική της χώρας. Εξελέγη ως Βουλευτής Αχαϊοήλιδος για πρώτη φορά στην Β΄ Αναθεωρητική Βουλή του 1910 με το Κόμμα των Φιλελευθέρων, με το οποίο συνδέθηκε σε όλη τη πολιτική του καριέρα. Η επόμενη εκλογή του ήρθε ως Βουλευτής Αχαϊοήλιδος το 1912 και το 1915. Τη περίοδο αυτή μάλιστα διετέλεσε και Υπουργός στο Υπουργείο Επισιτισμού. Η επόμενη του εμφάνιση στο ελληνικό κοινοβούλιο ήρθε με τις εκλογές του 1928, όπου και εξελέγη Βουλευτής Αθηνών με το Κόμμα των Φιλελευθέρων. Την περίοδο αυτή ανέλαβε το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας[176] και επί των ημερών του ελήφθησαν μερικές σπουδαίες αποφάσεις για τη χώρα, όπως η ίδρυση του Αυτόνομου Οργανισμού Τουρισμού (1929), η προώθηση του νομοσχεδίου για την ίδρυση του Ιδρύματος Κοινωνικής Ασφαλίσεως και άλλα. Εξελέγη ξανά ως Βουλευτής Αθηνών το 1932 με το Κόμμα των Φιλελευθέρων, η οποία ήταν και η τελευταία του επιτυχία σε εκλογική αναμέτρηση. Το 1933 δε κατάφερε να εκλεγεί ξανά, ενώ αποφάσισε να αποσυρθεί από την ενεργό πολιτική δράση μετά το θάνατο του Βενιζέλου. Ο θάνατος του σκόρπισε τη θλίψη στη Πάτρα, τη πόλη όπου έθεσε τις βάσεις του στην πολιτική και τις επιχειρήσεις, όπως επισημαίνεται στον «Νεολόγο των Πατρών» κατά την αναγγελία του θανάτου του.[177]

Γαλανόπουλος Ιωάννης

Καταγόμενος από τη Πάτρα, με σπουδαία εμπορική δραστηριότητα και συμμετοχή στα κοινά. Ο Ιωάννης Γαλανόπουλος αποτέλεσε έναν σημαντικό έμπορο σταφίδας, την εποχή που από το λιμάνι της πόλης εξάγονταν το μεγαλύτερο μέρος της σταφιδικής παραγωγής της χώρας. Κατάφερε τη πολιτική του ανάδειξη σε βουλευτή σε δύο εκλογικές διαδικασίες, αυτές των ετών 1933 και 1935 με την Ηνωμένη Αντιπολίτευση και τα Συμπράττοντα Κυβερνητικά Κόμματα αντίστοιχα.[178]

---

[175] Τριανταφύλλου Κ., Πάτρα 1995, ό. π., λήμμα Βουρλούμης
[176] Μούλιας Χρήστος, Πάτρα 2000, ό. π., σ. 152 και
Γενική Γραμματεία της Κυβέρνησης, Κυβέρνηση Βενιζέλου Ελευθερίου 1928
[177] Νεολόγος των Πατρών, «Η εξέχουσα προσωπικότητα του Παναγή Βουρλούμη», 7/1/1950, Αρ. φ. 22113
[178] Τριανταφύλλου Κ., Πάτρα 1995, ό. π., λήμμα Γαλανόπουλος και
Νεολόγος των Πατρών 11/3/1933, Μουσείο Τύπου Πάτρας

Γκότσης Κωνσταντίνος

(1861-1958)

Μία από τις μεγάλες πολιτικές προσωπικότητες που ανέδειξε η πόλη των Πατρών, υπήρξε ο Κωνσταντίνος Γκότσης. Γεννημένος το 1861 στο Μαζαράκι Αχαΐας, ο Γκότσης σπούδασε νομική και αργότερα άσκησε το επάγγελμα αυτό στη Πάτρα.[179] Η πολιτική του καριέρα ξεκίνησε το 1902, όταν για πρώτη φορά εξελέγη βουλευτής Πατρών, με τις επιτυχίες που ακολούθησαν να δείχνουν τη πολιτική του επιρροή. Αυτή του επέτρεψε να επανεκλεγεί στις εκλογικές διαδικασίες του 1905, 1906 και 1910. Επιπρόσθετα, τη περίοδο της πολιτικής αστάθειας της χώρας, τα χρόνια που το κράτος πάλευε απεγνωσμένα να βρει τα πρόσωπα εκείνα που θα το οδηγήσουν στη πολιτική σταθερότητα, ο Κωνσταντίνος Γκότσης συνέχισε σταθερά να εκλέγεται βουλευτής Πατρών και Αχαΐας τα έτη 1923 και 1926. Στα χρόνια που εστιάζει η έρευνά μας, ο Κωνσταντίνος Γκότσης κατάφερε να εκλεγεί στις αναμετρήσεις των ετών 1928, 1932 και 1936. Σε όλες τις διαδικασίες δηλαδή που συμμετείχε το Κόμμα των Φιλελευθέρων. Τέλος, στις εκλογικές αναμετρήσεις των ετών 1946 και 1950 που ακολούθησαν, ο Κωνσταντίνος Γκότσης κατάφερε να εκλεγεί ξανά, ολοκληρώνοντας έτσι την πολιτική του σταδιοδρομία με 11 επιτυχίες σε βουλευτικές εκλογές.[180]

Στη πολιτική του πορεία που αναφέρθηκε παραπάνω, δεν πρέπει να λησμονήσουμε την αναφορά στα υπουργεία που κλήθηκε να αναλάβει ο Κωνσταντίνος Γκότσης, αλλά και τις καίριες θέσεις ευθύνης τις οποίες στις οποίες άσκησε τη πολιτική του. Μόλις το 1915, διετέλεσε γενικός γραμματέας του Υπουργείου Οικονομικών, ενώ λίγα χρόνια αργότερα, το 1920, ανέλαβε ως γενικός διοικητής Ανατολικής Μακεδονίας, μίας θέσης ιδιαίτερα σημαντικής για την περίοδο αυτή, λίγα χρόνια μετά τους βαλκανικούς πολέμους και αμέσως μετά το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Επίσης υπήρξε Υπουργός Οικονομικών το 1924, Υπουργός Δικαιοσύνης στη κυβέρνηση Σοφούλη το 1924, Υπουργός Εσωτερικών το 1928 και τέλος, Υπουργός Υγιεινής και Ναυτικών το 1945.[181] Ο Γκότσης προσπάθησε να αναδειχθεί και ως Δήμαρχος Πατρέων σε δύο εκλογικές διαδικασίες (1925 και 1929), στις οποίες όμως

---

[179] Παπαδημητρίου Ιωάννης, *Το Μαζαράκι των Πείρων και της Παναχαΐας και το Μαζαράκι των Πατρών και της Ωλενίας, από το 1600 π.Χ. μέχρι σήμερον*, Πάτρα 2000, δεύτερη έκδοση

[180] Μητρώο Πληρεξουσίων, Γερουσιαστών και Βουλευτών 1822-1935, Βουλή των Ελλήνων και Μητρώο Γερουσιαστών και Βουλευτών 1929-1974 Βουλή των Ελλήνων, Εθνικό Τυπογραφείο, 1977, σ. 50 και

Κούκουνας Δημοσθένης, *Οι Έλληνες πολιτικοί,* Αθήνα 1999

[181] Κούκουνας Δημοσθένης, ό. π.

ηττήθηκε από τον Ιωάννη Βλάχο. Ο Κωνσταντίνος Γκότσης έχασε τη ζωή του το 1958, σε ηλικία 97 ετών.[182]

Γκόφας Θεόδωρος

Ο Θεόδωρος Γκόφας υπήρξε Έλληνας πολιτικός της Αχαΐας, με καταγωγή από το Αίγιο. Καθώς ήταν γόνος πλούσιας οικογένειας, είχε την ευκαιρία να σπουδάσει νομική στην Αθήνα και εν συνεχεία στην Ελβετία. Κατάφερε να εκλεγεί βουλευτής Αχαΐας σε δύο περιπτώσεις, αρχικά κατά τη περίοδο 1906-1911 και έπειτα τη περίοδο 1935-1938 με το Λαϊκό Κόμμα, ως μέρος των Συμπραττόντων Κυβερνητικών Κομμάτων.[183] Αξίζει ακόμα να σημειωθεί πως για δύο έτη, από το 1915 έως το 1917 εκτέλεσε τα χρέη του νομάρχη Κεφαλληνίας, έως ότου αποπέμφθη εξαιτίας των φιλοβασιλικών του φρονημάτων.

Ζαΐμης Φωκίων

(1899-1967)

Απόγονος ιστορικών πολιτικών οικογενειών της χώρας, ο Φωκίων Ζαΐμης θα μπορούσαμε να πούμε πως ήταν «καταδικασμένος» να διαγράψει και εκείνος μία λαμπρή καριέρα στη πολιτική. Ήταν υιός του Ασημάκη Ζαΐμη και εγγονός του Θρασύβουλου Ζαΐμη, ενώ από τη πλευρά της μητέρας του είχε καταγωγή από τις οικογένειες Υψηλάντη και Νέγρη. Μετά τις σπουδές του στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και το τμήμα Νομικής, ο Φωκίων Ζαΐμης ασχολήθηκε με τη πολιτική και πέτυχε να εκλεγεί Βουλευτής για πρώτη φορά στην εκλογική αναμέτρηση του 1928 ως ανεξάρτητος στη περιφέρεια Καλαβρύτων. Στη συνέχεια προσχώρησε στο Κόμμα των Φιλελευθέρων με το οποίο κατάφερε να επανεκλεγεί τόσο στην εκλογική διαδικασία του 1932, του 1933, όσο και του 1936 που μελετώνται.[184] Σαφώς η πολιτική του καριέρα δεν τερματίστηκε εκεί, καθώς ακολούθησαν πολιτικές επιτυχίες σχεδόν σε όλες τις εκλογικές αναμετρήσεις από το 1946 έως και το 1964, συμμετέχοντας ως υποψήφιος στο Κόμμα των Φιλελευθέρων αλλά και με την Ένωση Κέντρου.[185]

---

[182] Εφημερίδα «Ελευθερία», φ. 7/3/1958

[183] Μητρώο Γερουσιαστών και Βουλευτών 1929-1974 Βουλή των Ελλήνων, Εθνικό Τυπογραφείο, 1977, σ. 50

[184] Μητρώο Πληρεξουσίων, Γερουσιαστών και Βουλευτών 1822-1935, Βουλή των Ελλήνων, σς. 212-213

[185] Μητρώο Γερουσιαστών και Βουλευτών 1929-1974 Βουλή των Ελλήνων, Εθνικό Τυπογραφείο, 1977, σς. 126-127

Από τη πολιτική του καριέρα ξεχωρίζουν οι Υπουργικές θέσεις τις οποίες ανέλαβε στην ώριμη πολιτική του φάση μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Ο Φωκίων Ζαΐμης χρημάτισε ως Υπουργός Εφοδιασμού τη περίοδο 1947-1948 και το 1949, Εσωτερικών σε δύο περιόδους το 1949-1950 και το 1965-1966, Οικονομικών το 1950, Συντονισμού και Οικονομικών το 1950, Κοινωνικής Πρόνοιας, Οικισμού και Ανοικοδομήσεως το 1950-1951, Συντονισμού το 1951 και Ναυτικών το 1950-1951.[186] Απεβίωσε το 1967, έχοντας φέρει στη ζωή δύο τέκνα, εκ των οποίο ο υιός του Ανδρέας Ζαΐμης ασχολήθηκε με τη πολιτική, ακολουθώντας τα χνάρια του πατέρα του στον Βουλευτικό και Υπουργικό θώκο κατά τις δεκαετίες 1970, 1980 και 1990.

Θούας Γεώργιος

Ο Γεώργιος Θούας υπήρξε Έλληνας πολιτικός και διετέλεσε ως βουλευτής σε 3 περιπτώσεις. Αρχικά το 1915 ως βουλευτής Αχαϊοήλιδος και εν συνεχεία το 1923 ως βουλευτής Καλαβρύτων. Η Τρίτη και τελευταία φορά που εξελέγη, ήταν το 1935 με το Λαϊκό Κόμμα ως βουλευτής Αχαΐας.[187]

Κανακάρης-Ρούφος Λουκάς

(1878-1949)

Γεννημένος στη Πάτρα το 1878, ο Λουκάς Κανακάρης-Ρούφος υπήρξε μία μεγάλη πολιτική προσωπικότητα της πόλης, η οποία ασχολήθηκε με τα κοινά για περισσότερο από τρείς δεκαετίες. Αναμφίβολα ο Λουκάς Κανακάρης-Ρούφος ζούσε από μικρό παιδί την καθημερινή ενασχόληση με τα κοινά, καθώς ήταν υιός του πρώην Βουλευτή και Δημάρχου Πατρέων Αθανάσιου Κανακάρη-Ρούφου και εγγονός του πρώην Πρωθυπουργού Μπενιζέλου Ρούφου, ενώ προπάππους του υπήρξε ο Γεώργιος Κουντουριώτης.

Νεαρός, έφυγε από τη πόλη για να σπουδάσει νομική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και όταν τις ολοκλήρωσε επέστρεψε στη Πάτρα για να συμμετάσχει στις προεκλογικές δράσεις του πατέρα του. Δεν άργησε και ο ίδιος να ασχοληθεί με τη πολιτική, καθώς το 1905 σε ηλικία 26 ετών εξελέγη για πρώτη φορά Βουλευτής Πατρών. Την επιτυχία αυτή κατάφερε να επαναλάβει το 1910, ενώ το 1913

[186] Υπουργοί της Ελλάδος, rulers.org
[187] Μητρώο Γερουσιαστών και Βουλευτών 1929-1974 Βουλή των Ελλήνων, Εθνικό Τυπογραφείο, 1977, σ. 52

παραιτήθηκε από το Βουλευτικό του αξίωμα για να αναλάβει τη θέση του Γενικού Διοικητή Κρήτης, μετά από πρόταση του Βενιζέλου. Το 1915 επέστρεψε και εξελέγη για μία ακόμη φορά Βουλευτής Πατρών, ενώ το 1916 στη κυβέρνηση Καλογερόπουλου ανέλαβε τα Υπουργεία Εσωτερικών και Δικαιοσύνης. Το 1917, λόγω της στήριξης του στο Βασιλιά, φυλακίστηκε και παρέμεινε φυλακισμένος μέχρι το 1920. Στις εκλογές αυτού του έτους, αναδείχθηκε ξανά Βουλευτής Πατρών με το Λαϊκό Κόμμα, αναλαμβάνοντας μάλιστα το Μάρτιο του 1922 για μικρό χρονικό διάστημα και το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας. Στη θέση αυτή τοποθετήθηκε ξανά τον Ιούλιο του ίδιου έτους και για τρείς ακόμη μήνες. Ο Κανακάρης-Ρούφος υπήρξε στη συνέχεια Υπουργός για δύο ακόμα φορές, αναλαμβάνοντας κατά τη κυβέρνηση Πάγκαλου το 1925 το Υπουργείο Εκκλησιαστικών και Παιδείας, αλλά και το Υπουργείο Εξωτερικών στη κυβέρνηση Ευταξία το 1925-1926.[188]

Τη περίοδο που επικεντρώνεται η παρούσα μελέτη, ο Κανακάρης-Ρούφος συμμετείχε στις εκλογές του 1932 χωρίς επιτυχία, η οποία όμως ήρθε για τελευταία φορά στη πολιτική του καριέρα το 1936, όταν εξελέγη Βουλευτής Αχαΐας.[189] Η ζωή του Κανακάρη-Ρούφου έλαβε τέλος το Νοέμβριο του 1949, αφήνοντας πίσω μία μεγάλη πολιτική διαδρομή.

Κατσίνης Αναστάσιος

Ένας ακόμη νομικός που ασχολήθηκε με τη πολιτική στη πόλη των Πατρών, υπήρξε ο Αναστάσιος Κατσίνης. Γεννηθείς το 1892 στη Πάτρα, εξελέγη στο βουλευτικό αξίωμα δύο φορές με το Λαϊκό Κόμμα κατά τα έτη 1935 και 1936.[190]

Μάρκου Ανδρέας

(1881-1946)

Ο Ανδρέας Μάρκου υπήρξε άλλη μία σπουδαία προσωπικότητα που ασχολήθηκε με τη πολιτική και έδρασε στη περιοχή της Αχαΐας. Γεννημένος στη Πάτρα το 1881, υιός του δικηγόρου και πολιτευτή Δημητρίου Μάρκου, ο Ανδρέας Μάρκου επέλεξε να ακολουθήσει τη πορεία του πατέρα του και να διαγράψει τη δική του ιστορία στο πολιτικό γίγνεσθαι της χώρας. Μιμούμενος το πατέρα του, σπούδασε

[188] Μητρώο Πληρεξουσίων, Γερουσιαστών και Βουλευτών 1822-1935, Βουλή των Ελλήνων
[189] Μητρώο Γερουσιαστών και Βουλευτών 1929-1974 Βουλή των Ελλήνων, Εθνικό Τυπογραφείο, 1977
[190] Μητρώο Γερουσιαστών και Βουλευτών 1929-1974 Βουλή των Ελλήνων, Εθνικό Τυπογραφείο, 1977, σ. 56

νομική στα νεανικά χρόνια της ζωής του και εν συνεχεία επιδόθηκε στη πολιτική.[191] Η πρώτη του επιτυχία ήρθε στις εκλογές του 1923 για την Δ΄ Συντακτική Εθνοσυνέλευση, όπου εξελέγη Βουλευτής Πατρών, ενώ το 1926 με το Κόμμα των Φιλελευθέρων εξελέγη Βουλευτής Αχαϊοήλιδος. Οι επιτυχίες ακολούθησαν και στις επόμενες εκλογικές διαδικασίες του 1928 και 1932 εξελέγη Βουλευτής Αχαΐας με το Προοδευτικόν Κόμμα του Καφαντάρη.[192] Αξίζει να σημειωθεί πως για τους τρείς μήνες που διήρκησε η κυβέρνηση Βενιζέλου το 1933 (Ιανουάριο έως Μάρτιο), ο Ανδρέας Μάρκου είχε οριστεί ως Υπουργός Δικαιοσύνης, χωρίς όμως να προλάβει να αναλάβει ουσιαστικά καθήκοντα στη θέση αυτή, λόγω των εξελίξεων που ακολούθησαν. Η τελευταία φορά που αναδείχτηκε Βουλευτής, υπήρξε η εκλογική διαδικασία της 26ης Ιανουαρίου 1936, όπου και πέτυχε την ανάδειξη του με το Κόμμα των Φιλελευθέρων.[193] Ο πρώην Υπουργός και Βουλευτής άφησε τη τελευταία του πνοή στις 15 Ιανουαρίου 1946 στην Αθήνα και η σωρός του μεταφέρθηκε και ενταφιάστηκε στη Πάτρα.[194]

Μιχαλακόπουλος Ανδρέας

(1875-1938)

Ο Ανδρέας Μιχαλακόπουλος γεννήθηκε στη Πάτρα το 1875, όπου και πέρασε τα νεανικά του χρόνια και περάτωσε τις εγκύκλιες σπουδές του. Σπούδασε νομική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, καθώς και σε Πανεπιστήμια της Γαλλίας και της και της Γερμανίας. Αξίζει ακόμα να αναφερθεί, πως ο Μιχαλακόπουλος εισήλθε στη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων με βαθμό άριστα. Έμελλε να αποτελέσει μια από τις σημαντικότερες προσωπικότητες που έχει αναδείξει η πόλη των Πατρών, αναλαμβάνοντας καθήκοντα σε διάφορα υπουργεία κατά τις περιόδους που υπήρξε βουλευτής, ενώ ανήλθε και στο Πρωθυπουργικό θώκο για περίπου ένα χρόνο.[195]

Ξεδιπλώνοντας τη πολιτική καριέρα του από την αρχή, ανιχνεύουμε την πρώτη ανάδειξη του ως βουλευτής Αχαΐας το 1910, κάτω από την ομπρέλα του Κόμματος των Φιλελευθέρων. Δεν άργησε πολύ να αναλάβει το πρώτο του Υπουργείο σε μία αρκετά

[191] Τριανταφύλλου Κ., Πάτρα 1995, ό. π., λήμμα Μάρκου
[192] Μητρώο Πληρεξουσίων, Γερουσιαστών και Βουλευτών 1822-1935, Βουλή των Ελλήνων, σς. 244-245
[193] Μητρώο Γερουσιαστών και Βουλευτών 1929-1974 Βουλή των Ελλήνων, Εθνικό Τυπογραφείο, 1977, σς. 62-63
[194] Εφημερίδα «Νεολόγος των Πατρών», φ. 453, 16/1/1946
[195] Γατόπουλος Δ., *Ανδρέας Μιχαλακόπουλος, Πρωθυπουργός, Στενός συνεργάτης του Ελευθερίου Βενιζέλου*, Β΄ έκδοση, Αθήνα 2000, σς. 11-45

καίρια θέση. Έτσι, το 1912 μετά από πρόταση του Πρωθυπουργού Βενιζέλου, ανέλαβε το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, ενός από τα σημαντικότερα Υπουργεία στη Κυβέρνηση. Ο ίδιος ο Βενιζέλος μάλιστα φαίνεται να του είπε πως «γνωρίζω ότι δέχεστε να αναλάβετε, όχι για να γίνετε Υπουργός αλλά για να εργαστείτε», δείχνοντας έτσι τη μεγάλη προθυμία του Μιχαλακόπουλου να αναλάβει το συγκεκριμένη θέση αλλά και την εμπιστοσύνη που ο Βενιζέλος έδειχνε στο πρόσωπο του.[196]

Εν συνεχεία, ο Μιχαλακόπουλος υπήρξε καίρια προσωπικότητα για όλες σχεδόν τις κυβερνήσεις που ακολούθησαν, καταλαμβάνοντας υπουργικές θέσεις. Το 1924 αποτέλεσε την ηγετική μορφή του Κόμματος Συντηρητικών Δημοκρατικών, συγκεντρώνοντας γύρω του τους πιο συντηρητικούς οπαδούς των Φιλελευθέρων. Στις 7 Οκτωβρίου 1924 και ενώ η χώρα βρισκόταν σε πολιτική αστάθεια λόγω των πολυτάραχων ετών που προηγήθηκαν, ο Μιχαλακόπουλος σχημάτισε μαζί με τον Γεώργιο Κονδύλη κυβέρνηση στην οποία ο Μιχαλακόπουλος υπήρξε Πρωθυπουργός, έως ότου ανετράπη από τη δικτατορία του Πάγκαλου τον Ιούνιο του 1925. Το 1926 στη κυβέρνηση Ζαΐμη διετέλεσε ως Υπουργός Εξωτερικών, ενώ στις αμέσως επόμενες εκλογές αναδείχθηκε αντιπρόεδρος της κυβερνήσεως Βενιζέλου.[197] Από το 1929 μέχρι και το τέλος της περιόδου, ανέλαβε το Υπουργείο Εξωτερικών. Κατά τη διάρκεια της θητείας του, ο Μιχαλακόπουλος εκπροσώπησε την Ελλάδα στη Κοινωνία των Εθνών, συμμετείχε στις διασκέψεις για την υπογραφή της Συνθήκης της Λοζάνης στο πλευρό του Βενιζέλου, ενώ τέλος, συνυπέγραψε το Σύμφωνο Ειρήνης και Φιλίας ανάμεσα σε Ελλάδα και Τουρκία το 1930.[198] Το τέλος του μεγάλου αυτού πολιτικού άνδρα ήρθε το 1938, όταν και έχασε τη ζωή του μετά από ασθένεια που επέβη μοιραία, στον τόπο εξορίας του τη Πάρο, στην οποία είχε σταλεί από τη δικτατορία Μεταξά.

Σαγιάς Βασίλειος

(1893-;)

Ο Βασίλειος Σαγιάς υπήρξε Έλληνας νομικός και πολιτικός με καταγωγή από τη Πάτρα. Συνδεδεμένος με τη πολιτική λόγω της οικογενείας του, καθώς ήταν ανιψιός του μεγάλου πολιτικού άνδρα Δημητρίου Γούναρη, το μέλλον του στα κοινά ήταν προδιαγεγραμμένο. Μετά την ολοκλήρωση της φοίτησης του στα σχολεία της πόλης,

[196] Γατόπουλος Δ., Αθήνα 2000, ό. π., σς. 46-50
[197] Μητρώο Πληρεξουσίων, Γερουσιαστών και Βουλευτών 1822-1935, Βουλή των Ελλήνων, σ. 248
[198] Κλάψης Α., *Το ελληνοτουρκικό Οικονομικό Σύμφωνο της 10ης Ιουνίου 1930. Ο Ελευθέριος Βενιζέλος και η διευθέτηση των εκκρεμοτήτων της Σύμβασης της Λωζάννης για την ανταλλαγή των πληθυσμών*, Αθήνα 2010

ο Σαγιάς σπούδασε νομική στη Πάτρα, όπου και άσκησε το επάγγελμα του νομικού. Μόλις στα 24 του χρόνια εξορίστηκε, ενώ 5 χρόνια αργότερα, το 1923 καταδικάσθηκε σε θάνατο εξαιτίας το ότι ήταν ανιψιός του Γούναρη.[199]

Στο πολιτικό του βίο, εξελέγη για πρώτη φορά βουλευτής Αχαΐας στις εκλογές του 1926 με το Λαϊκό Κόμμα, επιτυχία που επανέλαβε και στις εκλογικές διαδικασίες των ετών 1933 και 1935. Στις δύο αυτές περιπτώσεις μάλιστα, άσκησε τα χρέη του Υφυπουργού παρά τω Πρωθυπουργώ, ενώ στη δεύτερη υπήρξε παράλληλα Υπουργός Υγιεινής και Αντιλήψεως.[200] Η τελευταία του ανάδειξη ως βουλευτή, ήρθε στην εκλογική διαδικασία του 1946, όπου και επέτυχε την εκλογή του με το Λαϊκό Κόμμα.[201]

Στεφανόπουλος Δημήτριος

(1885-1973)

Ακόμη ένας νομικός που ασχολήθηκε με τη πολιτική της Αχαΐας και βρίσκεται σε αυτό το κατάλογο, είναι ο Δημήτριος Στεφανόπουλος. Ο πατέρας του μετέπειτα Προέδρου της Ελληνικής Δημοκρατίας Κωνσταντίνου Στεφανόπουλου, γεννήθηκε στη Πάτρα το 1885. Ύστερα σπούδασε νομική και άσκησε το επάγγελμα του δικηγόρου στη πόλη καταγωγής του. Αξίζει να σημειωθεί πως συμμετείχε στους βαλκανικούς πολέμους των ετών 1912-1913, στο 12ο Σύνταγμα Πεζικού στο οποίο είχε καταταγεί.

Η πρώτη του εκλογή στο ελληνικό κοινοβούλιο έλαβε χώρα το 1920 και κατάφερε ακόμα να επιτύχει την εκλογή του κατά τις εκλογικές διαδικασίες των ετών 1926 (με το Λ.Κ.), 1933 (με το Λ.Κ.), 1935 (με το Λ.Κ.), 1936 (με τη Γ.Λ.Ρ.Ε.) και 1946.[202] Η πολιτική του καριέρα ήταν συνυφασμένη με το Λαϊκό Κόμμα με το οποίο πέτυχε τις περισσότερες επιτυχίες του στο κοινοβούλιο. Με αυτό μάλιστα διετέλεσε υπουργός σε δύο περιόδους. Η πρώτη από αυτές ήταν το 1935, όταν ανέλαβε το Υπουργείο Αγορανομίας, ενώ η δεύτερη το 1946 όταν ανέλαβε Υπουργός Εφοδιασμού. Ο Δημήτριος Στεφανόπουλος έμελλε να αφήσει τη τελευταία του πνοή στη πόλη για την οποία πάλεψε πολιτικά, στις 11 Νοεμβρίου 1973.[203]

[199] Τριανταφύλλου Κ., Πάτρα 1995, ό. π., λήμμα Σαγιάς
[200] Μητρώο Πληρεξουσίων, Γερουσιαστών και Βουλευτών 1822-1935, Βουλή των Ελλήνων και Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως, 10 Μαρτίου 1933, Αρ. Φ. 62
[201] Μητρώο Γερουσιαστών και Βουλευτών 1929-1974, Βουλή των Ελλήνων, Εθνικό Τυπογραφείο, 1977
[202] Μητρώο Γερουσιαστών και Βουλευτών 1929-1974, Βουλή των Ελλήνων, Εθνικό Τυπογραφείο, 1977
[203] Τριανταφύλλου Κ., Πάτρα 1995, ό. π., λήμμα Στεφανόπουλος

ΜΕΡΟΣ Β

Το ιστορικό συγκείμενο

***Εικόνα 4**: Η πλατεία Βασιλέως Γεωργίου.*

Η πολιτική κατάσταση της χώρας πριν τη περίοδο των εκλογών 1928-1936

Ο νέος αιώνας

Η χώρα τις τελευταίες δεκαετίες πριν από τη στροφή του 19ου αιώνα, αλλά και κατά τις πρώτες δεκαετίες του 20ου, μαστίζεται από τις δυσκολίες, οι οποίες δεν της επιτρέπουν να σταθεί δυναμικά στα πόδια της και να διεκδικήσει το ρόλο ενός σημαίνοντα παίκτη στη πολιτική σκακιέρα της μεσογείου. Χαρακτηριστικά μπορούν να αναφερθούν τα παραδείγματα της δαιδαλώδους, για τα δεδομένα της εποχής, μετανάστευσης προς τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, όπου περισσότεροι από 520.000 Έλληνες ακολούθησαν το δρόμο της ξενιτιάς για ένα καλύτερο μέλλον,[204] αλλά και ο αποκαλούμενος «ατυχής» πόλεμος του 1897,[205] ανάμεσα στην Ελλάδα και τη Τουρκία. Η πρώτη, βρήκε τα αίτια της κυρίως στη σταφιδική κρίση της εποχής, την αδυναμία δηλαδή να εξαχθεί το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής σταφίδας που ήταν διαθέσιμο, μιας και η εξαγωγή του συγκεκριμένου προϊόντος αποτέλεσε σημαντικό μέρος της διαβίωσης των Ελλήνων αγροτών για μία σχεδόν δεκαετία.[206] Ο ατυχής πόλεμος του 1897,[207] οδήγησε τη χώρα σε ακόμα πιο οικονομικά δυσχερή θέση από ότι ήδη βρισκόταν, ιδιαίτερα αν αναλογιστεί κανείς πως μόλις τέσσερα χρόνια πριν, το κράτος είχε ήδη χρεοκοπήσει επισήμως, ενώ το 1897 τέθηκε υπό Διεθνή Οικονομικό Έλεγχο. Όπως είναι προφανές, με τις τόσες οικονομικές δυσκολίες της περιόδου, τα κόμματα της εποχής δεν μπορούσαν να υλοποιήσουν τις προγραμματικές τους δηλώσεις. Αυτές περιείχαν έργα υποδομών και εκσυγχρονισμού (τα οποία είχε στη πολιτική του φαρέτρα το Τρικουπικό Κόμμα)[208], φορολογικές ελαφρύνσεις (σύμφωνα με το πρόγραμμα του Εθνικού Κόμματος) και άλλα μέτρα τα οποία μπήκαν σε δεύτερη

[204] Georgakas Dan, «Η μεγάλη μετανάστευση της περιόδου 1880-1924», στο: Κατερίνη Λιάμπη-Νικόλαος Κατσικούδης- Νικόλαος Αναστασόπουλος (επιμ.), *Από την Άπειρο χώρα στην μεγάλη Ήπειρο, Ηπειρώτες ακολουθώντας την υπερπόντια μετανάστευση προς τις ΗΠΑ,* Ιωάννινα 2016, σς. 193-198 και Πολύζος Νικόλαος, «Σύντομο ιστορικό της ελληνικής μετανάστευσης» στο Ηλία Δήμητρα (επιμ.) *Η μετανάστευση ευλογία ή κατάρα;,* Αθήνα 1965, σς. 14-15

[205] Κωστής Κ., «*Τα κακομαθημένα παιδιά της ιστορίας», η διαμόρφωση του νεοελληνικού κράτους 18ος - 21ος αιώνας*, Αθήνα 2020, σς. 488-489

[206] Κιτροέφ Α., Εμπορικές παροικίες και μετανάστες, στο *Ιστορία της Ελλάδας του 20ου αιώνα 1922-1940 ο Μεσοπόλεμος,* Αθήνα 2002, σς. 371-376

[207] Κλάψης Α., *Πολιτική και διπλωματία της ελληνικής εθνικής ολοκλήρωσης 1821-1923*, Αθήνα 2019, σς.190-195

[208] Κωστής Κ., Αθήνα 2020, ό. π., σ. 491

μοίρα, με σκοπό την εξυπηρέτηση των αναγκών της εποχής, δηλαδή της αποπληρωμής των οφειλών της χώρας προς τους πιστωτές της.[209]

Η συνεχιζόμενη οικονομική και πολιτική κρίση της περιόδου, δημιούργησε ισχυρούς τριγμούς στη κοινωνία η οποία έψαχνε το διέξοδο από τις δύσκολες συνθήκες τις οποίες είχε καθηλωθεί. Μετά τις έντονες αντιδράσεις και διαδηλώσεις μεγάλων μερίδων του πληθυσμού, την άνοιξη του 1909 η κυβέρνηση Θεοτόκη παραιτήθηκε. Η αδυναμία όμως του Δημητρίου Ράλλη, ο οποίος ανέλαβε την ευθύνη να διαμορφώσει τη νέα κυβέρνηση, οδήγησε το Κυριακούλη Μαυρομιχάλη στην ηγεσία της χώρας.[210]

Ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος

Η πολιτική αυτή αστάθεια οδήγησε το Στρατιωτικό Σύνδεσμο, μία ένωση αξιωματικών του στρατού, στην εκδήλωση κινήματος,[211] με κύριο στόχο την εκπλήρωση των αναγκών του στρατεύματος, την αγορά εξοπλισμών και λιγότερο, για την αντιμετώπιση των κοινωνικών ζητημάτων.[212] Σημαντικό γεγονός στην κίνηση τους αυτή, διαδραμάτισε και η ψήφιση του νόμου το 1908, που καταργούσε το δικαίωμα των μόνιμων υπαξιωματικών να προαχθούν. Με το τρόπο αυτό έπαυσαν για αυτούς τα όνειρα και οι φιλοδοξίες για ανέλιξη στο σώμα, αλλά και στη μισθολογική του κλίμακα.[213] Οι βασικοί άξονες της προκήρυξης του, υπογραμμίζουν αφενός την κατάπτωση του έθνους κατά τα τελευταία χρόνια πριν το πραξικόπημα και αποδίδει την ευθύνη στις πολιτικές παρατάξεις και στα πρόσωπα που οδήγησαν τη χώρα σε αυτή την υπονόμευση. Επιπλέον δικαιολογούσαν το κίνημα, καθώς θεωρούσαν επιτακτική ανάγκη την παρέμβαση σε αυτές τις δεινές περιστάσεις που περνούσε η χώρα και πρότασσαν την ανάγκη προστασίας του «πάτριου εδάφους». Δεν παρέλειπαν να αναφερθούν στη πίστη τους στο Βασιλιά και τη Κυβέρνηση του, δείχνοντας έτσι την περεταίρω πίστη τους στο Σύνταγμα και τα ιδεώδη που αυτό πρέσβευε.[214] Ένα ακόμη σημαντικό σημείο που στεκόταν η διακήρυξη του συνδέσμου, ήταν η επιθυμία να απεμπλακούν από την διοίκηση του στρατού, τόσο ο διάδοχος, όσο και οι

[209] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π. σς. 699-700
[210] Κλάψης Α., Αθήνα 2019, ό. π., σς. 222-224
[211] Κωστής Κ., Αθήνα 2020, ό. π., σς. 526-527 και
Τσίρος Ν., *Η νομοθεσία του Ελευθερίου Βενιζέλου κατά τη περίοδο 1911-1920 στα πλαίσια της μεταρρυθμιστικής του πολιτικής και στα κοινωνικοπολιτικά δεδομένα της εποχής,* Αθήνα 2013, σς. 32-33
[212] Βερεμής Θ., *Οι επεμβάσεις του στρατού στην ελληνική πολιτική 1916-1936*, Αθήνα 1983, σ. 25
[213] Δερτιλής Γ. Β., Κρήτη 2018, ό. π., σς. 660-661
[214] Κλάψης Α., Αθήνα 2019, ό. π., σς. 223

βασιλόπαιδες, υπερασπιζόμενοι έτσι την ανεξαρτησία του στρατεύματος σε μία προσπάθεια για να ρυθμίζουν οι ίδιοι τις ανάγκες τους στα επαγγελματικά τους ζητήματα. Επιπρόσθετο αίτημα του, υπήρξε και η απαίτηση από το Βασιλιά να αναθέτει τα Υπουργεία σχετικά με το στρατό και την εθνική άμυνα αποκλειστικά σε ανώτερους αξιωματικούς του στρατού. Παρά τις προτάσεις που κατέθεσε για την αναδιοργάνωση του στρατού αλλά και την επιθυμία ανάληψης των ανάλογων Υπουργείων, ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος σημείωνε ότι δεν είχε σκοπό να αναλάβει τη διακυβέρνηση της χώρας και πως θα άφηνε τους αρμόδιους θεσμούς που είναι επιφορτισμένοι με αυτό το έργο, να υλοποιήσουν το πρόγραμμα που προτείνουν.[215]

Υπό τη πίεση του Συνδέσμου η Βουλή ψήφισε πληθώρα νόμων, χωρίς όμως να υπάρχει κάποια πρόβλεψη για την βοήθεια των κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων.[216] Η επιτυχία του Συνδέσμου στα δεδομένα που ζήτησε επετεύχθη, καθώς και οι διάδοχοι απομακρύνθηκαν από τη διοίκηση του στρατού,[217] αλλά και στα Στρατιωτικά Υπουργεία τοποθετήθηκαν αξιωματικοί του στρατού ως τοποτηρητές.[218] Η διάρκεια ζωής του Στρατιωτικού Συνδέσμου δεν ήταν μεγάλη. Είχε άλλωστε διακηρύξει πως δεν είχε την επιθυμία να κυβερνήσει, ούτε να καταλύσει το Σύνταγμα, γεγονός που αποδεικνύεται μάλιστα από τη κίνηση του να μην προκηρύξει Αναθεωρητική ή Συντακτική Βουλή. Η προσπάθεια του Συνδέσμου να κινηθεί στα περιθώρια του πολιτεύματος και να επηρεάζει σκιερά τα πράγματα χωρίς να θέτει τον εαυτό του στη κυβέρνηση, προσπαθώντας να διεκδικήσει καιροσκοπικές ωφέλειες, θα οδηγούσε σταδιακά στην δημιουργία κλίματος διχασμού στο εσωτερικό του στρατού, αλλά και αντιδράσεις από τη κυβέρνηση, ο οποία δεν έβλεπε ουσιαστικά κάτι να αλλάζει και εξακολουθούσε να δρα με της σκοπιμότητες που την χαρακτήριζαν.[219] Το πολιτικό σκηνικό φαινόταν αδιάλλακτο και το συλλαλητήριο που οργάνωσε ο Σύνδεσμος στην Αθήνα, μπροστά από τα βασιλικά ανάκτορα, παρότι ήταν έντονο και με σημαντικές αντιδράσεις από τη μερίδα κόσμου που συγκεντρώθηκε, είχε ως αποτέλεσμα ένα ψήφισμα το οποίο ήταν λιγότερο επικριτικό και περισσότερο μετριοπαθές. Ο εθνικισμός που είχε οδηγήσει το Σύνδεσμο στην προδοσία του καθεστώτος που είχε μάθει να υπηρετεί πιστά, δεν ήταν αρκετός για να το οδηγήσει στην ολική ανατροπή

[215] Δερτιλής Γ. Β., Κρήτη 2018, ό. π. σς. 636-640
[216] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π. σς. 751-766
[217] Δερτιλής Γ. Β., Κρήτη 2018, ό. π. σς. 640-641
[218] Στο Υπουργείο Στρατιωτικών τοποθετήθηκε ο αντισυνταγματάρχης Λεωνίδας Λαπαθιώτης και στο Υπουργείο Ναυτικών ο πλοίαρχος Ιωάννης Δαμιανός.
[219] Δερτιλής Γ. Β., Κρήτη 2018, ό. π. σς. 640-642

του.[220] Η πολιτική κατάσταση και η αστάθεια που είχε επέλθει, ακόμα και στο εσωτερικό του Συνδέσμου, φαινόταν πως άρχιζε να κουράζει το λαό, ακόμα και τα ίδια τα μέλη του Συνδέσμου. Ο τελευταίος, ψάχνοντας λύση στο αδιέξοδο που είχε δημιουργηθεί και με τη κλιμακούμενη ένταση να αυξάνεται, σκέφτηκε την πρόσκληση ενός νέου και άφθαρτου πολιτικά προσώπου, με σκοπό να αναλάβει την ηγεσία του ελληνικού κράτους.[221] Αυτός δεν ήταν άλλος από τον κρητικό Ελευθέριο Βενιζέλο.[222]

Η άνοδος του Ελευθερίου Βενιζέλου

Η κίνηση αυτή, να φέρει δηλαδή στο κέντρο λήψεως των αποφάσεων τον Βενιζέλο από τη Κρήτη και να του δώσει ώθηση ώστε να αναλάβει το τιμόνι της χώρας, ήταν αυτή που θα έγραφε ένα σημαντικό μέρος της ιστορίας της χώρας για τις επόμενες δεκαετίες.[223] Ο τελευταίος βέβαια, δεν αποδέχθηκε ευθύς εξαρχής τη πρόταση ανάληψης της Πρωθυπουργίας της χώρας,[224] γνωρίζοντας τους τριγμούς που ενδεχομένως να προκαλούσε μία τέτοια απόφαση και το διχασμό που θα επέφερε ο ορισμός ενός εξωκοινοβουλευτικού προσώπου στο Πρωθυπουργικό θώκο. Έτσι πρότεινε στην ηγεσία του Συνδέσμου να συγκαλέσει εκλογές, με σκοπό ο ίδιος να ανέλθει στην εξουσία με δημοκρατικές διαδικασίες που θα του προσέφεραν τη σταθερότητα που ο ίδιος επιθυμούσε για να κυβερνήσει. Έτσι και έγινε. Οι εκλογές διενεργήθηκαν στις 8 Αυγούστου 1910 με το Βενιζέλο να συγκεντρώνει ένα αξιοθαύμαστο αριθμό ψήφων, που ξεπερνούσε της 30.000.[225] Περίπου ένα μήνα μετά την εκλογή του, ο Βενιζέλος μίλησε μπροστά στον αθηναϊκό λαό με σκοπό να του εκθέσει της ιδέες του, μέσω των προγραμματικών του δηλώσεων. Έχοντας προσεκτικά σχεδιάσει τη κάθε του κίνηση και έχοντας το πολιτικό δαιμόνιο να μπορεί να κρίνει τη κάθε δύσκολη συνθήκη που παρουσιαζόταν, ο Βενιζέλος στήριξε τη δυναστεία, μιλώντας για Αναθεωρητική Βουλή, συνεπώς για καμία αλλαγή στο πολίτευμα της χώρας. Η αναγγελία αυτή έφερε της αντιδράσεις του λαού που άκουγε με προσοχή της λέξεις που έβγαιναν από το στόμα του. Σύντομα η βοή του όχλου καλούσε τον μελλοντικό Πρωθυπουργό να πάρει πίσω αυτή του τη δήλωση και να προχωρήσει στη

[220] Δερτιλής Γ. Β., Κρήτη 2018, ό. π. σ. 663
[221] Δερτιλής Γ. Β., Κρήτη 2018, ό. π. σς. 644-649
[222] Κλάψης Α., Αθήνα 2019, ό. π., σς. 224-226
[223] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π. σς. 751-766
[224] Κωστής Κ., Αθήνα 2020, ό. π., σ. 527
[225] Δερτιλής Γ. Β., Κρήτη 2018, ό. π. σς. 650-653

σύγκληση Συντακτικής Βουλής. Ήταν τότε, που ο Βενιζέλος με βροντερή φωνή επικάλυψε όλους τους παρευρισκόμενους, μένοντας πιστός της απόψεις του και ξεκαθαρίζοντας τες στο λαό. Η Βουλή θα ήταν Αναθεωρητική, είπε ο κρητικός πολιτικός και οι φωνές σταμάτησαν. Ο Πρόεδρος του Κόμματος των Φιλελευθέρων, που είχε ιδρυθεί τις επόμενες μέρες από της εκλογές του Αυγούστου, προχώρησε με αυτό το πλάνο στην εκλογική αναμέτρηση της 28ης Νοεμβρίου 1910. Σε αυτές αποτυπώθηκε η πίστη στο πλάνο του και η στήριξη του λαού όλων των ομάδων και ιδεολογιών στο Κόμμα των Φιλελευθέρων. Αυτό κατάφερε να αναδείξει 307 Βουλευτές σε σύνολο 362 εδρών.[226] Δε πρέπει σαφώς να παραλειφθεί πως στις συγκεκριμένες εκλογές δεν συμμετείχαν παλιές ισχυρές πολιτικές προσωπικότητες της χώρας, όπως οι Γεώργιος Θεοτόκης, Δημήτριος Ράλλης και Αλέξανδρος Ζαΐμης,[227] με το γεγονός αυτό να ενισχύει το εκλογικό αποτέλεσμα υπέρ του Βενιζέλου και των Φιλελευθέρων.[228]

Από τη πρώτη στιγμή ο Βενιζέλος γνώριζε, πως εάν κινούνταν στα πλαίσια που επιθυμούσε να θέσει ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος, ή εάν έθετε τον εαυτό του δέσμιο στις επιθυμίες του Βασιλέως, το μέλλον του δεν θα ήταν ευοίωνο. Έτσι λειτουργώντας με αποφασιστικότητα και διορατικότητα, ο Βενιζέλος φρόντισε να ξεκινήσει άμεσα της μεταρρυθμίσεις που θεωρούσε ότι θα βοηθούσαν στον εκσυγχρονισμό της χώρας.[229] Ακόμα, μπορούσε ξεκάθαρα να διακρίνει, πως τα χρόνια που έρχονταν θα δοκίμαζαν τόσο την Ελλάδα όσο και την υπόλοιπη περιοχή των Βαλκανίων, καθώς η Οθωμανική Αυτοκρατορία συρρικνωνόταν και τα εδάφη της αποτελούσαν λεία για μία πληθώρα κρατών που επιθυμούσαν να τα εντάξουν στη γεωπολιτική τους επικράτεια. Ένας ενδεχόμενος πόλεμος δεν έπρεπε να βρει την χώρα σε κλίμα διχασμού, καθώς με αυτό το τρόπο δεν θα μπορούσε να διεκδικήσει το μερίδιο που της αναλογούσε από τα νέα εδάφη που ανοίγονταν μπροστά στα σύνορα της. Επεδίωξε έτσι να επιφέρει ένα κλίμα ομόνοιας ανάμεσα στο στράτευμα και το στέμμα, τους βασιλόφρονες και τους αντιβασιλικούς. Για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος, ο Πρωθυπουργός επανάφερε στην ηγεσία του στρατού το διάδοχο Κωνσταντίνο και ξεκίνησε την αναδιοργάνωση του στρατεύματος, με τη συνδρομή της γαλλικής και της αγγλικής αποστολής για το στρατό

[226] Δερτιλής Γ. Β., Κρήτη 2018, ό. π. σς. 653-655 και
Κωστής Κ., Αθήνα 2020, ό. π., σ. 529
[227] Κλάψης Α., Αθήνα 2019, ό. π., σς. 229-231
[228] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π. σς. 789-791
[229] Δερτιλής Γ. Β., Κρήτη 2018, ό. π. σ. 655 και
Μαυρογορδάτος Γ. Θ., Βενιζελισμός και αστικός εκσυγχρονισμός, στο *Βενιζελισμός και αστικός εκσυγχρονισμός,* Μαυρογορδάτος Γ. Θ. και Χατζηιωσήφ Χ. (επιμ.), Κρήτη 1988, σς. 9-11

ξηράς και το ναυτικό αντίστοιχα. Η προετοιμασία για έναν επικείμενο πόλεμο δεν άφηνε ασυγκίνητο τον νέο ηγέτη, ο οποίος ήδη από το 1911 ξεκίνησε να παραλαμβάνει πολεμικό υλικό, μερικά μυδραλιοβόλα και δύο καταδρομικά πλοία που θα υποστήριζαν το έργο του θωρηκτού Αβέρωφ κατά τη διάρκεια του πολέμου.[230] Τα χρήματα βρέθηκαν από την αιματηρή φορολογία των ετών 1910-1911 και από δάνεια ύψους 150 εκατομμυρίων δραχμών, που συνάφθηκαν με ξένες χώρες.[231]

Οι Βαλκανικοί Πόλεμοι

Ο πόλεμος που όλοι ανέμεναν κηρύχθηκε τον Οκτώβριο του 1912,[232] με τις συμμαχικές δυνάμεις της Ελλάδας, της Σερβίας, της Βουλγαρίας και του Μαυροβουνίου να εισβάλλουν στα μέχρι τότε οθωμανικά εδάφη και να τα κυριεύουν μέχρι και το σημείο της Θράκης. Η προετοιμασία του ελληνικού στρατού και η αποτελεσματικότητά του, τον βοήθησαν να καταλάβει νωρίς πόλεις κλειδιά, όπως τα Ιωάννινα και τη Θεσσαλονίκη, γεγονός που έδωσε στη χώρα το πάνω χέρι στις διαπραγματεύσεις που ακολούθησαν για τη διανομή των κερδισμένων εδαφών.[233] Η νίκη στο Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο, ήταν αυτή που σφράγισε τη τεράστια επιτυχία που προηγήθηκε, καθώς αποτράπηκε η δημιουργία ενός ισχυρού βουλγαρικού κράτους που θα άγγιζε τη μεσόγειο θάλασσα, όπως ήταν κατανοητό ότι επιθυμούσε η Βουλγαρία. Η Συνθήκη του Βουκουρεστίου διπλασίασε ουσιαστικά τα ελληνικά εδάφη, θέτοντας υπό ελληνικής κυριαρχίας το χώρο της Μακεδονίας, της Δυτικής Θράκης, και των νησιών του Βορείου και Ανατολικού Αιγαίου.[234]

Την επαύριον των Βαλκανικών πολέμων, η Ελλάδα αναδείχθηκε ως μεγάλη νικήτρια. Στα πλαίσια της Μεγάλης Ιδέας, η οποία κυριαρχούσε στη συνείδηση του ελληνικού λαού από την επικράτηση στον απελευθερωτικό αγώνα το 1821, όχι μόνο κατάφερε να πετύχει το στόχο της, δηλαδή να επεκταθεί εδαφικά κατά 90%, αλλά είχε αυξήσει και το πληθυσμό της κατά 2.100.000 ανθρώπους.[235] Στόχος του Ελευθερίου

[230] Δερτιλής Γ. Β., Κρήτη 2018, ό. π. σς. 656-658
[231] Κωστής Κ., Αθήνα 2020, ό. π., σ. 549
[232] Τσίρος Ν., Αθήνα 2013, ό. π., σς. 35-36
[233] Κλάψης Α., Αθήνα 2019, ό. π., σς. 247-253
[234] Δερτιλής Γ. Β., Κρήτη 2018, ό. π. σς. 656-658 και
Κλάψης Α., Αθήνα 2019, ό. π., σς. 254-260
[235] Λεονταρίτης Γεώργιος, «Η διεθνής θέση της Ελλάδος στις παραμονές του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου» στο *Ιστορία του ελληνικού έθνους,* τ. ΙΕ, σς. 8-9 και
Τσίρος Ν., Αθήνα 2013, ό. π., σς. 35-36

Βενιζέλου αποτέλεσε πλέον, ο εκσυγχρονισμός της χώρας μέσα στα πλαίσια του κοινοβουλευτισμού και του δημοκρατικού καθεστώτος,[236] με τη παράλληλη στήριξη των μεγάλων δυνάμεων της εποχής και κυρίως της Μεγάλης Βρετανίας.[237]

Τα χρόνια του Εθνικού Διχασμού

Τα χρόνια που ακολούθησαν των Βαλκανικών πολέμων, η χώρα βρέθηκε αντιμέτωπη με έναν Παγκόσμιο Πόλεμο και έναν διχασμό, που θα έπαιρνε τόσο ευρεία κλίμακα ώστε να χαρακτηριστεί εθνικός. Το δύο αντιμαχόμενα μέρη ήταν, από τη μία ο Πρωθυπουργός, Ελευθέριος Βενιζέλος και από την άλλη, ο Βασιλιάς Κωνσταντίνος Α΄. Αφορμή στάθηκε η είσοδος ή όχι της χώρας στον Παγκόσμιο Πόλεμο και η απόφαση που θα έπαιρνε, για το εάν θα συμμαχούσε με της δυνάμεις της Entente Cordiale ή αν θα τηρούσε στάση ουδετερότητας σε αυτόν. Οι δύο αυτές προσωπικότητες της εποχής, δρούσαν βάσει των συμφερόντων που πίστευαν ότι θα είχε η χώρα μακροπρόθεσμα από τη συμμετοχή της στο πόλεμο, αλλά και από προσωπικούς συναισθηματισμούς και πάθη.[238] Ο Βενιζέλος επιθυμούσε τη στήριξη στις δυνάμεις της Αντάντ, καθώς έκρινε ότι τα συμφέροντα της χώρας κινούνταν παράλληλα και συμπληρωματικά με αυτά των Βρετανών, ενώ θεωρούσε αδιανόητη τη συμμαχία με την Οθωμανική Αυτοκρατορία σε περίπτωση εξόδου στο πόλεμο με της δυνάμεις του άξονα. Από την άλλη ο Βασιλιάς, είχε πραγματοποιήσει τις στρατιωτικές του σπουδές στη Γερμανία τη περίοδο της σαρωτικής επικράτησης της στον Γαλλογερμανικό πόλεμο, ενώ δεν μπορεί να παραληφθεί το γεγονός πως ήταν νυμφευμένος με την αδελφή του Κάιζερ, Σοφία. Έχοντας αυτά στο νου του, ο Κωνσταντίνος τάχθηκε ανοικτά υπέρ της ουδετερότητας της Ελλάδας, η οποία ουσιαστικά θα δρούσε προς όφελος της Γερμανικής πλευράς.[239]

Οι κρίσιμες ώρες για τη λήψη των αποφάσεων πλησίαζαν ολοένα και γρηγορότερα, γεγονός που γινόταν αντιληπτό από τις συγκυρίες που λάμβαναν χώρα. Η Ελλάδα έπρεπε σύντομα να δράσει λαμβάνοντας τη σωστή απόφαση για να στηρίξει τα συμφέροντα της. Τον Ιανουάριο του 1915, ο Βρετανός πρέσβης στην Αθήνα κατέθεσε μια άκρως δελεαστική πρόταση για τη χώρα. Εάν εκείνη συμμετείχε στο

[236] Τσίρος Ν., Αθήνα 2013, ό. π., σς. 43-45
[237] Δερτιλής Γ. Β., Κρήτη 2018, ό. π. σς. 657-658
[238] Λιάκος Α., *Ο ελληνικός 20ος αιώνας,* Αθήνα 2020, σς. 68-77
[239] Κλάψης Α., Αθήνα 2019, ό. π., σς. 271-272

πόλεμο στο πλευρό της Αντάντ, τότε η Μεγάλη Βρετανία θα εγγυόταν στην Ελλάδα εδάφη στη Μικρά Ασία, υπό τον όρο, η Ελλάδα να παραχωρήσει ένα γεωγραφικό χώρο στη περιοχή της Καβάλας στους Βούλγαρους, γεγονός που θα έδινε στη χώρα τους την έξοδο στη θάλασσα της Μεσογείου που διακαώς αποζητούσαν από τα χρόνια των Βαλκανικών Πολέμων. Οι τελευταίοι από μεριάς τους, παίρνοντας αυτό το κομμάτι γης, θα έμεναν ουδέτεροι, χωρίς να συνεργαστούν με της Κεντρικές Δυνάμεις και έτσι θα προστατευόταν τόσο η Ελλάδα, όσο και η σύμμαχος της Σερβία, από μια Βουλγαρογερμανική συμμαχία. Ο Βενιζέλος, θεωρώντας ωφέλιμη για τη χώρα μία τέτοια κίνηση και καθώς επιθυμούσε να στηρίξει τη συμμαχική, από τα χρόνια των Βαλκανικών Πολέμων Σερβία, αμέσως έθεσε το ζήτημα προς έγκριση στο Βασιλιά και το Συμβούλιο του Στέμματος. Με τη κίνηση αυτή, ξύπνησαν ξανά τα 'πάθη' του Μακεδονικού αγώνα και η άρνηση της μεριάς του Βασιλιά ήταν ξεκάθαρη. Ο Βενιζέλος δεν αντέκρουσε αυτή την απόφαση, όμως οι εξελίξεις θα έφερναν πάλι το ζήτημα της εισόδου της χώρας στο πόλεμο, προ των πυλών. Τον Απρίλιο του 1915 οι δυνάμεις της Αντάντ αποβιβάστηκαν στη χερσόνησο της Καλλίπολης με στόχο τη Κωνσταντινούπολη και τα Στενά. Η πρόταση του Πρωθυπουργού Βενιζέλου για συμμετοχή στις επιχειρήσεις θα έπεφτε και πάλι στο κενό, γεγονός που έφερε την παραίτηση του από το αξίωμα του[240] και τοποθέτηση στη θέση του, του Δημητρίου Γούναρη, ο οποίος σχημάτισε κυβέρνηση μειοψηφίας.[241] Λίγο αργότερα, το Μάϊο, στις δυνάμεις της Αντάντ εντάχθηκε και η Ιταλία, με στόχο να διεκδικήσει και η ίδια εδάφη από την χωλαίνουσα Οθωμανική Αυτοκρατορία. Πλέον ήταν ξεκάθαρο πως το σχέδιο του Βενιζέλου είχε ορθή βάση και πως ο χρόνος της μικρής χώρας του ευρωπαϊκού νότου τελείωνε. Απόδειξη του ρόλου που ήθελε να διαδραματίσει η Ιταλία, ήταν η προσάρτηση των Δωδεκανήσων αλλά και ο μετέπειτα βομβαρδισμός και κατάληψη του νησιού της Κέρκυρας.[242]

Όταν αργότερα ο Γούναρης θα προσπαθούσε να συνεργαστεί με τη Βρετανία, η τελευταία θα τον αντιμετώπιζε με τεράστια επιφύλαξη ενώ προσέγγισε την Βουλγαρία, υποσχόμενη εδάφη στη Καβάλα σε περίπτωση που η Ελλάδα αποκτούσε εδάφη στη Μικρά Ασία μετά τη νίκη. Ο φιλοβασιλικός τύπος κατήγγειλε τη συγκεκριμένη κίνηση και ο βασιλιάς, με τη πίστη ότι ο Βενιζέλος θα ηττούνταν, προέτρεψε το Γούναρη να προχωρήσει σε εκλογές. Τον Ιούνιο του 1915, όταν αυτές

[240] Κωστής Κ., Αθήνα 2020, ό. π., σ. 557
[241] Κλάψης Α., Αθήνα 2019, ό. π., σς. 222-224
[242] Δερτιλής Γ. Β., Κρήτη 2018, ό. π. σς. 710-711

διενεργήθηκαν, ο Βενιζέλος αναδείχθηκε με σχετική άνεση νικητής.[243] Ο βασιλιάς τότε, μπροστά στις εξελίξεις που κάλπαζαν γύρω από το μέλλον της χώρας και του πολέμου που ήταν σε πλήρη εξέλιξη, επέλεξε τη νωθρότητα και τη καθυστέρηση για την επικύρωση των αποτελεσμάτων με πρόφαση αρχικώς ένα προσωπικό ζήτημα υγείας και εν συνεχεία τις θερινές του διακοπές. Ήταν εμφανές ότι πραγματοποιούσε την ύστατη προσπάθεια για να καθυστερήσει την ανάδειξη του Βενιζέλου και την πολιτική την οποία ήθελε να εφαρμόσει. Παράλληλα η Βουλγαρία συμμάχησε με τη Γερμανία, η οποία δέχθηκε να τη στηρίξει στις διεκδικήσεις της στην Μακεδονία, εφόσον η Ελλάδα τασσόταν στο πλευρό της Αντάντ. Το πλάνο της ήταν να επιτεθεί στην ήδη εξουθενωμένη Σερβία από την ανατολική πλευρά και η Γερμανία από τη δυτική, φτάνοντας στην ένωση των επιτιθέμενων στρατευμάτων στο κέντρο της χώρας. Ο Βενιζέλος διαβλέποντας της εξελίξεις, ασκούσε ολοένα και εντονότερη πίεση στο Βασιλιά, ο οποίος εξακολουθούσε να διατηρεί την ουδετερόφιλη στάση του. Αυτό οδήγησε στη παραίτηση του Βενιζέλου μόλις τέσσερις μήνες μετά την εκλογή του, ενώ στη διαδοχή του ακολούθησε με ανάθεση από το Βασιλιά, ο Αλέξανδρος Ζαΐμης.[244] Η χώρα βρισκόταν εμφανέστατα σε μία πολιτική αναταραχή η οποία δεν φαινόταν να γίνεται πιο ομαλή όσο ο χρόνος κυλούσε. Με το βάρος των αποφάσεων να γίνεται δυσβάστακτο και τις συγκυρίες τις οποίες βρισκόταν η χώρα να απαιτούν ταχύτατες αποφάσεις, ο Ζαΐμης παραιτήθηκε από τη κυβέρνηση μόλις ένα μήνα μετά την ανάληψη της Πρωθυπουργίας. Παράλληλα, η Αντάντ είχε ήδη καταλάβει τη Θεσσαλονίκη. Ο Κωνσταντίνος τότε παρακάμπτοντας την λαϊκή ετυμηγορία, όρισε Πρωθυπουργό τον Στέφανο Σκουλούδη, με τη δύναμη να διενεργήσει εκλογές. Ο Βενιζέλος αποφάσισε να απέχει από αυτές και κατήγγειλε το Βασιλιά για την αντισυνταγματικότητα των πράξεων του. Η πολιτική κρίση στην οποία βρισκόταν η χώρα διαφαινόταν πλέον και μέσω των συγκρούσεων που ξεσπούσαν στην Αθήνα και σε άλλες περιοχές της χώρας, με πολλά θύματα και τραυματίες. Και ενώ ο Βασιλιάς διακήρυττε την ουδετερότητα στον πόλεμο που διεξαγόταν στην αυλή του ελληνικού χώρου, το Μάϊο του 1916 η κυβέρνηση Σκουλούδη παρέδωσε αμαχητί τα οχυρά του Ρούπελ[245] στην απαίτηση που αξίωσαν οι γερμανικές και οι βουλγαρικές δυνάμεις.[246] Θεωρώντας αυτή τη πράξη εχθρική ενέργεια, η Αντάντ κήρυξε ναυτικό αποκλεισμό

[243] Κωστής Κ., Αθήνα 2020, ό. π., σς. 557-558
[244] Κλάψης Α., Αθήνα 2019, ό. π., σς. 278-279
[245] Κωστής Κ., Αθήνα 2020, ό. π., σ. 560
[246] Κλάψης Α., Αθήνα 2019, ό. π., σς. 280-281

στη χώρα, τον οποίο έθεσε σε ισχύ λίγες μέρες μετά, όταν ο Βασιλιάς, μετά την παραίτηση Σκουλούδη, ανέθεσε τη Πρωθυπουργία για άλλη μία φορά στο Ζαΐμη, ενώ τους επόμενους μήνες αυτή άλλαζε χέρια μεταξύ προσωπικοτήτων οι οποίες δεν είχαν τη πλειοψηφία στη Βουλή.[247]

Οι συγκρούσεις είχαν λάβει πλέον μέγεθος εμφυλίου. Ο Βενιζέλος κάλεσε για άλλη μία φορά το Βασιλιά να σεβαστεί την νόμιμα εκλεγμένη με πλειοψηφία κυβέρνηση την οποία στήριξε και ανέδειξε ο λαός. Σαν απάντηση στο αίτημα του, ο Κωνσταντίνος, ως αρχηγός του ελληνικού στρατού, παρέδωσε το Δ΄ Σώμα Στρατού στη Βουλγαρία και τη Γερμανία, δίνοντας της έτσι ολόκληρη την ανατολική Μακεδονία. Οι βουλγαρογερμανικές δυνάμεις έτσι, είχαν βάλει το 'πόδι' τους μέσα στην ελληνική αυλή και φιλοδοξούσαν να εισέλθουν στο ελληνικό 'σαλόνι', με τη διεκδίκηση της υπόλοιπης Μακεδονίας και του χώρου του Αιγαίου, με φιλοδοξίες για ευρύτερη επέκταση στη Μεσόγειο. Δύο μέρες μετά από αυτή τη κίνηση, Βενιζελικοί αξιωματικοί κήρυξαν στη Θεσσαλονίκη το «Κίνημα Εθνικής Άμυνας» και λίγο αργότερα ο ίδιος ο Βενιζέλος σχημάτισε εκεί προσωρινή κυβέρνηση, οργάνωσε το στράτευμα και κήρυξε το πόλεμο εναντίον των Κεντρικών Δυνάμεων και τη Βουλγαρία. Η στρατηγική θέση της χώρας είχε πλέον αυξηθεί, καθώς τα Στενά παρέμεναν κλειστά και τα Δαρδανέλια βρίσκονταν υπό οθωμανικό έλεγχο. Οι δυνάμεις της Αντάντ όμως, δεν έπαιρναν τη στήριξη που ανέμεναν από την Ελλάδα, καθώς παρά της κινήσεις Βενιζέλου και το διαχωρισμό της χώρας σε δύο μέρη, το μεγαλύτερο μέρος του ναυτικού της στόλου και του στρατεύματος της παρέμενε εγκλωβισμένο στη πρωτεύουσα, υπό τον έλεγχο της εκεί κυβέρνησης. Οι επόμενοι μήνες, κορύφωσαν το διχαστικό πάθος των Ελλήνων. Η Αντάντ με τελεσίγραφο της στο Βασιλιά ζητούσε μέρος των ελληνικών δυνάμεων που αναλογούσαν στη κυβέρνηση Εθνικής Άμυνας, ενώ μετά την άρνηση του, προχώρησε σε βομβαρδισμό εκφοβισμού αρχικά και σε απόβαση αγημάτων στο Πειραιά εν συνεχεία. Οι φιλοβασιλικές δυνάμεις κατάφεραν να αποκρούσουν την επίθεση και να την αναχαιτίσουν, ενώ μετά από το γεγονός αυτό, με επικεφαλής ομάδες αποστράτων, προχώρησαν σε βίαιες διώξεις κατά βενιζελικών που οδήγησαν σε εκατοντάδες θύματα.[248] Ο ναυτικός αποκλεισμός και οι εμφύλιες διαμάχες που είχαν προκύψει της τελευταίους μήνες, οδήγησαν τις τιμές σε τρομακτική άνοδο λόγω της έλλειψης προϊόντων και των προβλημάτων ανεφοδιασμού, αλλά και

[247] Δερτιλής Γ. Β., Κρήτη 2018, ό. π. σς. 711-713
[248] Κλάψης Α., Αθήνα 2019, ό. π., σς. 287-289

λόγω των ακραίων συνθηκών που ζούσε ο ελληνικός λαός αντίστοιχα. Την άνοιξη του 1917, η κατάσταση βρισκόταν πλέον στο σημείο μηδέν. Οι αμερικανικές δυνάμεις από εκείνη τη στιγμή στήριζαν και αυτές την Αντάντ, επιβεβαιώνοντας για άλλη μία φορά το πλάνο που είχε θέσει ο Βενιζέλος δύο χρόνια νωρίτερα. Οι δυνάμεις της Αντάντ κοινοποίησαν για άλλη μία φορά τελεσίγραφο στο Βασιλιά, απαιτώντας πλέον τη παραίτηση του και την αποχώρηση του από τη χώρα μαζί με τον διάδοχο Γεώργιο.[249] Μη μπορώντας να πράξει αλλιώς, ο Κωνσταντίνος αναχώρησε από την Ελλάδα.[250] Λίγο αργότερα ο Βενιζέλος επέστρεψε στην Αθήνα, επανάφερε την λεγόμενη Βουλή των «Λαζάρων» που είχε νόμιμα αναδειχθεί μετά της εκλογές και ο Κωνσταντίνος είχε διαλύσει το 1915, προσέφερε το Στέμμα του Βασιλιά στο δευτερότοκο πρίγκηπα Αλέξανδρο, κήρυξε τη χώρα σε κατάσταση πολέμου, ανέστειλε άρθρα του Συντάγματος, κατέστειλε τις φιλοβασιλικές αντιδράσεις στο κόλπο του κρατικού μηχανισμού και εξόρισε πολιτικούς του αντιπάλους ενώ τέλος, έστειλε το στράτευμα στη Μακεδονία και το ναυτικό στόλο στη προστασία του Αιγαίου.[251] Παράλληλα, σύναψε δάνεια με τις ξένες δυνάμεις που αύξαναν την εξάρτηση της χώρας από αυτές, γεγονός που δεν φάνηκε να απασχολεί ιδιαίτερα την εποχή εκείνη.[252]

Η ήττα του Βενιζέλου στις εκλογές του 1920

Με αυτά τα γεγονότα έκλεισε μία έντονη περίοδος για τη χώρα, όπου στο βωμό της διαμάχης των δύο μεγάλων της προσωπικοτήτων για τη συμμετοχή της ή όχι στο πόλεμο, θυσιάστηκαν εκατοντάδες ψυχές. Οι δυνάμεις της Αντάντ εν τέλει κατάφεραν να νικήσουν το πόλεμο και ο Βενιζέλος ήταν εκείνος που υπερασπίστηκε τις απαιτήσεις της Ελλάδας στις Σέβρες, υλοποιώντας τις αλυτρωτικές της βλέψεις.[253] Στο εσωτερικό της χώρας η κατάσταση ήταν έκρυθμη, με τους αντιβενιζελικούς να ασκούν εντονότατη πολιτική απέναντι στο Πρωθυπουργό και τη κυβέρνηση του. Ο Βενιζέλος απάντησε, ξεκινώντας την μικρασιατική εκστρατεία μετά και την κήρυξη πολέμου από τον Κεμάλ που κατήγγειλε τη Συνθήκη. Το όνειρο της Μεγάλης Ιδέας φαινόταν να

[249] Τσίρος Ν., Αθήνα 2013, ό. π., σς. 54-56
[250] Κλάψης Α., Αθήνα 2019, ό. π., σς. 289-291
[251] Δερτιλής Γ. Β., Κρήτη 2018, ό. π. σς. 712-714
[252] Παντελάκης Ν., Τα πολεμικά δάνεια 1918-1919 παράγοντας εξωτερικής οικονομικής και πολιτικής εξάρτησης, στο *Βενιζελισμός και αστικός εκσυγχρονισμός,* Μαυρογορδάτος Γ. Θ. και Χατζηιωσήφ Χ. (επιμ.), Κρήτη 1988, σς. 405-406
[253] Κλάψης Α., Αθήνα 2019, ό. π., σς. 325-329

παίρνει σάρκα και οστά. Οι αντίπαλοι του επέμειναν να ζητούν εκλογές και ο ίδιος για να νομιμοποιήσει τη κυβέρνηση του, θεωρώντας ότι θα τις κερδίσει, τις έπραξε. Μη σκεπτόμενος πως ο ελληνικός λαός βρισκόταν σε συνεχείς πολεμικές συγκρούσεις τα τελευταία οκτώ χρόνια, πίστευε πως τα κεκτημένα από τους πολέμους και το όραμα της εδαφικής επέκτασης θα τον οδηγούσε στη νίκη. Κάτι το οποίο δεν επιβεβαιώθηκε.[254] Ο Βενιζέλος πλήρωσε το τίμημα του εθνικού διχασμού με την ήττα του στις εκλογές του 1920. Το κράτος θα το πλήρωνε μέσω της ήττας του στο μικρασιατικό μέτωπο δύο χρόνια αργότερα.[255]

Έτσι, η κατάσταση με τις βλέψεις που είχε θέσει ο Βενιζέλος, άρχισε να ανατρέπεται. Η νέα κυβέρνηση Γούναρη μετά τον απροσδόκητο θάνατο του Βασιλιά Αλέξανδρου, διενήργησε δημοψήφισμα, για την επιστροφή του τέως Βασιλιά Κωνσταντίνου στο θρόνο.[256] Ενθυμούμενοι το όχι και τόσο μακρινό παρελθόν και τη στάση που κράτησε εκείνος στα πρώτα χρόνια του Παγκοσμίου Πολέμου ως Βασιλιάς της Ελλάδας, Γαλλία και Αγγλία απεχθάνονταν τον φιλογερμανό Κωνσταντίνο. Η στάση τους απέναντι στη χώρα άλλαξε άρδην και έπαψαν πλέον να τη στηρίζουν. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, λίγους μήνες μετά την έναρξη της, η εκστρατεία στο μικρασιατικό μέτωπο να λήξει με μεγαλειώδη αποτυχία του ελληνικού στρατού, χιλιάδες ζωές χαμένες και λίγο αργότερα εκατομμύρια ψυχές ξενιτεμένες.[257]

Η Ελλάδα πάντως, μια χώρα χωρίς βαριά βιομηχανία αλλά με πολλά λιμάνια, έμπειρους ναυτικούς και βασισμένη στο εμπόριο, συνέχισε και μέσα στη δεκαετία των πολέμων (1912-1922) να αναπτύσσεται, τουλάχιστον κατά τα πρώτα επτά χρόνια της της δεκαετίας. Κάτι τέτοιο της δείχνει και η δαιδαλώδης αύξηση του εξωτερικού εμπορίου (πρόκειται για αύξηση 2,6 φορών σε σχέση με τη περασμένη δεκαετία), καθώς και των εισαγωγών που τετραπλασιάστηκαν. Ακόμα, ο αριθμός των βιομηχανιών και των βιοτεχνιών υπερδιπλασιάστηκε ενώ και το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν είχε αύξηση της τάξεως του 5% τον χρόνο.[258] Τα στοιχεία αυτά βέβαια πρέπει να ελέγχονται με τη δέουσα προσοχή, καθώς σημαντικό ρόλο στα δεδομένα αυτά διαδραματίζει και η τεράστια αύξηση των εδαφών του κράτους και του πληθυσμού της, με τη προσθήκη της Ηπείρου, της Μακεδονίας και της Κρήτης στη χώρα κατά τα έτη

[254] Σταματόπουλος Β., Η μικρασιατική εκστρατεία. Η ανθρωπογεωγραφία της καταστροφής, στο *Το 1922 και οι πρόσφυγες, μια νέα ματιά,* Λιάκος Α. (επιμ.), Αθήνα 2011, σς. 73-75
[255] Δερτιλής Γ. Β., Κρήτη 2018, ό. π. σ. 719
[256] Κλάψης Α., Αθήνα 2019, ό. π., σς. 338-341
[257] Δερτιλής Γ. Β., Κρήτη 2018, ό. π. σς. 714-715
[258] Δερτιλής Γ. Β., Κρήτη 2018, ό. π. σς. 674-676

αυτά. Η ευημερία αυτή ωστόσο, δε φαίνεται να κράτησε για πολύ καιρό, καθώς σύμφωνα με τα δεδομένα που αντλούνται, συμπεραίνεται πως ο πλουτισμός των πρώτων ετών της δεκαετίας που ορίσαμε, εξανεμίστηκε κατά τα τελευταία έτη της, εξαιτίας της συνεχιζόμενης πολεμικής διαδικασίας στην οποία βρισκόταν η χώρα μέχρι το 1922. Επιπροσθέτως η αυξημένη ζήτηση προϊόντων σε μία αγορά με μικρή προσφορά, έφερε τη κατακόρυφη αύξηση των τιμών και του πληθωρισμού. Ανάχωμα της κατάρρευσης της οικονομίας, στάθηκε σε μεγάλο βαθμό η εισαγωγή εμβασμάτων από τον αυξημένο αριθμό προσφύγων, ιδιαίτερα από τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, η ναυτιλία, καθώς και η εισαγωγή κεφαλαίων. Και καθώς η τελευταία σταμάτησε εντελώς μετά το τέλος του Παγκοσμίου Πολέμου και οι δύο πρώτες περιορίστηκαν σημαντικά, το κράτος βρήκε διέξοδο για άλλη μία φορά στο δανεισμό, τόσο εξωτερικό, όσο και εσωτερικό, για να καταφέρει να ανταπεξέλθει στις υποχρεώσεις του και να στηρίξει το νόμισμα του. Παράλληλα με την οικονομική κρίση στην οποία η χώρα σταδιακά εισερχόταν, το δημόσιο χρέος αυξανόταν και η πιστοληπτική ικανότητα του κράτους μειωνόταν. Έτσι το 1922, για τη στήριξη του αγώνα στη Μικρά Ασία, η λύση αναζητήθηκε σε ένα ιδιότυπο εσωτερικό δάνειο, το οποίο ήρθε μέσω της διχοτόμησης της δραχμής.[259] Με πιο απλά λόγια, κάθε Έλληνας πολίτης, ο οποίος είχε στη κατοχή του ένα χαρτονόμισμα των 100 δραχμών, ήταν αναγκασμένος να το κόψει στη μέση. Το μισό χαρτονόμισμα που θα έφερε το βασιλικό στέμμα, ήταν υποχρεωμένος να το παραδώσει στην Εθνική Τράπεζα, ενώ το άλλο μισό που θα έφερε τη μορφή του Γεωργίου Σταύρου, θα παρέμενε στη κατοχή του έχοντας πλέον τη μισή του αξία.[260] Το οικονομικό αυτό μέτρο, ήταν έργο του Υπουργού Οικονομικών της περιόδου, Πέτρου Πρωτοπαπαδάκη.[261] Τα αποτελέσματα του μέτρου αυτού ήταν θετικά, όμως οι πολύ μεγάλες δημόσιες δαπάνες και ο πληθωρισμός απορρόφησαν πολύ γρήγορα τα όποια κρατικά έσοδα.[262] Η Εθνική Τράπεζα έπαιζε έναν ρόλο ‘εθνικού’ δανειστή στο βωμό της Μεγάλης Ιδέας που παρακινούσε όλο τον ελληνικό λαό της εποχής, σε μία προσπάθεια να μην δράσει αρνητικά στην εικόνα της, μια πιθανή άρνηση χρηματοδότησης του εθνικού αγώνα. Οι εξελίξεις του μετώπου και η καθοριστικής σημασίας ήττα του ελληνικού στρατού, έμελλε να διαδραματίσουν

[259] Χατζηιωσήφ Χ., Το προσφυγικό σοκ, οι σταθερές και οι μεταβολές της ελληνικής οικονομίας, στο *Ιστορία της Ελλάδας του 20ου αιώνα, 1922-1940 ο Μεσοπόλεμος,* Χατζηιωσήφ Χ. (επιμ.) Αθήνα 2002, τ. 2.1, σς. 16-17
[260] Δερτιλής Γ. Β., Κρήτη 2018, ό. π. σς. 721-722
[261] Κλάψης Α., Αθήνα 2019, ό. π., σς. 352-353
[262] Κωστής Κ., Αθήνα 2020, ό. π., σ. 571-572

καθοριστικό ρόλο στην έκβαση της οικονομίας, καθώς η αφαίμαξη του τραπεζικού συστήματος και τα υπέρογκα χρέη για την υποστήριξη του αγώνα, άφησαν τα ταμεία του κράτους άδεια.[263] Από την άλλη μεριά, η εκάστοτε κυβέρνηση, καθώς και οποιοσδήποτε επιθυμούσε να σταθεί αρωγός σε αυτή τη προσπάθεια, όπως η Εθνική Τράπεζα, δεν είχαν άλλον δρόμο. Όφειλαν να στηρίξουν τον μικρασιατικό αγώνα. Σε οποιαδήποτε άλλη περίπτωση θα άφηναν εκατοντάδες χιλιάδες Ελλήνων μετέωρους, σε ένα ξένο και εν πολλοίς εχθρικό εναντίον της χώρο.

«Η Δίκη των εξ»

Η ήττα στο Μικρασιατικό μέτωπο έφερε ένα ντόμινο πολιτικών εξελίξεων στη χώρα και της είναι λογικό ξεσηκώθηκε θύελλα εντάσεων για την απόδοση των πολιτικών ευθυνών.[264] Αφενός, οι πολιτικοί αντίπαλοι του Βενιζέλου, κατηγόρησαν τον ηγέτη των Φιλελευθέρων για αυτό που θεωρούσαν υπέρμετρες και ιμπεριαλιστικές φιλοδοξίες. Από την άλλη πλευρά όμως, η συγκεκριμένη πολιτική επεκτατισμού, κυρίευε όχι μόνο το μεγαλύτερο μέρος του ελληνικού λαού, αλλά και τη βασιλική παράταξη. Στη πραγματικότητα το μόνο κόμμα που απέρριπτε αυτές της ιδέες ήταν το Κομμουνιστικό, το οποίο συμβάδιζε με την ειρηνευτική και διεθνιστική πολιτική της Κομιντέρν, ενώ ο Μεταξάς που απέρριπτε την ιδέα της εκστρατείας για στρατιωτικούς και στρατηγικούς λόγους, στη πραγματικότητα κυριευόταν από ένα εθνικιστικό πνεύμα. Αφετέρου, οι οπαδοί του Βενιζέλου δεν έμειναν με σταυρωμένα τα χέρια απέναντι της αντιπάλους τους. Βενιζελικοί αξιωματούχοι του στρατού,[265] ανέλαβαν την εξουσία στην Αθήνα το Σεπτέμβριο του 1922 και αφότου συνέλαβαν τους οκτώ που θεωρούσαν υπαίτιους για την ήττα στο μικρασιατικό μέτωπο,[266] τους οδήγησαν σε στρατοδικείο.[267] Πρόκειται για τη περίφημη «Δίκη των εξ», καθώς οι έξι από αυτούς τους οκτώ που συνελήφθησαν, οδηγήθηκαν στο θάνατο. Η συγκεκριμένη δίκη αφορούσε τα εξής οκτώ πρόσωπα:

1) Δημήτριος Γούναρης, γεννημένος το 1867 στη Πάτρα, από οικογένεια εμπόρων. Ο Γούναρης εξελέγη για πρώτη φορά βουλευτής Αχαΐας το 1902 και

[263] Δερτιλής Γ. Β., Κρήτη 2018, ό. π. σς. 677-687
[264] Κωστής Κ., Αθήνα 2020, ό. π., σς. 563-564
[265] Χατζηιωσήφ Χ., Κοινοβούλιο και Δικτατορία, στο *Ιστορία της Ελλάδας του 20ου αιώνα 1922-1940 ο Μεσοπόλεμος,* Αθήνα 2002, τ. 2.2, σς. 46-47
[266] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 26-28
[267] Δερτιλής Γ. Β., Κρήτη 2018, ό. π. σς. 736-737

είχε ιδιαίτερα δραστήρια πολιτική ζωή μέχρι και το θάνατο του. Ανέλαβε ως Πρωθυπουργός το 1915 όταν ο Βασιλιάς Κωνσταντίνος του προσέφερε τη θέση του Βενιζέλου που στο μεταξύ είχε παραιτηθεί, ενώ το διάστημα που ήταν Πρωθυπουργός ίδρυσε το Κόμμα των Εθνικοφρόνων που αργότερα μετονομάστηκε σε Λαϊκό Κόμμα. Ανέλαβε ξανά τη Πρωθυπουργία το Μάρτιο του 1921, συνεχίζοντας το πόλεμο και επεκτείνοντας το πεδίο του. Απέτυχε λόγω της πολιτικής κατάστασης της χώρας, να εξασφαλίσει δάνεια από το εξωτερικό και προέβη σε εσωτερικό αναγκαστικό δάνειο μετά από εισήγηση του Υπουργού Οικονομικών του Πέτρου Πρωτοπαπαδάκη. Το Μάιο του 1922 παρέδωσε τη Πρωθυπουργία στο Νικόλαο Στράτο, ενώ λίγο αργότερα συμμετείχε ως Υπουργός Δικαιοσύνης σε συμμαχική κυβέρνηση αντιβενιζελισμού υπό τον Πρωτοπαπαδάκη. Την ημέρα της εκτέλεσης είχε υψηλό πυρετό από τύφο και μεταφέρθηκε στο τόπο της εκτέλεσης από το νοσοκομείο.[268]

2) Πέτρος Πρωτοπαπαδάκης, γεννημένος το 1859 στην Απείρανθο Νάξου. Υπήρξε μηχανικός με συμμετοχή σε πληθώρα σημαντικών έργων στη χώρα, όπως η διάνοιξη της διώρυγας της Κορίνθου και μεγάλων σιδηροδρομικών γραμμών. Εισήλθε στη πολιτική το 1902 ως ανεξάρτητος βουλευτής, ενώ αργότερα ακολούθησε το Δημήτριο Γούναρη. Υπήρξε Υπουργός Οικονομικών σε όλες τις κυβερνήσεις που σχημάτισε ο πατρινός πολιτικός, ενώ τις μέρες της μεγάλης καταστροφής στο μέτωπο της Μικράς Ασίας διατελούσε ως Πρωθυπουργός στη μεγάλη συμμαχική κυβέρνηση. Έχει μείνει στην ιστορία για τη μοναδική του ιδέα για τη χορήγηση ενός ιδιότυπου εσωτερικού αναγκαστικού δανείου μέσω της διχοτόμησης του νομίσματος το 1922, όταν και ήταν Υπουργός Οικονομικών.[269]

3) Νικόλαος Στράτος, γεννημένος το 1872 στο Λουτρό Αιτωλοακαρνανίας από πατέρα στρατηγό και πρώην βουλευτή. Πρώτη φορά εξελέγη βουλευτής το 1902, ενώ προσχώρησε στο Κόμμα των Φιλελευθέρων από την στιγμή της ίδρυσής του. Το 1911 άσκησε το αξίωμα του Προέδρου της Βουλής και ακόμα υπήρξε Υπουργός Ναυτικών αλλά και Στρατιωτικών κατά τη διάρκεια των Βαλκανικών Πολέμων, κατά τους οποίους η συμβολή του θεωρείται σημαντική

[268] Διαμαντόπουλος Θανάσης, *Ο εθνικός διχασμός και η κορύφωση του, η δίκη των «έξι», εξιλασμός ή δικαστικός φόνος;,* Αθήνα 2022, σς. 217-219
[269] Διαμαντόπουλος Θ., Αθήνα 2022, ό. π. σς. 222-223

για την επικράτηση της χώρας. Έπειτα από μία διαφωνία του με τον Βενιζέλο, άλλαξε παράταξη και συντάχθηκε με το Δημήτριο Γούναρη, στη κυβέρνηση του οποίου, το 1915, διετέλεσε ως Υπουργός Ναυτικών. Στη συνέχεια ίδρυσε τη δική του πολιτική παράταξη, το «Εθνικό Συντηρητικό Κόμμα» το οποίο διαπνεόταν από αντιβενιζελικά αισθήματα. Το Μάιο του 1922 δέχθηκε να αναλάβει τη Πρωθυπουργία της χώρας μπροστά σε ένα ασταθές κοινωνικοπολιτικό σκηνικό πρόδηλο της καταστροφής που θα ακολουθούσε. Η κυβέρνηση του θα διαρκούσε για μόλις 6 ημέρες καθώς δε κατάφερε να λάβει ψήφο εμπιστοσύνης από το κοινοβούλιο. Στη κυβέρνηση Πρωτοπαπαδάκη που ακολούθησε και διατέλεσε μέχρι τη καταστροφή, ανέλαβε το Υπουργείο Εσωτερικών.[270]

4) Γεώργιος Μπαλτατζής, γεννημένος στη Σμύρνη το 1868, υπήρξε βουλευτής από το 1902 και έκτοτε. Υπήρξε ακόμα Υπουργός Συγκοινωνιών στη σύντομη κυβέρνηση Γούναρη το 1915, αλλά και Υπουργός Εξωτερικών στις κυβερνήσεις Θεοτόκη, αλλά και των Γούναρη και Πρωτοπαπαδάκη κατά τα κρίσιμα χρόνια κατά τη διάρκεια του Μικρασιατικού αγώνα. Ήταν το πρόσωπο που συνόδεψε το Δημήτριο Γούναρη στο Λονδίνο, κατά την ύστατη προσπάθεια του να συνάψει συμφωνία για χορήγηση δανείου για τον αγώνα στη Μικρά Ασία.[271]
5) Νικόλαος Θεοτόκης, γεννημένος στη Κέρκυρα το 1878 από οικογένεια ντόπιων ευγενών με σημαντική παρουσία στα πολιτικά της χώρας. Ήταν νομικός και κατά τα χρόνια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου ήταν Πρέσβης της Ελλάδας στη Γερμανία. Ακολούθησε τον Βασιλιά Κωνσταντίνο στην Ελβετία κατά τα χρόνια 1917-1920, όταν ο τελευταίος αποχώρησε από την Ελλάδα. Αποτέλεσε βουλευτής του Λαϊκού Κόμματος από το 1920, Υπουργός Δικαιοσύνης στη κυβέρνηση Καλογερόπουλου το 1921 και Υπουργός Στρατιωτικών στις κυβερνήσεις Γούναρη και Πρωτοπαπαδάκη.[272]
6) Γεώργιος Χαντζανέστης, γεννημένος το 1863 στην Αθήνα από οικογένεια που συμμετείχε στα κοινά, καθώς ο πατέρας του ήταν νομάρχης και βουλευτής Αττικής και ο ετεροθαλής αδερφός του Λάμπρος Κορομηλάς, Υπουργός Οικονομικών και έπειτα Υπουργός Εξωτερικών κατά τα έτη 1910-1912 και

[270] Διαμαντόπουλος Θ., Αθήνα 2022, ό. π. σς. 226-229
[271] Διαμαντόπουλος Θ., Αθήνα 2022, ό. π. σ. 221
[272] Διαμαντόπουλος Θ., Αθήνα 2022, ό. π. σ. 220

1912-1913 αντίστοιχα. Πολέμησε ως λοχαγός στον αποκαλούμενο ατυχή πόλεμο του 1897 και το 1904 τοποθετήθηκε στο Σώμα Γενικών Επιτελών. Μετά το κίνημα στο Γουδί παραιτήθηκε από τη θέση του, ωστόσο επανήλθε στα καθήκοντα του με την κήρυξη του Α΄ Βαλκανικού Πολέμου. Το 1920 κατείχε το βαθμό του αντιστράτηγου στο στράτευμα, ενώ τη 5η Ιουνίου 1922 ανέλαβε αρχιστράτηγος των δυνάμεων της Μικράς Ασίας, μέχρι και την ήττα και τη πτώση του μετώπου.[273]

7) Μιχαήλ Γούδας, γεννημένος το 1868 στα Ιωάννινα από οικογένεια Ηπειρωτών αγωνιστών. Για σειρά ετών υπήρξε στέλεχος του Πολεμικού Ναυτικού, ενώ πολέμησε και στους Βαλκανικούς Πολέμους. Υπήρξε υποναύαρχος που μετά από δικό του αίτημα τέθηκε εν αποστρατεία το 1915. Από εκείνο το έτος και μέχρι το 1920 διετέλεσε ως βουλευτής, ενώ από το Μάρτιο έως και το Σεπτέμβριο του 1922 διετέλεσε Υπουργός στα υπουργεία Εσωτερικών, Εθνικής Οικονομίας και Ταχυδρομείων, Τηλεγραφημάτων και Τηλεφωνίας στις κυβερνήσεις Γούναρη και Πρωτοπαπαδάκη. Στη Δίκη καταδικάστηκε σε ισόβια κάθειρξη, αλλά αποφυλακίστηκε την άνοιξη του 1924 με την αμνηστία που δόθηκε λόγω της εγκαθίδρυσης της Αβασίλευτης Δημοκρατίας. Το 1926 εξελέγη ξανά βουλευτής Ιωαννίνων με το Λαϊκό Κόμμα.[274]
8) Ξενοφών Στρατηγός, γεννημένος το 1869 στη Κέρκυρα. Θεωρούνταν από τους κορυφαίους στρατιωτικούς στο είδος του, με σπουδές στη Γερμανία. Το 1916 είχε γίνει αρχηγός του Γενικού Επιτελείου Στρατού, έως το 1917 όπου εν μέσω του εθνικού διχασμού αποστρατεύθηκε. Το 1919 υπήρξε κατηγορούμενος στη «δίκη του επιτελείου» που αφορούσε τη παράδοση του οχυρού Ρούπελ, ωστόσο η απόφαση για εκείνον ήταν αθωωτική. Το 1920 επανήλθε στο στράτευμα μετά τη πολιτική αλλαγή στη χώρα, ενώ από το Μάρτιο του 1922 συμμετείχε στη κυβέρνηση Γούναρη ως Υπουργός Συγκοινωνιών, αξίωμα το οποίο ανέλαβε και στη κυβέρνηση Πρωτοπαπαδάκη που ακολούθησε λίγο μετά. Όπως και ο Μιχαήλ Γούδας, καταδικάστηκε σε ισόβια κάθειρξη στη «Δίκη των έξι» και αποφυλακίστηκε το 1924 μετά τη χορήγηση αμνηστίας κατά την εγκαθίδρυση της αβασίλευτης Δημοκρατίας.[275]

[273] Διαμαντόπουλος Θ., Αθήνα 2022, ό. π. σς. 230-231
[274] Διαμαντόπουλος Θ., Αθήνα 2022, ό. π. σς. 215-216
[275] Διαμαντόπουλος Θ., Αθήνα 2022, ό. π. σς. 224-225

Η καταδικαστική απόφαση είχε ως στόχο να ενοχοποιήσει ολόκληρη την πολιτική παράταξη των εκτελεσθέντων[276] και στιγμάτισε όχι μόνο την ιστορία της χώρας, όχι μόνο τον Αλέξανδρο Οθωναίο που εκτελούσε χρέη προέδρου στο εν λόγω έκτακτο στρατοδικείο και όπως αναφέρει ο Γ. Πεσμαζόγλου «ήτο κάτωχρος και δυσκόλως συνεκράτει την ταραχήν του»[277] όταν βάδιζε στην έδρα του για να αναγγείλει την απόφαση του στρατοδικείου, αλλά και την γενικότερη εικόνα που το ελληνικό κράτος παρουσίαζε στο εξωτερικό.[278] Στη πραγματικότητα ο Οθωναίος και οι υπόλοιποι εμπλεκόμενοι στη δίκη γνώριζαν ότι οι εν λόγω οκτώ δεν ήταν υπεύθυνοι για τη τραγωδία που προηγήθηκε και ούτε ήταν προδότες της χώρας, αλλά το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού επιζητούσε μανιωδώς εξιλαστήρια θύματα για αυτή τη τραγωδία και ενδεχομένως αν δε καταδικάζονταν οι συγκεκριμένοι έξι, τα θύματα να ήταν πολλά περισσότερα.[279] Μπορεί η πράξη αυτή να χαρακτηριστεί ως μία ανθρωποθυσία στα πλαίσια της κοινωνικής αναταραχής που επικρατούσε. Ο Βενιζέλος αργότερα σε δημόσιες τοποθετήσεις του, τόσο γραπτώς, όσο και σε ομιλία του στη Βουλή, δήλωνε υπέρ της αθωότητας των έξι και της αποκατάστασης της μνήμης τους.[280] Τα αποτελέσματα της δίκης δεν ήταν τα αναμενόμενα, καθώς ούτε διπλωματική λύση δόθηκε στα προβλήματα που είχαν προκύψει με τις Μεγάλες Δυνάμεις και την Τουρκία, αλλά και ο πληθυσμός στο εσωτερικό της χώρας έβλεπε άναυδος τις εξελίξεις μέσα στη δύσκολη χρονική συγκυρία στην οποία βρισκόταν.[281] Το τηλεγράφημα που εστάλη από το Βενιζέλο μετά από συνομιλία που είχε με το Λόρδο Κώζρον, Υπουργό Εξωτερικών της Βρετανίας, ο οποίος τον ενημέρωσε για την αρνητική εικόνα που θα έχει μια τέτοια πράξη στη χώρα του, καθώς εκδόθηκε μετά από τη λήψη της καταδικαστικής απόφασης, δε πρόλαβε να εισακουσθεί.[282]

---

[276] Χατζηιωσήφ Χρήστος, Αθήνα 2009, ό. π., σ. 430
[277] Χρονόπουλος Δημήτριος, *Δημήτριος Γούναρης,* Αθήνα 1980, σ. 482
[278] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 32-34
[279] Πρωτοπαπαδάκης Μιχαήλ, «Το δράμα της δίκης των έξι» στο *Η δίκη των οκτώ και η εκτέλεση των έξι, ένα δράμα του σύγχρονου ελληνισμού,* Αθήνα 2010, σς., 51-54
[280] Βασιλάτος Νίκος, «Η δίκη που συντάραξε την Ελλάδα» στο *Η δίκη των οκτώ και η εκτέλεση των έξι, ένα δράμα του σύγχρονου ελληνισμού,* Αθήνα 2010, σς., 59-62
[281] Δημακοπούλου Χαρίκλεια, «Το έκτακτον στρατοδικείον προς εκδίκασιν των «κατά των υπαιτίων της εθνικής καταστροφής» κατηγοριών (1922)», στο *Η δίκη των οκτώ και η εκτέλεση των έξι, ένα δράμα του σύγχρονου ελληνισμού,* Αθήνα 2010, σς., 114-119
[282] Δεσποτόπουλος Κωνσταντίνος, «Εισαγωγή» στο *Η δίκη των οκτώ και η εκτέλεση των έξι, ένα δράμα του σύγχρονου ελληνισμού,* Αθήνα 2010, σς., 17-26 και
Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 29-31

Η πολιτική αστάθεια της δεκαετίας του 1920

Όλοι ήθελαν να πιστεύουν, πως η δεκαετία του 1920 θα ήταν καλύτερη από αυτή που προηγήθηκε. Μία από τις μεγαλύτερες επιθυμίες του λαού, ήταν να σμίξει ξανά με τους άντρες και τα νεαρά αγόρια που για μία δεκαετία πάλευαν ασταμάτητα στους πολέμους που προηγήθηκαν. Με αυτή την ελπίδα στήριξαν την αντιπολίτευση και ο Βενιζέλος ηττήθηκε στις εκλογές του 1920, καθώς το αντίπαλο δέος του, βάσισε τον εκλογικό του αγώνα στην υποστήριξη της άποψης για παύση κάθε πολεμικής δραστηριότητας της χώρας.[283] Οι Βαλκανικοί Πόλεμοι του 1912-1913, ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος και η μικρασιατική εκστρατεία, είχαν ταλαιπωρήσει τις χιλιάδες των Ελλήνων, οι οποίοι είτε μάχονταν, είτε στήριζαν τον αγώνα από τη πατρίδα τους. Δυστυχώς όμως, τα γεγονότα που ακολούθησαν τη πτώση του Μικρασιατικού μετώπου, ήρθαν για να τους διαψεύσουν. Οι συνέπειες της Μικρασιατικής καταστροφής, θα χάρασσαν τη πολιτική της χώρας για αρκετό καιρό, τόσο από οικονομική όσο και από ιδεολογική άποψη,[284] όπου η Μεγάλη Ιδέα και η αίσθηση της κοσμοπολίτικης αντίληψης για τον ελληνισμό εγκαταλείφθηκε.[285] Θα μπορούσαμε να πούμε, πως η ελληνική οικονομία βρισκόταν σε πολύ δυσμενή θέση. Μετά την οικονομική κατάρρευση της χώρας στη προσπάθεια στήριξης του μικρασιατικού μετώπου, τα ταμεία είχαν αδειάσει, ο λαός είχε καταστεί ακόμη φτωχότερος και το κυριότερο, οι δανειστές της χώρας είχαν πάψει να την στηρίζουν οικονομικά. Παράλληλα, ήρθε αντιμέτωπη με την ανάγκη σίτισης, στέγασης και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης 1.500.000 προσφύγων που εισήλθαν στη χώρα μετά την ανταλλαγή πληθυσμών. Αυτοί, έθεταν τις βάσεις για την νέα διαμόρφωση του ελληνικού στοιχείου στο τόπο.[286] Τη λύση σε αυτό το πρόβλημα προσπάθησε να δώσει η Κοινωνία των Εθνών, με τη παράλληλη στήριξη από τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, με τη παροχή χρημάτων και υλικών ειδών.[287] Από την άλλη, η χώρα εκείνη τη περίοδο είχε τη δυνατότητα να εγκαταστήσει τον νεόφερτο αυτό πληθυσμό, στα νεοαποκτηθέντα εδάφη. Η πρακτική της τοποθέτησης τους στα σύνορα που

[283] Δερτιλής Γ. Β., Κρήτη 2018, ό. π. σ. 736
[284] Ρήγος Άλκης, *Η Β΄ ελληνική δημοκρατία 1924-1935, Κοινωνικές διαστάσεις της πολιτικής σκηνής*, Αθήνα 1999, σ. 29
[285] Λιάκος Α., Εισαγωγή, στο *Το 1922 και οι πρόσφυγες, μια νέα ματιά,* Λιάκος Α. (επιμ.), Αθήνα 2011, σς. 11-17
[286] Σταματόπουλος Β., Αθήνα 2011, ό. π., σς. 55-56
[287] Δερτιλής Γ. Β., Κρήτη 2018, ό. π. σς. 738-739

διαμορφώθηκαν μετά τη λήξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, θα ωφελούσε τη χώρα τόσο στην ασφάλεια της, όσο και στην αξιοποίηση των νέων εκτάσεων γης που ήρθαν στη κυριαρχία της.[288] Αυτά, δεν είχαν καταφέρει να αποδώσουν καρπούς μέχρι τότε, καθώς η επιστράτευση είχε στερήσει εργατικό δυναμικό από τις νέες γαίες.[289] Σε αυτό, σπουδαίο ρόλο διαδραμάτισε και το σχέδιο για την απαλλοτρίωση των εδαφών, που δημιούργησε πλήθος μικρών αγροτών και καλλιεργητών, γεγονός που έκανε τους νέους πληθυσμούς να δεθούν με τη γη τους.[290] Ακόμα τους δόθηκαν κατάλληλα εργαλεία για να μπορούν να τη καλλιεργήσουν, αλλά και μερικά ζώα.[291] Βέβαια, πολλοί από τους πρόσφυγες της εποχής εντάχθηκαν σε συνοικισμούς γύρω από ήδη υπάρχουσες πόλεις, όπως η Αθήνα, ο Πειραιάς και αλλού, όπου και ασχολήθηκαν κυρίως με την αναπτυσσόμενη βιομηχανία της χώρας.[292]

Όσον αφορά τη κοινωνική διάσταση των πραγμάτων, το κύριο πρόβλημα της εποχής ήταν το προσφυγικό ζήτημα και η ένδεια του λαού σε χρήματα. Στη πολιτική διάσταση ωστόσο, η αναστάτωση ήταν ακόμα μεγαλύτερη. Μετά την ήττα του Βενιζέλου και του Κόμματος των Φιλελευθέρων στις εκλογές του 1920, το κράτος δε κατάφερε να βρει στο πρόσωπο κάποιου πολιτικού ηγέτη ή κόμματος την σταθερότητα που χρειαζόταν. Αυτό μπορεί να γίνει εύκολα αντιληπτό στο γεγονός ότι από την ήττα του Βενιζέλου το 1920, έως και την επιστροφή του το 1928, ο Πρωθυπουργικός θώκος της χώρας γνώρισε 18 Πρωθυπουργούς, με μερικούς να καταφέρνουν να κυβερνήσουν μόλις για λίγες ημέρες, ενώ οι 17 από αυτούς, κυβέρνησαν για μία μόνο περίοδο κάνοντας έτσι τον πατρινό Δημήτριο Γούναρη, τη μοναδική προσωπικότητα που κυβέρνησε σε δύο περιόδους αυτή την οκταετία.[293] Τη διαχείριση των κοινών κατά αυτή τη περίοδο, κατέλαβαν 20 κυβερνήσεις μαζί με τους ηγέτες των 9 στρατιωτικών κινημάτων που ξέσπασαν στη χώρα, ενώ τα Συντάγματα παραβιάστηκαν από 3 δικτατορίες.[294] Η πολιτική αυτή κρίση, ήταν η συνέχιση της κρίσης των τελευταίων ετών της δεκαετίας του 1910 και του εθνικού διχασμού.[295] Εν προκειμένω όμως,

---

[288] Μπαλαμπανίδης Δ. Σούμπασης Κ., Η εγκατάσταση των «ανταλλάξιμων προσφύγων στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου. Ανάμεσα σε κρατικές χωροθετικές πολιτικές και καθημερινές στρατηγικές αντίστασης και επιβίωσης, στο *Η Ελλάδα στο Μεσοπόλεμο*, Αβδελά Ε., Αλβανός Ρ., Κουσουρής Δ., Χαραλαμπίδης Μ. (επιμ.), Αθήνα 2017, σς. 35-37

[289] Χατζηιωσήφ Χ., Αθήνα 2002, τ. 2.1, ό. π. σς. 10-11

[290] Ρήγος Άλκης, Αθήνα 1999, ό. π., σ. 31

[291] Μαυρογορδάτος Γ. Θ., *Μετά το 1922, Η παράταση του διχασμού,* Αθήνα 2017, σς. 30-31 και 158-161

[292] Μαυρογορδάτος Γ. Θ., Αθήνα 2017, ό. π. σ. 161

[293] Δερτιλής Γ. Β., Κρήτη 2018, ό. π. σ. 906

[294] Χατζηιωσήφ Χρήστος, Αθήνα 2009, ό. π., σ. 423

[295] Κούμας Μ., *Η ελληνική εξωτερική πολιτική και το ζήτημα της ασφάλειας στη νοτιοανατολική Ευρώπη 1933-1936,* Αθήνα 2010, 41-54

ξεπέρασε τα στενά προσωπικά όρια της αντιπαράθεσης Βενιζέλου και Βασιλέως και επεκτάθηκε στη διαμάχη ανάμεσα σε μία προσκολλημένη στο παραδοσιακό καθεστώς, φιλοβασιλική παράταξη και σε μία δεύτερη, η οποία αποζητούσε τη πολιτειακή αλλαγή και τη επικράτηση της Δημοκρατίας ενάντια στη Μοναρχία.[296]

Παράλληλα, μετά την ήττα στο μικρασιατικό μέτωπο, στα σύνορα της χώρας προετοιμαζόταν ένα κίνημα που θα έθετε σε κίνδυνο την ακεραιότητα του κράτους. Στον Έβρο, ο στρατηγός Πάγκαλος, ο οποίος ήταν αντίθετος με τη γραμμή της κυβερνήσεως για σύναψη συνθήκης ειρήνης με τη Τουρκία, παράταξε δύναμη δέκα μεραρχιών με 100.000 άνδρες και προετοίμαζε μία νέα στρατιωτική επίθεση.[297] Η ελληνοτουρκική συμφωνία για ειρήνη με την υπογραφή της συνθήκης της Λωζάννης το 1923,[298] πρόλαβε οριακά μία τέτοια ενέργεια. Η δραστηριότητα τους όμως δε σταμάτησε εκεί, καθώς μία μερίδα ακραίων αντιβασιλικών, παρακινούμενοι από προσωπικά τους συμφέροντα, μάχονταν για την όσο το δυνατόν συντομότερη ανακήρυξη της αβασίλευτης δημοκρατίας. Στις αρχές του 1923, δημιουργήθηκε εντός του στρατεύματος, μια ένωση στρατιωτικών, ο λεγόμενος Στρατιωτικός Σύνδεσμος, με σκοπό την προετοιμασία απέναντι σε κάποιο φιλοβασιλικό κίνημα.[299] Όπως ήταν λογικό λόγω των θέσεων του, ο Σύνδεσμος ανέπτυξε στενές σχέσεις με το Κόμμα των Φιλελευθέρων. Έτσι, σε μία από τις ισχυρότερες οργανώσεις Φιλελεύθερων οπαδών της χώρας, στη Λέσχη Φιλελεύθερων Μακεδονίας, εξελέγη Πρόεδρος ο στρατηγός Πάγκαλος.[300]

Γενικά μπορούμε να πούμε, πως τα πρώτα δύο έτη μετά την μικρασιατική καταστροφή, χαρακτηρίστηκαν από την έντονη δραστηριότητα αξιωματικών του στρατού, οι οποίοι επιθυμούσαν να λάβουν εξουσία στα χέρια τους για τη σωτηρία της χώρας. Πρώτα το Σεπτέμβριο του 1922, το επαναστατικό κίνημα Πλαστήρα-Γονατά,[301] το οποίο επιθυμούσε την παραίτηση του Βασιλιά Κωνσταντίνου Α΄ υπέρ του διαδόχου Γεωργίου Β΄ και τη δημιουργία μιας ουδέτερης κυβέρνησης που θα έχαιρε τη στήριξη της Αντάντ. Από αυτούς δημιουργήθηκε η κυβέρνηση Κροκιδά, την εξουσία της οποίας ουσιαστικά ασκούσε η επαναστατική επιτροπή. Αντίθετη σε αυτούς και σε όσους τα προηγούμενα χρόνια έπληξαν τα συμφέροντα τους, ήταν η Οργάνωση των

[296] Αλιβιζάτος Ν., *Οι πολιτικοί θεσμοί σε κρίση, 1922-1974, όψεις της ελληνικής εμπειρίας*, Γ΄ έκδοση, Αθήνα 1995, σς. 33-35
[297] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 36-38
[298] Χατζηιωσήφ Χ., Αθήνα 2002, τ. 2.2, ό. π., σς. 47-48
[299] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 213-214
[300] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π. σς. 1049-1051
[301] Κωστής Κ., Αθήνα 2020, ό. π., σ. 593-600

Ταγματαρχών, μια ομάδα κατώτερων αξιωματικών του στρατού, που τους ένωνε το αντιβενιζελικό τους μένος. Με αυτούς διατηρούσε στενές επαφές ο πρόεδρος του Κόμματος των Ελευθεροφρόνων Ιωάννης Μεταξάς, ο οποίος όμως δεν μπορούσε να ελέγξει τους αρχηγούς της. Αυτοί, ήταν οι στρατηγοί Λεωναρδόπουλος και Γαργαλίδης, οι οποίοι ήταν υποστηρικτές του Βενιζέλου και είχαν αυτή τη θέση, με σκοπό να δίνουν στην Οργάνωση έναν χαρακτήρα υπεράνω κομμάτων. Η οργάνωση πραγματοποίησε κίνημα κατά της επαναστατικής κυβέρνησης την 22η Οκτωβρίου 1923, λίγες μέρες μετά τη προκήρυξη των εκλογών του ίδιου έτους. Η τελευταία κατάφερε γρήγορα να καταπνίξει αυτή τη κίνηση, μέσω κήρυξης της χώρας σε κατάσταση πολιορκίας,[302] ενώ άμεσα προχώρησε σε εκκαθάριση του στρατεύματος από αντιβενιζελικούς αξιωματικούς με τη πρόφαση της συμμετοχής στο κίνημα ή της μη αποτροπής αυτού. Έτσι, περισσότεροι από 1.200 αξιωματικοί αποστρατεύτηκαν, ενώ η επαναστατική κυβέρνηση απέκτησε την ισχύ που της έλειπε, επιρρίπτοντας ευθύνες στον Μεταξά και το Βασιλιά Γεώργιο Β΄. το αποτέλεσμα ήταν να ενταθούν ακόμα περισσότερο οι φωνές που ζητούσαν μια αλλαγή στο ζήτημα του πολιτεύματος και την κατάργηση του βασιλικού θεσμού.[303] Παράλληλα, έθεσε τέλος στις όποιες ελπίδες είχαν τα κόμματα του αντιβενιζελικού χώρου στις εκλογές του 1923.[304]

Ένα από τα τροχοπέδη το οποίο φαίνεται να δυσκόλεψε τη σταθερότητα μέσω των εκλογών της εποχής, είναι τα εκλογικά συστήματα. Στις εκλογές του 1923 για παράδειγμα, εισήχθη ένα ιδιόμορφο εκλογικό σύστημα το οποίο προέβλεπε εκλογικές περιφέρειες διαφόρων μεγεθών. Επινοητής του συστήματος αυτού, υπήρξε ο Γεώργιος Παπανδρέου και απέβλεπε, πως η αποκαλούμενη Παλαιά Ελλάδα θα ψήφιζε με το καθεστώς της μικρής επαρχίας και οι Νέες Χώρες με διευρυμένο σύστημα μεγάλης εκλογικής περιφέρειας.[305] Έτσι, στη πρώτη περίπτωση όπου ο βενιζελισμός ανθούσε σε αυτές τις περιοχές, η επικράτηση των αντιπροσώπων του θα ήταν εύκολη, ενώ στη δεύτερη οι μειονότητες θα χάνονταν στην ευρύτητα της περιφέρειας. Ακόμα, η κατά το δοκούν εναλλαγή μεταξύ αναλογικού και πλειοψηφικού εκλογικού συστήματος, βοηθούσε στην εξισορρόπηση των μεγάλων διαφορών με τη συμμετοχή πολλών μικρών κομμάτων στο κοινοβούλιο ή την ευρεία νίκη έναντι ενός δυνατού αντιπάλου αντίστοιχα.[306]

[302] Αλιβιζάτος Ν., Αθήνα 1995, ό. π. σς. 45-46
[303] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π. σς. 1051-1052
[304] Μαυρογορδάτος Γ. Θ., Αθήνα 2017, ό. π. σ. 35
[305] Μαυρογορδάτος Γ. Θ., Αθήνα 2017, ό. π. σς. 33-34
[306] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π. σς. 1041-1042

Στις εκλογές που διενεργήθηκαν στο τέλος του 1923, το Κόμμα των Φιλελευθέρων βρέθηκε να κατέχει τις 250 από τις 397 έδρες του κοινοβουλίου.[307] Το αποτέλεσμα αυτό φαινομενικά του έδινε μεγάλη δύναμη, ιδιαίτερα μετά την απόφαση των αντιβενιζελικών κομμάτων να μη συμμετέχουν στις εκλογές. Όμως η φλόγα που έκαιγε για άμεση επίλυση του πολιτειακού ζητήματος δεν άφηνε περιθώρια ομαλής λύσης. Ο Βασιλιάς μετά από προτροπή του Πρωθυπουργού Γονατά, εγκατέλειψε τη χώρα[308] και ο Ελευθέριος Βενιζέλος αναγκάστηκε να επιστρέψει σε αυτή μετά το κενό που δημιουργήθηκε στην ηγεσία του κόμματος των Φιλελευθέρων, μιας και οι βουλευτές του, αναγνώριζαν μόνο τον ίδιο ως ηγετική μορφή του κόμματος τους.[309] Κατά την επιστροφή του, ο Βενιζέλος προσπάθησε να λύσει το πρόβλημα, φέρνοντας τις αντικρουόμενες πλευρές σε συμφωνία, κάτι που δε κατάφερε. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, στις αντιπαραθέσεις που έλαβαν χώρα με τον Παπαναστασίου, ο Βενιζέλος να νιώσει αδιαθεσία, πόνο στη καρδιά και να παραιτηθεί της κυβερνήσεως.[310] Την φυγή του και την αναστάτωση που ακολούθησε, διαδέχτηκε η διάσπαση του Κόμματος των Φιλελευθέρων και η δημιουργία δύο νέων κομμάτων.[311] Αυτά ήταν το Κόμμα Προοδευτικών Φιλελευθέρων υπό τον Γεώργιο Καφαντάρη και το Κόμμα Συντηρητικών Δημοκρατικών του πατρινού Ανδρέα Μιχαλακόπουλου, ενώ αρχηγός του Κόμματος των Φιλελευθέρων αναδείχθηκε ο Θεμιστοκλής Σοφούλης.[312] Ο πρώτος ήταν και αυτός που σχημάτισε κυβέρνηση, η οποία λίγες μέρες αργότερα παραιτήθηκε. Μετά την άρνηση του Μιχαλακόπουλου να αναλάβει, στις 9 Μαρτίου έλαβε την εντολή σχηματισμού κυβέρνησης ο Αλέξανδρος Παπαναστασίου, την οποία και αξιοποίησε.[313] Λίγες μέρες μετά, στη συνεδρίαση της συντακτικής εθνοσυνελεύσεως της 25ης Μαρτίου 1924, οι 283 παρόντες βουλευτές υπό του Πρωθυπουργού Αλέξανδρου Παπαναστασίου, αποφάσισαν τη καθαίρεση της βασιλικής οικογένειας των Γλύξμπουργκ, απόφαση που θα επικύρωνε αργότερα σε δημοψήφισμα ο ελληνικός λαός και παράλληλα, την ανακήρυξη της Δημοκρατίας.[314] Ο Παπαναστασίου όμως, δεν είχε έρθει για να διοικήσει τη Δημοκρατία, αλλά για να

[307] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 211-212
[308] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 216-218
[309] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π. σς. 1054-1055
[310] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 223-240
Χατζηιωσήφ Χ., Αθήνα 2009, ό. π., σς. 443-444
[311] Χατζηιωσήφ Χ., Αθήνα 2002, τ. 2.2, ό. π., σς. 60-63
[312] Μαυρογορδάτος Γ. Θ., Αθήνα 2017, ό. π. σ. 38
[313] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 248-249
[314] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 257-261

την αναδείξει.[315] Ωστόσο, οι εντάσεις δεν εξομαλύνθηκαν, καθώς ο στρατιωτικός παράγοντας εξακολουθούσε να πιέζει προς διάφορες κατευθύνσεις για δικά του συμφέροντα, επιβάλλοντας ακόμα και νέο (αποτυχημένο)[316] πραξικόπημα.[317]

Η κυβέρνηση Παπαναστασίου ανατράπηκε από τον Μιχαλακόπουλο λίγο καιρό αργότερα. Όμως, η δυσμενής για τη χώρα κατάσταση συνεχίστηκε όταν μεταξύ άλλων, στις 25 Ιουνίου 1925, ο στρατηγός Θεόδωρος Πάγκαλος διενήργησε νέο πραξικόπημα, ρίχνοντας τη κυβέρνηση Μιχαλακόπουλου.[318] Ο Πάγκαλος δεν σχημάτισε εξωκοινοβουλευτική κυβέρνηση και ανήλθε στο κοινοβούλιο παίρνοντας ψήφο εμπιστοσύνης από τη πλειοψηφία, δηλαδή από 185 βουλευτές σε σύνολο 205 που ψήφησαν.[319] Η παραμονή του σε αυτό το αξίωμα όμως διήρκησε για περίπου ένα χρόνο,[320] καθώς ένα νέο κίνημα στις 22 Αυγούστου 1926, με πρωτεργάτη τον αρχηγό του Εθνικού Δημοκρατικού Κόμματος Γεώργιο Κονδύλη, κατάφερε να τον ανατρέψει.[321] Ο Πάγκαλος τότε έλειπε από την Αθήνα. Μετά από καταδίωξη του στη θάλασσα, συνελήφθη και καταδικάστηκε σε φυλάκιση 2 ετών.[322] Το διάστημα που ακολούθησε δεν υπήρχε ούτε αρχηγός του κράτους, ούτε κυβέρνηση, αλλά ούτε και ξεκάθαρη κατάσταση με το πολίτευμα καθώς η Αβασίλευτη Δημοκρατία του 1924 είχε τεθεί υπό αμφισβήτηση. Στις 24 Αυγούστου Πρόεδρος ανέλαβε ο ναύαρχος Κουντουριώτης και διενεργήθηκαν άμεσα οι απαραίτητες ενέργειες για την τέλεση εκλογών. Αυτές πραγματοποιήθηκαν στις 7 Νοεμβρίου 1926 και για πρώτη φορά χρησιμοποιήθηκε το αναλογικό εκλογικό σύστημα και η χρήση ψηφοδελτίων.[323] Το αποτέλεσμα αυτών, ήταν η δημιουργία μιας Οικουμενικής Κυβερνήσεως, υπό τη προεδρία του Αλέξανδρου Ζαΐμη[324] και με Υπουργό εξωτερικών τον Ανδρέα Μιχαλακόπουλο.[325] Παρά τις αντιθέσεις μεταξύ τους, τα αντιμαχόμενα για χρόνια κόμματα, προσπάθησαν να συνεργαστούν για το καλό του τόπου, χωρίζοντας τα υπουργεία με ίσο τρόπο ανάμεσα σε βενιζελικούς και αντιβενιζελικούς για να μην

[315] Χατζηιωσήφ Χ., Αθήνα 2009, ό. π., σ. 446
[316] Υποκινητής του ο Κολιαλέξης
[317] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π. σς. 1058-1059
[318] Μαυρογορδάτος Γ. Θ., Αθήνα 2017, ό. π. σς. 43-44
[319] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 305-309
[320] Χατζηιωσήφ Χ., Αθήνα 2002, τ. 2.2, ό. π., σ. 75-77
[321] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π. σς. 1061-1062
[322] Μαυρογορδάτος Γ. Θ., Αθήνα 2017, ό. π. σ. 47
[323] Κωστής Κ., Αθήνα 2020, ό. π., σς. 623-624
[324] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π. σς. 1061-1063
[325] Κλάψης Α. *Ο Ανδρέας Μιχαλακόπουλος και η ελληνική εξωτερική πολιτική 1926-1928,* Αθήνα 2009, σς. 40-54

υπάρχουν διαμάχες (οι πρώτοι πήραν 6 ενώ οι δεύτεροι 5).[326] Επανάφεραν το πολίτευμα του 1924, και προσπάθησαν να εργαστούν πάνω σε μεγάλα προβλήματα της εποχής, όπως η κακή οικονομική κατάσταση της χώρας, το στρατιωτικό ζήτημα, η παροχή συντάγματος και άλλα.[327] Στα δύο τελευταία, η οικουμενική κατάφερε να δώσει λύσεις. Μόλις τον 1927 ψηφίστηκε το νέο Σύνταγμα στο οποίο προβλεπόταν η ύπαρξη Γερουσίας, η οποία ουσιαστικά θα δρούσε ως προστατευτικό ανάχωμα σε περίπτωση ταραχών στο κοινοβούλιο. Επιπλέον, έπειτα από δύο δικτατορίες και εννέα πραξικοπήματα που έλαβαν χώρα τα εννέα χρόνια από το 1917 έως το 1926, η πολιτική ζωή της χώρας φαίνεται να κινείται με μεγαλύτερη ομαλότητα και οι αυταρχικές τάσεις στην άσκηση της εξουσίας υποχώρησαν.[328] Η ζωή της «Οικουμενικής» όμως δεν κράτησε για πολύ.[329] Αρχικά, το Λαϊκό Κόμμα τον Αύγουστο του 1927 και εν συνεχεία το Αγροτικό Εργατικό Κόμμα του Παπαναστασίου το Φεβρουάριο του 1928, εγκατέλειψαν την οικουμενική κυβέρνηση.[330] Αυτή έως τότε, είχε πετύχει τους βραχύβιους στόχους της σχετικά με τη σταθεροποίηση των οικονομικών της χώρας τη ψήφιση νέου Συντάγματος και την αναμόρφωση του τραπεζικού τομέα.[331] Η κυβέρνηση Καφαντάρη, Μιχαλακόπουλου και Μεταξά που σχηματίστηκε έπειτα, κατάφερε να δώσει λύση στη σταθεροποίηση της δραχμής, μέσω της λειτουργίας της Τράπεζας της Ελλάδος ως νέα εκδοτική τράπεζα της χώρας.[332]

Οι συνθήκες πλέον φαίνονταν να αλλάζουν. Η χώρα φαινόταν να έβγαινε από το αδιέξοδο των προηγούμενων ετών, καθώς είχαν επιλυθεί δυσμένειες όπως το πολίτευμα και τα βαριά οικονομικά ζητήματα που αντιμετώπιζε η χώρα. Γενικότερα τα τελευταία αυτά χρόνια της διακυβέρνησης της χώρας, το κράτος βάδιζε στα βήματα που χρειάζονταν για να πάρει την έγκριση της Κοινωνίας των Εθνών.[333] Σημαντική ακόμα είναι και η εγγύηση που έδωσε η Κ.Τ.Ε. για τη σύναψη νέων δανείων από την ελληνική κυβέρνηση.[334] Αυτές τις συνθήκες διέγνωσε και ο οξύς νους του Ελευθερίου Βενιζέλου, ο οποίος τότε επέλεξε να κάνει την επιστροφή του τόσο στη χώρα, όσο και

[326] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 367-368
[327] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π. σς. 1063-1075
[328] Δερτιλής Γ. Β., Κρήτη 2018, ό. π. σ. 739
[329] Χατζηιωσήφ Χ., Αθήνα 2002, τ. 2.2, ό. π., σ. 77-80
[330] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 375-381
[331] Χατζηιωσήφ Χ., Αθήνα 2009, ό. π., σ. 456
[332] Μαυρογορδάτος Γ. Θ., Αθήνα 2017, ό. π. σς. 50-52
[333] Λούβη Λ., Μηχανισμοί της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής μετά τη συνθήκη της Λωζάννης (1923-1928, στο *Βενιζελισμός και αστικός εκσυγχρονισμός*, Μαυρογορδάτος Γ. Θ. και Χατζηιωσήφ Χ. (επιμ.), Κρήτη 1988, σς. 391-392
[334] Δερτιλής Γ. Β., Κρήτη 2018, ό. π. σ. 739

στην πολιτική της ζωή.[335] Οι οπαδοί του Κόμματος των Φιλελευθέρων είχαν ταυτίσει το κόμμα με τον ίδιο το Βενιζέλο και επιθυμούσαν την επιστροφή του στην ηγεσία. Αυτό πραγματοποιήθηκε στις 22 Μαΐου 1928, όταν ο Καφαντάρης παραιτήθηκε της προεδρίας του κόμματος των Προοδευτικών Φιλελευθέρων και η πλειοψηφία του κόμματος ανασυγκρότησε το Κόμμα των Φιλελευθέρων, αναδεικνύοντας ως αρχηγό του τον Βενιζέλο.[336] Η κοινωνία που είχε αφήσει πίσω του ο Βενιζέλος το 1920, ήταν μία αρκετά διαφορετική κοινωνία από αυτή που παρέλαβε το 1928. Αυτή αντιμετώπισε μία σειρά κρίσεων που διαμόρφωσαν τον λαό της περιόδου. Μία κρίση οικονομική, ιδιαίτερα μετά τη πτώση του μετώπου στη Μικρά Ασία και την άφιξη περισσότερων από 1.500.000 ανθρώπων στη χώρα, τους οποίους το κράτος όφειλε να αποκαταστήσει. Μία κρίση κοινωνική, με τις μεγάλες αλλαγές των γεωπολιτικών δεδομένων της εποχής να διαδραματίζουν σημαίνοντα ρόλο και στα ελληνικά γεωγραφικά όρια. Μία κρίση ιδεολογική, καθώς η επίτευξη της Μεγάλης Ιδέας άνηκε πλέον στο παρελθόν και ο λαός αναζητούσε ένα νέο ιδεολογικό αντίβαρο για να στραφεί, επιστρέφοντας για λίγο στη λατρεία του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού. Τέλος, μία κρίση πολιτική, καθώς η Δημοκρατία ως πολίτευμα δεν είχε καταφέρει να εδραιωθεί με μεγάλη επιτυχία, γεννώντας μία νέα κόντρα δύο πόλων στα πολιτικά ζητήματα.[337]

Τα γεγονότα της περιόδου 1928-1936

Η επιστροφή του Βενιζέλου στο Πρωθυπουργικό θώκο

Το 1928 ο Ελευθέριος Βενιζέλος, μετά από απουσία λίγων ετών στο εξωτερικό, επέστρεψε στη χώρα και για ακόμη μία φορά ανέλαβε τα ηνία του Κόμματος των Φιλελευθέρων. Περισσότερο ώριμος από ποτέ, με διάθεση να συνεχίσει το εκσυγχρονιστικό του έργο και βρισκόμενος σε μία πιο ήπια περίοδο, χωρίς πολεμικές συγκρούσεις να απειλούν τη χώρα.[338] Η συγκυρία έμοιαζε ιδανική για τον αρχηγό του Κόμματος των Φιλελευθέρων, ώστε να θέσει το πλάνο του σε δράση. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας Παύλος Κουντουριώτης, του ανέθεσε το σχηματισμό της νέας

[335] Καρανικόλας Γ., Αθήνα 1973, ό. π.
[336] Μαυρογορδάτος Γ. Θ., Αθήνα 2017, ό. π. σς. 52-53 και
Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 389-392
[337] Ρήγος Α., Αθήνα 1999, ό. π., σς. 265-269
[338] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π., σ. 1147

κυβέρνησης και οι εκλογές ορίστηκαν για τις 19 Αυγούστου 1928. Αυτές θα γίνονταν με το εκλογικό σύστημα του 1923, το οποίο επανάφερε ο Βενιζέλος με νομοθετικό διάταγμα.[339] Κατά τη προεκλογική περίοδο, ο Βενιζέλος βάσισε το πρόγραμμα του στην οριστική εξασφάλιση της Αβασίλευτης Δημοκρατίας και στη συνέχιση των δραστικών μεταρρυθμίσεων, τις οποίες ξεκίνησε στη πρώτη του διακυβέρνηση και άφησε στη μέση το 1915 εξαιτίας του εθνικού διχασμού.[340] Σύνθημα στα χείλη των αντιπάλων του έγινε η εκτέλεση των έξι, οι οποίοι των αποκαλούσαν δολοφόνο και προδότη. Παράλληλα, άτομα του Βενιζελικού χώρου, όπως ο Γεώργιος Καφαντάρης ο οποίος δεν είχε καταφέρει να ξεπεράσει τον παραγκωνισμό του από το Βενιζέλο, του άσκησαν πιέσεις.[341] Μάλιστα, ο τελευταίος ήταν ο μόνος ο οποίος δεν έλαβε μέρος στους εκλογικούς συνασπισμούς που χτίστηκαν γύρω από το Κ.Φ. και προτίμησε να συμμετέχει στις εκλογές με το νεοσύστατο Προοδευτικόν Κόμμα του. Την ήττα των αντιβενιζελικών κομμάτων, ήρθε να σφραγίσει η απόφαση τους να συμμετάσχουν με ξεχωριστά ψηφοδέλτια σε μεγάλο αριθμό εκλογικών περιφερειών, γεγονός που τους στοίχησε, καθώς οι ψήφοι του αντιβενιζελικού τόξου μοιράστηκαν σε μεγαλύτερο εύρος κομμάτων.[342]

Λίγες μέρες πριν τις εκλογές, στις 4 Αυγούστου, έλαβε χώρα ένα γεγονός που έμελλε να συγκλονίσει το σύνολο του ελληνικού πληθυσμού και δημιούργησε μεγάλη ένταση τόσο στο πολιτικό σκηνικό, όσο και στην ελληνική κοινωνία. Πρόκειται για την απαγωγή των υποψήφιων βουλευτών του Προοδευτικού Κόμματος Αλ. Μελά και Αλ. Μυλωνά στην Ήπειρο.[343] Η απαγωγή συνέβη στη θέση Καρυές και ενώ οι υποψήφιοι κατευθύνονταν στο χωριό Πρωτόπαπα Ιωαννίνων κατά τη διάρκεια του προεκλογικού τους αγώνα για τις επερχόμενες εκλογές. Μαζί τους βρίσκονταν και οι Σπ. Χασιώτης και Μαρκόπουλος, ο υποψήφιος βουλευτής και ο γραμματέας του Μελά αντίστοιχα.[344] Οι δύο τελευταίοι αφέθηκαν ελεύθεροι, γύρισαν στα Ιωάννινα και μετέφεραν την είδηση της απαγωγής, καθώς και την απαίτηση 6.000.000 δραχμών από τους ληστές για την απελευθέρωση. Οι πρώτοι δύο, μεταφέρθηκαν σε μία κοντινή στη

[339] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 401-407
[340] Μαυρογορδάτος Γ. Θ., Αθήνα 2017, ό. π. σς. 52-54 και
Χατζηιωσήφ Χ., Αθήνα 2009, ό. π., σ. 468
[341] Καρανικόλας Γ., Αθήνα 1973, ό. π., σς. 535-536
[342] Μαυρογορδάτος Γ. Θ., Αθήνα 2017, ό. π. σ. 54
[343] Καρανικόλας Γ., Αθήνα 1973, ό. π., σ. 537 και
Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 409-410
[344] Τζούκας Β. Κράτος, καταστολή και τοπικές κοινωνίες στο Μεσοπόλεμο: η ληστεία στην Ήπειρο, στο *Η Ελλάδα στο Μεσοπόλεμο*, Αβδελά Ε., Αλβανός Ρ., Κουσουρής Δ., Χαραλαμπίδης Μ. (επιμ.), Αθήνα 2017, σς. 137-138

περιοχή χαράδρα, περιμένοντας τις εξελίξεις.[345] Ο Βενιζέλος όταν πληροφορήθηκε το γεγονός, ανέφερε πως εάν δεν κατορθώσει να σταματήσει το φαινόμενο της ληστείας, θα θεωρήσει το πρόγραμμά του ως αποτυχία, ακόμα και αν έχει πετύχει σε όλους τους άλλους τομείς.[346] Από την άλλη μεριά, η πλευρά Καφαντάρη, θεώρησε τη συγκεκριμένη κίνηση ως ευθεία επίθεση στο κόμμα του από βενιζελικό δάκτυλο, λίγες μόλις μέρες πριν τις εκλογές. Ο αντιβενιζελικός τύπος ξεσηκώθηκε, υποστηρίζοντας πως οι επερχόμενες εκλογές επρόκειτο να κινηθούν σε περιβάλλον τρομοκρατίας και ζητούσε την εξόντωση του Βενιζέλου.[347] Τρείς μέρες μετά την απαγωγή, απελευθερώθηκε ο Μυλωνάς, ενώ μετά από δέκα, αφέθηκε ελεύθερος και ο Μελάς, αφότου κατατέθηκαν στους ληστές λύτρα ύψους 5.200.000 δραχμών[348] από τα ταμεία της Εθνικής Τράπεζας.[349] Μετά την απελευθέρωση και των δύο, η κατάσταση στη χώρα επέστρεψε στα φυσιολογικά της πλαίσια, προετοιμαζόμενη για τις επερχόμενες εκλογές με το γνωστό της πάθος.

Οι εκλογές που έλαβαν χώρα την 19η Αυγούστου 1928 έδωσαν στο Βενιζέλο μια αναπάντεχα μεγάλη νίκη,[350] την οποία ενδεχομένως και ο ίδιος να μη περίμενε σε εύρος. Τα αποκαλούμενα βενιζελικά κόμματα, κατάφεραν να συγκεντρώσουν 226 έδρες σε σύνολο 250.[351] Συγκέντρωσαν με αυτό το τρόπο το 90.4% των διαθέσιμων προς διαμοιρασμό θέσεων στο κοινοβούλιο. Αναλυτικότερα, οι Φιλελεύθεροι επικράτησαν με ποσοστό 46.94% επί των συνολικών ψήφων,[352] εκλέγοντας 178 βουλευτές.[353] Από το βενιζελικό τόξο, κατάφεραν να εκλεγούν ακόμα 20 βουλευτές της Δημοκρατικής Ένωσης, 9 του Εθνικού Δημοκρατικού Κόμματος, 6 Ανεξάρτητοι Δημοκρατικοί, 6 Συντηρητικοί Δημοκρατικοί, 5 υποψήφιοι της Προοδευτικής Ένωσης και 3 Προοδευτικοί. Στην αντίπερα όχθη, σε «ρηχά νερά» κινήθηκαν οι υποψήφιοι του Λαϊκού Κόμματος, καθώς μόλις 19 από αυτούς κατάφεραν να εκλεγούν, ενώ εξελέγησαν ακόμα 4 Ανεξάρτητοι Βασιλόφρονες υποψήφιοι και 1 από το Κόμμα των

---

[345] Αναστασόπουλος Ν., *Παραβατικές συμπεριφορές και καταστολή στην Ελλάδα κατά τον μεσοπόλεμο: το παράδειγμα του νομού Ιωαννίνων*, Ιωάννινα 2012, σς. 138-139
[346] Αναστασόπουλος Ν., Ιωάννινα 2012, ό. π. σς. 139-140
[347] Καρανικόλας Γ., Αθήνα 1973, ό. π., σ. 537
[348] Αναστασόπουλος Ν., Ιωάννινα 2012, ό. π. σς. 139-140 και
Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σ. 411
[349] Καρανικόλας Γ., Αθήνα 1973, ό. π., σ. 537
[350] Μαυρογορδάτος Γ. Θ., Αθήνα 2017, ό. π. σ. 54
[351] Μαυρογορδάτος Γ. Θ., Αθήνα 2017, ό. π. σ. 54
[352] Συνολικά στις εκλογές του 1928, ψήφησαν με έγκυρο ψηφοδέλτιο 1.017.281 Έλληνες. 477.502 από αυτούς, υποστήριξαν το Κόμμα των Φιλελευθέρων.
[353] Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Στατιστική των Βουλευτικών εκλογών της 19ης Αυγούστου 1928,* Αθήνα 1928, και
Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π., σ. 14

Ελευθεροφρόνων, συμπληρώνοντας έτσι το αντιβενιζελικό τόξο.[354] Η ψήφος εμπιστοσύνης του λαού στο Βενιζέλο, ήταν μία ψήφος για μια σταθερή κυβέρνηση που θα σχημάτιζε ένα καλά οργανωμένο κράτος. Η πίστη, ότι ο αρχηγός των Φιλελευθέρων, θα την έκανε αγνώριστη και θα τη μετέτρεπε σε μία μικρή Αγγλία, όπως είχε υποστηρίξει στις προεκλογικές του δηλώσεις.[355]

Μετά την επικράτηση του, ο Βενιζέλος στράφηκε στην υλοποίηση των προεκλογικών του δηλώσεων και υποσχέσεων. Έτσι, λίγο καιρό μετά, προχώρησε τις διαδικασίες για την ανάδειξη του δεύτερου Νομοθετικού Σώματος που προβλεπόταν στο Σύνταγμα του 1927, τη Γερουσία. Η ανάδειξη των 120 Γερουσιαστών, θα επιτυγχανόταν ως εξής: 92 θα εκλέγονταν απευθείας από το λαό, 18 από τις επαγγελματικές τάξεις και 10 ακόμα, οι λεγόμενοι «αριστίνδην» Γερουσιαστές, θα αναδεικνύονταν μετά από κοινή σύσκεψη και ψηφοφορία μεταξύ των 250 Βουλευτών και των 110 ήδη εκλεγμένων Γερουσιαστών. Το εκλογικό σύστημα που θα χρησιμοποιούταν στη λαϊκή ψηφοφορία ήταν αυτό της αναλογικής. Το μεγάλο ζήτημα που προέκυψε από διαρροές, ήταν ότι ο Βενιζέλος επιθυμούσε την ανάδειξη ως «αριστίνδην» Γερουσιαστή του Νικολάου Πλαστήρα, αφήνοντας στη λήθη τα γεγονότα της περασμένης περιόδου. Εν τέλει κάτι τέτοιο δε συνέβη, καθώς ο ίδιος ο Πλαστήρας αρνήθηκε την όποια ανάμειξη του. Η αντίδραση όμως δε σταμάτησε εκεί, καθώς εξελέγη πρώτος Γερουσιαστής Αττικοβοιωτίας ο Στυλιανός Γονατάς. Ήταν η αρχή, μίας ακόμα ρήξης στον ελληνικό πολιτικό κόσμο.[356]

Ωστόσο, ο Βενιζέλος εκείνη τη περίοδο, ήρθε αντιμέτωπος και με μία ήπια πολιτική εναντίον του, όσον αφορά το Λαϊκό Κόμμα. Διατηρώντας τη μετριοπαθή γραμμή του, προσπαθώντας παράλληλα να διαδραματίσει έναν ουσιαστικό αντιπολιτευτικό πόλο στο κοινοβούλιο, το κόμμα του Τσαλδάρη ήταν θετικά διακείμενο στη κυβέρνηση όσον αφορά το πολίτευμα, το οικονομικό πρόγραμμα και την εξωτερική πολιτική. Δεν δίστασε μάλιστα να επαινέσει τους Φιλελεύθερους για την αγροτική πολιτική που ασκούσαν, ενώ πρότεινε και λύσεις σε φορολογικά προβλήματα.[357] Εξάλλου, ήταν τόσο μικρή η δύναμη του κόμματος εντός του κοινοβουλίου, που δεν του επιτρεπόταν να έρθει σε έντονες ρίξεις και αντιπαραθέσεις με τη κυβέρνηση.

[354] Καρανικόλας Γ., Αθήνα 1973, ό. π., σ. 542
[355] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 414-415
[356] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 422-429
[357] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π., σς. 1145-1147

Επιπρόσθετος άξονας, στο οποίο θα στηριζόταν ο Βενιζέλος την τετραετία που θα ακολουθούσε για τη πολιτική του, ήταν η αναδιάρθρωση της παιδείας και του εκπαιδευτικού ιστού της χώρας. Το μεγαλεπήβολο σχέδιο του προέβλεπε την ανοικοδόμηση σχολείων σχεδόν σε κάθε χωριό της χώρας[358] αλλά και την εκ βάθρων αναδιάρθρωση του εκπαιδευτικού συστήματος.[359] Στόχος του, ήταν αρχικά η συμμετοχή περισσότερων μαθητών στην εκπαιδευτική διαδικασία, καθώς το 1926 περίπου τα μισά παιδιά που ήταν σε ηλικία να πάνε σχολείο δεν φοιτούσαν. Ακόμα, στόχευε στη μείωση της κλασσικής εκπαίδευσης και την αύξηση της πρακτικής.[360] Για το λόγο αυτό μείωσε τα γυμνάσια και ίδρυσε τα πρακτικά λύκεια, προωθώντας την τεχνική γνώση. Προσέφερε ακόμα γεωργικές, βιοτεχνικές, οικονομικές, ναυτικές, αεροπορικές σχολές οι οποίες ώθησαν τους νέους της εποχής στη πρακτικότερη γνώση και την απομάκρυνση από την κλασσική μόρφωση.[361] Σχολές οι οποίες θα έδιναν αμεσότερα παραγωγική εργασία στους αποφοίτους, οι οποίοι θα αποτελούσαν τη μεγαλύτερη μάζα των μαθητών και περιόρισε τη κλασσική παιδεία σε μικρότερο αριθμό ατόμων οι οποίοι δυνητικά θα αποτελούσαν στο απώτερο μέλλον, την ιθύνουσα τάξη. Τέλος, καθιέρωσε τη δημοτική γλώσσα και στα γυμνάσια, θέτοντας σε παύση το γλωσσικό ζήτημα της χώρας.[362]

Έπειτα, ο Βενιζέλος έριξε βάρος στη θωράκιση των συνόρων του κράτους από τους δραστήριους γείτονές του. Ικανός να διακρίνει τις διεθνείς συνθήκες, ο Έλληνας Πρωθυπουργός εργάστηκε αρχικά για την δημιουργία φιλικής στάσης με την Ιταλία. Έτσι, στις 23 Σεπτεμβρίου 1928 στη Ρώμη, οι δύο χώρες υπό τους αρχηγούς τους Ελευθέριο Βενιζέλο και Μπενίτο Μουσολίνι, υπέγραψαν το «Ελληνοϊταλικό σύμφωνο φιλίας, συνδιαλλαγής και δικαστικού διακανονισμού».[363] Με το σύμφωνο αυτό, μεταξύ άλλων, εξασφαλιζόταν η παροχή βοήθειας ανάμεσα στα δύο κράτη σε περίπτωση που ένα τρίτο κράτος κινηθεί εχθρικά εναντίων μίας εκ των δύο.[364] Εν συνεχεία, με τον τερματισμό της πολιτικής της Μεγάλης Ιδέας, μετά και τη πτώση του μικρασιατικού μετώπου, η οποία για αιώνες κατέκλυζε την κοινή γνώμη, στράφηκε στη σύναψη

[358] Κατά τη τετραετία 1928-1932, με την εκπαιδευτική πολιτική Βενιζέλου, ανεγέρθηκαν στη χώρα 3.167 σχολεία. Αριθμός τεράστιος αν αναλογιστεί κανείς πως μέχρι το 1928 στην Ελλάδα υπήρχαν μόλις 1.474 σχολεία. Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 498-499
[359] Δερτιλής Γ. Β., Κρήτη 2018, ό. π. σς. 739-740
[360] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π., σ. 1157
[361] Δημαράς Α., Αστικός φιλελευθερισμός και εκπαιδευτικά προγράμματα, στο *Βενιζελισμός και αστικός εκσυγχρονισμός,* Μαυρογορδάτος Γ. Θ. και Χατζηιωσήφ Χ. (επιμ.), Κρήτη 1988, σς. 24-27
[362] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 512-513
[363] Κλάψης Α., Αθήνα 2009, ό. π., σς. 141-173
[364] Δαφνής Γ., ό. π., σς. 466-467

συμφώνου με σκοπό την διασφάλιση της ελληνοτουρκικής φιλίας. Μετά από διεργασίες και επικοινωνίες με τη τουρκική πλευρά, στις 10 Ιουνίου 1930 υπογράφηκε η σύμβαση της Άγκυρας, η οποία προέβλεπε, μεταξύ άλλων, την εξίσωση των περιουσιών των Ελλήνων στη Μικρά Ασία, με αυτή των Μουσουλμάνων που κατοικούσαν στην Ελλάδα. Αυτή η συμφωνία ξεσήκωσε θύελλα αντιδράσεων, καθώς η περιουσία των Ελλήνων που άφησαν πίσω ήταν αρκετά μεγαλύτερη από αυτή που καρπώθηκαν, ενώ μέχρι το 1930, δεν τους είχε παραχωρηθεί ούτε το 15% της περιουσίας που άφησαν πίσω. Η συμφωνία αυτή όμως, υπήρξε ο πρόδρομος μίας άλλης συμφωνίας ανάμεσα στις δύο χώρες, η οποία θα ερχόταν λίγους μήνες μετά. Πιο συγκεκριμένα, στις 25 Οκτωβρίου 1930, ο Βενιζέλος μαζί με τον Υπουργό Εξωτερικών Ανδρέα Μιχαλακόπουλο, επισκέφτηκαν τη Κωνσταντινούπολη, όπου και έτυχαν εξαιρετικής υποδοχής. Εκεί, στις 30 Οκτωβρίου, υπογράφτηκε μία σειρά συμφωνιών ανάμεσα στον Έλληνα Πρωθυπουργό και τον Πρωθυπουργό της Τουρκίας Ισμέτ Ινονού, με μεγάλη σημασία για τις δύο χώρες. Πρώτα, το «σύμφωνο φιλίας, ουδετερότητας και διαιτησίας», το οποίο προέβλεπε μεταξύ άλλων, τη μη συμμετοχή καμίας εκ των δύο χωρών, σε οικονομικές ή πολιτικές συνεννοήσεις εις βάρος της άλλης. Έπειτα το ναυτικό πρωτόκολλο, το οποίο προέβλεπε ότι κανένα από τα συμβαλλόμενα μέρη δεν θα προχωρούσε στην αγορά ναυτικού πολεμικού εξοπλισμού χωρίς να ενημερώσει το άλλο. Πάνω σε αυτό βασίστηκε αρκετές φορές ο Βενιζέλος για τον εκσυγχρονισμό του ελληνικού στόλου και την αντιστοιχία αυτού με τον τουρκικό. Τέλος, υπογράφτηκε εμπορική συμφωνία ανάμεσα στα δύο κράτη. Το αποτέλεσμα των παραπάνω συμφωνιών ήταν όμως βαθύτερο, καθώς η χώρα έβγαζε έναν ακόμη αιώνιο εχθρό της από τη μέση και πλέον χάρασσε μαζί του κοινή πορεία.[365] Είναι ακόμα άξιο αναφοράς, πως ο Βενιζέλος εξαιτίας της συμφωνίας που επιτεύχθηκε με τη τουρκική πλευρά, πρότεινε τον Πρόεδρο της Τουρκικής Δημοκρατίας Μουσταφά Κεμάλ για Βραβείο Νόμπελ Ειρήνης.[366]

Τελευταίος άξονας της πολιτικής του Ελευθερίου Βενιζέλου κατά τη τελευταία κυβερνητική του τετραετία, ήταν η αναδιοργάνωση της οικονομίας στις διεθνείς οικονομικές συνθήκες.[367] Το γεγονός αυτό μόνο εύκολο δεν μπορεί να χαρακτηρισθεί, ιδίως με τα τεράστια έργα υποδομών που έτρεξαν κατά τη τετραετία αυτή, τα οποία απαιτούσαν μεγάλο όγκο χρημάτων, καθώς και εξαιτίας των υπέρογκων δανείων που

[365] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 476-486
[366] Δερτιλής Γ. Β., Κρήτη 2018, ό. π. σ. 740
[367] Δερτιλής Γ. Β., Κρήτη 2018, ό. π. σ. 740

είχε λάβει η χώρα.[368] Το πρόγραμμα που είχε θέσει ο αρχηγός των Φιλελευθέρων, βασιζόταν σε μία οικονομική σταθερότητα, την οποία το ελληνικό κράτος δεν μπορούσε να υπηρετήσει με ευκολία, ειδικά μετά τα προβλήματα εσοδείας που προέκυψαν.[369] Ο Βενιζέλος και οι συνεργάτες του όμως, παρόλες τις δυσκολίες, προσπάθησαν να αναδιοργανώσουν τους οικονομικούς θεσμούς και κατά συνέπεια το τραπεζικό σύστημα της χώρας. Έτσι, πρώτα έδωσε στη χώρα μία νέα κεντρική τράπεζα, τη Τράπεζα της Ελλάδος, ενώ προχώρησε ακόμα στην ίδρυση της Αγροτικής Τράπεζας,[370] την 27η Ιουνίου 1929, με σκοπό την τόνωση της αγροτικής πίστεως, αλλά και την είσπραξη των χρεών των εγκατασταθέντων προσφύγων.[371] Η Αγροτική Τράπεζα, πέραν του ότι χορήγησε στους αγρότες δάνεια για να βοηθήσει στις καλλιέργειες τους, ενίσχυσε σημαντικά τον πρωτογενή αυτό οικονομικό παράγοντα κατά τη διάρκεια αντικειμενικών δυσχερειών, όπως η θεομηνία του 1930, όταν αγόρασε σπόρους για τους Έλληνες αγρότες από τις γείτονες χώρες (Τουρκία, Ιταλία, Κύπρο) και τους διένειμε επί πιστώσει, αλλά και κατά τον δύσκολο χειμώνα του 1931-1932 όταν και αγόρασε χιλιάδες τόνους αραβοσίτου από το εξωτερικό και τους διένειμε σε κατοίκους ορισμένων περιοχών που κινδύνευαν με ασιτεία.[372] Η Αγροτική Τράπεζα δεν πέτυχε πλήρως το ρόλο της, καθώς το μεγάλο ζητούμενο ήταν η επίτευξη χορήγησης δανείων στους αγρότες με χαμηλό επιτόκιο. Σε αυτό οφείλεται η ανεπάρκεια δικών της κεφαλαίων, καθώς το μισό των δανείων που έδινε προερχόταν από πιστώσεις της Εθνικής Τράπεζας, στην οποία πλήρωνε ψηλό τόκο. Όμως, η γενικότερη αγροτική πολιτική του Βενιζέλου μπορεί να θεωρηθεί επιτυχημένη,[373] καθώς ενισχύθηκε σημαντικά η σιτοπαραγωγή (περίπου 75% το 1932 σε σχέση με τον μέσο όρο των ετών 1927-1931), ενώ έθεσε βάσεις για τη προστασία σημαντικών ειδών για την ελληνική αγροτική οικονομία, όπως το ελαιόλαδο, το βαμβάκι, τη σταφίδα και τον ελληνικό οίνο.[374] Σαφώς και αναντιρρήτως, θεμελιωτές της αγροτικής πολιτικής του Βενιζέλου ήταν οι νεοεγκατεστημένοι στα ελληνικά εδάφη πρόσφυγες και η ανάγκη της χώρας να τους αποκαταστήσει με στέγη και εργασία.[375]

[368] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 497-500
[369] Μαυρογορδάτος Γ. Θ., Αθήνα 2017, ό. π. σ. 55-58
[370] Δερτιλής Γ. Β., Κρήτη 2018, ό. π. σ. 740
[371] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 500-502
[372] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σ. 502
[373] Κωστής Κ., Αγροτική Μεταρρύθμιση και οικονομική ανάπτυξη, στο *Βενιζελισμός και αστικός εκσυγχρονισμός,* Μαυρογορδάτος Γ. Θ. και Χατζηιωσήφ Χ. (επιμ.), Κρήτη 1988, σς. 150-157
[374] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 503-505
[375] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π., σ. 1152

Παρά τα θετικά της περιόδου όμως, η αποκαλούμενη «χρυσή» τετραετία του Βενιζέλου, στιγματίστηκε και από δύο μεγάλες συμφορές, οι οποίες θα έφερναν την αντίδραση της κοινωνίας. Αφενός, ο νόμος «περί των μέτρων ασφαλείας του κοινωνικού καθεστώτος και προστασίας των ελευθεριών των πολιτών» και αφετέρου το παγκόσμιο οικονομικό κραχ του 1929. Όσον αφορά τον περίφημο νόμο 4229/1929, γνωστό και ως «Ιδιώνυμο», η επιδίωξη του Βενιζέλου ήταν η εξάλειψη του κομμουνιστικού 'κινδύνου',[376] η οποία προερχόταν από τις συντηρητικές καταβολές του στη Δυτική Ευρώπη, αλλά και από την πρόταση του Υπουργού Εσωτερικών Ζαβιτσάνου, ο οποίος ήταν ιδιαίτερα συντηρητικός. Αυτός ο νόμος λοιπόν, προέβλεπε την φυλάκιση, τουλάχιστον για έξι μήνες, όποιου είχε ανατρεπτικές προς το καθεστώς ιδέες, οι οποίες θα εκφράζονταν με βίαια μέσα, καθώς ακόμα και για όποιον θα προσπαθούσε να προσηλυτίσει κάποιον συμπολίτη του. Επιπρόσθετα, μπορούσε να επιβληθεί επιπλέον ποινή εκτοπισμού από 1 μήνα έως 2 έτη σε τόπο που θα οριζόταν. Παρ' όλα αυτά, η φλόγα του κομμουνιστικού κόσμου δεν ατόνησε, κάτι που διαφαίνεται στις εκλογικές διαδικασίες των επομένων ετών όπου συμμετέχει το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδος.[377] Η αύξηση των ψηφοφόρων του είναι εκθετική, γεγονός που δείχνει ότι το μέτρο δεν πέτυχε, παρά τη σωρεία εκτοπισμών και φυλακίσεων που έλαβαν χώρα. Όσον αφορά τη δεύτερη παράμετρο, η παγκόσμια οικονομική κρίση που ξέσπασε τον Οκτώβριο του 1929 στο χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης, δεν επηρέασε αρχικά τη χώρα στο βαθμό που το έκανε σε άλλες χώρες με ανεπτυγμένη βιομηχανία, όπως η Γερμανία.[378] Μάλιστα, η ελληνική οικονομία αντιμετώπιζε καλά τη κρίση, όπως φαίνεται από το γεγονός ότι τα ελληνικά χρεόγραφα στα διεθνή χρηματιστήρια, κατά το 1930 και το πρώτο εξάμηνο του 1931 παρουσίαζαν αυξητικές τιμές.[379] Η χώρα επηρεάστηκε κατά κύριο λόγο στην δανειοληπτική της πολιτική, την οποία πλέον δεν μπορούσαν να υποστηρίξουν οι υπόλοιπες παραδοσιακές χώρες-δανειστές της Ελλάδας.[380] Όμως, μετά το Σεπτέμβριο του 1931, τα δεδομένα άλλαξαν σημαντικά. Τότε ήταν η περίοδος όπου η Μεγάλη Βρετανία εγκατέλειψε το κανόνα του χρυσού, κάτι το οποίο έπληξε την ελληνική οικονομία το νόμισμα της οποίας βασιζόταν στο κανόνα του χρυσού.[381] Έτσι, η Τράπεζα της

[376] Χατζηιωσήφ Χ., Αθήνα 2009, ό. π., σ. 471
[377] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 505-508
[378] Δερτιλής Γ. Β., Κρήτη 2018, ό. π. σ. 740
[379] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σ. 518
[380] Χατζηιωσήφ Χ., Αθήνα 2002, ό. π. σς. 43-44
[381] Λιάκος Α., Αθήνα 2020, ό. π., σς. 175-176

Ελλάδος ήταν αναγκασμένη να αντικαταστήσει τις στερλίνες τις οποίες χρησιμοποιούσε για κάλυψη του νομίσματος της, με χρυσό ή με άλλο συνάλλαγμα σε χρυσό, αλλά και να δεχθεί την υποτίμηση των αποθεμάτων της σε στερλίνες. Το πλάνο του Βενιζέλου ήταν σαφές και ήταν η διατήρηση του κανόνα του χρυσού για όσο το δυνατόν μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, ώστε η χώρα να έχει κύρος και δανειοληπτική ικανότητα. Το πλάνο αυτό ενέκρινε και το Λαϊκό Κόμμα. Ωστόσο το απεχθές για τη χώρα σενάριο έλαβε χώρα και έτσι ανακοινώθηκε, ότι από τη 1η Μαΐου 1932 η χώρα αδυνατούσε στη πληρωμή των χρεών της.[382] Η αναμονή όμως που προηγήθηκε, έδωσε χρόνο στο κράτος, ώστε να πάρει μέτρα για να προλάβει την αθρόα διαρροή συναλλάγματος από τη χώρα, με τον Α.Ν. «Περί προστασίας του εθνικού νομίσματος» και με άλλους αναγκαστικούς νόμους.[383] Έτσι οδηγήθηκε σε μια συντεταγμένη πτώχευση.[384] Ακολούθως ο Βενιζέλος προσπάθησε να εξασφαλίσει δάνεια από τις μεγάλες δυνάμεις της εποχής (Γαλλία, Αγγλία και Ιταλία) οι οποίες ζήτησαν από την Δ.Ο.Ε. έκθεση της οικονομικής κατάστασης της Ελλάδας για να δουν σε τι κατάσταση βρίσκεται η χώρα και θα απαντούσαν έπειτα.[385]

Η αδυναμία να παρασχεθεί στη χώρα δάνειο με ευνοϊκούς όρους, το οποίο θα έλυνε τα προβλήματα της έφερε μια διαδοχή εξελίξεων. Οι τόνοι στο κοινοβούλιο ανέβηκαν. Η κατάσταση ήταν οριακή. Τότε, ο Υπουργός Οικονομικών της κυβερνήσεως Γεώργιος Μαρής, διαβλέποντας το αδιέξοδο που θα ακολουθούσε, πίεσε το Βενιζέλο να προχωρήσει σε διάλυση της Βουλής και στην άμεση προκήρυξη εκλογών. Η στάση του ηγέτη των Φιλελευθέρων ήταν κάθετη. Εκλογές θα γίνονταν άμα τη λήξη της τετραετίας, δηλαδή το Σεπτέμβριο. Η επιλογή του Βενιζέλου οδήγησε το Μαρή σε παραίτηση την οποία ο Πρωθυπουργός έκανε δεκτή, ενώ παράλληλα δήλωσε τη παραίτηση του και ο Υπουργός Παιδείας Γεώργιος Παπανδρέου την οποία ο Βενιζέλος δεν δέχτηκε. Σε μία κρίσιμη συγκυρία για τη χώρα όπως αυτή, η αποδοχή της παραιτήσεως του Υπουργού Οικονομικών δεν πέρασε απαρατήρητη. Μπορεί να πει κανείς, πως το Κόμμα των Φιλελευθέρων, προσέφερε μόνο του αιτίες για την αντιπολίτευση στον εαυτό της, καθώς τέτοιες στάσεις οδηγούσαν το κόμμα σε σταθερή απώλεια ψηφοφόρων.[386] Η δυσπιστία της αντιπολιτεύσεως ήταν μεγάλη, ιδιαίτερα

[382] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π., σ. 1160-1161 και
Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 519-520
[383] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 521-522
[384] Δερτιλής Γ. Β., Κρήτη 2018, ό. π. σς. 740-741
[385] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 529-530
[386] Χατζηιωσήφ Χ., Αθήνα 2009, ό. π., σ. 477

μετά την απόφαση του Βενιζέλου να χρίσει Υπουργό Οικονομικών τον εξωκοινοβουλευτικό Κυριάκο Βαρβαρέσσο, ο οποίος μέχρι τότε ήταν καθηγητής πολιτικής οικονομίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και οικονομικός σύμβουλος της Τράπεζας της Ελλάδας. Υπό τον Βαρβαρέσσο, η χώρα ήρε την νομισματική σταθερότητα με το νόμο 5422/1932 και μετά από σχεδόν τέσσερα χρόνια οδηγήθηκε ξανά στην αναγκαστική κυκλοφορία συναλλάγματος. Αυτή, εκφράστηκε με κρητική, βάσει της οποίας, εάν ο Βενιζέλος λάμβανε νωρίτερα πρόνοια, οι συνέπειες της απομάκρυνσης της Μεγάλης Βρετανίας από τον κανόνα του χρυσού δεν θα επηρέαζαν σε μεγάλο βαθμό την Ελλάδα.[387] Και καθώς η χώρα δεν είχε πληρώσει τα τοκομερίδια που όφειλε σύμφωνα με την ανακοίνωση της, οι χώρες στις οποίες χρωστούσε το ελληνικό κράτος άρχισαν να αντιδρούν, αρχής γενομένης της Αγγλίας κατά τη 14η Μαΐου και έπειτα της Γαλλίας και της Ιταλίας, αφήνοντας να εννοηθεί ότι θα ακολουθήσουν αντίποινα εκ μέρους τους. Ενώ πρώτα, το Μάρτιο του 1932, έκανε έκκληση για σχηματισμό οικουμενικής κυβερνήσεως, η οποία δεν έγινε δεκτή,[388] ο Βενιζέλος διαβλέποντας το αδιέξοδο που είχε φτάσει η χώρα και η κυβέρνηση του, παρουσιάσθηκε στη Βουλή την 21η Μαΐου και δήλωσε τη παραίτηση της κυβέρνησης. Μετά από ένα κύκλο συζητήσεων και την άρνηση του Π.τ.Δ. για δημιουργία οικουμενικής κυβερνήσεως, αυτή τη σχημάτισε ο Αλέξανδρος Παπαναστασίου. Κατά τη ψήφιση των προγραμματικών δηλώσεων του, οι Φιλελεύθεροι δεν του έδωσαν ψήφο εμπιστοσύνης αλλά ανοχής, κάτι που οδήγησε στη παραίτηση της και εν συνεχεία τον ανασχηματισμό της κυβερνήσεως Βενιζέλου, που θα οδηγούσε τη χώρα σε εκλογές.[389] Σκοπός αυτής της κίνησης, ήταν όπως φάνηκε, η κατάθεση στο κοινοβούλιο του νομοσχεδίου για τη Κοινωνική Ασφάλιση υπό της Πρωθυπουργίας Βενιζέλου, ώστε να κερδίσει ψήφους στη λαϊκή τάξη. Για άλλη μια φορά η ένταση στο κοινοβούλιο οξύνθηκε, όταν ο Παπαναστασίου με άρθρο του, αποκάλυψε την ύπαρξη Στρατιωτικού Συνδέσμου, με σκοπό τη διατήρηση του Βενιζέλου στην εξουσία. Ο πρόεδρος των Φιλελευθέρων δεν αρνήθηκε τη συγκεκριμένη αποκάλυψη, ενώ άφησε μάλιστα να εννοηθεί πως υπάρχει ο σύνδεσμος, ο οποίος δεν θα επιτρέψει στις επερχόμενες εκλογές την ανάληψη της εξουσίας από το Λαϊκό Κόμμα αποκλειστικά, εφόσον αυτό

[387] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 542-547
[388] Μαυρογορδάτος Γ. Θ., Αθήνα 2017, ό. π. σ. 59
[389] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 551-557

δεν υποστηρίξει επίσημα το τρέχον πολίτευμα της χώρας.[390] Έτσι, κάτω από αυτές τις συνθήκες, θα άρχιζε ο προεκλογικός αγώνας των κομμάτων για τις εκλογές του 1932.

Η αλλαγή σελίδας

Το κλείσιμο της τετραετίας του Βενιζέλου, δεν μπορεί να χαρακτηριστεί επιτυχές, καθώς η παγκόσμια οικονομική κρίση επηρέασε και την Ελλάδα και είχε αντίκτυπο στη καθημερινότητα του ελληνικού πληθυσμού. Επιπροσθέτως, μία νέα πολιτική ένταση ξεπήδησε στο ελληνικό κοινοβούλιο, μετά τη παραίτηση του Υπουργού Μαρή και τη τοποθέτηση στο Υπουργείο Οικονομικών του Κυριάκου Βαρβαρέσσου, αλλά και μετά τη παραίτηση της κυβέρνησης Βενιζέλου, όταν το αδιέξοδο έμοιαζε δεδομένο. Για διάφορους λόγους που αναλύθηκαν στο προηγούμενο υποκεφάλαιο, η λύση που επικράτησε για την διαδοχή της κυβερνήσεως, ήταν ο ανασχηματισμός της από το Βενιζέλο. Το Κόμμα των Φιλελευθέρων έτσι, ήταν αυτό που θα οδηγούσε τη χώρα σε εκλογές τον Σεπτέμβριο του 1932. Ο προεκλογικός αγώνας της περιόδου, θα στιγματιζόταν από δύο μεγάλες παραμέτρους. Αφενός, από τη πλευρά των Λαϊκών, η υποστήριξη της άποψης περί ύπαρξης Στρατιωτικού Συνδέσμου στο πλευρό του Βενιζέλου, ο οποίος δεν θα επέτρεπε την αλλαγή της κυβερνήσεως οποιαδήποτε και αν ήταν η λαϊκή ετυμηγορία. Αφετέρου, η πλευρά των Φιλελευθέρων υποστήριζε, πως ο Τσαλδάρης δεν θα στήριζε το τρέχον πολιτειακό καθεστώς και πραξικοπηματικά θα το άλλαζε με την ανάληψη της εξουσίας, εφόσον ο λαός θα του έδινε την εντολή σχηματισμού κυβερνήσεως με την επικράτηση του στις επερχόμενες εκλογές.[391]

Το τόνο στις προεκλογικές δηλώσεις έδωσε ο Παναγής Τσαλδάρης, ο οποίος σε λόγο που εκφώνησε στη Θεσσαλονίκη στις 24 Ιουλίου, όπου και δήλωσε ότι σε καμία των περιπτώσεων το Λαϊκό Κόμμα δε θα άλλαζε το πολίτευμα της χώρας πραξικοπηματικά, όπως κατηγορούταν ότι θα κάνει από τους Φιλελευθέρους.[392] Αυτή η δήλωση δε θεωρήθηκε αρκετή από τη μεριά των Φιλελευθέρων, οι οποίοι ενίσχυσαν την άποψή τους βασισμένοι σε φιλοβασιλικές εφημερίδες.[393] Επιπλέον, ο Βενιζέλος σε

[390] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π., σ. 1165-1166
[391] Μαυρογορδάτος Γ. Θ., Αθήνα 2017, ό. π. σ. 60 και
Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 562-565
[392] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σ. 562
[393] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π., σς. 1166-1167

δικές του δηλώσεις είπε, πως θα γινόταν κάθε προσπάθεια οι εκλογές να διεξαχθούν κανονικά, χωρίς τη παρέμβαση καμιάς δύναμης στρατιωτικών, όμως τόνισε πως εάν αυτή η παρέμβαση ερχόταν μετεκλογικά σε περίπτωση κινδύνου του πολιτεύματος, τότε δεν θα είχε αντίρρηση με αυτό.[394] Τη προεκλογική και εκλογική περίοδο, ο Καρανικόλας τη χαρακτηρίζει νόθα, καθώς έλαβαν χώρα συλλήψεις, καταδίκες, εξορίες, τραυματισμοί, βασανιστήρια, διαλύσεις συγκεντρώσεων και άλλα γεγονότα, τα οποία δεν επέτρεπαν την ελεύθερη έκφραση των εκλογέων, κάτι που αλλοίωνε την διαδικασία. Συνεπώς, τη νόθευε.[395] Έγινε αντιληπτό, ότι γινόταν προσπάθεια από το Βενιζέλο να στρέψει τα βλέμματα του λαού στο πολιτειακό ζήτημα. Οι αρχηγοί των Δημοκρατικών Κομμάτων ανησύχησαν ότι η πολιτική κατάσταση θα οδηγηθεί σε εκλογικό δίπολο μετά την επικράτηση του πολιτειακού ζητήματος στο προεκλογικό αγώνα. Θεωρούσαν, ότι όλοι οι δημοκρατικοί θα τάσσονταν υπέρ των Φιλελευθέρων για να προασπίσουν το Δημοκρατικό πολίτευμα και οι ίδιοι θα έχαναν ψήφους. Έτσι, με διαβήματα προς τον αρχηγό των Λαϊκών, τον κάλεσαν να αναγνωρίσει κατηγορηματικά το Δημοκρατικό Πολίτευμα. Κάτι το οποίο επετεύχθη στις 10 Αυγούστου, όταν ο Τσαλδάρης, μαζί με τους Καφαντάρη, Παπαναστασίου και Ζαβιτσιάνο, υπέγραψαν ανακοινωθέν, που παρείχε τη διαβεβαίωση ότι «το πολίτευμα δεν διατρέχει κανέναν κίνδυνο, «διότι δεν υπάρχει κόμμα άξιον του ονόματος του, που να αποβλέπει στην ανατροπή του πολιτεύματος. Ο μοναδικός κίνδυνος προέρχεται από την κυβέρνησιν η οποία το εξευτελίζει δια συνεχών παραβιάσεων και αυθαιρεσιών και της χειρίστης διοικήσεως, η οποία επεσώρευσεν ερείπια εις τον τόπον».[396]

Ο Βενιζέλος άδραξε την ευκαιρία και δήλωνε, πως τόσο πολύ τυφλώνονταν από το πάθος τους εναντίον του, ώστε οι δημοκρατικοί αρχηγοί να προτιμούν να υποστηρίξουν έναν μοναρχικό ηγέτη, παρά να συμπορευθούν μαζί του.[397] Ενώ δε δίστασε σε προεκλογική του συγκέντρωση στα Χανιά, να μιλήσει για έναν εμφύλιο πόλεμο που διεξάγεται τα τελευταία 17 χρόνια (το δίπολο βασιλείας και δημοκρατίας) το οποίο ο Τσαλδάρης δεν δέχεται να τερματίσει. Παρά τα όσα συνέβαιναν, ο αρχηγός των Λαϊκών προτίμησε να μην δηλώσει ξεκάθαρα την στάση του για το πολιτειακό προεκλογικά και ο Βενιζέλος στις 9 Σεπτεμβρίου δήλωσε ότι θα παύσει να ασχολείται

[394] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σ. 562
[395] Καρανικόλας Γ., Αθήνα 1973, ό. π., σ. 546
[396] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σ. 563 και
Herring G., Αθήνα 2004, ό. π., σ. 1167
[397] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σ. 564 και
Καρανικόλας Γ., Αθήνα 1973, ό. π., σς. 545-546

με το εάν ο Τσαλδάρης θα δηλώσει τη στήριξη του στο πολίτευμα, ωστόσο δε θα σταματούσε να εφιστεί τη προσοχή στο λαό.[398]

Οι εκλογές που έλαβαν χώρα στις 25 Σεπτεμβρίου είχαν λίγο έως πολύ αναμενόμενα αποτελέσματα. Η στήριξη του ελληνικού λαού προς τους Φιλελευθέρους μειώθηκε σημαντικά, με το κόμμα να καταλαμβάνει τη δεύτερη θέση σε ψήφους λαμβάνοντας 391.521 (85.981 λιγότερες συγκριτικά με τις εκλογές του 1928). Εξαιτίας όμως, του ιδιόρρυθμου εκλογικού συστήματος που επικράτησε το 1932, οι φιλελεύθεροι λαμβάνοντας το 33,42% των ψήφων, κατάφεραν να εκλέξουν περισσότερους βουλευτές από ότι οι νικητές Λαϊκοί. Το Λαϊκό Κόμμα, συλλέγοντας 395.974 ψήφους (33,80% από τις συνολικές ψήφους) κατάφερε να αναδείξει 95 βουλευτές, σε αντίθεση με τους Φιλελεύθερους, οι οποίοι ανέδειξαν 98. Χαρακτηριστική, είναι η μεταβολή του αριθμού των ψηφοφόρων του Λαϊκού Κόμματος, ο οποίος γνώρισε αύξηση κατά 152.431 ψήφους.[399] Κερδισμένοι στην εκλογική διαδικασία, ήταν και τα κόμματα των Προοδευτικών (8,35% στη 3η θέση με 15 έδρες), το Αγροτικό Κόμμα (6,17% στη 4η θέση με 11 έδρες), το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδος (4,97% στην 6η θέση με 10 έδρες) το οποίο τριπλασίασε τις ψήφους του σε σχέση με το 1928 (από 14.325 το 1928 σε 58.223 το 1932), το Εθνικό Ριζοσπαστικό Κόμμα (4,07% στην 7η θέση με 6 έδρες) το οποίο όμως αύξησε τη βάση του κατά 72% (από 27.603 το 1928 σε 47.698 το 1932).[400] Χαμένοι, εκτός από το Κόμμα των Φιλελευθέρων, ήταν το Κόμμα Ελευθεροφρόνων, που είδε τις ψήφους του να μειώνονται από τις 53.908 του 1928 σε 18.591 το 1932 (5,30% και 1,59% επί των συνολικών ψήφων αντίστοιχα), εκλέγοντας όμως περισσότερους εκπροσώπους (3 το 1932 σε σύγκριση με τον 1 του 1928) και το Αγροτοεργατικό Κόμμα το οποίο ενώ κατάφερε να συλλέξει λίγες περισσότερες ψήφους το 1932 (68.278 το 1928 και 69.057 το 1932), εντούτοις γνώρισε μείωση στο ποσοστό του (6,71% το 1928 και 5.89% το 1932) αλλά και στους αντιπροσώπους του στο κοινοβούλιο (20 το 1928 ενώ μόλις 8 το 1932).[401]

---

[398] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 564-566
[399] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π., σ. 14
[400] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π., σ. 1176 και
Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π., σ. 14
[401] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π., σ. 1176 και
Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π., σ. 14 και
Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Στατιστική των Βουλευτικών εκλογών της 25ης Σεπτεμβρίου 1932,* Αθήνα 1932

Την επομένη των εκλογών και κάτω από τη πίεση για την αποδοχή του πολιτεύματος, για την οποία πίεζαν όλα τα κόμματα και ιδιαίτερα αυτό των Φιλελευθέρων, το οποίο άφηνε ανοιχτό το ενδεχόμενο στρατιωτικού κινήματος αν δεν διασφαλιζόταν το πολίτευμα, ο Τσαλδάρης με επιστολή του στο Π.Τ.Δ. αναγνώρισε επισήμως το πολίτευμα.[402] Το γεγονός δημοσιεύτηκε με επίσημη διακήρυξη του τελευταίου στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως στις 3 Οκτωβρίου,[403] βάζοντας παράλληλα τέλος στο Στρατιωτικό Σύνδεσμο.[404] Το κείμενο είχαν συντάξει ο Καφαντάρης και ο Παπαναστασίου, ενώ πήρε και την έγκριση του Βενιζέλου.[405] Στη συνέχεια ακολούθησε μια σειρά συζητήσεων μεταξύ των δύο ισχυρών κομμάτων για κυβέρνηση συνεργασίας ανάμεσά τους, οι οποίες όμως στάθηκαν άκαρπες. Αντ' αυτού, ο Τσαλδάρης δημιούργησε κυβέρνηση με τη συνεργασία του κόμματος του, με το Κόμμα των Ελευθεροφρόνων και το Εθνικό Ριζοσπαστικό Κόμμα.[406] Η πολιτική που άσκησε για το βραχύβιο που κυβέρνησε μέχρι τις επόμενες εκλογές, ήταν η συνέχιση του βενιζελικού προγράμματος των προηγούμενων χρόνων.[407] Η κυβέρνηση αυτή όμως θα ήταν εφήμερη, καθώς μέσα σε κλίμα έντονων δυσκολιών δεν κατάφερε να ανταπεξέλθει στο πρόγραμμα που είχε θέσει. Έτσι, ο Βενιζέλος και το Κόμμα των Φιλελευθέρων ως αξιωματική αντιπολίτευση, με την πρόφαση κάποιων μεταθέσεων αξιωματικών, δεν άργησαν να αποσύρουν την εμπιστοσύνη τους προς αυτή.[408] Κάτι το οποίο ακολούθησε και το Αγροτοεργατικό Κόμμα, ως αποτέλεσμα της εκπαιδευτικής πολιτικής, η οποία δεν γνώριζε και τις καλύτερες ημέρες της, μιας και παραμελήθηκε λόγω της διεθνούς οικονομικής κρίσης.[409] Όταν υποβλήθηκε στο Π.Τ.Δ. η παραίτηση του Πρωθυπουργού Τσαλδάρη, αυτός του πρότεινε να προβεί σε ανασχηματισμό της κυβερνήσεως. Ο Τσαλδάρης ζήτησε να κληθεί και ο Βενιζέλος, ως το άτομο που προκάλεσε τη κυβερνητική κρίση και να εκθέσει τις απόψεις του. Εκείνος, πρότεινε το σχηματισμό οικουμενικής με πρόεδρο τον Τσαλδάρη, κάτι που ο τελευταίος αρνήθηκε και αντιπρότεινε να δοθεί η εντολή σχηματισμού κυβέρνησης στο Βενιζέλο.[410] Έτσι

---

[402] Βλαχόπουλος Σ., *Η κρίση του κοινοβουλευτισμού στον μεσοπόλεμο και το τέλος της Β΄ Ελληνικής Δημοκρατίας το 1935,* Αθήνα 2012, σς. 29-30
[403] ΦΕΚ Α 353/3 Οκτωβρίου 1932, 2267
[404] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 570-572
[405] Μαυρογορδάτος Γ. Θ., Αθήνα 2017, ό. π. σς. 61-62
[406] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π., σ. 1180
[407] Κούμας Μ., *Η ελληνική εξωτερική πολιτική και το ζήτημα της ασφάλειας στη νοτιοανατολική Ευρώπη 1933-1936,* Αθήνα 2010, σς. 229-233
[408] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 588-589 και
Κωστής Κ., Αθήνα 2020, ό. π., σ. 637
[409] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π., σ. 1182
[410] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σ. 591

σχηματίστηκε η τελευταία κυβέρνηση Βενιζέλου, με τη συνεργασία των βενιζελικών και αντιβασιλικών κομμάτων, εκτός του Αγροτικού Κόμματος και των Κομμουνιστών.

Ο νέος αυτός κυβερνητικός συνδυασμός, επέλεξε τη προκήρυξη νέων εκλογών, αυτή τη φορά με πλειοψηφικό εκλογικό σύστημα, το οποίο θα έδινε μία πιο σταθερή κυβερνητική πλειοψηφία. Οι Φιλελεύθεροι ήλπιζαν με το τρόπο αυτό, στην επανάληψη της θριαμβευτικής επικράτησης τους το 1928. Μαζί με τα κόμματα των Συντηρητικών Δημοκρατικών, των Αγροτοεργατών, του Προοδευτικού Κόμματος και μερικών μελών του Αγροτικού Κινήματος του Αλεξάνδρου Μυλωνά, σχημάτισαν τον Εθνικό Συνασπισμό, ο οποίος βρέθηκε αντιμέτωπος στις εκλογές με την Ηνωμένη Αντιπολίτευση, μία ένωση του Λαϊκού Κόμματος, του Κόμματος Ελευθεροφρόνων και του Εθνικού Ριζοσπαστικού Κόμματος. Την Ηνωμένη Αντιπολίτευση στήριξαν επίσης κάποια μέλη του Αγροτικού Κινήματος. Το Αγροτικό Κόμμα και το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδος συμμετείχαν αυτόνομα στις εκλογές.[411]

Η δεύτερη επικράτηση των Λαϊκών

Οι νικητές σε αυτή την εκλογική αναμέτρηση ήταν ξεκάθαρα οι Λαϊκοί, οι οποίοι ενισχύθηκαν σημαντικά σε αριθμό εδρών, με τους αντιπάλους τους να βλέπουν τη δύναμη τους στο κοινοβούλιο να μειώνεται αισθητά[412] (118 βουλευτές οι Λαϊκοί έναντι 80 των Φιλελευθέρων, ενώ η Ηνωμένη Αντιπολίτευση συγκέντρωσε 136 έδρες σε αντίθεση με τις 110 του Εθνικού Συνασπισμού).[413] Όταν τη νύχτα της 5ης Μαρτίου, η νίκη των κομμάτων της αντιπολίτευσης ήταν βέβαιη, ο Στρατηγός Πλαστήρας κήρυξε την «επανάσταση»,[414] με την απόφαση του να προβεί στην εκδήλωση πραξικοπήματος, με αφορμή τον κίνδυνο εμφυλίου που πρόκυπτε μετά την νίκη της αντιπολίτευσης και καθώς κατά τη γνώμη του, δεν μπορούσε να υπάρξει μια σταθερή κυβέρνηση.[415] Όπως δήλωνε, δεν ήθελε να επαναληφθούν τα γεγονότα της 1ης Νοεμβρίου 1920,[416] ενώ έκρινε πως μία δικτατορία αντίστοιχη με αυτής της φασιστικής

[411] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π., σς. 1182-1183
[412] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σ. 596
[413] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π., σ. 1183 και
Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Στατιστική των Βουλευτικών εκλογών της 5ης Μαρτίου 1933*, Αθήνα 1933
[414] Χατζηιωσήφ Χ., Αθήνα 2009, ό. π., σς. 478-479
[415] Χατζηιωσήφ Χ., Αθήνα 2002, τ. 2.2, ό. π., σ. 106-107
[416] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σ. 598-601

Ιταλίας, ήταν παράδειγμα προς μίμηση.[417] Ωστόσο, πέραν του 1ου Τάγματος Πεζικού, αρκετά στρατεύματα αντιστάθηκαν στο κίνημα του, ενώ σε αρκετές περιοχές της χώρας δημιουργήθηκαν αντεπαναστάσεις, οι οποίες δρούσαν ενάντια σε αυτή του Πλαστήρα. Το πραξικόπημα αυτό απέτυχε και στις 10 Μαρτίου σχηματίστηκε η νέα κυβέρνηση συνασπισμού των κομμάτων της αντιπολίτευσης με Πρωθυπουργό τον Παναγή Τσαλδάρη. Ο αντιβενιζελικός Τύπος κατηγόρησε τον Βενιζέλο ότι βρισκόταν πίσω από το κίνημα, κάτι το οποίο φάνηκε στο τρόπο με τον οποίο φυγάδευσε το Πλαστήρα από τη χώρα, χωρίς να του επισύρει καμία ποινή για τη πράξη του. Η κυβέρνηση ωστόσο, προτίμησε να κρατήσει μία μετριοπαθή στάση, επικροτώντας τη παθητική στάση του Βενιζέλου κατά τη διάρκεια του πραξικοπήματος και τονίζοντας ότι θα αφήσουν τη δικαιοσύνη να αποφανθεί για το ποιος ήταν υπεύθυνος για αυτό.[418] Αντίθετα ο Μεταξάς προτίμησε την ευθεία επίθεση προς τον αρχηγό των Φιλελευθέρων, κάτι που οδήγησε τον τελευταίο στην φυγή του από το Κοινοβούλιο και την μη επιστροφή του κατά το μέλλον, με τη πόλωση να κλιμακώνεται λόγω των γεγονότων.[419]

Η κυβέρνηση Τσαλδάρη, κατάφερε να πετύχει αρκετές επιτυχίες στην οικονομική και δημοσιονομική πολιτική, λόγω της υποτίμησης του δολαρίου και της συμφωνίας με τη Κ.Τ.Ε. για τη μείωση των τοκοχρεολυσίων για την εξυπηρέτηση του εξωτερικού χρέους. Ωστόσο, τα χρόνια που ακολούθησαν, οι διαμάχες ανάμεσα σε κυβέρνηση και αντιπολίτευση ήταν συχνές και έντονες, οδηγώντας τις δύο πλευρές σε έντονη τριβή. Τριβή που οδήγησε στην δημόσια τοποθέτηση του Πλαστήρα, ότι μία δικτατορία στα πλαίσια της φασιστικής Ιταλίας θα έφερνε τη σωτηρία της χώρας, μιας και η παρωχημένη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία είχε φέρει μόνο τη δυστυχία στα κράτη. Γνώμη που έβρισκε σύμφωνο και το Μεταξά, ο οποίος αγωνιζόταν για τη κατάργηση του κοινοβουλευτισμού, καθώς θεωρούσε ότι το σύστημα αλληλοελέγχου των εξουσιών που εφάρμοζε η Κοινοβουλευτική Δημοκρατία δεν λειτουργούσε και προέκρινε τη συγκέντρωση των εξουσιών στη θέση της.[420] Θα μπορούσε να σημειωθεί λοιπόν, πως μέσα στα προβλήματα του κράτους, κυρίως οικονομικής και κοινωνικής φύσεως, η χώρα είχε να αντιμετωπίσει την προπαρασκευή ενός πραξικοπήματος ή μιας δικτατορίας στα πλαίσια της φασιστικής Ιταλίας, τα οποία έβρισκαν υποστηρικτές

[417] Μαυρογορδάτος Γ. Θ., Αθήνα 2017, ό. π. σ. 65
[418] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 628-629
[419] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π., σς. 1194-1200
[420] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π., σς. 1201-1211

μέσα στο κοινοβούλιο και το στράτευμα. Όταν ο Τσαλδάρης όρισε την 21η Απριλίου, ως την ημερομηνία διεξαγωγής των εκλογών για την ανάδειξη αντιπροσώπων στη Γερουσία, ο Βενιζέλος, υπό την απειλή της απώλειας της πλειοψηφίας στη Γερουσία, του δεύτερου ισχυρότερου εξουσιαστικού οργάνου μετά το Κοινοβούλιο, έδωσε εντολή για την εκδήλωση του πραξικοπήματος, το οποίο ξέσπασε τη 1η Μαρτίου 1935.[421] Για αυτό, είχε προειδοποιήσει αρκετά νωρίτερα ο «Ριζοσπάστης» (26 Φεβρουαρίου), ο οποίος καλούσε το λαό να το καταπνίξει.[422] Το παραπέτασμα του πραξικοπήματος, ήταν ο κίνδυνος της Δημοκρατίας, κάτι το οποίο δεν ίσχυε εκείνη τη στιγμή, καθώς το μεγαλύτερο μέρος του λαού και των κοινοβουλευτικών εκπροσώπων ήταν αντιβασιλικοί. Πέραν της απώλειας της πλειοψηφίας στη Γερουσία ωστόσο, λόγος της εντολής για πραξικόπημα, ήταν και η απόπειρα δολοφονίας σε βάρος του, από την οποία είχε τραυματιστεί η σύζυγος του, ο οδηγός του αυτοκινήτου του αλλά και ο εγωισμός του πρώην Πρωθυπουργού. Το κίνημα προετοίμαζε ο Βενιζέλος από την αρχή του 1935, η οργάνωση του όμως στις αρχές του Μαρτίου, όποτε και εκδηλώθηκε, δεν ήταν σε πολύ προχωρημένο στάδιο. Οι επαναστάτες κατέλαβαν μέρος του στόλου, τον οποίον κατεύθυναν προς τη Κρήτη,[423] παρά τις οδηγίες Βενιζέλου που τους είχε αναθέσει για κίνηση προς τη Θεσσαλονίκη. Το κράτος τέθηκε σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης και άμεσα εξουδετερώθηκαν δύο εστίες επαναστατών στην Αθήνα, ενώ είχε τονωθεί και ο αγώνας των αντιβενιζελικών μερίδων του λαού, οι οποίοι ζητούσαν την εξουδετέρωση του. Ο επαναστατικός αγώνας διήρκησε έως τις 11 Μαρτίου, με ναυτικές επιθέσεις που έλαβαν χώρα στα ύδατα της Κρήτης και του Βορείου Αιγαίου. Τη κατάρρευση του κινήματος ακολούθησαν συλλήψεις και καταδίκες σε θάνατο ή κάθειρξη.[424] Διαβλέποντας την ήττα και παρακινούμενος από τα λόγια του Μαρή, ο Βενιζέλος αποφάσισε να εγκαταλείψει τη χώρα συνοδευόμενος από τη σύζυγο του και να κατευθυνθεί προς τη Νάπολη της Ιταλίας.[425] Η φυγή του αυτή, έκλεισε το κεφάλαιο Βενιζέλος στα ελληνικά εδάφη, αλλά παράλληλα άνοιξε διάπλατα το δρόμο της παλινόρθωσης.[426] Το ίδιο πραγματοποίησαν και όσοι κινηματίες δεν συνελήφθησαν, καταφεύγοντας στις γείτονες χώρες.[427] Παράλληλα με το τέλος του πραξικοπήματος, ο Ιωάννης Μεταξάς αποχώρησε από τη κυβέρνηση,

[421] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 697-698
[422] Mazower M., *Η Ελλάδα και η οικονομική κρίση του μεσοπολέμου,* Αθήνα 2009, σ. 367
[423] Καλλιγάς Κ. Π., *Τα φοβερά ντοκουμέντα 1η Μαρτίου 1935,* Αθήνα 1974, σς. 20-22, 56-58
[424] Μαυρογορδάτος Γ. Θ., Αθήνα 2017, ό. π. σς. 72-73
[425] Καλλιγάς Κ. Π., Αθήνα 1974, ό. π., σς. 67-68
[426] Δαφνής Γ., *Η Ελλάς μεταξύ δύο πολέμων 1923-1940,* Αθήνα 1997, σς. 697-762
[427] Βλαχόπουλος Σ., Αθήνα 2012, ό. π., σ. 36

καθώς δεν ήταν σύμφωνος με τις αλλαγές προσώπων που ήθελε να κάνει ο Τσαλδάρης, ο οποίος ως στόχο είχε την απομάκρυνση από το κοινοβουλευτισμό.[428]

Ο Τσαλδάρης πιεζόμενος από το λαό αλλά και από μέλη της κοινοβουλευτικής του ομάδας, προχώρησε σε τέσσερις συντακτικές πράξεις με τις οποίες κατήργησε τη Γερουσία, διέλυσε τη Βουλή, διατύπωσε τη πρόθεσή της να διενεργήσει εκλογές για να ψηφιστεί νέο Σύνταγμα,[429] κατήργησε τη μονιμότητα των δημοσίων υπαλλήλων και την ισοβιότητα των δικαστών και αυτοεξουσιοδοτήθηκε να πραγματοποιήσει εκκαθαρίσεις.[430] Η κυβέρνηση πραγματοποίησε στην άρση της καταστάσεως έκτακτης ανάγκης και έπειτα προκήρυξε εκλογές αρχικά για τη 19η Μαΐου, έπειτα για τη 2α Ιουνίου και εν τέλει για την 9η Ιουνίου.[431] Το διάστημα που ακολούθησε αυτής, έως και τις εκλογές, θεωρήθηκε πολύ λίγο για τα βενιζελικά κόμματα ώστε να σχηματίσουν τα κατά τόπους ψηφοδέλτια τους. Ο Τσαλδάρης δεν άκουσε τις διαμαρτυρίες τους για αναβολή τους και έτσι αυτά αποφάσισαν να απέχουν από την εκλογική διαδικασία του 1935 και να καλέσουν τους ψηφοφόρους να απέχουν και αυτοί μαζί τους. Ο Μεταξάς έθεσε σε δράση τη πολιτική του για παλινόρθωση της Βασιλείας, την οποία ο Τσαλδάρης δεν απέρριψε ποτέ κάτω από τις πιέσεις Μεταξά, την άφησε να αιωρείται μάλιστα ισχυριζόμενος ότι θα ζητηθεί η γνώμη του λαού για την επιστροφή ή όχι του Βασιλέως.[432]

Οι προδιαγεγραμμένες εκλογές του 1935 και η παλινόρθωση

Με την έλλειψη ενός ισχυρού αντιπάλου, οι Λαϊκοί κέρδισαν τη παρωδία[433] εκλογών με άνεση. Αυτό καταδεικνύουν και τα ποσοστά τους, καθώς κατάφεραν να κερδίσουν το 65,04% των ψήφων και συνολικά τις 255 από τις 300 διαθέσιμες έδρες. 32 έδρες κατάφεραν να συγκεντρώσουν οι κυβερνητικοί τους συνεργάτες, το Εθνικόν Ριζοσπαστικόν Κόμμα του Κονδύλη, ενώ με 14,8% η Ένωση Βασιλοφρόνων ανέδειξε 7 Βουλευτές. Αδικημένοι του εκλογικού συστήματος μπορούν να χαρακτηριστούν οι Κομμουνιστές, οι οποίο παρά το γεγονός ότι συγκέντρωσαν το ποσοστό της τάξεως

[428] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π., σς. 1228-1229
[429] Βλαχόπουλος Σ., Αθήνα 2012, ό. π., σς. 238-239
[430] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 768-770
[431] Κυριακόπουλος Η., *Τα συντάγματα της Ελλάδος,* Αθήνα 1960, σ. 415-419
[432] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π., σς. 1224-1237 και
Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 784-786
[433] Καρανικόλας Γ., Αθήνα 1973, ό. π., σ. 553

του 9,59% και 98.669 ψήφους, δε κατάφεραν να αναδείξουν κάποιον Βουλευτή.[434] Άξιο αναφοράς, είναι το γεγονός πως οι Έλληνες εκλογείς δεν άκουσαν σε μεγάλο βαθμό το κάλεσμα των Φιλελευθέρων για αποχή από τις εκλογές, μιας και το ποσοστό της συμμετοχής που καταγράφηκε, ήταν μικρότερο κατά μόλις 4,9% σε σύγκριση με το 1933. Ωστόσο, παρά τη συμμετοχή των ψηφοφόρων στις κάλπες, ο αριθμός των άκυρων ψηφοδελτίων ανήλθε σε 61.166 (5,6%). Αυτό δείχνει, ότι λόγω των ιδιαίτερων συνθηκών της περιόδου και με τις εκκαθαρίσεις των Λαϊκών να καραδοκούν, ο λαός των Φιλελευθέρων βρήκε έναν άλλο τρόπο να δείξει τη διαμαρτυρία του, χωρίς όμως να απέχει από τις εκλογικές κάλπες, γεγονός που θα έθετε σε ρίσκο την εργασία τους.[435]

Σε συνέχεια των όσων είχε δηλώσει προεκλογικά, ο Τσαλδάρης δέχτηκε πιέσεις για τη διενέργεια δημοψηφίσματος για τη παλινόρθωση του Βασιλέως Γεωργίου Β΄ στη χώρα. Η ανακοίνωση του δημοψηφίσματος προκάλεσε τριγμούς στο εσωτερικό του κόμματος, από το οποίο άρχισαν να φεύγουν βουλευτές οι οποίοι ήταν υπέρμαχοι της αβασίλευτης Δημοκρατίας. Ο Τσαλδάρης, δεν άργησε κάτω και από τις πιέσεις των Βασιλοφρόνων να ταχθεί ανοικτά υπέρ της Βασιλείας.[436] Το δημοψήφισμα ορίστηκε για τη 3η Νοεμβρίου και για την επιστροφή του Γεωργίου αρκούσε η πλειοψηφία των θετικών ψήφων.[437] Η ελεύθερη έκφραση της γνώμης των αντιβασιλικών περιορίστηκε πριν το δημοψήφισμα, με διάφορες συγκεντρώσεις να καταστέλλονται από τις αστυνομικές και στρατιωτικές δυνάμεις της πρωτεύουσας. Η κατάσταση στη χώρα ήταν αρκετά τεταμένη, ιδιαίτερα αν αναλογιστεί κανείς τις εξελίξεις στο διεθνές τοπίο. Έτσι τη 10η Οκτωβρίου και καθώς ο Τσαλδάρης κατευθυνόταν στη Βουλή, τον σταμάτησαν οι αντιστράτηγοι Παπάγος και Ρέππας και ο υποναύαρχος Οικονόμου για να απαιτήσουν την πραξικοπηματική παλινόρθωση του Βασιλιά. Όταν ο Τσαλδάρης αρνήθηκε, του έκαναν γνωστή την απόφαση τους να καθαιρέσουν την κυβέρνηση.[438] Οι ανωτέρω τρείς σχημάτισαν μια επαναστατική επιτροπή η οποία σχημάτισε κυβέρνηση με πρόεδρο τον υποστηρικτή τους Γεώργιο Κονδύλη και στη συνέχεια επέβαλε κατάσταση έκτακτης ανάγκης. Η νέα κυβέρνηση υπό τον Κονδύλη ορκίστηκε στο Κοινοβούλιο πίστη στη πατρίδα και όχι στο Σύνταγμα ως είθισται, δείχνοντας τις διαθέσεις τους. Η πλειοψηφία της ομάδας των Λαϊκών αποχώρησε από το κοινοβούλιο

[434] Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Στατιστική των Εκλογών Εθνικής Συνελεύσεως της 9ης Ιουνίου 1935* και
Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π., σ. 14
[435] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π., σς. 1237-1238
[436] Βλαχόπουλος Σ., Αθήνα 2012, ό. π., σς. 342-343
[437] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 793-796
[438] Βλαχόπουλος Σ., Αθήνα 2012, ό. π., σς. 58-60

διαμαρτυρόμενη για τις εξελίξεις, με τους 82 βουλευτές που παρέμειναν εντός αυτού, να ψηφίζουν διάφορα νομοσχέδια τα οποία δεν θα ψηφίζονταν σε άλλη περίπτωση.[439] Μερικά από αυτά ήταν η κατάργηση του πολιτεύματος της αβασίλευτης δημοκρατίας θέτοντας σε ισχύ το Σύνταγμα του 1911, αλλά και η διατήρηση κάποιων διατάξεων του Συντάγματος του 1927. Το κίνημα, έδωσε ακόμα την ευκαιρία της εκκαθαρίσεως των βενιζελικών αξιωματούχων στο στράτευμα.[440] Ακόμα, επανήλθαν στο προσκήνιο νομοθετήματα τα οποία είχαν επιβληθεί στο παρελθόν, όπως ο νόμος περί Τύπου του 1837, ο νόμος Παπαναστασίου του 1924 περί προστασίας της Δημοκρατίας, αλλά και το «Ιδιώνυμο» του Βενιζέλου. Τα αποτελέσματα αυτών δοκίμασαν τόσο ο Γεώργιος Παπανδρέου όσο και ο Αλέξανδρος Παπαναστασίου, οι οποίοι εξορίστηκαν αμφότεροι στη Μύκονο.[441] Το δημοψήφισμα της 3ης Νοεμβρίου, ήταν ένα παράδειγμα για το πως μπορεί να γίνει νοθεία στις εκλογικές κάλπες, με το αποτέλεσμα να το καταδεικνύει. Συνολικά μετρήθηκαν 1.527.714 ψηφοδέλτια, με τα 1.491.992 να υποστηρίζουν τη Βασιλεία (97,6%) και τα 32.454 (2,1%) να στηρίζουν την αβασίλευτη Δημοκρατία. Ο αριθμός των ψηφοφόρων ήταν κατά 400.000 ψήφους περισσότερος από τις εκλογές του 1933 και 350.000 από αυτές του 1932.[442] Το δημοψήφισμα δεν αναγνώρισαν οι αρχηγοί των δημοκρατικών κομμάτων, ωστόσο ο Βενιζέλος κάλεσε τους κομματικούς του φίλους να δώσουν μια ευκαιρία στον Γεώργιο.[443] Κάτι που έπραξαν οι Φιλελεύθεροι, όπως παραχώρησαν και τη συγκατάθεση για την αναθεώρηση του Συντάγματος, ζητώντας παράλληλα τη προκήρυξη εκλογών και γενική αμνηστία.[444]

Έτσι, η επιστροφή του Βασιλέα Γεωργίου έγινε πραγματικότητα στις 25 Νοεμβρίου.[445] Την επιστροφή του, ακολούθησε η παραίτηση του Κονδύλη, ο οποίος περίμενε το Γεώργιο να του αναθέσει την εντολή σχηματισμού κυβέρνησης.[446] Ο Βασιλιάς ωστόσο, στις 30 Νοεμβρίου διόρισε υπηρεσιακή κυβέρνηση με πρόεδρο τον Κωνσταντίνο Δεμερτζή, δίνοντας παράλληλα αμνηστία σε όλους όσους είχαν εμπλακεί στο κίνημα της 1ης Μαρτίου.[447] Λίγο καιρό αργότερα ο Γεώργιος αποφάσισε τη

[439] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π., σς. 1241-1245 και
Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 795-798
[440] Χατζηιωσήφ Χ., Αθήνα 2009, ό. π., σς. 482-483
[441] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 801-803
[442] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π., σς. 1245-1247
[443] Μαυρογορδάτος Γ. Θ., Αθήνα 2017, ό. π. σς. 76-78
[444] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 804-805
[445] Δερτιλής Γ. Β., Κρήτη 2018, ό. π. σ. 744
[446] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π., σς. 1248-1249
[447] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σς. 809-811

διάλυση της Βουλής και προκήρυξε εκλογές για την 26η Ιανουαρίου 1936.[448] Στο προεκλογικό αγώνα που ξεκίνησε έκτοτε, Λαϊκοί και Φιλελεύθεροι συμφωνούσαν στην αποκατάσταση της Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας για την επαναφορά της πολιτικής ομαλότητας. Ο Μεταξάς προώθησε από τη μεριά του μία προεκλογική στάση που θα ενίσχυε την εκτελεστική εξουσία σε βάρος της νομοθετικής, ενώ παράλληλα έμεινε μακριά από τις αντιπαραθέσεις των άλλων κομμάτων.[449]

Οι τελευταίες εκλογές του Μεσοπολέμου

Οι εκλογές διεξήχθησαν όντως την 26η Ιανουαρίου, όπως είχε αρχικά προαναγγελθεί, αυτή τη φορά με τη συμμετοχή όλων των κομμάτων. Τα αποτελέσματα των εκλογών, οι οποίες διεξήχθησαν με το σύστημα της αναλογικής, για άλλη μία φορά δεν μπόρεσαν να αναδείξουν κάποιο κόμμα με σαφή υπεροχή έναντι των άλλων.[450] Οι Φιλελεύθεροι επικράτησαν συγκεντρώνοντας το 37,6%,[451] με 126 βουλευτές όμως, δεν ήταν δυνατό να δημιουργήσουν μία αυτοδύναμη κυβέρνηση. Ενώ ακόμα και με τη συνεργασία των βενιζελικών κομμάτων, πάλι δεν ήταν δυνατός ο σχηματισμός κυβερνήσεως συνεργασίας. Από την άλλη μεριά, ούτε οι δεύτεροι Λαϊκοί οι οποίοι συγκέντρωσαν το 22,1% και ανέδειξαν 72 Βουλευτές,[452] ήταν σε θέση να σχηματίσουν κυβέρνηση συνεργασίας η οποία να συγκεντρώνει τη πλειοψηφία της Βουλής. Ο λαός, έδειχνε πως δεν επιθυμούσε να παραδώσει τη τύχη της χώρας του σε αποκλειστικά ένα από τα υπάρχοντα παραδοσιακά κόμματα και επιθυμούσε τη συνεργασία των δύο μεγάλων.[453] Τη συνεργασία μεταξύ των δύο μεγάλων κομμάτων της εποχής, επεδίωξε περισσότερο ο αρχηγός των Φιλελευθέρων Φ. Σοφούλης, ο οποίος στη προσπάθεια να γεφυρώσει το χάσμα των δύο πλευρών, δήλωσε μετά τις εκλογές, ότι η νίκη των κομμάτων που στήριζαν τη παλινόρθωση καταδείκνυε την επιθυμία του λαού να παραμείνει η Βασιλεία.[454] Οι όροι που έθετε ωστόσο ο Τσαλδάρης (την παραχώρηση

[448] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π., σς. 1256-1258
[449] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π., σς. 1259-1260
[450] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σ. 815
[451] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π., σ. 15 και
Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Στατιστική των Εκλογών Εθνικής Συνελεύσεως της 26ης Ιανουαρίου 1936*
[452] Διγκαβές Κ., Θεσσαλονίκη 1986, ό. π., σ. 15 και
Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Στατιστική των Εκλογών Εθνικής Συνελεύσεως της 26ης Ιανουαρίου 1936*
[453] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π., σ. 816
[454] Μαυρογορδάτος Γ. Θ., Αθήνα 2017, ό. π. σς. 80-81

των Υπουργείων Εσωτερικών, Στρατιωτικών, Ναυτικού και Αεροπορίας), οδηγούσαν τον Σοφούλη σε άρνηση συνεργασίας.[455] Ο Βασιλιάς κάλεσε το Συμβούλιο του Στέμματος και έκανε έκκληση στα κόμματα να έρθουν σε συνεργασία για το καλό του τόπου, αφότου όμως οι συζητήσεις για συνεργασία δε πέτυχαν,[456] έδωσε στη χώρα υπηρεσιακή κυβέρνηση, με Πρωθυπουργό τον Κωνσταντίνο Δεμερτζή, ο οποίος είχε αναλάβει την ίδια θέση στο πρόσφατο παρελθόν και αντιπρόεδρο της κυβέρνησης τον Ιωάννη Μεταξά, ο οποίος ανέλαβε και το Υπουργείο Στρατιωτικών.[457] Ήταν μάλιστα, η πρώτη υπηρεσιακή κυβέρνηση της χώρας από το 1916.[458] Οι συζητήσεις για σχηματισμό κυβέρνησης από τα κοινοβουλευτικά κόμματα συνεχίστηκε, χωρίς όμως επιτυχία. Ο θάνατος του εν ενεργεία Πρωθυπουργού Δεμερτζή στις 13 Απριλίου, οδήγησε το Βασιλιά στο να ορκίσει αμέσως το Μεταξά ως νέο Πρωθυπουργό, χωρίς να πάρει προηγουμένως τη συγκατάθεση του κοινοβουλίου. Τότε, τα κοινοβουλευτικά κόμματα κατάλαβαν πως ήταν η τελευταία τους ευκαιρία για συνεργασία, αλλιώς ο Μεταξάς με τη συμπαράσταση του Βασιλιά, ήταν έτοιμος να προχωρήσει το Δικτατορικό του πρόγραμμα. Η επιδιωκόμενη συμφωνία όμως, δεν είχε έρθει για ακόμα μία φορά. Οι πολιτικές διαφορές των κομμάτων και τα προσωπικά πάθη των αρχηγών τους, δεν τους είχαν επιτρέψει να διακρίνουν τον κίνδυνο στον οποίο όδευε η χώρα.[459]

Κατά τη συνεδρίαση για τη παραχώρηση της ψήφου εμπιστοσύνης στη κυβέρνηση Μεταξά, οι 241 Βουλευτές των Φιλελευθέρων, των Λαϊκών, των Προοδευτικών, του Μεταρρυθμιστικού Κόμματος και του Εθνικού Κόμματος έδωσαν την θετική τους ψήφο στο νέο Πρωθυπουργό. Μόνο 16 στάθηκαν ενάντια σε αυτή τη κίνηση και ήταν ο Αλέξανδρος Παπαναστασίου και οι βουλευτές του Αγροτοεργατικού Κόμματος, ο Γεώργιος Παπανδρέου, ο Αλέξανδρος Μυλωνάς και οι κομμουνιστές, ενώ υπήρχαν και 4 αποχές. Ο Στεφανόπουλος δήλωνε μετά την διαδικασία, πως «εχρεωκοπήσαμεν ως Κοινοβουλευτισμός, εξεπέσαμεν ως Συνέλευσις, εχάσαμεν την συνείδησιν του προορισμού μας ως Εθνική Κυριαρχία».[460] Ο Παπανδρέου από μεριάς του δήλωσε σε έντονο ύφος, πως το κοινοβούλιο είχε πετύχει να στηρίξει μία κυβέρνηση αντικοινοβουλευτική και ανώμαλη, να δείξει τη παρακμή των

[455] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π. σς. 1265-1266
[456] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π. σς. 816-818
[457] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π. σς. 1266-1269 και
Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π. σς. 818-819
[458] Καρανικόλας Γ., Αθήνα 1973, ό. π. σ. 555
[459] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π. σς. 1266-1269
[460] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π. σς. 1270-1273

κοινοβουλευτικών θεσμών και να θέσουν σε κίνδυνο τις λαϊκές ελευθερίες.[461] Η ψήφος εμπιστοσύνης στο Μεταξά ήταν μόνο η αρχή, καθώς αυτή ακολούθησε η παύση των εργασιών της Βουλής από τη 1η Μαΐου μέχρι τις 30 Σεπτεμβρίου, καθώς και η εξουσιοδότηση στη κυβέρνηση να εκδίδει διατάγματα με την έγκριση μιας κοινοβουλευτικής επιτροπής 40 ατόμων.[462] Ο διορισμός ακόμα, του Θεόδωρου Σκυλακάκη ως Υπουργό Εσωτερικών, ενός πολιτικού με δικτατορική ιδεολογία στα πλαίσια του γερμανικού εθνικοσοσιαλισμού, φώτιζε το δρόμο στον οποίο κινούνταν Μεταξάς και Βασιλιάς.[463]

Παράλληλα μέχρι εκείνη τη περίοδο είχαν ήδη χάσει τη ζωή τους 4 πρώην Πρωθυπουργοί που θα μπορούσαν να ανατρέψουν τη πολιτική κατάσταση της χώρας. Και αν ο Δεμερτζής δεν υπήρξε μία ισχυρή πολιτική προσωπικότητα, οι θάνατοι του Γεωργίου Κονδύλη, αλλά κυρίως του Ελευθερίου Βενιζέλου και του Παναγή Τσαλδάρη, οι οποίοι στιγμάτισαν τις δύο αντίπαλες παρατάξεις για περισσότερο από μία δεκαετία, τάραξαν την ελληνική πραγματικότητα, αφήνοντας τα κόμματα τους χωρίς ισχυρές ηγετικές προσωπικότητες με πολιτικό δαιμόνιο για την ανάληψη ρηξικέλευθων αποφάσεων για τη χώρα. Μετά από μία περίοδο έντονων ταραχών στη χώρα, με συμπλοκές, νεκρούς και τραυματίες,[464] αλλά και διαρροών στο Τύπο για συμμαχία Φιλελευθέρων και Κομμουνιστών στο ναυτικό, ο Μεταξάς βρήκε αφορμή να θέσει σε ισχύ το πλάνο που είχε εξ αρχής κατά νου. Όταν ο ΓΣΕΕ και η ΕΓΣΕΕ ανακοίνωσαν εικοσιτετράωρη απεργία για τη 4η Αυγούστου, ο Μεταξάς με το πρόσχημα της απειλούμενης ανατροπής του καθεστώτος, επέβαλε το στρατιωτικό νόμο στη χώρα,[465] ιδρύοντας το «Νέον Κράτος».[466] Αυτό, αν και είχε κοινά στοιχεία με τα δικτατορικά καθεστώτα της Ευρώπης, διέφερε εκ βάθρων στην έλλειψη λαϊκής βάσης και στην απουσία ιδεολογίας, μιας και παρότι δικτατορικό καθεστώς, κινήθηκε στο χώρο της φιλελεύθερης Δημοκρατίας κατά τη περίοδο του πολέμου.[467] Στον οικονομικό τομέα, η απουσία προγράμματος ήταν αισθητή, με τη τάση του Μεταξά να επικεντρώνεται σε μία κλειστή οικονομία με ανάπτυξη της βιομηχανίας.[468] Κάτω από αυτό το πρίσμα, θα οδηγούταν η χώρα στην εμπλοκή της στο Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

[461] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π. σς. 832-833
[462] Αλιβιζάτος Νίκος, Αθήνα 1995, ό. π., σς. 73-74
[463] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π. σς. 1270-1273
[464] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π. σς. 837-841
[465] Herring G., Αθήνα 2004, ό. π. σς. 1273-1277
[466] Χατζηιωσήφ Χ., Αθήνα 2002, τ. 2.2, ό. π. σς. 114-115
[467] Αλιβιζάτος Νίκος, Αθήνα 1995, ό. π., σς. 87-88
[468] Χατζηιωσήφ Χ., Αθήνα 2002, τ. 2.1, ό. π. σς. 54-55

Αυτός και ο εμφύλιος σπαραγμός που ακολούθησε, θα άλλαζαν για πάντα το τρόπο που αντιμετώπιζε η κοινωνία τη πολιτική και τα κόμματα. Οι επόμενες εκλογές έλαβαν χώρα 10 χρόνια μετά από τις τελευταίες, αυτές του 1936 και δεν είχαν να θυμίζουν σε πολλά τη ταραγμένη περίοδο του μεσοπολέμου.

1936-Το έτος των 6 Πρωθυπουργών

Κλείνοντας το δεύτερο μέρος αυτού του έργου, με τα γεγονότα που έλαβαν χώρα το 1936, θεωρείται απαραίτητη και η αναφορά σε ένα μοναδικό γεγονός που έλαβε χώρα το συγκεκριμένο έτος. Η χρονιά αυτή, έχει μείνει χαραγμένη στην ιστορία, για το θάνατο 6 σπουδαίων για τη χώρα, πολιτικών προσωπικοτήτων. Πρόκειται για τους 5 πρώην Πρωθυπουργούς Γεώργιο Κονδύλη, Ελευθέριο Βενιζέλο, Παναγή Τσαλδάρη, Αλέξανδρο Ζαΐμη και Αλέξανδρο Παπαναστασίου, αλλά και τον εν ενεργεία Πρωθυπουργό Κωνσταντίνο Δεμερτζή. Οι θάνατοι των 6 σπουδαίων αυτών ανδρών, δημιούργησε ένα ηγετικό κενό στη πολιτική σκακιέρα των κομμάτων του Κοινοβουλίου, το οποίο μαζί με τις συνθήκες που αναλύθηκαν παραπάνω, εκμεταλλεύτηκε ο Ιωάννης Μεταξάς για να ασκήσει τη πολιτική του συγκεντρωτισμού που επιθυμούσε, με τη κήρυξη της Δικτατορίας του τη 4η Αυγούστου 1936. Παρακάτω θα γίνει μία σύντομη αναφορά στο θάνατο εκάστου πολιτικού και στο πως τον βίωσε η κοινωνία των Πατρών μέσα από τα «μάτια» του τοπικού Τύπου.

Πρώτος χρονολογικά θάνατος, ήταν αυτός του Γεωργίου Κονδύλη ο οποίος σημειώθηκε στις 31 Ιανουαρίου. Ο Νεολόγος ενημέρωσε τους πατρινούς για το θάνατο του πολιτικού στο φύλλο της 1ης Φεβρουαρίου, με τη παράθεση ενός εκτενούς άρθρου για τη κατάσταση της υγείας του. Αναφέρει ότι ο θάνατος προήλθε από ανακοπή καρδιάς, όμως ο πρώην Πρωθυπουργός και στρατηγός νοσούσε για κάποιες μέρες με πυρετό, ενώ λίγες μέρες πριν το θάνατο του, είχε υποβληθεί σε αιμοκάθαρση. Καθώς ήταν κλινήρης αλλά ευδιάθετος, δέχθηκε επισκέψεις πολιτικών του φίλων και βουλευτών μέχρι το μεσημέρι. Μετά το γεύμα του και καθώς επέστρεφε στο κρεβάτι του, η υπηρέτρια του διαπίστωσε πως είχε πέσει ξαφνικά στο πάτωμα, χωρίς να έχει τις αισθήσεις του. Λίγο αργότερα διαπιστώθηκε ο θάνατος του από ανακοπή. Μετά την είδηση του θανάτου του άρχισαν να συρρέουν στο σπίτι του πολιτικοί του φίλοι για να τον αποχαιρετήσουν. Το άρθρο της εφημερίδος ολοκληρώνεται με τη παράθεση ενός

σύντομου βιογραφικού του θανούντος, χωρίς να μας ενημερώνει για κάποια λαϊκή εκδήλωση στη πόλη ή για το γενικότερο κλίμα μετά την είδηση του θανάτου.

ΑΠΕΘΑΝΕΝ ΑΙΦΝΙΔΙΩΣ ΧΘΕΣ Ο ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΟΝΔΥΛΗΣ

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΠΡΟΗΛΘΕΝ ΕΚ ΣΥΓΚΟΠΗΣ ΤΗΣ ΚΑΡΔΙΑΣ

Η ΚΗΔΕΙΑ ΤΟΥ ΘΑ ΓΙΝΗ ΤΟ ΑΠΟΓΕΥΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ.--ΑΙ ΑΠΟΔΟΘΗΣΟΜΕΝΑΙ ΤΙΜΑΙ

ΑΘΗΝΑΙ. Όλως αιφνιδίως απεβίωσε σήμερον περί την **12.20'** ο στρατηγός **Γεώργιος Κονδύλης.** Ο αρχηγός του ριζοσπαστικού κόμματος ήστες από ετών υπέφερεν εξ άσθματος, είχεν αδιαθετήσει από της παρελθούσης Τρίτης, χθες δε το απόγευμα επειδή είχε μικρόν πυρετόν, υπεβλήθη εις αφαίμαξιν. Την εφωναν σήμερον η κατάστασίς του δεν ενέπνεεν απηυχίας, ήτο δε μάλλον απελπιστικός. Πάντως παρέμεινεν εις το δωμάτιον του ύπνου από της 10ης π.μ. ήρχισαν δε να τον επισκέπτωνται διάφοροι πολιτικοί του φίλοι, βουλευταί κλπ, μεθ' ων συνωμίλησεν επί πολλην ώραν επί της πολιτικής καταστάσεως.

Περί την μεσημβρίαν ενημέτεσθεν έλαφρώς και κατόπιν, προκειμένου να κοιμηθή, εζήτησε, παραμένων πάντοτε επί της κλίνης, την βούρτσαν των οδόντων. Όταν η υπηρέτρια είσηλθεν εις το δωμάτιον προσκομίζουσα τα ζητηθέντα, ανεχώρουν οι τελευταίοι εναπομείναντες Σταμ. Μερκούρης, Δημοσκίτης, Χρυσικός και Σκαλιώτης. Δεν είχον όμως προφθάσει να κατέλθουν την κλίμακα και ήκουσαν τας εντρόμους φωνάς της υπηρετρίας καλούσης αυτούς ν' ανέλθουν, διότι καθ' ην ώραν αρχηγός των έπλυνε τους οδόντας ανακαθήμενος εις την κλίνην, απότομα έξαφνα και έπειτα υπτίως, αποδεσας, τας αισθήσεις.

Οι φεύγοντες έσπευσαν να επιστρέψουν, οι δε εξ αυτών ιατροί κ. κ. Χρυσικός και Σκαλιώτης του έκαμαν πάραυτα ενέσεις καμφοράς και τεχνητάς αναπνοάς, αλλ' αι προσπάθειαι των ουδέν αποτέλεσμα έφερον. Ο στρατηγός πεθών συγκοπήν της καρδίας, εξέπνευσεν εντός 7-8 λεπτών. Εκλήθη εν τω μεταξύ ο καθηγητής κ. Μπένσης, ο οποίος όμως περιωρίσθη απλώς να βεβαιώση τον θάνατον.

Η είδησις του θανάτου του αρχηγού του Ριζοσπαστικού κόμματος διεδόθη αστραπιαίως εις την πόλιν, προύκάλεσε δε εντύπωσιν. Ολίγον αργότερον ήρχισαν συρρέοντες εις την οικίαν του θανόντος παρά τό Κολωνάκι βουλευταί, αξιωματικοί και διάφοροι πολίται. Επίσης προσήλθον ο κ. Θεοτόκης, ο υπουργός των Στρατιωτικών κ. Παπάγος, και ο υφυπουργός του Πολιτικού Γραφείου εκ μέρους της Κυβερνήσεως, ο πρώην διοικητής της Ειδικής Ασφαλείας κ. Ζέζας, ο νύν τοιούτος κ. Αγγελέτος και άλλοι.

Η είδησις του θανάτου ετηλεγραφήθη πρός τους συγγενείς του νεκρού διαμένοντος εις Τρίκκαλα και Αγρίνιον.

Επειδή εξεφράσθη η υπόνοια μη τυχόν πρόκειται περί νεκροφανείας, ή ταρίχευσις του θανόντος δεν θά γίνη πρό της παρελεύσεως 24ώρου. Η κηδεία του θά γίνη την Κυριακήν τό απόγευμα.

Ο κ. Γ. Ράλλης εύρισκόμενος εις την οικίαν του αρχηγού του Κονδύλη κατά την στιγμήν του θανάτου του αφηγήθη τα εξής :

—Δεν εδείκνυεν απολύτως τίποτε ότι επρόκειτο μετ' ολίγην ώραν ν' αποθάνη. Συνεζήτει μέ πολλήν ζωηρότητα διά την κατάστασιν και ήτο υπέρ ποτε αδιάλλακτος, τονίζων ότι δεν έπρεπε ν' αφεθούν οι βενιζελικοί εις την επιτυχίαν των. Από της πρωΐας είχε συζητήσει μετά πλείστων φίλων του, εις όλους δε εδείκνυε την ιδίαν ζωηρότητα. Εγώ είχα αποχωρήσει ολίγα μόλις λεπτά πρίν καθήση εις το γεύμα του.

Ο προσωπικός φίλος του θανόντος κ. Δ. Αναγνωστόπουλος αφηγήθη τα εξής :

—Δεν είχεν απολύτως τίποτε το σοβαρόν, ώστε νά μας κάμη νά προσέξωμεν ιδιαιτέρως. Ήτο τόσον απότομος ο θάνατός του, ώστε δέν επρόφθασε νά είπη σέ κανένα ούτε μίαν λέξιν. Πέντε λεπτά πρό του θανάτου του μοΰ είπε και κατέβηκα διά νά τηλεφωνήσω εις τον σωματάρχην Πιτσίκαν και τον Ρέππαν νά έλθουν εις τό σπίτι του, διότι τούς ήθελε. Όσο ν' ανεβώ και ενώ άκόμη δέν είχα τηλεφωνήσει, είχεν αποθάνει.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ο Γεώργιος Κονδύλης εγεννήθη εις τον Πρωσσόν της Ακαρνανίας τω 1879. Μετέσχεν ως εθελοντής της επαναστάσεως της Κρήτης του 1896 και κατόπιν ως στρατιώτης εις τον πόλεμον του 1897, προαχθείς εις το πεδίον της μάχης εις δεκανέα.

Κατόπιν μετέσχεν εις τους αγώνας εναντίον των Βουλγάρων και προήχθη εις ανθυπασπιστήν. Οι Βαλκανικοί πόλεμοι τον εύρον λοχαγόν του ίππου πεζικού συντάγματος της Μεραρχίας Μανουσογιαννάκη. Έλαβε μέρος εις διαφόρους μάχας και ιδίως εις τας μάχας παρά την Κορυτσάν εναντίον των Αλβανών.

Μετά τους Βαλκανικούς πολέμους εστοποθετήθη εις την Μεραρχίαν Σερρών, και ήτο διοικητής του όχυρού της Φαιάς Πέτρας κατά την είσοδον των Γερμανοβουλγάρων. Κατόπιν έλαβε μέρος εις τον στρατόν της προσωρινής Κυβερνήσεως της Θεσσαλονίκης και αναλαβών την διοίκησιν του 1ου Συντάγματος Σερρών διέπρεψεν εις τας επιχειρήσεις του Σκρά.

Ο Γ. Κονδύλης μετέσχεν επίσης της εκστρατείας εις την Ρωσσίαν και των Μικρασιατικών επιχειρήσεων.

Τό 1920 εύρέθη εις την Κωνσταντινούπολιν αντιτιθέμενος πρός τό επικρατήσαν τότε εν Ελλάδι καθεστώς. Μετά την Μικρασιατικήν καταστροφήν ανέλαβε την διοίκησιν της Μεραρχίας Κρήτης και κατά τό 1923 έλαβεν ενεργώτερον μέρος εις την κατάστολήν του κινήματος Λεοναρδοπούλου—Γαργαλίδη. Ως πληρεξούσιος της Εθνοσυνελεύσεως του 1923 πρωτηγωνίστησεν εις την ανακήρυξιν της Δημοκρατίας και επανειλημμένως έγινεν υπουργός των Στρατιωτικών.

Τό 1926 ανατρέψας την δικτατορίαν του κ. Παγκάλου, εσχημάτισε Κυβέρνησιν και ενήργησεν εκλογάς, παραδώσας κατόπιν την εξουσίαν εις την Οικουμενικήν Κυβέρνησιν. Κατά τας εκλογάς του 1928 εξελέγη βουλευτής Καβάλλας και ως αρχηγός ιδιαιτέρου κόμματος συνεργάσθη μετά της Κυβερνήσεως του κ. Βενιζέλου. Κατά τό 1932 ήλθεν εις ρήξιν μέ τους Φιλελευθέρους και συνεμάχησε μετά του Λαϊκού κόμματος.

Μετά τας εκλογάς του Μαρτίου 1933 έλαβε μέρος εις την Κυβέρνησιν Τσαλδάρη, ως αντιπρόεδρος αυτής μέχρι της 10ης Οκτωβρίου. Τότε ως γνωστόν ανατρέψας τον κ. Τσαλδάρην ανέλαβεν ο ίδιος την εξουσίαν και ενήργησε τό δημοψήφισμα διά την επαναφοράν του Βασιλέως. Κατά τας τελευταίας εκλογάς, ως γνωστόν, συνεμάχησε μετά του κ. Θεοτόκη και ίδρυσε μετ' αυτού τό κόμμα της Ριζοσπαστικής Ενώσεως.

Εικόνα 5: Νεολόγος 1/2/1936, Αρ. Φ. 31, Θάνατος Κονδύλη.

Δεύτερη απώλεια για το πολιτικό κόσμο της χώρας, ήταν αυτή του Ελευθερίου Βενιζέλου. Η πληροφόρηση της κακής καταστάσεως της υγείας του κρητικού πολιτικού έγινε πρώτα από γερμανικό πρακτορείο ειδήσεων, για να ακολουθήσει μία σειρά τηλεγραφημάτων στους εν Ελλάδι συνεργάτες του, ότι η υγεία του βρίσκεται σε κακή κατάσταση. Ο Βενιζέλος στις 13 Μαρτίου είχε υποστεί εγκεφαλικό επεισόδιο το οποίο αντελήφθη η σύζυγος του, εξαιτίας του ότι ο τέως Πρωθυπουργός ψεύδιζε, και έτσι κάλεσε γιατρό. Ο Βενιζέλος όμως μέχρι την άφιξη του γιατρού, είχε χάσει τις αισθήσεις του τις οποίες δεν θα ανακτούσε έκτοτε. Μετά από πέντε ημέρες, το πρωινό της 18ης Μαρτίου, ο Βενιζέλος άφησε τη τελευταία του πνοή στο Παρίσι. Η σωρός του, αφότου της αποδόθηκαν μεγάλες τιμές από τη γαλλική και την ιταλική κυβέρνηση κατά την επιστροφή της στην Ελλάδα, οδηγήθηκε με αντιτορπιλικό στα Χανιά, όπου και έγινε η κηδεία. Εκεί δεκάδες χιλιάδες λαού συμμετείχαν στο μυστήριο, το οποίο κατέληξε με την ανάκρουση του επικήδειου λόγου που είχε ο ίδιος αναγγείλει στη Βουλή το 1932.[469]

Τη τεράστια σημασία του γεγονότος του θανάτου του Βενιζέλου, αντιλαμβάνεται κανείς, από τον όγκο των αναφορών του Τύπου στο γεγονός. Από τις 18 Μαρτίου, όταν και έγινε η πρώτη αναφορά στο Νεολόγο για τη τραγική κατάσταση της υγείας του, οι πατρινοί περιφέρονταν στους δρόμους για να μάθουν νεότερα για την υγεία του πολιτικού. Μερικοί μάλιστα, έσπευσαν στις εκκλησίες για να προσευχηθούν για την υγεία του. Η αναγγελία του θανάτου του στις 19 Μαρτίου, συνοδεύτηκε με πλήθος άρθρων τα οποία έγραφαν τα καλύτερα λόγια για το νεκρό. Άρθρα συναισθηματικά φορτισμένα, τα οποία τον χαρακτήριζαν ως δημιουργό της Ελλάδας, τον μεγάλο εθνικό άνδρα, τον ευεργέτη και σωτήρα της πατρίδας και πολλά άλλα. Στο Νεολόγο φιλοξενήθηκαν ανταποκρίσεις και από το εξωτερικό για το τραγικό συμβάν ενώ και ο ίδιος με άρθρα του προσπάθησε να τιμήσει τη μνήμη του νεκρού πολιτικού. Είναι ακριβές να ειπωθεί, πως ο Νεολόγος αναγράφει στο πρωτοσέλιδο του τα σχετικά με το θάνατο του Βενιζέλου και της μεταφοράς του από τη Γαλλία στα Χανιά και εν τέλει του μυστηρίου που ακολούθησε εκεί, σε 13 φύλλα του από τις 18 έως και τις 30 Μαρτίου. Ακόμα και κατά τη μέρα της εθνικής επετείου η σύνδεση με τον νεκρό ηγέτη ήταν αναπόφευκτη. Όπως γίνεται αντιληπτό, η εφημερίδα που υποστήριξε σθεναρά τον αρχηγό των Φιλελευθέρων για όσο εκείνος κυριάρχησε στο

[469] Δαφνής Γ., Αθήνα 1997, ό. π. σς. 821-822

πολιτικό πεδίο της χώρας, δεν μπορούσε να περιγράψει το θάνατό του σαν έναν οποιοδήποτε άλλο θάνατο.

ΝΕΟΛΟΓΟΣ ΠΑΤΡΩΝ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ
ΕΤΗΣΙΑ . . . . . ΣΤΕΡΛΙΝΑΙ 2
ΕΞΑΜΗΝΟΣ . . . . . » 1
ΕΝ ΑΜΕΡΙΚΗ . . . . . ΔΟΛΛΑΡΙΑ 10
ΠΡΟΠΛΗΡΩΝΟΝΤΑΙ
ΚΑΤΑΧΩΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

ΤΡΙΤΗ 18 ΜΑΡΤΙΟΥ 1936 | ΓΡΑΦΕΙΑ: ΟΔΟΣ ΚΑΝΑΚΑΡΗ 179 | ΤΗΛΕΦ. ΓΡΑΦΕΙΩΝ 26-93 – ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΩΝ 26-94 | ΕΤΟΣ ΜΒ'. ΑΡΙΘΜΟΣ 73

ΡΩΤΑΤΟΝ ΑΓΓΕΛΜΑ ΜΕΤΕΔΟΘΗ ΧΘΕΣ ΕΚ ΠΑΡΙΣΙΩΝ
ΤΟ ΟΠΟΙΟΝ Ο ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΣ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΘΕΡΙΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ ΠΑΛΑΙΕΙ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟΝ

***Εικόνα 6**: Νεολόγος 18/3/1936, Αρ. Φ. 73, Αναγγελία ασθένειας Βενιζέλου.*

ΠΡΟΩΠΤΩΣ ΑΝΗΓΓΕΛΘΗ ΧΘΕΣ ΤΟ ΑΠΟΓΕΥΜΑ ΟΤΙ
ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ ΑΣΘΕΝΕΙ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΩΣ ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ
ΕΙΧΕΝ ΥΠΟΣΤΗ ΝΕΑΝ ΚΡΙΣΙΝ ΕΚ ΤΗΣ ΦΛΕΒΙΤΙΔΟΣ
ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΝ ΕΠΕΔΕΙΝΩΣΕ ΠΡΟΣΒΟΛΗ ΓΡΙΠΠΗΣ
ΑΙ ΑΝΗΣΥΧΙΑΙ ΤΩΝ ΙΑΤΡΩΝ ΕΚ ΤΗΣ ΠΕΡΙΠΛΟΚΗΣ
ΑΙ ΛΗΦΘΕΙΣΑΙ ΠΡΩΤΑΙ ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΘΛΙΒΕΡΟΥ ΣΥΜΒΑΝΤΟΣ

ΑΘΗΝΑΙ. Ὅλως ἀ-
προσδοκήτως τὰς πρώτας
ὥρας
ἐμεσημεριανὰς
ἐφημερίδας καὶ ρα-
διογραφήματα ἐκ Πα-
ρισίων ἀνήγγειλαν ὅτι ὁ
ἐκεῖ εὑρισκόμενος κ.
Ἐλευθέριος Βενιζέλος ἀ-
σθενεῖ βαρέως. Αἱ δὲ νεώ-
τεραι μέχρι τῆς 5.30'
μ.μ. πληροφορίαι ἐκ Πα-
ρισίων περὶ τῆς κατα-
στάσεως τῆς ὑγείας τοῦ κ. Βε-
νιζέλου παρουσιάζουν αὐ-
τὴν ὡς ἀπελπιστικήν.

Ἐκτὸς τῶν δημοσιογρα-
φικῶν τηλεγραφημάτων
ἐλήφθησαν μετὰ μεσημε-
ρίαν καὶ ἰδιωτικὰ τοι-
αῦτα μεταδίδοντα σχεδὸν
ἀκριβοτύπως τὸ ὑλιβεράϊον
τέλεγμα τῆς ἐπιβεπώσε-
ως τῆς ὑγείας τοῦ κ. Βε-
νιζέλου.

Ὅθεν ὁ κ. Σοφοκλῆς ἐ-
πῆρε τὴν 3ην μ.μ. μὲ
ὥραν ἀποστολῆς ἐκ Πα-
ρισίων 1ην (ὥρ. Ἀθη-
νῶν 1ην μ.μ.) τὸ ἀκόλου-
θον τηλεγράφημα:

«Μὲ βαθυτάτην ὀδύ-
νην γνωρίζω ὅτι ὁ
Πρόεδρος ἀσθενεῖ σο-
βαρώτατα.

ΕΛΕΝΑ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

Ὁ κ. Σοφοκλῆς ὡς ἔλα-
βε τὸ τηλεγράφημα, ἔ-
σπευσε νὰ παρακαλέσῃ τη-
λεγραφικῶς τὴν κυρίαν
Βενιζέλου ὅπως εὐαρε-
στηθῇ καὶ τηλεγραφήσῃ
λεπτομερείας περὶ τῆς α-
σθενείας τοῦ συζύγου της
καὶ τὰ τυχὸν εἰ δυνατὸν
ἐπὶ τῆς πορείας
τῆς καταστάσεως αὐτοῦ.

Μετ' ὀλίγον ὁ κ. Κα-
γιαννόπουλος ἐλάμβανε τὸ ἀ-
κόλουθον τηλέγραμμα ἐκ μέ-
ρους τοῦ εὑρισκομένου
ἐν Παρισίοις κ. Δεσμη-
βίου μὲ ὥραν ἀποστολῆς
11.38' π.μ., ἤτοι ὥραν
Ἀθηνῶν 1.38' μ.μ.

«Κατάστασις Προέδρου
Βενιζέλου ἀπελπιστική.»

ΔΙΟΜΗΔΗΣ

Τελευταῖον ληφθὲν τη-
λεγράφημα ἦτο τοῦ βα-
ρόνου Σκουλᾶ, ἀναχωρή-
σαντος ἐντεῦθεν τὸ 2ἑβ-
δομον πρὸς συνάντησιν
τοῦ κ. Βενιζέλου καὶ φθά-
σαντος ἐκεῖ τὴν 8.30' π.
σήμερον. Τὸ τηλεγρα-
φημα ἀπευθυνόμενον πρὸς
τὸν κ. Ζάννα, μὲ ὥραν
ἀποστολῆς Παρισίων 12.
10', ἤτοι ὥραν Ἀθηνῶν
2.10'. ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Κατάστασις Βενιζέλου
ἀπελπιστική.»

ΣΚΟΥΛΑΣ

Παρόμοιον τηλεγράφη-
μα ὅτι ἡ κατάστασις τοῦ
κ. Βενιζέλου εἶνε ἀπελ-
πιστική, ἔλαβε τὴν 4ην μ.
μ. καὶ ὁ γενικὸς διευθυν-
τὴς τοῦ Ὑπουργείου Ἐ-
ξωτερικῶν κ. Μαυρουδῆς.

ΠΑΡΙΣΙΟΙ. (52ρα
3.30' μ.μ.) Οἱ ὀξυά-
πτοντες ἰατροὶ καθηγη-
ταὶ Ζανέδ καὶ Ἀμπρα-
μὲ ἐξῆλθον τὴν 2.30
μ.μ. ἀνακοινωθὲν καθ'
ὃ ὁ κ. Βενιζέλος πρω-
ἠξύθη καὶ ἀπὸ γρίπ-
την, ἡ κατάστασις του
ἔτι εἶνε πολὺ σοβαρά.

ΑΘΗΝΑΙ. Κατὰ
συμπληρωματικὰς τη-
λεγραφικὰς πληροφο-
ρίας ἐκ Παρισίων, ὁ κ.
Βενιζέλος ἀπὸ τριη-
μέρου προσεβλήθη ὑ-
πὸ φλεβίτιδος. Ἐκλή-
θη ἀμέσως ὁ θεράπων
ἰατρὸς καθηγητὴς Ἀμ-
πραμὶ ὅστις ἐξετάσας
τὸν ἀσθενῆ, συνέστησε
πλήρη ἀνάπαυσιν, ἀ-
παγορεύσας εἰς αὐτὸν
νὰ δέχεται ἐπισκέψεις
ὡς καὶ πᾶσαν ἄλλην ἀ-
πασχόλησιν τοῦ πνεύ-
ματος. Ἀπὸ τῆς πρώ-
της στιγμῆς ὁ Ἀμπρα-
μὶ διεκήρυξε τὴν ἀ-
νησυχίαν του διὰ τὴν
κατάστασιν λόγῳ τῆς
ἡλικίας τοῦ ἀσθενοῦς.
Ἤλπιζεν ὅμως ὅτι ἡ
κρᾶσις του θὰ ὑπερ-
νίκα καὶ τὴν φορὰν αὐ-
τὴν τὴν κρίσιν. Ὑπὸ
τὴν προϋπόθεσιν, ἰφυ-
σικά, ὅτι δὲν θὰ ἐπήρ-
χετο ἄλλη περιπλοκή.
Δυστυχῶς ἡ περιπλο-
κὴ δὲν ἀπεφεύχθη. Ἀ-
πὸ δεκημέρου ὁ κ. Βε-
νιζέλος προσεβλήθη
καὶ ὑπὸ γρίππης
πρᾶγμα ὅπερ ἐπιδεινώνει τὴν κατάστασιν.

Ὁ καθηγητὴς Ἀμ-
πραμὶ συνεκρότησε
περὶ τὴν μεσημβρίαν
ἰατρικὸν συμβούλιον
ἀπὸ τοὺς πλέον ἐπιφα-
νεῖς ἰατρικοὺς προσω-
πικότητας τῶν Παρι-
σίων. Μετὰ τὸ συμβού-
λιον ὁ Ἀμπραμὶ ἐ-
ξουσιοδότησε τὴν κυ-
ρίαν Βενιζέλου νὰ ἀ-
νακοινώσῃ ἐκ μέρους
του, ὅτι ἡ περιπλοκὴ
τῆς γρίππης δημιουρ-
γεῖ μεγάλας ἀνησυχί-
ας διὰ τὴν ὑπόστασιν
τοῦ ἀσθενοῦς.

Μέχρι τῆς στιγμῆς
πάντως ἐκείνης ὁ ἀ-
σθενὴς διετήρει ἀπο-
λύτως τὴν διαύγειαν
τοῦ πνεύματός του.
Εἰς τὸ διαμέρισμά
του εὑρίσκοντο συνε-
χῶς, ἐκτὸς τῆς συζύ-
γου του, αἱ δύο υἱαί
του Κυριάκος καὶ Σο-
φοκλῆς καὶ ὁ γαμβρός του
ἰατρὸς κ. Σκουλᾶς.

ΑΘΗΝΑΙ. Τὸ ἀναγγείλαν
τὴν ἀσθένειαν τοῦ κ. Βενι-
ζέλου πρῶτον ραδιογράφη-
μα ἔχει ὡς ἑξῆς:

«ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ. Τὸ
Πρακτορεῖον Ἐρυζόσε-
αν πληροφορεῖται ἐκ Πα-
ρισίων ὅτι κατὰ τὴν ἐφη-
μερίδα Ἡμέραν, ὁ 70
τοῦτος πολιτικὸς ἀνὴρ Ἐ-
λευθέριος Βενιζέλος ἀ-
σθενεῖ σοβαρῶς. Ἡ κατά-
στασίς του προκαλεῖ ἀνη-
συχίας μεταξὺ τοῦ περι-
βάλλοντός του.

Ἐὰν 45.225' μ.μ. ἀκρι-
βῶς τὰ «Ἀθηναϊκὰ Νέα
συνδεθοῦν τηλεφωνικῶς
μὲ τοὺς Παρισίους κατὰ
θυμὸν νὰ ἔχουν πλέον τὴν

τηλεφωνικὴν ἐπικοινωνί-
αν μετὰ τοῦ κ. Κυριάκου
Βενιζέλου.

Εἰς ἐρώτησιν περὶ τῆς κα-
τάστάσεως τοῦ μεγάλου ἀ-
σθενοῦς, ὁ κ. Κ. Βενιζέλος
ἀπήντησεν:

—Ἡ κατάστασις τοῦ πα-
τέρα εἶναι σοβαρά.

Εἰς ἄλλην ἐρώτησιν περὶ
τῶν λόγων οἵτινες ἐμπνέ-
ουν αὐτὴν τὴν μεγάλην ἀ-
νησυχίαν, ὁ κ. Κυριάκος Βε-
νιζέλος ἀπήντησε:

—Προσεβλήθη ἀπὸ φλε-
βίτιδα καὶ γρίππην. Τὸ
δυστύχημα εἶνε ὅτι παρα-
τηρεῖται ἐξασθένησις τῆς
καρδίας.

Ἐρωτηθεὶς ἂν ἔχῃ πλή-
ρεις τὰς αἰσθήσεις του ὁ
κ. Πρόεδρος, ὁ κ. Κ. Βενι-
ζέλος ἀπήντησεν:

—Ἀπὸ τὸ μεσημέρι ὄχι
ἐντελῶς.

Ἐρωτηθεὶς ἂν ἔγινε νέον
συμβούλιον ἰατρῶν καὶ τί
ἀπεφάνθη τοῦτο ἀπήντησεν:

—Ἔγιναν ἀλλεπάλληλα
καὶ μετὰ τὸ τελευταῖον
οἱ ἰατροὶ ἀνεκοίνωσαν ὅτι
ἡ κατάστασις εἶνε σοβα-
ρωτάτη.

Ἐρωτηθεὶς ἂν δικαιολο-
γῆται ἡ ἀπαισιοδοξία ἥτις
ἐκυριάρχησεν εἰς Ἀθήνας
καὶ καθ' ἣν δὲν ὑπάρχουν
ἐλπίδες διασώσεως τοῦ Προ
έδρου, ἀπήντησε:

—Δὲν ἠμπορῶ νὰ εἴπω
οὔτε ναὶ οὔτε ὄχι. Ἐκεῖνο
ποὺ γνωρίζω εἶνε ὅτι ἡ
κατάστασίς του εἶνε σο-
βαρωτάτη.

Η ΕΝΤΥΠΩΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΟΛΙΝ ΜΑΣ ΕΚ ΤΗΣ ΑΣΘΕΝΕΙΑΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

Ἡ εἴδησις τῆς αἰφνιδίας
ἀσθενείας τοῦ κ. Βενιζέλου,
γνωσθείσα τὰς ἀπογευμα-
τινὰς ὥρας εἰς τὴν πόλιν
μας, προὐκάλεσεν ὀδυνηρο-
τάτην ἐκπληξιν καὶ ζωηροτά-
την συγκίνησιν. Οἱ φιλελεύ-
θεροι πολῖται, καὶ τοιοῦτοι
ἀκόμη τῶν ἀντιθέτων πολι-
τικῶν μερίδων, μετ' ἀδημο-
νίας ἐζήτουν παντοίας πλη-
ροφορίας περὶ τοῦ ἀκριβοῦς τῆς εἰδή-
σεως, καὶ ἐν τοιαύτῃ περι-
πτώσει λεπτομερείας περὶ
τῆς νόσου καὶ τῆς ἐξελίξε-
ως αὐτῆς. Τὴν ἐσπέραν, ὅτε
ἡ ἐπιβεβαίωσις τῆς εἰδήσε-
ως ὑπῆρξε πλήρης, ἡ συγκί-
νησις ἐκορυφώθη καὶ ἡ κί-
νησις τοῦ κόσμου πρὸς πᾶν
σημεῖον, ὁπόθεν ἠλπιζεν ὅτι
θὰ κατωρθώνε νὰ μάθῃ
κάτι σχετικώς, ἦτο ζωηρό-
τητος ἀσυνήθους. Τὰ δημο-
σιογραφικὰ γραφεῖα ἰδίως
κατεκλύζοντο μέχρι βαθεί-
ας νυκτὸς ἀπὸ πλῆθη πολι-
τῶν, ζητούντων μετ' ἀγωνι-
ώδους ἐνδιαφέροντος νὰ
μάθουν ὅ,τι νεώτερον μετε-
δίδετο περὶ τῆς καταστάσε-
ως τοῦ ἀσθενοῦς.

Γενικῶς ἡ χθεσινὴ νὺξ
διέρρευσεν ἐν ἀπειρογράπτῳ
ἀγωνίᾳ καὶ ἀνησυχίᾳ διὰ
τὸν φιλελεύθερον ἀδίκ κό-
σμον, ὁ ὁποῖος ὑπὲρ πᾶσαν
ἄλλην φορὰν ἠδη αἰσθάνε-
ται βαθυτέραν τὴν πίστιν
καὶ τὴν ἀγάπην του πρὸς
τὸν μεγάλον ἀρχηγόν του,
ἀποτελοῦντα κατὰ τὰς πα-
ρούσας ζοφώδεις διὰ τὸ ἔ-
θνος στιγμὰς τὴν μεγάλην
φωτεινὴν καὶ τὴν μεγάλην
παρήγορον ἀκτῖνα.

***Εικόνα 7**: Νεολόγος 18/3/1936, Αρ. Φ. 73, Πληροφορίες για τη πορεία της υγείας του Βενιζέλου.*

ΝΙΚΗΤΗΣ ΤΟΣΩΝ ΕΠΙΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ ΗΤΤΗΘΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟΝ !
Ο ΠΟΛΙΤΙΚΟΝ ΜΕΤΕΩΡΟΝ ΕΣΒΕΣΘΗ, ΑΛΛ' Η ΑΝΑΜΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΘΑ ΜΕΙΝΗ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΙΩΝΑΣ....

***Εικόνα 8**: Νεολόγος 19/3/1936, Αρ. Φ. 74, Αναγγελία του θανάτου του Βενιζέλου.*

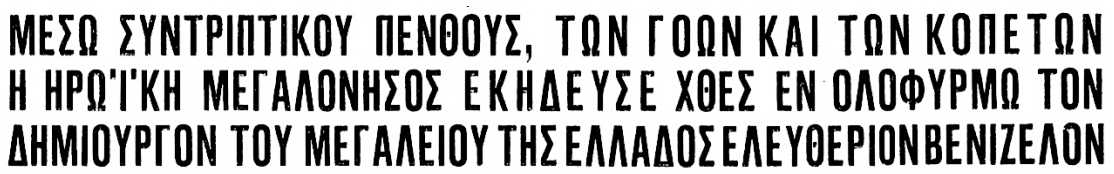
ΜΕΣΩ ΣΥΝΤΡΙΠΤΙΚΟΥ ΠΕΝΘΟΥΣ, ΤΩΝ ΓΟΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΟΠΕΤΩΝ
Η ΗΡΩΪΚΗ ΜΕΓΑΛΟΝΗΣΟΣ ΕΚΗΔΕΥΣΕ ΧΘΕΣ ΕΝ ΟΛΟΦΥΡΜΩ ΤΟΝ
ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΝ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΝ ΒΕΝΙΖΕΛΟΝ

***Εικόνα 9**: Νεολόγος 28/3/1936, Αρ. Φ. 83, Κηδεία Βενιζέλου.*

Η ΑΠΟΡΦΑΝΙΣΘΕΙΣΑ ΚΡΗΤΗ ΕΝ ΑΦΑΤΩ ΘΛΙΨΕΙ ΚΑΙ ΒΑΘΥΤΑΤΩ ΠΕΝΘΕΙ
ΕΧΑΙΡΕΤΙΣΕ ΧΘΕΣ ΔΙ'ΥΣΤΑΤΗΝ ΦΟΡΑΝ ΤΟΝ ΜΕΓΑΝ ΕΛΕΥΘΕΡΩΤΗΝ ΤΗΣ
ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΡΑΓΙΚΟΥ ΜΕΓΑΛΕΙΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟ ΣΠΑΡΑΚΤΙΚΟΝ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΤΗΣ ΣΟΡΟΥ

***Εικόνα 10**: Νεολόγος 29/3/1936, Αρ. Φ. 84, Ταφή Βενιζέλου.*

Στις 13 Απριλίου, συνέβη ο μόνος θάνατος εν ενεργεία Πρωθυπουργού για τη χρονιά εκείνη. Ένας θάνατος που όπως φάνηκε, άλλαξε δραστικά την συνέχεια της ελληνικής ιστορίας κατά το μεσοπόλεμο. Ο θάνατος Δεμερτζή, πέραν της απώλειας του ηγέτη της χώρας, έδωσε στο Μεταξά την ελευθερία να δράσει βάσει των δικών του σχεδίων και τη συμπαράσταση του Βασιλιά. Αυτό αναφέρει και ο συντάκτης του Νεολόγου, ο οποίος φαίνεται να προβληματίζεται ιδιαίτερα από το τι θα ακολουθήσει στη πολιτική ζωή της χώρας, τώρα που ο Μεταξάς θα αναλάμβανε την προεδρία της κυβερνήσεως, με την σθεναρή υποστήριξη του Βασιλέως. Στο άρθρο για το θάνατο του Δεμερτζή, αναφέρονται οι λεπτομέρειες της ημέρας του, μέχρι και το θάνατο του, ο οποίος προήλθε από ανακοπή καρδιάς. Ακόμα, στο κείμενο του πρωτοσέλιδου, φιλοξενούνται οι δηλώσεις πολιτικών προσωπικοτήτων της χώρας, οι οποίοι τον εξυμνούν σαν άνθρωπο για τις υπηρεσίες που προσέφερε στη χώρα. Στο δεύτερο κείμενο αναφορικά με το θάνατο του Δεμερτζή, παρατίθενται οι απόψεις για τη δυσκολία στη διαδοχή και της πολιτικής κατάστασης που θα ακολουθούσε από τη συνεργασία Μεταξά και Βασιλέως Γεωργίου Β΄. Οι όποιες δυσκολίες έγγυνται στο αν θα είναι μία απλή αντικατάσταση και συνέχιση της υπηρεσιακής κυβερνήσεως ή όχι. Το άρθρο κλείνει με την παράθεση των βιογραφικών στοιχείων του αποθανόντα.

ΟΛΩΣ ΑΙΦΝΙΔΙΩΣ ΑΠΕΘΑΝΕ ΧΘΕΣ ΠΡΩΪ'ΑΝ Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΕΜΕΡΤΖΗΣ

ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΑΡΧΗΓΩΝ ΔΙΑ ΤΟΝ ΕΚΛΙΠΟΝΤΑ

ΑΘΗΝΑΙ. Ὅλως αἰφνιδίως ἀπεβίωσε σήμερον ὁ **Πρωθυπουργὸς Κωνσταντῖνος Δεμερτζῆς**. Εὑρεθεὶς σήμερον τὸ πρωῒ νεκρὸς εἰς τὸν κοιτῶνά του. Ὁ μεταστὰς ἦτο χθὲς ἀρκετὰ εὐδιάθετος. Κατ' ἐπιθυμίαν του τὸν ἐνημέρωσεν ὁ κ. Ἰω. Καλλικονδύλης, διευθυντὴς τῆς «Νέας Ἡμέρας», εἰς Κηφισιάν, ὅπου καὶ παρέμειναν μέχρι τῆς ἑσπέρας. Ὁ **Κωνσταντῖνος Δεμερτζῆς** ἔφαγε μὲ πολλὴν ὄρεξιν καὶ τὸ βράδυ κατεκλίθη ἡσύχως. Τὴν 8ην πρωϊνὴν ἡ νοσοκόμος του εἰσῆλθεν, ὅπως συνήθως, εἰς τὸν κοιτῶνά του διὰ νὰ τὸν περιποιηθῇ. Ἀντελήφθη ὅμως, ὅτι ὁ Πρωθυπουργός, παρὰ τὴν συνήθειάν του, δὲν εἶχεν ἐγερθῇ τῆς κλίνης. Τὸν ἐπλησίασε τότε καὶ διεπίστωσεν ὅτι ἦτο νεκρός. Ὁ **Κωνσταντῖνος Δεμερτζῆς**, ὡς ἐξηκριβώθη, ἀπέθανεν ἐκ συγκοπῆς τῆς καρδίας.

Τὴν **10.30'** π. μ. εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν **Στρατιωτικῶν** συνεκλήθη ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. **Μεταξᾶ** ἐκτάκτως τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον.

Ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Μεταξᾶς περιωρίσθη νὰ εἴπῃ εἰς τοὺς δημοσιογράφους τὰ ἑξῆς:

—Δυστυχῶς ὁ Πρωθυπουργὸς ἀπέθανε!

Ὁ κ. Μεταξᾶς ἀπέφυγε νὰ προβῇ εἰς οἱανδήποτε ἄλλην δήλωσιν.

Ὁ κ. Παπαναστασίου ἐδήλωσε τὰ ἑξῆς:

—Ταύτην τὴν στιγμὴν πληροφοροῦμαι τὸν θάνατον τοῦ Πρωθυπουργοῦ. Ἡ ἀπώλεια εἶνε μεγάλη. Ὁ Κωνσταντῖνος Δεμερτζῆς κατέβαλεν ὅλας τὰς δυνάμεις του ὅπως συμβάλῃ εἰς τὴν ἐξομάλυνσιν τῆς καταστάσεως. Δυστυχῶς ἡ Μοῖρα δὲν τοῦ ἐπέτρεψε νὰ συμπληρώσῃ τὸ ἔργον του. Θλίβομαι βαθύτατα διὰ τὸν τόπον καὶ διὰ τὸν ἄνδρα, ὁ ὁποῖος διέπρεψε τόσον εἰς τὴν ἐπιστήμην ὅσον καὶ εἰς τὴν πολιτικήν.

Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος κ. Τσαλδάρης ὁ ὁποῖος εἶχεν ἐκδράμει λόγῳ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα εἰς Λουτράκι, εἰς τηλεφωνικὴν ἐπικοινωνίαν μετὰ συντάκτου τῆς «Βραδυνῆς», εἶπε τὰ ἑξῆς:

«Εἶμαι βαθύτατα συγκεκινημένος διὰ τὴν ἀπώλειαν παλαιοῦ καὶ ἐκλεκτοῦ μου φίλου, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ ἐπιστήμη καὶ ὁ τόπος ὀφείλουν πολλὰ καὶ ἀνέμενον ἀκόμη πολλά».

Ὁ κ. Τσαλδάρης μετὰ τὸν ἀπρόοπτον θάνατον τοῦ Δεμερτζῆ ἐπιστρέφει τὴν ἑσπέραν εἰς Ἀθήνας.

Ὁ κ. Γονατᾶς εἶπε:

—Εἶνε πράγματι θλιβερὸν τὸ γεγονὸς τοῦ θανάτου τοῦ Κωνστ. Δεμερτζῆ καὶ ἔρχεται ἐντελῶς ἀκαίρως. Διότι ὁ ἐκλιπὼν καὶ εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐσωτερικῆς γαλήνης θὰ συνέβαλλε πολὺ καὶ διὰ τὴν Βαλκανικὴν διάσκεψιν ἦτο προπαρεσκευασμένος καὶ ὁ μόνος ἱκανὸς νὰ ἀντιπροσωπεύσῃ τὴν Ἑλλάδα ἐπαξίως».

Ἐκ τῶν πολιτικῶν ἀρχηγῶν ἀπουσιάζουν ἐξ Ἀθηνῶν ὁ κ. Καφαντάρης εἰς Λεβάδειαν, καὶ ὁ κ. Θεοτόκης εἰς Δελφούς.

Ὁ κ. Α. Μιχαλακόπουλος προέβη τὴν ἑσπέραν εἰς τὰς ἑξῆς δηλώσεις:

—Βαθεῖα καὶ εἰλικρινὴς εἶνε ἡ θλῖψις μου ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Κωνσταντίνου Δεμερτζῆ. Διαπρεπὴς τοῦ δικαίου θεράπων, πολύτιμος ἐργάτης εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ ἀστικοῦ κώδικος, ἀφίνει κενὸν μέγα εἰς τῆς νομικῆς ἐπιστήμης τὸ τέμενος. Ἀλλ' αἱ ὑπηρεσίαι ἃς προσέφερε τελευταίως εἰς τὴν Πατρίδα πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς πολιτικῆς ἡσυχίας, ὑπῆρξαν ἀληθῶς πολύτιμοι. Ἡ Ἑλλὰς θὰ εἶναι εὐγνώμων εἰς τὸν ἐκλιπόντα πολιτικόν.»

__Εικόνα 11__: Νεολόγος 14/4/1936, Αρ. Φ. 90, Θάνατος Δεμερτζή.

ΕΠΙ ΤΩ ΘΑΝΑΤΩ Κ. ΔΕΜΕΡΤΖΗ

Ὁ ἀπρόοπτος θάνατος τοῦ πρωθυπουργοῦ Κωνσταντίνου Δεμερτζῆ, τὸ ἄγγελμα τοῦ ὁποίου προεκάλεσε χθὲς ἐκδηλώσεις βαθείας συμπαθείας καὶ ἐκπλήξεως, δημιουργεῖ κενὸν ἀναπλήρωτον κατὰ τὰς κρισίμους στιγμάς, ἃς διέρχεται σήμερον ἡ χώρα. Ἀνεξαρτήτως τῆς μεγάλης ἐπιστημονικῆς καὶ ἀνθρωπίνης ἀξίας τοῦ ἐκλιπόντος, ἡ πολιτικὴ αὐτοῦ προσωπικότης δὲν εἶνε τοσοῦτον σημαντική, ὥστε νὰ θεωρῆται δυσχερὴς ἡ ἀναπλήρωσίς της. Πάντως, λαμβανομένων ὑπ' ὄψει τῶν συνθηκῶν, ὑπὸ τὰς ὁποίας συνεστήθη, ἡ σημερινὴ Κυβέρνησις, μὲ πρωθυπουργὸν ἀποτελοῦντα τὸν συμβιβαστήν, οὕτως εἰπεῖν, τῶν ἀντιμαχομένων παρατάξεων, ὑπὸ τὴν ἀπόλυτον τοῦ Στέμματος ἐμπιστοσύνην, ὁ θάνατος τοῦ Κωνσταντίνου Δεμερτζῆ γεννᾷ πολὺ σοβαρὰ προβλήματα καὶ καθιστᾷ οὐχὶ ἀνώδυνον τὴν διαδοχήν.

Θὰ ἦτο μέγα ἀδίκημα κατὰ τῆς μνήμης τοῦ θανόντος, ἡ παραγνώρισις τῶν ὑπηρεσιῶν τὰς ὁποίας προσέφερε πρὸς τὴν χώραν ἀπὸ τῆς παλινορθώσεως τοῦ Γεωργίου Β' μέχρι σήμερον. Οἱ ἐπιτηρηταὶ τῆς πολιτείας του ὑπῆρξαν πολὺ ἐπικρατέστεροι κατ' ἀριθμὸν ἀπὸ τοὺς συμπαθῶς διακειμένους πρὸς αὐτήν. Ὑπῆρξαν καὶ οἱ ἐμπαθεῖς πολέμιοι οἱ ὁποῖοι ἀποκλειστικῶς ἀνήκοντες εἰς τὴν ἀλλάλακτον ἀντιβενιζελικὴν μερίδα, εἶχον ἀποβλέψει πᾶν αἴσθημα εὐπρεπείας καὶ εἶχον ἐκτραπῆ εἰς ὕβρεις προσωπικάς, μὴ καθασθέντες οὔτε τὸ ἐπιστημονικὸν κῦρος οὔτε τὸ ἔπαινον παρελθὸν τοῦ βαρέως νεκροῦ. Οὐδεμία ἂν αἱ γνῶμαι τῶν τελευταίων τούτων δύνανται νὰ ἔχουν βαρύτητα ἐπὶ τῆς κρίσεως τῆς κοινῆς γνώμης, ἀντιθέτως δὲ ὅσον ἀφορᾷ τοὺς σοβαροὺς ἐπικριτάς, ἐλησμόνησαν πάντοτε οὗτοι, πόσον δυσχερὴς καὶ λεπτὴ ἦτο ἡ θέσις ἑνὸς πολιτευτοῦ ἀνεξαρτήτου κομματικῶς, εὑρισκομένου ἐν μέσῳ ἀκανθωδεστάτων ζητημάτων καὶ ὀξυτάτων ἀντιθέσεων, ὑποκειμένου δὲ οὕτω εἰς διαρκεῖς παρεξηγήσεις καὶ ἐπηρεασμούς.

Ἤδη ὅτε ὁ θάνατος ἔθεσε τέρμα εἰς τὴν ζωὴν ἀνθρώπου, πολιτευθέντος μετ' ἀπολύτου εὐθύτητος καθ' ὅλον του τὸν βίον ψυχικῶς δὲ μαρτυρήσαντος κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας, ἡ κοινὴ προσοχὴ εἶνε ἐστραμμένη πρὸς τὸ ἄμεσον μέλλον καὶ τὸν τρόπον καθ' ὃν θὰ λυθῇ τὸ ζήτημα τῆς διαδοχῆς. Ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ ἁπλῆς ἀντικαταστάσεως προσώπου, οὐδεμία ἀνησυχία θὰ ἦτο δικαιολογημένη, διότι εὐχερῶς θὰ ἠδύνατο νὰ εὑρεθῇ ὁ κατάλληλος διὰ τὴν συνέχισιν τῆς ἀποστολῆς, ἣν ἀνέλαβεν ὁ ἐκλιπὼν ἐπιφανὴς πολιτευτής. Ἀλλ' ὁ θάνατος τοῦ Κωνστ. Δεμερτζῆ ἀνατρέπει τὰς βάσεις, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐστηρίζετο ἡ κυβέρνησις αὐτοῦ, πρωτίστως δὲ εἶνε ἀπαραίτητον ἤδη νὰ τεθοῦν νέαι βάσεις ἐγγυώμεναι ὁμαλὴν πολιτικὴν ἐξέλιξιν. Καὶ θὰ ἀρχίσουν μὲν τὰ ἐκτὸς τῆς ἀρχῆς πολιτικὰ κόμματα νὰ συζητοῦν καὶ ὑποδεικνύουν διαφόρους λύσεις τῆς γεννηθείσης νέας κρίσεως, ὁ κυριώτερος ὅμως ρόλος ἀνήκει εἰς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα, ἐπὶ τὴν σύνεσιν τοῦ ὁποίου ὁ λαὸς καὶ εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν ἀναθέτει τὰς ἐλπίδας του.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ὁ Κωνσταντῖνος Δεμερτζῆς ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τὴν 7ην Νοεμβρίου τοῦ 1876. Ἀναγορευθεὶς ἐν Ἀθήναις διδάκτωρ τῆς νομικῆς τῷ 1896, συνεπλήρωσε εἶτα τὰς σπουδάς του ἐπὶ τετραετίαν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Μονάχου. Ἐπιστρέψας εἰς Ἀθήνας ἐγένετο ὑφηγητὴς τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, διδάξας ἐπὶ δύο ἔτη καὶ ἅμα ταὐτοχρόνως τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα. Ἀπὸ τοῦ 1910 εἰσῆλθεν εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ ἐξελέγη βουλευτὴς Ἀττικοβοιωτίας ἐν τῷ συνδυασμῷ τῶν Φιλελευθέρων, ἐξελέγη δὲ ἐπίσης πληρεξούσιος τῆς δευτέρας ἀναθεωρητικῆς βουλῆς κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος καὶ ἐπανεξελέγη εἰς τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1912 γενόμενος εἰσηγητὴς τοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν ἐσόδων τοῦ Κράτους, τὸ δὲ ἑπόμενον ἔτος ἐδημοσίευσε δίτομον μελέτην ἐπὶ τῶν «Οἰκονομικῶν τοῦ Κράτους».

Τὴν 9ην Νοεμβρίου 1913 ἀνέλαβε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν ἐν τῇ Κυβερνήσει τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου, διαδεχθεὶς τὸν παραιτηθέντα Νικόλαον Στράτον. Παρητήθη τὴν 9ην Νοεμβρίου 1914 ἀποσπασθεὶς ἔκτοτε τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων.

Τὴν 21 Ἀπριλίου τοῦ 1917 μετέσχε τῆς σχηματισθείσης Κυβερνήσεως Ἀλεξάνδρου Ζαΐμη ὡς ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν καὶ προσωρινῶς τῶν Στρατιωτικῶν.

Ἀκολουθήσας ἰδίαν πολιτικὴν συνέπηξε τὸ Προοδευτικὸν κόμμα, ἐν συμπράξει πλείστων πολιτευομένων ὑπεδείχθη δὲ μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ Προέδρου Δημοκρατίας Παύλου Κουντουριώτη παρ' ὅλων τῶν κομμάτων ὡς ὑποψήφιος Πρόεδρος Δημοκρατίας κατὰ τὴν διεξαχθεῖσαν ἐκλογὴν τοῦ 1926. Ἐξελέγη εἶτα βουλευτὴς κατὰ τὰς ἐκλογὰς τῆς 7ης Νοεμβρίου 1926.

Ὁ Κωνσταντῖνος Δεμερτζῆς ἐδημοσίευσε πλείστας μελέτας εἰς εἰδικὰ περιοδικὰ καὶ ἰδιαιτέρως «περὶ ἀναγκαστικῆς διαδοχῆς παρὰ Ρωμαίοις καὶ ταῖς νεωτέραις νομοθεσίαις» (1907) καὶ «περὶ τῆς εὐθύνης τοῦ Κράτους ἐπὶ τῶν παρανόμων πράξεων καὶ παραλείψεων τῶν ὑπαλλήλων» (1903).

Ὁ Κ. Δεμερτζῆς ἐδημοσιογράφησεν ἐπίσης, ἐκδόσας ἴδιον δημοσιογραφικὸν ὄργανον τὸν «Ἡμερήσιον Τηλέγραφον».

Τῷ 1931 ὁ Δεμερτζῆς ἐξελέγη καθηγητὴς τοῦ Ρωμαϊκοῦ δικαίου εἰς τὸ Πανεπιστήμιον. Ὑπῆρξεν ἐπίσης πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς διὰ τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος.

Ὁ ἐκλιπὼν πολιτικὸς ἀνὴρ διετέλεσε δὶς πρωθυπουργός. Τὸ πρῶτον εὐθὺς μετὰ τὴν μεταπολίτευσιν, ὁπότε Βασιλικῇ ἐντολῇ ἐσχημάτισεν Ὑπηρεσιακὴν Κυβέρνησιν, ἐκ δευτέρου δὲ μετὰ τὰς ἐκλογὰς τῆς 26ης Ἰανουαρίου ἐσχημάτισεν ἐκ νέου Κυβέρνησιν τῇ συμμετοχῇ καὶ τοῦ κ. Ι. Μεταξᾶ.

***Εικόνα 12**: Νεολόγος 14/4/1936, Αρ. Φ. 90, Η πολιτική διαδοχή Δεμερτζή και η βιογραφία του.*

Επόμενος ακολούθησε στις 17 Μαΐου, ο θάνατος του Παναγή Τσαλδάρη. Η απώλεια έγινε δεκτή στη πόλη με μεγάλη θλίψη για τους υποστηρικτές του, με το συντάκτη του Νεολόγου να μη παραλείπει να κατακρίνει το νεκρό πολιτικό, γράφοντας πως η ισχυρή θέληση και επιβολή δεν υπήρξαν χαρακτηριστικά της ζωής του. Εξάλλου ο Τσαλδάρης υπήρξε το αντίπαλον δέος πολιτικά της εφημερίδας για μία σειρά ετών, ως ο αντίπαλος του Βενιζέλου, έτσι δεν γινόταν να τον αποχαιρετίσει η εφημερίδα με απόλυτα κολακευτικά σχόλια, μιας και αποτελούσε αντίπαλο της και πρόσωπο που κατέκρινε. Σημειώνει ακόμα, πως αν κατείχε αυτά τα στοιχεία, ίσως να συγκαταλεγόταν ανάμεσα στις σπουδαίες πολιτικές προσωπικότητες της χώρας, ενώ προσθέτει πως δε κατάφερε να επιβάλει στο εσωτερικό του κόμματος του τις διαλλακτικές προθέσεις του. Κλείνοντας το άρθρο, ο συντάκτης διαπιστώνει το ζήτημα διαδοχής που θα προκύψει στους Λαϊκούς, μιας και δεν υπήρχε κάποια άλλη σημαίνουσα προσωπικότητα να τον διαδεχθεί, ενώ ήδη είχαν δημιουργηθεί άλλες ομάδες γύρω από τους Λαϊκούς που αντλούσαν τους ψηφοφόρους από την ίδια εκλογική βάση.

Στη τέταρτη σελίδα του ίδιου φύλλου, γίνεται αναφορά για το τρόπο με τον οποίο επήλθε ο θάνατος του πρώην Πρωθυπουργού από ανακοπή καρδιάς με κάθε λεπτομέρεια. Ακόμα παρατίθεται ένα σύντομο βιογραφικό του θανούντος, ενώ αναφέρεται πως θα του αποδίδονταν τιμές εν ενεργεία Πρωθυπουργού. Παράλληλα η χώρα κηρύχθηκε σε τριήμερο πένθος και οι σημαίες των δημόσιων υπηρεσιών θα παρέμεναν μεσίστιες μέχρι το πέρας του. Τέλος, σημειώνεται ότι όλος ο ξένος Τύπος υποδέχθηκε με συγκίνηση την είδηση του αιφνίδιου θανάτου του αρχηγού των Λαϊκών, τον οποίο εξήραν για τις αρετές και τις υπηρεσίες που προσέφερε στη χώρα.

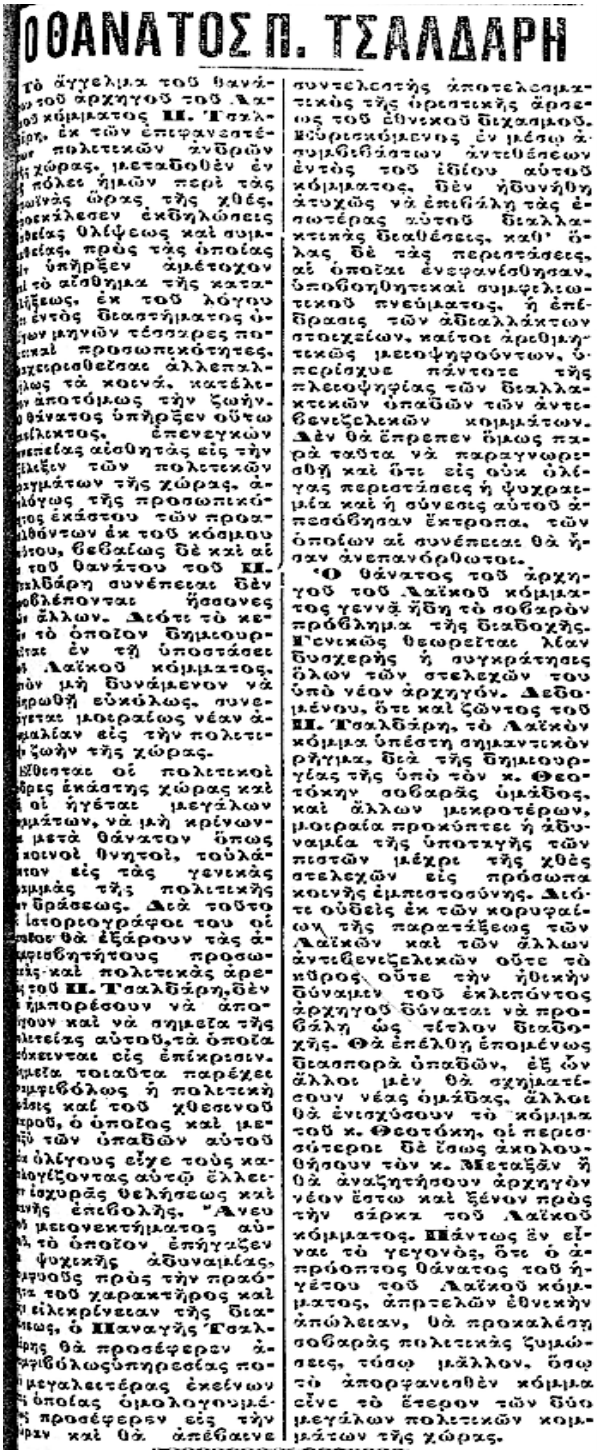

ΘΑΝΑΤΟΣ Π. ΤΣΑΛΔΑΡΗ

τὸ ἄγγελμα τοῦ θανά-
τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Λα-
κόμματος Π. Τσαλ-
ρη, ἐκ τῶν ἐπιφανεστέ-
πολιτικῶν ἀνδρῶν
χώρας, μεταδοθὲν ἐν
πόλει ἤμων περὶ τὰς
ωϊνὰς ὥρας τῆς χθές,
ροεκάλεσεν ἐκδηλώσεις
δείας ὀλίψεως καὶ συμ-
δείας, πρὸς τὰς ὁποίας
ὑπῆρξεν ἀμέτοχον
τὸ αἴσθημα τῆς κατα-
λήξεως, ἐκ τοῦ λόγου
ἐντὸς διαστήματος ὀ-
ων μηνῶν τέσσαρες πο-
καὶ προσωπικότητες,
χειρισθεῖσαι ἀλλεπαλ-
λως τὰ κοινά, κατέλι-
ν ἀποτόμως τὴν ζωήν.
θάνατος ὑπῆρξεν οὕτω
λικτος, ἐπενεγκὼν
πειλίας αἰσθητὰς εἰς τὴν
λιξιν τῶν πολιτικῶν
γμάτων τῆς χώρας, ἀ-
λόγως τῆς προσωπικό-
τος ἑκάστου τῶν προα-
θόντων ἐκ τοῦ κόσμου
τοῦ, βεβαίως δὲ καὶ αἱ
τοῦ θανάτου τοῦ Π.
αλδάρη συνέπειαι δὲν
βλέπονται ἥσσονες
ἄλλων. Διότι τὸ κε-
τὸ ὁποῖον δημιουρ-
ται ἐν τῇ ὑποστάσει
Λαϊκοῦ κόμματος,
ὸν μὴ δυνάμενον νὰ
ρωθῇ εὐκόλως, συνε-
γεται μοιραίως νέαν ἀ-
αλείαν εἰς τὴν πολιτι-
ζωὴν τῆς χώρας.

βέβαιον εἶναι ὅτι οἱ πολιτικοὶ
ρες ἑκάστης χώρας καὶ
οἱ ἡγέται μεγάλων
μάτων, νὰ μὴ κρίνωσι
μετὰ θάνατον ὅπως
ποιοι θνητοί, τοὐλά-
στον εἰς τὰς γενικὰς
μὰς τῆς πολιτικῆς
βράσεως. Διὰ τοῦτο
ἱστορικοὶ συγγραφεῖς του οἱ
ποῖοι θὰ ἐξάρουν τὰς ἀ-
μφισβητήτους προσω-
πικὰς καὶ πολιτικὰς ἀρε-
τὰς τοῦ Π. Τσαλδάρη, δὲν
δύνανται νὰ ἀπο-
σιωπήσουν καὶ νὰ σημειώσουν τῆς
πολιτείας αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα
ἀποκεινται εἰς ἐπίκρισιν.
σημεῖα τοιαῦτα παρέχει
ἀμφιβόλως ἡ πολιτικὴ
ἔσις καὶ τοῦ χθεσινοῦ
ρωΐ, ὁ ὁποῖος καὶ με-
ξὺ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ
ὀλίγους εἶχε τοὺς κα-
λογίζοντας αὐτῷ ἔλλει-
ἰσχυρᾶς θελήσεως καὶ
ἐπιβολῆς. Ἄνευ
μετονεκτήματος αὐ-
τὸ ὁποῖον ἐπήγαζεν
ψυχικῆς ἀδυναμίας,
ἀφυοῦς πρὸς τὴν πρακ-
τοῦ χαρακτῆρος καὶ
εἰλικρίνειαν τῆς δια-
σεως, ὁ Παναγῆς Τσαλ-
δάρης θὰ προσέφερεν ἀ-
ναντιβόλως ὑπηρεσίας πο-
μεγαλειτέρας ἐκείνων
ὁποίας ὁμολογουμέ-
προσέφερεν εἰς τὴν
χώραν καὶ θὰ ἀπέβαινε
συντελεστὴς ἀποτελεσματι-
κὸς τῆς ὁριστικῆς ἄρσε-
ως τοῦ ἐθνικοῦ δίχασμοῦ.
Εὑρισκόμενος ἐν μέσῳ ἀ-
συμβιβάστων ἀντιθέσεων
ἐντὸς τοῦ ἰδίου αὐτοῦ
κόμματος, δὲν ἠδυνήθη
ἀτυχῶς νὰ ἐπιβάλῃ τὰς ἐ-
σωτερικὰς αὐτοῦ διαλλα-
κτικὰς διαθέσεις, καθ' ὅ-
λας δὲ τὰς περιστάσεις,
αἱ ὁποῖαι ἐνεφανίσθησαν,
ὑποβοηθητικαὶ συμφιλιω-
τικοῦ πνεύματος, ἡ ἐπί-
δρασις τῶν ἀδιαλλάκτων
στοιχείων, καίτοι ἀριθμη-
τικῶς μειοψηφούντων, ὑ-
περίσχυε πάντοτε τῆς
πλειοψηφίας τῶν διαλλα-
κτικῶν ὀπαδῶν τῶν ἀντι-
βενιζελικῶν κομμάτων.
Δὲν θὰ ἔπρεπεν ὅμως πα-
ρὰ ταῦτα νὰ παραγνωρι-
σθῇ καὶ ὅτι εἰς οὐκ ὀλί-
γας περιστάσεις ἡ ψυχραι-
μία καὶ ἡ σύνεσις αὐτοῦ ἀ-
πεσόβησαν ἔκτροπα, τῶν
ὁποίων αἱ συνέπειαι θὰ ἦ-
σαν ἀνεπανόρθωτοι.

Ὁ θάνατος τοῦ ἀρχη-
γοῦ τοῦ Λαϊκοῦ κόμμα-
τος γεννᾷ ἤδη τὸ σοβαρὸν
πρόβλημα τῆς διαδοχῆς.
Γενικῶς θεωρεῖται λίαν
δυσχερὴς ἡ συγκράτησις
ὅλων τῶν στελεχῶν τοῦ
ὑπὸ νέον ἀρχηγόν. Δεδο-
μένου, ὅτι καὶ ζῶντος τοῦ
Π. Τσαλδάρη, τὸ Λαϊκὸν
κόμμα ὑπέστη σημαντικὸν
ῥῆγμα, διὰ τῆς δημιουρ-
γίας τῆς ὑπὸ τὸν κ. Θεο-
τόκην σοβαρᾶς ὁμάδος,
καὶ ἄλλων μικροτέρων,
μοιραία προκύπτει ἡ ἀδυ-
ναμία τῆς ὑποταγῆς τῶν
πιστῶν μέχρι τῆς χθὲς
στελεχῶν εἰς πρόσωπα
κοινῆς ἐμπιστοσύνης. Διό-
τι οὐδεὶς ἐκ τῶν κορυφαί-
ων τῆς παρατάξεως τῶν
Λαϊκῶν καὶ τῶν ἄλλων
ἀντιβενιζελικῶν οὔτε τὸ
κῦρος οὔτε τὴν ἠθικὴν
δύναμιν τοῦ ἐκλιπόντος
ἀρχηγοῦ δύναται νὰ προ-
βάλῃ ὡς τίτλον διαδο-
χῆς. Θὰ ἐπέλθῃ ἑπομένως
διασπορὰ ὀπαδῶν, ἐξ ὧν
ἄλλοι μὲν θὰ σχηματέ-
σουν νέας ὁμάδας, ἄλλοι
θὰ ἐνισχύσουν τὸ κόμμα
τοῦ κ. Θεοτόκη, οἱ περισ-
σότεροι δὲ ἴσως ἀκολου-
θήσουν τὸν κ. Μεταξᾶν ἢ
θὰ ἀναζητήσουν ἀρχηγὸν
νέον ἔστω καὶ ξένον πρὸς
τὴν σάρκα τοῦ Λαϊκοῦ
κόμματος. Πάντως ἓν εἶ-
ναι τὸ γεγονός, ὅτι ὁ ἀ-
πρόοπτος θάνατος τοῦ ἡ-
γέτου τοῦ Λαϊκοῦ κόμ-
ματος, ἀπρτελῶν ἐθνικὴν
ἀπώλειαν, θὰ προκαλέσῃ
σοβαρὰς πολιτικὰς ζυμώ-
σεις, τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ
τὸ ἀπορφανισθὲν κόμμα
εἶνε τὸ ἕτερον τῶν δύο
μεγάλων πολιτικῶν κομ-
μάτων τῆς χώρας.

***Εικόνα 13**: Νεολόγος 18/5/1936, Αρ. Φ. 131, Θάνατος Τσαλδάρη.*

ΠΩΣ ΕΠΗΛΘΕΝ ΑΙΦΝΙΔΙΟΣ ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ Π. ΤΣΑΛΔΑΡΗ

ΩΡΙΣΘΗ ΠΕΝΘΟΣ ΤΡΙΗΜΕΡΟΝ.-Θ' ΑΠΟΔΟΘΟΥΝ ΤΙΜΑΙ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ

Η ΣΟΡΟΣ ΕΞΕΤΕΘΗ ΕΙΣ ΛΑΪΚΟΝ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ.-ΤΗΝ ΚΗΔΕΙΑΝ ΘΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ

***Εικόνα 14**: Νεολόγος 18/5/1936, Αρ. Φ. 131, σελίδα 4, Θάνατος Τσαλδάρη*

Ο θάνατος του Ζαΐμη, απασχόλησε λιγότερο το Νεολόγο λιγότερο από κάθε άλλο θάνατο πρώην Πρωθυπουργού κατά το 1936. Από το τρόπο γραφής του μάλιστα, γίνεται αντιληπτό ότι ο συντάκτης δεν έχαιρε ιδιαίτερη εκτίμηση στο πρόσωπο του, καθώς υπήρξε αντίπαλος του (διότι ο Νεολόγος στήριζε τους Φιλελεύθερους), επειδή τόνιζε ότι δεν έφτασε ποτέ στη θέση του Πρωθυπουργού βασισμένος στη λαϊκή ετυμηγορία, ενώ πάντα ήταν αρχηγός κομμάτων με μικρή βάση υποστηρικτών. Δε παραλείπει ωστόσο να αναφερθεί, στο ότι ήταν ένα πρόσωπο κοινής αποδοχής για όλα τα πολιτικά πρόσωπα και κόμματα, ενώ απολάμβανε την εμπιστοσύνη και του στέμματος. Τέλος, αναφέρεται στο γεγονός ότι υπήρξε ο αναντικατάστατος Πρωθυπουργός κατά τα κρίσιμα χρόνια, ενώ υπηρέτησε και ως Πρόεδρος της Δημοκρατίας, με αξιοπρέπεια και ευσυνειδησία. Ο Ζαΐμης μάλιστα, ήταν ο μοναδικός πολιτικός στην ιστορία της Ελλάδας, ο οποίος ανέλαβε την ύψιστη θέση σε όλα τα αξιώματα του κράτους (Πρωθυπουργός, Πρόεδρος της Δημοκρατίας, Πρόεδρος της Γερουσίας).

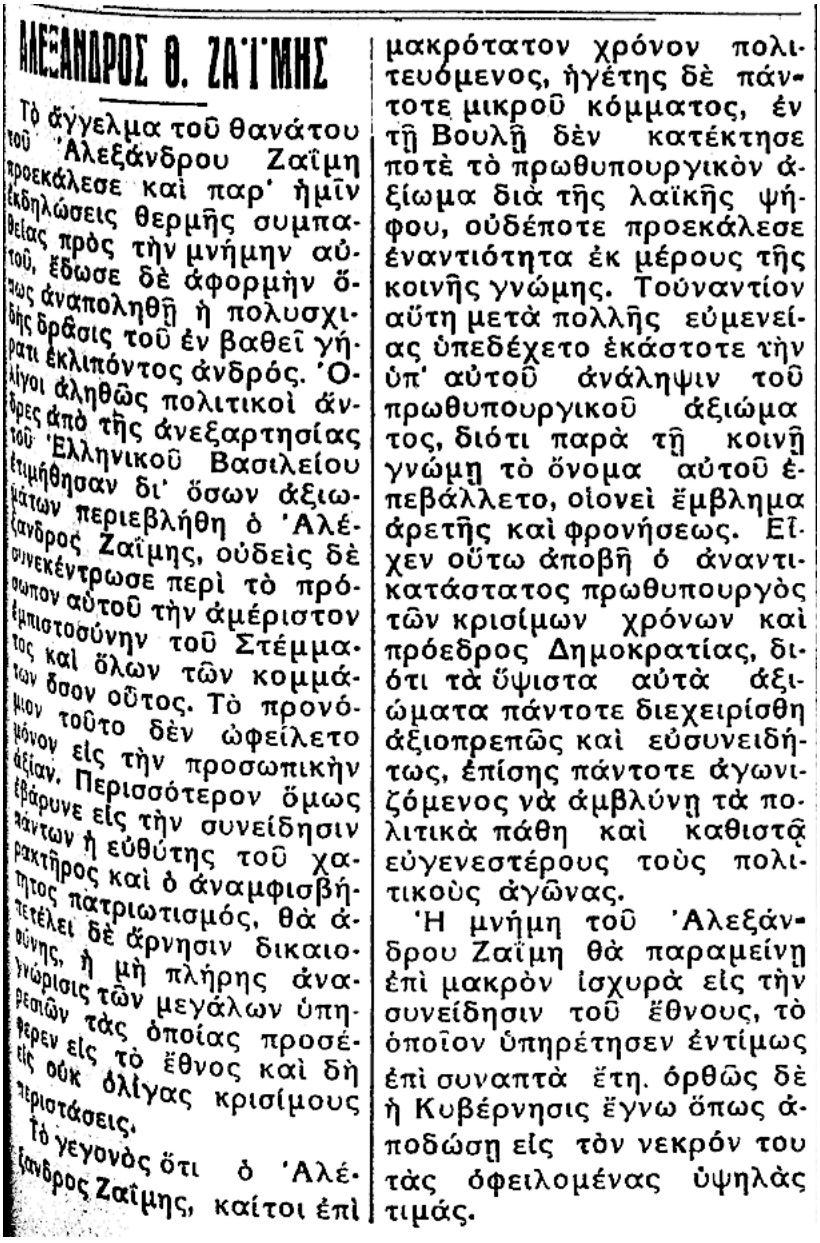

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Θ. ΖΑΪΜΗΣ

Τὸ ἄγγελμα τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλεξάνδρου Ζαΐμη προεκάλεσε καὶ παρ' ἡμῖν ἐκδηλώσεις θερμῆς συμπαθείας πρὸς τὴν μνήμην αὐτοῦ, ἔδωσε δὲ ἀφορμὴν ὅπως ἀναπολη θῇ ἡ πολυσχιδὴς δρᾶσις τοῦ ἐν βαθεῖ γήρατι ἐκλιπόντος ἀνδρός. Ὀλίγοι ἀληθῶς πολιτικοὶ ἄνδρες ἀπὸ τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου ἐτιμήθησαν δι' ὅσων ἀξιωμάτων περιεβλήθη ὁ Ἀλέξανδρος Ζαΐμης, οὐδεὶς δὲ συνεκέντρωσε περὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ τὴν ἀμέριστον ἐμπιστοσύνην τοῦ Στέμματος καὶ ὅλων τῶν κομμάτων ὅσον οὗτος. Τὸ προνόμιον τοῦτο δὲν ὠφείλετο μόνον εἰς τὴν προσωπικὴν ἀξίαν. Περισσότερον ὅμως ἐβάρυνε εἰς τὴν συνείδησιν πάντων ἡ εὐθύτης τοῦ χαρακτῆρος καὶ ὁ ἀναμφισβήτητος πατριωτισμός, θὰ ἀπετέλει δὲ ἄρνησιν δικαιοσύνης, ἡ μὴ πλήρης ἀναγνώρισις τῶν μεγάλων ὑπηρεσιῶν τὰς ὁποίας προσέφερεν εἰς τὸ ἔθνος καὶ δὴ εἰς οὐκ ὀλίγας κρισίμους περιστάσεις.

Τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος Ζαΐμης, καίτοι ἐπὶ μακρότατον χρόνον πολιτευόμενος, ἡγέτης δὲ πάντοτε μικροῦ κόμματος, ἐν τῇ Βουλῇ δὲν κατέκτησε ποτὲ τὸ πρωθυπουργικὸν ἀξίωμα διὰ τῆς λαϊκῆς ψήφου, οὐδέποτε προεκάλεσε ἐναντιότητα ἐκ μέρους τῆς κοινῆς γνώμης. Τούναντίον αὕτη μετὰ πολλῆς εὐμενείας ὑπεδέχετο ἑκάστοτε τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἀνάληψιν τοῦ πρωθυπουργικοῦ ἀξιώματος, διότι παρὰ τῇ κοινῇ γνώμῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπεβάλλετο, οἱονεὶ ἔμβλημα ἀρετῆς καὶ φρονήσεως. Εἶχεν οὕτω ἀποβῇ ὁ ἀναντικατάστατος πρωθυπουργὸς τῶν κρισίμων χρόνων καὶ πρόεδρος Δημοκρατίας, διότι τὰ ὕψιστα αὐτὰ ἀξιώματα πάντοτε διεχειρίσθη ἀξιοπρεπῶς καὶ εὐσυνειδήτως, ἐπίσης πάντοτε ἀγωνιζόμενος νὰ ἀμβλύνῃ τὰ πολιτικὰ πάθη καὶ καθιστᾷ εὐγενεστέρους τοὺς πολιτικοὺς ἀγῶνας.

Ἡ μνήμη τοῦ Ἀλεξάνδρου Ζαΐμη θὰ παραμείνῃ ἐπὶ μακρὸν ἰσχυρὰ εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ ἔθνους, τὸ ὁποῖον ὑπηρέτησεν ἐντίμως ἐπὶ συναπτὰ ἔτη. ὀρθῶς δὲ ἡ Κυβέρνησις ἔγνω ὅπως ἀποδώσῃ εἰς τὸν νεκρόν του τὰς ὀφειλομένας ὑψηλὰς τιμάς.

***Εικόνα 15**: Νεολόγος 17/9/1936, Αρ. Φ. 251, Θάνατος Ζαΐμη.*

Τελευταίος έφυγε από τη ζωή στις 17 Νοεμβρίου, ο Αλέξανδρος Παπαναστασίου. Η είδηση του θανάτου του αποτυπώθηκε στη 4η σελίδα του Νεολόγου της 18ης Νοεμβρίου σε ένα μικρό πλαίσιο στο κάτω δεξιά άκρο της σελίδας, καθώς αυτή μάλλον έφτασε στα γραφεία της εφημερίδας λίγο πριν την έκδοσή της. Ο θάνατος και του Παπαναστασίου, προήλθε όπως αναφέρεται από ανακοπή καρδιάς. Στο φύλλο της επόμενης ημέρας, έγινε μία πιο εκτενής αναφορά στη βιογραφία του και τη ζωή του γενικότερα, με ιδιαίτερα κολακευτικά λόγια από το συντάκτη του άρθρου, ενώ στις 20 Νοεμβρίου, γράφτηκε το άρθρο για το ίστατο χαίρε στον θανούντα, του οποίου η κηδεία έγινε δημοσία δαπάνη με τιμές εν ενεργεία Πρωθυπουργού. Σε αυτή

παρευρέθηκε και ο ίδιος ο Μεταξάς, ενώ στο άρθρο περιγράφεται η διαδικασία της πομπής και της ταφής του εκλιπόντος.

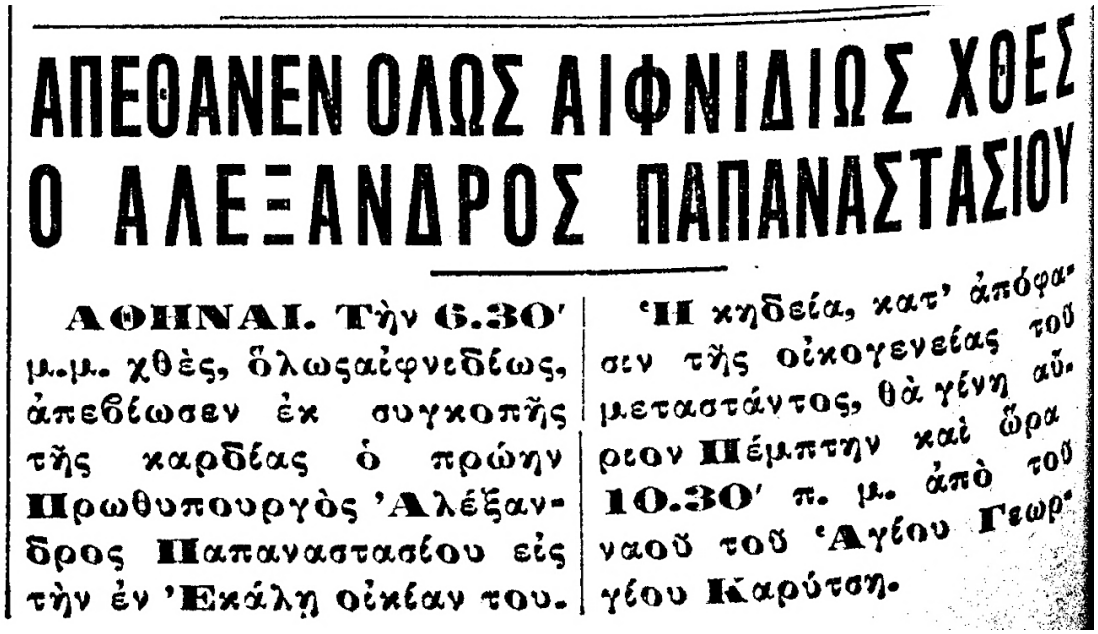

ΑΠΕΘΑΝΕΝ ΟΛΩΣ ΑΙΦΝΙΔΙΩΣ ΧΘΕΣ
Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ. Τὴν 6.30' μ.μ. χθὲς, ὅλως αἰφνιδίως, ἀπεβίωσεν ἐκ συγκοπῆς τῆς καρδίας ὁ πρώην Πρωθυπουργὸς Ἀλέξανδρος Παπαναστασίου εἰς τὴν ἐν Ἐκάλῃ οἰκίαν του.

Ἡ κηδεία, κατ' ἀπόφασιν τῆς οἰκογενείας τοῦ μεταστάντος, θὰ γίνῃ αὔριον Πέμπτην καὶ ὥρα 10.30' π. μ. ἀπὸ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Καρύτση.

***Εικόνα 16**: Νεολόγος 18/11/1936, Αρ. Φ. 313, σελίδα 4, Αναγγελία θανάτου Παπαναστασίου.*

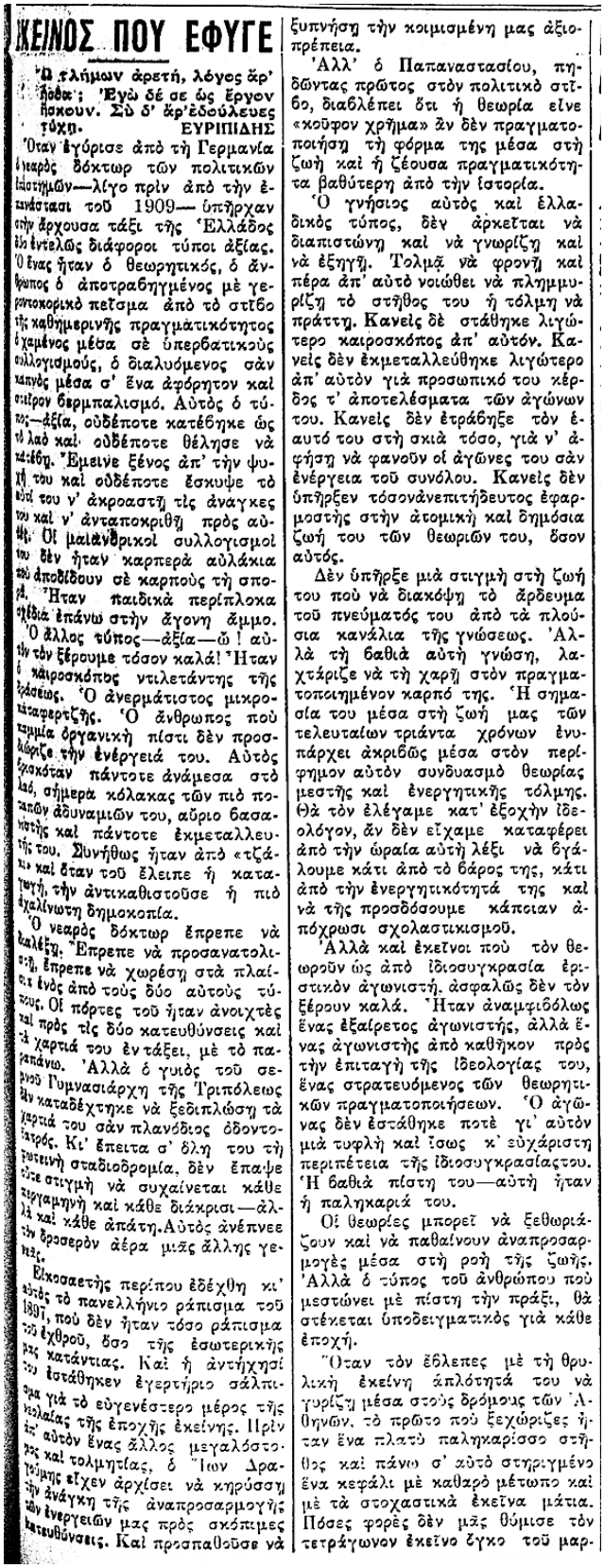

ΕΚΕΙΝΟΣ ΠΟΥ ΕΦΥΓΕ

Ὦ κλήμων ἀρετή, λόγος ἄρ' ἦσθα·; Ἐγὼ δέ σε ὡς ἔργον ἤσκουν. Σὺ δ' ἄρ' ἐδούλευες τύχῃ. ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ

Ὅταν ἐγύρισε ἀπὸ τὴ Γερμανία ὁ νεαρὸς δόκτωρ τῶν πολιτικῶν ἐπιστημῶν—λίγο πρὶν ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση τοῦ 1909— ὑπῆρχαν στὴν ἄρχουσα τάξι τῆς Ἑλλάδος δύο ἐντελῶς διάφοροι τύποι ἀξίας. Ὁ ἕνας ἦταν ὁ θεωρητικός, ὁ ἄνθρωπος ὁ ἀποτραβηγμένος μὲ γεροντοκορικὸ πεῖσμα ἀπὸ τὸ στῖβο τῆς καθημερινῆς πραγματικότητος ἐγκαμένος μέσα σὲ ὑπερβατικοὺς συλλογισμούς, ὁ διαλυόμενος σὰν καπνὸς μέσα σ' ἕνα ἀφόρητον καὶ στεῖρον θερμπαλισμό. Αὐτὸς ὁ τύπος—ἄξια, οὐδέποτε κατέβηκε ὡς τὸ λαὸ καὶ οὐδέποτε θέλησε νὰ κατέβῃ. Ἔμεινε ξένος ἀπ' τὴν ψυχή του καὶ οὐδέποτε ἔσκυψε τὸ αὐτί του ν' ἀκροαστῇ τὶς ἀνάγκες του καὶ ν' ἀνταποκριθῇ πρὸς αὐτές. Οἱ μαιανδρικοὶ συλλογισμοί του δὲν ἦταν καρπερὰ αὐλάκια νὰ ἀποδίδουν σὲ καρποὺς τὴ σπορά. Ἦταν παιδικὰ περιπλοκα σχέδια ἐπάνω στὴν ἄγονη ἄμμο.

Ὁ ἄλλος τύπος—ἄξια—ὦ! αὐτὸν τὸν ξέρουμε τόσον καλά! Ἦταν ὁ καιροσκόπος ντιλετάντης τῆς πράξεως. Ὁ ἀνερμάτιστος μικροκαταφερτζῆς. Ὁ ἄνθρωπος ποὺ κεμμία ὀργανικὴ πίστι δὲν προσδιόριζε τὴν ἐνέργειά του. Αὐτὸς ἔρχόταν πάντοτε ἀνάμεσα στὸ λαό, σήμερα κόλακας τῶν πιὸ ποταπῶν ἀδυναμιῶν του, αὔριο βασανιστὴς καὶ πάντοτε ἐκμεταλλευτής του. Συνήθως ἦταν ἀπὸ «τζάκι» καὶ ὅταν τοῦ ἔλειπε ἡ καταγωγή, τὴν ἀντικαθιστοῦσε ἡ πιὸ ἐχαλίνωτη δημοκοπία.

Ὁ νεαρὸς δόκτωρ ἔπρεπε νὰ διαλέξῃ. Ἔπρεπε νὰ προσανατολισθῇ, ἔπρεπε νὰ χωρέσῃ στὰ πλαίσια ἑνὸς ἀπὸ τοὺς δύο αὐτοὺς τύπους. Οἱ πόρτες τοῦ ἦταν ἀνοιχτὲς καὶ πρὸς τὶς δύο κατευθύνσεις καὶ ἡ χαρτιά του ἐντάξει, μὲ τὸ παραπάνω. Ἀλλὰ ὁ γυιὸς τοῦ σεβαστοῦ Γυμνασιάρχη τῆς Τριπόλεως δὲν καταδέχτηκε νὰ ξεδιπλώσῃ τὰ χαρτιά του σὰν πλανόδιος ὀδοντογιατρός. Κι' ἔπειτα σ' ὅλη του τὴ γοητευτὴ σταδιοδρομία, δὲν ἔπαψε νὰ στιγμὴ νὰ συχαίνεται κάθε παγαμηνὴ καὶ κάθε διάκρισι—ἀλλὰ καὶ κάθε ἀπάτη. Αὐτὸς ἀνέπνεε τὸν δροσερὸν ἀέρα μιᾶς ἄλλης γενεᾶς.

Εἰκοσαετὴς περίπου ἐδέχθη κι' αὐτὸς τὸ πανελλήνιο ράπισμα τοῦ 1897, ποὺ δὲν ἦταν τόσο ράπισμα τοῦ ἐχθροῦ, ὅσο τῆς ἐσωτερικῆς μας κατάντιας. Καὶ ἡ ἀντήχησί του ἐστάθηκεν ἐγερτήριο σάλπισμα γιὰ τὸ εὐγενέστερο μέρος τῆς νεολαίας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Πρὶν ἀπ' αὐτὸν ἕνας ἄλλος μεγαλόστομος καὶ τολμητίας, ὁ Ἴων Δραγούμης εἶχεν ἀρχίσει νὰ κηρύσσῃ τὴν ἀνάγκη τῆς ἀναπροσαρμογῆς τῶν ἐνεργειῶν μας πρὸς σκόπιμες κατευθύνσεις. Καὶ προσπαθοῦσε νὰ ξυπνήσῃ τὴν κοιμισμένη μας ἀξιοπρέπεια.

Ἀλλ' ὁ Παπαναστασίου, πηδῶντας πρῶτος στὸν πολιτικὸ στῖβο, διαβλέπει ὅτι ἡ θεωρία εἶνε «κοῦφον χρῆμα» ἂν δὲν πραγματοποιήσῃ τὴ φόρμα της μέσα στὴ ζωὴ καὶ ἡ ζέουσα πραγματικότητα βαθύτερη ἀπὸ τὴν ἱστορία.

Ὁ γνήσιος αὐτὸς καὶ ἑλλαδικὸς τύπος, δὲν ἀρκεῖται νὰ διαπιστώνῃ καὶ νὰ γνωρίζῃ καὶ νὰ ἐξηγῇ. Τολμᾷ νὰ φρονῇ καὶ πέρα ἀπ' αὐτὸ νοιώθει νὰ πλημμυρίζῃ τὸ στῆθος του ἡ τόλμη νὰ πράττῃ. Κανεὶς δὲ στάθηκε λιγώτερο καιροσκόπος ἀπ' αὐτόν. Κανεὶς δὲν ἐκμεταλλεύθηκε λιγώτερο ἀπ' αὐτὸν γιὰ προσωπικό του κέρδος τ' ἀποτελέσματα τῶν ἀγώνων του. Κανεὶς δὲν ἐτράβηξε τὸν ἑαυτό του στὴ σκιὰ τόσο, γιὰ ν' ἀφήσῃ νὰ φανοῦν οἱ ἀγῶνες του σὰν ἐνέργεια τοῦ συνόλου. Κανεὶς δὲν ὑπῆρξεν τόσονἀνεπιτήδευτος ἐφαρμοστὴς στὴν ἀτομικὴ καὶ δημόσια ζωή του τῶν θεωριῶν του, ὅσον αὐτός.

Δὲν ὑπῆρξε μιὰ στιγμὴ στὴ ζωή του ποὺ νὰ διακόψῃ τὸ ἄρδευμα τοῦ πνεύματός του ἀπὸ τὰ πλούσια κανάλια τῆς γνώσεως. Ἀλλὰ τὴ βαθιὰ αὐτὴ γνώση, λαχταρίζε νὰ τὴ χαρῇ στὸν πραγματοποιημένον καρπό της. Ἡ σημασία του μέσα στὴ ζωὴ μας τῶν τελευταίων τριάντα χρόνων ἐνυπάρχει ἀκριβῶς μέσα στὸν περίφημον αὐτὸν συνδυασμὸ θεωρίας μεστῆς καὶ ἐνεργητικῆς τόλμης. Θὰ τὸν ἐλέγαμε κατ' ἐξοχὴν ἰδεολόγον, ἂν δὲν εἴχαμε καταφέρει ἀπὸ τὴν ὥραία αὐτὴ λέξι νὰ βγάλουμε κάτι ἀπὸ τὸ βάρος της, κάτι ἀπὸ τὴν ἐνεργητικότητά της καὶ νὰ τῆς προσδόσουμε κάποιαν ἀπόχρωσι σχολαστικισμοῦ.

Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι ποὺ τὸν θεωροῦν ὡς ἀπὸ ἰδιοσυγκρασία ἐριστικὸν ἀγωνιστή, ἀσφαλῶς δὲν τὸν ξέρουν καλά. Ἦταν ἀναμφιβόλως ἕνας ἐξαίρετος ἀγωνιστής, ἀλλὰ ἕνας ἀγωνιστὴς ἀπὸ καθῆκον πρὸς τὴν ἐπιταγὴ τῆς ἰδεολογίας του, ἕνας στρατευόμενος τῶν θεωρητικῶν πραγματοποιήσεων. Ὁ ἀγῶνας δὲν ἐστάθηκε ποτὲ γι' αὐτὸν μιὰ τυφλὴ καὶ ἴσως κ' εὐχάριστη περιπέτεια τῆς ἰδιοσυγκρασίας του. Ἡ βαθιὰ πίστη του—αὐτὴ ἦταν ἡ παληκαριά του.

Οἱ θεωρίες μπορεῖ νὰ ξεθωριάζουν καὶ νὰ παθαίνουν ἀναπροσαρμογὲς μέσα στὴ ροὴ τῆς ζωῆς. Ἀλλὰ ὁ τύπος τοῦ ἀνθρώπου ποὺ μεστώνει μὲ πίστη τὴν πράξι, θὰ στέκεται ὑποδειγματικὸς γιὰ κάθε ἐποχή.

Ὅταν τὸν ἔβλεπες μὲ τὴ θρυλικὴ ἐκείνη ἁπλότητά του νὰ γυρίζῃ μέσα στοὺς δρόμους τῶν Ἀθηνῶν, τὸ πρῶτο ποὺ ξεχώριζες ἦταν ἕνα πλατὺ παληκαρίσσιο στῆθος καὶ πάνω σ' αὐτὸ στηριγμένο ἕνα κεφάλι μὲ καθαρὸ μέτωπο καὶ μὲ τὰ στοχαστικὰ ἐκεῖνα μάτια. Πόσες φορὲς δὲν μᾶς θύμισε τὸν τετράγωνον ἐκεῖνο ὄγκο τοῦ μαρμάρου ποὺ μεταχειρίστηκε ἀνεπεξέργαστον ὁ Ροντὲν γιὰ νὰ στηρίξῃ ἀπάνω του τὸ τόσον ἀντιθετικὸ κεφάλι τῆς «Σκέψης» του!

Προχτὲς ἔσβυσε μόνος του τὸ δεῖλι στὸ σπιτάκι τῆς Ἑκάλης μὲ τὴ συντροφιὰ ἑνὸς βιβλίου, σὰν ἕνας ἥρεμος σοφός. Μὰ τὰ κλαριὰ τῶν δένδρων στὴ ριπὴ τοῦ φθινοπωριάτικου ἀνέμου κάτι ψιθύρισαν. Κάτι σὰν τὸ πένθιμο ἐμβατήριο τῆς Héroïca. Αὐτὸ τοῦ ἄξιζε.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΗΛΙΑΔΗΣ

Εικόνα 17: Νεολόγος 19/11/1936, Αρ. Φ. 314, Θάνατος Παπαναστασίου.

ΕΝ ΜΕΣΩ ΣΥΓΚΙΝΗΤΙΚΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ ΤΟΥ ΛΑΟΥ
ΕΚΗΔΕΥΘΗ ΧΘΕΣ Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ
ΠΑΡΕΣΤΗΣΑΝ Ο κ. ΜΕΤΑΞΑΣ, ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

***Εικόνα 18**: Νεολόγος 20/11/1936, Αρ. Φ. 315, Κηδεία Παπαναστασίου.*

ΜΕΡΟΣ Γ

Η αποτύπωση των εκλογών στο πατραϊκό Τύπο

***Εικόνα 19**: Η οδός Αγίου Νικολάου και στο βάθος το Κάστρο της Πόλης.*

Πατραϊκός τύπος

Κατά τη προσπάθεια της ανάγνωσης των ιστορικών συμβάντων και της ερμηνείας αυτών, αλλά και της έρευνας για το αντίκτυπο που αυτά είχαν στη κοινωνία της εποχής, μεγάλη συμβολή έχει μεταξύ άλλων, ο τοπικός τύπος. Η πόλη των Πατρών, γνωρίζει στους κόλπους της μεγάλη κινητικότητα στο πληθυσμό τις δεκαετίες πριν την έρευνα μας. Οι επαφές ενός μέρους αυτού του πληθυσμού με τις συνήθειες των λαών του εξωτερικού μέσω του λιμένα της, ενός εκ των σημαντικότερων της περιόδου, έχουν ως αποτέλεσμα να αναπτύσσουν τις ίδιες συνήθειες και στο τόπο τον οποίο διαμένουν. Έτσι, ο τύπος και γενικότερα η διακίνηση πληροφορίας μέσω εντύπων, βιβλίων και φυλλάδων κυριάρχησε και στη Πάτρα καθ' όλο τον 20ο αιώνα. Τη περίοδο που μελετάμε, δύο είναι οι πρωταγωνίστριες εφημερίδες στη πόλη. Από τη μία, ο «Νεολόγος των Πατρών», ο οποίος διαθέτει μακρά ιστορία και κυκλοφορεί, μετά από μία μεγάλη χρονικά αποχή (1972-2020) μέχρι και τις μέρες μας. Από την άλλη, η εφημερίδα «Τηλέγραφος», η οποία στιγμάτισε τη περίοδο στην οποία αναφερόμαστε και αποτελεί απότοκο του πιο ιστορικού εντύπου της Πάτρας, της εφημερίδας «Πελοπόννησος».

Καθώς το τρίτο μέρος αυτής της διπλωματικής εργασίας θα βασιστεί σε μεγάλο βαθμό στα δύο έντυπα που προαναφέρθηκαν, με σκοπό να αποτυπωθεί το αίσθημα και η λαϊκή βούληση του πατραϊκού λαού στις εκλογές της περιόδου 1928-1936, κρίνεται αναγκαίο να γίνει μία εκτενέστερη αναφορά στις δύο αυτές ιστορικές εφημερίδες.

«Νεολόγος των Πατρών»

Η πρώτη από τις δύο εφημερίδες που θα μας απασχολήσουν εκτενέστερα στο παρόν πόνημα, είναι ο «Νεολόγος των Πατρών», ή για συντομία απλώς «Νεολόγος». Η συγκεκριμένη, εκπροσωπούσε τη καθημερινή ενημέρωση του πατραϊκού λαού από τον Αύγουστο του 1894 έως και το Δεκέμβριο του 1972.[470] Ιδρυτής και ιδιοκτήτης της εφημερίδας ήταν ο Ιωάννης Παπανδρόπουλος, κάτι που μας γίνεται γνωστό μόλις στο φύλλο της 29ης Αυγούστου 1931, έπειτα από 37 χρόνια κυκλοφορίας της. Ο αρκετά

[470] Χριστόπουλος Π., *Εφημερίδες αποκείμενες στη βιβλιοθήκη της Βουλής (1789-1970),* Αθήνα 1993

δραστήριος Παπανδρόπουλος, μόλις στα 19 του χρόνια κυκλοφόρησε το λογοτεχνικό περιοδικό «Χλόη». Το 1890 συνέδεσε το όνομα του με την εφημερίδα του Δ. Κορομηλά και έγινε ανταποκριτής της, κάτι που τον έκανε γνωστό στο δημοσιογραφικό κόσμο των Αθηνών και μετέπειτα του απέφερε συνεργασίες με τις εφημερίδες «Ακρόπολις» και «Άστυ». Κατά το έτος 1894 και αφότου η έτερη εφημερίδα της πόλεως, η «Πελοπόννησος», είχε κάνει την εμφάνιση της ένα χρόνο νωρίτερα, ο Παπανδρόπουλος μαζί με τους Ι. Παπαλουκά και Ι. Χαϊδόπουλο αποφάσισαν να δημιουργήσουν τη δική τους ημερήσια εφημερίδα. Μετά το πρώτο μήνα κυκλοφορίας της, ο Παπανδρόπουλος έμεινε μόνος του στην εφημερίδα που για τα επόμενα 54 συναπτά έτη αφιέρωσε τη ζωή του. Διακρίθηκε για τον άριστο χειρισμό της γλώσσας που κατείχε καθώς και για την άμεση δημοσίευση των νέων του εξωτερικού που έφταναν στη Πάτρα με το ευρωπαϊκό ταχυδρομείο.[471]

Ο «Νεολόγος» ξεκίνησε ως ημερήσια, πρωινή, τετρασέλιδη και μικρού σχήματος εφημερίδα, κάτι το οποίο όμως άλλαξε με τη πάροδο των χρόνων καθώς και με το πλήθος των νέων που είχε να μεταφέρει στο αναγνωστικό της κοινό. Το μεγάλο κύρος της, καθώς και η μεγάλη απήχηση που είχε, φαίνονται από το γεγονός ότι σε αυτή κατά καιρούς έχουν αρθρογραφήσει σπουδαίοι δημοσιογράφοι της εποχής αλλά και διαπρεπείς πολιτικοί. Επιπροσθέτως, φύλλα της μπορούσε να εντοπίσει κανείς τόσο στην Αθήνα, όσο και σε περιοχές όπως η Καλαμάτα, τα νησιά του Ιονίου, τη Κόρινθο, την Αιτωλοακαρνανία και αλλού, φτάνοντας να πουλά περισσότερα από δέκα χιλιάδες φύλλα σε περιόδους σημαντικών γεγονότων. Τη μεγάλη της επιτυχία την οφείλει στην ειδησεογραφική της πληρότητα, την αμεροληψία και την μετριοπαθή πολιτική που εφάρμοζε στα φύλλα της. Παρότι υποστήριζε τον Ελευθέριο Βενιζέλο από το 1912 έως και το 1936, τα άρθρα του «Νεολόγου» ήταν πάντοτε καλογραμμένα σε ευπρεπή γλώσσα χωρίς υπερβολές και δεν έθιγαν ποτέ τα πρόσωπα στα οποία ασκούσαν κριτική. Αυτό, είχε ως αποτέλεσμα η εφημερίδα να διακατέχεται από την εμπιστοσύνη και την εκτίμηση του αναγνωστικού κοινού. Μετά τα γεγονότα του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, η εφημερίδα στήριζε τα κόμματα της Δεξιάς.[472]

Ο Παπανδρόπουλος προσπάθησε να είναι καινοτόμος με τις τεχνοτροπίες έκδοσης της εφημερίδας του, εκσυγχρονίζοντας συχνά τις εγκαταστάσεις και τα μηχανήματα που ήταν απαραίτητα για την έκδοση της, φέρνοντας μάλιστα πρώτος στη

[471] Πολίτης Νικόλαος, «Παπανδρόπουλος Ιωάννης Π.» στο *Εγκυκλοπαίδεια του ελληνικού τύπου 1784-1974,* τ.3, Δρούλια Λ. – Κουτσοπανάγου Γ. (επιμ), Αθήνα 2008, σ. 438
[472] Πολίτης Νικόλαος, *Χρονικό του Πατραϊκού τύπου 1840-1940,* Πάτρα 1984

Πάτρα τις λινοτυπικές μηχανές το 1948. Ο υιός του Παναγιώτης, προσπάθησε να τον διαδεχτεί, όμως τα σημαντικά οικονομικά προβλήματα της εφημερίδας που ξέσπασαν κατά τα πρώτα έτη της δικτατορίας του 1967, την οδήγησαν στο κλείσιμο της το 1972.[473] Ο «Νεολόγος» αποτελεί σημαντική ιστορική πηγή για την πολιτική, οικονομική και κοινωνική ιστορία της πόλεως των Πατρών, η οποία δεν μπορεί να παραληφθεί σε μία μελέτη που αφορά την ιστορία της Πάτρας. Η εφημερίδα από το 2020 επανακυκλοφορεί υπό τη διεύθυνση του Γιώργου Καραγεωργόπουλου με στόχο την ενημέρωση των πατρινών τόσο για τοπικά όσο και για εθνικά θέματα ειδησεογραφίας.

«Τηλέγραφος»

Η εφημερίδα «Τηλέγραφος» είναι η δεύτερη εφημερίδα της περιόδου που θα μας απασχολήσει. Μπορεί η ιστορία της ως «Τηλέγραφος» να μην είναι τόσο μεγάλη, καθώς κυκλοφόρησε μόλις από το 1917 έως το 1944, ως αποτέλεσμα των πολιτικών συνθηκών στη χώρα, όμως αποτελεί μέρος της μακροβιότερης και σημαντικότερης ίσως εφημερίδας της πόλης, της εφημερίδας «Πελοπόννησος». Συνεπώς, για να αποτυπωθεί η ιστορία του Τηλέγραφου πρέπει να γίνει μνεία στην ιστορία της Πελοποννήσου. Η έκδοση της άρχισε τον Ιούλιο του 1886 και ήταν δισεβδομαδιαία και στη συνέχεια δεκαήμερη. Από τις 5 Απριλίου του 1893 όμως, αποτελεί τη πρώτη ημερήσια εφημερίδα, όχι μόνο στη Πάτρα, αλλά και σε οποιαδήποτε άλλη ελληνική επαρχιακή πόλη. Ιδρυτής της ήταν ο Διονύσιος Βασιλειάδης. Το πραγματικό του επώνυμο ήταν Φραγκόπουλος και η αλλαγή του σε Βασιλειάδης έγινε το 1885, καθώς δεν επιθυμούσε την ταύτιση με τον συνώνυμο μεγαλέμπορο της εποχής. Υπήρξε ανήσυχο πνεύμα, που επιθυμούσε να προσφέρει στο λαό μέσω της ενασχόλησης του με τη δημοσιογραφία. Εξέδιδε ακόμα για ένα έτος και το δισεβδομαδιαίο περιοδικό «Φάρος»,[474] ενώ ακόμα εκείνος ήταν που πρωτοστάτησε για τη δημιουργία του «Συνδέσμου Επαρχιακής Δημοσιογραφίας» το 1896, με στόχο την προαγωγή των συμφερόντων του επαρχιακού Τύπου. Η ιδέα του δεν βρήκε την ανταπόκριση που ο ίδιος περίμενε, με αποτέλεσμα το εγχείρημα του να μην ολοκληρωθεί.[475]

[473] Πολίτης Νικόλαος, Πάτρα 1984, ό. π.
[474] Ο «Φάρος» κυκλοφόρησε από τις 15 Ιανουαρίου 1886 έως τις 20 Δεκεμβρίου του ίδιου έτους και πρόλαβε να αριθμήσει 28 τεύχη.
[475] Πολίτης Ν., ό. π., Πάτρα 1984

Ο Βασιλειάδης παρότι στήριζε τις σοσιαλιστικές ιδέες της εποχής, κράτησε την εφημερίδα πολιτικά ανεξάρτητη και κομματικά αδέσμευτη μέχρι το 1910. Έκτοτε και έως το 1914 υποστήριξε τον Ελευθέριο Βενιζέλο[476], ενώ από το 1915 και κατά τη διάρκεια του Εθνικού Διχασμού, πραγματοποίησε στροφή προς τον αντιβενιζελισμό, με συνέπεια να διακοπεί η έκδοση της το 1917 από τις γαλλικές αρχές. Η μεταστροφή αυτή, οφείλεται στην αποχώρηση του Διονυσίου Βασιλειάδη από την εφημερίδα και στην ανάληψη της ηγεσίας από τον αδερφό του Χαράλαμπο Φραγκόπουλο. Ο τελευταίος, ήταν υποστηρικτής της απόφασης του βασιλέως, η χώρα να παραμείνει ουδέτερη στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Με τα δριμεία άρθρα που δημοσιεύονταν στην εφημερίδα του, ο Φραγκόπουλος κατάφερε να συλληφθεί από τις συμμαχικές αρχές κατοχής, οι οποίες επιπρόσθετα διέταξαν το κλείσιμο της εφημερίδας μετά από 32 χρόνια παρουσίας στο χώρο. Έτσι το τελευταίο φύλλο της Πελοποννήσου ήρθε στις 9 Ιουνίου 1917, μόνο για να την διαδεχθεί ο «Τηλέγραφος» την αμέσως επόμενη ημέρα.

Η 2η αυτή φάση της εφημερίδας θα διαρκούσε μέχρι το 1944, με μία μικρή διακοπή από το Δεκέμβριο του 1923 έως το Φεβρουάριο του 1924. Κατά τη διάρκεια του μεσοπολέμου ο «Τηλέγραφος» κατείχε δυναμική θέση στην ενημέρωση των πατρινών, γεγονός που του έδινε πνοή στην καθημερινή του κυκλοφορία μέχρι τις 5 Οκτωβρίου 1944, όπου και διακόπηκε η κυκλοφορία του, καθώς η κυβέρνηση της Απελευθερώσεως απαγόρευσε τη χρήση τίτλων εφημερίδων που κυκλοφορούσαν κατά τη περίοδο της κατοχής. Υποστήριζε ανοιχτά και με δριμεία γλώσσα το Λαϊκό Κόμμα, ενώ δεν δίσταζε να ασκεί σφοδρή κριτική και προσωπικές επιθέσεις, τόσο στους πολιτικούς αντιπάλους όσο και στα υπόλοιπα κόμματα, χωρίς να ξεφεύγει από τη κριτική της κανένα μέλος της κυβέρνησης και ιδιαίτερα ο Ελευθέριος Βενιζέλος. Έκτοτε αρχίζει η 3η φάση της εφημερίδας. Η «Πελοπόννησος», αναδύθηκε ως άλλος φοίνικας από τις στάχτες της και επανακυκλοφόρησε στις 12 Νοεμβρίου 1944 υπό τη διεύθυνση του Χαράλαμπου Φραγκόπουλου. Μετά το θάνατο του το 1951, τη διεύθυνση ανέλαβε η κόρη του, η οποία βοήθησε την εφημερίδα να εξελιχθεί και να μεταβεί από την λινοτυπία στη φωτοσύνθεση. Η εφημερίδα «Πελοπόννησος» με έδρα τη Πάτρα εκδίδεται μέχρι και σήμερα, κάνοντας την έτσι, τη μακροβιότερη εφημερίδα της πόλης.[477]

[476] Μούλιας Χρήστος, «Φραγκόπουλος Διονύσιος» στο *Εγκυκλοπαίδεια του ελληνικού τύπου 1784-1974,* τ.4, Δρούλια Λ. – Κουτσοπανάγου Γ. (επιμ), Αθήνα 2008, σ. 278

[477] Πολίτης Νικόλαος, «Παπανδρόπουλος Ιωάννης Π.» στο *Εγκυκλοπαίδεια του ελληνικού τύπου 1784-1974,* τ.3, Δρούλια Λ. – Κουτσοπανάγου Γ. (επιμ), Αθήνα 2008, σς. 488-489

Η αποτύπωση των εκλογών στο Πατραϊκό Τύπο

Στο τέλος αυτής της έρευνας, θα αποτυπωθεί, μέσα από τα φύλλα των εφημερίδων που θα παρατεθούν, οι γνώμες των πατρινών συντακτών, καθώς και το κλίμα της εποχής, όπως αυτό διαφαίνεται στις εφημερίδες, οι οποίες απαρτίζουν το τρέχον κεφάλαιο. Οπωσδήποτε, οι τοποθετήσεις εκάστοτε συντάκτη, θα πρέπει να μελετώνται βάσει το ιστορικό συγκείμενο, αλλά και τις συνθήκες της εποχής. Επιπροσθέτως, δεν μπορούμε να εξάγουμε ασφαλή συμπεράσματα για το σύνολο των πολιτών που κατοικούν στη Πάτρα μέσα από τις εφημερίδες, καθώς η κάθε μία παρουσιάζει τα γεγονότα με τη δική της οπτική, η οποία συχνά χρωματίζεται από το κόμμα που υποστηρίζει. Παρόλα αυτά, μέσα από τις εφημερίδες, μπορούμε να μεταφερθούμε νοητά έναν αιώνα πίσω και να αναβιώσουμε το κλίμα που επικράτησε στη πόλη των Πατρών, λίγο πριν, κατά τη διάρκεια και λίγο μετά τις εκάστοτε ελληνικές βουλευτικές εκλογές.

1928

Η πρώτη εκλογική αναμέτρηση που μελετάται στην παρούσα έρευνα, είναι αυτή των βουλευτικών εκλογών του 1928. Για τις συγκεκριμένες εκλογές, έχουμε στη διάθεση μας και τις δύο ιστορικές εφημερίδες της Πάτρας, το «Νεολόγο» και το «Τηλέγραφο», τις οποίες και θα εξετάσουμε αλληλένδετα με ημερολογιακή σειρά. Εξάλλου, δεν είναι λίγες οι φορές, όπου η μία εφημερίδα σχολιάζει ή κατακρίνει τα γραφόμενα της άλλης, με αποτέλεσμα να υπάρχει μία σειρά άρθρων απαντήσεων.

Ξεφυλλίζοντας τα φύλλα της εφημερίδας Τηλέγραφος, μπορούμε με ευκολία να διακρίνουμε, τα γεμάτα ορμή και επιθετικότητα άρθρα του, τα οποία προσπαθούν να θυμίσουν στο λαό, τις δυσχέρειες με τις οποίες είχε έρθει αντιμέτωπος τα προηγούμενα χρόνια. Ιδιαίτερα, κάνει επίθεση προς το Κόμμα των Φιλελευθέρων και τον ηγέτη του Ελευθέριο Βενιζέλο, καθώς συντάσσεται με την άποψη του Λαϊκού Κόμματος. Έτσι στο φύλλο της 27ης Ιουλίου, σε άρθρο με τίτλο «Θα δυνηθή να φύγη;» κάνει επίθεση στο Βενιζέλο, αναπαράγοντας τα λόγια του Πάγκαλου, από προεκλογικό του λόγο στο Μενίδι. Ισχυρίζεται, πως τα δεινά της χώρας κατά τα τελευταία 15 χρόνια οφείλονταν στο Βενιζέλο, ενώ δεν διστάζει να τον κατηγορήσει ως προδότη που δεν έχει πληρώσει για τα όσα προκαλέσει στη χώρα ως θα έπρεπε σαν εγκληματίας. Προσθέτει, ότι με τις γνωστές του μεθόδους συνεχίζει να κυκλοφορεί ελεύθερος και να

διαιρεί το κόσμο και πως εάν είχε συνείδηση, ή εάν η ψυχή του ήταν ανθρώπινη «θα απεσύρετο των εγκοσμίων και πάσης κινήσεως εις μίαν εσχατιάν και γωνίαν γης» για να παραδώσει την αμαρτωλή του ζωή και τη δαιμονισμένη του ψυχή. Κλείνοντας, ανάμεσα σε πολλά άλλα, χαρακτηρίζει το Βενιζέλο ως τύραννο και αγύρτη καταλήγοντας πως ο λαός θα τον καταδικάσει στις εκλογές του Αυγούστου. Με το λόγο αυτό, ο συντάκτης προσπαθεί να φορτίσει συναισθηματικά τον αναγνώστη με αρνητικά συναισθήματα προς το Βενιζέλο, επιδιώκοντας να τον αποτρέψει από την ψήφιση του Κόμματος των Φιλελευθέρων.

ΘΑ ΔΥΝΗΘΗ ΝΑ ΦΥΓΗ;

Ὁ κ. Πάγκαλος διὰ τοῦ λόγου του, ὃν ἐξεφώνησε εἰς τὸ Μενίδι, κατηγόρησε τὸν κ. Βενιζέλον ὡς ἔνοχον καὶ φέροντα τὴν εὐθύνην διὰ τὰ ἀτυχήματα τῆς χώρας μας.

Ὁ κ. Πάγκαλος δὲν εἶπε τι νέον. Ἡ εὐθύνη καὶ ἡ ἐνοχὴ τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ εἶνε πασίδηλος καὶ γνωστὴ εἰς πάντα Ἕλληνα. Εἶνε γνωστὴ καὶ πασίδηλος καὶ διὰ πάντα ξένον παρακολουθήσαντα τὰ Ἑλληνικὰ πράγματα ἀπὸ δεκαπενταετίας.

Τὸ μόνον περίεργον εἰς τὴν ὅλην αὐτὴν ὑπόθεσιν τῆς εὐθύνης ἑνὸς προσώπου, εἶνε τὸ ὅτι δι' αὐτὸν εἰσέτι δὲν ἐλειτούργησαν οἱ νόμοι τῆς πατρίδος, καὶ δὲν ἐπλήρωσε τὰ ὅσα ἔχει ἐπιτελέσει κατὰ τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς γαλήνης αὐτῆς, ὅπως ἔπρεπε νὰ πληρώσῃ ταῦτα καὶ ὅπως τὰ πληρώνουν οἱ ἐγκληματίαι.

Καὶ ἐν ᾧ δὲν ἔχει πληρώσει τὴν εὐθύνην αὐτήν, ἐξακολουθεῖ νὰ περιφέρεται ἐλεύθερος νὰ μεταχειρίζεται τοὺς γνωστάς του μεθοδους, νὰ διαιρῇ, νὰ φέρῃ ἀνωμαλίας καὶ συγχύσεις καὶ τέλος τὸ χειρότερον πάντων νὰ κυβερνᾷ τὴν δυστυχῆ αὐτὴν χώραν.

Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος εἶχε συνείδησιν, ἐὰν ἡ ψυχή του ἦτο ἀνθρωπίνη, ἀσφαλῶς μετὰ τὰ ὅσα ἀπειργάσατο κατὰ τῆς πατρίδος του καὶ τῶν πολιτῶν αὐτῆς, μετὰ τὰ τόσα ἐγκλήματά του, τὴν τύψιν τῆς ἔστω πεπωρωμένης συνειδήσεώς του ἀκούων καὶ εἰς τὴν ὑπαγόρευσιν τῆς ἔστω ἀγρίας ψυχῆς του ὑπείκων, θὰ ἀπεσύρετο τῶν ἐγκοσμίων καὶ πάσης κινήσεως εἰς μίαν ἐσχατιὰν καὶ γωνίαν γῆς, ἵνα μακρὰν πάσης ἀνθρωπίνης ζωῆς τελειώσῃ τὸν ἁμαρτωλὸν του βίον καὶ παραδώσῃ τὴν δαιμονισμένην ψυχήν του.

Ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν ἔχει συνείδησιν, οὔτε ψυχὴν ἀνθρωπίνην. Διότι μόνον ἀσυνείδητος θὰ διέπραττε ὅ,τι αὐτὸς διέπραξεν. Τύραννος χωρὶς ψυχὴν καὶ χωρὶς συνείδησιν, ἐκτελεστὴς τῶν Μακιαβελλικῶν δογμάτων ἐστήριξεν πάντοτε τὴν ἐπικράτησίν του μόνον εἰς αὐτὰ καὶ εἰς τὴν ὑποκρισίαν τὴν ἀγυρτείαν καὶ τὰς παροχὰς πρὸς τοὺς θεράποντάς του.

Τὰ πάντα ἐκλωτσοπάτησε ἐν Ἑλλάδι. Τὸ Ἔθνος διήρεσε. Τοὺς πολιτικούς του ἐχθροὺς ἀτίμως ἐξόντωσε καὶ τοὺς ἠθικοὺς καὶ τιμίους ἀντιπάλους του ἐθανάτωσε.

Ἡ ὅλη πολιτική του ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τοῦ σημερινοῦ χάους. Καὶ τὴν στιγμὴν ποῦ ἡ Ἑλλὰς ἐβοκίμασε νὰ συνέλθῃ καὶ νὰ ἐγερθῇ ἀπὸ τὸ χάος καὶ τὴν ἄβυσσον εἰς τὴν ὁποίαν αὐτὸς τὴν ἐκρήμνησε καὶ κατέβαλλον οἱ πολιτικοί της πᾶσαν προσπάθειαν διὰ τὴν δυνατὴν περισυλλογήν, ἰδοὺ αὐτὸς ἐμφανίζεται ὡς παλαιὰ ἁμαρτία κατάρα καὶ πληγή, ἵνα γίνῃ καὶ πάλιν τὸ πρόσκομμα εἰς τῆς χώρας τὴν ἀνόρθωσιν.

Ἡ εὐθύνη του, λέγει εἷς ἐκ τῶν ἄλλοτε μαθητῶν του ὁ κ. Πάγκαλος, εἶνε μεγάλη. Ἀλλὰ καθίστατε εἰσέτι μεγαλειτέρα ὕβρι μὲ τὴν ἐπανεμφάνισίν του εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν τῆς χώρας. Ἀντιδοξεῖ τις πρὸς αὐτό;

Ἀλλ' ὅταν ἡ ἀναρρίπισις τῶν παθῶν καὶ ἡ διαιώνισις τοῦ μίσους καὶ τοῦ χάσματος, τὸ μεγαλείτερον διάνοιγμα ἐπέρχονται ἀμέσως, ἅμα τῇ ἐπανεμφανίσει τοῦ πλάνου τούτου, ὑπάρχει ποῦ βάσις πρὸς ἀντίθετον δόξαν ὅτι αὐτὸς δὲν ἀποτελεῖ τὴν ἀφορμὴν καὶ τὴν αἰτίαν καὶ ὅτι δὲν φέρει τὴν μεγάλην εὐθύνην τῶν δυστυχημάτων τῆς χώρας;

Εἶναι ἐπομένως ὁ μέγας ἔνοχος, ὁ μέγας ἀγύρτης καὶ πλάνος διὰ τὸν ὁποῖον θὰ ὁμιλήσῃ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς τὴν 19 Αὐγούστου.

Ἡ ἐνοχή του εἶνε διαπιστωμένη πλήρως. Ἡ ἡμέρα τῆς δίκης του ἔχει προσδιορισθῇ παρ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου. Ἡ 19 Αὐγούστου. Ἡ καταδίκη του εἶνε βεβαία. Θὰ δυνηθῇ νὰ βραπετεύσῃ τὴν 20ην Αὐγούστου ὅπως καὶ τὴν 3ην Νοεμβρίου 1920;

***Εικόνα 20**: Τηλέγραφος 27/7/1928 Αρ. Φ. 3641. «Θα δυνηθή να φύγη;».*

Επίθεση την οποία συνεχίζει και στο φύλλο της επόμενης ημέρας, όπου αποκαλεί ξανά τον Βενιζέλο ψεύτη, τύραννο και δολοφόνο. Παράλληλα, κατακρίνει τη στρατηγική Βενιζέλου να αναφέρεται στο «ένδοξο» πολιτικό του παρελθόν, τονίζοντας πως το πολιτικό παρελθόν του Βενιζέλου δεν είναι μόνο το 1910 έως το 1913, όταν μάλιστα συνυπήρξε με σπουδαίες πολιτικές προσωπικότητες όπως ο Γ. Στρέιτ, ο Ν. Δημητρακόπουλος και ο Ν. Στράτος. Αντ' αυτών, υπάρχει το 1916, το

1917-1920, 1922 και το 1926, χρονιές όπου έχουν στιγματιστεί με αρνητικά για τη χώρα γεγονότα.

ΑΠΟΦΕΥΓΕΙ

Οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες καὶ τὰ πολιτικὰ κόμματα. Ὅταν ἐμφανίζωνται πρὸ τῶν ἐκλογέων των καὶ ζητοῦσιν τὰς ψήφους αὐτῶν, συνειθίζουν πάντοτε, ὅταν εἶνε μάλιστα ἀρχῶν καὶ πεποιθήσεων καὶ ἔχουν δείξει οἱανδήποτε δρᾶσιν κατὰ τὸ παρελθὸν καὶ μέχρι τῆς στιγμῆς ποῦ ζητοῦνται αἱ νέαι ψῆφοι τῶν ἐκλογέων, συνειθίζουν νὰ ἐμφανίζουν τὸ παρελθὸν αὐτῶν, τὴν δρᾶσιν των, νὰ συμπαραβάλουν τὴν δρᾶσιν αὐτῶν πρὸ τὴν τῶν ἀντιπάλων των καὶ νὰ λέγουν: Ἴδού ἐκεῖνοι· Αὐτοὶ εἶμεθα ἡμεῖς, καὶ αὐτοὶ εἶνε ἐκεῖνοι. ἐκλέξατε ἤδη μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἀνθρώπους εἰς οὓς θὰ ἐμπιστευθῆτε τὸν χειρισμὸν τῶν πραγμάτων σας.

Καὶ ὁ λαὸς κρίνων καὶ συμπαραβάλλων ἀποφασίζει διὰ τῆς ψήφου του. Ἀλλ' ὁ Βενιζελισμὸς δὲν κάμνει αὐτό. Ἑκάστοτε προσκαλεῖται νὰ ὁμιλήσῃ διὰ τὴν δρᾶσιν τοῦ παρελθόντος του τηρεῖ σιγὴν ἰχθύος. Καὶ προσπαθῶννα διαφύγῃ ἐκ τοῦ κινδύνου τούτου ἀνακράζει: Τί τὸ θέλετε τὸ παρελθόν; ἀνήκει εἰς τὴν Ἱστορίαν. Ἴδού σήμερον πρὸ ἡμῶν τὸ παρόν. Ἐπ' αὐτοῦ θὰ στηριχθῶμεν διὰ νὰ ἀποβλέψωμεν πρὸς τὸ μέλλον.

Καὶ ταῦτα λέγων ὁ Βενιζελισμὸς, δὲν παύει ἀπὸ τοῦ νὰ δεικνύῃ συγχρόνως καὶ τὴν περιοδον 1910—1911 τοῦ ἀπωτέρου δηλαδὴ παρελθόντος καὶ ὄχι τοῦ ἐγγύς, τὴν περιοδον τοιτέστιν ἐκείνην κατὰ τὴν ὁποίαν συνεκυβέρνα τὴν Ἑλλάδα εἰς Γεώργιος Στρέϊτ, εἰς Νικόλαος Δημητρακόπουλος, εἰς Νικόλαος Στράτος. Ἀλλ' ἡ περιοδος ἐκείνη δὲν ἀνήκει εἰς αὐτόν. Ὅταν ἐχωρίσθη τῶν συγκυβερνητῶν του ἐκείνων ὁ Βενιζελισμὸς καὶ ὁ Βενιζέλος, ἐδείχθη οἷος πραγματικὸς ἦτο: Ψεύστης, Τύραννος, Δολοφόνος. Δὲν δικαιοῦται ἑπομένως νὰ ὁμιλῇ καὶ νὰ ἐπιδεικνύῃ τὴν περιοδον τοῦ ἀπωτέρου τοῦ παρελθόντος. ἐφ' ὅσον ὑπάρχει τὸ ἐγγὺς παρελθὸν τὸ χειρισθὲν ὑπ' αὐτοῦ καὶ μόνου, τὸ ὁποῖον καὶ μόνον ὀφείλει νὰ ἐμφανίσῃ καὶ ἐπ' αὐτοῦ νὰ συζητήσῃ καὶ νὰ ἀπολογηθῇ. Μήπως μίαν πτυχὴν τούτου δὲν ἐνεφάνισε κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1920, ὅταν παρουσιάζετο ἐνώπιον τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀπὸ τῶν ἐξωστῶν διαφόρων Ξενοδοχείων, καὶ ἐξετύλιγε τοὺς περιωνύμους χάρτας τῆς ἄνευ ποδῶν Ἑλλάδος, παριστῶν τὸ λαμπρὸν δῆθεν οἰκοδόμημα ὅπερ εἶχεν δημιουργήσῃ;

Καὶ τίς δὲν ἐνθυμεῖται τὰ ὄργανά του, τὰ ὁποῖα συσκοτισμένα καὶ εὑρισκόμενα εἰς κατάστασιν μιᾶς πνευματικῆς δουλείας ἀπὸ τὸ συμφέρον ὅπερ κατηύθυνεν ἀνέκαθεν τὰς πράξεις αὐτῶν, προσεπάθουν καὶ ἐπεδίωκον νὰ ἐφευρίσκουν καὶ ἐφεύρισκον τὰ μεγαλείτερα ἐπίθετα ἵνα ὑμνήσουν τὸ ξόανον αὐτό, τὸν δημιουργὸν τῆς ἄνευ ποδῶν Ἑλλάδος καὶ τὸ περίλαμπρον; —τί λόγος— οἰκοδόμημά του διὰ τὸ ὁποῖον κατηγόρουν τοὺς ἀντιπάλους των ὅτι τὸ κατέστρεψαν; Διατί νὰ μὴ ἐμφανίζουν τὸ παρελθὸν αὐτὸ καὶ πάλιν.

Εἶνε τὸ ὡραῖον λοιπὸν ἐκεῖνο οἰκοδόμημα; μαζὶ μὲ ἓξ τάφους τῶν μεγάλων θυμάτων μας. Διατί δὲν ὁμιλοῦν ἐπὶ τοῦ παρελθόντος τούτου; Τί ἀνατρέχουν εἰς τὸ 1910 —1911; ἀφοῦ ὑπάρχει τὸ 1916, 1917 —1920 καὶ τὸ 1922 ἕως 1926. Θὰ ἀφήσωμεν αὐτὰ ποῦ ἐκυβέρνησεν μόνος του ὁ Βενιζελισμὸς καὶ θὰ πηδήσωμεν εἰς τὸ 1910 ποῦ συνεκυβέρνα μὲ τὰς μεγάλας φυσιογνωμίας τοῦ κ. Γ. Στρέϊτ τοῦ Ν. Δημητρακοπούλου καὶ τοῦ Ν. Στράτου; Ὄχι λοιπὸν Κύριοι. Θὰ ἐξετασθῶσιν τὰ πάντα.

Ὅλας τὰς περιόδους τῆς πολιτικῆς σας ζωῆς θὰ τὰς ἐμφανίσητε ἐνώπιον τοῦ Λαοῦ, ἵνα κρίνῃ καὶ ἀποφασίσῃ. Ἐὰν θέλετε ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὴν τελευταίαν ἐμφάνισίν σας ἀπὸ τὴν σημερινήν, σᾶς ἐν τῇ ἀρχῇ ἀναρρίχισιν. Καὶ περὶ τῆς ἀναρριχίσεώς σας ταύτης θὰ ὁμιλήσωμεν ἡμεῖς αὖριον ἐφ' ὅσον θέλετε συζητήσιν ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ ὄχι διὰ τὸ παρελθόν.

***Εικόνα 21**: Τηλέγραφος 28/7/1928 Αρ. Φ. 3642. «Αποφεύγει».*

Η προσπάθεια να πειστεί ο πατραϊκός λαός από τον Τηλέγραφο, για τη μη ψήφιση του Κόμματος των Φιλελευθέρων, συνεχίζεται με άρθρα τα οποία τονίζουν την απαισιοδοξία των ίδιων των Φιλελευθέρων για τα αποτελέσματα των εκλογών και δε κινούνται αποκλειστικά εναντίον του αρχηγού τους. Έτσι, σε άρθρο της 29ης Ιουλίου, ο αρθρογράφος ο οποίος πληροφορείται από ανταποκριτή στην Αθήνα, σημειώνει ότι οι «οι Βενιζελικοί (είναι) απαισιόδοξοι δια το αποτέλεσμα των εκλογών» και αυτό το συναίσθημα μεγάλωσε ιδιαίτερα, μετά την ψυχρή υποδοχή του Βενιζέλου στη Θεσσαλονίκη στα πλαίσια του προεκλογικού του αγώνα. Τέλος αναφέρει, ότι οι Βενιζελικοί στοχεύουν στη διάσπαση των αντιβενιζελικών συνδυασμών στην επαρχία, μέσω αναφυόμενων ζητημάτων.

ΤΗΛΕΓΡΑΦΟΣ

ΝΥΚΤΕΡΙΝΑ ΤΗΛΕΦΩΝΗΜΑΤΑ ΕΞ ΑΘΗΝΩΝ

ΟΙ ΒΕΝΙΖΕΛΙΚΟΙ ΑΠΑΙΣΙΟΔΟΞΟΙ ΔΙΑ ΤΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΤΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ

ΕΠΙΔΙΩΚΟΥΝ ΕΝΩΣΙΝ ΜΕΤΑ ΤΩΝ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΣΠΑΣΙΝ ΤΩΝ ΑΝΤΙΒΕΝΙΖΕΛΙΚΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ, 29 Ἰουλίου. Ἐνωρίζομεν ἀσφαλῶς ὅτι μετὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ κ. Βενιζέλου ἐκ Θεσ)νίκης αἱ τοὺς ἰθύνοντας κύκλους τῶν Φιλελευθέρων ἤρχισαν ἐκπληκτοῦντες ζωηρότερον οἱ φόβοι περὶ τῆς μελλούσης διὰ τὸ Βενιζελικὸν κόμμα ἐκβάσεως τῶν ἐκλογῶν.

Τοὺς φόβους τούτους ἀποκύημα κυρίως τῆς ψυχρᾶς ὑποδοχῆς τοῦ κ. Βενιζέλου ἐν Θεσ)νίκῃ, ἐπηύξησαν οἱ ἐκ τῆς ἀφίξεως τοῦ κ. Στρέϊτ ἐντύπωσις παρὰ τῷ λαῷ καὶ ἡ ἀπόφασις τοῦ κ. Καφαντάρη περὶ συγκροτήσεως ἀμεγοῦς συνδυασμοῦ ἐν Ἀθήναις καὶ ὑπὸ τοῦ κ. Κίρκου ἐν Θεσσαλονίκῃ.

Πάντα ταῦτα ὡς καὶ ἡ εὐρυπουμένη κίνησις πρὸς ἐνιαίαν ἐκλογικὴν ἐμφάνισιν τῶν ἀντιβενιζελικῶν ἤγαγον τοὺς κύκλους τῶν Φιλελευθέρων εἰς τὴν κατάστρωσιν διπλοῦ σχεδίου ἀποβλέποντος, ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὴν πρόληψιν πάσης ἀποσχιστικῆς κινήσεως εἰς τὸ δημοκρατικὸν στρατόπεδον καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν διάσπασιν τῶν ἀντιβενιζελικῶν δυνάμεων.

Κὶς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἐν λόγῳ σχεδίου ἀπεστάλησαν ἀλλεπαλλήλως ἀντιπρόσωποι πρὸς τὸν κ. Καφαντάρην τοὶ νίζουσαι πρὸς αὐτὸν ὅτι ἡ Δημοκρατία θὰ ἐτίθετο ἐν κινδύνῳ διὰ τῆς ἀπωλείας τῶν ἐκλογῶν, ἂν ἐπιμένῃ εἰς τὸν καταρτισμὸν συνδυασμῶν ἐν Ἀθήναις καὶ Θεσ)νίκῃ. Διεμηνύθη δὲ εἴσκ. Καφαντάρην ὅτιεἰ περιπτώσει ἐγκαταλείψεωστοῦσχεδίου του περὶ χωριστῶν συνδυασμῶν εἰς τὰς δύο μεγάλας πόλεις ὁ κ. Βενιζέλος δὲν θὰ κατήρτιζεν συνδυασμοὺς ἐν Λἰτωλοακαρνανίᾳ ἀφίνων τὸν κ. Καφαντάρην νὰ κανονίσῃ τὰ ἐκεῖ κατὰ βούλησιν.

Πρὸς πίστωσιν τῶν ἐνεργειῶν του τούτων ὁ κ. Βενιζέλος ἀπέπεμψε καὶ τὸν κ. Χριστοπουλέαν, τὸν ὁποῖον προώριζε διὰ βενιζελικὸν ὑποψήφιον εἰς τὴν Λἰτωλοακαρνανίαν. Ἐκτὸς τούτων οἱ Βενιζελικοὶ σκοποῦν νὰ προκαλέσουν διάσπασιν τῶν ἀντιβενιζελικῶν δυνάμεων εἰς τὰς ἐπαρχίας, ἐκμεταλλευόμενοι τὰ ἐκ τοῦ καταρτισμοῦ τῶν συνδυασμῶν ἀναφυόμενα ζητήματα.

***Εικόνα 22**: Τηλέγραφος 29/7/1928 Αρ. Φ. 3643 σελίδα 4. «Οι Βενιζελικοί απαισιόδοξοι δια το αποτέλεσμα των εκλογών».*

Πιστός στον αγώνα του για να αντιταχθεί στον Βενιζέλο, ο Τηλέγραφος στο πρωτοσέλιδο του, τη Δευτέρα 30 Ιουλίου, παρουσιάζει μέρος από έναν λόγο του Πάγκαλου, σε άρθρο με τίτλο «ο φάκελλος του εγκλήματος». Σε αυτόν, ο τέως δικτάτορας καταφέρεται ενάντια του Βενιζέλου κατηγορώντας τον για την δολοφονία των έξι τίμιων πολιτικών και αρχιστρατήγου και ισχυρίζεται μάλιστα ότι για αυτό υπάρχουν αποδείξεις και έγγραφα. Αυτή την ιστορία παραθέτει ο Τηλέγραφος, σύμφωνα με την οποία, υπήρχε ένας φάκελος με διαταγές του Βενιζέλου για την εκτέλεση των έξι, ο οποίος βρισκόταν στη κατοχή της συζύγου του τέως Πρωθυπουργού Κροκιδά, η οποία διέμενε στο Κιάτο Κορινθίας. Σύμφωνα με το συντάκτη, ο Βενιζέλος την επισκέφθηκε ζητώντας της, τη παράδοση στον ίδιο του πολύτιμου φακέλου. Ωστόσο, το φάκελο του εγκλήματος, όπως τονίζει, είχε εν τέλει στη κατοχή του συγγενής της χήρας Κροκιδά, ο οποίος εκλήθη και ο ίδιος στην οικία. Η στάση τους ήταν αρνητική και ο Βενιζέλος φαίνεται να τους ικέτευε και να τους παρακαλούσε μετά επιμονής. Εν τέλει, όπως σημειώνεται, οι αντιρρήσεις τους κάμφθηκαν με την υπόσχεση του Βενιζέλου προς τον συγγενή της χήρας Κροκιδά, Αναγνωστόπουλο, να τον διορίζει ως Γενικό Διοικητή Μακεδονίας. Έτσι ο φάκελος αυτός παραδόθηκε στον στυγνό, απαίσιο, δολοφόνο και εγκληματία, Βενιζέλο, όπως τον αποκαλεί ο αρθρογράφος. Κλείνοντας, τονίζεται ότι ο μέγας ένοχος και μέγας εγκληματίας είναι αυτός που ζει ακόμη και όχι οι έξι που εκτελέστηκαν και η τιμωρία αυτού πρέπει να έρθει από το λαό στις επερχόμενες εκλογές της 19ης Αυγούστου.

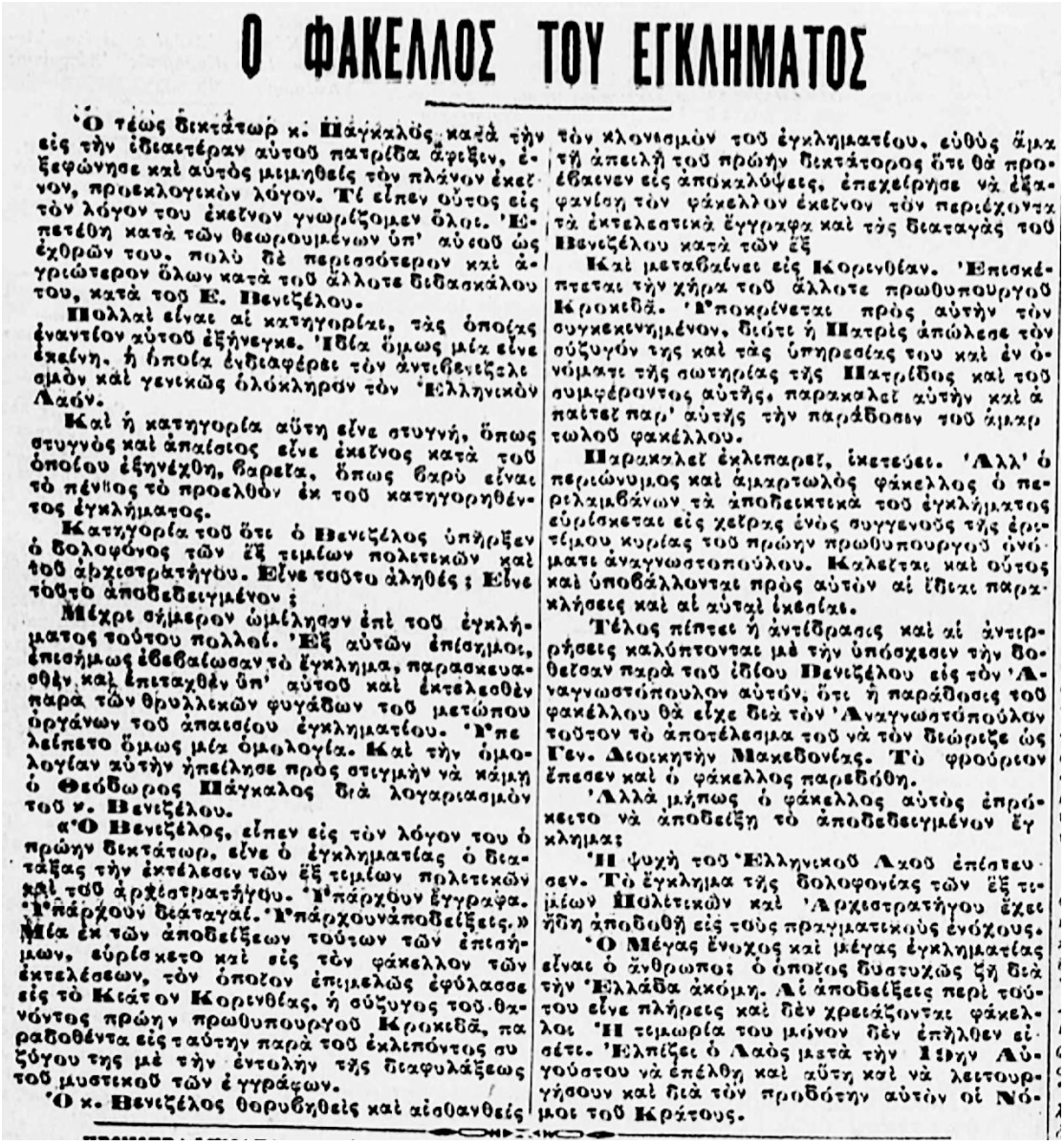

Ο ΦΑΚΕΛΛΟΣ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

Ὁ τέως δικτάτωρ κ. Πάγκαλος κατὰ τὴν εἰς τὴν ἰδιαιτέραν αὐτοῦ πατρίδα ἄφιξιν, ἐξεφώνησε καὶ αὐτὸς μεμηθεὶς τὸν πλάνον ἐκεῖνον, προεκλογικὸν λόγον. Τί εἶπεν οὗτος εἰς τὸν λόγον του ἐκεῖνον γνωρίζομεν ὅλοι. Ἐπετέθη κατὰ τῶν θεωρουμένων ὑπ' αὐτοῦ ὡς ἐχθρῶν του, πολὺ δὲ περισσότερον καὶ ἀγριώτερον ὅλων κατὰ τοῦ ἄλλοτε δεδασκάλου του, κατὰ τοῦ Ε. Βενιζέλου.

Πολλαὶ εἶναι αἱ κατηγορίαι, τὰς ὁποίας ἐναντίον αὐτοῦ ἐξήνεγκε. Ἰδία ὅμως μία εἶνε ἐκείνη, ἡ ὁποία ἐνδιαφέρει τὸν ἀντιβενιζελισμὸν καὶ γενικῶς ὁλόκληρον τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν.

Καὶ ἡ κατηγορία αὕτη εἶνε στυγνή, ὅπως στυγνὸς καὶ ἀπαίσιος εἶνε ἐκεῖνος κατὰ τοῦ ὁποίου ἐξηνέχθη, βαρεῖα, ὅπως βαρὺ εἶναι τὸ πένθος τὸ προελθὸν ἐκ τοῦ κατηγορηθέντος ἐγκλήματος.

Κατηγορία τοῦ ὅτι ὁ Βενιζέλος ὑπῆρξεν ὁ δολοφόνος τῶν ἓξ τιμίων πολιτικῶν καὶ τοῦ ἀρχιστρατήγου. Εἶνε ταῦτα ἀληθῆ ; Εἶνε τοῦτο ἀποδεδειγμένον ;

Μέχρι σήμερον ὡμίλησαν ἐπὶ τοῦ ἐγκλήματος τούτου πολλοί. Ἐξ αὐτῶν ἐπίσημοι, ἐπισήμως ἐβεβαίωσαν τὸ ἔγκλημα, παρασκευασθὲν καὶ ἐπιταχθὲν ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἐκτελεσθὲν παρὰ τῶν θρυλλικῶν φυγάδων τοῦ μετώπου ὀργάνων τοῦ ἀπαισίου ἐγκλήματίου. Ἀπελείπετο ὅμως μία ὁμολογία. Καὶ τὴν ὁμολογίαν αὐτὴν ἠπείλησε πρὸς στιγμὴν νὰ κάμῃ ὁ Θεόδωρος Πάγκαλος διὰ λογαριασμὸν τοῦ κ. Βενιζέλου.

«Ὁ Βενιζέλος, εἶπεν εἰς τὸν λόγον του ὁ πρώην δικτάτωρ, εἶνε ὁ ἐγκληματίας ὁ διατάξας τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἓξ τιμίων πολιτικῶν καὶ τοῦ ἀρχιστρατήγου. Ὑπάρχουν ἔγγραφα. Ὑπάρχουν διαταγαί. Ὑπάρχουν ἀποδείξεις.» Μία ἐκ τῶν ἀποδείξεων τούτων τῶν ἐπισήμων, εὑρίσκετο καὶ εἰς τὸν φάκελλον τῶν ἐκτελέσεων, τὸν ὁποῖον ἐπιμελῶς ἐφύλασσε εἰς τὸ Κτὰτ ὁ Κορινθίας, ἡ σύζυγος τοῦ θανόντος πρώην πρωθυπουργοῦ Κρokιδᾶ, παραδοθέντα εἰς ταύτην παρὰ τοῦ ἐκλιπόντος συζύγου της μὲ τὴν ἐντολὴν τῆς διαφυλάξεως τοῦ μυστικοῦ τῶν ἐγγράφων.

Ὁ κ. Βενιζέλος θορυβηθεὶς καὶ αἰσθανθεὶς τὸν κλονισμὸν τοῦ ἐγκληματίου, εὐθὺς ἅμα τῇ ἀπειλῇ τοῦ πρώην δικτάτορος ὅτι θὰ προέβαινεν εἰς ἀποκαλύψεις, ἐπεχείρησε νὰ ἐξαφανίσῃ τὸν φάκελλον ἐκεῖνον τὸν περιέχοντα τὰ ἐκτελεστικὰ ἔγγραφα καὶ τὰς διαταγὰς τοῦ Βενιζέλου κατὰ τῶν ἓξ

Καὶ μεταβαίνει εἰς Κορινθίαν. Ἐπισκέπτεται τὴν χήραν τοῦ ἄλλοτε πρωθυπουργοῦ Κρokιδᾶ. Ἀποκρύπτεται πρὸς αὐτὴν τὸν συγκεκινημένον, διότι ἡ Πατρὶς ἀπώλεσε τὸν σύζυγόν της καὶ τὰς ὑπηρεσίας του καὶ ἐν ὀνόματι τῆς σωτηρίας τῆς Πατρίδος καὶ τοῦ συμφέροντος αὐτῆς, παρακαλεῖ αὐτὴν καὶ ἀπαιτεῖ παρ' αὐτῆς τὴν παράδοσιν τοῦ ἁμαρτωλοῦ φακέλλου.

Παρακαλεῖ ἐκλιπαρεῖ, ἱκετεύει. Ἀλλ' ὁ περιώνυμος καὶ ἁμαρτωλὸς φάκελλος ὁ περιλαμβάνων τὰ ἀποδεικτικὰ τοῦ ἐγκλήματος εὑρίσκεται εἰς χεῖρας ἑνὸς συγγενοῦς τῆς ἐριτίμου κυρίας τοῦ πρώην πρωθυπουργοῦ ὀνόματι ἀναγνωστοπούλου. Κάλεῖται καὶ οὗτος καὶ ὑποβάλλονται πρὸς αὐτὸν αἱ ἴδιαι παρακλήσεις καὶ αἱ αὐταὶ ἱκεσίαι.

Τέλος πίπτει ἡ ἀντίδρασις καὶ αἱ ἀντιρρήσεις καλύπτονται μὲ τὴν ὑπόσχεσιν τὴν δοθεῖσαν παρὰ τοῦ ἰδίου Βενιζέλου εἰς τὸν Ἀναγνωστόπουλον αὐτόν, ὅτι ἡ παράδοσις τοῦ φακέλλου θὰ εἶχε διὰ τὸν Ἀναγνωστόπουλον τοῦτον τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ νὰ τὸν διώρισε ὡς Γεν. Διοικητὴν Μακεδονίας. Τὸ φρούριον ἔπεσεν καὶ ὁ φάκελλος παρεδόθη.

Ἀλλὰ μήπως ὁ φάκελλος αὐτὸς ἐπρόκειτο νὰ ἀποδείξῃ τὸ ἀποδεδειγμένον ἔγκλημα;

Ἡ ψυχὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ ἐπίστευσεν. Τὸ ἔγκλημα τῆς δολοφονίας τῶν ἓξ τιμίων Πολιτικῶν καὶ Ἀρχιστρατήγου ἔχει ἤδη ἀποδοθῇ εἰς τοὺς πραγματικοὺς ἐνόχους.

Ὁ Μέγας ἔνοχος καὶ μέγας ἐγκληματίας εἶναι ὁ ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος δυστυχῶς ζῇ διὰ τὴν Ἑλλάδα ἀκόμη. Αἱ ἀποδείξεις περὶ τούτου εἶνε πλήρεις καὶ δὲν χρειάζονται φάκελλοι. Ἡ τιμωρία του μόνον δὲν ἐπῆλθεν εἰσέτι. Ἐλπίζει ὁ Λαὸς μετὰ τὴν Ἴδρυν Αὐγούστου νὰ ἐπέλθῃ καὶ αὕτη καὶ νὰ λειτουργήσουν καὶ διὰ τὸν προδότην αὐτὸν οἱ Νόμοι τοῦ Κράτους.

***Εικόνα 23**: Τηλέγραφος 30/7/1928 Αρ. Φ. 3649. «Ο φάκελος του εγκλήματος».*

Στη Τρίτη σελίδα του ίδιου φύλλου, ο Τηλέγραφος ενημερώνει το αναγνωστικό κοινό του, για την υποδοχή που γνώρισε ο Υπουργός Παιδείας και υποψήφιος βουλευτής με το Κόμμα των Φιλελευθέρων στις επερχόμενες εκλογές, Κωνσταντίνος Γόντικας, στο Πύργο Ηλείας. Ο ανταποκριτής αναφέρει, πως παρά τις άπειρες καταβληθείσες προσπάθειες για τη συγκέντρωση κόσμου, η υποδοχή ήταν πενιχρή. Η αδιαφορία αυτή από τον κόσμου, φαίνεται να προκάλεσε την αγανάκτηση του Υπουργού, ο οποίος μιλώντας από το μπαλκόνι του σπιτιού του, υποσχέθηκε στους ψηφοφόρους του Κόμματος των Φιλελευθέρων ελάττωση φόρων, ίδρυση σχολείων, κατασκευή δρόμων και άλλους «λαγούς μετά πετραχηλίων», όπως σημειώνεται στο δημοσίευμα. Κλείνει λέγοντας, πως ο λαός της Ηλείας γνωρίζει το παρελθόν του

Γόντικα και δεν πείθεται πλέον από τα λόγια του, καθώς τα προηγούμενα δεκαπέντε χρόνια ενασχόλησης του με τη πολιτική ο ίδιος δεν σκέφτηκε ποτέ τους συμπολίτες του.

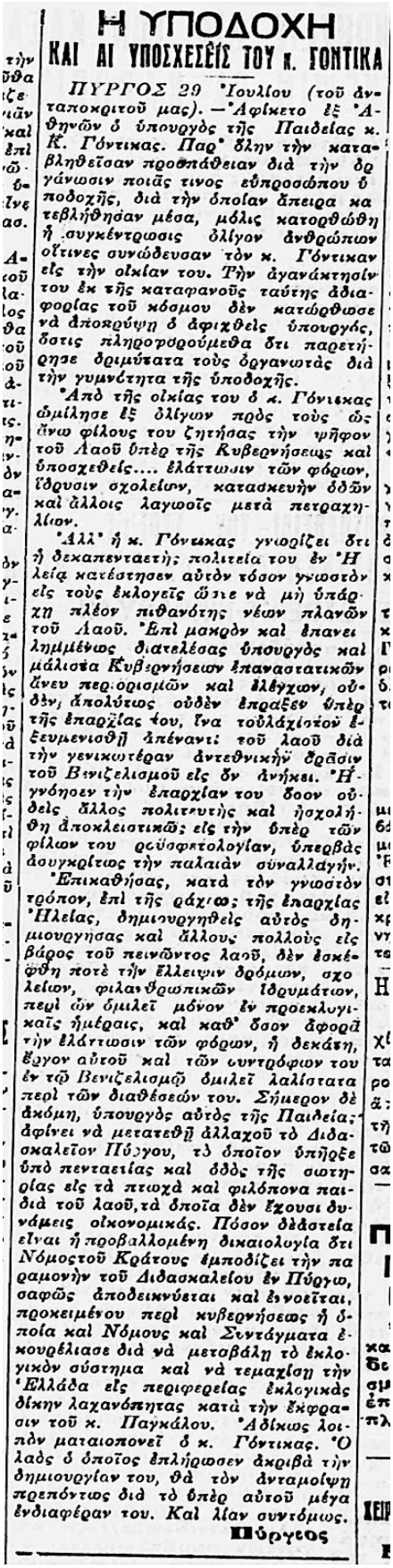

Η ΥΠΟΔΟΧΗ
ΚΑΙ ΑΙ ΥΠΟΣΧΕΣΕΊΣ ΤΟΥ κ. ΓΟΝΤΙΚΑ

ΠΥΡΓΟΣ 29 Ἰουλίου (τοῦ ἀνταποκριτοῦ μας). — Ἀφίκετο ἐξ Ἀθηνῶν ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας κ. Κ. Γόντικας. Παρ' ὅλην τὴν καταβληθεῖσαν προσπάθειαν διὰ τὴν δρ γάνωσιν ποιᾶς τινος εὐπροσώπου ὑ ποδοχῆς, διὰ τὴν ὁποίαν ἄπειρα κα τεβλήθησαν μέσα, μόλις κατορθώθη ἡ συγκέντρωσις ὀλίγων ἀνθρώπων οἵτινες συνώδευσαν τὸν κ. Γόντικαν εἰς τὴν οἰκίαν του. Τὴν ἀγανάκτησίν του ἐκ τῆς καταφανοῦς ταύτης ἀδιαφορίας τοῦ κόσμου δὲν κατώρθωσε νὰ ἀποκρύψῃ ὁ ἀφιχθεὶς ὑπουργός, ὅστις πληροφορούμεθα ὅτι παρετήρησε δριμύτατα τοὺς ὀργανωτὰς διὰ τὴν γυμνότητα τῆς ὑποδοχῆς.

Ἀπὸ τῆς οἰκίας του ὁ κ. Γόντικας ὡμίλησε ἐξ ὀλίγων πρὸς τοὺς ὡς ἄνω φίλους του ζητήσας τὴν ψῆφον τοῦ Λαοῦ ὑπὲρ τῆς Κυβερνήσεως καὶ ὑποσχεθεὶς.... ἐλάττωσιν τῶν φόρων, ἵδρυσιν σχολείων, κατασκευὴν ὁδῶν καὶ ἄλλοις λαγωοῖς μετὰ πετραχηλίων.

Ἀλλ' ἡ κ. Γόντικας γνωρίζει ὅτι ἡ δεκαπενταετὴς πολιτεία του ἐν Ἠλείᾳ κατέστησεν αὐτὸν τόσον γνωστὸν εἰς τοὺς ἐκλογεῖς ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχῃ πλέον πιθανότης νέων πλανῶν τοῦ Λαοῦ. Ἐπὶ μακρὸν καὶ ἐπανειλημμένως διατελέσας ὑπουργὸς καὶ μάλιστα Κυβερνήσεων ἐπαναστατικῶν ἄνευ περιορισμῶν καὶ ἐλέγχων, οὐδὲν, ἀπολύτως οὐδὲν ἔπραξεν ὑπὲρ τῆς ἐπαρχίας του, ἵνα τοὐλάχιστον ἐξευμενισθῇ ἀπέναντι τοῦ λαοῦ διὰ τὴν γενικωτέραν ἀντεθνικὴν δρᾶσιν τοῦ Βενιζελισμοῦ εἰς ὃν ἀνήκει. Ἠγνόησεν τὴν ἐπαρχίαν του ὅσον οὐδεὶς ἄλλος πολιτευτὴς καὶ ἠσχολήθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ὑπὲρ τῶν φίλων του ρεμφαστολογίαν, ὑπερβὰς ἀσυγκρίτως τὴν παλαιὰν σύναλλαγήν.

Ἐπικαθήσας, κατὰ τὸν γνωστὸν τρόπον, ἐπὶ τῆς ράχεως τῆς ἐπαρχίας Ἠλείας, δημιουργηθεὶς αὐτὸς δημιουργήσας καὶ ἄλλους πολλοὺς εἰς βάρος τοῦ πεινῶντος λαοῦ, δὲν ἐσκέφθη ποτὲ τὴν ἔλλειψιν δρόμων, σχολείων, φιλανθρωπικῶν ἱδρυμάτων, περὶ ὧν ὁμιλεῖ μόνον ἐν προεκλογικαῖς ἡμέραις, καὶ καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐλάττωσιν τῶν φόρων, ἡ δεκάετη, ἔργον αὐτοῦ καὶ τῶν συντρόφων του ἐν τῷ Βενιζελισμῷ ὁμιλεῖ λαλίστατα περὶ τῶν διαθέσεών του. Σήμερον δὲ ἀκόμη, ὑπουργὸς αὐτὸς τῆς Παιδείας; ἀφίνει νὰ μετατεθῇ ἀλλαχοῦ τὸ Διδασκαλεῖον Πύργου, τὸ ὁποῖον ὑπῆρξε ὑπὸ πενταετίας καὶ ὁδὸς τῆς σωτηρίας εἰς τὰ πτωχὰ καὶ φιλόπονα παιδιὰ τοῦ λαοῦ, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουσι δυνάμεις οἰκονομικάς. Πόσον δὲ ἀδιστεία εἶναι ἡ προβαλλομένη δικαιολογία ὅτι Νόμος τοῦ Κράτους ἐμποδίζει τὴν παραμονὴν τοῦ Διδασκαλείου ἐν Πύργῳ, σαφῶς ἀποδεικνύεται καὶ ἐννοεῖται, προκειμένου περὶ κυβερνήσεως ἡ ὁποία καὶ Νόμους καὶ Συντάγματα ἐκουρέλιασε διὰ νὰ μεταβάλῃ τὸ ἐκλογικὸν σύστημα καὶ νὰ τεμαχίσῃ τὴν Ἑλλάδα εἰς περιφερείας ἐκλογικὰς δίκην λαχανόπηγας κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ κ. Παγκάλου. Ἀδίκως λοιπὸν ματαιοπονεῖ ὁ κ. Γόντικας. Ὁ λαὸς ὁ ὁποῖος ἐπλήρωσεν ἀκριβὰ τὴν δημιουργίαν του, θὰ τὸν ἀνταμοίψῃ πρεπόντως διὰ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ μέγα ἐνδιαφέραν του. Καὶ λίαν συντόμως.

Ὕργετος

Εικόνα 24: *Τηλέγραφος 30/7/1928 Αρ. Φ. 3649, σελίδα 3. «Η υποδοχή και οι υποσχέσεις του κ. Γόντικα».*

Συνεχίζοντας την αντιβενιζελική του πολιτική με δριμείες επιθέσεις προς το Κόμμα των Φιλελευθέρων, ο Τηλέγραφος στο φύλλο της 31ης Ιουλίου δημοσίευσε ένα άρθρο με τίτλο «ο αληθής προδότης». Με τον τίτλο αυτό αντιπαραβάλλει τους έξι εκτελεσθέντες για εσχάτη προδοσία του 1922, με τον Βενιζέλο, τον οποίο κρίνει ως αληθινό προδότη της χώρας. Τα λεγόμενα του αυτά, τα βασίζει στις ύβρεις και τις συκοφαντίες, με τις οποίες όπως ισχυρίζεται έχει χαρακτηρίσει στο παρελθόν τους αντιπάλους του. Χαρακτηριστικά αναφέρει τον Γεώργιο Στρέιτ, ο οποίος σύμφωνα με την εφημερίδα έχει κατηγορηθεί ως ξένος, κατηγορία που δεν υφίσταται καθώς είναι πατρινός από τον πατέρα και τον παππού του και έχει τιμήσει τη χώρα στο εξωτερικό. Επιπρόσθετα αναφέρει τον τέως Βασιλιά, τον οποίο χαρακτηρίζει ως «Μεγάλο» και ίνδαλμα της ελληνικής ψυχής, ενώ δεν παραλείπει να αναφερθεί στους εκτελεσθέντες έξι ως τίμιους και μεγάλους πολιτικούς και πραγματικό στρατιώτη Αρχιστράτηγο. Ενώ στην εξέλιξη του άρθρου, σημειώνει ότι ο Βενιζέλος με έγγραφα του προς τον Γάλλο Γκιγεμέν, προσπάθησε να περιορίσει τις εισαγωγές σίτου στην Ελλάδα, με σκοπό να πεινάσει ο ελληνικός λαός και με το τρόπο αυτό να είναι ευκολότερα χειραγωγίσιμος. Παραθέτοντας αυτά τα στοιχεία, ο συντάκτης καταφέρεται εναντίον του Κόμματος των Φιλελευθέρων ως εγκληματική οργάνωση με αρχηγό τον προδότη Βενιζέλο, ο οποίος θα είναι πάντοτε μισητός και απαίσιος. Έτσι πρέπει να τον αντιμετωπίσει και ο ελληνικός λαός στις 19 Αυγούστου και να τον τιμωρήσει όπως του αρμόζει.

Παράλληλα, στο ίδιο φύλλο, αρχίζει μία σειρά άρθρων κατά του Βενιζέλου η οποία εστιάζει στους πρόσφυγες που ήρθαν στη χώρα μετά τη πτώση του Μικρασιατικού μετώπου το 1922. Δείχνει, ως υπαίτιο των δεινών που ακολούθησαν τον Βενιζέλο, ο οποίος ήταν αυτός που ξεκίνησε το μέτωπο στη Μικρά Ασία χωρίς να διαβλέψει τους πιθανούς κινδύνους, αλλά και γιατί τους άφησε αβοήθητους μετά τη καταστροφή που βίωσαν. Γίνεται έτσι μια προσπάθεια από τον Τηλέγραφο, να φορτίσει συναισθηματικά τους πρόσφυγες ψηφοφόρους, να τους θυμίσει τις δυσκολίες που βίωσαν τα προηγούμενα χρόνια και με το τρόπο αυτό να μην στηρίξουν το Βενιζέλο και το Κόμμα των Φιλελευθέρων στις επερχόμενες εκλογές.

Ο ΑΛΗΘΗΣ ΠΡΟΔΟΤΗΣ

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

ΔΙΑ ΝΑ ΓΝΩΣΘΗ Η ΑΛΗΘΕΙΑ

ΑΙ ΣΥΜΦΟΡΑΙ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΚΑΙ Ο ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

ΠΟΤΕ ΦΕΥΓΕΙ ΤΟ ΨΕΥΔΟΣ

***Εικόνα 25**: Τηλέγραφος 31/7/1928, Αρ. Φ. 3650. «Ο αληθής προδότης» - «Αι συμφοραί των προσφύγων και ο Ελευθέριος Βενιζέλος».*

Πέραν από το να εξαπολύει τα πυρά του προς το Κόμμα των Φιλελευθέρων και τους εκπροσώπους του, ο Τηλέγραφος κάνει προσπάθεια όπως είναι λογικό, να εξυμνήσει τους δικούς του υποψηφίους. Έτσι στο πρωτοσέλιδο της 2ας Αυγούστου, οι αναγνώστες της εφημερίδας έρχονται αντιμέτωποι με ένα άρθρο που αφορά την άφιξη στη Πάτρα, του υποψήφιου με το συνδυασμό του Λαϊκού Κόμματος, Γ. Νικολαΐδου. Ο Γεώργιος Νικολαΐδης ήταν ανιψιός του Γεωργίου Στρέιτ και του Δημητρίου Μάξιμου και θα συμμετείχε στις επερχόμενες εκλογές στην εκλογική περιφέρεια Αθηνών. Η διέλευση του από τη πόλη των Πατρών όμως, αποτελεί σημαντική είδηση για το τηλέγραφο, ο οποίος, αφότου του κάνει ένα σύντομο βιογραφικό στο οποίο τον εξυμνεί με διάφορα κοσμητικά επίθετα, κλείνει σημειώνοντας πως «η πόλη είναι περήφανη να τον υποδέχεται».

Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΑΦΙΞΙΣ
ΤΟΥ Κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ
ΒΑ ΣΥΜΜΕΤΑΣΧΗ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΛΑΪΚΟΥ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΥ

Σήμερον τὴν πρωΐαν διὰ τοῦ ἀτμοπλοίου «Saturnia» ἀφικνεῖται ἐκ Παρισίων ὁ ἐπιφανὴς συμπολίτης μας τέως ἐμπορικὸς σύμβουλος τῆς ἐν Παρισίοις πρεσβείας κ. Γεώργιος Λουδοβ. Νικολαΐδης ἀνεψιὸς τῶν κ. κ. Στρέιτ καὶ Μεξίμου καὶ ὑποψήφιος ἐν τῷ Λαϊκῷ συνδυασμῷ Ἀθηνῶν.

Ὁ «Τηλέγραφος» εἶνε εὐτυχὴς ὅτι τοῦ δίδεται εὐκαιρία ὅπως ἐξάρῃ τὰς πολυτίμους ἐκδουλεύσεις, ἃς κατὰ τὸ ἐνεστὸς διάστημα τῆς ἐν Παρισίοις ὑπηρεσίας του προσέφερεν ὁ κ. Νικολαΐδης εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἐμπόριον καὶ τὴν Ἑλλάδα ἐν γένει.

Ἐπιστήμων τέλειος σπουδάσας τὰ νομικὰ ἐν Ἑλβετίᾳ καὶ Γαλλίᾳ καὶ εἰδικῶς ἐγκύψας εἰς βαθυτάτας μελέτης πολιτικῶν καὶ οἰκονομικῶν ἐπιστημῶν, πλήρης ζωῆς καὶ δράσεως ἐπεδόθη μετὰ βαθυτάτου ζήλου εἰς ἐξυπηρέτησιν τῶν Ἑλληνικῶν συμφερόντων ἐν Παρισίοις, γενόμενος εἷς τῶν κυριωτέρων ἐργατῶν τῆς νέας Ἑλληνογαλλικῆς συμβάσεως, καθ' ὃ βαθὺς γνώστης τοῦ σταφιδικοῦ ζητήματος καὶ τῶν λοιπῶν ἐν γένει ζητημάτων.

Εἰς ἀνταμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν του τούτων οἱ νῦν κρατοῦντες ἀπήλλαξαν αὐτὸν τῶν καθηκόντων του παύσαντες αὐτὸν τῆς θέσεώς του λαβόντες ὡς ἀφορμὴν τοῦ ὅτι οὗτος ἐπεσκέφθη τὴν Α.Μ. τὸν Βασιλέα Γεώργιον κατὰ τὴν ἐν Παρισίοις διαμονὴν αὐτοῦ, πρᾶγματι δὲ ὅπως διορίσουν ἄλλον τινὰ φίλον των καὶ τοῦτο κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ὑπογραφῆς τῆς νέας ἐμπορικῆς συμβάσεως μετὰ τῆς Γαλλίας.

Ἡ πόλις τῶν Πατρῶν ὑπερήφανος διὰ τὴν ὑπέροχον δρᾶσιν τοῦ ἐπιλέκτου τέκνου της μετὰ χαρᾶς χαιρετίζει τὴν ἄφιξίν του ἤτις τὰ μάλα θέλει συμβάλλει εἰς τὸν μέγαν ἀγῶνα πρὸς ἐπικράτησιν τοῦ ἀντιβενιζελικοῦ ἀγῶνος.

Ὁ κ. Νικολαΐδης θέλει ἀναχωρήσῃ σήμερον τὴν μεσημβρίαν διὰ τῆς ταχείας εἰς Ἀθήνας.

***Εικόνα 26**: Τηλέγραφος 2/8/1928 Αρ. Φ. 3652. «Η σημερινή άφιξις του κ. Γεώργιου Νικολαΐδου».*

Στο Τηλέγραφο της 3ης Αυγούστου, συναντάμε δύο ιδιαίτερα επιθετικά προς το Βενιζέλο άρθρα. Στο πρώτο, ο υπογράψας συντάκτης Τάκης Πρεβεζάνος, συνεργάτης του Τηλέγραφου, παραθέτει στο άρθρο του λόγια του Κλεμανσώ τα οποία χαρακτηρίζουν τον Βενιζέλο. Κάτω από το τίτλο «ο διεφθαρμένος», ο οποίος αμέσως δίνει στον αναγνώστη το πνεύμα του συντάκτη, βρίσκονται στα γαλλικά γραμμένες οι φράσεις «c' est un homme sans loi, ni foi. C' est un homme fruste. », οι οποίες σημαίνουν «είναι ένας άνδρας χωρίς νόμους, χωρίς πίστη. Είναι ένας διεφθαρμένος». Ακολουθώντας τη στρατηγική της παράθεσης των λόγων άλλου προσώπου, ο

συντάκτης επιχειρεί να χρησιμοποιήσει το Γάλλο πρώην Πρωθυπουργό ως αυθεντία. Μία προσωπικότητα δηλαδή ανώτερη από το συντάκτη και από κάθε αναγνώστη, τον οποίο όλοι οφείλουν να αποδεχτούν τα λόγια του και να ασπαστούν τη γνώμη του. και εφόσον ο Κλεμανσώ, με την αυθεντία που τον διακατέχει, χαρακτηρίζει το Βενιζέλο διεφθαρμένο, κάθε Έλληνας πολίτης έχει το δικαίωμα να τον χαρακτηρίσει αναλόγως. Ο συντάκτης εν συνεχεία παραθέτει τη δική του γνώμη για τον Έλληνα πολιτικό. Υποστηρίζει, πως κανένας Έλληνας δεν έχει ανάγκη να μάθει από τον Κλεμανσώ ότι ο Βενιζέλος είναι διεφθαρμένος, καθώς είναι πολλά τα παραδείγματα που αποδεικνύουν ότι, το «ειδεχθές αυτό θηρίο» έχει προχωρήσει σε πολλά ανομήματα και κάθε Έλληνας έχει νιώσει τις «βαθιές πληγές των ρυπαρών αυτού ονύχων». Ισχυρίζεται ακόμα ότι έχει διαφθείρει τη θρησκεία, τη γλώσσα, το πολίτευμα, το στρατό, τη Δικαιοσύνη, τα ήθη και το τρόπο διεξαγωγής των εκλογών. Για το τελευταίο μάλιστα, δε διστάζει να τον κατηγορήσει ότι είχε υιοθετήσει τη στρατηγική της «δολοφονίας των αντιπάλων του». Το γεμάτο αιχμηρές δηλώσεις κείμενο, κλείνει λέγοντας πως πλέον δεν έχει συμμάχους στο εξωτερικό, καθώς αυτοί ήδη του κλείνουν τη πόρτα εξαιτίας της προδοσίας του. Εξάλλου, όπως δηλώνει στη τελευταία πρόταση του κειμένου, «την προδοσίαν πάντες ηγάπησαν, τον προδότην ουδείς», αφήνοντας έτσι το μήνυμα στους αναγνώστες του, πως και οι ίδιοι δεν πρέπει να αγαπήσουν το προδότη Βενιζέλο και συνεπώς δε πρέπει να τον στηρίξουν στις επερχόμενες εκλογές.

Στο δεύτερο άρθρο του ίδιου πρωτοσέλιδου, ο υποψήφιος βουλευτής του Λαϊκού Κόμματος Γεώργιος Νικολαΐδης, ο οποίος πρόσφατα έφτασε στη πόλη των Πατρών από το Παρίσι, παραθέτει συνέντευξη στην εφημερίδα. Σε αυτή καταφέρεται ενάντια του Βενιζέλου, παραθέτοντας τη κοινή γνώμη που επικρατεί στη γαλλική πρωτεύουσα για τον αρχηγό των Φιλελευθέρων. Εκείνοι τον θεωρούν τρελό ή πιστεύουν πως ο ίδιος ο Βενιζέλος τους θεωρεί τρελούς, καθώς έχουν πλήρη γνώση των οικονομικών συνθηκών που επικρατούν στη χώρα αλλά και των ενεργειών του Βενιζέλου. Ακόμα στέκεται στο γεγονός ότι ο Βενιζέλος με τηλεγράφημα του από την Αγγλία επικρότησε την εκτέλεση των έξι και προώθησε την πίεση του τύπου, ώστε να υποστηρίξει ότι το δικαστήριο ήταν αμερόληπτο. Τέλος, σχολίασε και το γεγονός ότι ο Βενιζέλος χρέωσε την χώρα δεκάδες εκατομμύρια δραχμές, ενώ καταφέρθηκε και ενάντια στον Ανδρέα Μιχαλακόπουλο και τη δράση του κατά τη περίοδο που ήταν Υπουργός Εξωτερικών, θεωρώντας το Υπουργείο αυτό ως «φέουδο» του, όπως αναφέρει χαρακτηριστικά.

ΠΑΤΡΑΙ
ΕΤΟΣ Γ'. ΑΡΙΘ 3653
ΤΗΛΕΓΡΑΦΟΣ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
3
ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ
ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ ΔΡ. ΜΙΑ

ΑΡΘΡΑ ΣΥΝΕΡΓΑΤΩΝ

Ο ΔΙΕΦΘΑΡΜΕΝΟΣ

ΝΕΩΤΕΡΑΙ ΚΑΙ ΑΔΙΑΣΕΙΣΤΟΙ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ

ΜΙΑ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΣ ΜΕΤΑ ΤΟΥ ΑΦΙΧΘΕΝΤΟΣ ΕΚ ΠΑΡΙΣΙΩΝ κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

ΠΟΣ ΑΠΕΚΛΕΙΣΘΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΓΑΛΛΙΚΗ ΝΑΥΤΙΚΗ ΣΤΑΦΗΣ

σταθερή, δυνατή και βιώσιμη κυβέρνηση, η οποία θα προωθούσε το έργο της ανόρθωσης και της εξυγίανσης της οικονομίας. Αυτή η σταθερή και ισχυρή κυβέρνηση, όφειλε να διακατέχεται από φιλοαγροτικά αισθήματα, δεν θα έβαζε τον αγροτικό κόσμο σε αφελείς πειραματισμούς και θα αναγνώριζε ότι η γεωργία είναι το μεγαλύτερο πλουτοπαραγωγικό μέσο της χώρας. Κλείνοντας, τόνιζε ότι δεν κοιτάζει στα πρόσωπα, δηλαδή στα κόμματα, αλλά σε αυτούς που θα εστιάσουν στην εκπλήρωση των συμφερόντων τους.

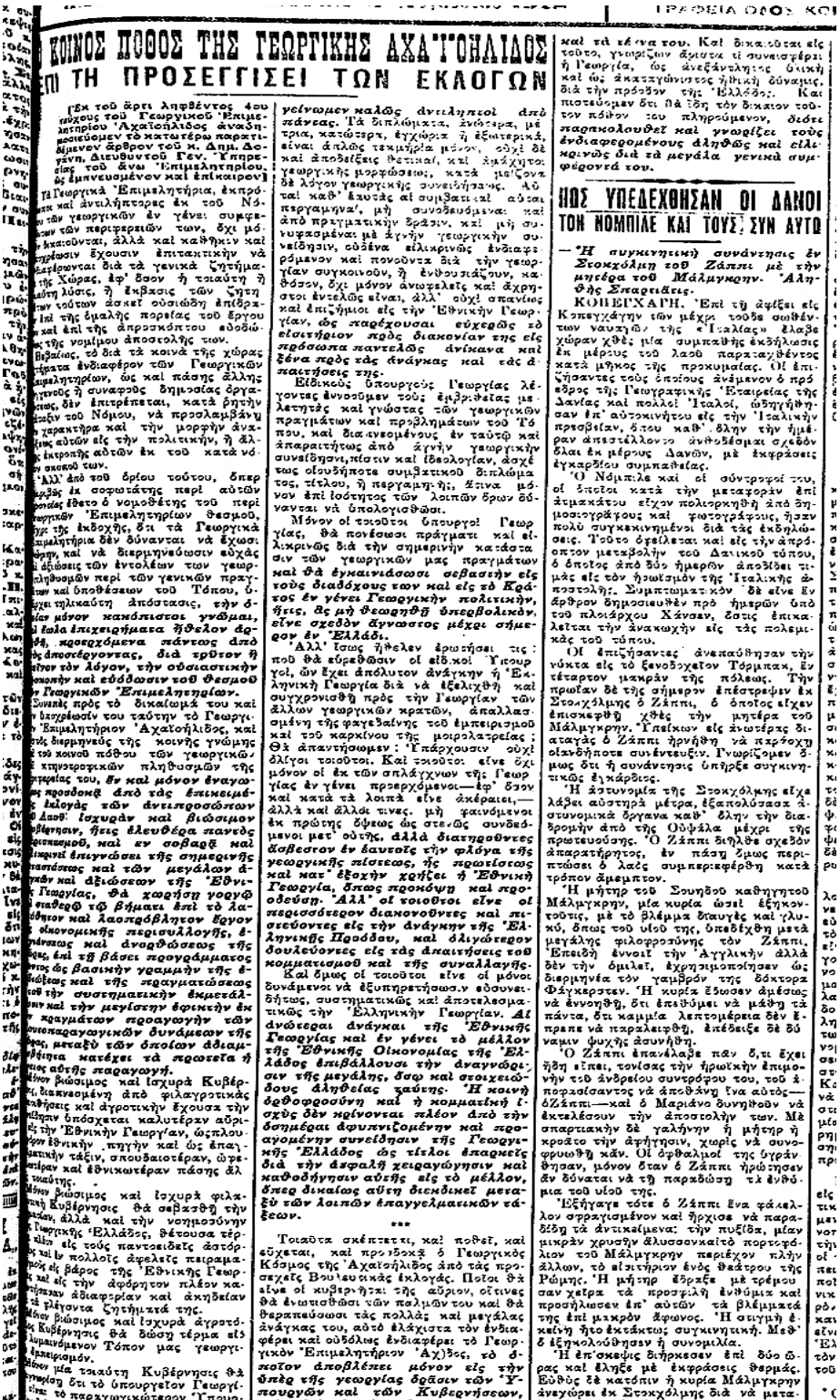

ΚΟΙΝΟΣ ΠΟΘΟΣ ΤΗΣ ΓΕΩΡΤΙΚΗΣ ΑΧΑΪΟΗΛΙΔΟΣ ΕΠΙ ΤΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙ ΤΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ

[Ἐκ τοῦ ἄρτι ληφθέντος ἀπὸ τοὺς ταχυδρόμους τοῦ Γεωργικοῦ Ἐπιμελητηρίου Ἀχαϊοηλίδος ἀναδημοσιεύομεν τὸ κατωτέρω παραπεμμένον ἀρθρον τοῦ κ. Δημ. Δοσγένη, Διευθυντοῦ Γεν. Ὑπηρεσίας τοῦ ἄνω Ἐπιμελητηρίου, ὡς ἐμπνευσμένον καὶ ἐπίκαιρον]

Τὰ Γεωργικὰ Ἐπιμελητήρια, ἐκπρόσωποι καὶ ἀντιλήπτορες ἐκ τοῦ Νόμου τῶν γεωργικῶν ἐν γένει συμφερόντων τῶν περιφερειῶν των, ὄχι μόνον δικαιοῦνται, ἀλλὰ καὶ καθήκειν καὶ ὑποχρέωσιν ἔχουσιν ἐπιτακτικὴν νὰ ἐκφέρωνται διὰ τὰ γενικὰ ζητήματα τῆς Χώρας, ἐφ' ὅσον ἡ ταυτότη τῆ λύσις, ἢ ἔκβασις τῶν ζητημάτων τούτων ἀσκεῖ οὐσιώδη ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ὁμαλῆς πορείας τοῦ ἔργου καὶ ἐπὶ τῆς ἀπροσκόπτου ἀναδόσεως τῆς νομίμου ἀποστολῆς των.

Βεβαίως, τὸ διὰ τὰ κοινὰ τῆς χώρας ἐκφράτα ἐνδιαφέρον τῶν Γεωργικῶν Ἐπιμελητηρίων, ὡς καὶ πάσης ἄλλης ἐκφράσεως ἢ συναφοῦς δημοσίας ὀργανώσεως, δὲν ἐπιτρέπεται, κατὰ ρητὴν διάταξιν τοῦ Νόμου, νὰ προσλαμβάνῃ τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν μορφὴν ἀναφορῶν αὐτῶν εἰς τὴν πολιτικὴν, ἢ ἄλλην ἐκτροπὴν αὐτῶν ἐκ τοῦ κατὰ νόμον σκοποῦ των.

Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ὁρίου τούτου, ὅπερ ἀφῆκε ἐν σοφωτάτῃ περὶ αὐτῶν νομοθεσίᾳ ἔθετο ὁ νομοθέτης τοῦ περὶ Γεωργικῶν Ἐπιμελητηρίων θεσμοῦ, ἔγκειται ἡ ἐκδοχὴ, ὅτι τὰ Γεωργικὰ Ἐπιμελητήρια δὲν δύνανται νὰ ἔχωσι ἀφωνα, καὶ νὰ διερμηνεύωσιν αὐχάς τὰς ἀξιώσεις τῶν ἐντολέων των γεωργῶν πληθυσμῶν περὶ τῶν γενικῶν πραγμάτων καὶ ὑποθέσεων τοῦ Τόπου, ὑπερέχει ἰηλικαύτη ἀπόστασις, **ἣν ὁ ἴδιος μόνον κακόπιστοι γνῶμαι, ἢ ἴσως ἐπιχειρήματα ἤθελον ἀρνηθῇ, προσεχόμενα πάντως ἀπὸ τῆς ἀποστέργοντας, διὰ τρίτον ἢ πάντων τὸν λόγον, τὴν οὐσιαστικὴν ὁμοιότητα καὶ εὐόδωσιν τοῦ Θεσμοῦ τῶν Γεωργικῶν Ἐπιμελητηρίων.**

Συνεπὴς πρὸς τὸ δικαίωμά του καὶ ὑποχρέωσίν του ταύτην τὸ Γεωργικὸν Ἐπιμελητήριον Ἀχαϊοηλίδος, καὶ πρὸς διερμηνεύς τῆς κοινῆς γνώμης καὶ τοῦ κοινοῦ πόθου τῶν γεωργικῶν καὶ κτηνοτροφικῶν πληθυσμῶν τῆς περιφερείας του, **ἔν καὶ μόνον ἐναγωνίως προσδοκᾷ ἀπὸ τὰς ἐπικειμένας ἐκλογὰς τῶν ἀντιπροσώπων Δικαιοσύνη: ἰσχυρὰν καὶ βιώσιμον κυβέρνησιν, ἥτις ἐλευθέρα παντὸς ἐξωπολιτικοῦ, καὶ ἐν σοβαρᾷ καὶ ἀκεραίᾳ ἐπιγνώσει τῆς σημερινῆς καταστάσεως καὶ τῶν μεγάλων ἀναγκῶν καὶ ἀξιώσεων τῆς Ἐθνικῆς Γεωργίας, θὰ χαρᾷ γοργῷ καὶ σταθερῷ τῷ βήματι ἐπὶ τὸ λαοσώστην καὶ λαοπρόβλητον ἔργον τῆς οἰκονομικῆς περισυλλογῆς, ἐνότητος καὶ ἀνορθώσεως τῆς χώρας, ἐπὶ τῇ βάσει προγράμματος ἐθνικοῦ ὡς βασικὴν γραμμὴν τῆς ἐνιαίας καὶ τῆς πραγματώσεως τοῦ τὴν συστηματικὴν ἐκμετάλλευσιν καὶ τὴν μεγίστην ἐφικτὴν ἐκ τῶν πραγμάτων προαγωγὴν τῶν συνεπαγωγικῶν δυνάμεων τῆς χώρας, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀδιαμφισβήτητα κατέχει τὰ πρωτεῖα ἡ γεωργικὴ αὐτῆς παραγωγή.**

Μόνον βιώσιμος καὶ ἰσχυρὰ Κυβέρνησις διακινουμένη ἀπὸ φιλαγροτικὰς καὶ ἀγροτικὴν ἔχουσα τὴν πίστιν ὑποσχεται καλυτέραν αὔριον τὴν Ἐθνικὴν Γεωργίαν, ὡς πλουσιωτέραν Ἐθνικὴν πηγὴν καὶ ὡς ἐπαγγελματικὴν τάξιν, σπουδαιοτέραν, ὡραιοτέραν καὶ ἐθνικωτέραν πάσης ἄλλης τοιαύτης.

Μόνον βιώσιμος καὶ ἰσχυρὰ φιλαγροτικὴ Κυβέρνησις θὰ σεβασθῇ τὴν ἀξίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν νοημοσύνην τῆς Γεωργικῆς Ἑλλάδος, θέτουσα τερματικὸν εἰς τοὺς παντοειδεῖς φαύλους καὶ ἐν πολλοῖς ἀφελεῖς πειρασμοὺς εἰς βάρος τῆς Ἐθνικῆς Γεωργίας καὶ εἰς τὴν ἀφόρητον πλέον καταπίεσιν ἀδιαφορίαν καὶ ἀκηδίαν τῶν πλέον ζωτικῶν της.

Μόνον βιώσιμος καὶ ἰσχυρὰ ἀγροτοφιλὴ Κυβέρνησις θὰ δώσῃ τέρμα εἰς τὸ ἀκατανόητον καὶ ἀδικαιολόγητον ἀλλοδαπισμένον Τόπον μας γεωργικὸν ἐπιμερισμόν.

Μόνον μία τοιαύτη Κυβέρνησις θὰ ἐμπνεύσῃ ὅτι τὸ ὑπουργεῖον Γεωργίας εἶναι τὸ παραγωγικώτερον Ὑπουργεῖον καὶ τὴν οἰκονομικὴν Ζωὴν τοῦ τόπου, καὶ θὰ ἀποβλέψῃ εἰς τοὺς γεωργοὺς ὑπαλλήλους ἐν γένει ὡς εἰς ἀνθρώπους στοιχεῖα τῆς Ἐθνικῆς Ἀξίας καὶ ὡς εἰς σπουδαιοτάτους παράγοντας τῆς Ἐθνικῆς Προόδου.

***

Ἡ Ἐθνικὴ Γεωργία ἔχει ἀπόλυτον ἀνάγκην εἰδικῶν ὑπουργῶν Γεωργίας. Ἀκουσθῶ δὲ λέγοντες, **βεβαίως, δὲν ἔχομεν ἐν πάσῃ περιπτώσει καὶ ἐκλεκτικώτερον τοὺς γεωπόνους. Ἀναμένομεν εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, ὅτι εἶναι ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ γείνωμεν καλῶς ἀντιληπτοὶ ἀπὸ πάντας.** Τὰ διπλώματα, ἀνώτερα, μέτρια, κατώτερα, ἐγχώρια ἢ ἐξωτερικά, εἶναι ἁπλῶς τεκμήρια μόνον, οὐχὶ δὲ καὶ ἀποδείξεις θετικαί, καὶ ἐμφύτου γεωργικῆς μορφώσεως, κατὰ μείζονα δὲ λόγον γεωργικῆς συνειδήσεως. Αὐτοὶ καθ' ἑαυτὰς αἱ συμβατικαὶ αὐσαι περγαμηναί, μὴ συνοδευόμεναι καὶ ἀπὸ πραγματικὴν δράσιν, καὶ μὴ συνυφασμέναι μὲ ἀγνὴν γεωργικὴν συνείδησιν, οὐδένα εἰλικρινῶς ἐνδιαφερόμενον καὶ πονοῦντα διὰ τὴν γεωργίαν συγκοινοῦν, ἢ ἐνθουσιάζουν, καθόσον, ὄχι μόνον ἀνωφελεῖς καὶ ἄχρηστοι ἐντελῶς εἶναι, ἀλλ' οὐχὶ σπανίως καὶ ἐπιζήμιοι εἰς τὴν Ἐθνικὴν Γεωργίαν, **ὡς παρέχουσαι εὐχερῶς τὸ εἰσιτήριον πρὸς διακονίαν της εἰς πρόσωπα παντελῶς ἀνίσανα καὶ ξένα πρὸς τὰς ἀνάγκας καὶ τὰς ἀπαιτήσεις της.**

Εἰδικοὺς ὑπουργοὺς Γεωργίας λέγοντες ἐννοοῦμεν τοὺς ἐμβριθεῖς μελετητὰς καὶ γνώστας τῶν γεωργικῶν πραγμάτων καὶ προβλημάτων τοῦ Τόπου, καὶ διαπνεομένους ἐν ταὐτῷ καὶ ἀπαραιτήτως ἀπὸ ἀγνὴν γεωργικὴν συνείδησιν, πίστιν καὶ ἐθελοτυφλίαν, ἀσχέτως οἱουδήποτε συμβατικοῦ δικαίωμα τος, τέλους, ἢ περγαμηνῆς, ἔστω μόνον ἐπὶ ἰσότητος τῶν λοιπῶν ὅρων δύνανται νὰ ὑπολογισθῶσι.

Μόνον οἱ τοιοῦτοι ὑπουργοὶ Γεωργίας, θὰ ποτέσωσι πράγματι καὶ εἰλικρινῶς διὰ τὴν σημερινὴν κατάσασιν τῶν γεωργικῶν μας πραγμάτων **καὶ θὰ ἐγκαινιάσωσι σεβασιτὴν εἰς τοὺς διαδόχους των καὶ εἰς τὸ Κράτος ἐν γένει Γεωργικὴν πολιτικὴν, ἥτις, ἂς μὴ θεωρηθῇ ὑπερβολικὰν, εἶνε σχεδὸν ἄγνωστος μέχρι σήμερον ἐν Ἑλλάδι.**

Ἀλλ' ἴσως ἤθελεν ἐρωτήσει τις : ποῦ θὰ εὑρεθῶσιν οἱ εἰδικοὶ Ὑπουργοί, ὧν ἔχει ἀπόλυτον ἀνάγκην ἡ Ἐκλληνικὴ Γεωργία διὰ νὰ ἐξελιχθῇ καὶ συγχρονισθῇ πρὸς τὴν Γεωργίαν τῶν ἄλλων γεωργικῶν κρατῶν, ἀπαλλασσομένη τῆς φαγεδαίνης τοῦ ἐμπειρισμοῦ καὶ τοῦ καρκίνου τῆς μοιρολατρείας ; Θὰ ἀπαντήσωμεν : Ὑπάρχουσιν οὐχὶ ὀλίγοι τοιοῦτοι. Καὶ τοιοῦτοι εἶνε ὄχι μόνον οἱ ἐκ τῶν σπλάγχνων τῆς Γεωργίας ἐν γένει πρερχόμενοι—ἐφ' ὅσον καὶ κατὰ τὰ λοιπὰ εἶνε ἀκέραιοι,—ἀλλὰ καὶ ἄλλοι τινες, μὴ φαινόμενοι ἐκ πρώτης ὄψεως ὡς στενῶς συνδεδεμένοι μετ' αὐτῆς, **ἀλλὰ διατηρούσης ἄβεσταν ἐν ἑαυτοῖς τὴν φλόγα τῆς γεωργικῆς πίστεως, ἧς πρωτίστως καὶ πας' ἐξοχὴν χρήζει ἡ Ἐθνικὴ Γεωργία, ὅπως προπόμπη καὶ προοδεύσῃ. Ἀλλ' οἱ τοιοῦτοι εἶνε οἱ περισσότερον διανοούμενοι καὶ πιστεύοντες εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς Ἐλληνικῆς Προόδου, καὶ ὀλιγώτερον δουλεύοντες εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ κομματισμοῦ καὶ τῆς συναλλαγῆς.**

Καὶ ὅμως οἱ τοιοῦτοι εἶνε οἱ μόνοι δυνάμενοι νὰ ἐξυπηρετήσωσιν αὐσουσιδήτως, συστηματικῶς καὶ ἀποτελεσματικῶς τὴν Ἐλληνικὴν Γεωργίαν. **Αἱ ἀνώτεραι ἀνάγκαι τῆς Ἐθνικῆς Γεωργίας καὶ ἐν γένει τὸ μέλλον τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας τῆς Ἑλλάδος ἐπιβάλλουσι τὴν ἀναγνώρισιν τῆς μεγάλης, ὅσῳ καὶ στοιχειώδους ἀληθείας ταύτης: Ἡ κοινὴ ὀρθοφροσύνη καὶ ἡ κομματικὴ ἰσχὺς δὲν κρίνονται πλέον ἀπὸ τὴν δσημέραι ἀφυπνιζομένην καὶ προαγομένην συνείδησιν τῆς Γεωργικῆς Ἑλλάδος ὡς τίτλοι ἐπαρκείᾳς διὰ τὴν ἀσφαλῆ χειραγώγησιν καὶ καθοδήγησιν αὐτῆς εἰς τὸ μέλλον, ὅπερ δικαίως αὕτη δεσμεύσει μεταξὺ τῶν λοιπῶν ἐπαγγελματικῶν τάξεων.**

***

Τοιαῦτα σκέπτεται, καὶ ποθεῖ, καὶ εὔχεται, καὶ προσδοκᾷ ὁ Γεωργικὸς Κόσμος τῆς Ἀχαϊοηλίδος ἀπὸ τὰς προσεχεῖς Βουλευτικὰς ἐκλογάς. Ποῖοι θὰ εἶνε οἱ κυβερνῆται τῆς αὔριον, οἵτινες θὰ ἐνωτισθῶσι τῶν παλμῶν του καὶ θὰ θεραπεύσωσι τὰς πολλὰς καὶ μεγάλας ἀνάγκας του, αὐτὸ ἐλάχιστα τὸν ἐνδιαφέρει καὶ οὐδόλως ἐνδιαφέρει τὸ Γεωργικὸν Ἐπιμελητήριον Ἀχ)ϊδος, **τὸ δίκαιον ἀποβλέπει μόνον εἰς τὴν ὕπερ τῆς γεωργίας δρᾶσιν τῶν Ὑπουργῶν καὶ τῶν Κυβερνήσεων, καὶ οὐχὶ εἰς τὰ πρόσωπα ὡς τοιαῦτα.** Οἱοι δήποτε καὶ ἂν ὦσιν οὗτοι, θὰ εἶνε πάντως οἱ σεβαστοὶ ἐκλεκτοὶ τῆς λαϊκῆς θελήσεως, ἀρκεῖ ἡ θέλησις αὕτη νὰ εἶνε ἐξωτερικῶς καὶ ἐσωτερικῶς ἐλευθέρα καὶ συνειδητή, οἷα πρέπει νὰ εἶνε καὶ οἷα ἐλπίζομεν ὅτι θὰ εἶνε, ἐχόντες ὑπ' ὄψει τὴν δσημέραι συντελουμένην προαγωγὴν τῆς λαϊκῆς ἀξιώσεως.

Ὁ Γεωργικὸς κόσμος Ἀχαϊοηλίδος ἀρυπνισθεὶς πρὸ καιροῦ ἤδη, **ἐνοεῖ καὶ ἀξιοῖ νὰ ἴδῃ καλυτέρας ἡμέρας, καὶ νὰ αἰσθανθῇ τὴν θαλπωρὴν μιᾶς καλυτέρας τύχης δι' ἑαυτὸν καὶ τὰ ἑαυτοῦ.** Καὶ δικαιοῦται εἰς τοῦτο, γνωρίζων ἄριστα τί συναισθάνεται ἡ Γεωργία, ὡς ἀνεξάντλητος ὑλικὴ καὶ ὡς ἀκαταγώνιστος ἠθικὴ δύναμις, διὰ τὴν πρόοδον τῆς Ἑλλάδος. Καὶ πιστεύομεν ὅτι πᾶ ἴδη τὸν δίκαιον τοῦτον πόθον του πληρούμενον, **δισὶ παρακολουθεῖ καὶ γνωρίζει τοὺς ἐνδιαφερομένους ἀληθῶς καὶ εἰλικρινῶς διὰ τὰ μεγάλα γενικὰ συμφέροντά του.**

ΠΩΣ ΥΠΕΔΕΧΘΗΣΑΝ ΟΙ ΔΑΝΟΙ ΤΟΝ ΝΟΜΠΙΛΗ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΣΥΝ ΑΥΤΩ

— **Ἡ συγκινητικὴ συνάντησις ἐν Στοκχόλμῃ τοῦ Ζάππι μὲ τὴν μητέρα τοῦ Μάλμγκρην. Ἀληθὴς Σπαρτιάτες.**

ΚΟΠΕΓΧΑΡΗ. Ἐπὶ τῇ ἀφίξει εἰς Κοπεγχάγην τῶν μέχρι τοῦδε σωθέντων ναυαγῶν τῆς «Ἰταλίας» ἔλαβε χώραν χθὲς μία συμπαθὴς ἐκδήλωσις ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ παραταχθέντος κατὰ μῆκος τῆς προκυμαίας. Οἱ ἐπιζήσαντες τοὺς ὁποίους ἀνέμενον ὁ πρόεδρος τῆς Γεωγραφικῆς Ἑταιρείας τῆς Δανίας καὶ πολλοὶ Ἰταλοί, ὡδηγήθησαν ἐπ' αὐτοκινήτου εἰς τὴν Ἰταλικὴν πρεσβείαν, ὅπου καθ' ὁδὸν ἔβλεπον τὴν ἡμέραν ἀπεστέλλοντο ἀνθοδέσμαι σχεδὸν ὅλαι ἐκ μέρους Δανῶν, μὲ ἐκφράσεις ἐγκαρδίου συμπαθείας.

Ὁ Νόμπιλε καὶ οἱ σύντροφοί του, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν μεταφορὰν ἐπὶ ἀτμοπλοίου εἶχον πολιορκηθῆ ἀπὸ δημοσιογράφους καὶ φωτογράφους, ἦσαν πολὺ συγκεκινημένοι διὰ τὰς ἐκδηλώσεις. Τοῦτο ὀφείλεται καὶ εἰς τὴν ἀπρόοπτον μεταβολὴν τοῦ Δανικοῦ τύπου, ὁ ὁποῖος ἀπὸ δύο ἡμερῶν ἀποδίδει τιμὰς εἰς τὸν ἡρωϊσμὸν τῆς Ἰταλικῆς ἀποστολῆς. Συμπτωματικὸν δὲ εἶνε ἐν ἄρθρον δημοσιευθὲν πρὸ ἡμερῶν ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου Χάνσεν, ὅστις ἐπικαλεῖται τὴν ἀνακωχὴν εἰς τὰς πολεμικὰς τοῦ τύπου.

Οἱ ἐπιζήσαντες ἀνεπαύθησαν τὴν νύκτα εἰς τὸ ξενοδοχεῖον Τόρμπακ, ἓν τέταρτον μακρὰν τῆς πόλεως. Τὴν πρωΐαν δὲ τῆς σήμερον ἐπέστρεψιν ἐκ Στοκχόλμης ὁ Ζάππι, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἐπισκεφθῆ χθὲς τὴν μητέρα τοῦ Μάλμγκρην. Ὑπῆκουν εἰς ἀνωτέρας διαταγὰς ὁ Ζάππι ἠρνήθη νὰ παρέχῃ οἱανδήποτε συνέντευξιν. Γνωρίζομεν ὅμως ὅτι ἡ συνάντησις ὑπῆρξε συγκινητικὸς ἐγκάρδιος.

Ἡ ἀστυνομία τῆς Στοκχόλμης εἶχε λάβει αὐστηρὰ μέτρα, ἐξαπολύσασα ἀστυνομικὰ ὄργανα καθ' ὅλην τὴν διαδρομὴν ἀπὸ τῆς Οὐψάλα μέχρι τῆς πρωτευούσης. Ὁ Ζάππι διῆλθε σχεδὸν ἀπαρατήρητος, ἐν πάσῃ ὅμως περιπτώσει ὁ λαὸς συμπεριεφέρθη κατὰ τρόπον ἀμεμπτον.

Ἡ μήτηρ τοῦ Σουηδοῦ καθηγητοῦ Μάλμγκρην, μία κυρία ὡσεὶ ἑξηκοντούτις, μὲ τὸ βλέμμα διαυγὲς καὶ γλυκύ, ὅπως τοῦ υἱοῦ της, ὑπεδέχθη μετὰ μεγάλης φιλοφροσύνης τὸν Ζάππι. Ἐπειδὴ ἐνοεῖτ τὴν Ἀγγλικὴν ἀλλὰ δὲν τὴν ὁμιλεῖ, ἐχρησιμοποίησεν ὡς διερμηνέα τὸν γαμβρόν της δόκτορα Φάγκρστεν. Ἡ κυρία ἔδωσεν ἀμέσως ἐννοηθῆ, ὅτι ἐπιθύμει νὰ μάθῃ τὰ πάντα, ὅτι καμμία λεπτομέρεια δὲν ἔπρεπε νὰ παραλειφθῇ, ἐπέδειξε δὲ δύναμιν ψυχῆς ἀσυνήθη.

Ὁ Ζάππι ἐπανέλαβε παν ὅ,τι ἔχει ἤδη εἴπει, τονίσας τὴν ἡρωϊκὴν ἐπιμονὴν τοῦ ἀνδρείου συντρόφου του, τοῦ ἐπραξίσαντος νὰ ἀποθάνῃ ἵνα αὐτὸς—ὁ Ζάππι—καὶ ὁ Μαρϊάνο δυνηθοῦν νὰ ἐκτελέσουν τὴν ἀποστολήν των. Μὲ σπαρτιακὴν δὲ γαλήνην ἡ μήτηρ ἠκροᾶτο τὴν ἀφηγησιν, χωρὶς νὰ συνοφρωθῇ κἂν. Οἱ ὀφθαλμοί της ὑγράνθησαν, μόνον ὅταν ὁ Ζάππι ἠρώτησεν ἂν δύναται νὰ τῇ παραδώσῃ τὰ ἐνθύμια τοῦ υἱοῦ της.

Ἐξήγαγε τότε ὁ Ζάππι ἕνα φάκελλον σφραγισμένον καὶ ἤρχισε νὰ παραδίδῃ τὰ ἀντικείμενα: τὴν πυξίδα, μίαν μικρὰν χρυσῆν ἁλυσσοειδῆ τὸ πορτοφόλιον τοῦ Μάλμγκρην περιέχον πλὴν ἄλλων, τὸ εἰσιτήριον ἑνὸς θεάτρου τῆς Ρώμης. Ἡ μήτηρ ἔδραξε μὲ τρέμουσαν χεῖρα τὰ προσφιλῆ ἐνθύμια καὶ προσηλίωσεν ἐπ' αὐτῶν τὰ βλέμματά της ἐπὶ μακρὸν ἄφωνος. Ἡ σιγὴ ἐκείνη ἦτο ἐκτάκτως συγκινητική. Μεθ' ὃ ἐξηκολούθησαν ἡ συνομιλία.

Ἡ ἐπίσκεψις διήρκεσεν ἐπὶ δύο ὥρας καὶ ἔληξε μὲ ἐκφράσεις θερμάς. Εὐθὺς ἔπειτα ἡ κυρία Μάλμγκρην ἀνεχώρει ἐκ Στοκχόλμης διὰ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν ἐξοχήν της καὶ ἀπαλλαγῇ τῆς πολιορκίας τῶν δημοσιογράφων. Καὶ ὁ Ζάππι δὲ ἀνιχώρησε τὸ ἑσπέρας, ἀφοῦ ἀπέστειλε μίαν μεγάλην ἀνθοδέσμην εἰς τὴν δεσποινίδα Νόρδεν—σκιολντ τὴν μνηστὴν τοῦ Μάλμγκρην.

Ἐξ τὴν Κοπεγχάγην καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἐξηκολούθησαν αἱ ἐκδηλώσεις ὑπὲρ τῶν πλινοστάντων ναυαγῶν. Πολλαὶ ἀνθοδέσμαι συνοδευόμεναι δι' ἐπισκεπτηρίων καὶ ἐπιστολῶν ἐκφραστικῶν ἐξηκολούθουν νὰ καταφθάνουν εἰς τὴν Ἰταλικὴν πρεσβείαν, ὅπου ἡ ἀστυνομία εἶχεν ἐγκαταστήσει εἰδικὴν

***Εικόνα 28**: Νεολόγος Πατρών 4/8/1928 Αρ. Φ. 214. «Ο κοινός πόθος της γεωργικής Αχαϊοηλίδος επί τη προσεγγίσει των εκλογών».*

Στο Κυριακάτικο πρωτοσέλιδο του Τηλέγραφου, της 5ης Αυγούστου, κεντρικό θέμα είναι η άφιξη του αρχηγού του Λαϊκού Κόμματος Παναγή Τσαλδάρη στη Πάτρα, μαζί με τον αρχηγό του συνδυασμού Πάτρας Γεώργιο Στρέιτ, για να μιλήσει στο πατραϊκό λαό στα πλαίσια του προεκλογικού του αγώνα. Η εφημερίδα, σε κεντρικό σημείο κάτω από τον τίτλο της εφημερίδας και με διαφορετική γραμματοσειρά από ότι συνηθίζεται στην υπόλοιπη εφημερίδα,[478] κάνει έκκληση στους πατρινούς πολίτες, οι οποίοι αποστρέφονται το έγκλημα, αγαπούν την ησυχία και τη γαλήνη του τόπου τους και αποστρέφονται τις επαναστάσεις και τους παραγοντισμούς, να παρευρεθούν στην ομιλία και να υποδεχθούν τους δύο λευκούς[479] και σεμνούς πολιτικούς άνδρες στη πόλη. Είναι σαφές από το συντάκτη της εφημερίδας, ότι όσοι πατρινοί δεν πληρούν τα παραπάνω χαρακτηριστικά, ανήκουν στην άλλη πλευρά, των επαναστατών των εγκληματιών κλπ. Συντάσσονται κοινώς με το Βενιζέλο και δεν έχουν θέση ανάμεσα στους Λαϊκούς. Στο άρθρο της υποδοχής ακολουθεί η παράθεση των βιογραφικών στοιχείων των δύο ανδρών με κοσμητικά επίθετα τα οποία εκφράζουν το μεγαλείο τους, ενώ ακόμα τονίζεται με κεφαλαία γράμματα, ότι ο Παναγής Τσαλδάρης, αποτελεί τον διάδοχο του «αείμνηστου τέκνου των Πατρών Δημητρίου Γούναρη», θέλοντας να ενώσει τον πατραϊκό λαό τόσο ιδεολογικά με το Λαϊκό Κόμμα που είναι η διάδοχη κατάσταση του Γούναρη, αλλά και με τον ίδιο τον Τσαλδάρη, που είναι το πρόσωπο που διαδέχεται τον πατρινό πολιτικό Δημήτριο Γούναρη.

Ακόμα το πρωτοσέλιδο συμπληρώνει άρθρο για τη πολιτική κίνηση στη πόλη και τα περίχωρα της, στο οποίο γίνεται αποκλειστική αναφορά για τη δράση των υποψηφίων του Λαϊκού Κόμματος και τον ενθουσιασμό με τον οποίον αυτοί γίνονται δεκτοί στους τόπους όπου παγαίνουν, αλλά και ένα άρθρο το οποίο καταφέρεται στο αντίπαλο δέος στον Πατραϊκό Τύπο, την εφημερίδα «Νεολόγος», με τον οποίο φαίνεται να ανοίγει μία ευθεία αντιπαράθεση σε σχέση με παλιότερα δημοσιεύματα. Έτσι φουντώνει όχι μόνο η πολιτική κόντρα στην ελληνική πολιτική σκακιέρα, αλλά και η

[478] Η επιλογή του σημείου που παρατίθεται η έκκληση προς το Πατραϊκό λαό και η διαφοροποίηση στη γραμματοσειρά, είναι στρατηγικά τοποθετημένη, ώστε ο αναγνώστης να διαβάζει πρώτιστα το συγκεκριμένο χωρίο της εφημερίδας, καθώς βρίσκεται στο κέντρο και διαφοροποιείται των υπόλοιπων νέων με την επιλεγμένη γραμματοσειρά. Έτσι θέλει να εξασφαλίσει μεγαλύτερη συμμετοχή στην υποδοχή των δύο Λαϊκών στελεχών.

[479] Τους αποκαλεί λευκούς, για να δηλώσει την αγνότητα τους και να δείξει ότι είναι το καλό της χώρας, καθώς το λευκό χρώμα είναι συνδεδεμένο με το καλό, το αγαθό, το αμόλυντο και γενικά έχει θετική απεικόνιση στα ανθρώπινα συναισθήματα. Αντίθετο του είναι το μαύρο, το οποίο είναι συνδεδεμένο με το κακό, τη διαφθορά, τη διαστροφή και σε άλλες περιπτώσεις είναι χρώμα που θα χαρακτηρίσει το Βενιζέλο και το Κόμμα των Φιλελευθέρων.

κόντρα μεταξύ των δύο εφημερίδων και των αναγνωστών τους, με σκοπό την επικράτηση της παράταξης που η κάθε μία στήριζε.

ΠΑΤΡΑΙ
ΕΤΟΣ Γ'. ΑΡΙΘ 3655
ΤΗΛΕΓΡΑΦΟΣ
ΚΥΡΙΑΚΗ 5 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1928
ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ ΔΡ. ΜΙΑ

Σήμερον Κυριακήν διά της έσωτερινής έξ Άθηνών άμαξοστοιχίας καλέρχονται οι κ. κ. Στρέϊτ καὶ Τσαλδάρης οἵτινες καὶ θὰ ὁμιλήσουν ἀπὸ τοῦ ἐξώστου τοῦ Ξενοδοχείου τῆς Ἀργυᾶς.

ΠΟΛΙΤΑΙ Οἱ ἀνοσταρεφόμενοι τὸ ἔγκλημα, οἱ ἀραωώντες τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν γαλήνην τοῦ τόπου, οἱ βδελυσσόμενοι ἰὰς ἐναναλόσεις καὶ τοὺς ψαραρονλισμούς, ἂς ὑποδεχθῶμεν σήμερον τὴν Τὴν ἐσωτερινὴν τοὺς δύο λευκοὺς καὶ σεμνοὺς πολιτικοὺς, τὸν ἀρχηγὸν τοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος κ. Παναγ. Τσαλδάρην καὶ τὸν ἡρέμην τοῦ Λαϊκοῦ Συνδυασμοῦ Πατρῶν κ. Γεώργιον Στρέϊτ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΡΕΪΤ

ΔΙΑ ΤΟΝ "ΝΕΟΛΟΓΟΝ,,

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΗΜΕΡΟΝ

ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΤΟΥ Α. Σ. Ο.

***Εικόνα 29**: Τηλέγραφος 5/8/1928, Αρ. Φ. 3655, «Υποδοχή Τσαλδάρη και Στρέιτ» - «Πολιτική κίνηση» - «Διά τον Νεολόγον».*

Όπως είναι λογικό, όταν στον Τηλέγραφο δημοσιεύεται το παραπάνω πρωτοσέλιδο που παρουσιάζει με μεγαλεπήβολα λόγια τον αρχηγό τον Λαϊκών και

καλεί τον λαό να τον υποδεχθεί με τιμές, το αντίπαλο δέος του, ο Νεολόγος, οφείλει να παρουσιάσει τη δράση του αντιπάλου του με μεγαλοπρέπεια. Έτσι, δε χάνει την ευκαιρία να γράψει ότι ο λαός της Λευκάδας και της Πρέβεζας, τις οποίες επισκέφθηκε ο Βενιζέλος, τον υποδέχτηκαν με πρωτοφανείς εκδηλώσεις ενθουσιασμού, ενώ στο κύριο άρθρο του, θα καταγράψει το πλήρη λόγο του Βενιζέλου και τις ζητωκραυγές του λαού που ακολουθούσαν τα λόγια του.

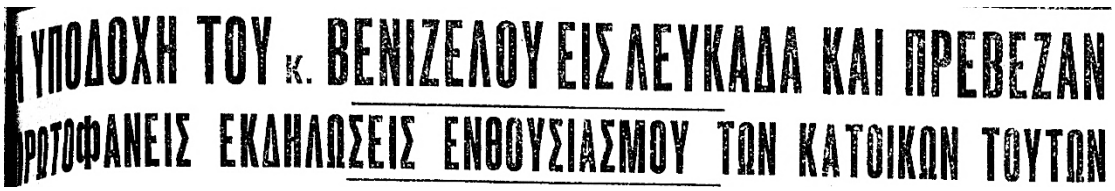
ΥΠΟΔΟΧΗ ΤΟΥ κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ ΕΙΣ ΛΕΥΚΑΔΑ ΚΑΙ ΠΡΕΒΕΖΑΝ
ΡΩΤΟΦΑΝΕΙΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΕΝΘΟΥΣΙΑΣΜΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΟΥΤΩΝ

***Εικόνα 30**: Νεολόγος 5/8/1928 Αρ. Φ. 215, «Υποδοχή Βενιζέλου σε Λευκάδα και Πρέβεζα».*

Επιπρόσθετα, στο ίδιο πρωτοσέλιδο, δημοσιεύεται άρθρο σε έντονο επικριτικό ύφος προς τους αντιπάλους του Βενιζέλου και τον Τύπο που τους στηρίζει (ανάμεσα τους προφανώς και η έτερη εφημερίδα των Πατρών), οι οποίοι σύμφωνα με το Νεολόγο προσπαθούν να στηρίξουν τον άγονο αγώνα τους, ανακαλώντας το παρελθόν και σκηνοθετώντας το όπως οι ίδιοι επιθυμούν πέφτοντας πολλές φορές σε αντιφάσεις και μεταξύ τους διαφωνίες, σκάβοντας τον ίδιο τους το λάκκο, όπως χαρακτηριστικά σημειώνεται. Αυτοί ζητούν τη στήριξη του λαού για την ανάδειξη του του Λαϊκού Κόμματος, όμως ο λαός «σιωπά χαρακτηριστικώς, αναμένων την 19η Αυγούστου», όπως υπογραμμίζεται στο κλείσιμο του άρθρου.

Ο ΛΑΟΣ ΣΙΩΠΑ
ΚΑΙ ΑΝΑΜΕΝΕΙ

Οἱ μοναρχικοὶ κήρυκες τοῦ μίσους καὶ τῆς ἀδιαλλαξίας, ματαίως προσπαθοῦντες νὰ διοχετεύσουν τὴν χολήν των εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαόν, περιπίπτουν οἱ ἴδιοι εἰς σύγχυσιν καὶ ἀντιφάσεις, μαρτυρούσας καὶ τὴν νοοτροπίαν των καὶ τὴν ἠθικήν των. Καὶ διαφωνοῦν μεταξύ των τὰ δημοσιογραφικά των ὄργανα, μὴ εὑρίσκοντα κἀμμίαν κοινὴν βάσιν ἐπὶ τῆς ὁποίας νὰ στηρίξουν τὸν ἄγονον ἀγῶνα των. Καὶ πιάνονται ἀπὸ τὰ μαλλιά των. Ἀνακαλοῦν ὅλον τὸ παρελθόν, τὸ σκηνοθετοῦν ὅπως θέλουν καὶ ὅπως τοὺς συμφέρει, πλαστογραφοῦν κάθε σελίδα του καὶ σκάβουν μόνοι τὸν λάκκον των.

Ἤσχάτως, συμμαχήσαντες μὲ τὸν Πάγκαλον, διὰ νὰ ἀποδώσουν εἰς τὸν Βενιζέλον τὴν εὐθύνην διὰ τὴν καταδίκην τῶν ἓξ, ὑπέστησαν ἀφ' ἑαυτῶν ἓν λάκτισμα, ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα ὑφίστανται ὅλοι οἱ κακόπιστοι καὶ σιωποῦν. Πρωτίνη δὲ βασιλομανὴς, ἡ καὶ εὐφυεστέρα ἕως πασῶν, ἠναγκάσθη νὰ διαμαρτυρηθῇ διὰ τὴν ἀλλοπρόσαλλον τακτικὴν τῶν συναδέλφων της.

«Ὁ Θεόδωρος Πάγκαλος—ἔγραφεν ἡ ἐν λόγῳ ἐφημερὶς—ὑπῆρξεν ὁ συλλέκτης τῶν πλαστῶν στοιχείων, τὰ ὁποῖα ἀπήρτισαν τὴν κατὰ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων κατηγορίαν. Ἂν ὁ εἷς εἶνε ὁ ἀντίπαλος καὶ ἐχθρός μας, ὁ ἄλλος δὲν δύναται νὰ εἶνε ὁ συνεταῖρος μας καὶ ὁ φίλος μας».

Ἀλλ' ἄλλη ἀπογευματινὴ περισσότερον αὐτῆς ἀνυπόμονος, ζητοῦσα δέ, ὑπὲρ πᾶν ἄλλο, νὰ γίνῃ ὁ ἀγὼν διὰ σφαιρῶν καὶ πρῶτος νὰ βληθῇ ὁ Βενιζέλος, τῆς ἐπιτίθεται ἀγρίως ὡς ἀντιφασκούσης καὶ ὑπηρετούσης ἴδια συμφέροντα.

Ἡ πρώτη πάλιν σκηνοθετοῦσα ἕνα διάλογον, ὡς εἶδος κωμειδυλίου, μεταξὺ ἑαυτῆς καὶ τοῦ Βενιζέλου, προσπαθεῖ, ἡ ἄτυχής, νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι ὁ τελευταῖος παρέδωκεν εἰς τοὺς πάτρωνάς της ἕνα ἑτοιμόρροπον σπῆτι—ἐννοεῖ τὸ Μικρασιατικόν—τὸ ὁποῖον φυσικώτατον ἦτο εἰς τὰς χεῖρας των νὰ καταρρεύσῃ!

Ἀλλ' ὦ ὑποκριταί, ἐὰν ἦτο πράγματι ἑτοιμόρροπον, διατί τὸ παρελαμβάνατε Ἀὲν ἠξεύρατε, ὅτι ἡ εὐθύνη θὰ ἐπέπιπτε κατὰ τῆς κεφαλῆς σας; Μάλιστα, ἀπαντᾷ ἡ ἰδία, τὸ ἠξεύραμεν, ἀλλὰ δὲν ἐτολμῶμεν νὰ ἐγκαταλείψωμεν τὸν χριστιανικὸν πληθυσμὸν εἰς τὴν σφαγήν. Ἀλλὰ σεῖς, διακόπτει ἡ φωνὴ παντὸς ἀνθρώπου, μὴ τυφλωμένου ἀπὸ τὸ πάθος, ἐκάματε, ὅτι ἦτο δυνατόν, διὰ νὰ ἐπέλθῃ ἀναποδράστως ἡ συμφορά. Καὶ μάλιστα ὅτι παρετείνατε τὸν ἀγῶνα, τοιαύτης φύσεως ἀγῶνα, ἐπὶ δεκαετίαν, ἀρκεῖ διὰ νὰ καταδείξῃ καὶ τὴν πολιτικὴν σας ἄνοιαν, καὶ τὴν ὀλεθρίαν σας συνείδησιν. Ἀλλ' ἂς μὴ προχωρήσωμεν ἐπὶ τοῦ πεδίου τούτου, διότι ἡ συζήτησις δὲν ἔχει κανένα πλέον σκοπόν. Τὸ παρελθὸν εἶνε παρελθόν. Ἓν μόνον πρέπει νὰ λεχθῇ ὡς χαρακτηριστικὸν τοῦ ὅλου πνεύματος, τὸ ὁποῖον διαπνέει τοὺς διαχειρισθέντας, κακῇ μοίρᾳ τῆς Ἑλλάδος, τὴν μεγάλην ἐκείνην ἐθνικὴν ὑπόθεσιν: Ὅτι ἡ μέθη των ἐκ τῆς πτώσεως τοῦ Βενιζέλου, ἦτο τοιαύτη, ὥστε νὰ μὴ βλέπουν πλέον μὲ τὸ φῶς τῆς πραγματικότητος. Αὐταὶ ἄλλως αἱ πρῶται πράξεις των, ἅμα ἀναλαβόντων τὴν ἀρχήν, κατὰ τὴν ὀλιγερῶς ἱστορικὴν ἐκείνην Ἐνην Νοεμβρίου, κατεδείκνυον τὸ μέτρον τῆς συναισθήσεως. Ἦσαν ὅλαι ἐξυπηρετικαὶ τοῦ κόμματος. Πρῶτον μάλιστα, ἂν δὲν ἀπατώμεθα, διάταγμα, ἐδόν τὸ φῶς εἰς τὴν «Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως» κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἦτο τὸ περὶ ἀποζημιώσεως τῶν παθόντων κατὰ τὰ Ἰουλιανά. Καὶ ἐπηκολούθησαν ἄλλα κατόπιν, καθαρῶς προσωπικῆς φύσεως καὶ ἀπροκαλύπτου κομματικῆς ἐννοίας.

Καὶ ἐγενόμεθα τότε αὐτήκοοι ἑνὸς χαρακτηριστικοῦ λόγου, ἐκστομισθέντος ἀπὸ τὸ βάθος τῆς συνειδήσεως τοῦ ἀειμνήστου Ν. Δημητρακοπούλου.

—«Αὐτοί, εἶπεν εἰς μίαν στιγμὴν ἀγανακτήσεως πρὸ τῶν τελουμένων ὁ σιδηροῦς ἐκεῖνος ἀνήρ, θέλουν τουφέκισμα, προδίδουν τὸν λαόν».

Αὐτοὶ λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι μὲ τὰς τρεμούσας χεῖρας των, παρέλαβον ὄχι τὸ «ἑτοιμόρροπον σπῆτι» τῆς «Καθημερινῆς» ἀλλὰ τὸ εὔρωστον ἐκεῖνο ὁλοφώτεινον οἰκοδόμημα διὰ νὰ τὸ μεταβάλουν εἰς τραγικὰ ἐρείπια. Καὶ ἀντὶ νὰ ἀποσυρθοῦν εἰς ἀφάνειαν, θρηνοῦντες καὶ τίλλοντες τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς των, ἔχουν, ὡσεὶ πεπωρωμένοι, τὸ θάρρος νὰ ἐμφανίζωνται πρὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἀξιοῦντες καὶ πάλιν νὰ τοῖς ἐμπιστευθῇ τὴν περαιτέρω τύχην του. Ἐκεῖνος, ὡς νὰ τοῦ λέγουν: Ὁρίστε εἰς τὸν τελευταῖον καὶ ὁριστικὸν πλειστηριασμὸν τῶν ὑπαρχόντων σου. Ἀλλ' ὁ λαὸς δὲν παρεφρόνησε. Καὶ δι' αὐτὸ σιωπᾷ χαρακτηριστικῶς, ἀναμένων τὴν 19ην Αὐγούστου.

Γ. ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ

***Εικόνα 31**: Νεολόγος 5/8/1928, Αρ. Φ. 512, «Ο λαός σιωπά και αναμένει»*

Την επομένη της αφίξεως Τσαλδάρη και Στρέιτ στη Πάτρα και μετά τον προεκλογικό τους λόγο στο μπαλκόνι του ξενοδοχείου της Αγγλίας, η εφημερίδα Τηλέγραφος κάνει την αποτίμηση της συγκεντρώσεως. Όπως διαβάζουμε στο πρωτοσέλιδο της εφημερίδας, η συγκέντρωση αποτέλεσε αληθινό δημοψήφισμα, με τον λαϊκό συναγερμό που επικράτησε να δίνει τη διαβεβαίωση της νίκης στις εκλογές της 19ης Αυγούστου. Η εφημερίδα δε παραλείπει να κάνει έμμεση αναφορά στους Φιλελεύθερους, καθώς θεωρεί ότι η συμμετοχή του λαού στη συγκέντρωση των Λαϊκών αρχηγών, ήταν μία επιβράβευση του αγώνα προς τη νομιμότητα. Συνεπώς, το αντίθετο των Λαϊκών, δηλαδή ο Βενιζέλος, προσβλέπουν και εκφράζουν τη παρανομία και το μη ηθικό. Ακόμα, καταγράφει την λαϊκή «φρενίτιδα και τον ενθουσιασμό» του λαού κατά τους προεκλογικούς λόγους των δύο αντρών. Το άρθρο που αποτυπώνεται στην εφημερίδα περιλαμβάνει τους πλήρεις λόγους των δύο και τις αντιδράσεις του κόσμου, ενώ αναφέρει πως η προσέλευση του λαού ξεπέρασε τις 20.000 ατόμων γεγονός που δείχνει όπως σημειώνεται τη «νίκη του αντιβενιζελισμού έναντι του παρανόμου συγκροτήματος του βενιζελισμού άνευ αμφισβητήσεως, ασφαλής και βεβαία».

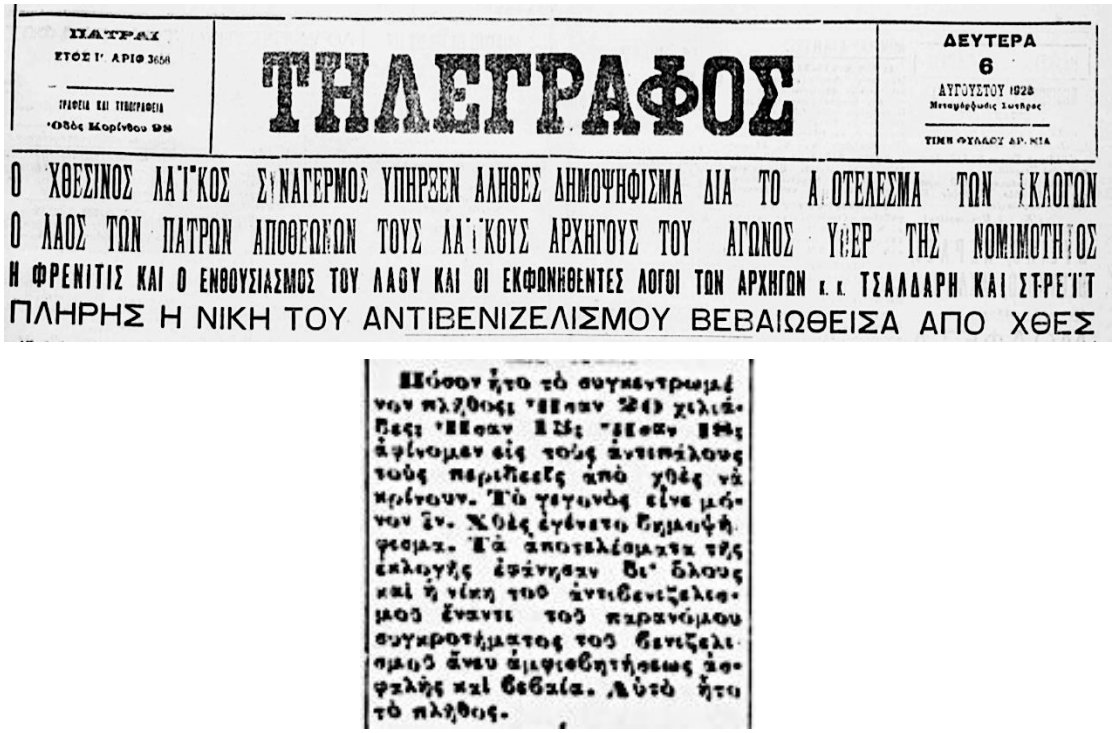

ΠΑΤΡΑΙ
ΕΤΟΣ Γ' ΑΡΙΘ 3656
ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΚΑΙ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ
Οδός Μοριόβου 98

ΤΗΛΕΓΡΑΦΟΣ

ΔΕΥΤΕΡΑ
6
ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1928
Μεταψηφιώδις Ιωνήρας
ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ ΔΡ. ΜΙΑ

Ο ΧΘΕΣΙΝΟΣ ΛΑΪΚΟΣ ΣΥΝΑΓΕΡΜΟΣ ΥΠΗΡΞΕΝ ΑΛΗΘΕΣ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ ΔΙΑ ΤΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΤΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ
Ο ΛΑΟΣ ΤΩΝ ΠΑΤΡΩΝ ΑΠΟΘΕΩΝΩΝ ΤΟΥΣ ΛΑΪΚΟΥΣ ΑΡΧΗΓΟΥΣ ΤΟΥ ΑΓΩΝΟΣ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΟΣ
Η ΦΡΕΝΙΤΙΣ ΚΑΙ Ο ΕΝΘΟΥΣΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΕΚΦΩΝΗΘΕΝΤΕΣ ΛΟΓΟΙ ΤΩΝ ΑΡΧΗΓΩΝ κ. κ. ΤΣΑΛΔΑΡΗ ΚΑΙ ΣΤΡΕΪΤ
ΠΛΗΡΗΣ Η ΝΙΚΗ ΤΟΥ ΑΝΤΙΒΕΝΙΖΕΛΙΣΜΟΥ ΒΕΒΑΙΩΘΕΙΣΑ ΑΠΟ ΧΘΕΣ

Πόσον ήτο το συγκεντρωμέ-
νον πλήθος; Ήσαν 20 χιλιά-
δες; Ήσαν 15; Ήσαν 10;
άφίνομεν εις τους αντιπάλους
τους περιπαιχτάς από χθές να
κρίνουν. Το γεγονός είνε μό-
νον ἓν. Χθὲς ἐγένετο δημοψή-
φισμα. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς
ἐκλογῆς ἐφάνησαν δι' ὅλους
καὶ ἡ νίκη τοῦ ἀντιβενιζελισ-
μοῦ ἔναντι τοῦ παρανόμου
συγκροτήματος τοῦ βενιζελι-
σμοῦ ἄνευ ἀμφισβητήσεως ἀσ-
φαλὴς καὶ βεβαία. Αὐτὸ ἦτο
τὸ πλῆθος.

***Εικόνα 32**: Τηλέγραφος 6/8/1928, Αρ. Φ. 3656, Η συγκέντρωση Τσαλδάρη και Στρέιτ στη Πάτρα.*

Την ίδια ημέρα, στο πρωτοσέλιδο του Νεολόγου, γίνεται εκτενής αναφορά στην ληστεία των υποψήφιων βουλευτών Μελά και Μυλωνά στα Ιωάννινα. Μίας απαγωγής,

η οποία έμελλε να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στη πορεία της προεκλογικής περιόδου, καθώς ο Βενιζέλος υποσχέθηκε τότε, πως σε περίπτωση επικράτησης του, θα πατάξει τη ληστεία στον ελληνικό χώρο. Επιπλέον, μέσω του Μαρή, αρνήθηκε τη συμμετοχή στην αρπαγή των δύο, καθώς όπως δήλωσε ο τελευταίος «μόνον οι ανοήτως σκεπτόμενοι είναι δυνατόν να υποστηρίξουν ότι εις πολιτευόμενος θα δύναται να συνεννοηθεί με ληστάς δια τη σύλληψιν του αντιπάλου του».

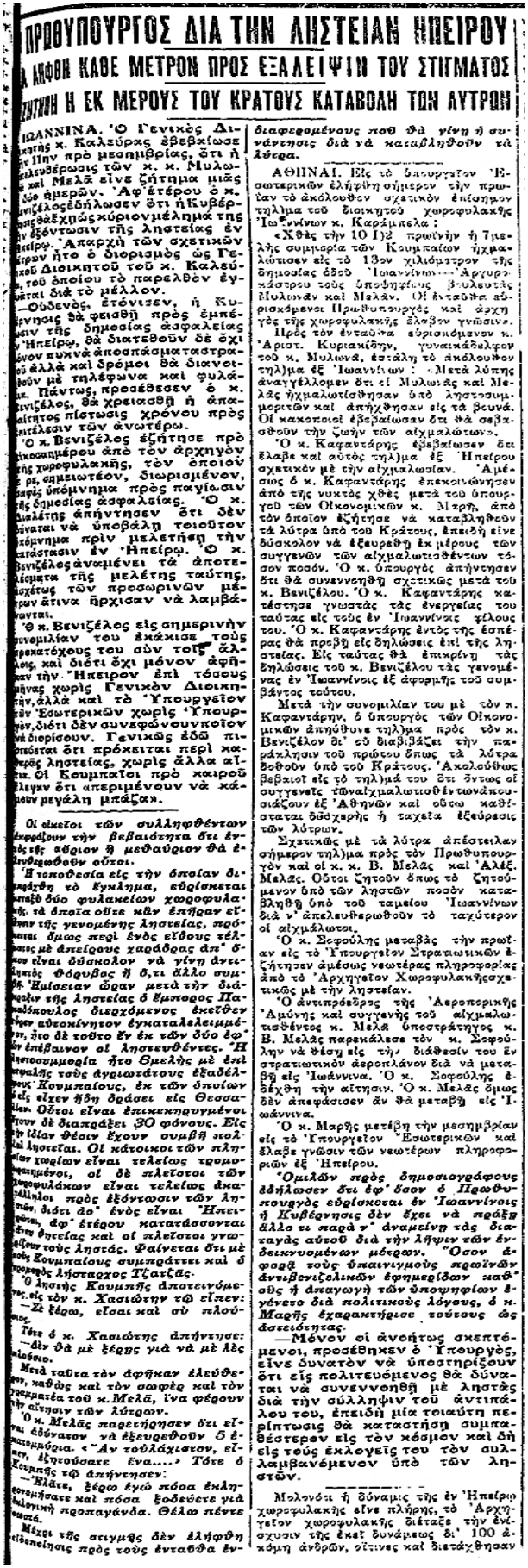

ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΛΗΣΤΕΙΑΝ ΗΠΕΙΡΟΥ

Η ΑΝΘΟΗ ΚΑΘΕ ΜΕΤΡΟΝ ΠΡΟΣ ΕΞΑΛΕΙΨΙΝ ΤΟΥ ΣΤΙΓΜΑΤΟΣ

ΣΥΖΗΤΗΣΙΣ Η ΕΚ ΜΕΡΟΥΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΤΑΒΟΛΗ ΤΩΝ ΛΥΤΡΩΝ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ. Ὁ Γενικὸς Διοικητὴς κ. Καλεύρας ἐβεβαίωσε τὴν ἡμῶν πρὸ μεσημβρίας, ὅτι ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν κ. κ. Μυλωνᾶ καὶ Μελᾶ εἶνε ζήτημα μιᾶς ἢ δύο ἡμερῶν. Ἀφ' ἑτέρου ὁ κ. Βενιζέλος ἐδήλωσεν ὅτι ἡ Κυβέρνησις θὰ ἐξαντλήσῃ κυρίως τὸ μέλημά της ἐν ἐξόντωσιν τῆς ληστείας ἐν Ἠπείρῳ. Ἀπαρχὴ τῶν σχετικῶν μέτρων ἦτο ὁ διορισμὸς ὡς Γενικοῦ Διοικητοῦ τοῦ κ. Καλεύρα, τοῦ ὁποίου τὸ παρελθὸν ἐγγυᾶται διὰ τὸ μέλλον.

—Οὐδενός, ἐτόνισεν, ἡ Κυβέρνησις θὰ φεισθῇ πρὸς ἐμπέδωσιν τῆς δημοσίας ἀσφαλείας ἐν Ἠπείρῳ, θὰ διατεθοῦν δὲ ὄχι μόνον πυκνὰ ἀποσπάσματα στρατοῦ ἀλλὰ καὶ δρόμοι θὰ διανοιχθοῦν μὲ τηλέφωνα καὶ φυλάκια. Πάντως, προσέθεσεν ὁ κ. Βενιζέλος, θὰ χρειασθῇ ἡ ἀπαραίτητος πίστωσις χρόνου πρὸς ἐπιτέλεσιν τῶν ἀνωτέρω.

Ὁ κ. Βενιζέλος ἐζήτησε πρὸ εἰκοσαημέρου ἀπὸ τὸν ἀρχηγὸν τῆς χωροφυλακῆς, τὸν ὁποῖον τὸν ἐκτιμᾷ, σαφῆ καὶ ὑπόμνημα πρὸς παγίωσιν τῆς δημοσίας ἀσφαλείας. Ὁ κ. Διαλέκτης ἀπήντησεν ὅτι δὲν δύναται νὰ ὑποβάλῃ τοιοῦτον ὑπόμνημα πρὶν μελετήσῃ τὴν κατάστασιν ἐν Ἠπείρῳ. Ὁ κ. Βενιζέλος ἀναμένει τὰ ἀποτελέσματα τῆς μελέτης ταύτης, ἐπὶ τῶν προσωρινῶν μέτρων ἄτινα ἤρχισαν νὰ λαμβάνωνται.

Ὁ κ. Βενιζέλος εἰς σημερινὴν συνομιλίαν του ἐκάκισε τοὺς προκατόχους του σὺν τοῖς ἄλλοις, καὶ διότι ὄχι μόνον ἀφῆκαν τὴν Ἤπειρον ἐπὶ τόσους μῆνας χωρὶς Γενικὸν Διοικητήν, ἀλλὰ καὶ τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν χωρὶς Ὑπουργόν, διότι δὲν συνεφώνουν ποῖον νὰ διορίσουν. Γενικῶς ἐδῶ πιστεύεται ὅτι πρόκειται περὶ καθαρᾶς ληστείας, χωρὶς ἄλλα αἰτία. Οἱ Κουμπαῖοι πρὸ καιροῦ ἔλεγαν ὅτι ἀπερημένουν νὰ κάμουν μεγάλη μπάζα».

Οἱ οἰκεῖοι τῶν συλληφθέντων ἐκφράζουν τὴν βεβαιότητα ὅτι ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἢ μεθαύριον θὰ ἐπιτευχθῇ καὶ ἡ ἀπελευθέρωσις αὐτῶν.

Ἡ τοποθεσία εἰς τὴν ὁποίαν διεκρίθη τὸ ἔγκλημα, εὑρίσκεται μεταξὺ δύο φυλακείων χωροφυλακῆς, τὰ ὁποῖα οὔτε κἂν ἐπῆραν εἴδησιν τῆς γενομένης ληστείας, πρόκειται ὅμως περὶ ἑνὸς εἴδους τέλματος μὲ ἀπείρους χαράδρας ἀπ' ὅπου εἶναι δύσκολον νὰ γίνῃ ἀνεύρεσις θύραυλος ἢ ὅ,τι ἄλλο συμβῇ. Ἐμίσειαν ὥραν μετὰ τὴν διάρπαξιν τῆς ληστείας ὁ ἔμπορος Παπαδόπουλος διερχόμενος ἐκεῖθεν ἦτον αὐτοκίνητον ἐγκαταλελειμμένον, ἤτο δὲ τοῦτο ἓν ἐκ τῶν δύο ἐφ' ὧν ἐπέβαινον οἱ ληστευθέντες. Ἡ ληστοσυμμορία ἦτο Θμελὴς μὲ ἐπικεφαλῆς τοὺς ἀγριωτάτους ἐξαδέλφους Κουμπαίους, ἐκ τῶν ὁποίων ἕνας εἶχεν ἤδη δράσει εἰς Θεσσαλίαν. Οὗτοι εἶναι ἐπικεκηρυγμένοι φέρουν δὲ διαπράξει 30 φόνους. Εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν ἔχουν συμβῇ σκληραὶ ληστεῖαι. Οἱ κάτοικοι τῶν πλησίον χωρίων εἶναι τελείως τρομοκρατημένοι, οἱ δὲ πλεῖστοι τῶν χωροφυλάκων εἶναι τελείως ἀνεπαρκεῖς πρὸς ἐξόντωσιν τῶν ληστῶν, διότι ἀφ' ἑνὸς εἶναι Ἠπειρῶται, ἀφ' ἑτέρου κατάγονται ἐντὸς ὀρεινῆς καὶ οἱ πλεῖστοι γνωρίζουν τοὺς ληστάς. Φαίνεται ὅτι μὲ τοὺς Κουμπαίους συμπράττει καὶ ὁ ὑποτιθέμενος λῃστάρχης Τζατζᾶς.

Ὁ ληστὴς Κουμπαίος ἀπατεινόμενος εἰς τὸν κ. Χασιώτην τῷ εἶπεν:

—Σὲ ξέρω, εἶσαι καὶ σὺ πλούσιος.

Τότε ὁ κ. Χασιώτης ἀπήντησε:

—Δὲν θὰ μὲ ξέρῃς γιὰ νὰ μὲ λὲς πλούσιο.

Μετὰ ταῦτα τὸν ἀφῆκαν ἐλεύθερον, καθὼς καὶ τὸν σωφέρ καὶ τὸν ὑπασπιστέα τοῦ κ. Μελᾶ, ἵνα φέρουν τὴν αἴτησιν τῶν λύτρων.

Ὁ κ. Μελᾶς παρετήρησεν ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐξευρεθοῦν ὅ ἑκατομμύρια. «Ἂν τοὐλάχιστον, εἶπεν, ἐζητούσατε ἕνα....» Τότε ὁ Κουμπαῖος τῷ ἀπήντησεν:

—Ἔλατε, ξέρω ἐγὼ πόσα ἐκλητορεύσατε καὶ πόσα ξοδεύετε γιὰ πολιτικὴ προπαγάνδα. Θέλω πέντε ἑκατό.

Μέχρι τῆς στιγμῆς δὲν ἐλήφθη εἰδησις πρὸς τοὺς ἐνταῦθα ἐνδιαφερομένους ποῦ θὰ γίνῃ ἡ συνάντησις διὰ νὰ καταβληθοῦν τὰ λύτρα.

ΑΘΗΝΑΙ. Εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐσωτερικῶν ἐλήφθη σήμερον τὴν πρωΐαν τὸ ἀκόλουθον σχετικὸν ἐπίσημον τηλ)μα τοῦ διοικητοῦ χωροφυλακῆς Ἰωαννίνων κ. Καράμπελα:

«Χθὲς τὴν 10 1)2 πρωϊνὴν ἡ 7ιελλὴς συμμορία τῶν Κουμπαίων ἠχμαλώτισεν εἰς τὸ 13ον χιλιόμετρον τῆς δημοσίας ὁδοῦ Ἰωαννίνων—Ἀργυροκάστρου τοὺς ὑποψηφίους βουλευτὰς Πυλωνᾶν καὶ Μελᾶν. Οἱ ἐνταῦθα σύρισκόμενοι Πρωθυπουργὸς καὶ ἀρχηγὸς τῆς χωροφυλακῆς ἔλαβον γνῶσιν.

Πρὸς τὸν ἐνταῦθα εὑρισκόμενον κ. Ἀριστ. Κυριακίδην, γυναικάδελφον τοῦ κ. Μυλωνᾶ, ἐστάλη τὸ ἀκόλουθον τηλ)μα ἐξ Ἰωαννίνων: «Μετὰ λύπης ἀναγγέλλομεν ὅτι οἱ Μυλωνᾶς καὶ Μελᾶς ἠχμαλωτίσθησαν ὑπὸ ληστοσυμμοριτῶν καὶ ἀπήχθησαν εἰς τὰ βουνά. Οἱ κακοποιοὶ ἐβεβαίωσαν ὅτι θὰ σεβασθοῦν τὴν ζωὴν τῶν αἰχμαλώτων».

Ὁ κ. Καφαντάρης ἐβεβαίωσεν ὅτι ἔλαβε καὶ αὐτὸς τηλ)μα ἐξ Ἠπείρου σχετικὸν μὲ τὴν αἰχμαλωσίαν. Ἀμέσως ὁ κ. Καφαντάρης ἐπεκοινώνησεν ἀπὸ τῆς νυκτὸς χθὲς μετὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν κ. Μαρῆ, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐζήτησε νὰ καταβληθοῦν τὰ λύτρα ὑπὸ τοῦ Κράτους, ἐπειδὴ εἶνε δύσκολον νὰ ἐξευρεθῇ ἐκ μέρους τῶν συγγενῶν τῶν αἰχμαλωτισθέντων τόσον ποσόν. Ὁ κ. ὑπουργὸς ἀπήντησεν ὅτι θὰ συνεννοηθῇ σχετικῶς μετὰ τοῦ κ. Βενιζέλου. Ὁ κ. Καφαντάρης κατέστησε γνωστὰς τὰς ἐνεργείας του ταύτας εἰς τοὺς ἐν Ἰωαννίνοις φίλους του. Ὁ κ. Καφαντάρης ἐντὸς τῆς ἑσπέρας θὰ πρεβῇ εἰς δηλώσεις ἐπὶ τῆς ληστείας. Εἰς ταύτας θὰ ἐπιμείνῃ τὰς δηλώσεις τοῦ κ. Βενιζέλου τὰς γενομένας ἐν Ἰωαννίνοις ἐξ ἀφορμῆς τοῦ συμβάντος τούτου.

Μετὰ τὴν συνομιλίαν του μὲ τὸν κ. Καφαντάρην, ὁ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν ἀπηύθυνε τηλ)μα πρὸς τὸν κ. Βενιζέλον δι' οὗ διαβιβάζει τὴν παράκλησιν τοῦ πρώτου ὅπως τὰ λύτρα δοθοῦν ὑπὸ τοῦ Κράτους. Ἀκολούθως βεβαιοῖ εἰς τὸ τηλ)μά του ὅτι ὄντως οἱ συγγενεῖς τῶναἰχμαλωτισθέντωνἀποσιάζουν ἐξ Ἀθηνῶν καὶ οὕτω καθίσταται δύσχερὴς ἡ ταχεῖα ἐξεύρεσις τῶν λύτρων.

Σχετικῶς μὲ τὰ λύτρα ἀπέστειλαν σήμερον τηλ)μα πρὸς τὸν Πρωθυπουργὸν καὶ οἱ κ. κ. Β. Μελᾶς καὶ Ἀλέξ. Μελᾶς. Οὗτοι ζητοῦν ὅπως τὸ ζητούμενον ὑπὸ τῶν λῃστῶν ποσὸν καταβληθῇ ὑπὸ τοῦ ταμείου Ἰωαννίνων διὰ ν' ἀπελευθερωθοῦν τὸ ταχύτερον οἱ αἰχμάλωτοι.

Ὁ κ. Σοφούλης μεταβὰς τὴν πρωΐαν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν ἐζήτησεν ἀμέσως νεωτέρας πληροφορίας ἀπὸ τὸ Ἀρχηγεῖον Χωροφυλακῆςσχετικῶς μὲ τὴν ληστείαν.

Ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Ἀεροπορικῆς Ἀμύνης καὶ συγγενὴς τοῦ αἰχμαλωτισθέντος κ. Μελᾶ ὑποστράτηγος κ. Β. Μελᾶς παρεκάλεσε τὸν κ. Σοφούλην νὰ θέσῃ εἰς τὴν διάθεσίν του ἓν στρατιωτικὸν ἀεροπλάνον διὰ νὰ μεταβῇ εἰς Ἰωάννινα. Ὁ κ. Σοφούλης ἐδέχθη τὴν αἴτησιν. Ὁ κ. Μελᾶς ὅμως δὲν ἀπεφάσισεν ἂν θὰ μεταβῇ εἰς Ἰωάννινα.

Ὁ κ. Μαρῆς μετέβη τὴν μεσημβρίαν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐσωτερικῶν καὶ ἔλαβε γνῶσιν τῶν νεωτέρων πληροφοριῶν ἐξ Ἠπείρου.

Ὁμιλῶν πρὸς δημοσιογράφους ἐδήλωσεν ὅτι ἐφ' ὅσον ὁ Πρωθυπουργὸς εὑρίσκεται ἐν Ἰωαννίνοις ἡ Κυβέρνησις δὲν ἔχει νὰ πράξῃ ἄλλο τι παρὰ ν' ἀναμείνῃ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ διὰ τὴν λῆψιν τῶν ἐνδεικνυομένων μέτρων. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ὑπαινιγμοὺς πρωϊνῶν ἀντιβενιζελικῶν ἐφημερίδων καθ' ὃν ἡ ἀπαγωγὴ τῶν ὑποψηφίων ἐγένετο διὰ πολιτικοὺς λόγους, ὁ κ. Μαρῆς ἐχαρακτήρισε τούτους ὡς ἀσεβιότητας.

—Μόνον οἱ ἀνοήτως σκεπτόμενοι, προσέθηκεν ὁ Ὑπουργός, εἶνε δυνατὸν νὰ ὑποστηρίξουν ὅτι εἷς πολιτευόμενος θὰ δύναται νὰ συνεννοηθῇ μὲ λῃστὰς διὰ τὴν σύλληψιν τοῦ ἀντιπάλου του, ἐπειδὴ μία τοιαύτη περίπτωσις θὰ καταστήσῃ συμπαθέστερον εἰς τὸν κόσμον καὶ δὴ εἰς τοὺς ἐκλογεῖς του τὸν συλλαμβανόμενον ὑπὸ τῶν λῃστῶν.

Μολονότι ἡ δύναμις τῆς ἐν Ἠπείρῳ χωροφυλακῆς εἶνε πλήρης, τὸ Ἀρχηγεῖον χωροφυλακῆς διέταξε τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ἐκεῖ δυνάμεως δι' 100 ἀνδρῶν, οἵτινες καὶ διετάχθησαν

***Εικόνα 33**: Νεολόγος 6/8/1928, Αρ. Φ. 218, Απαγωγή Μελά-Μυλωνά.*

Η ληστεία των Ιωαννίνων, αποτελεί θέμα που συγκλόνισε ολόκληρη την ελληνική κοινωνία, καθώς δύο υποψήφιοι στις επερχόμενες εκλογές (και οι δύο με το κόμμα του Καφαντάρη) απήχθησαν για λύτρα. Ο Τηλέγραφος, αναφέρει το γενικότερο πρόβλημα της ληστοκρατίας στην Ήπειρο και συνδέει την απαγωγή των βουλευτών από τους Κουμπαίους, με την οικογένεια ληστοκρατών των Ρετζαίων, που επίσης δρούσαν στην Ήπειρο. Γιατί, όπως ισχυρίζεται, δεν υπάρχει καμία ληστρική συμμορία που δρα στην Ήπειρο, χωρίς να τελεί υπό τις διαταγές των «ληστοπασσάδων» Ρετζαίων. Αυτοί η λήσταρχοι, σύμφωνα με τον Τηλέγραφο, είναι άμεσοι συνεργάτες του Βενιζέλου και αυτό αποδεικνύεται, καθώς στη τελευταία ομιλία του στα Ιωάννινα, συγγενικά πρόσωπα τους βρίσκονταν δίπλα του στον ίδιο εξώστη. Όπως σημειώνεται στο άρθρο, ο αρχηγός των Φιλελευθέρων κάνει ότι περνάει από το χέρι του για να κυριαρχήσει, όπως εγκλήματα, ληστείες, αιχμαλωσίες, φόνους και παρανομίες παντός είδους. Κλείνοντας, το άρθρο τονίζει στους αναγνώστες, ότι η εκλογική αναμέτρηση της 19ης Αυγούστου, γίνεται για τη νίκη του Λαού και τη συντριβή του Βενιζέλου και των ληστών του, για την αποκάθαρση της υπαίθρου από τα όργανα του «μισαρού»[480] αυτού ανθρώπου, δηλαδή του Βενιζέλου.

[480] Ο άνθρωπος που προκαλεί αποστροφή για την μεμπτή συμπεριφορά του, ο ηθικά επιλήψιμος.

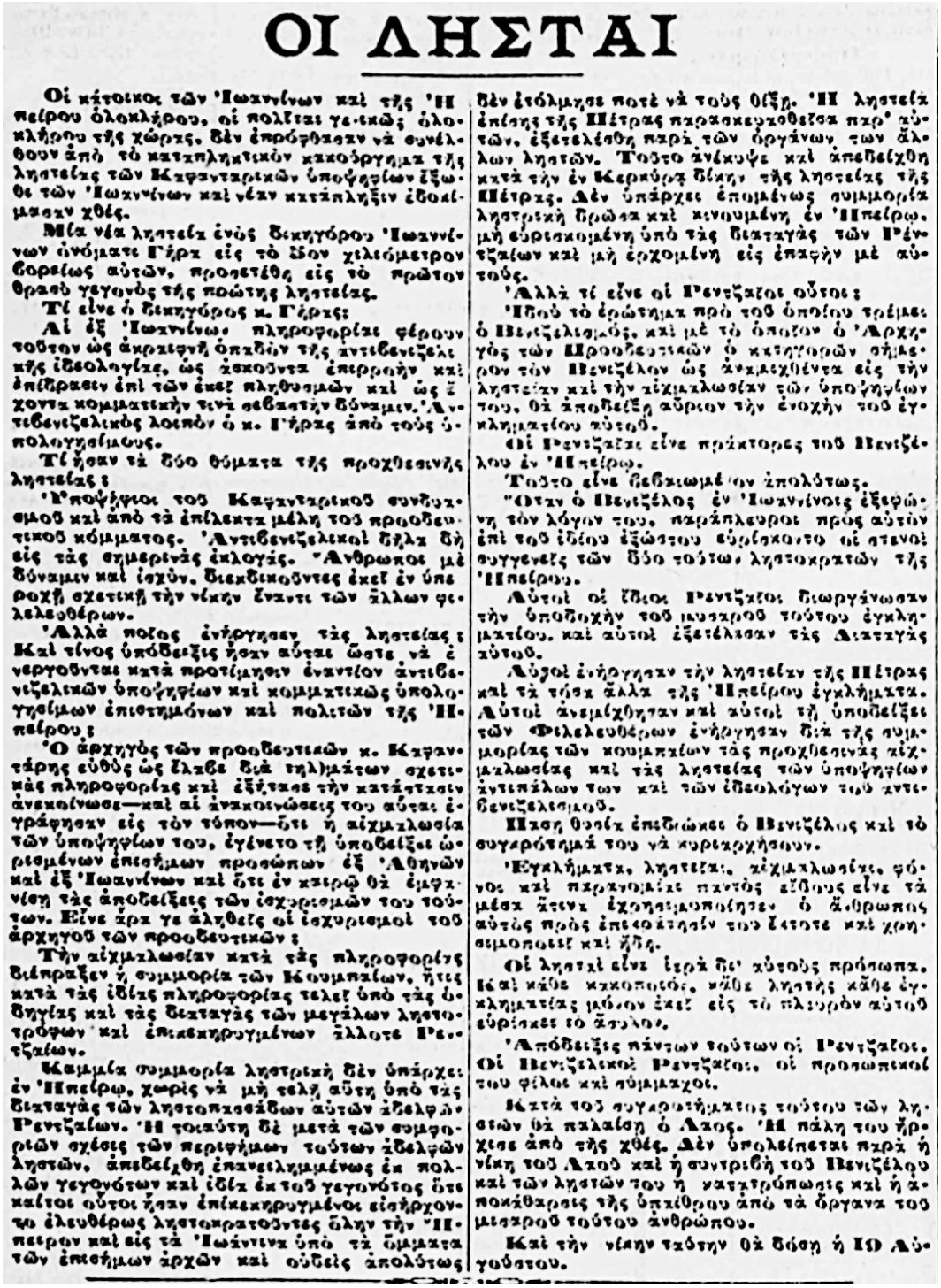

ΟΙ ΛΗΣΤΑΙ

Οἱ κάτοικοι τῶν Ἰωαννίνων καὶ τῆς Ἠπείρου ὁλοκλήρου, οἱ πολῖται γενικῶς ὁλοκλήρου τῆς χώρας, δὲν ἐπρόφθασαν νὰ συνέλθουν ἀπὸ τὸ κατακλυσμιαῖον κακούργημα τῆς ληστείας τῶν Βλαφαντάρικων ὑποψηφίων ἐξωθεν τῶν Ἰωαννίνων καὶ νέαν κατάπληξιν ἐδοκίμασαν χθές.

Μία νέα ληστεία ἑνὸς δικηγόρου Ἰωαννίνων ὀνόματι Γ. Ἤρα εἰς τὸ ἴδιον χιλιόμετρον βορείως αὐτῶν, προσετέθη εἰς τὸ πρῶτον θρασὺ γεγονὸς τῆς ποώτης ληστείας.

Τί εἶνε ὁ δικηγόρος κ. Γ. Ἤρας;

Αἱ ἐξ Ἰωαννίνων πληροφορίαι φέρουν τοῦτον ὡς ἀκροατὴν ὁπαδῶν τῆς ἀντιβενιζελικῆς ἰδεολογίας, ὡς ἀκούοντα ἐπιρροὴν καὶ ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν ἐκεῖ πληθυσμῶν καὶ ὡς ἔχοντα κομματικὴν τινὰ σεβαστὴν δύναμιν. Ἀντιβενιζελικὸς λοιπὸν ὁ κ. Γ. Ἤρας ἀπὸ τοὺς ὑπολογησίμους.

Τί ἦσαν τὰ δύο θύματα τῆς προχθεσινῆς ληστείας;

Ὑποψήφιοι τοῦ Βλαφανταρικοῦ συνδυασμοῦ καὶ ἀπὸ τὰ ἐπίλεκτα μέλη τοῦ προοδευτικοῦ κόμματος. Ἀντιβενιζελικοὶ ὅλα δηλαδὴ εἰς τὰς σημερινὰς ἐκλογάς. Ἄνθρωποι μὲ δύναμιν καὶ ἰσχύν. Διεκδικοῦντες ἐκεῖ ἐν ὑπεροχῇ σχετικῇ τὴν νίκην ἔναντι τῶν ἄλλων φιλελευθέρων.

Ἀλλὰ ποῖος ἐνήργησεν τὰς ληστείας; Καὶ τίνος ὑπόδειξις ἦσαν αὗται ὥστε νὰ ἐνεργοῦνται κατὰ προτίμησιν ἐναντίον ἀντιβενιζελικῶν ὑποψηφίων καὶ κομματικῶς ὑπολογησίμων ἐπιστημόνων καὶ πολιτῶν τῆς Ἠπείρου;

Ὁ ἀρχηγὸς τῶν προοδευτικῶν κ. Βλαφαντάρης εὐθὺς ὡς ἔλαβε διὰ τηλεμάτων σχετικὰς πληροφορίας καὶ ἐξήτασε τὴν κατάστασιν ἀνεκοίνωσε—καὶ αἱ ἀνακοινώσεις του αὗται ἐγράφησαν εἰς τὸν τόπον—ὅτι ἡ αἰχμαλωσία τῶν ὑποψηφίων του, ἐγίνετο τῇ ὑποδείξει ὡρισμένων ἐπισήμων προσώπων ἐξ Ἀθηνῶν καὶ ἐξ Ἰωαννίνων καὶ ὅτι ἐν καιρῷ θὰ ἐμφανίσῃ τὰς ἀποδείξεις τῶν ἰσχυρισμῶν του τούτων. Εἶνε ἄρα γε ἀληθεῖς οἱ ἰσχυρισμοὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν προοδευτικῶν;

Τὴν αἰχμαλωσίαν κατὰ τὰς πληροφορίας διέπραξεν ἡ συμμορία τῶν Κουμπαίων, ἥτις κατὰ τὰς ἰδίας πληροφορίας τελεῖ ὑπὸ τὰς ὁδηγίας καὶ τὰς διαταγὰς τῶν μεγάλων ληστοτρόφων καὶ ἐπισκηρυγμένων ἄλλοτε Βενιζελίων.

Κάμμια συμμορία ληστρικὴ δὲν ὑπάρχει ἐν Ἠπείρῳ, χωρὶς νὰ μὴ τελῇ αὕτη ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν ληστοπασσάδων αὐτῶν ἀδελφῶν Βενιζελίων. Ἡ τοιαύτη δὲ μετὰ τῶν συμφερόντων σχέσις τῶν περιφήμων τούτων ἀδελφῶν ληστῶν, ἀπεδείχθη ἐπανειλημμένως ἐκ πολλῶν γεγονότων καὶ ἰδίᾳ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι καίτοι οὗτοι ἦσαν ἐπίσκηρυγμένοι εἰσήρχοντο ἐλευθέρως ληστοπρατοῦντες ὅλην τὴν Ἤπειρον καὶ εἰς τὰ Ἰωάννινα ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν ἐπισήμων ἀρχῶν καὶ οὐδεὶς ἀπολύτως δὲν ἐτόλμησε ποτὲ νὰ τοὺς ὀίξῃ. Ἡ ληστεία ἐπίσης τῆς Πέτρας παρασκευασθεῖσα παρ' αὐτῶν, ἐξετελέσθη παρὰ τῶν ὀργάνων των ἄλλων ληστῶν. Τοῦτο ἀνέκυψε καὶ ἀπεδείχθη κατὰ τὴν ἐν Βλαφούρᾳ δίκην τῆς ληστείας τῆς Πέτρας. Δὲν ὑπάρχει ἐπομένως συμμορία ληστρικὴ θρώσα καὶ κινουμένη ἐν Ἠπείρῳ, μὴ εὑρισκομένη ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν Βενιζελείων καὶ μὴ ἐρχομένη εἰς ἐπαφὴν μὲ αὐτούς.

Ἀλλὰ τί εἶνε οἱ Βενιζελικοὶ οὗτοι;

Ἰδοὺ τὸ ἐρώτημα πρὸ τοῦ ὁποίου τρέμει ὁ Βενιζελισμός, καὶ μὲ τὸ ὁποῖον ὁ Ἀρχηγὸς τῶν Προοδευτικῶν ὁ κατηγορῶν σήμερον τοὺς Βενιζέλους ὡς ἀνακαλοῦντα εἰς τὴν λεηλασίαν καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν ὑποψηφίων του, θὰ ἀποδείξῃ αὔριον τὴν ἐνοχὴν τοῦ ἐγκλήματος αὐτοῦ.

Οἱ Βενιζελικοὶ εἶνε πράκτορες τοῦ Βενιζέλου ἐν Ἠπείρῳ.

Τοῦτο εἶνε βεβαιωμένον ἀπολύτως.

Ὅταν ὁ Βενιζέλος ἐν Ἰωαννίνοις ἐξεφώνησε τὸν λόγον του, παράπλευροι πρὸς αὐτὸν ἐπὶ τοῦ ἰδίου ἐξώστου εὑρίσκοντο οἱ στενοὶ συγγενεῖς τῶν δύο τούτων ληστοκρατῶν τῆς Ἠπείρου.

Αὐτοὶ οἱ ἴδιοι Βενιζελικοὶ διωργάνωσαν τὴν ὑποδοχὴν τοῦ μιασμάτος τούτου ἐγκλήματος, καὶ αὐτοὶ ἐξετέλεσαν τὰς Διαταγὰς αὐτοῦ.

Αὐτοὶ ἐνήργησαν τὴν ληστείαν τῆς Πέτρας καὶ τὰ τόσα ἄλλα τῆς Ἠπείρου ἐγκλήματα. Αὐτοὶ ἀνεμίχθησαν καὶ αὐτοὶ τῇ ὑποδείξει τῶν Φιλελευθέρων ἐνήργησαν διὰ τῆς συμμορίας τῶν κουμπαίων τὰς προχθεσινὰς αἰχμαλωσίας καὶ τὰς ληστείας τῶν ὑποψηφίων ἀντιπάλων των καὶ τῶν ἰδεολόγων τοῦ ἀντιβενιζελισμοῦ.

Ἔλεος θυσίᾳ ἐπιδιώκει ὁ Βενιζέλος καὶ τὸ συγκρότημά του νὰ κυριαρχήσουν.

Ἐγκλήματα, ληστεῖαι, αἰχμαλωσίαι, φόνοι καὶ παρανομίαι παντὸς εἴδους εἶνε τὰ μέσα ἅτινα ἐχρησιμοποίησεν ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς πρὸς ἐπικράτησίν του ἔστω καὶ χρησιμοποιεῖ καὶ ἤδη.

Οἱ λησταὶ εἶνε ἱερεῖς δι' αὐτοὺς πρόσωπα. Καὶ κάθε κακοποιός, κάθε ληστὴς κάθε ἐγκληματίας μόνον ἐκεῖ εἰς τὸ πλευρὸν αὐτοῦ εὑρίσκει τὸ ἄσυλον.

Ἀπόδειξις πάντων τούτων οἱ Βενιζελικοί. Οἱ Βενιζελικοὶ Βενιζελικοί, οἱ προσωπικοὶ του φίλοι καὶ σύμμαχοι.

Κατὰ τοῦ συγκροτήματος τούτου τῶν λῃστῶν θὰ παλαίσῃ ὁ Λαός. Ἡ πάλη του ἤρχισε ἀπὸ τῆς χθές. Δὲν ὑπολείπεται παρὰ ἡ νίκη τοῦ Λαοῦ καὶ ἡ συντριβὴ τοῦ Βενιζέλου καὶ τῶν λῃστῶν του ἡ καταστροπὴ καὶ ἡ ἀποκάθαρσις τῆς ὑπαίθρου ἀπὸ τὰ ὄργανα τοῦ μιασμοῦ τούτου ἀνθρώπου.

Καὶ τὴν νίκην ταύτην θὰ δώσῃ ἡ 19η Αὐγούστου.

***Εικόνα 34**: Τηλέγραφος 7/8/1928, Αρ. Φ. 3657, «Οι λησταί»*

Μία ημέρα μετά το πρωτοσέλιδο του Τηλεγράφου, το οποίο εξυμνούσε τη συγκέντρωση των Τσαλδάρη και Στρέιτ στη Πάτρα, καθώς και το πολυάριθμο πλήθος που παραβρέθηκε σε αυτή, ο Νεολόγος απαντά, παρουσιάζοντας με μεγαλεπήβολα λόγια τη συγκέντρωση του Μιχαλακόπουλου για χάρη των εγκαινίων του εκλογικού κέντρου των Φιλελευθέρων στη Πάτρα. Ο Νεολόγος χαρακτηρίζει το λόγο του

υπέροχο, ενώ κρίνει ως πρωτοφανή τη συγκέντρωση του πατραϊκού λαού, ο οποίος προχωρούσε σε απερίγραπτες εκδηλώσεις ενθουσιασμού. Στο άρθρο αποτυπώνεται αναλυτικά ο λόγος που εκφώνησε ο Μιχαλακόπουλος, ενώ παρατίθενται σε διάφορα σημεία αυτού, οι εκδηλώσεις ενθουσιασμού του συγκεντρωμένου πλήθους και τα συνθήματα υποστήριξης που αναφωνούσαν.

ΥΠΕΡΟΧΟΣ ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ κ. ΑΝΔΡΕΟΥ ΜΙΧΑΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
ΚΑΤΑ ΤΑ ΓΕΝΟΜΕΝΑ ΧΘΕΣ ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΤΩΝ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΩΝ
ΠΡΩΤΟΦΑΝΗΣ ΕΙΣ ΟΓΚΟΝ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΙΣ ΚΑΙ ΑΠΕΡΙΓΡΑΠΤΟΙ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

***Εικόνα 35**: Νεολόγος 7/8/1928, Αρ. Φ. 217, Ο λόγος του Μιχαλακόπουλου στα εγκαίνια του κέντρου των Φιλελευθέρων στη Πάτρα.*

Επανερχόμενος στην απαγωγή των υποψήφιων βουλευτών Μελά και Μυλωνά στο πρωτοσέλιδο του ο Τηλέγραφος, επιρρίπτει τις ευθύνες στους βενιζελικούς, τους οποίους καταδεικνύει ως εντολοδόχους των ληστών. Κρίνει ότι ο Βενιζέλος είναι ένοχος, καθώς μετά το συμβάν έσπευσε να δηλώσει ότι ο ίδιος δεν ευθύνεται για τη ληστεία, γεγονός το οποίο φαίνεται ύποπτο, γιατί για ποιον λόγο χρειάζεται ένας Πρωθυπουργός να αποποιηθεί την ευθύνη μίας απαγωγής, εκτός εάν έχει όντως εμπλοκή και θέλει να τη κρύψει. Επιπλέον, η σιγή των οπαδών του στα Ιωάννινα σε ένα τόσο μεγάλο έγκλημα ίσως δείχνει ότι αυτό διαπράχθηκε από Φιλελεύθερους. Τέλος, η εφημερίδα προχωρά στην αποκάλυψη, ότι οι ληστές, λίγο πριν την απαγωγή, είχαν φιλοξενηθεί σε σπίτι υποψήφιου βουλευτού με το Κόμμα των Φιλελευθέρων, γεγονός που γνώριζε και η τοπική χωροφυλακή. Το άρθρο κλείνει, τονίζοντας ότι σε αυτό το συγκρότημα των κακοποιών, δηλαδή τους βενιζελικούς, ο λαός θα φωνάξει όχι την Κυριακή των εκλογών. Θα είναι ένα όχι διαμαρτυρίας, κατά των παρανομιών και της καταδίκης των κακοποιών και των ληστών της υπαίθρου, δηλαδή των Κουμπαίων και των Ρετζαίων που προχωρούν σε εγκληματικές ενέργειες και ληστείες στην ύπαιθρο και αποτελούσαν οργανωμένες εγκληματικές ομάδες της υπαίθρου, αλλά και των πόλεων, εννοώντας τους βενιζελικούς.

ΑΠΟΔΕΙΞΕΙΣ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΛΗΣΤΑΣ

Ἐγράφομεν προχθὲς ὅτι τὸ ἐγκλημα τῆς αἰχμαλωσίας τῶν δύο πολιτευομένων τῆς Ἠπείρου καὶ τοῦ δικηγόρου Γύρα εἶνε ἔργον τοῦ Βενιζελισμοῦ, τοῦ ληστοτρόφου καὶ ἐγκληματικοῦ Βενιζελισμοῦ, ὅστις τὰ πάντα μετέρχεται καὶ τὰ πάντα μηχανεύεται μὲ μόνον τὸν σκοπὸν τῆς νίκης καὶ τῆς ὁπωσδήποτε κυριαρχίας του κατὰ τὰς ἐκλογάς.

Ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην ἐπέρχονται πλήρεις καὶ ἀδιαφολονίκητοι αἱ ἀποδείξεις. Ἀποδείξεις ἀδιάσειστοι.

Τὰς ἀποδείξεις ταύτας ἔχων ὑπ' ὄψιν του ὁ Ἀρχηγὸς τῶν Προοδευτικῶν κ. Καφαντάρης κατηγόρησε ἀπὸ ἡμερῶν τώρα τὸν ἴδιον κ. Βενιζέλον ὡς παρασκευάσαντα διὰ τῶν πολιτικῶν του φίλων καὶ ὑποψηφίων τῶν Ἰωαννίνων τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ τὴν ληστείαν τῶν ἀντιπάλων του ὑποψηφίων.

Ἀλλὰ ποῖαι εἶνε αἱ ἀποδείξεις αὐταί; Ἢ τέλος αἱ ἐνδείξεις αἱ παίθουσαι ὅμως ἀδιστάκτως ὅτι καὶ αἱ ληστεῖαι αὐταὶ διεπράχθησαν παρὰ τῶν ληστοτρόφων βενιζελικῶν.

Εὐθὺς ἅμα τῇ διαπράξει τοῦ ἐγκλήματος τὸ κοινὸν αἰσθητήριον τῶν πολιτῶν τῶν Ἰωαννίνων, ἔρριψε τὸν ὑπαινιγμὸν καὶ τὴν ὑποψίαν ἀρχικῶς, τὴν κατηγορίαν μετέπειτα κατὰ τῶν «Φιλελευθέρων τῶν Ἰωαννίνων ὡς ἀποφασισάντων καὶ ἐκτελεσάντων τὸ ἔγκλημα. Καὶ ὁ ὑπαινιγμὸς αὐτὸς καὶ' ἀρχὰς καὶ ἡ κατηγορία κατόπιν ἐκυριάρχησεν ὁμαδικῶς καὶ ἐφέρετο εἰς ὅλων τὰ στόματα ὡς γεγονὸς ἀδιαφιλονίκητον πρὸ τοῦ ὁποίου ὤφειλον, ἐὰν ἀδίκως κατηγοροῦντο οἱ βενιζελικοὶ πολῖται τῶν Ἰωαννίνων νὰ ὁμιλήσουν, διαλύοντες τὰς πλάνας καὶ ἀποκαθιστῶντες τὴν θέσιν των εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ λαοῦ. Ἀντὶ τούτου ὅμως τί ἔπραξαν;

Ἐσίγησαν πρὸ τῆς μεγάλης κατηγορίας καὶ ἀπεδέχθησαν ταύτην ὡς κοινοὶ καὶ πεπορωμένοι ἐγκληματίαι. Δὲν διεμαρτυρήθησαν ὅπως θὰ ἦτο ἐπόμενον νὰ κάμουν οἱ ἀθῶοι, δὲν ὠμίλησαν ποτὲ κανά, ἀλλὰ βέβαιοι ὅτι ἐφ' ὅσον θὰ κυβερνᾷ ὁ πάτρων αὐτῶν, τοῦ ὁποίου γνωρίζουν τοὺς σκοποὺς καὶ τὴν κακὴν καὶ αἱμοβόρον ψυχὴν θὰ μείνουν καὶ οἱ λησταὶ ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ παρακινοῦντες τούτους ληστοτρόφοι ἐλεύθεροι, ἐτήρησαν τὴν σιγὴν τοῦ ἐνόχου καὶ τοῦ ἀποδεδειγμένως ἐγκληματίου.

Πρῶτον ἐπομένως τεκμήριον τοῦτο. Ἀλλὰ μήπως εἶνε τοῦτο μόνον;

Μία ἄλλη ἀπόδειξις ἐπέρχεται μετὰ τὸ πρῶτον τοῦτο. Ἡ δήλωσις αὐτοῦ τούτου τοῦ κυβερνήτου τῆς χώρας τοῦ εὑρισκομένου κατὰ τὴν ὥραν τῆς ληστείας εἰς Ἰωάννινα. Δήλωσις τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς δυστήνου χώρας μας, ὅτι ὡς ἀρχηγὸς κόμματος αὐτὸς δὲν εὐθύνεται διὰ τὴν ληστείαν!

Ἀλλὰ διατί ἄρα γε νὰ ἠσθάνθη τὴν ἀνάγκην ὁ Βενιζέλος αὐτὸς νὰ κάμῃ τὴν δήλωσιν ταύτην, ὅτι δῆθεν δὲν εὐθύνεται αὐτὸς ὡς Ἀρχηγὸς κόμματος; Μήπως ἤθελε νὰ εἴπῃ ὅτι ἐὰν διεπράχθη τι παρὰ τῶν ὀπαδῶν καὶ τῶν πολιτευομένων του ἐν Ἰωαννίνοις εἰς αὐτὸν δὲν πρέπει νὰ καταλογισθῇ εὐθύνη τις οἱαδήποτε; Καὶ διατί ἐροβήθη μήπως κατηγορηθῇ ὡς Ἀρχηγὸς κόμματος καὶ ἠσθάνθη τὴν ἀνάγκην νὰ ἀπολογηθῇ πρὸ πάσης κατηγορίας καὶ νὰ εἴπῃ προκαταβολικῶς ὅτι αὐτὸς δὲν εἶνε ἔνοχος, ὅτι δὲν φέρει εὐθύνην; Καὶ πῶς θὰ ἐσκέπτετο νὰ ἀποδώσῃ ποτὲ εὐθύνην εἰς ἕνα πρωθυπουργὸν ὡς ἀρχηγὸν κόμματος καὶ νὰ κατηγορήσῃ τοῦτον ὡς ἔνοχον ληστείας; Παρετηρήθη ποτὲ αὐτό;

Ἀλλ' ὁ Πρωθυπουργὸς ἦτο βέβαιος, ὅτι ἡ ἀποκάλυψις θὰ ἐγίγνετο ἀργὰ ἢ γρήγορα καὶ τούτῳ τῷ λόγῳ ἔσπευσε νὰ ἀποσείσῃ ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν εὐθύνην. Ἐγνώριζεν ὅτι ὁ λαὸς θὰ ὑπωπτεύετο αὐτόν, ὕστερα ἀπὸ τόσα ἐγκλήματα ποῦ ἔχει διαπράξει οὗτος. Ἐγνώριζεν ἀκόμη, ὅτι τὰ μέλη τῆς ληστοσυμμορίας καὶ τῶν διευθυνόντων αὐτὴν πρὸ μικροῦ ἀκόμη πρὸ τῆς τελέσεως αὐτῆς, εὑρίσκοντο ἐντὸς τῆς οἰκίας πολιτευομένου φίλου του ἐν Ἰωαννίνοις καὶ ὑποψηφίου φιλοξενούμενα παρ' αὐτοῦ. Καὶ ταῦτα πάντα γνωρίζων, γνωρίζων τοὺς διαπράξαντας τὰ ἐγκλήματα καὶ τοὺς ὑποθάλποντας τοὺς ληστὰς ἀπελογήθη ἐκ τῶν προτέρων ὡς ἀπελογήθη.

Ἀλλ' εἶνε ἔνοχος καὶ αὐτός! Καὶ τὴν ἐνοχὴν αὐτοῦ καὶ τῶν πολιτευομένων του ὑποψηφίων ἐν Ἰωαννίνοις δὲν τὴν ἀποδεικνύουν μόνον τὰ ἀνωτέρω. Ἡ σιγὴ τῶν ὑποψηφίων του, ἡ πρὸ πάσης κατηγορίας ἀπολογία αὐτοῦ πρὸς ἀπόσειστιν τῆς εὐθύνης καὶ τὸ διαπιστωθὲν γεγονὸς ὅτι οἱ λησταὶ οἱ ὁποῖοι συνέλαβον τοὺς ὑποψηφίους ἀντιπάλους τῶν Βενιζελικῶν «Φιλελευθέρων Ἰωαννίνων ἐφιλοξενοῦντο ὀλίγον πρὸ τῆς ληστείας εἰς τὴν οἰκίαν «Φιλελευθέρου ὑποψηφίου. Τὴν ἀποδεικνύει ἐπίσης καὶ μία ἀναφορὰ τοῦ Διοικητοῦ Χωροφυλακῆς Ἰωαννίνων.

Καὶ ὁ Διοικητὴς αὐτὸς εἰς τὸν ὁποῖον πᾶσα τιμὴ προσήκει διὰ τὴν εὐρωκον τοῦ καθήκοντός του ἐκπλήρωσιν ἔδήλωσε τὰ ἑξῆς εἰς ἐπίσημον ἀναφορὰν του. «Ἡ τελευταία ληστεία εἶνε μὲν λυπηρὸν γεγονός, ἀλλ' ἔστι μόνον θὰ ἐξαναγκασθῇ τὸ Κράτος νὰ λάβῃ μέτρα πρὸς καταδίωξιν τῶν ληστῶν, τοὺς συγγενεῖς τῶν ὁποίων ὅταν αὐτὸς τοὺς ἀπήλαυνεν, οἱ πολιτευόμενοι τοὺς ἐπανέφερον κατόπιν ἐνεργειῶν των εἰς τὰς ἑστίας των. Αἱ ληστρικαὶ συμμορίαι, ἐξακολουθεῖ ὁ κ. Διοικητής, ἔχουσιν καλλιτέραν ἐντύπωσιν ὀργάνωσιν καὶ ἀπὸ αὐτὸ τὸ Κράτος. Δὲν ἀποτελοῦνται μόνον ἀπὸ κακοποιὰ στοιχεῖα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ διαφόρους "Ἐπισήμονας καὶ πολιτευομένους οἵτινες πάντοτε εἶνε ἠθικοὶ αὐτουργοὶ τῶν γενομένων ληστειῶν. Αὐτοὶ σχεδιάζουν τὰς ληστείας, εἴτε διὰ λόγους χοηματικοὺς εἴτε δι' ἄλλους καὶ τὴν ἐκτέλεσιν ἀνθέτουν εἰς κακοποιοὺς ἢ ὠργανωμένας συμμορίας, αἵτινες κατὰ κανοὺς ἀποτελοῦν τὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἠπείρου».

Αὐτὰ εἶπεν καὶ ἐδήλωσεν ὁ κ. Διοικητὴς χωροφυλακῆς Ἰωαννίνων.

Καὶ ὅταν εἶνε βεβαιωμένον ὅτι τὰς ληστείας τὰς παρασκευάζουν πολιτευόμενοι. "Ὅταν εἶνε βεβαιωμένον ὅτι τὰ μέλη τῆς διαπραξάσης τὴν προχθεσινὴν ἐν Ἠπείρῳ ληστείαν ἐφιλοξενήθησαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ «Φιλελευθέρου Βενιζελικοῦ ὑποψηφίου." Ὅταν εἶναι ἐπίσης βεβαιωμένη ἡ σιγὴ τῶν «Φιλελευθέρων ἐναντι τῆς τρομερᾶς αὐτῆς κατηγορίας καὶ ὅταν οἱ λησταὶ κατὰ προτίμησιν μόνον τοὺς ἀντιβενιζελικοὺς συλλαμβάνουν καὶ αἰχμαλωτίζουν, ὑπολείπεται εἰς κανένα καὶ ἡ ἐλαχίστη ἀμφιβολία περὶ τοῦ ὅτι τὴν ληστείαν διέπραξεν ὁ Βενιζελισμὸς ὁ ὀργανωμένος καὶ εἰς συμμορίας ληστρικὰς ἀλλὰ καὶ εἰς συνδυασμοὺς ὑποψηφίων;

"Ὄχι, ἀπολύτως ὄχι φωνάζει ὁ Λαός. Καὶ τὴν φωνήν του ταύτην θὰ τὴν ἀκούσῃ καὶ θὰ τὴν αἰσθανθῇ τὸ συγκρότημα τῆς κακοποιοῦ ὀργανώσεως τοῦ Βενιζελισμοῦ, τὴν μεταπροσεχῆ Κυριακήν.

Θὰ εἶνε ἡ φωνὴ τῆς διαμαρτυρίας κατὰ τῶν παρανομιῶν καὶ τῆς καταδίκης τῶν κακοποιῶν καὶ τῶν ληστῶν τῆς ὑπαίθρου καὶ τῶν πόλεων.

Εικόνα 36: Τηλέγραφος 9/8/1928, Αρ. Φ. 3659, «Αποδείξεις δια τους ληστάς».

Η προσπάθεια που κατέβαλε ο Τύπος της εποχής ώστε να αποκομίσει μεγαλύτερο εκλογικό όφελος για το κόμμα υποστήριξης του, είναι προφανής στα περισσότερα άρθρα που βλέπουν το φως της δημοσιότητας. Ακόμα είναι σύνηθες, να προσπαθούν να χρησιμοποιούν λέξεις και ορολογίες, οι οποίες θα φορτίσουν συναισθηματικά τον αναγνώστη και θα τον κάνουν να συνδεθεί και εκείνος με το κόμμα υποστηρίξεως της εφημερίδας. Κάτι αντίστοιχο βλέπουμε στο Τηλέγραφο της 13ης Αυγούστου, στη προσπάθεια του να δείξει τη συμμετοχή του κόσμου στον αγώνα των Λαϊκών και την αποστροφή του από το Κόμμα των Φιλελευθέρων. Σε αυτό το φύλλο, σε άρθρο με τίτλο «η κίνησις στα εκλογικά κέντρα» ο αναγνώστης έρχεται αντιμέτωπος με συναισθηματικά φορτισμένο κείμενο από τη πρώτη κιόλας πρόταση. Ο αρθρογράφος σημειώνει, πως το κέντρο των Λαϊκών έμοιαζε με «αληθές προσκυνητήριο», κάτι που παραπέμπει στη θρησκευτική ζωή, γίνεται αντιληπτό από το σύνολο των αναγνωστών και με την οποία ήταν αρκετά συνδεδεμένοι οι Έλληνες της εποχής. Τη παρομοίωση αυτή τη κάνει για να δείξει πόσο μεγάλο ήταν το πλήθος που είχε συγκεντρωθεί στο εκλογικό κέντρο τη προηγούμενη ημέρα και για ένα μεγάλος εύρος ωρών (από το απόγευμα έως τις 2 το πρωί). Προσθέτει ακόμα, πως ο κόσμος που προσέγγιζε το εκλογικό κέντρο θύμιζε «σωστό ανθρωποχείμαρρο», ο οποίος με τις ζητωκραυγές του κατέκλυζε όλη τη πόλη. Η εικόνες αυτές, έρχονται σε άκρα αντίθεση με την εικόνα που καταγράφει ο συντάκτης από το κέντρο των Φιλελευθέρων. Ο κειμενογράφος παρουσιάζει το κέντρο ως απολύτως νεκρό, σημειώνοντας πως οι παρευρισκόμενοι εκεί, ήταν τόσο λίγοι ώστε να χωρούν σε μία αίθουσα. Αναφέρει ακόμα, ότι ο αρχηγός του συνδυασμού των Φιλελευθέρων στη Πάτρα Ανδρέας Μιχαλακόπουλος, βγήκε να μιλήσει στον εξώστη (μπαλκόνι) του κτηρίου και αφότου βρέθηκε μπροστά σε λίγους μόνο συμπολίτες του, επέστρεψε και μίλησε σε μία από τις αίθουσες του εκλογικού κέντρου. Η εξόφθαλμη αυτή διαφορά υπέρ του ενός κόμματος, έχει σκοπό να επηρεάσει τους αναγνώστες, ώστε να ψηφίσουν το πιο λαοφιλές κόμμα κατά τα λεγόμενα της εφημερίδας, άρα το Λαϊκό Κόμμα.

Η ΚΙΝΗΣΙΣ
ΕΙΣ ΤΑ ΕΚΛΟΓΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

Εἰς ἀληθῆ προσκοπητήριον μετεβλήθη τὸ Κέντρον τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος ἀπὸ τῶν πρώτων ἑσπερινῶν ὡρῶν χθὲς καὶ μέχρι τῆς 2ας πρωϊνῆς. Ἂν ὄχλος πάσης τάξεως κατὰ πυκνὰς ὁμάδας προσήρχοντο καὶ κατέκλυζον τὸ Κέντρον διαθηλοῦσαι τὴν ἐμμονήν, καὶ προσωπολν των εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ ἀντιβενιζελισμοῦ. Ἀπὸ τὰς ἕξ ὁδοὺς Κολοκοτρώνη καὶ Μαιζῶνος σωστὸς ἀνθρωποχείμαρρος ἔκινεῖτο πρὸς τὸ Λαϊκὸν Κέντρον. Ὁ ἐπικρατήσας ἐνθουσιασμὸς εἶναι ἀπερίγραπτος. Ἀπὸ ὅλα τὰ σημεῖα τῆς πόλεως ἠκούοντο οὐρανομήκεις ζητωκραυγαὶ ὑπὲρ τῶν Λαϊκῶν. Τοὺς προσερχομένους ὑπεδέχοντο εἰς τὸ κέντρον ὁ κ. Λουκᾶς Ῥάλλης Κανακάρης καὶ ὁ κ. Δημ. Σταφανόπουλος. Οἱ λοιποὶ ὑποψήφιοι τοῦ συνδυασμοῦ κ. κ. Β. Σκυλίτσης, Β. Γούδας καὶ Ἰω. Γιαννόπουλος μετὰ τοῦ πολιτικοῦ κ. Γεωργίου καὶ τοῦ ἀκηγόρου κ. Παπαγγελοπούλου εἶχεν ἐκδρομὴν χθὲς εἰς τὰ χωρία τοῦ Βίγλιου Δύμης, ὅπου τοῖς ἐγένετο πάνδημος ὑποδοχή. Οἱ ἀνωτέρω ἐπέστρεψαν ἐκ τῆς περιοδείας των ὀλίγον μετὰ μεσονύκτιον.

Εἰς τὸ Κέντρον τῶν Βενιζελικῶν ἀφ' ἑτέρου παρετηρήθη χθὲς ἡ τοιαύτη κίνησις οἵα ἀνεμένετο μετὰ τὴν ἐκλογικὴν χειμωκοπίαν τοῦ Βενιζελικοῦ συνδυασμοῦ, τὴν διαπιστωθεῖσαν κατὰ τὴν τελευταίαν ὑποψηφιότητα τοῦ κ. Α. Μιχαλακοπούλου. Τέσσαρες ἐκλογεῖς ἦσαν ἐξ ἀρχῆς ἀντίθετοι, ζώνανται νὰ παραμείνουν εἰς μίαν αἴθουσαν. Μέχρι τούτου οὐδεὶς. Ὁ πρὸ τοῦ Κέντρου χῶρος ἀποκλείεται; ναί. Τεκμαίρεται τοῦτο καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ κ. Μιχαλακόπουλος ἠθέλησε νὰ ἐμπλήξῃ ἀπὸ τοῦ ἐξώστου καὶ εὑρεθεὶς πρὸ κενοῦ χώρου, ἠναγκάσθη νὰ διέλθῃ ἀπὸ κακέτρου ἐντὸς μιᾶς τῶν αἰθουσῶν τοῦ Κέντρου ἐνώπιον τῶν περιλαμβανομένων εἰς αὐτὴν ἀκροατῶν.

***Εικόνα 37**: Τηλέγραφος 13/8/1928, Αρ. Φ. 3663, «Η κίνησις εις τα εκλογικά κέντρα».*

Καθώς η προεκλογική αναμέτρηση των κομμάτων πλησίαζε στο τέλος της, με λίγες μόλις μέρες να απομένουν για τη Κυριακή 19 Αυγούστου, η ένταση από το Τύπο κορυφώνεται. Δείγμα της έντασης που επικρατούσε και στη κοινωνία, καθώς σε μεγάλο βαθμό, οι εφημερίδες γράφουν εντός του κοινωνικού συγκείμενου της εποχής. Έτσι, με την επιθυμία να οξυνθεί περισσότερο η κόντρα ανάμεσα σε Λαϊκούς και Φιλελευθέρους, ο Τηλέγραφος δημοσίευσε στις 14 Αυγούστου άρθρο με τίτλο «Υποσχέσεις και γεγονότα» στο οποίο για άλλη μία φορά επικρίνει τον αρχηγό των Φιλελευθέρων. Μεταξύ άλλων τον αποκαλεί μεγάλο αγύρτη, ο οποίος υποσχέθηκε να αποκαταστήσει τη νομιμότητα, κάτι το οποίο όμως δεν μπορεί να κάνει, όπως φάνηκε στην προεκλογική συγκέντρωση του Τσαλδάρη στη Θεσσαλονίκη. Εκεί, μέλη του ληστροσυμμορικού συγκροτήματος, όπως τους αποκαλεί, με λίθους, ράβδους και

δολοφόνα όπλα, προκάλεσαν καταστροφές και εντάσεις. Προσθέτει, ότι ο Βενιζελισμός είναι συνυφασμένος με την ατιμία και το έγκλημα και αποτελεί για τη χώρα ένα δηλητηριώδες καρκίνωμα το οποίο η χώρα οφείλει να το αφαιρέσει με σκληρή εγχείρηση. Δηλαδή με τη καταψήφισή του στις επερχόμενες εκλογές. Ακόμα, σε άρθρο με τίτλο «Αντιβενιζελικοί εκλογείς», τονίζει τη σημασία της αντιβενιζελικής ψήφου, σημειώνοντας πως η ψήφος είναι ιερή και πως πρέπει η στήριξη να είναι μεγάλη καθώς ο Βενιζέλος θα προχωρήσει σε νοθεία της τάξεως του 10% υπέρ του, η οποία πρέπει να υπερκαλυφθεί.

ΥΠΟΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

Ἡ ἀξία τῶν ὑποσχέσεων τοῦ μεγάλου ἀγόρτου περὶ ἀποκαταστάσεως τῆς νομιμότητος καὶ τῆς ἐπανεφορᾶς τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος ! τῆς ἐποχῆς 1910—1918 ἐκουρελιάσθη προχθὲς ὑπ' αὐτῶν τῶν ἐνεργουμένων του. Ἄνθρωποι χυδαῖοι καὶ πουλημένοι; ἀλλ' ἄνθρωποι ἀποτελοῦντες κατὰ μεγίστην πλειονοψηφίαν τὸ λαϊκοσυμμοριτικὸν συγκρότημα. ὅπερ λέγεται κόμμα φιλελευθέρων. ἐξαφθέντες ἐκ τῆς ὀγκώδους ἐμφανίσεως τοῦ ἀντιβενιζελισμοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐκεῖ μεταβάσεως τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος, ἐξετράπησαν εἰς πράξεις, ἀποτελούσας τὸ μόνον πρόγραμμα, ὅπερ δύνανται νὰ ἐφαρμόσῃ ὁ αἱμοσταγὴς ἀρχηγός των. Διότι ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς καὶ οἱ ἄνθρωποί του ζήσαντες καὶ ζῶντες μόνον μέσα εἰς τὸν κανὸν τῶν ἐγκλημάτων καὶ ἀτιμιῶν, μέσα εἰς τὴν λάσπην τῆς ἀνομίας καὶ τῶν αἱμάτων, μέσα εἰς τὸ τέλμα τοῦ ὑπανθρωπισμοῦ των ὡς μόνου ὅπλου ἐπιβιώσεως ἔχουν τοὺς ῥάβδους, τοὺς λίθους, τὰ δολοφόνα ὅπλα καὶ τὴν παράφρονα ἀγριότητα τῆς καταστροφῆς τῆς ξένης περιουσίας. Καὶ ὁ ἀγόρτης ὁμιλεῖ περὶ τάξεως καὶ ἀσφαλείας καὶ προόδου. Ὁμιλεῖ.... Ἀλλ' ἰδιαιτέρως συμβουλεύει καὶ ἐπιτάσσει τοὺς ἀσυνειδήτους μπράβους του εἰς τὴν διάπραξιν πάσης ἀτιμίας. ἕτοιμος μετ' αὐτὰς νὰ κλαύσῃ καὶ νὰ ὑποσχεθῇ ὅτι θὰ λάβῃ φραγγέλιον ἵνα ἀντ' αὐτῶν περιπτυχθῇ τοὺς πιστοὺς ἐκτελεστὰς τῶν διαταγῶν του, ὅπως σὰν πρόστυχος θεατρίνος ἔπραξε καὶ κατὰ τὸ 1920 μετὰ τὰς Βουλικὰς σκηνάς.

Καὶ ἐρωτᾶται; ἤδη : Ἔχομεν ἄδικον ἡμεῖς, οἱ κατηγοροῦμενοι ἐπὶ παρελθούσῃ λογίᾳ, διακηρύσσοντες ὅτι ἡ ἐπαναφορὰ τοῦ χρονολήρου ἀγόρτου εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν, θὰ σημάνῃ τὴν ἐπαναφορὰν καὶ τῶν ἐγκλημάτων καὶ ἀτιμιῶν του ; Ἔχομεν ἄδικον ἡμεῖς κραυγάζοντες πρὸς τὸν Λαὸν ὅτι ἡ ἐπικράτησις τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ κατὰ τὰς ἐκλογὰς θὰ σημειώσῃ νέας δολοφονίας, νέαν τυραννίαν, νέα ἐγκλήματα ;

Ἔχομεν ἄδικον ἡμεῖς. διακαλοῦντες τὴν μεγάλην ἀλήθειαν ὅτι ἄνθρωπος ὅστις ἔζησε καὶ ἐγήρασε μέσα εἰς τὸ ἔγκλημα δὲν εἶνε δυνατὸν ν' ἀλλάξῃ χαρακτῆρα καὶ μεθόδους ; Καὶ ἔχομεν ἄδικον ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι ὑποστηρίζομεν ὅτι καὶ ἐὰν αὐτὸς ἤθελε νὰ προσπαθήσῃ νὰ ἀποβυθῇ τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, δὲν δύναται νὰ κατωρθώσῃ τοῦτο, ἀφ' οὗ ὁλόκληρον τὸ συγκρότημά του ἀποτελεῖται ἢ ἀπὸ ἐγκληματίας ἢ ἀπὸ πρωτεργάτας τῶν ἐγκλημάτων ;

Αἱ προχθεσιναὶ σκηναὶ τῆς Θεσσαλονίκης μᾶς ἐδικαίωσαν πλήρως. Αἱ σκηναὶ αὐταὶ ἐκουρέλιασαν τὰς περὶ μελλοντικῆς τάξεως καὶ εὐνομίας τοῦ μεγάλου ἀπατεῶνος καὶ διεπίστωσαν τὴν βεβαιότητα ὅτι Βενιζέλος καὶ Βενιζελισμὸς εἶνε τελείως συνυφασμένα πρὸς τὴν ἀτιμίαν καὶ τὸ ἔγκλημα καὶ ὅτι ὁ Βενιζελισμὸς ἀποτελεῖ διὰ τὴν Ἑλλάδα δηλητηριώδες καρκίνωμα, ἡ ἀφαίρεσις τοῦ ὁποίου δὲν δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ δι' εὐχελαίων, ἀλλὰ διὰ σκληρᾶς ἐγχειρήσεως. Καὶ ἐγχειρήσεως ὄχι ὁμοίας πρὸς ἐκείνην τῆς 1 Νοεμβρίου, ἀλλὰ περισσοτέρων ἀποτελεσματικῆς καὶ περισσοτέρων γενναίας. Διότι εἶνε ἀναμφισβήτητον ὅτι τὴν ροπὴν πρὸς τὸ ἔγκλημα καὶ τὴν ἀτιμίαν δὲν ἔχουν ἐμφυτον μόνον ὁ Βενιζέλος καὶ οἱ χαφιέδες του. Τὴν ροπὴν αὐτὴν ἔχουν καὶ οἱ περισσότεροι τῶν συγκροτούντων τὸ κόμμα αὐτὸ καὶ αὐτοὶ ἀκόμη, οἵτινες λόγῳ μορφώσεως καὶ ἀνωτέρας διανοήσεως εἶχον στοιχειώδη ὑποχρέωσιν νὰ ἐξεγείρωνται ὅταν διαπράττωνται τοιοῦτοι βανδαλισμοὶ καὶ νὰ στηλιτεύουν αὐτούς. Καὶ ἀποδεικνύεται τοῦτο ἐκ τῆς στάσεως τὴν ὁποίαν ἐτήρησαν ἐπὶ τοῦ προκειμένου.

Ἐνῷ αἱ ἀρχαὶ τῆς Θεσσαλονίκης ὡμολόγησαν τὰς προχθεσινὰς ἐκτρόπους σκηνάς, ἐνῷ κατ' αὐτῶν διεμαρτυρήθησαν τὸ Λαϊκὸν κόμμα, ἡ Ἕνωσις Συντακτῶν καὶ ἡ Ἕνωσις Τυπογράφων Θεσσαλονίκης, τὰ ὀργανέτα τοῦ Βενιζελισμοῦ, τὰ ἐντεταλμένα κατὰ τεκμήριον, νὰ πωδηγετοῦν τὸν Λαὸν εἰς τὴν εὐνομίαν καὶ νὰ στηλιτεύουν παρομοίας σκηνάς, κατώτερα αὐτὰ εἰς συνείδησιν καὶ ψυχοσύνθεσιν καὶ αὐτῶν τῶν διαπραξάντων τὰς σκηνὰς ἢ ἐσιώπησαν ἀπολύτως ἢ ἀπεπειράθησαν νὰ μειώσουν τὴν ἔκτασιν τῶν σκηνῶν ταύτοχρόνως δὲ καὶ νὰ δικαιολογήσουν αὐτὰς δι' ἐπιχειρημάτων γελοίων καὶ ψευδεστάτων.

Ὅταν λοιπὸν τοιαύτην τάξιν εἰς τὰ πράγματα ἐμφανίζει ὁ Βενιζελισμὸς τίνα ἀξίαν δύναται: νὰ ἔχουν αἱ ὑποσχέσεις τοῦ ἀρχισυμμορίτου περὶ εὐνομίας καὶ τάξεως ;

***Εικόνα 38**: Τηλέγραφος 14/8/1928, Αρ. Φ. 3664, «Υποσχέσεις και γεγονότα»*

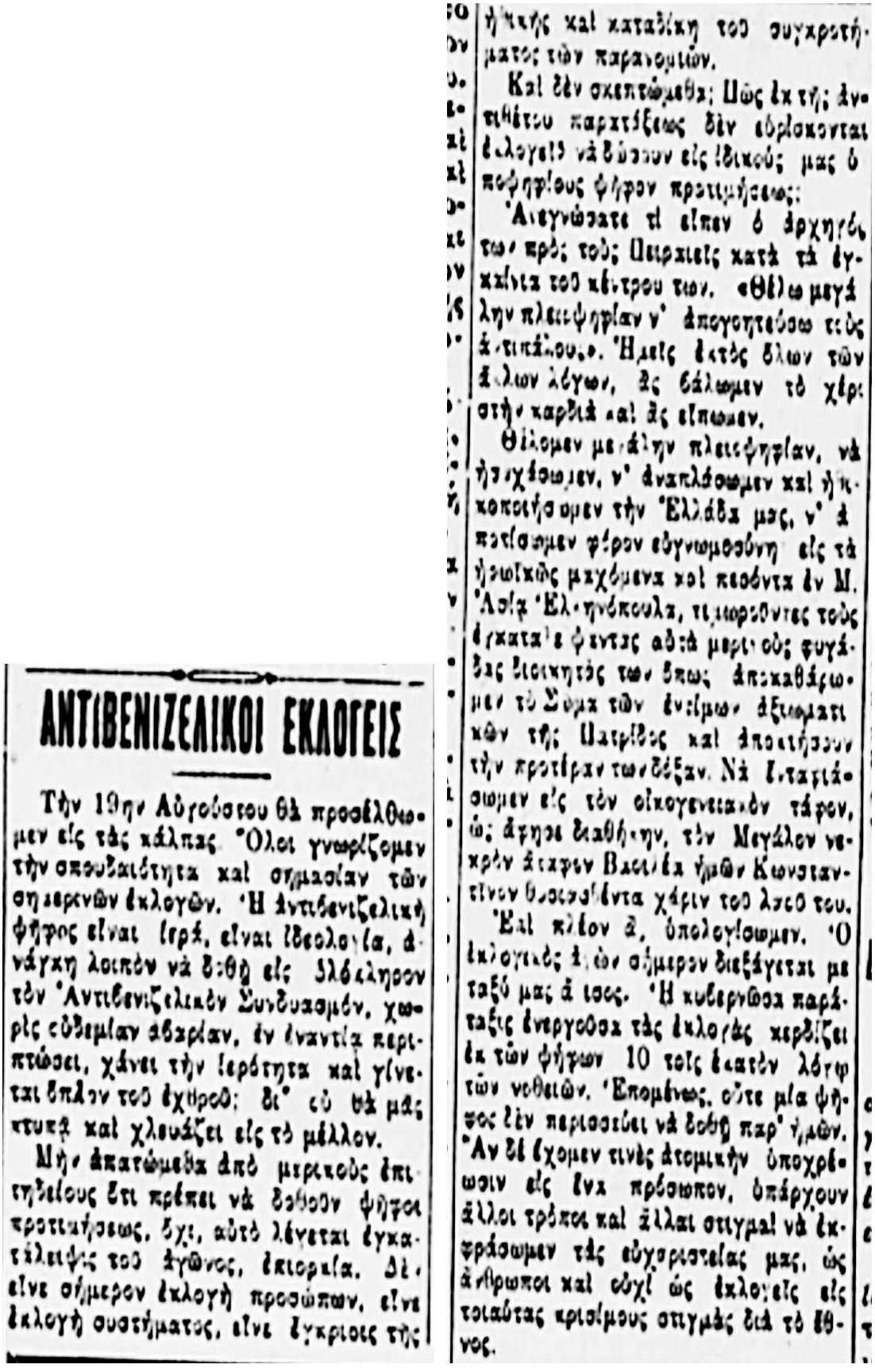

ΑΝΤΙΒΕΝΙΖΕΛΙΚΟΙ ΕΚΛΟΓΕΙΣ

Τὴν 19ην Αὐγούστου θὰ προσέλθωμεν εἰς τὰς κάλπας. Ὅλοι γνωρίζομεν τὴν σπουδαιότητα καὶ σημασίαν τῶν σημερινῶν ἐκλογῶν. Ἡ ἀντιβενιζελικὴ ψῆφος εἶναι ἱερά, εἶναι ἰδεολογία, ἀνάγκη λοιπὸν νὰ δοθῇ εἰς ὅλόκληρον τὸν Ἀντιβενιζελικὸν Συνδυασμόν, χωρὶς σύγχυσιν ἀδικίαν, ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει, χάνει τὴν ἱερότητα καὶ γίνεται ὅπλον τοῦ ἐχθροῦ· διότι οὗ θὰ μᾶς κτυπᾷ καὶ χλευάζει εἰς τὸ μέλλον.

Μὴ ἀπατώμεθα ἀπὸ μερικοὺς ἐπιτηδείους ὅτι πρέπει νὰ δοθοῦν ψῆφοι προτιμήσεως. Ὄχι, αὐτὸ λέγεται ἐγκατάλειψις τοῦ ἀγῶνος, ἐπιορκία. Δὲ εἶνε σήμερον ἐκλογὴ προσώπων, εἶνε ἐκλογὴ συστήματος, εἶνε ἔγκρισις τῆς ἡγεμονίας καὶ καταδίκη τοῦ συγχρωτήματος τῶν παρανομιῶν.

Καὶ ἂν σκεπτώμεθα; Πῶς ἐκτὸς ἀντιθέτου παρατάξεως δὲν εὑρίσκονται ἐκλογεῖς νὰ δώσουν εἰς ἰδικούς μας ὁ ποφηφίους ψῆφον προτιμήσεως;

Ἀγνοῶσατε τί εἶπεν ὁ ἀρχηγός των πρὸς τοὺς Πειραιεῖς κατὰ τὰ ἐγκαίνια τοῦ κέντρου των. «Θέλω μεγάλην πλειψηφίαν ν' ἀπογοητεύσω τοὺς ἀντιπάλους». Ἡμεῖς ἐκτὸς ὅλων τῶν ἄλλων λόγων, ἂς βάλωμεν τὸ χέρι στὴν καρδιά μας καὶ ἂς εἴπωμεν.

Θέλομεν μεγάλην πλειψηφίαν, νὰ ἡττηθῶμεν, ν' ἀναπλάσωμεν καὶ ἠθικοποιήσωμεν τὴν Ἑλλάδα μας, ν' ἀποτίσωμεν φόρον εὐγνωμοσύνης εἰς τὰ ἡρωϊκῶς μαχόμενα καὶ πεσόντα ἐν Μ. Ἀσίᾳ Ἑλληνόπουλα, τιμωροῦντες τοὺς ἐγκαταλείψαντας αὐτὰ μεριμνοῦς φυγάδας διοικητὰς των ὅπως ἀποκαθήρωμεν τὸ Σῶμα τῶν ἐνόπλων ἀξιωματικῶν τῆς Πατρίδος καὶ ἀποκτήσωμεν τὴν προτέραν των δόξαν. Νὰ ἐκταμιεύσωμεν εἰς τὸν οἰκογενειακὸν τάφον, ὡς ἄρμα διαθήκην, τὸν Μεγάλον νεκρὸν ἄταφον Βασιλέα ἡμῶν Κωνσταντῖνον δοκιμασθέντα χάριν τοῦ λαοῦ του.

Καὶ πλέον ἀκόμη, ὑπολογίσωμεν. Ὁ ἐκλογικὸς ἀγὼν σήμερον διεξάγεται μὲ ταξὶ μας ἀπὸ ἴσους. Ἡ κυβερνῶσα παράταξις ἐνεργοῦσα τὰς ἐκλογὰς κερδίζει ἐκ τῶν ψήφων 10 τοῖς ἑκατὸν λόγῳ τῶν νοθειῶν. Ἑπομένως, οὔτε μία ψῆφος ἐὰν περισσεύσῃ νὰ δοθῇ παρ' ἡμῶν. Ἂν δὲ ἔχωμεν τινὲς ἀτομικὴν ὑποχρέωσιν εἰς ἕνα πρόσωπον, ὑπάρχουν ἄλλοι τρόποι καὶ ἄλλαι στιγμαὶ νὰ ἐκφράσωμεν τὰς εὐχαριστείας μας, ὡς ἄνθρωποι καὶ οὐχὶ ὡς ἐκλογεῖς εἰς τοιαύτας κρισίμους στιγμὰς διὰ τὸ ἔθνος.

***Εικόνα 39**: Τηλέγραφος 14/8/1928, Αρ. Φ. 3664, «Αντιβενιζελικοί εκλογείς».*

Στην αντεπίθεση πέρασε ο Νεολόγος, ο οποίος δημοσίευσε άρθρο με τίτλο «Η ζωή ή ο θάνατος της Ελλάδος». όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό, πρόκειται για έναν ιδιαίτερα βαρύγδουπο τίτλο, ο οποίος θέτει τους ψηφοφόρους προ των ευθυνών τους. Η επιλογή στο δίλημμα που τους τίθεται είναι η εξής: είτε θα στηρίξουν το Βενιζέλο και το Κόμμα το Φιλελευθέρων, «δίνοντας ζωή» σε ένα κράτος το οποίο για περίπου μία δεκαετία παρέπαιε, είτε δεν θα τον στηρίξουν και θα συμβάλλουν στο «θάνατο» της χώρας. Το άρθρο του Νεολόγου, στηρίζεται σε λόγια που ο ίδιος ο Βενιζέλος είπε σε λόγο του στα εγκαίνια του εκλογικού κέντρου των Φιλελευθέρων στην Αθήνα. Μερικά σημεία που χρίζουν αναφοράς, είναι η σιγουριά του Βενιζέλου ότι οι αντίπαλοι του εάν ανέλθουν στην εξουσία, δεν θα επαναφέρουν τη νομιμότητα την οποία διατρανώνουν, αλλά η πρώτη τους κίνηση θα είναι ένα αντισυνταγματικό δημοψήφισμα για την επαναφορά του μονάρχη, κάτι το οποίο θα προκαλέσει εμφύλιο σπαραγμό στη χώρα. Ο Βενιζέλος κάνει αναφορά σε εμφύλιο, δίνοντας ιδιαίτερο κοινωνικό βάρος στα λόγια του, προσπαθώντας να επηρεάσει το λαό να τον υποστηρίξει, καθώς αν δε το κάνει, θα έχει συμβάλει σε μία εμφύλια πολεμική σύρραξη. Συνεχίζει υποστηρίζοντας, πως το κράτος θα τελεί ουσιαστικά ακέφαλο, με ένα κενό εξουσίας να υπάρχει, γεγονός που θα καλλιεργήσει την αμφιβολία και την ανησυχία του λαού. Τότε, καθώς δε θα υπάρχουν τα κατάλληλα πρόσωπα στις κατάλληλες θέσεις, δεν είναι καθόλου απίθανο να εμφανιστεί ξανά ένας νέος δικτάτορας. Η κοινωνική κατάπτωση θα είναι τέτοια, ώστε να επικρατεί η ατιμωρησία και να επανέρχονται στο προσκήνιο δολοφονίες και άλλες παραβατικές συμπεριφορές τις οποίες οι πολιτικοί του αντίπαλοι θα είναι αδύνατον να αντιμετωπίσουν. Η αντίθετη επιλογή, είναι η στήριξη των Φιλελευθέρων, η οποία θα δώσει στη κοινωνία ειρηνική και ομαλή εργασία στη βάση του προγράμματος που έχει εξαγγείλει στη Θεσσαλονίκη. Ένα πρόγραμμα, το οποίο θα προσφέρει γαλήνη και ευημερία στον ελληνικό λαό, έχοντας ως εγγύηση τα έργα του Βενιζέλου τα τελευταία 18 χρόνια που βρίσκεται στην Ελλάδα. Καλεί συνεπώς το λαό, με το χέρι στη καρδιά, αφότου μελετήσει καλά τις δύο επιλογές του, να επιλέξει ανάμεσα στη ζωή ή το θάνατο της Ελλάδας.

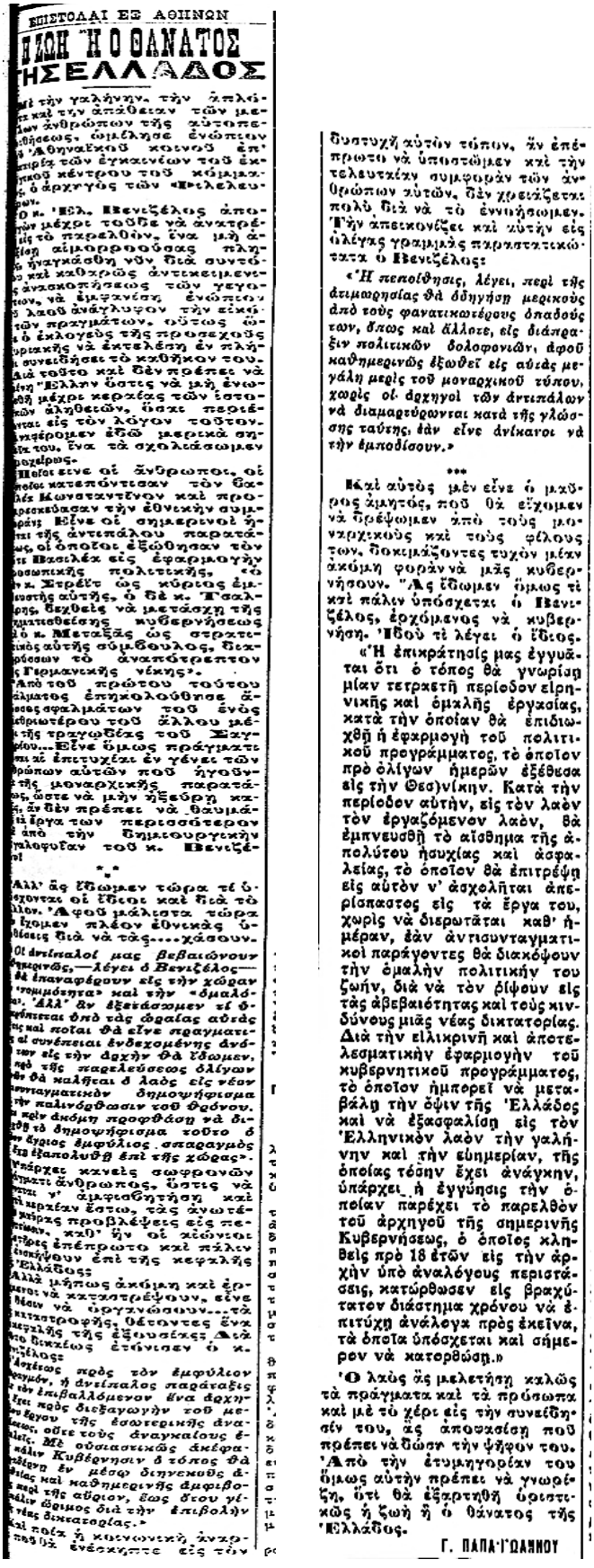

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΞ ΑΘΗΝΩΝ

ΖΩΗ Ἡ Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

...ν τὴν γαλήνην, τὴν ἁπλό-...τα καὶ τὴν ἀπάθειαν τῶν με-...ίων ἀνθρώπων τῆς αὐτοπε-...θήσεως, ὡμίλησε ἐνώπιον ...ῆ Ἀθηναϊκοῦ κοινοῦ ἐπ' ...ευρίᾳ τῶν ἐγκαινίων τοῦ ἐκ-...τικοῦ κέντρου τοῦ κόμμα-...ος ὁ ἀρχηγὸς τῶν «Φιλελευ-...ων».

Ὁ κ. Ἑλ. Βενιζέλος ἀπο-...ῶν μέχρι τοῦδε νὰ ἀνατρέ-...ίς τὸ παρελθόν, ἵνα μὴ ἀ-...ίσῃ αἱμορροοῦσας πλη-...ὸ ἠναγκάσθη νὸν διὰ συντό-...ου καὶ καθαρῶς ἀντικειμενι-...ς ἀνασκοπήσεως τῶν γεγο-...των, νὰ ἐμφανίσῃ ἐνώπιον ...λοῦ ἀνάλυφον τὴν εἰκό-...τῶν πραγμάτων, οὕτως ὡ-...ὸ ἐκλογεὺς τῆς προσεχοῦς ...υρικῆς νὰ ἐκτελέσῃ ἐν πλή-...ι συνειδήσει τὸ καθῆκον του. ...διὰ τοῦτο καὶ δὲν πρέπει νὰ ...ίνῃ Ἕλλην ὅστις νὰ μὴ ἐνω-...θῇ μέχρι κεραίας τῶν ἱστο-...ῶν ἀληθειῶν, ὅσαι περιέ-...νται εἰς τὸν λόγον τοῦτον. ...μεῖς ἐμερίσαμεν ἐδῶ μερικὰ σημ-...ία του, ἵνα τὰ σχολιάσωμεν ...υχείρως.

Ποῖοι εἶνε οἱ ἄνδρωποι, οἱ ...οῖοι κατεπόντισαν τὸν Βα-...λέα Κωνσταντῖνον καὶ προ-...ρεκεύασαν τὴν ἐθνικὴν συμ-...ορίαν; Εἶνε οἱ σημερινοὶ ἡ-...ται τῆς ἀντιπάλου παρατά-...εως, οἱ ὁποῖοι ἐξώθησαν τὸν ...ν Βασιλέα εἰς ἐφαρμογὴν ...ρασπικῆς πολιτικῆς, τὸ ...ν κ. Στρέϊτ ὡς κύριος ἐμ-...υστὴς αὐτῆς, ὁ δὲ κ. Τσαλ-...ρης, ἕτοιμος νὰ μετασχῇ τῆς ...ιπαθείας συγκεντρώσεως ...ὸ κ. Μεταξᾶς ὡς στρατη-...ικὸς αὐτῆς σύμβουλος, δι-...ρύσεων τὸ ἀναπότρεπτον ...ς Γερμανικῆς νίκης».

Ἀπὸ τοῦ πρώτου τούτου ...άματος ἐπηκολούθησε ἄ-...σεως σφαλμάτων τοῦ ἑνὸς ...ιθριωτέρου τοῦ ἄλλου μέ-...ς τῆς τραγῳδίας τοῦ Σαγ-...ρίου... Εἶνε ὅμως πράγματι ...αὶ εἰ ἐπιτυχίαι ἐν γένει τῶν ...ρώπων αὐτῶν ποὺ ἠγωνί-...ῆς μοναρχικῆς παρατά-...ως, ὥστε νὰ μὴν ἠξεύρῃ κα-...ἂν δὲν πρέπει νὰ θαυμά-...ῃ ἔργα των περισσότερον ...ὸ τὴν δημιουργικὴν ...γαλοψυχίαν τοῦ κ. Βενιζέ-...ου!

***

Ἀλλ' ἂς ἴδωμεν τώρα τί ὑ-...έχουσιν οἱ ἴδιοι καὶ ἰδιά τὸ ...λλον. Ἀφοῦ μάλιστα τώρα ...ἴχομεν πλέον ἐθνικὰς ὑ-...θέσεις διὰ νὰ τὰς....χάσουν.

*Οἱ ἀντιπαλοί μας βεβαιώνουν ...ημερινῶς,—λέγει ὁ Βενιζέλος— ...ὰ ἐπαναφέρουν εἰς τὴν χώραν ...ομοκρατίαν» καὶ τὴν «ὁμαλό-...ητα». Ἀλλ' ἂν ἐξετάσωμεν τί ὁ-...ρίπτεται ὑπὸ τὰς ὁρμὰς αὐτὰς ...ας καὶ ποῖαι θὰ εἶνε πραγματι-...αὶ συνέπειαι ἐνδεχομένης ἀνό-...του εἰς τὴν ἀρχὴν θὰ ἴδωμεν, ...πὸ τῆς παρελεύσεως ὀλίγων ...ὸν θὰ καλῆται ὁ λαὸς εἰς νέον ...ουνταγματικὸν δημοψήφισμα ...ὴν παλινόρθωσιν τοῦ θρόνου. ...ὲν ἀκόμη προφθάσῃ νὰ δι-...ρθῇ τὸ δημοψήφισμα τοῦτο ὁ ...ὸν ἅγιος ἐμφύλιος σπαραγμὸς ...ὰ ἐξαπολυθῇ ἐπὶ τῆς χώρας».

Ὑπάρχει κανεὶς σωφρονῶν ...ρωπος, ὅστις νὰ ...ναι γ' ἀμφισβητήσῃ καὶ ...ὶ περίφανα ἔστω, τὰς ἀγωτέ-...χρας προβλέψεις εἰς πε-...ιμεν, καθ' ἃς οἱ αἰώνιοι ...τῆρες ἐπέπρωτο καὶ πάλιν ...ιοκήψουν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ...Ἑλλάδος;

Ἀλλὰ μήπως ἀκόμη καὶ ἐρ-...ενοι νὰ καταστρέψουν, εἶνε ...έσιν νὰ ὀργανώσουν...τὰ ...κτροφῆς, θέτοντες ἕνα ...ευγλῆ τῆς ἐξουσίας; Διὰ ...το δικαίως ἐτόνισεν ὁ κ. ...ύλλος:

...τέως πρὸς τὸν ἐμφύλιον ...αγμόν, ἡ ἀντιπαλος παράταξις ...ν ἐπιβαλλόμενον ἕνα ἀρχη-...ἔχει πρὸς διεξαγωγὴν τοῦ με-...ου ἔργου τῆς ἐσωτερικῆς ἀνα-...ίας, οὔτε τοὺς ἀναγκαίους ἐ-...λεῖς. Μὲ οὐσιαστικὸν ἀκέφα-...λον Κυβέρνησιν ὁ τόπος θὰ ...ύζῃ ἐν μέσῳ διηνεκοῦς ἀ-...ίας καὶ καθημερινῆς ἀμφιβο-...ρεῖ τῆς αὔριον, ἕως ὅτου γί-...ῃ ἄφευκτος διὰ τὴν ἐπιβολὴν ...ς δικτατορίας.»

Καὶ τοῖα ἡ κοινωνικὴ ἀναρ-...πα ὑπὸ ἐνέσκηψε εἰς τὸν δυστυχῆ αὐτὸν τόπον, ἂν ἐπέ-πρωτο νὰ ὑποστῶμεν καὶ τὴν τελευταίαν συμφορὰν τῶν ἀν-θρώπων αὐτῶν, δὲν χρειάζεται πολὺ διὰ νὰ τὸ ἐννοήσωμεν. Ἴδὴν ἀπεικονίζει καὶ αὐτὴν εἰς ὀλίγας γραμμὰς παραστατικώ-τατα ὁ Βενιζέλος:

«Ἡ πεποίθησις, λέγει, περὶ τῆς ἀτιμωρησίας θὰ ὁδηγήσῃ μερικοὺς ἀπὸ τοὺς φανατικωτέρους ὀπαδούς των, ὅπως καὶ ἄλλοτε, εἰς διάπραξιν πολιτικῶν ὀλοφονιῶν, ἀφοῦ καθημερινῶς ἐξωθεῖ εἰς αὐτὰς μεγάλη μερὶς τοῦ μοναρχικοῦ τύπου, χωρὶς οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἀντιπάλων νὰ διαμαρτύρωνται κατὰ τῆς γλώσσης ταύτης, ἐὰν εἶνε ἀνίκανοι νὰ τὴν ἐμποδίσουν.»

***

Καὶ αὐτὸς μὲν εἶνε ὁ μαῦρος ἀμητός, ποῦ θὰ εἴχομεν νὰ θερίσωμεν ἀπὸ τοὺς μο-ναρχικοὺς καὶ τοὺς φίλους των, δοκιμάζοντες τυχὸν μίαν ἀκόμη φορὰν νὰ μᾶς κυβερ-νήσουν. Ἂς ἴδωμεν ὅμως τί καὶ πάλιν ὑπόσχεται ὁ Βενι-ζέλος, ἐρχόμενος νὰ κυβερ-νήσῃ. Ἰδοὺ τί λέγει ὁ ἴδιος.

«Ἡ ἐπικράτησίς μας ἐγγυᾶται ὅτι ὁ τόπος θὰ γνωρίσῃ μίαν τετραετῆ περίοδον εἰρη-νικῆς καὶ ὁμαλῆς ἐργασίας, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἐπιδιω-χθῇ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ πολιτι-κοῦ προγράμματος, τὸ ὁποῖον πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἐξέθεσα εἰς τὴν Θεσ)νίκην. Κατὰ τὴν περίοδον αὐτήν, εἰς τὸν λαὸν τὸν ἐργαζόμενον λαόν, θὰ ἐμπνευσθῇ τὸ αἴσθημα τῆς ἀ-πολύτου ἡσυχίας καὶ ἀσφα-λείας, τὸ ὁποῖον θὰ ἐπιτρέψῃ εἰς αὐτὸν ν' ἀσχολῆται ἀπε-ρίσπαστος εἰς τὰ ἔργα του, χωρὶς νὰ διερωτᾶται καθ' ἡ-μέραν, ἐὰν ἀντισυνταγματι-κοὶ παράγοντες θὰ διακόψουν τὴν ὁμαλὴν πολιτικήν του ζωήν, διὰ νὰ τὸν ῥίψουν εἰς τὰς ἀβεβαιότητας καὶ τοὺς κιν-δύνους μιᾶς νέας δικτατορίας. Διὰ τὴν εἰλικρινῆ καὶ ἀποτε-λεσματικὴν ἐφαρμογὴν τοῦ κυβερνητικοῦ προγράμματος, τὸ ὁποῖον ἠμπορεῖ νὰ μετα-βάλῃ τὴν ὄψιν τῆς Ἑλλάδος καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν τὴν γαλή-νην καὶ τὴν εὐημερίαν, τῆς ὁποίας τόσην ἔχει ἀνάγκην, ὑπάρχει ἡ ἐγγύησις τὴν ὁ-ποίαν παρέχει τὸ παρελθὸν τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς σημερινῆς Κυβερνήσεως, ὁ ὁποῖος κλη-θεὶς πρὸ 18 ἐτῶν εἰς τὴν ἀρ-χὴν ὑπὸ ἀναλόγους περιστά-σεις, κατώρθωσεν εἰς βραχύ-τατον διάστημα χρόνου νὰ ἐ-πιτύχῃ ἀνάλογα πρὸς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ὑπόσχεται καὶ σήμε-ρον νὰ κατορθώσῃ.»

Ὁ λαὸς ἂς μελετήσῃ καλῶς τὰ πράγματα καὶ τὰ πρόσωπα καὶ μὲ τὸ χέρι εἰς τὴν συνείδη-σίν του, ἂς ἀποφασίσῃ ποῦ πρέπει νὰ δώσῃ τὴν ψῆφον του. Ἀπὸ τὴν ἐτυμηγορίαν του ὅμως αὐτὴν πρέπει νὰ γνωρίζῃ, ὅτι θὰ ἐξαρτηθῇ ὁριστι-κῶς ἡ ζωὴ ἢ ὁ θάνατος τῆς Ἑλλάδος.

Γ. ΠΑΠΑ-Ἰ'ΩΑΝΝΟΥ

***Εικόνα 40**: Νεολόγος 14/8/1928, Αρ. Φ. 224, «Η ζωή ή ο θάνατος της Ελλάδας».*

Δύο μόλις μέρες πριν την εκλογική αναμέτρηση, ο Τηλέγραφος, σε μία ακόμα προσπάθεια του να παρακινήσει τον πατραϊκό λαό να στηρίξει το Λαϊκό Κόμμα, με το κεντρικό άρθρο του φύλλου της 17ης Αυγούστου και μέσα από τα λόγια του αρχηγού του συνδυασμού του Λαϊκού Κόμματος στη Πάτρα, τονίζει τη σημαντικότητα της εκλογικής αναμέτρησης, ενώ υπογραμμίζει, ότι δόγμα και πίστη θα είναι η δικαιοσύνη, η ελευθερία και η ηθική. Θέληση του λαού είναι να συντρίψει όσους δεν τηρούν τους νόμους και μέσω αυτού να δικαιωθούν τα θύματα. Όταν αναφέρεται σε θύματα εννοεί τους έξι που εκτελέστηκαν κατά την αποκαλούμενη δίκη των έξι, ανάμεσα στους οποίους ήταν και ο πατρινός πρώην Πρωθυπουργός Δημήτριος Γούναρης. Μάλιστα, με αφορμή αυτό, αποκαλεί τον Βενιζέλο αρχηγό των Πραιτοριανών. Με έντονες σε περιγραφή εικόνες, προσπαθεί να μεταδώσει στους αναγνώστες τη μεγαλειώδη στιγμή, όπου οι Λαϊκοί θα μπαίνουν θριαμβευτές στο Κοινοβούλιο μετά την ξεκάθαρη εντολή που θα έχουν πάρει από το λαό. Κλείνει γράφοντας, πως ο Στρέιτ δεν είναι αρχηγός κόμματος, αλλά ένας απλός στρατιώτης της ηθικής και εκτιμά πως ο λαός θα εξέλθει από την αδιαλλαξία και στις 19 Αυγούστου θα αποδώσει τις βαρύτατες ευθύνες στους υπαίτιους.

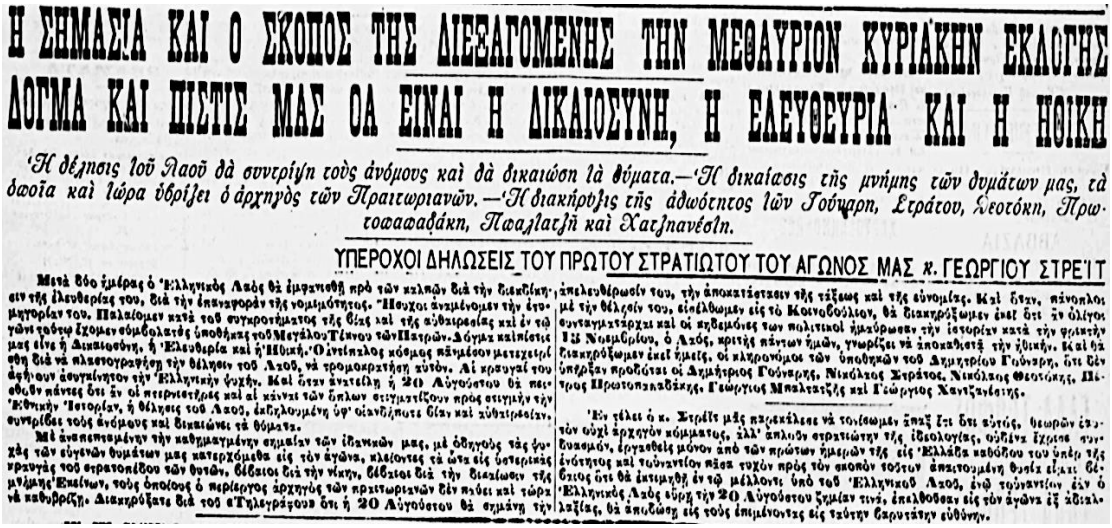

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΚΑΙ Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΔΙΕΞΑΓΟΜΕΝΗΣ ΤΗΝ ΜΕΘΑΥΡΙΟΝ ΚΥΡΙΑΚΗΝ ΕΚΛΟΓΗΣ

ΔΟΓΜΑ ΚΑΙ ΠΙΣΤΙΣ ΜΑΣ ΘΑ ΕΙΝΑΙ Η ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ, Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΑΙ Η ΗΘΙΚΗ

Ἡ δέησις τοῦ Λαοῦ δὰ συντρίψη τοὺς ἀνόμους καὶ δὰ δικαιώση τὰ θύματα.—Ἡ δικαίωσις τῆς μνήμης τῶν θυμάτων μας, τὰ ὁσῖα καὶ ἱερὰ ὑβρίζει ὁ ἀρχηγὸς τῶν Πραιτωριανῶν.—Ἡ διακήρυξις τῆς ἀδωρήτου ἱερᾶς Γούναρη, Στράτου, Νεοτόκη, Πρωτοσαλάκη, Παλλατζῆ καὶ Χατζηανέστη.

ΥΠΕΡΟΧΟΙ ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΣΤΡΑΤΙΩΤΟΥ ΤΟΥ ΑΓΩΝΟΣ ΜΑΣ κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΤΡΕΪΤ

Μετὰ δύο ἡμέρας ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς θὰ ἐμφανισθῇ πρὸ τῶν κάλπων διὰ τὴν διεκδίκησιν τῆς ἐλευθερίας του, διὰ τὴν ἐπαναφορὰν τῆς νομιμότητος. Ἡσυχοι ἀνεμένομεν τὴν ἐτυμηγορίαν του. Πελαίομεν κατὰ τοῦ συγκροτήματος τῆς ὕβρεως καὶ τῆς αὐθαιρεσίας καὶ ἐν τῷ νῦν τοῦτῳ ἔχομεν σύμβολόν της ὑποθήκης τοῦ Μεγάλου Τέκνου τῶν Πατρῶν. Δόγμα καὶ πίστις μας εἶνε ἡ Δικαιοσύνη, ἡ Ἐλευθερία καὶ ἡ Ἠθική. Ὁ ἀντίπαλος κόμμα πάσῃ μεταχειρίσθη διὰ νὰ πλαστογραφήσῃ τὴν θέλησιν τοῦ Λαοῦ, νὰ τρομοκρατήσῃ αὐτόν. Αἱ κραυγαὶ του ἀφῆσαν ἀσυγκίνητον τὴν Ἑλληνικὴν ψυχήν. Καὶ ὅταν ἀντελήφθη ἡ 20 Αὐγούστου θὰ πεισθοῦν πάντες ὅτι ἐν οἱ περισσότεροι καὶ αἱ κάτω τῶν ὅπλων στιγματίζουν πρὸς στιγμὴν τὴν Ἐθνικὴν Ἱστορίαν, ἡ θέλησις τοῦ Λαοῦ, ἀκλονήτως ὑφ' οἱανδήποτε βίαν καὶ τυραννίαν, συντρίβει τοὺς ἀνόμους καὶ δικαιώνει τὰ θύματα.

Μὲ ἀναπαυομένην τὴν καθημαγμένην σημαίαν τῶν ἰδανικῶν μας, μὲ ὁδηγοὺς τὰς φλόγας τῶν εὐγενῶν θυμάτων μας κατερχόμεθα εἰς τὸν ἀγῶνα, κλείοντες τὰ ὦτα εἰς ὑστερικὰς κραυγὰς τοῦ στρατοπέδου τῶν θυτῶν, βέβαιοι διὰ τὴν νίκην, βέβαιοι διὰ τὴν δικαίωσιν τῆς μνήμης Ἐκείνων, τοὺς ὁποίους ὁ περίφρων ἀρχηγὸς τῶν πραιτωριανῶν δὲν πτύει καὶ τώρα νὰ καθυβρίζῃ. Διακηρύττετε διὰ τοῦ «Τηλεγράφου» ὅτι ἡ 20 Αὐγούστου θὰ σημάνῃ τὴν ἀπελευθέρωσίν του, τὴν ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως καὶ τῆς εὐνομίας. Καὶ ὅταν, πάνοπλοι μὲ τὴν θέλησίν του, εἰσέλθωμεν εἰς τὸ Κοινοβούλιον, θὰ διακηρύξωμεν ἐκεῖ ὅτι ἐν ὀλίγοις συνταγματάρχαι καὶ οἱ σημαιοφόροι των πολιτικοὶ ἠμαύρωσαν τὴν ἱστορίαν κατὰ τὴν φρικτὴν Ἰδ Νοεμβρίου, ὁ Λαός, πρωτὴν πάντων ἡμῶν, γωρίζει νὰ ἀποκαθιστᾷ τὴν ἠθικήν. Καὶ θὰ διακηρύξωμεν ἐκεῖ ἡμεῖς, οἱ κληρονόμοι τῶν ὑποθηκῶν τοῦ Δημητρίου Γούναρη, ὅτι δὲν ὑπερξαν προδόται οἱ Δημήτριος Γούναρης, Νικόλαος Στράτος, Νικόλαος Θεοτόκης, Πέτρος Πρωτοπαπαδάκης, Γεώργιος Μπαλτατζῆς καὶ Γεώργιος Χατζηανέστης.

Ἓν τέλει ὁ κ. Στρέϊτ μᾶς παρεκάλεσε νὰ τοῦ εἴπωμεν ἅπαξ ἔτι ὅτι αὐτός, θεωρῶν ἑαυτὸν οὐχὶ ἀρχηγὸν κόμματος, ἀλλ' ἁπλοῦν στρατιώτην τῆς ἰδεολογίας, οὐδέν ἔχρισε συνδυασμόν, ἐργασθεὶς μόνον ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς εἰς Ἑλλάδα καθόδου του ὑπὲρ τῆς ἑνότητος καὶ τοὐναντίον πᾶσα τυχὸν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀπαιτουμένη θυσία εἶμαι δέδοκται ὅτι θὰ ἐκτιμηθῇ ἐν τῷ μέλλοντι ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, ἐνῷ τοὐναντίον, ἐὰν ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς εὑρῇ τὴν 20 Αὐγούστου ζημίαν τινί, ἐπελθοῦσαν εἰς τὸν ἀγῶνα ἐξ ἀδιαλλαξίας, θὰ ἀποδώσῃ εἰς τοὺς ἐπιμένοντας εἰς ταύτην βαρυτάτην εὐθύνην.

***Εικόνα 41**: Τηλέγραφος 17/8/1928, Αρ. Φ. 3666, «Η σημασία και ο σκοπός της εκλογής της Κυριακής».*

Την ίδια ημέρα, ο Νεολόγος φιλοξενεί στο πρωτοσέλιδο του άρθρο στο οποίο καταδεικνύεται η στήριξη των προσφύγων όλης της επαρχίας των Πατρών, στο πρόσωπο των Φιλελεύθερων υποψήφιων. Έγιναν δεκτοί από πολύ μεγάλο πλήθος κόσμου, το οποίο άρχισε να βρίσκεται στο χώρο της εκδήλωσης και πέριξ ακόμα και μία ώρα νωρίτερα. Στα μπαλκόνια και στα παράθυρα των σπιτιών υπήρχαν εικόνες του Βενιζέλου και του Μιχαλακόπουλου, ενώ όταν πλησίασε η ώρα της άφιξης των

υποψηφίων, κάθε σημείο που είχε οπτική του χώρου γέμισε με κόσμο. Η προσέλευση των υποψηφίων προκάλεσε κύματα ιαχών ενθουσιασμού, ενώ τα αυτοκίνητα τους δεν μπορούσαν να προσεγγίσουν το χώρο που θα γινόταν η συγκέντρωση από το συγκεντρωμένο πλήθος. Σημειώνεται ακόμα, ότι κατά την άφιξη οι πρόσφυγες άναψαν βεγγαλικά ενώ στο Μιχαλακόπουλο δόθηκε και μία ανθοδέσμη ως δείγμα αγάπης και αφοσιώσεως. Πριν την έναρξη του λόγου του Μιχαλακόπουλου, οι πρόσφυγες δήλωσαν ότι είναι εκ γενετής Δημοκρατικοί και Φιλελεύθεροι και πάντα θα είναι πιστοί και αφοσιωμένοι στο Βενιζέλο.

ΟΙ ΥΠΟΨΗΦΙΟΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΥ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΩΝ
ΑΠΕΘΕΩΘΗΣΑΝ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΥΣ ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΥΣ
ΟΛΟΙ ΟΙ ΕΚΦΩΝΗΘΕΝΤΕΣ ΛΟΓΟΙ

Αποθεωτική υπήρξεν η υποδοχή ή γενομένη προχθές την εσπέραν εις τους προσφυγικούς συνοικισμούς Φιλελευθέρων της επαρχίας Πατρών εις τους προσφυγικούς συνοικισμούς.

Εις ώρα αφίξεως έκαι των υποψηφίων είχεν δρισθή ή 8η εσπερινή. Από της 7ης μ. μ. πλήθος προσφύγων συνέρρεε προς την κεντρικήν των προσφυγικών συνοικισμών όδον Σμύρνης και δη πρό του καφεζυθοπωλείου «Κυψέλη». Εκάθης τοῦ κ. Βενιζέλου, τοῦ κ. Μιχαλακοπούλου και των λοιπών υποψηφίων τοῦ συνδυασμοῦ εκόσμουν τους εξώστας και τα παράθυρα των οικιών προσφύγων, εν γένει δε οι συνοικισμοί παρουσίαζον μίαν πρωτοφανή εορτάσιμον όψιν.

Είναι ή ώρα 8ή εσπερινή και ή άθημονία ψάλλει εις το κατακόρυφον. Ολόκληρος ή πρό της Κυψέλης πλατεία, ό ένας αύτης χώρος και ή όδός Σμύρνης έχουν καταληφθή υπό πλήθους. Οι εξώστας έπεσης και τα παράθυρα των γύω οικιών στένουν από τό καταλαβόν αύτά πλήθος. Σπανίως εί προσφυγικοί συνοικισμοί παρουσίασαν τοιαύτην συγκέντρωσιν και όψιν.

Την 8 1/2 μ. μ. ήχοι κλάξον αυτοκινήτων ακούοντας, ταυτοχρόνως δε μία μυριόστομος κραυγή ανεχώ:

— Έρχονται!

Από τοῦ βάθους της όδοῦ Σμύρνης φαίνονται τώρα τά φέροντα τούς υποψηφίους αυτοκίνητα. Από των εξωστών κ.ι των παραθύρων των οικιών ανάπτονται βεγγαλικά και οί συνοικισμοί παρουσιάζουν πάγκαλον όψιν. Τό πλήθος διακρίναν την άφιξιν των υποψηφίων ειρήγυται εις ζητωκραυγάς.

Τά αυτοκίνητα των υποψηφίων αδυνατούν λόγφ τοῦ συνωστισμοῦ νά προχωρήσουν. Ολόκληρον έκεινο τό πλήθος τά πολιορκεί και θέλει νά φέρη τούς υποψηφίους εις τάς χεῖρας. Τέλος μετά πολλάς προσπαθείας και έν μέσφ τοῦ επικρατοῦντος παιζουρλισμοῦ, τά αὐτοκίνητα κατορθώνουν νά χθάσουν πρό τοῦ κέντρου «Κυψέλη», ὑπόθεν θά ὡμίλουν οί ὑποψήφιοι. Τό τί έγένετο έκεί δέν περιγράφεται. Τό πλήθος διασπάσαν την άστυνομικήν ζώνην έφορμᾷ και φέρον τούς υποψηφίους εις τάς χεῖρας τούς έδησεν έπί της εξέδρας. Ολόκληρος πλέον ό εύρύτατος χῶρος έχει πληρωθῆ κόσμου. Αί ζητωκραυγαί επιτείνονται, ένῷ ταυτοχρόνως δμιλος νέων προσφύγων ζητωκραυγάζει εν ρυθμῷ ὑπέρ των κ. κ. Βενιζέλου και Μιχαλακοπούλου, Μάρκου κλπ.

Μικρά πράσιν κορασίς προσφέρει εις τον κ. Μιχαλακόπουλον ώραίαν ανθοδέσμην, είπουσα τά έξης:

Κύριε Πρόεδρε. Ό Προσφυγικός κόσμος των Πατρῶν εὐχόμενος τό «καλῶς ὡρίσατε» σᾶς προσφέρει την φτωχή αὐτή ανθοδέσμη ὡς ταπεινόν δείγμα αγάπης και ἀφοσιώσεως και σᾶς παρακαλεῖ νά γναρίσητε και στό μεγάλο μας ἀρχηγό Βενιζέλο, πῶς, δημοκρατικοί και Φιλελεύθεροι ἐμεῖς ἐκ γενετῆς, τοῦ εἴμεθα γιά πάντα πιστοί και ἀφοσιωμένοι.

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ ΠΡΟΣΦΥΓΟΣ

Κατόπιν ὑπό τινος πρόσφυγος ἐγένετο ἡ ἑξῆς προσφώνησις.

Ἀξιότιμε κ. πρόεδρε. Κ. Κ. ὑποψήφιοι

Καλῶς μᾶς ἤλθατε. Βλέπετε την χαράν και την ὑπερηφάνειαν μέ την ὁποίαν σᾶς ὑποδεχόμεθα. Σᾶς γναρίζομεν ὅλοι μας καλῶς. Ὁ καθένας μας ὀλίγον ἤ πολύ γνωρίζει κάτιον πολυτίμους παρέγοντας ὁ προσφυγικός συνοικισμός ὑπεδέχετο σήμερον μέ τόσην παηγυρικότητα; Δέν λησμονεῖ, ἀξιότιμοι, ὁ προσφυγικός κόσμος τούς πολυτίμους φίλους και συνεργάτας τοῦ μεγάλου και σεβαστοῦ ἀρχηγοῦ της φυλῆς Ἐλευθερίου Βενιζέλου—δέν ἔχγει τούς Ἕλληνας τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος τῶν πέντε θαλασσῶν και δύο Ἠπείρων, τούς ἐμπνευσμένους πολιτικούς ἐπί των ἡμερῶν των ὁποίων ηὐτύχησεν ὁ ἄλλοτε παιδόπουλος πρόσφυγικός κόσμος νά ἴδῃ ἑαυτόν ἐλεύθερον, νά ἴδῃ σύμπας ὁ Ἑλληνικός λαός πραγματοποιούμενα ὅλα τά μεγάλα ὄνειρα μέ τά ὁποῖα ἐπί αἰῶνας ὁλοκλήρους ἐγαλουχήθη και ἐλικνεύθη. Πῶς ἐτύχησε λέγω ὁ Ἑλληνικός λαός νά ἴδῃ ἡμέρας εὐτυχίας και δόξης, νά ἴδῃ τό ἱερόν σύμβολόν του κυματίζον ἐπί των ἐπάλξεων της βασιλίδης των πόλεων της λατρευτῆς μας πόλης και της μεγάλης κατρίδα του οὐ μόνον εὐμήκων ἀλλά και περιπυστίδας των μεγίλων Δυνάμεων ἐν Ἀνατολῇ. Δέν εἶναι τοῦτο ὑπερβολή κύριοι. Ἐνώπιόν ὁ Ἑλληνικός στρατός ἐβρυμήβευσε και κατέτρε τά βέβη της Ἀνατολίας οἱ μεγάλοι συμμαχοί μας, ἐλεύθεροι και ἄνευ προκομμένου, ἔβριζεν περί τοῦδεπέρας ὅτι ἐκπροσώπει περισσότερον ἐκ τῆς κληρονομίας τοῦ νεκροῦ. Ὅταν ὅμως ἡ βίσσινης μοῖρα ἐρθόνησε τά μέγα ἔργον τοῦ ἡρωϊκοῦ στρατοῦ μας, τότε ἐσαρῴθησαν οἱ μεγάλοι σύμμαχοί μας και καταρακομένοι εἶδον ἑαυτούς κεκατεπονημένους πρό των ὀρῶν τοῦ Μουσταφᾶ Κεμάλ. Αὐτούς λαιπάντους ἐλκυστούς πολιτικούς παιγνώντας ὑποδέχεται σήμερον ὁ λοελόγος, ὁ ὑπέρ τῆς μεγάλης Πατρίδος ὀργανισθείς και ὑπασπισθείς προσφυγικός κόσμος. Ἰδού αὐτῶν και μόνον ἀναμένει οὐ μόνον την ἀποκατάστασίν του, ἀλλά και ἐπί των ἡμερῶν αὐτῶν πιστεύει ἀκραδάντως νά ἴδῃ την μητέρα Ἑλλάδα ὑπέρ ἧς ἐγκατέλειψε ἐπίσης και θαμούς, νά ἴδῃ λέγω την μητέρα Πατρίδα εὐτυχοῦσαν και εὐδαιμονοῦσαν.

Γνωρίζει καλῶς, ἀξιότιμοι κύριοι ὁ κάτιμος οὗτος τό ἱερόν καθῆκον και δέν εἶναι μάλιστα ἀσυνείδητος ὡς ἀποκαλεῖται παρά των ἀνεπαλλων. Εἶναι κόσμος ἀγνός και ἰδεολόγος, ὅστις ὑπερίνω ὅλων ἔθεσεν τό συμφέρον της προσφιλοῦς μητρός του Ἑλλάδος.

Δικαία ὁδεν και εὔλογος ἡ χαρά και ἡ ὑπερηφάνεια μεθ' ἧς ὁ δεινοπαθήσας και δεινοταθῶν προσφυγικός κόσμος ὑποδέχεται σήμερον ὁμάς ἀξιότιμοι κύριοι.

Ζήτω ὁ μέγας ἀρχηγὸς Ἐλευθέριος Βενιζέλος. Ζήτω ὁ κ. Πρόεδρος Ἀνδρέας Μιχαλακόπουλος. Ζήτω σύμπας ὁ Φιλελεύθερος ὁ συνδυασμός.

ΑΝΤΙΦΩΝΗΣΙΣ κ. ΜΙΧΑΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Μετά τό πέρας της προσφωνήσεως ταύτης ἔλαβεν τόν λόγον ὁ κ. Μιχαλακόπουλος, ὅστις ἐν μέσφ τοῦ φρενητιώντος ἐξ ἐνθουσιασμοῦ και ζητωκραυγάζοντος πλήθους, εἶπε περίπου τά ἑξῆς:

«Σᾶς ζητοῦμεν συγχώρησιν, διότι ἠλθομεν βραδύτερον της προσδοκωμένης ὥρας, αἰρισκόμενοι εἰς ἐκλογικήν περιοδείαν εἰς μέρη της πόλεως μέρη. Δυνάμεθα νά σᾶς φέρωμεν ἐκεῖθεν την διαβεβαίωσιν, ὅτι ὁ συνδυασμός των Φιλελευθέρων θά ἐπερηφανθῇ. Δέν ἐρχόμεθα πρός ὑμᾶς διά νά ζητήσωμεν τάς ψήφους σας. Γνωρίζομεν ὅτι εἴσθε Δημοκρατικοί και Φιλελεύθεροι και ὅτι και ἄνευ της 1ης Νοεμβρίου τοῦ 1920 και των ἐξ αὐτῆς συμφορῶν, ἡ ψῆφος ἡ ἰδική σας θά ἦτο εἰς τό μέρος ἡμῶν. Μας συνέδεσαν ἄλλως τε κοινοί πόθοι, κοινά ἐθναικά ἐθνικά, κοινοί ἀγῶνες, κοιναί ἀνησυχίαι και κοιναί ὀδύναι, μετά την ἐπελθοῦσαν ἐθνικήν καταστροφήν.

Μετά την συμφοράν ἐκείνην, ἡμεῖς οἵτινες εἴχομεν ὀνειροπολήσει νά σᾶς ἐπισκεφθῶμεν εἰς τάς ἑστίας σας, κομίζοντες την σωτηρίαν της ἐθνικης ἐλευθερίας, συνεπείβημεν ψυχικῶς, διότι οὐδέποτε ἐφαντάσθημεν ὅτι θά ἐβλέπομεν την δυστυχίαν της ἐκριζώσεώς σας, ὅτι θά ἐλθατέ σεῖς πρός ἡμᾶς, ἐρείπια ἐθνικά και ἀτομικά. Ἡμεῖς, μέ ἀνοικτάς ἀγκάλας σᾶς ἐδεχθημεν και ἐπροσπαθήσαμεν νά ἀπουλώσωμεν τάς πληγάς σας. Ἐννοοῦμεν βαθύτατα τό μέγεθος της ὑποχρεώσεως της ἱερᾶς ἀπέναντι τοῦ προσφυγικοῦ κόσμου. Ἀλλά καταναοοῦμεν συγχρόνως πόσον δύσκολος εἶνε ἡ ταχεῖα πραγματοποίησις των δικαιοτάτων πόθων τοῦ προσφυγικοῦ κόσμου. Ἐργαζόμεθα πρός τοῦτο χωρίς νά σᾶς δίδωμεν ψευδεῖς ὑποσχέσεις. Σεῖς δύνασθε νά διακρίνετε ποῦ εἶνε τό ψεῦδος και ποῦ εἶνε ἡ ἀλήθεια, ποῦ κεῖται ἡ κατασκοπή και ποῦ ἡ μισοσυλλαμβανόμενα προβλήματα τοῦ προσφυγικοῦ κόσμου εἶνε γνωστά. Τό πρόβλημα της ἀστικῆς ἀποκαταστάσεως, της ὁριστικῆς στεγάσεως, της γεωργικῆς ἀποκαταστάσεως, τό πρόβλημα της ἀποζημιώσεως των ραγιάδων, των Ἑλλήνων ἀλλοτε ὀθωμανῶν ὑπηκόων, οἵτινες ἐξεριζώθησαν ἐκ Τουρκίας ἐγκαταλιπόντες ἐκεῖ πάντα τά ἀγαθά των και εἰς οὓς ἀνῆκουν αἱ ἐν Ἑλλάδι μουσουλμανικαί περιουσίαι, τό πρόβλημα της ἀποζημιώσεως των Ἑλλήνων ὑπηκόων. Τά ὀγκωδέστερα προβλήματα εἶναι αὐτά τοῦ προσφυγικοῦ κόσμου, χωρίς νά λησμονήσω τις ἄπειρα ἄλλα. Ἡ παράταξις ἡ Δημοκρατική ἐπιθυμεῖ κατά μέγα μέρος νά ἐνισχύσῃ τόν κ. Βενιζέλον εἰς τό κοπιῶδες και ἀναθεθῶσ ἔργον, τό ὁποῖον τῶν ἀναμένει, παρ' ὅλον ὅτι μέγα ἦβη σμῆνα των προσφυγικῶν προβλημάτων ἐτέθη εἰς τήν [illegible] της

Εικόνα 42: Νεολόγος 17/8/1928, Αρ. Φ. 226, Φιλελεύθεροι υποψήφιοι στους προσφυγικούς συνοικισμούς της Πάτρας.

Μια μέρα πριν τις εκλογές, ο τοπικός Τύπος έκανε τη τελευταία του προσπάθεια να πείσει τους εναπομείναντες αναποφάσιστους εκλογείς για τη σημασία της ψήφου τους και τη παράταξη που θα έπρεπε να ψηφίσουν. Πρώτα ο Τηλέγραφος, με κάθε τρόπο κατεδείκνυε ότι η ψήφος του λαού πρέπει να είναι ενάντια στους βενιζελικούς. Μάλιστα, στο ανώτερο μέρος του φύλλου, πάνω ακόμα και από το όνομα της εφημερίδας, κάνει έκκληση σε όλους τους Έλληνες πολίτες σε προσωπικό ύφος σημειώνοντας: «Πατάξτε αύριον δια της τιμίας ψήφου σας τους καπήλους της πατρίδος σας, τους εκμεταλλευτάς του ιδρώτος σας, τους περιφρονητάς της ελευθερίας σας, τους καταλύτας της θρησκείας και της γλώσσης, τους βενιζελικούς υποψηφίους.». όπως γίνεται εμφανές, θέτει στο προσκήνιο όλα τα ζητήματα που έχουν απασχολήσει το έθνος και κατηγορεί εμφανώς το Κόμμα των Φιλελευθέρων για όλα τα δεινά. Η συγκεκριμένη τοποθέτηση στο συγκεκριμένο σημείο της σελίδας, δείχνει τη μεγάλη σημασία που έχει για την εφημερίδα η μη ψήφιση των Φιλελευθέρων και η ενίσχυση των Λαϊκών. Στη συνέχεια, παρατίθενται τα λόγια του αρχηγού του λαϊκού συνδυασμού στη Πάτρα, Γεωργίου Στρέιτ, ο οποίος τονίζει ότι το καθεστωτικό ζήτημα που είχε ανακύψει στη προεκλογική περίοδο, είναι ανεξάρτητο κομματικών ανταγωνισμών, θέλοντας να ανοίξει τη πόρτα του Λαϊκού Κόμματος σε όλους τους ψηφοφόρους που σκέφτονταν αν θα τους στήριζαν εξαιτίας της μη ξεκάθαρης δήλωσης τους για τη στήριξη του πολιτεύματος. Κλείνει το άρθρο του, με τη πίστη ότι ο λαός θα θυμηθεί ποιος τον έπληξε βαριά τα προηγούμενα χρόνια και να τον καταδικάσει για να κερδίσει ξανά την ελευθερία του. στο αριστερά μέρος του πρωτοσέλιδου του Τηλέγραφου, βλέπουμε ένα ακόμη άρθρο, αυτή τη φορά από τον Λουκά Κανακάρη Ρούφο, που καταδικάζει τη πολιτική των Φιλελευθέρων τα προηγούμενα χρόνια, υποστηρίζοντας ότι έκαναν σκανδαλώδη ρουσφέτια, ενώ σαν επικεφαλίδα του άρθρου τοποθετείται η φράση «η ηθική κατάπτωσης των βενιζελικών». Έπειτα, παρουσιάζεται η έντονη εκδήλωση θαυμασμού και υποστήριξης προς τον Γεώργιο Στρέιτ, καθώς στο Ι. Ν. Αγίου Διονυσίου και στον Ι. Ν. Αγίου Δημητρίου που επισκέφτηκε τη προηγούμενη ημέρα, άπειρο πλήθος κόσμου τον υποδεχόταν, του έσφιγγε το χέρι και φώναζε συνθήματα υπέρ του και υπέρ του συνδυασμού των Λαϊκών, καθιστώντας την ήττα των Φιλελευθέρων πρωτοφανή. Τέλος, αναφορά χρειάζεται να γίνει στα πλαίσια με τα ονόματα των υποψηφίων με το Λαϊκό Συνδυασμό Πατρών και Ηλείας που βρίσκονται στο κέντρο του πρωτοσέλιδου, τα οποία από την ημέρα που ανακοινώθηκαν οι υποψήφιοι στις δύο αυτές περιοχές, βρίσκουν πάντα χώρο στο πρωτοσέλιδο, ώστε να γνωρίζει ο αναγνώστης ποια πρόσωπα να ψηφίσει.

ΕΛΛΗΝΕΣ ΠΟΛΙΤΑΙ: *Πατάξατε αὐριον διὰ τῆς λιμᾶς ψήφου σας τοὺς καυχήμονας τῆς πατρίδος σας, τοὺς ἐκμεταλλευτὰς τοῦ ἰδρῶτος σας τοὺς ἀεριφρονητὰς τῆς ἐλευθερίας σας, τοὺς καταλυτὰς τῆς θρησκείας καὶ τῆς γλώσσης, τοὺς βενιζελικοὺς ὑποψηφίους.*

ΠΑΤΡΑΙ
ΕΤΟΣ Γ'. ΑΡΙΘ. 3667
ΤΡΙΩΒΙΑ ΚΑΙ ΤΗΛΕΓΡΑΦΕΙΑ
Ὁδὸς Μορέως 98

ΤΗΛΕΓΡΑΦΟΣ

ΣΑΒΒΑΤΟΝ
18
ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1928
Φλώρου γράτσας

ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ ΔΡ. ΜΙΑ

Ο κ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΡΕΪΤ ΟΜΙΛΕΙ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΑΟΝ

ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΤΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ ΕΙΝΑΙ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΝ ΚΟΜΜΑΤΙΚΩΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΩΝ

ΑΥΡΙΟΝ Ο ΛΑΟΣ ΘΑ ΠΑΤΑΞΗ ΤΟΥΣ ΠΛΗΞΑΝΤΑΣ ΒΑΡΕΩΣ ΑΥΤΟΝ

"Οπως ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς ἐπημείωσ, ὁ προεκλογικὸς ἀγὼν δὲν εἶναι ἀγὼν καθιερωτικός, οὐδ' ἐπετράπησαν εἰς μίαν τῶν κομματικῶν παρατάξεων νὰ κατορθώσῃ τὸ ζήτημα τοῦτο εἰς τὸ πεδίον τῶν συνήθων πολιτικῶν διαμαχῶν. Γνωρίζει καὶ ὁ κύριος Βενιζέλος ὅτι περὶ οἱουδήποτε πολιτεύματος καὶ ἂν πρόκειται, τοῦτο ἀποκριτήριος δέον νὰ ἦναι ἀνεξάρτητον κομματικῶν ἀντωνυμιῶν ἵνα δύναται νὰ ἰσχύσῃ.

Τὴν συνταγματικὴν βασιλείαν ζητεῖ ἐξ ἐνστίκτου καὶ ἐκ βαθείας ἐκφάσεως ὁ Ἑλληνικὸς λαός, ὅτε μὲ ἐπείσεν ἀπολύτως ἡ σύρτοσις μετ' αὐτοῦ τελευταία ἐπιφή. Ἀλλ' ἐκ τοῦ σύντομου αἰσθήματος ἔνεκα ὅτι μόνον σύσκοπος δὲ ἀποκατάστησι τὸ πολίτευμα εἶον αὐτὸς τὸ θέλει. Τὸ προεκλογικὸν ἀγώνες πειπῆς εἶναι ἡ ἐπαναφορὰ τῆς τάξεως, τῆς νομιμότητος καὶ τῆς ἡσυχίας ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πατρίδι. Ἡ ἀναστάθωσις τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων «ἐφάρμοσε τὸ ἀντίθετον συγκρότημα, ἡ ἐπαναφορὰ τῆς μεταξὺ τῶν πολιτῶν εἰρήνης καὶ γαλήνης, ἀποτρεπομένης πᾶσαν παρόμοιον θέαν.

Πρέπει νὰ σκύψῃ πᾶσα ἐκμεταλλεύσεως καὶ τοῦ ἀγῶνος τούτου καὶ τῶν Ἑλλήνων πολιτῶν εἶτε ὅπως αὐτοὶ γαγνωσίζ εἶνε ἔξοδον ἐλεύθερος. Τοιοῦτον ἐβοσκίζαν κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ κατὰ καιροὺς καὶ κατὰ τοὺς ὁπλίμων δὲν φασῶν ἐπικλήσεων, παραπλανώσεις καὶ αὐτὸς τοὺς ξένους, καὶ μέχρι σήμερον ὑπὸ παντοίας ἐκνοίας προσχήματα. Τυφλομάχησαν ἀπὸ τοῦ πάθους, ἔφθασαν μέχρις ἐξευτώσεως πολιτικῶν ἀντιπάλων καὶ μέχρι κατασυκοφαντήσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, γνωζοντες ἀποτρεπτικὸν τῆς παγκοσμίου συνειδήσεως διὰ τὸ τελεσθέντα ἐγκληματογράμματα.

Ἀλλ' ὅπως πάντοτε, ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοιαῦται μέθοδοι παρήγαγον τὸ ἀντίθετον τοῦ ἀπεγκυμονήσου ἀποτελέσματος. Ἡ ἰδέα, τῆς ὁποίας ἐζητήθη ἡ ἐξαφάνισις, ἐπιβεβαιώθη καὶ ἐστηρίχθη γιγαντιαίως ἐν τῇ Λαϊκῇ ψυχῇ. Ἡ ψῆφος τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ θὰ ἀποδείξῃ αὐριον δὲν γνωρίζει νὰ πατάξῃ τοὺς τόσον θρασεῖς πλήξαντας τοῦτον καὶ θὰ ἐπιβράβευσῃ αὐτούς.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΡΕΪΤ

Η ΚΡΙΣΙΣ ΚΑΤΑΝΕΥΕΙ ΤΗΝ ΚΕΦΑΛΗΝ

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΣΚΑΝΔΑΛΩΔΩΝ ΡΟΥΣΦΕΤΙΩΝ

ΠΟΙΟΙ ΕΙΡΓΑΣΘΗΣΑΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

ΤΟ ΣΚΑΝΔΑΛΟΝ ΤΗΣ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΕΩΣ ΔΙΑ ΤΟΥ ΚΟΝΣΟΡΤΙΟΥΜ

ΔΙΔΑΣΚΕΙ ΤΟΥ κ. ΑΝΤΩΝ ΑΝΔΡΕΑΚΟΥ ΡΟΥΦΟΥ

Φίλε Κύριε Διευθυντά

Ὁ κ. Κανσν. Γιάτε, ἐπιχείρησε νὰ ἀναπτύξῃ ὅτε σαφῆ καὶ θετικὴ κατηγορία δημοσίᾳ περὶ ἀνρίκων μεθόδων πολιτευόμενων τῆς ἐποχῆς μας, αἱ ὁποῖαι ἐξαχρείωσαν τὴν κοινωνίαν καὶ ἐξευελίζουν τὸ κυρίαρχον λαϊκὸν πολίτευμα.

Δίκαιον, ὡς εἶπεν, ἀνησυχοῦσι ἀνησυχίαν τῆς σαφοῦς καταγγελίας περὶ συνεβαλῶν συνομοσιῶν ὑπ' ὀλίγων ἀτόμων καὶ σκανδάλων διὰ τὰ ὁποῖα ἔχουν οἱ πολίται δικαίωμα χαρᾶς νὰ χρεώζωνται νὰ ἀποδοκίμασον διὰ τοῦτο τὴν συνείδησίν των, οὐδὲν λέγει ὅ κ. Γιάτεσης καὶ προσπαθεῖται ὁ συγγρὸς δὲν τὸν κατηγόρησα διότι ἔκαμε ἔργα! Ἔχω σαφῆς ἔγνωμα ὅτι δυνατὸν μεταξύ μας ἀνθρώπους ἔχοντες τὰ προσόντα νὰ ἐπιχειρήσουν διὰ τῆς εὐθείας ὁδοῦ.

Ἐὰν ἔλεικαν τὰ σκάνδαλα πλουσιοπαροχῶν φίλων καὶ οἱ ἐξευτελισμοὶ τῆς προσωπικῆς ἐκκαιτείας, πρᾶτος ἐγὼ θὰ ἐσήγορον δημοσίᾳ τὰ ἔργα διὰ τὰ ὁποῖα ἐφρονεύει ὁ κ. Γιάτεσης τὰ γέγονα.

Ἀλλὰ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐπιτρέψῃ τοῦ κ. Γιάτεση ἀποτελεῖ ἀσεβῆ ἐπιχείρησιν κατ' ἐμοῦ ἐκ τῶν ὁποίων ἔχουν οἱ πολίται δικαίωμα χαρᾶς νὰ χρεώζωνται νὰ ἀποδοκίμασον διὰ τοῦτο τὴν συνείδησίν των, οὐδὲν λέγει ὅ κ. Γιάτεσης καὶ προσπαθεῖται ὁ συγγρὸς δὲν τὸν κατηγόρησα διότι ἔκαμε ἔργα!

Ἔχω ὑφ' ὄψει ἐκείνης τὴν ἐπ' ἐσόδου μου δίκη, περιεχομένου ὡς ἐφεξῆς συγκεκριμένου εἰς παραπονῆς ἐκλογὴν τὴν ἐπαρχίαν ἀκολουθοῦσαν ἀπὸ ἀρχάτος καὶ ἀναπόφευκτα διὰ τοῦτο πολίται ἐκκαιτείας διὰ τὴν ἐκθέσεις ἀδοῦ.

Ἐὰν ἔλεικαν τὰ σκάνδαλα πλουσιοπαροχῶν φίλων καὶ οἱ ἐξευτελισμοὶ τῆς προσωπικῆς ἐκκαιτείας, πρᾶτος ἐγὼ θὰ ἐσήγορον δημοσίᾳ τὰ ἔργα διὰ τὰ ὁποῖα ἐφρονεύει ὁ κ. Γιάτεσης τὰ γέγονα.

Ἀλλὰ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐπιτρέψῃ τοῦ κ. Γιάτεση ἀποτελεῖ ἀσεβῆ ἐπιχείρησιν κατ' ἐμοῦ ἐκ τῶν ὁποίων ἔχουν οἱ πολίται δικαίωμα χαρᾶς νὰ χρεώζωνται νὰ ἀποδοκίμασον διὰ τοῦτο τὴν συνείδησίν των, οὐδὲν λέγει ὅ κ. Γιάτεσης καὶ προσπαθεῖται ὁ συγγρὸς δὲν τὸν κατηγόρησα διότι ἔκαμε ἔργα!

Ἔχω ὑφ' ὄψει ἐκείνης τὴν ἐπ' ἐσόδου μου δίκη, περιεχομένου ὡς ἐφεξῆς συγκεκριμένου εἰς παραπονῆς ἐκλογὴν τὴν ἐπαρχίαν ἀκολουθοῦσαν ἀπὸ ἀρχάτος καὶ ἀναπόφευκτα διὰ τοῦτο πολίται ἐκκαιτείας διὰ τὴν ἐκθέσεις ἀδοῦ.

Ἐὰν ἔλεικαν τὰ σκάνδαλα πλουσιοπαροχῶν φίλων καὶ οἱ ἐξευτελισμοὶ τῆς προσωπικῆς ἐκκαιτείας, πρᾶτος ἐγὼ θὰ ἐσήγορον δημοσίᾳ τὰ ἔργα διὰ τὰ ὁποῖα ἐφρονεύει ὁ κ. Γιάτεσης τὰ γέγονα.

Ἀλλὰ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐπιτρέψῃ τοῦ κ. Γιάτεση ἀποτελεῖ ἀσεβῆ ἐπιχείρησιν κατ' ἐμοῦ ἐκ τῶν ὁποίων ἔχουν οἱ πολίται δικαίωμα χαρᾶς νὰ χρεώζωνται νὰ ἀποδοκίμασον διὰ τοῦτο τὴν συνείδησίν των, οὐδὲν λέγει ὅ κ. Γιάτεσης καὶ προσπαθεῖται ὁ συγγρὸς δὲν τὸν κατηγόρησα διότι ἔκαμε ἔργα!

Σήμερον τὴν 10 1)2 μ.μ. εἰς τὸ Ἐκλογικὸν Κέντρον τοῦ Λαϊκοῦ συνδυασμοῦ θὰ ὁμιλήσουν, ἀναπτύσσοντες τὴν σημαίαν τῆς αὐριανῆς ἐκλογῆς ὁ κ. Γεώργιος Στρεῖτ καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τοῦ συνδυασμοῦ.

ΑΛΛΑΓΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΗΣ ΓΡΑΜΜΗΣ ΑΘΗΝΩΝ-ΠΑΤΡΩΝ

Ἀπὸ τὴν 1ην Σεπτεμβρίου ἡ ἀεροπορικὴ γραμμὴ Ἀθηνῶν-Πατρῶν θὰ ἐκτελῆται ὡς ἑξῆς:

Ἀναχώρησις ἐκ Πατρῶν 7 π.μ. Ἄφιξις εἰς Ἀθήνας 8 π.μ.
Ἀναχώρησις ἐξ Ἀθηνῶν 8 π.μ. Ἄφιξις εἰς Πάτρας 9 π.μ.

ΑΛΛΑΓΗ ΤΟΥ ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΟΥ ΤΗΣ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΗΣ ΓΡΑΜΜΗΣ ΠΑΤΡΩΝ-ΚΕΡΚΥΡΑΣ

Ἀπὸ τὴν 1ην Σεπτεμβρίου ἡ ἀεροπορικὴ γραμμὴ Πατρῶν-Κερκύρας θὰ ἐκτελῆται ὡς ἑξῆς:

Ἀναχώρησις ἐκ Πατρῶν 7 π.μ. Ἄφιξις εἰς Κέρκυραν 8 π.μ.
Ἀναχώρησις ἐκ Κερκύρας

να μην προκαλεί τον αναγνώστη σε ιδιαίτερη συναισθηματική φόρτιση υπέρ κάποιου κόμματος, η εξέλιξη όμως του άρθρου τον φέρνει μπροστά σε ένα μεγάλο δίλλημα, το οποίο ο συντάκτης το αναπτύσσει με μεγάλη λεπτομέρεια και βεβαιότητα. Αυτά τα χαρακτηριστικά, κάνουν όποιον διαβάζει το άρθρο να επηρεάζεται εντόνως και αυτό γιατί, τον θέτει μπροστά σε δύο κρίσιμα ερωτήματα. Το ένα ερώτημα είναι, εάν ο αναγνώστης επιθυμεί την επάνοδο του στη μεγαλειώδη περίοδο του 1910-1913, όπου η ζωή, η τιμή και η περιουσία του καθενός ήταν σεβαστή και το κράτος μπορούσε να λειτουργεί με ισονομία και ανεμπόδιστα. Εάν επιθυμούσε κάποιος όλα τα παραπάνω δεν είχε να πράξει κάτι άλλο από το να υποστηρίξει τους Φιλελευθέρους, οι οποίοι είχαν ασκήσει επιτυχημένα στο παρελθόν την ίδια πολιτική. Στην αντίθετη περίπτωση, το δεύτερο ερώτημα ήταν, εάν ο αναγνώστης επιθυμούσε να επανέλθει ο τόπος στη θλιβερή περίοδο της αναρχίας, της χαλαρώσεως της κρατικής λειτουργίας, της κακοδιοίκησης, της καθεστωτικής ανησυχίας και των εμφύλιων ερίδων, αν θέλει να γίνεται «έρμαιο του κάθε κακοποιού που θα δρα και θα βασιλεύει» αν θέλει να βρίσκεται σε μόνιμη αμφιβολία για το αύριο, τότε αυτό που έχει να κάνει είναι να στηρίξει την αντιβενιζελική παράταξη. Γιατί, όπως ισχυρίζεται, τον έφερε σε αυτή τη θέση προ ολίγων ετών και εάν επικρατήσει στις εκλογές θα επαναφέρει την ίδια πολιτική. Ο αρθρογράφος σε αυτό το σημείο δεν αναφέρει καν το όνομα της αντίπαλης παρατάξεως με σκοπό να μείνει στο μυαλό του αναγνώστη μόνο το όνομα του Κόμματος των Φιλελευθέρων. Και αφότου δημιούργησε στον αναγνώστη εκ διαμέτρου αντίθετα συναισθήματα, κλείνοντας τον θέτει προ των ευθυνών του για να αποφασίσει. Τον καλεί να κάνει το καθήκον του. Ακόμα, στο πρωτοσέλιδο αυτό, όπως και στο αντίστοιχο του Τηλεγράφου, τοποθετούνται σε κεντρική θέση, σε μεγάλα και ευκρινή πλαίσια τα ονόματα των υποψηφίων με τον συνδυασμό των Φιλελευθέρων στην επαρχία Πατρών και Ηλείας, για να ενημερώσουν το λαό ποιους θα πρέπει να ψηφίσουν, πλαίσια τα οποία τοποθετούνται σε κάθε πρωτοσέλιδο της εφημερίδας από τη στιγμή που ανακοινώθηκε η σύσταση του συνδυασμού.

***Εικόνα 44**: Νεολόγος 18/8/1928, Αρ. Φ. 227, Συνδυασμοί Φιλελευθέρων σε Πάτρα και Ηλεία.*

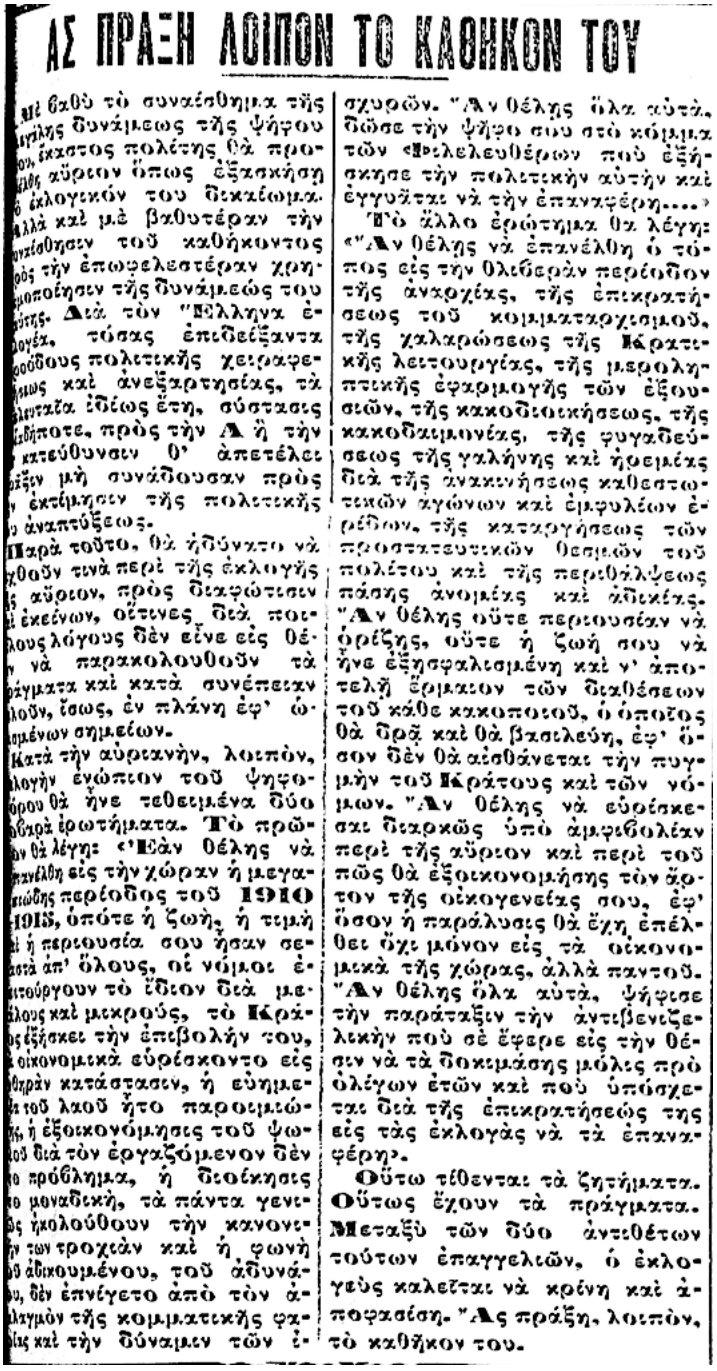

ΑΣ ΠΡΑΞΗ ΛΟΙΠΟΝ ΤΟ ΚΑΘΗΚΟΝ ΤΟΥ

...μὲ βαθὺ τὸ συναίσθημα τῆς ...ογίας δυνάμεως τῆς ψήφου ...ου, ἕκαστος πολίτης θὰ προ... ...ῆλθε αὔριον ὅπως ἐξασκήσῃ ...ὸ ἐκλογικόν του δικαίωμα. ...λλὰ καὶ μὲ βαθυτέραν τὴν ...υναίσθησιν τοῦ καθήκοντος ...ρὸς τὴν ἐπωφελεστέραν χρη... ...ιοποίησιν τῆς δυνάμεώς του ...ύτης. Διὰ τὸν Ἕλληνα ἐ... ...λογέα, τόσας ἐπιδεξάντα ...ροόδους πολιτικῆς χειραφε... ...ήσεως καὶ ἀνεξαρτησίας, τὰ ...λευταῖα ἰδίως ἔτη, σύστασις ...αθήποτε, πρὸς τὴν Α ἢ τὴν ...κατεύθυνσιν θ' ἀπετέλει ...ρᾶξιν μὴ συνάδουσαν πρὸς ...ν ἐκτίμησιν τῆς πολιτικῆς ...υ ἀναπτύξεως.

Παρὰ τοῦτο, θὰ ἠδύνατο νὰ ...χθοῦν τινὰ περὶ τῆς ἐκλογῆς ...ῆς αὔριον, πρὸς διαφώτισιν ...ῶν ἐκείνων, οἵτινες διὰ ποι... ...λους λόγους δὲν εἶνε εἰς θέ... ...ν νὰ παρακολουθοῦν τὰ ...ράγματα καὶ κατὰ συνέπειαν ...λοῦν, ἴσως, ἐν πλάνῃ ἐφ' ὡ... ...μένων σημείων.

Κατὰ τὴν αὐριανὴν, λοιπὸν, ...λογὴν ἐνώπιον τοῦ ψηφο... ...όρου θὰ ἦνε τεθειμένα δύο ...ιζικὰ ἐρωτήματα. Τὸ πρῶ... ...ον θὰ λέγῃ: «Ἐὰν θέλῃς νὰ ...πανέλθῃ εἰς τὴν χώραν ἡ μεγα... ...ιώδης περίοδος τοῦ 1910 ...1915, ὁπότε ἡ ζωή, ἡ τιμὴ ...αὶ ἡ περιουσία σου ἦσαν σε... ...ασταὶ ἀπ' ὅλους, οἱ νόμοι ἐ... ...ιτούργουν τὸ ἴδιον διὰ με... ...άλους καὶ μικρούς, τὸ Κρά... ...ος ἐξήσκει τὴν ἐπιβολήν του, ...ὰ οἰκονομικὰ εὑρίσκοντο εἰς ...θηρὰν κατάστασιν, ἡ εὐημε... ...ία τοῦ λαοῦ ἦτο παροιμιώ... ...ης, ἡ ἐξοικονόμησις τοῦ ψω... ...οῦ διὰ τὸν ἐργαζόμενον δὲν ...ο πρόβλημα, ἡ διοίκησις ...ο μοναδικὴ, τὰ πάντα γενι... ...ὸς ἠκολούθουν τὴν κανονι... ...ὴν τῶν τροχιῶν καὶ ἡ φωνὴ ...οῦ ἀδικουμένου, τοῦ ἀδυνά... ...του, δὲν ἐπνίγετο ἀπὸ τὸν ἀ... ...λαγμὸν τῆς κομματικῆς φα... ...ίας καὶ τὴν δύναμιν τῶν ἐ... σχυρῶν. Ἂν θέλῃς ὅλα αὐτὰ, δῶσε τὴν ψῆφο σου στὸ κόμμα τῶν «Φιλελευθέρων» ποὺ ἐξήσκησε τὴν πολιτικὴν αὐτὴν καὶ ἐγγυᾶται νὰ τὴν ἐπαναφέρῃ....»

Τὸ ἄλλο ἐρώτημα θὰ λέγῃ: «Ἂν θέλῃς νὰ ἐπανέλθῃ ὁ τόπος εἰς τὴν ὀλιβερὰν περίοδον τῆς ἀναρχίας, τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ κομματαρχισμοῦ, τῆς χαλαρώσεως τῆς Κρατικῆς λειτουργίας, τῆς μεροληπτικῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἐξουσιῶν, τῆς κακοδιοικήσεως, τῆς κακοδαιμονίας, τῆς φυγαδεύσεως τῆς γαλήνης καὶ ἠρεμίας διὰ τῆς ἀνακινήσεως καθεστωτικῶν ἀγώνων καὶ ἐμφυλίων ἐρίδων, τῆς καταργήσεως τῶν προστατευτικῶν θεσμῶν τοῦ πολίτου καὶ τῆς περιθάλψεως πάσης ἀνομίας καὶ ἀδικίας. Ἂν θέλῃς οὔτε περιουσίαν νὰ ὁρίζῃς, οὔτε ἡ ζωή σου νὰ ἦνε ἐξησφαλισμένη καὶ ν' ἀποτελῇ ἔρμαιον τῶν διαθέσεων τοῦ κάθε κακοποιοῦ, ὁ ὁποῖος θὰ δρᾷ καὶ θὰ βασιλεύῃ, ἐφ' ὅσον δὲν θὰ αἰσθάνεται τὴν πυγμὴν τοῦ Κράτους καὶ τῶν νόμων. Ἂν θέλῃς νὰ εὑρίσκεσαι διαρκῶς ὑπὸ ἀμφιβολίαν περὶ τῆς αὔριον καὶ περὶ τοῦ πῶς θὰ ἐξοικονομήσῃς τὸν ἄρτον τῆς οἰκογενείας σου, ἐφ' ὅσον ἡ παράλυσις θὰ ἔχῃ ἐπέλθει ὄχι μόνον εἰς τὰ οἰκονομικὰ τῆς χώρας, ἀλλὰ παντοῦ. Ἂν θέλῃς ὅλα αὐτὰ, ψήφισε τὴν παράταξιν τὴν ἀντιβενιζελικὴν ποὺ σὲ ἔφερε εἰς τὴν θέσιν νὰ τὰ δοκιμάσῃς μόλις πρὸ ὀλίγων ἐτῶν καὶ ποὺ ὑπόσχεται διὰ τῆς ἐπικρατήσεώς της εἰς τὰς ἐκλογὰς νὰ τὰ ἐπαναφέρῃ».

Οὕτω τίθενται τὰ ζητήματα. Οὕτως ἔχουν τὰ πράγματα. Μεταξὺ τῶν δύο ἀντιθέτων τούτων ἐπαγγελιῶν, ὁ ἐκλογεὺς καλεῖται νὰ κρίνῃ καὶ ἀποφασίσῃ. Ἂς πράξῃ, λοιπὸν, τὸ καθῆκον του.

***Εικόνα 45**: Νεολόγος 18/8/1928, Αρ. Φ. 227, «Ας πράξει λοιπόν το καθήκον του».*

Η 19η Αυγούστου έφτασε. Η ημέρα των εκλογών που θα έκρινε το πολιτικό σκηνικό για τα επόμενα τέσσερα χρόνια. Στο πρωτοσέλιδο του Τηλέγραφου για ακόμα μία φορά ερχόμαστε αντιμέτωποι με τη σκληρή κριτική ενάντια στους Φιλελευθέρους, στους οποίους ζητά ευθέως από το λαό να μαυρίσει, για την τιμή του και τη τιμή της πατρίδας του. Ένα κείμενο ευθεία επίθεση στο Βενιζέλο, τον οποίο χαρακτηρίζει ποικιλοτρόπως, όπως βδελυρό, μέγα αγύρτη, ειδεχθή δολοφόνο, απατεώνα, ο οποίος έχει επιστρέψει στη χώρα με άτιμες διαθέσεις να συντρίψει τα θεμέλια της πολιτείας,

να κουρελιάσει το Σύνταγμα, να στραγγαλίσει την ηθική, να κατασπιλώσει την τιμή του Έλληνα. Απευθύνεται προσωπικά στο κάθε Έλληνα, ζητώντας του να μη λιποψυχήσει και να μαυρίσει στη κάλπη απολύτως όλους τους υποψήφιους που αναγράφονται στα ψηφοδέλτια των Φιλελευθέρων. Σε κάθε άλλη περίπτωση, όπως αναφέρει, θα είναι ο ίδιος υπαίτιος όλων των συμφορών που θα ακολουθήσουν. Το συγκεκριμένο άρθρο, με τις τόσο έντονες εικόνες που μεταφέρει νοερά στον αναγνώστη, εκτός από το αίσθημα ευθύνης που προσπαθεί να του καλλιεργήσει, δημιουργεί και ένα αίσθημα φόβου, το οποίο ενδεχομένως λειτουργήσει ενισχυτικά την ώρα της ψήφου και οδηγηθεί στην υπερψήφιση των Λαϊκών. Αποτελεί πάντως σε κάθε περίπτωση κείμενο ωδή στο συναίσθημα του αναγνώστη, την ύστατη στιγμή προ των εκλογών.

ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ ΔΡ. ΜΙΑ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΤΙΜΗΝ ΜΑΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΤΙΜΗΝ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ ΜΑΣ ΜΑΥΡΟ ΣΤΟΥΣ ΒΕΝΙΖΕΛΙΚΟΥΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΕ ΛΑΕ,

Ὁ βδελυρὸς ἄνθρωπος, ὁ ἀπεμπολητὴς παντὸς ἠθικοῦ νόμου, ἐπελθὼν καὶ πάλιν μαινόμενος εἰς τὴν Ἑλλάδα. μὲ τὰς ἀτίμους διαθέσεις καὶ ἐμπνεύσεις, αἵτινες πάντοτε κατηύθυναν τας πράξεις του, ἠθέλησε νὰ περιβάλῃ διὰ τῆς νομιμοφανείας τὴν ἐπέλευσίν του

Συντρίβων τὰ οὐσιαστικὰ καὶ τυπικὰ θεμέλια τῆς πολιτείας, καταμωλωπίζων τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ἠθικήν, κουρελιζων τὸ Σύνταγμα καὶ παρασύρων τὸν ἀνώτατον ἄρχοντα εἰς τὰ κατὰ τοῦ πολιτεύματος καὶ τῶν κοινοβουλευτικῶν θεσμῶν ἐγκλήματά του, διέλυσε τὴν Βουλὴν καὶ προεκήρυξεν ἐκλογάς.

Τὰς ἐκλογὰς αὐτὰς διεξάγει αὐτὸς καὶ προσπαθεῖ διὰ παντὸς τρόπου νὰ τὰς κερδίσῃ. Εἶναι τοῦτο τὸ ἀτομικόν του συμφέρον. Σήμερον εἶναι ἡ ἡμέρα τῶν ἐκλογῶν.

ΕΛΛΗΝΙΚΕ ΛΑΕ,

Ὑπῆρξες πάντοτε τίμιος καίτοι ὁ βδελυρὸς ἄνθρωπος ἠθέλησεν ἐπανειλημμένως νὰ σὲ ἀτιμάσῃ.

Ὑπῆρξες πάντοτε ἠθικός, καίτοι ὁ μέγας ἀγύρτης ἠθέλησεν ἐπανειλημμένως νὰ σοῦ σπαράξῃ τὴν ἠθικήν, νὰ σοῦ στραγγαλίσῃ τὴν ἀρετήν, νὰ σοῦ κατασπιλώσῃ τὴν τιμήν.

ΕΛΛΗΝΙΚΕ ΛΑΕ,

Τὸν ἀγύρτην αὐτόν, τὸν βδελυρὸν αὐτόν, τὸν ἀτιμάσαντά σε αὐτόν, τὸν σπαράξαντα τὴν ἠθικήν σου, τὸν στραγγαλίσαντα τὴν ἐλευθερίαν σου, τὸν κατασπιλώσαντα τὴν τιμήν σου, ἅρπαξέ τον σήμερον εἰς τὰ τίμια χέρια σου, σπάραξέ τον, στραγγάλισέ τον μὲ τὸν χάρτινον ἀλλὰ παντοδύναμον καὶ γραν-

τώδη βρόγχον τοῦ ψηφοδελτίου καὶ ἀπόρριψέ τον πρὸ τῶν ποδῶν σου πτῶμα ἠθικόν, καὶ ἀνίκανον νὰ σὲ βλάψῃ εἰς τὸ μέλλον.

ΕΛΛΗΝΙΚΕ ΛΑΕ,

Ἡ τύχη σου καὶ ἡ τύχη τῆς Πατρίδος σου, τὴν ὁποίαν μετέβαλεν τὸ ὀψίγαμβρον αἱματοστάλαχτον γεροντίον εἰς χρῆμα, ποῦ ἐνεθυλάκωσεν αὐτὸς καὶ ἡ λιστρικὴ συντροφιά του, εὑρίσκεται σήμερον εἰς τὰ χέρια σου. Τὰ χέρια σου αὐτὰ ὑψωσέ τα ὑπεράνω τοῦ γεροντίου καὶ κατάφερέ τα ὡς βραχῶδεις γρόνθους κατὰ τῆς μιαρᾶς καὶ ἐγκλήματα καὶ φόνους καὶ προδοσίας καὶ ἀτιμίας σκεπτομένης κεφαλῆς του.

ΕΛΛΗΝΙΚΕ ΛΑΕ,

Ἡ τιμία αὐτὴ χειρονομία σου οὔτε ἐπίπονος οὔτε μακροχρόνιος εἶναι. Ὀλίγαι ὧραι ἀρκοῦν καὶ ἡ αὔριον θὰ ἀνατείλῃ εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα ἔργον τῆς σημερινῆς σου χειρονομίας. Ὀλίγαι ὧραι—ἀπ' ἀνατολῆς μέχρι τῆς δύσεως τοῦ σημερινοῦ ἡλίου— ἀρκοῦν διὰ νὰ σφίξῃς μὲ τὰ τίμια χέρια σου, σᾶν ἀπὸ Θεοῦ ἀπεσταλμένος βραχνᾶς, τὸν λαιμὸν τοῦ ἀπαισίου τυράννου σου καὶ νὰ τὸν στραγγαλίσῃς καὶ νὰ ἀπαλλάξῃς σὲ καὶ τὴν Πατρίδα σου καὶ ἀπὸ τὸν μυσαρὸν ἀγελάρχην καὶ ἀπὸ τὴν εἰδεχθῆ ἀγέλην του.

ΕΛΛΗΝΙΚΕ ΛΑΕ,

Σήμερον εἶναι ἡ ἡμέρα σου. Ἂν τὴν ἀφήσῃς νὰ παρέλθῃ ἄπρακτος, ἂν λειποψυχήσῃς πρὸ τῶν καλπῶν, ἂν δὲν μαυρίσῃς ὅλους, **ΑΠΟΛΥΤΩΣ ΟΛΟΥΣ**, ὅσοι ἀναγράφονται εἰς τὰ βενιζελικὰ ψηφοδέλτια, θὰ εἶσαι σὺ ὑπαίτιος τῶν συμφορῶν, τὰς ὁποίας ἀπὸ τὴν αὔριον θὰ ἐξαπολύσῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σου, καὶ ἐπὶ τῆς Πατρίδος, ὁ εἰδεχθὴς δολοφόνος, ὁ βδελυρὸς ἄνθρωπος, ὁ μέγας ἀγύρτης καὶ ἀπατεών

***Εικόνα 46**: Τηλέγραφος 19/8/1928, Αρ. Φ. 3668, «Μαύρο στους Βενιζελικούς».*

Στο πρωτοσέλιδο του Νεολόγου την Κυριακή των εκλογών, ο αναγνώστης έρχεται αντιμέτωπος με ένα άρθρο που φέρει τίτλο «Υπέρ παν άλλο προέχει (το) υπέρτατον συμφέρον της χώρας». Με αυτό το τίτλο, θέλει να δείξει ότι ο λαός πρέπει να ψηφίσει σκεπτόμενος αυτό και μόνο, χωρίς να τον κατευθύνει απευθείας στην υπερψήφιση του Κόμματος των Φιλελευθέρων. Στο κυρίως σώμα του άρθρου, καλεί τους αναγνώστες να προσπεράσουν τα προσωπικά πάθη, τα κενά λόγια και δόγματα και την απατηλή φωνή των πομπωδών θεωριών. Σημασία έχει να οδηγηθεί το κράτος στην ευδαιμονία και σε ένα καλύτερο μέλλον. Σημειώνει, πως η χώρα έχει δοκιμάσει και τις δύο λύσεις και γνωρίζει τα αποτελέσματα της κάθε μιας και ποια είναι η καλύτερη επιλογή που έχει να κάνει. Κλείνει υπογραμμίζοντας, πως ο λαός αυτή τη φορά πρέπει να δώσει το παράδειγμα στους μεταγενέστερους, οι οποίοι όταν θα

κοιτάζουν πίσω στις εκλογές του 1928 δε πρέπει να γράφεται το ίδιο λάθος με εκείνο του 1920.

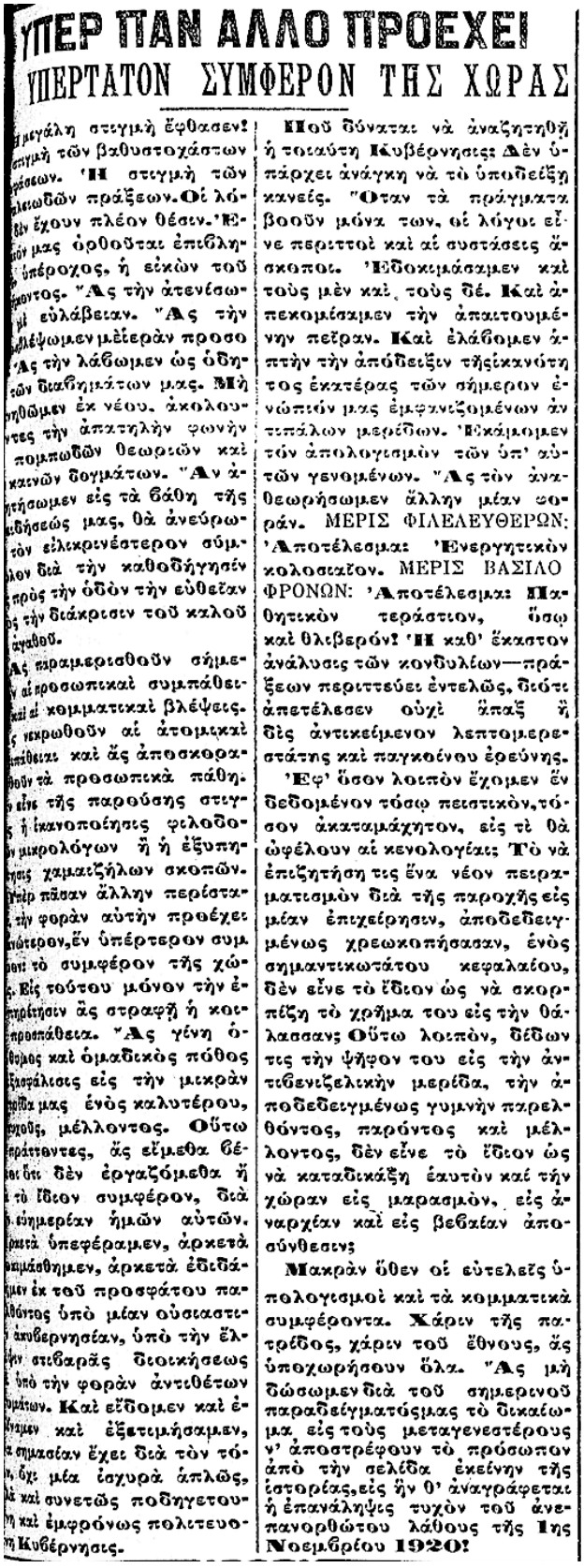

ΥΠΕΡ ΠΑΝ ΑΛΛΟ ΠΡΟΕΧΕΙ

ΥΠΕΡΤΑΤΟΝ ΣΥΜΦΕΡΟΝ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

η μεγάλη στιγμὴ ἔφθασεν! στιγμὴ τῶν βαθυστοχάστων ρέσεων. Ἡ στιγμὴ τῶν πλειωδῶν πράξεων. Οἱ λό- δὲν ἔχουν πλέον θέσιν. Ἐ- ών μας ὁρθοῦται ἐπιβλη- ὑπέροχος, ἡ εἰκὼν τοῦ ήκοντος. Ἂς τὴν ἀτενίσω- μὲ εὐλάβειαν. Ἂς τὴν βλέψωμεν μετέραν προσο Ἂς τὴν λάβωμεν ὡς ὁδη- τῶν διαβημάτων μας. Μὴ ηθῶμεν ἐκ νέου, ἀκολου- ντες τὴν ἀπατηλὴν φωνὴν πομπωδῶν θεωριῶν καὶ καινῶν δογμάτων. Ἂν ἀ- τήσωμεν εἰς τὰ βάθη τῆς μβήσεώς μας, θὰ ἀνεύρω- τὸν εἰλικρινέστερον σύμ- λον διὰ τὴν καθοδήγησίν πρὸς τὴν ὁδὸν τὴν εὐθεῖαν ς τὴν διάκρισιν τοῦ καλοῦ ἀγαθοῦ.

Ἂς παραμερισθοῦν σήμε- ν αἱ προσωπικαὶ συμπάθει- καὶ αἱ κομματικαὶ βλέψεις. ς ἐκριζωθοῦν αἱ ἀτομικαὶ πάθειαι καὶ ἂς ἀποσκορα- θοῦν τὰ προσωπικὰ πάθη. εἶνε τῆς παρούσης στιγ- ς ἡ ἱκανοποίησις φιλοδο- ν μικρολόγων ἢ ἡ ἐξυπη- ήσεις χαμαιζήλων σκοπῶν. ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην περίστα- τὴν φορὰν αὐτὴν προέχει ώτερον, ἓν ὑπέρτερον συμ ον: τὸ συμφέρον τῆς χώ- ς. Εἰς τοῦτο μόνον τὴν ἐ- πρήτησιν ἂς στραφῇ ἡ κοι- προσπάθεια. Ἂς γίνῃ ὁ- θμὸς καὶ ὁμαδικὸς πόθος ξασφάλισις εἰς τὴν μικρὰν τρίδα μας ἑνὸς καλυτέρου, ηχοῦς, μέλλοντος. Οὕτω πράττοντες, ἂς εἴμεθα βέ- ιοι ὅτι δὲν ἐργαζόμεθα ἢ τὸ ἴδιον συμφέρον, διὰ ωμερίαν ἡμῶν αὐτῶν. μετὰ ὑπεφέραμεν, ἀρκετὰ αμάθημεν, ἀρκετὰ ἐδιδά- μεν ἐκ τοῦ προσφάτου πα- λθόντος ὑπὸ μίαν οὐσιαστι- ν ἀκυβερνησίαν, ὑπὸ τὴν ἔλ- ην στιβαρᾶς διοικήσεως ὑπὸ τὴν φορὰν ἀντιθέτων ρμάτων. Καὶ εἴδομεν καὶ ἐ- μεν καὶ ἐξετιμήσαμεν, α σημασίαν ἔχει διὰ τὸν τό- ν, ὄχι μία ἰσχυρὰ ἁπλῶς, λὰ καὶ συνετῶς ποδηγετου- η καὶ ἐμφρόνως πολιτευο- η Κυβέρνησις.

Ποῦ δύναται νὰ ἀναζητηθῇ ἡ τοιαύτη Κυβέρνησις; Δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ τὸ ὑποδείξῃ κανείς. Ὅταν τὰ πράγματα βοοῦν μόνα των, οἱ λόγοι εἶνε περιττοὶ καὶ αἱ συστάσεις ἄσκοποι. Ἐδοκιμάσαμεν καὶ τοὺς μὲν καὶ τοὺς δέ. Καὶ ἀπεκομίσαμεν τὴν ἀπαιτουμένην πεῖραν. Καὶ ἐλάβομεν ἀπτὴν τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἱκανότητος ἑκατέρας τῶν σήμερον ἐνώπιόν μας ἐμφανιζομένων ἀντιπάλων μερίδων. Ἐκάμομεν τὸν ἀπολογισμὸν τῶν ὑπ' αὐτῶν γενομένων. Ἂς τὸν ἀναθεωρήσωμεν ἄλλην μίαν φοράν. ΜΕΡΙΣ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΩΝ: Ἀποτέλεσμα: Ἐνεργητικὸν κολοσσιαῖον. ΜΕΡΙΣ ΒΑΣΙΛΟΦΡΟΝΩΝ: Ἀποτέλεσμα: Παθητικὸν τεράστιον, ὅσῳ καὶ θλιβερόν! Ἡ καθ' ἕκαστον ἀνάλυσις τῶν κονδυλίων—πράξεων περιττεύει ἐντελῶς, διότι ἀπετέλεσεν οὐχὶ ἅπαξ ἢ δὶς ἀντικείμενον λεπτομερεστάτης καὶ παγκοίνου ἐρεύνης.

Ἐφ' ὅσον λοιπὸν ἔχομεν ἓν δεδομένον τόσῳ πειστικὸν, τόσον ἀκαταμάχητον, εἰς τί θὰ ὠφέλουν αἱ κενολογίαι; Τὸ νὰ ἐπιζητήσῃ τις ἕνα νέον πειραματισμὸν διὰ τῆς παροχῆς εἰς μίαν ἐπιχείρησιν, ἀποδεδειγμένως χρεωκοπήσασαν, ἑνὸς σημαντικωτάτου κεφαλαίου, δὲν εἶνε τὸ ἴδιον ὡς νὰ σκορπίζῃ τὸ χρῆμα του εἰς τὴν θάλασσαν; Οὕτω λοιπὸν, δέσμων τις τὴν ψῆφον του εἰς τὴν ἀντιβενιζελικὴν μερίδα, τὴν ἀποδεδειγμένως γυμνὴν παρελθόντος, παρόντος καὶ μέλλοντος, δὲν εἶνε τὸ ἴδιον ὡς νὰ καταδικάσῃ ἑαυτὸν καὶ τὴν χώραν εἰς μαρασμὸν, εἰς ἀναρχίαν καὶ εἰς βεβαίαν ἀποσύνθεσιν;

Μακρὰν ὅθεν οἱ εὐτελεῖς ὑπολογισμοὶ καὶ τὰ κομματικὰ συμφέροντα. Χάριν τῆς πατρίδος, χάριν τοῦ ἔθνους, ἂς ὑποχωρήσουν ὅλα. Ἂς μὴ δώσωμεν διὰ τοῦ σημερινοῦ παραδείγματίσμας τὸ δικαίωμα εἰς τοὺς μεταγενεστέρους ν' ἀποστρέφουν τὸ πρόσωπον ἀπὸ τὴν σελίδα ἐκείνην τῆς ἱστορίας, εἰς ἣν θ' ἀναγράφεται ἡ ἐπανάληψις τυχὸν τοῦ ἀνεπανορθώτου λάθους τῆς 1ης Νοεμβρίου 1920!

***Εικόνα 47**: Νεολόγος 19/8/1928, Αρ. Φ. 228, "Το συμφέρον της χώρας".*

Την επομένη των εκλογών οι αποφάσεις είχαν κριθεί από τη ψηφοφορία του λαού. Οι ψήφοι του πατραϊκού λαού δεν χωρούσαν αμφισβήτηση και η νίκη των Φιλελευθέρων ήταν κάτι παραπάνω από θριαμβευτική, καθώς οι βουλευτικές έδρες που δίνονταν στην επαρχία Πατρών, όλες θα καταλαμβάνονταν από αντιπροσώπους του κόμματος τους. Τη νίκη αυτή θα εξυμνούσε και ο Νεολόγος, ο οποίος στο πρωτοσέλιδο του έγραφε, πως «εξ όλων των μεγάλων κέντρων αγγέλλεται πανηγυρική επιτυχία των Φιλελευθέρων». Στη συνέχεια του άρθρου αναφέρει πως η εκλογική διαδικασία διεξήχθη με απόλυτη τάξη, ενώ καταγράφεται κατά τη διάρκεια της ημέρας ρεπορτάζ από τα εκλογικά κέντρα για την εξέλιξη της διαδικασίας.

ΕΞ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ
ΑΓΓΕΛΛΕΤΑΙ ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ ΤΩΝ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΩΝ
ΕΝ ΠΑΤΡΑΙΣ ΚΑΙ ΕΝ ΗΛΕΙΑ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΠΙΚΡΑΤΗΣΙΣ

***Εικόνα 48**: Νεολόγος 20/8/1928, Αρ. Φ. 229, Νίκη Φιλελευθέρων.*

Λίγες μέρες μετά, οι νικητές εξακολουθούν να αποτυπώνουν τη μεγαλειώδη νίκη τους, ενώ οι ηττημένοι προσπαθούν να κάνουν την αποτίμηση της ήττας τους και να την ερμηνεύσουν. Στο στρατόπεδο των ηττημένων λοιπόν, αφήνεται να εννοηθεί πως πληροφορίες από το εξωτερικό μιλούν για αλλοίωση των αποτελεσμάτων των εκλογών από πρόσφυγες, οι οποίοι ψήφισαν περισσότερες από μία φορές, φτάνοντας μέχρι και πέντε στον αριθμό. Άλλωστε, όπως λέει στο τίτλο του άρθρου του ο Τηλέγραφος, ο Βενιζέλος είναι «γνωστός εμπνευστής νοθευτικών μέτρων». Προσθέτουν ακόμα, ότι σημαντικό ρόλο διαδραμάτισε η κατάτμηση των αντιβενιζελικών ψήφων σε πολλούς συνδυασμούς στην επαρχία. Οι ελληνικές εφημερίδες επίσης στέκονται στο γεγονός ότι υπήρξε κατάτμηση των ψήφων των αντιβενιζελικών αλλά και λόγω της έλλειψης ενός αρχηγού που θα ένωνε τον αντιβενιζελικό χώρο. Ακόμα σημειώνεται ότι καλλιεργήθηκε ο φόβος της επαναφοράς της δυναστείας από τους βενιζελικούς, γεγονός που έβαλε τους αντιβενιζελικούς σε δεύτερες σκέψεις.

ΚΡΙΣΕΙΣ ΤΩΝ ΙΤΑΛΙΚΩΝ ΚΑΙ ΣΕΡΒΙΚΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΤΡΟΠΩΝ ΤΗΣ ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΕΚΛΟΓΩΝ

Ο ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ ΓΝΩΣΤΟΣ ΕΜΠΝΕΥΣΤΗΣ ΜΟΘΕΥΤΙΚΩΝ ΜΕΤΡΩΝ

ΓΕΝΕΥΗ 21 Αύγ. Αί Ἰταλικαὶ ἐφημερίδες ἀσχολοῦμεναι μὲ τὰς ἐν Ἑλλάδι ἐκλογὰς τονίζουν ὅτι τὰ ἀποτελέσματα τούτων κατέπληξαν. Δεδομένου ὅτι οὐδ' αὐτοὶ οἱ Φιλελεύθεροι ἀνέμενον τοιοῦτον ἀποτέλεσμα.

Αἱ ἐφημερίδες τονίζουν ὅτι ἡ νίκη αὕτη τοῦ Βενιζέλισμοῦ δέον νὰ ἀποδοθῇ ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τοὺς πρόσφυγας οἵτινες οὐχὶ ἁπλῶς, οὐχὶ ὡς ἐψήφισαν ἀλλὰ παντάκις καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν διάσπασιν τῶν ἀντιβενιζελικῶν ψήφων λόγῳ τῶν πολλαπλῶν συνδυασμῶν οἵτινες ἀσχηματίσθησαν εἰς ὅλας σχεδὸν εἰς ἀντιβενιζελικὰς ἐπαρχίας.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν τρόπον τῆς ἐκλογῆς ἐν Ἀθήναις αἱ ἐφημερίδες τονίζουν ὅτι τὰ διαπραχθέντα εἰς βάρος τῶν ἀντιπάλων τῶν φιλελευθέρων παρέχουν τὸ μέτρον τῆς κρίσεως περὶ τοῦ ἀνοθεύτου τῶν ἐκλογῶν.

Ἰδιαιτέρως σχολιάζεται τὸ γεγονὸς τῆς ἐπιθέσεως τῶν μπράβων κατὰ τοῦ κ. Καφαντάρη καὶ τονίζεται ὅτι τὸ θῦμα τὸ ὁποῖον παρουσίασαν οἱ προσφυγικοὶ συνοικισμοὶ κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν ἐκλογῶν δικαιολογεῖ τὰς κρίσεις τῶν ἐν Ἀθήναις ἀντιβενιζελικῶν ἐφημερίδων καυτηριασασῶν τοὺς ἀσεβουζουνισμοὺς καὶ τὰ ἀδικοπραχθέντα ὄργια εἰς βάρος τῶν ἀντιβενιζελικῶν.

Οἱ διπλωματικοὶ κύκλοι τονίζουν ὅτι τὸ γνωσθὲν ἀποτέλεσμα τῶν ἐκλογῶν ἐν Ἑλλάδι ἐπιτρέπει πλείστας ὅσας ἀμφιβολίας ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης ἧτις ἐπεκράτησε κατὰ τὴν διενέργειαν αὐτῶν, δεδομένου ὅτι ὁ Βενιζέλος εἶνε γνωστὸς ὡς ἐμπνευστὴς διαφόρων μέσων ἐξαφριζόντων εἰς αὐτὸν τὰ ἀποτελέσματα εὐχάριστα. Τονίζεται ἐπίσης ὅτι οἱ γνωστοὶ παράγοντες τοῦ 1917—1920 εὑρέθησαν καὶ πάλιν παραπλεύρως του. Δὲν εἶνε δὲ ὡς ἐκ τούτου ἄπορον πῶς αἱ μέθοδοί του ἔσχον ὡς ἀποτέλεσμα τὴν τρομοκράτησιν τῶν ψηφοφόρων.

Δὲν εἶνε ἄπορον πῶς ὁ κ. Καφαντάρης ἀρχηγὸς τοῦ Προοδευτικοῦ κόμματος ἐνεπλάκη εἰς ἐνέδραν ἀπὸ τὴν ὁποίαν διεσώθη ὡς ἐκ θαύματος.

Γενικῶς ἐκφράζονται ὑπὸ τῶν διπλωματικῶν κύκλων ἀμφιβολίαι διὰ τὴν γνησιότητα τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἐκλογῶν. τονίζεται δὲ ὅτι ὁ Βενιζέλος ἐπεκάθισεν ἤδη ἐπὶ τοῦ τραχήλου τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ δὲν πρόκειται νὰ λησμονήσῃ τὰς μεθόδους πρὸς ἐξόντωσιν τῶν ἀντιπάλων του.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν στάσιν τῶν ἀντιβενιζελικῶν οἱ διπλωματικοὶ κύκλοι τονίζουν ὅτι τὰ ἐφάλματά των ἄρχονται ἤδη νὰ τοὺς συνεπίζουν. νέαι δὲ κατευθυντήριοι γραμμαὶ πρόκειται νὰ χαραχθοῦν διὰ τὸν ἀγῶνα ἀναντίον τῆς αὐθαιρεσίας τοῦ Βενιζέλου. Εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον θὰ ἐπιστρατευθοῦν ὅλα τὰ ἠθικὰ στοιχεῖα τὰ μὴ ὑποδέντα εἰς τὴν στενὴν κομματικὴν ἀντίληψιν. Θεωρεῖται δὲ βέβαιον ὅτι ὁ ἀγὼν τοῦτων θὰ τελεσφορήσῃ.

ΒΕΛΙΓΡΑΔΙΟΝ 21 Αὐγ. Αἱ Σερβικαὶ ἐφημερίδες δημοσιεύουν μακρὰς περιγραφὰς περὶ τοῦ τρόπου τῆς διενεργείας τῶν ἐκλογῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ τονίζουν ὅτι εἶνε πρωτοφανεῖς αἱ ἀσκηθεῖσαι πιέσεις καὶ τὰ ληφθέντα χώρια ἔκτροπα εἰς βάρος τῶν ἀντιβενιζελικῶν. Αἱ ὁδοὶ τῆς Θεσσαλονίκης παρουσίαζον εἰκόνα πολεμικοῦ πεδίου. οἱ ἐντεταλμένοι δὲ τὴν τήρησιν τῆς τάξεως συνεφώρουντο μὲ τὰ καπνοκοπτικὰ στοιχεῖα τὰ ὁποῖα ἐπεστρατεύθησαν ὡς ἐκλογικοὶ παράγοντες καὶ ἐτρομοκράτουν τοὺς ψηφοφόρους. Οὐδὲ αὐτὰ τὰ προσχήματα δὲν ἐτηρήθησαν. Ὑποψήφιοι ἀντιβενιζελικοὶ ὑπέστησαν βανδαλικὰς αὐτόχρημα ἐπιθέσεις. Δὲν ἐπετρέπετο εἰς αὐτοὺς νὰ συνεννοοῦνται οὐδὲ μετὰ τῶν ἐντεπροσώπων των. αἱ δὲ διαμαρτυρίαι των εἰς τοὺς ἀριθμοὺς ἐκλογῶν ὡς συνέπειαν νέας ἐπιθέσεις, νέας ἀσχημίας στιγματιζούσας καὶ αὐτὸν τὸν ἀνθρωπισμὸν ἀκόμη.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ψηφοφορίαν τονίζεται ὅτι ἀπηυδάτον ρόλον ἔπαιξαν τὰ πολλαπλᾶ ἐκλογικὰ βιβλιάρια καὶ αἱ σωρηδὸν ἐκδοθεῖσαι ἐγκύκλιοι τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν αἵτινες ἐπέτρεπαν εἰς πάντα προσερχόμενον νὰ ψηφίζῃ καὶ δὶς καὶ τρίς.

Αἱ σερβικαὶ ἐφημερίδες τονίζουν ὅτι οὐδέποτε παρουσιάσθη τοιοῦτον θέαμα ἐκτρίχώνεως αἰσχρᾶς ἐκλογῆς.

ΠΩΣ ΚΡΙΝΕΙ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΝ Ο ΤΥΠΟΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΗΣ

Ἡ «ΠΡΩΪ·Α» ἀποδίδουσα τὴν νίκην τοῦ Βενιζελισμοῦ εἰς τὴν σθύχυσιν τὴν ὁποίαν ἐδιάτρεσαν οἱ ἀντιβενιζελικοὶ ἐκλογεῖς ἐκ τῆς κατα·μήσεως τῶν δυνάμεων τῆς παραπάξεώς μας καὶ τῆς Ἀλλήλως ἀρχηγοῦ διαβιτος ἀπὸ τὴν σημαίαν αὐτοῦ πᾶσαν πολιτικήν μας δυναμικότητα.

Οὕτω τονίζει, κατηλθομεν διεσπασμένοι καὶ ἡ διάσπασις αὕτη συνετέλεσεν ὥστε μέγα μέρος ἀντιβενιζελικῶν ἐκλογέων νὰ ἀπόσχῃ τῶν ἐκλογῶν ἐκ τῇ πεποιθήσει ὅτι αἱ ψῆφοι των δὲν ἐπρόκειτο νὰ ἔθσουν τὴν νίκην εἰς τοὺς φερομένους ὡς ἀντιπάλους κ.τ.λ. Βενιζέλου.

Ὁ κοινοβουλευτικὸς ἀγὼν τῆς παραπάξεώς μας εἶνε πολὺ δυσχερής, ἀλλὰ παρ' ὅλον τὸν ἐγκωμίων διπλασιασμὸν τοῦ κ. Βενιζέλου δὲν πρόκειται νὰ ἀποκαθιωθῶμεν ἀλλὰ νὰ συνεχίσωμεν τὸν ἀγῶνα, θὰ πολεμήσωμεν μὲ ἀνίσους δυνάμεις, θὰ ἐργασθῶμεν ἐλὰ τὴν ἀνασυγκρότησιν τῆς παραπάξεώς μας, διὰ τὴν ἐκπλοίησιν τῶν διεσπαρμένων δυνάμεών μας διότι ἡ ἀξία καὶ ἡ ὀρθότης τῶν ἰδεῶν δὲν εἶνε ἐκθέσεις στατιστικῆ Θὰ παλαίσωμεν μετ' εὐγνωμοσύνης, θὰ φροντίσωμεν διὰ τὴν ἰσορρόπησιν πλουσμένων συνειδήσεων καὶ θὰ πατάξωμεν ἀδικαιολογήτους φιλοπρωτείας.

Ἡ «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» ἀναγνωρίζει, παρὰ πᾶσαν ἐνστασιν τὸ κῦρος τῶν ἐκλογῶν καὶ ἀποδίδει τὴν πλειοψηφίαν τῶν Φιλελευθέρων εἰς τὴν καινὴν διαχείρισιν τῶν κατευθύνσεων τῆς ἀντιβενιζελικῆς παραπάξεως. Παραδέχεται ὅτι ψυχολογικοὶ ὅροι ἐπέδρασαν διὰ τὴν μετατροφὴν τοῦ φρονήματος τῶν ἀντιβενιζελικῶν ἐκλογέων, ἐκ τοῦ φόβου τῆς ἐμέσου ἐπαναφορᾶς τῆς Ἀναστείας καὶ τῆς δημιουργίας ἀναμαλιῶν λόγῳ τῶν διτσταμένων ἀναχωρήσεων μεταξὺ τῶν ἀντιβενιζελικῶν ἡγετῶν. Καὶ ἐπιλέγει: Θὰ πρεσπαθήσωμεν τώρα, ἐν μέσῳ τῆς ἀθυμίας, ἀλλὰ καὶ εὐτυχοῦς ἠρεμίας, τὴν ὁποίαν ἐδημιούργησεν ἡ ψυχοθεσιὰ Κυζικαὴ, ν' ἀντέρωμεν τὰ πράγματα. τοὺς ἀνθρώπους, τὰ μέσα, διὰ τῶν ὁποίων ἐκ τοῦ παρελθόντος θὰ δημιουργήσωμεν μέλλον καὶ ἐκ τῶν ἐχεπίων θεμέλια. Τὸ ἄρθρον ὑπογράφει ὁ κ. Γ'εώργ. Ἀγ. Βλάχος.

Ἡ «ΚΑΛΠΙΝΙΚΗ» στηριζομένη εἰς τὰς ἀναλυφθείσας ἐπαισχόντους νοθείας τῶν ἐκλογῶν τονίζει ὅτι ὁ βενιζελισμὸς ἐνίκησε διὰ τῆς νοθείας καὶ τῆς βίας, διὰ τοῦ ψεύδους καὶ τῆς ἐξαπατήσεως τοῦ λαοῦ. Καὶ ὑπογραμμίζει:

Ὁ ἀντιβενιζελικὸς, ὁ βασιλόφρων κόσμος, δὲν ὑποχωρεῖ. Δὲν πρόκειται νὰ ἐκποιεῖλιμεν σημαίας, οὔτε νὰ ἀντιφιδόσωμεν τὰ ἐθνικὰ ἰδανικά μας. Ἡ Βουλὴ αὐτὴ εἶνε πλαστὴ καὶ εἰς αὐτὴν δὲν ἔχουν θέσιν οἱ βασιλόφρονες. Ἀλλὰ δὲν καμπτόμεθα, οὔτε πλονιζόμεθα. Δὲν ἐπιτρέπονται τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἀποκοραδιώσεις. Ὁ ἀγών, τ.μας, ὁραῖος ἀγών, θὰ συνε-

Εικόνα 49: Τηλέγραφος 22/8/1928, Αρ. Φ. 3671, Η ερμηνεία της εκλογικής ήττας των αντιβενιζελικών.

Την ίδια στιγμή, ο Νεολόγος επιθυμεί να απαντήσει σε όσους αναρωτιούνται πως ήρθε αυτή η νίκη για τους Φιλελευθέρους στη Πάτρα, με αυτή τη καταπληκτική, όπως τη χαρακτηρίζει, πλειοψηφία. Σύμφωνα με την ερμηνεία του, η κολοσσιαία νίκη, ήρθε από την εμπιστοσύνη του λαού στο πρόσωπο του Ελευθερίου Βενιζέλου, κάτι το οποίο παραδέχτηκαν και οι πολιτικοί αντίπαλοι του.

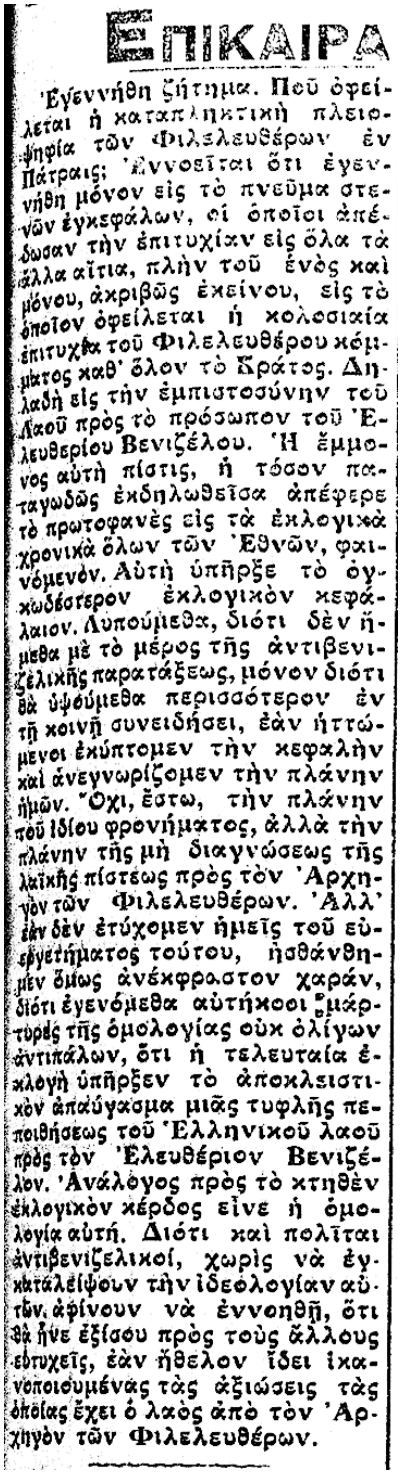

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Ἐγεννήθη ζήτημα. Ποῦ ὀφείλεται ἡ καταπληκτικὴ πλειοψηφία τῶν Φιλελευθέρων ἐν Πάτραις; Ἐννοεῖται ὅτι ἐγεννήθη μόνον εἰς τὸ πνεῦμα στενῶν ἐγκεφάλων, οἱ ὁποῖοι ἀπέδωσαν τὴν ἐπιτυχίαν εἰς ὅλα τὰ ἄλλα αἴτια, πλὴν τοῦ ἑνὸς καὶ μόνου, ἀκριβῶς ἐκείνου, εἰς τὸ ὁποῖον ὀφείλεται ἡ κολοσσιαία ἐπιτυχία τοῦ Φιλελευθέρου κόμματος καθ' ὅλον τὸ Κράτος. Δηλαδὴ εἰς τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ Λαοῦ πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου. Ἡ ἔμμονος αὐτὴ πίστις, ἡ τόσον παταγωδῶς ἐκδηλωθεῖσα ἀπέφερε τὸ πρωτοφανὲς εἰς τὰ ἐκλογικὰ χρονικὰ ὅλων τῶν Ἐθνῶν, φαινόμενον. Αὐτὴ ὑπῆρξε τὸ ογκωδέστερον ἐκλογικὸν κεφάλαιον. Λυπούμεθα, διότι δὲν ἤμεθα μὲ τὸ μέρος τῆς ἀντιβενιζελικῆς παρατάξεως, μόνον διότι θὰ ὑψούμεθα περισσότερον ἐν τῇ κοινῇ συνειδήσει, ἐὰν ἡττώμενοι ἐκύπτομεν τὴν κεφαλὴν καὶ ἀνεγνωρίζομεν τὴν πλάνην ἡμῶν. Ὄχι, ἔστω, τὴν πλάνην τοῦ ἰδίου φρονήματος, ἀλλὰ τὴν πλάνην τῆς μὴ διαγνώσεως τῆς λαϊκῆς πίστεως πρὸς τὸν Ἀρχηγὸν τῶν Φιλελευθέρων. Ἀλλ' ἐὰν δὲν ἐτύχομεν ἡμεῖς τοῦ εὐεργετήματος τούτου, ἠσθάνθημεν ὅμως ἀνέκφραστον χαράν, διότι ἐγενόμεθα αὐτήκοοι μάρτυρες τῆς ὁμολογίας οὐκ ὀλίγων ἀντιπάλων, ὅτι ἡ τελευταία ἐκλογὴ ὑπῆρξεν τὸ ἀποκλειστικὸν ἀπαύγασμα μιᾶς τυφλῆς πεποιθήσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ πρὸς τὸν Ἐλευθέριον Βενιζέλον. Ἀνάλογος πρὸς τὸ κτηθὲν ἐκλογικὸν κέρδος εἶνε ἡ ὁμολογία αὐτή. Διότι καὶ πολῖται ἀντιβενιζελικοί, χωρὶς νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν ἰδεολογίαν αὐτῶν, ἀφίνουν νὰ ἐννοηθῇ, ὅτι θὰ ἦνε ἐξίσου πρὸς τοὺς ἄλλους εὐτυχεῖς, ἐὰν ἤθελον ἴδει ἱκανοποιουμένας τὰς ἀξιώσεις τὰς ὁποίας ἔχει ὁ λαὸς ἀπὸ τὸν Ἀρχηγὸν τῶν Φιλελευθέρων.

***Εικόνα 50**: Νεολόγος 22/8/1928, Αρ. Φ. 231, Η ερμηνεία της εκλογικής νίκης των Φιλελευθέρων.*

Κλείνοντας την αποτύπωση της προεκλογικής και μετ' εκλογικής περιόδου στο πατρινό Τύπο, αξίζει να γίνει αναφορά σε ένα παρόμοιο περιεχόμενο που δημοσιεύθηκε και από τις δύο εφημερίδες και αφορά τους νικητές. Με άρθρα τους και οι δύο αναγνώρισαν τη νέα κυβέρνηση, ο βενιζελικός Τύπος με επινίκια και ο αντιβενιζελικός με δυσπιστία και επιφύλαξη. Αμφότεροι όμως, περιμένουν να δουν το έργο που θα εφαρμόσει στη πράξη από την εκλογική νίκη και μετά. Έτσι, ο Τηλέγραφος σε άρθρο του σημειώνει πως η κυβέρνηση των Φιλελευθέρων οφείλει να υλοποιήσει κάποιες υποχρεώσεις της, τις οποίες εάν τακτοποιήσει θα τη συγχαρεί με ειλικρίνεια. Ο Νεολόγος επίσης, σε δικό του άρθρο δημοσιοποιεί αυτά που περιμένει από τη κυβέρνηση η αγροτική Αχαϊοήλιδα, βάσει των όσων δήλωσε στο προεκλογικό της αγώνα.

ΥΠΟΧΡΕΩΣΙΣ

Ο Βενιζελισμός κατέχει σήμερον την εξουσίαν, περιβληθείς και τον εκ των εκλογών παραχθέντα κοινοβουλευτικόν μανδύαν. Ο Βενιζελισμός έχει την υποχρέωσιν να μη μεθύση από την απροσδόκητον πλειοψηφίαν του και να μη λησμονήση τους λόγους ένεκα των οποίων πρό δύο περίπου μηνών κατέλαβε παρανόμως την άρχην. Να μη λησμονήση δηλαδή ούτε το ζήτημα των καλυμμάτων, ούτε το ζήτημα του διακανονισμού των Ελληνογαλλικών χρεών. Διότι πάσα λησμοσύνη επί των ζητημάτων αυτών δεν είναι ικανή να καλύψη ή εκλογική πλειοψηφία, όπως ή πλειοψηφία αύτη δεν είναι ικανή να εξασφαλίση και αδιαπάρακτον τον βίον της Βενιζελικής κυβερνήσεως, άν αύτη θελήση να περιφρονήση αυτήν. Γνωρίζει πρό παντός άλλου ο Βενιζελισμός ότι πάς λαός και ίδία ο Ελληνικός είναι εύμετάβολος και ότι άν σήμερον, δοκθουσών εξαιρετικών συνθηκών και επί εξαιρετικωτέρων νοθειών, ο λαός αύτος ετάχθη μέ το μέρος του, δεν είναι καθόλου δύσκολον να τον εύρη αντιμέτωπον εις τους δρόμους όταν πεισθή ότι ο Βενιζελισμός τω έδωκε ψευδείς υποσχέσεις και τον εξηπάτησεν.

Και είναι υποχρεωμένος ο Βενιζελισμός τούτο πρό παντός να προλάβη: δηλαδή να προλάβη την κάθοδον του λαού εις τας οδούς, όπου ούτε ή σωφροσύνη και ή ψυχραιμία ακολουθεί, ούτε αι φιλοδοξίαι των ταραξιών δεν έλλείπουν, κάθοδος ήτις θα σημάνη την αναρχίαν και ήτις θα αποτελέση την όριστικήν καταστροφήν της χώρας.

Ομολογούμεν ότι το έργον τούτο του Βενιζελισμού δεν είναι εύκερές. Και δεν είναι, διότι υπάρχουν τόσα στόματα γύρω του και τόσα θυλάκια, ώστε να είναι δυσχερέστατον το γέμισμα αμφοτέρων. Αλλά τα στόματα και τα θυλάκια ταύτα πρέπει να εκλείψουν. Ο ίδρώς του λαού, ότις διά των εφορειών, των τελωνείων και των διαφόρων άλλων φορολογικών υπηρεσιών εισέρχεται εις τα ταμεία του Κράτους, είναι ο τελευταίος και δεν υπάρχει ούδεμία ελπίς να διπλωυτισθή.

Πάσα απόπειρα προς εμπλουτισμόν θα αποτελέση μετά μεγ την διάψευσιν των υποσχέσεων τους δύο πόλους περιξ του οποίου θα στραφή ή λαϊκή εξέγερσις. Δι' ημάς ειμαι να ήτο επιθυμητή ή εξέγερσις αύτη, άν εσκεπτόμεθα βενιζελιστί. Αλλ' ημάς δεν ενδιαφέρει ή πτώσις του Βενιζελισμού, αλλ' ή ανόρθωσις και ή σωτηρία της χώρας. Και θα είμεθα ημείς απολύτως πρόθυμοι να ενισχύσωμεν την κυβέρνησιν εις το διπλούν τούτο και αλληλένδετον έργον της εκπληρώσεως των υποσχέσεών του και της εκλείψεως των απυθμένων βενιζελικών στομάτων και θυλακίων. Η προθυμία όμως ημών αύτη, άνευ της πρωτοβουλίας της κυβερνήσεως θα είναι ματαία, διότι μόνον αύτη, ή δόσασα τας υποσχέσεις και δημιουργήσασα δι' εύνοήτους σκοπούς τους αχορτάστους φίλους της, είναι εκείνη ήτις οφείλει και εκείνας να εκτελέση και απ' αύτους εαυτήν να απαλλάξη.

Εν πάση περιπτώσει ημείς κρατούμεν υπό σημείωσιν την υποχρέωσιν ταύτην της κυβερνήσεως, και θα την συγχαρώμεν εν ειλικρινεία άν την εκπληρώση, όπως και θα την επιλέγξωμεν δριμύτατα, άν την απορρίψη μακράν της.

***Εικόνα 51**: Τηλέγραφος 24/8/1928, Αρ. Φ. 3673, «Υποχρέωσις».*

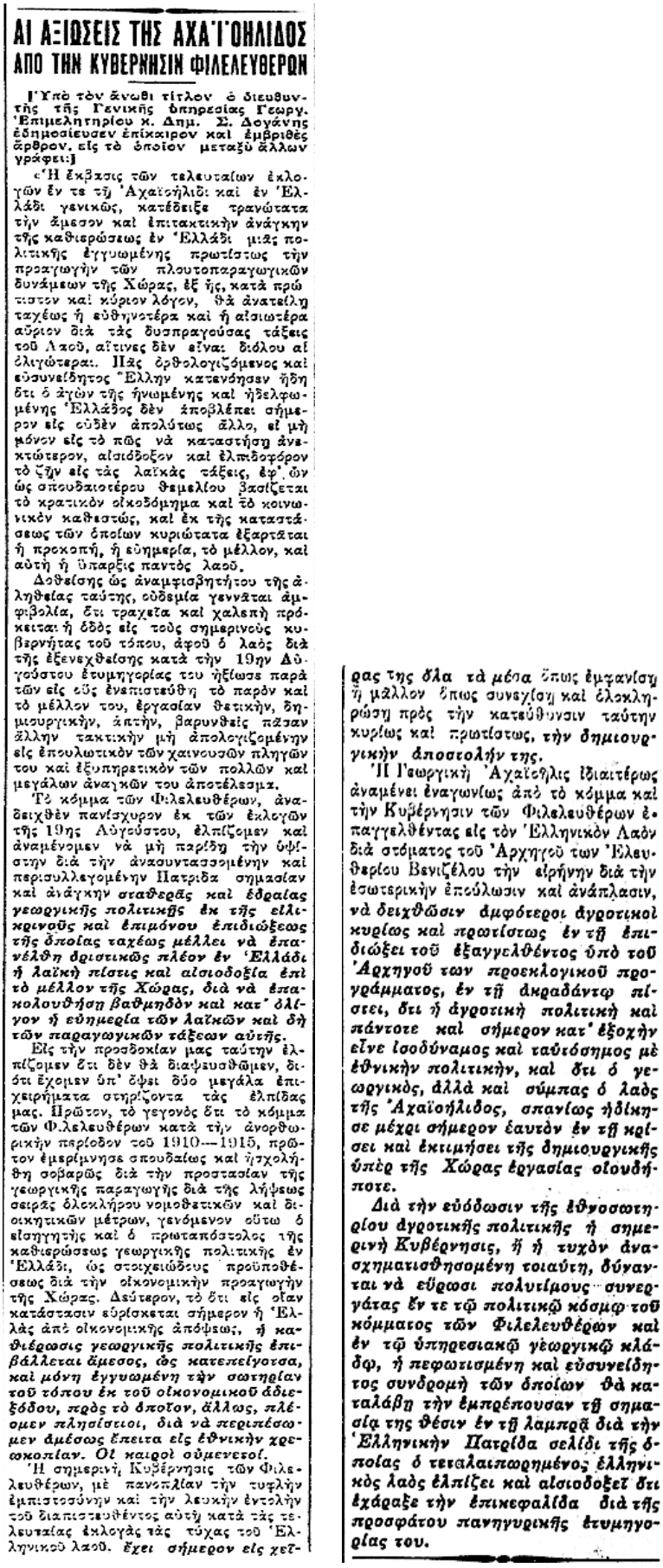

ΑΙ ΑΞΙΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΧΑΪΟΗΛΙΔΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΝ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΩΝ

Ὑπὸ τὸν ἄνωθι τίτλον ὁ διευθυντὴς τῆς Γενικῆς Ὑπηρεσίας Γεωργ. Ἐπιμελητηρίου κ. Δημ. Σ. Δογάνης ἐδημοσίευσεν ἐπίκαιρον καὶ ἐμβριθὲς ἄρθρον, εἰς τὸ ὁποῖον μεταξὺ ἄλλων γράφει:]

«Ἡ ἔκβασις τῶν τελευταίων ἐκλογῶν ἔν τε τῇ Ἀχαϊοήλιδι καὶ ἐν Ἑλλάδι γενικῶς, κατέδειξε τρανώτατα τὴν ἄμεσον καὶ ἐπιτακτικὴν ἀνάγκην τῆς καθιερώσεως ἐν Ἑλλάδι μιᾶς πολιτικῆς ἐγγυωμένης πρωτίστως τὴν προαγωγὴν τῶν πλουτοπαραγωγικῶν δυνάμεων τῆς Χώρας, ἐξ ἧς, κατὰ πρώτιστον καὶ κύριον λόγον, θὰ ἀναπτηλῇ ταχέως ἡ εὐθηνοτέρα καὶ ἡ αἰσιωτέρα αὔριον διὰ τὰς δυσπραγούσας τάξεις τοῦ Λαοῦ, αἵτινες δὲν εἶναι διόλου αἱ ὀλιγώτεραι. Πᾶς ὀρθολογιζόμενος καὶ εὐσυνείδητος Ἕλλην κατενόησεν ἤδη ὅτι ὁ ἀγὼν τῆς ἡνωμένης καὶ ἡδελφωμένης Ἑλλάδος δὲν ἀποβλέπει σήμερον εἰς οὐδὲν ἀπολύτως ἄλλο, εἰ μὴ μόνον εἰς τὸ πῶς νὰ καταστήσῃ ἀνεκτώτερον, αἰσιόδοξον καὶ ἐλπιδοφόρον τὸ ζῆν εἰς τὰς λαϊκὰς τάξεις, ἐφ' ὧν ὡς σπουδαιοτέρου θεμελίου βασίζεται τὸ κρατικὸν οἰκοδόμημα καὶ τὸ κοινωνικὸν καθεστώς, καὶ ἐκ τῆς καταστάσεως τῶν ὁποίων κυριώτατα ἐξαρτᾶται ἡ προκοπή, ἡ εὐημερία, τὸ μέλλον, καὶ αὐτὴ ἡ ὕπαρξις παντὸς λαοῦ.

Δοθείσης ὡς ἀναμφισβητήτου τῆς ἀληθείας ταύτης, οὐδεμία γεννᾶται ἀμφιβολία, ὅτι τραχεῖα καὶ χαλεπὴ πρόκειται ἡ ὁδὸς εἰς τοὺς σημερινοὺς κυβερνήτας τοῦ τόπου, ἀφοῦ ὁ λαὸς διὰ τῆς ἐξενεχθείσης κατὰ τὴν 19ην Αὐγούστου ἐτυμηγορίας του ἠξίωσε παρὰ τῶν εἰς οὓς ἐνεπιστεύθη τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον του, ἐργασίαν θετικήν, δημιουργικήν, ἀπτήν, βαρυνθεὶς πᾶσαν ἄλλην τακτικὴν μὴ ἀπολογιζομένην εἰς ἐπουλωτικὸν τῶν χαινουσῶν πληγῶν του καὶ ἐξυπηρετικὸν τῶν πολλῶν καὶ μεγάλων ἀναγκῶν του ἀποτέλεσμα.

Τὸ κόμμα τῶν Φιλελευθέρων, ἀναδειχθὲν πανίσχυρον ἐκ τῶν ἐκλογῶν τῆς 19ης Αὐγούστου, ἐλπίζομεν καὶ ἀναμένομεν νὰ μὴ παρίδῃ τὴν ὑψίστην διὰ τὴν ἀνασυνταξομένην καὶ περισυλλεγομένην Πατρίδα σημασίαν καὶ ἀνάγκην ***σταθερᾶς καὶ ἑδραίας γεωργικῆς πολιτικῆς ἐκ τῆς εἰλικρινοῦς καὶ ἐπιμόνου ἐπιδιώξεως τῆς ὁποίας ταχέως μέλλει νὰ ἐπανέλθῃ ὁριστικῶς πλέον ἐν Ἑλλάδι ἡ λαϊκὴ πίστις καὶ αἰσιοδοξία ἐπὶ τὸ μέλλον τῆς Χώρας, διὰ νὰ ἐπακολουθήσῃ βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον ἡ εὐημερία τῶν λαϊκῶν καὶ δὴ τῶν παραγωγικῶν τάξεων αὐτῆς.***

Εἰς τὴν προσδοκίαν μας ταύτην ἐλπίζομεν ὅτι δὲν θὰ διαψευσθῶμεν, διότι ἔχομεν ὑπ' ὄψει δύο μεγάλα ἐπιχειρήματα στηρίζοντα τὰς ἐλπίδας μας. Πρῶτον, τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ κόμμα τῶν Φιλελευθέρων κατὰ τὴν ἀνορθωρικὴν περίοδον τοῦ 1910—1915, πρῶτον ἐμεριμνησε σπουδαίως καὶ ἠσχολήθη σοβαρῶς διὰ τὴν προστασίαν τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς διὰ τῆς λήψεως σειρᾶς ὁλοκλήρου νομοθετικῶν καὶ διοικητικῶν μέτρων, γενόμενον οὕτω ὁ εἰσηγητὴς καὶ ὁ πρωταπόστολος τῆς καθιερώσεως γεωργικῆς πολιτικῆς ἐν Ἑλλάδι, ὡς στοιχειώδους προϋποθέσεως διὰ τὴν οἰκονομικὴν προαγωγὴν τῆς Χώρας. Δεύτερον, τὸ ὅτι εἰς οἵαν κατάστασιν εὑρίσκεται σήμερον ἡ Ἑλλὰς ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως, ***ἡ καθιέρωσις γεωργικῆς πολιτικῆς ἐπιβάλλεται ἄμεσος, ὡς κατεπείγουσα, καὶ μόνη ἐγγυωμένη τὴν σωτηρίαν*** ταῦ τόπου ***ἐκ τοῦ οἰκονομικοῦ ἀδιεξόδου, πρὸς τὸ ὁποῖον, ἄλλως, πλέομεν πλησίστιοι, διὰ νὰ περιπέσωμεν ἀμέσως ἔπειτα εἰς ἐθνικὴν χρεωκοπίαν. Οἱ καιροὶ οὐμενοῦν.***

Ἡ σημερινὴ Κυβέρνησις τῶν Φιλελευθέρων, μὲ πανοπλίαν τὴν τυφλὴν ἐμπιστοσύνην καὶ τὴν λευκὴν ἐντολὴν τοῦ διαπιστευθέντος αὐτὴν κατὰ τὰς τελευταίας ἐκλογὰς τὰς τύχας τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ***ἔχει σήμερον εἰς χεῖρας της ὅλα τὰ μέσα ὅπως ἐμφανίσῃ ἢ μᾶλλον ὅπως συναγίσῃ καὶ ὁλοκληρώσῃ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην κυρίως καὶ πρωτίστως, τὴν δημιουργικὴν ἀποστολήν της.***

Ἡ Γεωργικὴ Ἀχαϊοήλις ἰδιαιτέρως ἀναμένει ἐναγωνίως ἀπὸ τὸ κόμμα καὶ τὴν Κυβέρνησιν τῶν Φιλελευθέρων ἐπαγγελθέντας εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν διὰ στόματος τοῦ Ἀρχηγέτου των Ἐλευθερίου Βενιζέλου τὴν εἰρήνην διὰ τὴν ἐσωτερικὴν ἐπούλωσιν καὶ ἀνάπλασιν, ***νὰ δειχθῶσιν ἀμφότεροι ἀγροτικοὶ κυρίως καὶ πρωτίστως ἐν τῇ ἐπιδιώξει τοῦ ἐξαγγελθέντος ὑπὸ τοῦ Ἀρχηγοῦ των προεκλογικοῦ προγράμματος, ἐν τῇ ἀκραδάντῳ πίστει, ὅτι ἡ ἀγροτικὴ πολιτικὴ καὶ πάντοτε καὶ σήμερον κατ' ἐξοχὴν εἶνε ἰσοδύναμος καὶ ταύτόσημος μὲ ἐθνικὴν πολιτικήν, καὶ ὅτι ὁ γεωργικός, ἀλλὰ καὶ σύμπας ὁ λαὸς τῆς Ἀχαϊοήλιδος, σπανίως ἠδίκησε μέχρι σήμερον ἑαυτὸν ἐν τῇ κρίσει καὶ ἐκτιμήσει τῆς δημιουργικῆς ὑπὲρ τῆς Χώρας ἐργασίας οἱουδήποτε.***

Διὰ τὴν εὐόδωσιν τῆς ἐθνοσωτηρίου ἀγροτικῆς πολιτικῆς ἡ σημερινὴ Κυβέρνησις, ἥ ἡ τυχὸν ἀνασχηματισθησομένη τοιαύτη, δύνανται νὰ εὕρωσι πολυτίμους συνεργάτας ἔν τε τῷ πολιτικῷ κόσμῳ τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων καὶ ἐν τῷ ὑπηρεσιακῷ γεωργικῷ κλάδῳ, ἡ πεφωτισμένη καὶ εὐσυνείδητος συνδρομὴ τῶν ὁποίων θὰ καταλάβῃ τὴν ἐμπρέπουσαν τῇ σημασίᾳ της θέσιν ἐν τῇ λαμπρᾷ διὰ τὴν Ἑλληνικὴν Πατρίδα σελίδι τῆς ὁποίας ὁ τεταλαιπωρημένος ἑλληνικὸς λαὸς ἐλπίζει καὶ αἰσιοδοξεῖ ὅτι ἐχάραξε τὴν ἐπικεφαλίδα διὰ τῆς προσφάτου πανηγυρικῆς ἐτυμηγορίας του.

***Εικόνα 52**: Νεολόγος 3/9/1928, Αρ. Φ. 243, «Αι αξιώσεις της Αχαϊοήλιδος από τη κυβέρνηση Φιλελευθέρων».*

1932

Η εκλογική αναμέτρηση του Σεπτεμβρίου του 1932, έλαβε χώρα μέσα σε ένα ταραχώδες πολιτικό σκηνικό το οποίο αναλύεται εκτενώς στα κεφάλαια που προηγήθηκαν. Εν συντομία, μπορούμε να αναφέρουμε πως η χώρα είχε περιέλθει σε οικονομική δυσμένεια, ως αποτέλεσμα της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης που ξέσπασε το 1929, αλλά και λόγω του πολυδάπανου προγράμματος που έθεσαν σε εφαρμογή οι Φιλελεύθεροι, με την κατασκευή αναγκαίων υποδομών για τη χώρα, αλλά και με την αναδιάρθρωση του εκπαιδευτικού συστήματος και την ανοικοδόμηση χιλιάδων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Ακόμα, τις τελευταίες μέρες πριν τις εκλογές, η πολιτεία είδε τη πολιτική κόντρα να επανεμφανίζει τον στρατιωτικό σύνδεσμο, ο οποίος δύναται να παρέμβει στα πολιτικά τεκταινόμενα εφόσον κρίνει ότι διακυβεύεται το πολιτειακό καθεστώς της χώρας. Αυτό ήταν το χαρτί που άφηναν να εννοηθεί οι Φιλελεύθεροι, για όσο χρονικό διάστημα το Λαϊκό Κόμμα δεν αποδεχόταν ξεκάθαρα το τρέχον πολίτευμα.

Ξεκινώντας τις προεκλογικές αναφορές στο πατραϊκό Τύπο, ο Τηλέγραφος, με λιγότερο έντονο φρασεολόγιο από αυτό που είχε στις προηγούμενες εκλογές, κάνει αποτίμηση του έργου του Βενιζέλου κατά τη τετραετία που διετέλεσε ως αρχηγός του κράτους. Αφορμή στάθηκε, η πρόθεση της κυβερνήσεως να κυκλοφορήσει «ογκώδη τόμο» με τα πεπραγμένα της τετραετίας της. Η εφημερίδα ισχυρίζεται ότι δεν χρειάζεται να προβεί σε τέτοια έξοδα, καθώς τα πεπραγμένα μιλούν από μόνα τους, μιας και όλοι εκτός των συνεργατών της, έγιναν αγνώριστοι. Ενώ ήταν ευτυχισμένοι και βάδιζαν με σταθερότητα με την οικουμενική κυβέρνηση και αυτές που την διαδέχθηκαν, πλέον έχουν καταστεί ράκη, δυστυχισμένοι, που περιπλανώνται από την φτώχια στα όρια της πείνας. Ισχυρίζεται, ότι εξαπάτησε το λαό και εν τέλει του τάραξε σαν καταιγίδα την ησυχία και τη γαλήνη. Κλείνει γράφοντας, πως το έργο της τετραετίας είναι ξεκάθαρο και αυτό είναι η υποστήριξη κάθε κακοποιού του περιβάλλοντος του, ο πλουτισμός με εκατομμύρια κάθε λωποδύτη σε βάρος των έντιμων και «η αποστράγγισις και αποσκελέτωσις του λαού». Αυτό ήταν σύμφωνα με το Τηλέγραφο το έργο της τετραετίας Βενιζέλου, το οποία δεν χρειάζεται να συμπληρωθεί, καθώς κανένας αγύρτης δεν θα κατάφερνε να το κάνει πληρέστερο.

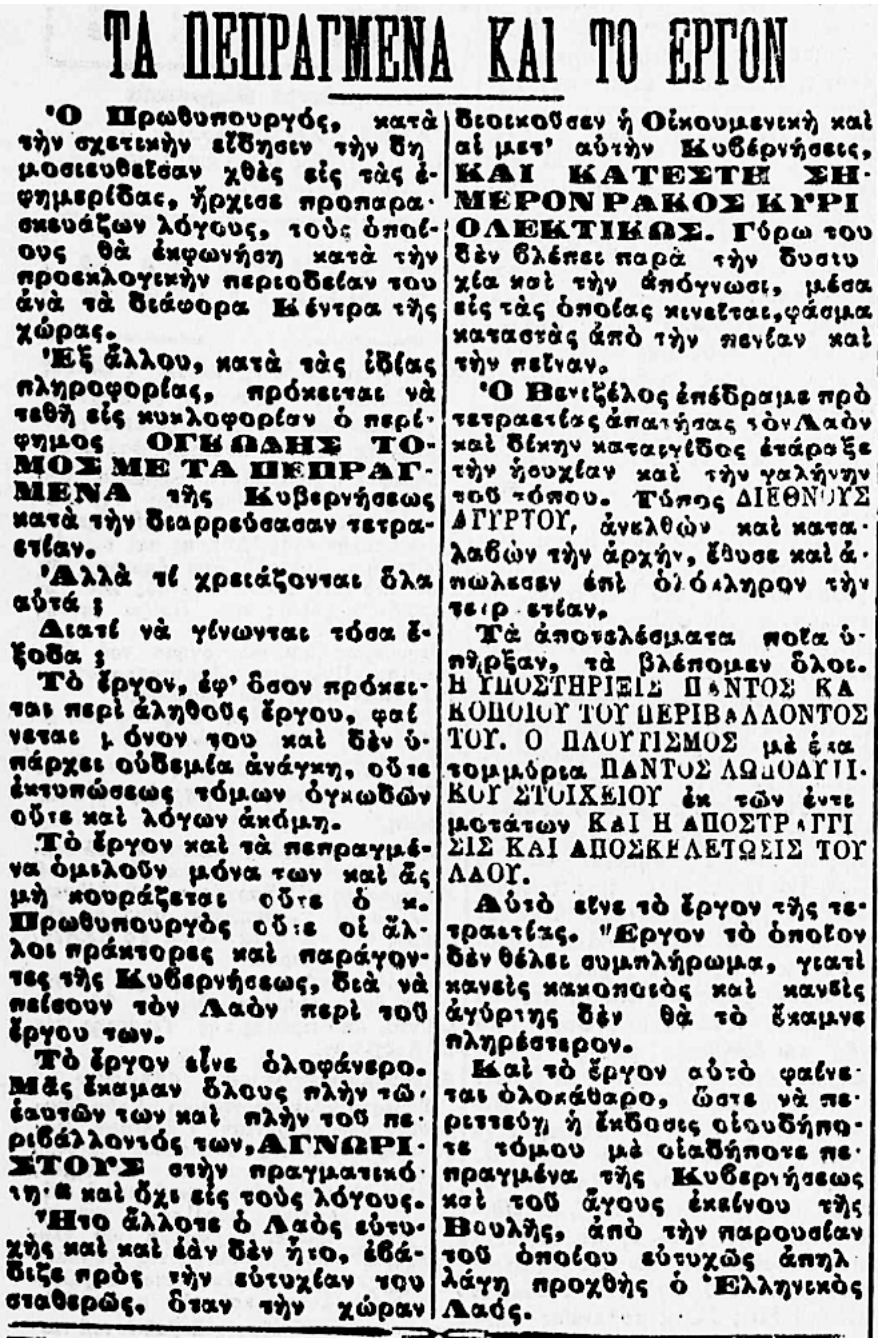

ΤΑ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΑ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟΝ

'Ο Πρωθυπουργός, κατὰ τὴν σχετικὴν εἴδησιν τὴν δη μοσιευθεῖσαν χθὲς εἰς τὰς ἐφημερίδας, ἤρχισε προπαρασκευάζων λόγους, τοὺς ὁποίους θὰ ἐκφωνήσῃ κατὰ τὴν προεκλογικὴν περιοδείαν του ἀνὰ τὰ διάφορα κέντρα τῆς χώρας.

'Εξ ἄλλου, κατὰ τὰς ἰδίας πληροφορίας, πρόκειται νὰ τεθῇ εἰς κυκλοφορίαν ὁ περίφημος ΟΓΚΩΔΗΣ ΤΟΜΟΣ ΜΕ ΤΑ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΑ τῆς Κυβερνήσεως κατὰ τὴν διαρρεύσασαν τετραετίαν.

'Αλλὰ τί χρειάζονται ὅλα αὐτά ;

Διατί νὰ γίνωνται τόσα ἔξοδα ;

Τὸ ἔργον, ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ ἀληθοῦς ἔργου, φαίνεται μόνον του καὶ δὲν ὑπάρχει οὐδεμία ἀνάγκη, οὔτε ἐκτυπώσεως τόμων ὀγκωδῶν οὔτε καὶ λόγων ἀκάμπτων.

Τὸ ἔργον καὶ τὰ πεπραγμένα ὁμιλοῦν μόνα των καὶ ἂς μὴ κουράζεται οὔτε ὁ κ. Πρωθυπουργὸς οὔτε οἱ ἄλλοι πράκτορες καὶ παράγοντες τῆς Κυβερνήσεως, διὰ νὰ πείσουν τὸν Λαὸν περὶ τοῦ ἔργου των.

Τὸ ἔργον εἶνε ὁλοφάνερο. Μᾶς ἔκαμαν ὅλους πλὴν τῶν ἑαυτῶν των καὶ πλὴν τοῦ περιβάλλοντός των, ΑΓΝΩΡΙΣΤΟΥΣ στὴν πραγματικότητα καὶ ὄχι εἰς τοὺς λόγους.

'Ητο ἄλλοτε ὁ Λαὸς εὐτυχὴς καὶ καὶ ἐὰν δὲν ἦτο, ἐβάδιζε πρὸς τὴν εὐτυχίαν του σταθερῶς, ὅταν τὴν χώραν διοικοῦσεν ἡ Οἰκουμενικὴ καὶ αἱ μετ' αὐτὴν Κυβερνήσεις, ΚΑΙ ΚΑΤΕΣΤΗ ΣΗΜΕΡΟΝ ΡΑΚΟΣ ΚΥΡΙΟΛΕΚΤΙΚΩΣ. Γύρω του δὲν βλέπει παρὰ τὴν δυστυχία καὶ τὴν ἀπόγνωσι, μέσα εἰς τὰς ὁποίας κινεῖται, φάσμα καταστρὸς ἀπὸ τὴν πεῖναν καὶ τὴν πείναν.

'Ο Βενιζέλος ἐπέδραμε πρὸ τετραετίας ἀπατήσας τὸν Λαὸν καὶ δίκην καταιγίδος ἐτάραξε τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν γαλήνην τοῦ τόπου. Τύπος ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΓΥΡΤΟΥ, ἀνελθὼν καὶ καταλαβὼν τὴν ἀρχήν, ἔθυσε καὶ ἀπωλεσεν ἐπὶ ὀλόκληρον τὴν τετραετίαν.

Τὰ ἀποτελέσματα ποῖα ὑπῆρξαν, τὰ βλέπομεν ὅλοι. Η ΓΙΟΣΤΗΡΙΞΙΣ ΠΑΝΤΟΣ ΚΑΚΟΠΟΙΟΥ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΤΟΥ. Ο ΠΛΟΥΤΙΣΜΟΣ μὲ ἑκατομμύρια ΠΑΝΤΟΣ ΛΩΠΟΔΥΤΙΚΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ ἐκ τῶν ἐντιμοτάτων ΚΑΙ Η ΑΠΟΣΤΡΑΤΙΓΙΣΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΣΚΕΛΕΤΩΣΙΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ.

Αὐτὸ εἶνε τὸ ἔργον τῆς τετραετίας. "Εργον τὸ ὁποῖον δὲν θέλει συμπλήρωμα, γιατὶ κανεὶς κακοποιὸς καὶ κανεὶς ἀγύρτης δὲν θὰ τὸ ἔκαμνε πληρέστερον.

Καὶ τὸ ἔργον αὐτὸ φαίνεται ὁλοκάθαρο, ὥστε νὰ περιττεύῃ ἡ ἔκδοσις οἱουδήποτε τόμου μὲ οἱαδήποτε πεπραγμένα τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ ἄγους ἐκείνου τῆς Βουλῆς, ἀπὸ τὴν παρουσίαν τοῦ ὁποίου εὐτυχῶς ἀπηλλάγη προχθὲς ὁ 'Ελληνικὸς Λαός.

***Εικόνα 53**: Τηλέγραφος 23/8/1932, Αρ. Φ. 6903, «Τα πεπραγμένα και το έργο».*

Στη συνέχεια, σε επόμενο άρθρο του, ο Τηλέγραφος προσπαθώντας να επαναφέρει στη μνήμη του λαού το περίφημο κείμενο του Χαριλάου Τρικούπη «Τις πταίει», το οποίο κατέγραφε την άποψη του τελευταίου για το τι ευθύνεται για τη κατάσταση της χώρας, δημοσιεύει άρθρο με τίτλο «ποιος πταίει», θέλοντας να καταδείξει ως υπεύθυνο για τη κατάσταση της χώρας τον Ελευθέριο Βενιζέλο. Αυτός βέβαια, όπως αναφέρει το άρθρο, ισχυρίζεται ότι φταίνε όλοι οι άλλοι και μόνο εκείνος δεν είναι ο υπαίτιος. Κλείνει, σημειώνοντας πως τόση θρασύτητα, τόση

εγκληματικότητα και τόση ασυνειδησία δεν είχε εμφανιστεί ποτέ ξανά στο ελληνικό Βασίλειο από κανέναν άλλον απατεώνα και αγύρτη, ακόμα και από αυτούς που ενίοτε κλείνει η Δικαιοσύνη στις φυλακές.

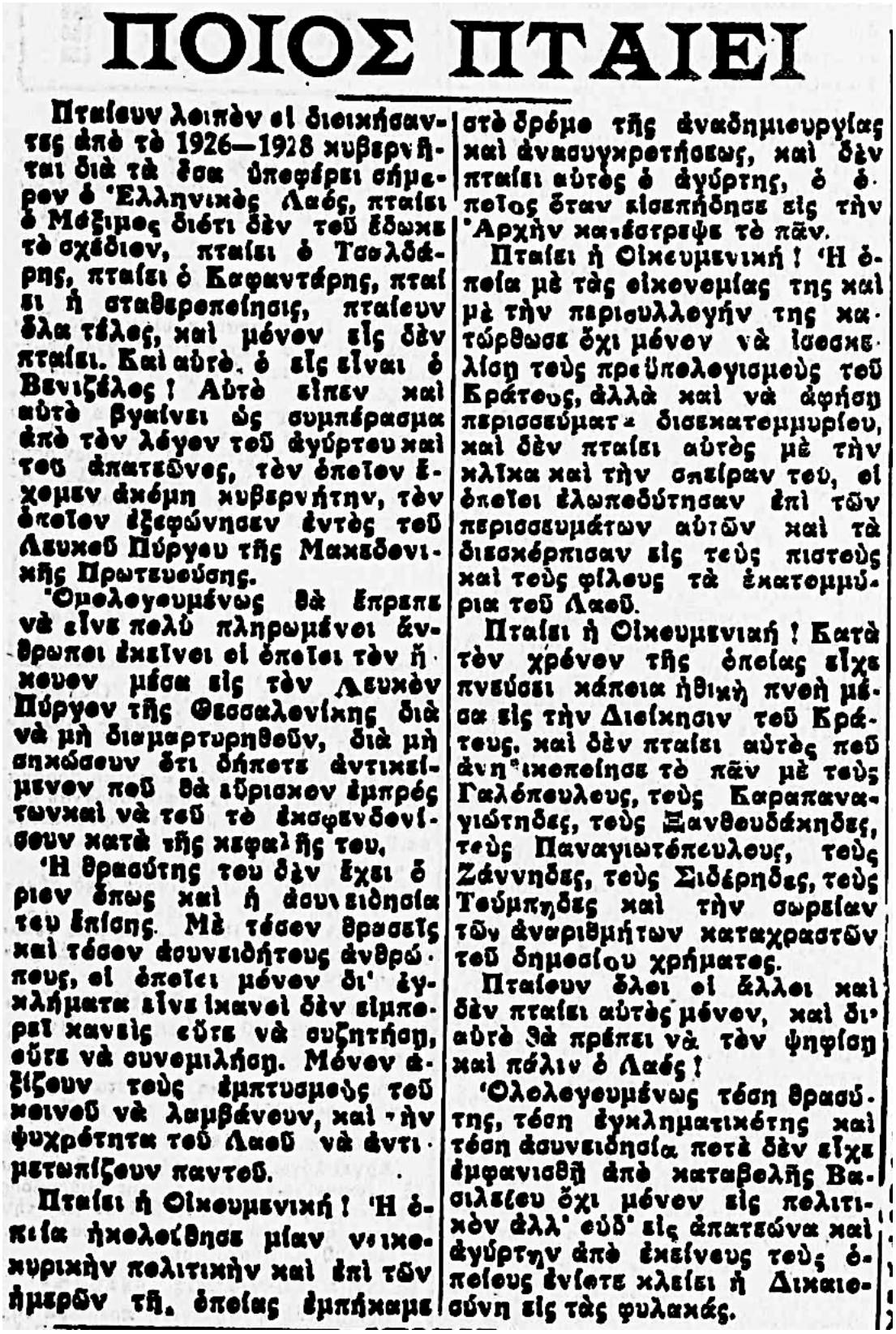

ΠΟΙΟΣ ΠΤΑΙΕΙ

Πταίουν λοιπὸν οἱ διοικήσαντες ἀπὸ τὸ 1926—1928 κυβερνῆται διὰ τὰ ἔσα ὑποφέρει σήμερον ὁ Ἑλληνικὸς Λαός, πταίει ὁ Μέξιμος διότι δὲν τοῦ ἔδωκε τὸ σχέδιον, πταίει ὁ Τσαλδάρης, πταίει ὁ Καφαντάρης, πταίει ἡ σταθεροποίησις, πταίουν ὅλα τέλος, καὶ μόνον εἷς δὲν πταίει. Καὶ αὐτὸ ὁ εἷς εἶναι ὁ Βενιζέλος! Αὐτὸ εἶπεν καὶ αὐτὸ βγαίνει ὡς συμπέρασμα ἀπὸ τὸν λόγον τοῦ ἀγύρτου καὶ τοῦ ἀπατεῶνος, τὸν ὁποῖον ἔχομεν ἀκόμη κυβερνήτην, τὸν ὁποῖον ἐξεφώνησεν ἐντὸς τοῦ Λευκοῦ Πύργου τῆς Μακεδονικῆς Πρωτευούσης.

Ὁμολογουμένως θὰ ἔπρεπε νὰ εἶνε πολὺ πληρωμένοι ἄνθρωποι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι τὸν ἤκουον μέσα εἰς τὸν Λευκὸν Πύργον τῆς Θεσσαλονίκης διὰ νὰ μὴ διαμαρτυρηθοῦν, διὰ μὴ σηκώσουν ὅτι δήποτε ἀντικείμενον ποῦ θὰ εὕρισκον ἐμπρός των καὶ νὰ τοῦ τὸ ἐκσφενδονίσουν κατὰ τῆς κεφαλῆς του.

Ἡ θρασύτης του δὲν ἔχει ὅριον ὅπως καὶ ἡ ἀσυνειδησία του ἐπίσης. Μὲ τόσον θρασεῖς καὶ τόσον ἀσυνειδήτους ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι μόνον δι' ἐγκλήματα εἶνε ἱκανοὶ δὲν εἶμπορεῖ κανεὶς οὔτε νὰ συζητήσῃ, οὔτε νὰ συνομιλήσῃ. Μόνον ἀξίζουν τοὺς ἐμπτυσμοὺς τοῦ κοινοῦ νὰ λαμβάνουν, καὶ τὴν ψυχρότητα τοῦ Λαοῦ νὰ ἀντιμετωπίζουν παντοῦ.

Πταίει ἡ Οἰκουμενική! Ἡ ὁποία ἠκολούθησε μίαν ἀνικανοκυρικὴν πολιτικὴν καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῆ. ὁποίας ἐμπήκαμε στὸ δρόμο τῆς ἀναδημιουργίας καὶ ἀνασυγκροτήσεως, καὶ δὲν πταίει αὐτὸς ὁ ἀγύρτης, ὁ ὁποῖος ὅταν εἰσεπήδησε εἰς τὴν Ἀρχὴν κατέστρεψε τὸ πᾶν.

Πταίει ἡ Οἰκουμενική! Ἡ ὁποία μὲ τὰς οἰκονομίας της καὶ μὲ τὴν περισυλλογήν της κατώρθωσε ὄχι μόνον νὰ ἰσοσκελίσῃ τοὺς προϋπολογισμοὺς τοῦ Κράτους, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀφήσῃ περισσεύματα δισεκατομμυρίου, καὶ δὲν πταίει αὐτὸς μὲ τὴν κλίκα καὶ τὴν σπείραν του, οἱ ὁποῖοι ἐλωποδύτησαν ἐπὶ τῶν περισσευμάτων αὐτῶν καὶ τὰ διεσκόρπισαν εἰς τοὺς πιστοὺς καὶ τοὺς φίλους τὰ ἑκατομμύρια τοῦ Λαοῦ.

Πταίει ἡ Οἰκουμενική! Κατὰ τὸν χρόνον τῆς ὁποίας εἶχε πνεύσει κάποια ἠθικὴ πνοὴ μέσα εἰς τὴν Διοίκησιν τοῦ Κράτους, καὶ δὲν πταίει αὐτὸς ποῦ ἀνηθικοποίησε τὸ πᾶν μὲ τοὺς Γαλόπουλους, τοὺς Καραπαναγιώτηδες, τοὺς Ξανθουδάκηδες, τοὺς Παναγιωτόπουλους, τοὺς Ζάννηδες, τοὺς Σιδέρηδες, τοὺς Τούμπηδες καὶ τὴν σωρείαν τῶν ἀναριθμήτων καταχραστῶν τοῦ δημοσίου χρήματος.

Πταίουν ὅλοι οἱ ἄλλοι καὶ δὲν πταίει αὐτὸς μόνον, καὶ διὰ αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ τὸν ψηφίσῃ καὶ πάλιν ὁ Λαός!

Ὁλολογουμένως τόση θρασύτης, τόση ἐγκληματικότης καὶ τόση ἀσυνειδησία ποτὲ δὲν εἶχε ἐμφανισθῇ ἀπὸ καταβολῆς Βασιλείου ὄχι μόνον εἰς πολιτικὸν ἀλλ' οὐδ' εἰς ἀπατεῶνα καὶ ἀγύρτην ἀπὸ ἐκείνους τοὺς ὁποίους ἐνίοτε κλείει ἡ Δικαιοσύνη εἰς τὰς φυλακάς.

***Εικόνα 54**: Τηλέγραφος 30/8/1932, Αρ. Φ. 6910, «Ποιος πταίει».*

Η έντονη στάση του Τηλέγραφου στα πρωτοσέλιδα του, ενάντια του Βενιζέλου συνεχίζεται, δείχνοντας πως εκπροσωπεί και ένα μεγάλο μέρος της κοινωνίας των Πατρών που τον ξεφυλλίζει καθημερινώς. Έτσι στο πρωτοσέλιδο του την 1η Σεπτεμβρίου, στέκεται στο λόγο του Βενιζέλου στη Θεσσαλονίκη, και τον κατηγορεί για τη βαριά φορολογία που επέφερε στον ελληνικό λαό. Μάλιστα ισχυρίζεται, πως ο «αγύρτης» Βενιζέλος, προσπαθεί να φορτώσει τα δικά του αίσχη στη πλάτη των αντιπάλων του. Το άρθρο συνεχίζει καταδεικνύοντας την αύξηση της φορολογίας από τον Βενιζέλο, την οποία ονομάζει κλοπή του λαού και κλείνει τονίζοντας πως αντί της προόδου που υποσχέθηκε, έφερε «τη γενική εξάρθρωση, την απαθλίωση, την ανυποληψία και τη χρεοκοπία.

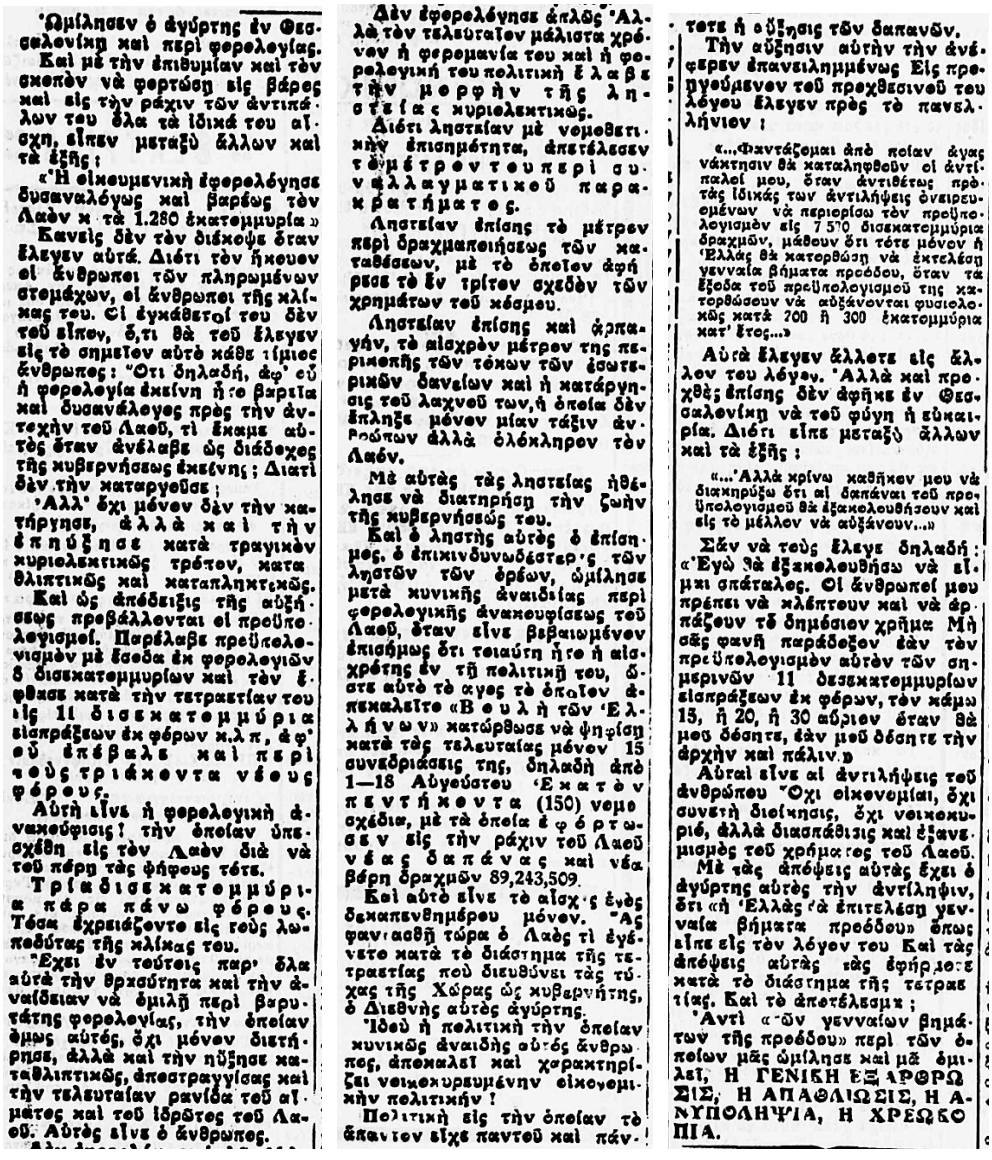

'Ωμίλησεν ὁ ἀγύρτης ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ περὶ φορολογίας.

Καὶ μὲ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὸν σκοπὸν νὰ φορτώσῃ εἰς βάρος καὶ εἰς τὴν ράχιν τῶν ἀντιπάλων του ὅλα τὰ ἰδικά του αἴσχη, εἶπεν μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς :

«Ἡ οἰκουμενικὴ ἐφορολόγησε δυσαναλόγως καὶ βαρέως τὸν Λαὸν κ τὰ 1.280 ἑκατομμύρια »

Κανεὶς δὲν τὸν διέκοψε ὅταν ἔλεγεν αὐτά. Διότι τὸν ἤκουον οἱ ἄνθρωποι τῶν πληρωμένων στομάχων, οἱ ἄνθρωποι τῆς κλίκας του. Οἱ ἐγκάθετοί του δὲν τοῦ εἶπον, ὅ,τι θὰ τοῦ ἔλεγεν εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ κάθε τίμιος ἄνθρωπος : Ὅτι δηλαδή, ἀφ' οὗ ἡ φορολογία ἐκείνη ἦτο βαρεῖα καὶ δυσανάλογος πρὸς τὴν ἀντοχὴν τοῦ Λαοῦ, τί ἔκαμε αὐτὸς ὅταν ἀνέλαβε ὡς διάδοχος τῆς κυβερνήσεως ἐκείνης ; Διατί δὲν τὴν κατήργησε ;

Ἀλλ' ὄχι μόνον δὲν τὴν κατήργησε, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπηύξησε κατὰ τραγικὸν κυριολεκτικῶς τρόπον, κατα θλιπτικῶς καὶ καταπληκτικῶς.

Καὶ ὡς ἀπόδειξις τῆς αὐξήσεως προβάλλονται οἱ προϋπολογισμοί. Παρέλαβε προϋπολογισμὸν μὲ ἔσοδα ἐκ φορολογιῶν 8 δισεκατομμυρίων καὶ τὸν ἔφθασε κατὰ τὴν τετραετίαν του εἰς 11 δισεκατομμύρια εἰσπράξεων ἐκ φόρων κ.λπ, ἐφ' οὗ ἐπέβαλε καὶ περὶ τοὺς τριάκοντα νέους φόρους.

Αὐτὴ εἶνε ἡ φορολογικὴ ἀνακούφισις ! τὴν ὁποίαν ὑπεσχέθη εἰς τὸν Λαὸν διὰ νὰ τοῦ πάρῃ τὰς ψήφους τότε.

Τριακόσια τρισεκατομμύρια πάρα πάνω φόρους. Τόσα ἐχρειάζοντο εἰς τοὺς λαιμοδύτας τῆς κλίκας του.

Ἔχει ἐν τούτοις παρ' ὅλα αὐτὰ τὴν θρασύτητα καὶ τὴν ἀναίδειαν νὰ ὁμιλῇ περὶ βαρυτάτης φορολογίας, τὴν ὁποίαν ὅμως αὐτός, ὄχι μόνον διετήρησε, ἀλλὰ καὶ τὴν ηὔξησε καταθλιπτικῶς, ἀποστραγγίσας καὶ τὴν τελευταίαν ρανίδα τοῦ αἵματος καὶ τοῦ ἱδρῶτος τοῦ Λαοῦ. Αὐτὸς εἶνε ὁ ἄνθρωπος.

Δὲν ἐφορολόγησε ἁπλῶς Ἀλλὰ τὸν τελευταῖον μάλιστα χρόνον ἡ φορομανία του καὶ ἡ φορολογική του πολιτικὴ ἔλαβε τὴν μορφὴν τῆς ληστείας κυριολεκτικῶς.

Διότι ληστείαν μὲ νομοθετικὴν ἐπισημότητα, ἀπετέλεσεν τὸ μέτρον του περὶ συναλλαγματικοῦ παρακρατήματος.

Ληστείαν ἐπίσης τὸ μέτρον περὶ δραχμαποιήσεως τῶν καταθέσεων, μὲ τὸ ὁποῖον ἀφῃρέσε τὸ ἓν τρίτον σχεδὸν τῶν χρημάτων τοῦ κόσμου.

Ληστείαν ἐπίσης καὶ ἁρπαγήν, τὸ αἰσχρὸν μέτρον της περικοπῆς τῶν τόκων τῶν ἐσωτερικῶν δανείων καὶ ἡ κατάργησις τοῦ ταμείου των, ἡ ὁποία δὲν ἄφησε μόνον μίαν τάξιν ἀνθρώπων ἀλλὰ ὁλόκληρον τὸν Λαόν.

Μὲ αὐτὰς τὰς ληστείας ἠθέλησε νὰ διατηρήσῃ τὴν ζωὴν τῆς κυβερνήσεώς του.

Καὶ ὁ ληστὴς αὐτὸς ὁ ἐπίσημος, ὁ ἐπικινδυνωδέστερος τῶν ληστῶν τῶν ὀρέων, ὡμίλησε μετὰ κυνικῆς ἀναιδείας περὶ φορολογικῆς ἀνακουφίσεως τοῦ Λαοῦ, ὅταν εἶνε βεβαιωμένον ἐπισήμως ὅτι τοιαύτη ἦτο ἡ αἰσχρότης ἐν τῇ πολιτικῇ του, ὥστε αὐτὸ τὸ ἀγες τὸ ὁποῖον ἀπεκαλεῖτο «Βουλὴ τῶν Ἑλλήνων» κατώρθωσε νὰ ψηφίσῃ κατὰ τὰς τελευταίας μόνον 15 συνεδριάσεις της, δηλαδὴ ἀπὸ 1—18 Αὐγούστου Ἑκατὸν πεντήκοντα (150) νομοσχέδια, μὲ τὰ ὁποῖα ἐφόρτωσεν εἰς τὴν ράχιν τοῦ Λαοῦ νέας δαπάνας καὶ νέα βάρη δραχμῶν 89,243,509.

Καὶ αὐτὸ εἶνε τὸ αἰσχος ἑνὸς δεκαπενθημέρου μόνον. Ἂς φαντασθῇ τώρα ὁ Λαὸς τί ἐγένετο κατὰ τὸ διάστημα τῆς τετραετίας ποὺ διευθύνει τὰς τύχας τῆς Χώρας ὡς κυβερνήτης, ὁ Διεθνὴς αὐτὸς ἀγύρτης.

Ἰδοὺ ἡ πολιτικὴ τὴν ὁποίαν κυνικῶς ἀναιδῶς αὐτὸς ἄνθρωπος, ἀποκαλεῖ καὶ χαρακτηρίζει νεωκουρευμένην οἰκονομικὴν πολιτικήν !

Πολιτικὴ εἰς τὴν ὁποίαν τὸ ἅπαντον εἶχε παντοῦ καὶ πάντοτε ἡ αὔξησις τῶν δαπανῶν.

Τὴν αὔξησιν αὐτὴν τὴν ἀνέφερεν ἀπανειλημμένως Εἰς προηγούμενον τοῦ προχθεσινοῦ του λόγου ἔλεγεν πρὸς τὸ πανελλήνιον :

«...Φαντάζομαι ἀπὸ ποίαν ἀγωνίαν θὰ καταληφθοῦν οἱ ἀντίπαλοί μου, ὅταν ἀντιθέτως πρὸς τὰς ἰδικάς των ἀντιλήψεις ἐνεργοῦμεν νὰ περιορίσω τὸν προϋπολογισμὸν εἰς 7 5'0 δισεκατομμύρια δραχμῶν, μάθουν ὅτι τότε μόνον ἡ Ἑλλὰς θὰ κατορθώσῃ νὰ ἐκτελέσῃ γενναῖα βήματα προόδου, ὅταν τὰ ἔξοδα τοῦ προϋπολογισμοῦ της κατορθώσουν νὰ αὐξάνονται φυσιολογικῶς κατὰ 200 ἢ 300 ἑκατομμύρια κατ' ἔτος...»

Αὐτὰ ἔλεγεν ἄλλοτε εἰς ἄλλον του λόγον. Ἀλλὰ καὶ προχθὲς ἐπίσης δὲν ἀφῆκε ἐν Θεσσαλονίκῃ νὰ τοῦ φύγῃ ἡ εὐκαιρία. Διότι εἶπε μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς :

«...Ἀλλὰ κρίνω καθῆκόν μου νὰ διακηρύξω ὅτι αἱ δαπάναι τοῦ προϋπολογισμοῦ θὰ ἐξακολουθήσουν καὶ εἰς τὸ μέλλον νὰ αὐξάνουν...»

Σὰν νὰ τοὺς ἔλεγε δηλαδή : «Ἐγὼ θὰ ἐξακολουθήσω νὰ εἶμαι σπάταλος. Οἱ ἄνθρωποί μου πρέπει νὰ κλέπτουν καὶ νὰ ἁρπάζουν τὸ δημόσιον χρῆμα Μὴ σᾶς φανῇ παράδοξον ἐὰν τὸν προϋπολογισμὸν αὐτὸν τῶν σημερινῶν 11 δισεκατομμυρίων εἰσπράξεων ἐκ φόρων, τὸν κάμω 15, ἢ 20, ἢ 30 αὔριον ὅταν θὰ μοῦ δόσητε, ἐὰν μοῦ δόσητε τὴν ἀρχὴν καὶ πάλιν.»

Αὐτοὶ εἶνε αἱ ἀντιλήψεις τοῦ ἀνθρώπου Ὄχι οἰκονομίαι, ὄχι συνετὴ διοίκησις, ὄχι νεωκουριό, ἀλλὰ διασπάθισις καὶ ἐξανεμισμὸς τοῦ χρήματος τοῦ Λαοῦ.

Μὲ τὰς ἀπόψεις αὐτὰς ἔχει ὁ ἀγύρτης αὐτὸς τὴν ἀντιληψιν, ὅτι «ἡ Ἑλλὰς θὰ ἐπιτελέσῃ γενναῖα βήματα προόδου» ὅπως εἶπε εἰς τὸν λόγον του Καὶ τὰς ἀπόψεις αὐτὰς τὰς ἐφήρμοσε κατὰ τὸ διάστημα τῆς τετραετίας. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ;

Ἀντὶ «ὧν γενναίων βημάτων τῆς προόδου» περὶ τῶν ὁποίων μᾶς ὡμίλησε καὶ μᾶς ὁμιλεῖ, Η ΓΕΝΙΚΗ ΕΞΑΡΘΡΩΣΙΣ, Η ΑΠΑΘΑΛΙΩΣΙΣ, Η ΑΝΥΠΟΛΗΨΙΑ, Η ΧΡΕΩΚΟΠΙΑ.

***Εικόνα 55**: Τηλέγραφος 1/9/1932, Αρ. Φ. 6912, «Η φορολογική του μανία».*

Σε επόμενο άρθρο του, στέκεται στις απειλές, όπως χαρακτηρίζει τις δηλώσεις Βενιζέλου, σχετικά με τον αρχηγό των Λαϊκών Παναγή Τσαλδάρη. Στο απόσπασμα που δίνεται ο Βενιζέλος ισχυρίζεται πως ο Τσαλδάρης είναι πρόεδρος ενός αντισυνταγματικού και κατά συνέπεια ανατρεπτικού κόμματος, κάτι το οποίο δεν του κάνει επιτρεπτό να ανέλθει στην εξουσία, εκτός εάν καθορίσει ξεκάθαρα τη θέση του. ο Τηλέγραφος ασκεί δριμεία κριτική στα λόγια αυτά, κατηγορώντας τον Βενιζέλο και χαρακτηρίζοντας τον ως άνθρωπο του μίσους και του διχασμού. Γράφει ότι δεν μπορεί να ζήσει χωρίς ταραχές και για αυτό προσπαθεί να προκαλέσει ακόμα μία, για να αισθανθεί την ευχαρίστηση την οποία αισθάνονται οι εγκληματίες και οι πορωμένες ψυχές. Αφού επιχειρηματολογεί για ποιον λόγο δεν χρειάζεται ο λαός να ανησυχεί από τις απειλές του Βενιζέλου, προσθέτει ότι εκείνος και το «αισχρό του συγκρότημα» δεν θα υφίσταται την επομένη των εκλογών, καθώς θα είναι κρυμμένοι γιατί «αλλοίμονον τους εάν εμφανισθούν». Γιατί εάν εμφανιστούν θα γνωρίσουν ποια είναι η δύναμη της λαϊκής επιταγής και των λαϊκών αισθημάτων.

ΑΙ ΚΩΜΙΚΑΙ ΑΠΕΙΛΑΙ ΤΟΥ

«...Ο κ. Τσαλδάρης πρέπει νὰ προσαρμασθῇ πρὸς τὴν ἀντίληψιν ὅτι ἡγεῖται κόμματος ἀντισυνταγματικοῦ καὶ συνεπῶς ἀνατρεπτικοῦ καὶ συνεπῶς ὑπὸ τοιούτους ὅρους δὲν θὰ τοῦ ἐπιτραπῇ νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Ἀρχὴν εἴτε μόνος, εἴτε μετ' ἄλλων, ἐὰν δὲν καθορίσῃ τὴν θέσιν του σαφῶς καὶ ἀνεπιφυλάκτως...»

Τὰ ἀνωτέρω εἶνε ἕνα μέρος ἐκ τῶν προσβλητικῶν πρὸς τὸν Τόπον ἀναπολογήσεων τοῦ ἀπαναθέντος Πρωθυπουργοῦ.

Ὅπως βλέπουν ὅλοι ἐκ τῶν συμβέντων αὐτῶν, ὁ ἄνθρωπος τοῦ μίσους καὶ τοῦ διχασμοῦ, ὁ ἄνθρωπος τῶν ταραχῶν καὶ τῶν σφαγῶν, ἀνεθυμήθη τὰ παλαιά του καὶ κηρύσσει καὶ πάλιν Ἐπανάστασιν.

Χωρὶς ἐσωτερικὰς περιπλοκάς, χωρὶς διχασμοὺς καὶ χωρὶς ταραχὰς καὶ αἵματα δὲν ἠμπορεῖ νὰ ζήσῃ ὁ Ἴδιος. Καὶ διὰ αὐτὸ ἀρίστως σκέπτεται νὰ ἀπειλήσῃ ταραχὰς τῆς γαλήνης τῆς χώρας, διὰ νὰ αἰσθανθῇ καὶ πάλιν τὴν ψυχικὴν εὐχαρίστησιν, τὴν ὁποίαν αἰσθάνονται πάντοτε οἱ ἐγκληματίαι καὶ οἱ πεπορωμένοι ψυχαί.

Δὲν θὰ ἐπιτραπῇ λοιπὸν εἰς τὸ Λαϊκὸν κόμμα νὰ καταλάβῃ τὴν ἀρχήν.

Ἀλλὰ ἀπὸ ποίους ; Ποῖοι εἶνε οἱ τόσον ἰσχυροί, διὰ νὰ ἀντιταχθοῦν κατὰ τῆς Λαϊκῆς Συνάμεως ;

Ποῖοι θὰ ἔχουν τὸ θάρρος καὶ τὴν δύναμιν, νὰ ἐγείρουν τὰ ἀναστήματά των, ὅταν ἐν τῇ μεγάλῃ του συνάμει ἐκδηλώσῃ τὴν κυριαρχίαν του θέλησιν ; Ποῖος θὰ ἀνθιστανθῇ κατὰ τῆς Λαϊκῆς αὐτῆς Συνάμεως ;

Ἀλλ' ἐλησμονήσαμεν ! Ὑπάρχουν αἱ ἀπειλαὶ τοῦ Ἐβενίζη, τοῦ Μεράρχου τῆς Κοζάνης, παρὰ ἐνὸς τῶν ἑνδεκα μελῶν, καὶ τῶν πέντε δέκα ἀνδρῶν μὲ τὰς σπαλάτσες καὶ μὲ τοὺς πυριγενεῖς οἱ ὁποῖοι ἀποσυρθέντες ἀπὸ τὰ σκέπαστρα τῶν καθηκόντων, ἀπειλοῦν διὰ τὰ ὁποῖα πληρώνονται ἀπὸ ἡμᾶς τὸν Λαόν, ἐπισκέπτονται καθημερινῶς τὰ μαγειρεῖα τοῦ Βενιζέλου καὶ τῆς περιβοήτου Λέσχης τῶν Φιλελευθέρων. Ὑπάρχουν οἱ ἀπειλαὶ αὐτῶν περὶ ἐνὸς τόνου μεσῶν ! Ὁ Λαὸς ὅμως δὲ ἡσυχάζει.

Διότι τὴν ἕνοπλον δύναμιν δὲν τὴν ἀποτελοῦν αὐτοὶ οἱ πάντα δέκα χρυσοπληθεῖς ἀπαλοτυρόφοροι, οἱ λοχαγοὶ τοῦ 1922 οἱ τραπέντες εἰς φυγὴν ἀποτελεσθεῖσαν πρὸ τῶν ὀρθῶν τοῦ Κιμμέρ.

Τὴν ἕνοπλον δύναμιν τὴν ἀποτελοῦν οἱ τηρηταὶ τοῦ καθήκοντός των, τοῦ καθαρῶς στρατιωτικοῦ ἀξιωματικοί, ἐγγεγραμμένοι, καὶ οἱ ὁπλῖται τοῦ στρατεύματος.

Αὐτοὶ ἀποτελοῦν τὴν ἕνοπλον δύναμιν, καὶ αὐτοὶ δὲν εἶναι ὀργανάτα καὶ ἐνεργοῦμεν μονενός. Αὐτοὶ εἶναι δύναμις τοῦ Λαοῦ καὶ στηρίγματα καὶ βάσεις τῆς ἀπιβολῆς τῆς θελήσεως ἐκείνου.

Αὐτοὶ δὲν ἀπειλοῦν. Αὐτοὶ ἀναμένουν τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐκλογῶν διὰ νὰ σταθοῦν παρακλέρως τοῦ Λαοῦ ὅπως καὶ σήμερον ἔστανται καὶ νὰ δράσουν καὶ νὰ πυκνήσουν πάντα ἀσθῆ, ὅστις θὰ διενοεῖτο ἀπλῶς νὰ ὑψώσῃ κατὰ τῆς Λαϊκῆς ἐκδηλώσεως.

Αὐτοὶ εἶνε ἡ ἕνοπλος δύναμις τοῦ Κράτους, καὶ ὄχι οἱ κωμικοὶ θάτρχοι μὲ τοὺς λεονταρισμούς των, τοῦ τόνου Ἐβενίζη καὶ Σία, ὅπως ὁ Πάγκαλος ἀπεκάλεσε τὰ σκαλτσοφόρα ἐνεργούμενα τοῦ ἀρχομανοῦς παράφρονος Πρωθυπουργοῦ.

«Τοὺς γνωρίζομεν καλῶς, λέγει ὁ Πάγκαλος, αὐτοὺς τοὺς κωμικοὺς θατράχους τοῦ τόνου Ἐβενίζη καὶ Σία, δειλοὺς καὶ μεσους ! Θατράχους τοῦ τόνου Ἐβενίζη καὶ Σία, διότι ἐπίστευσαν ὅτι τοὺς εἴδομεν εἰς πολλὰς ἀνωμαλίας καὶ δυσχερεῖς περιστάσεις καὶ μὲ τοὺς στερνισιτήρας

Θεωρεί πως αυτή η στάση δεν είναι πρέπουσα από ένα μεγάλο κόμμα και αναφέρει πως εάν ήθελε ο Τσαλδάρης μπορούσε να αναλάβει το Υπουργείο Εσωτερικών όπως του είχε προτείνει και να διεξήγαγε δημοψήφισμα στο οποίο να έβλεπε την επιθυμία του λαού. Το οποίο βέβαια δεν έπραξε. Καταλήγει έτσι να κάνει επίθεση στο Τσαλδάρη, λέγοντας πως είναι στο χέρι του εάν θα συνεχίσει τον εμφύλιο σπαραγμό, αντιμετωπίζοντας όμως τις συνέπειες που αυτό θα έχει.

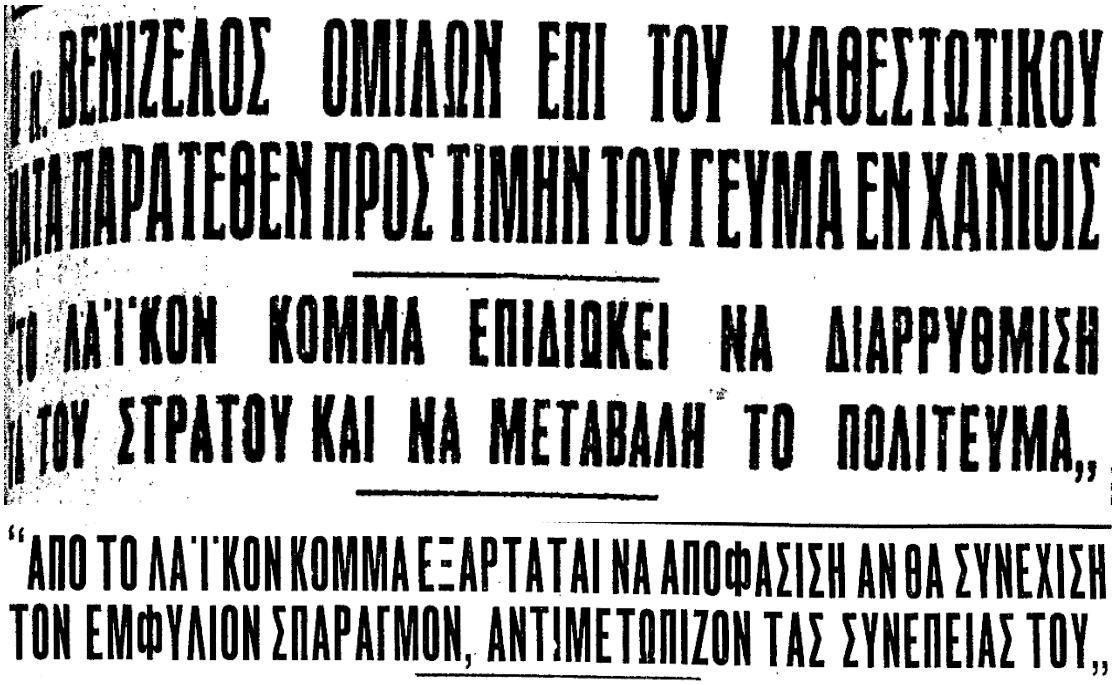

Ο κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ ΟΜΙΛΩΝ ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΙΚΟΥ
ΚΑΤΑ ΠΑΡΑΤΕΘΕΝ ΠΡΟΣ ΤΙΜΗΝ ΤΟΥ ΓΕΥΜΑ ΕΝ ΧΑΝΙΟΙΣ

ΤΟ ΛΑΪΚΟΝ ΚΟΜΜΑ ΕΠΙΔΙΩΚΕΙ ΝΑ ΔΙΑΡΡΥΘΜΙΣΗ
ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ ΚΑΙ ΝΑ ΜΕΤΑΒΑΛΗ ΤΟ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑ„

"ΑΠΟ ΤΟ ΛΑΪΚΟΝ ΚΟΜΜΑ ΕΞΑΡΤΑΤΑΙ ΝΑ ΑΠΟΦΑΣΙΣΗ ΑΝ ΘΑ ΣΥΝΕΧΙΣΗ
ΤΟΝ ΕΜΦΥΛΙΟΝ ΣΠΑΡΑΓΜΟΝ, ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΝ ΤΑΣ ΣΥΝΕΠΕΙΑΣ ΤΟΥ„

***Εικόνα 57**: Νεολόγος 5/9/1932, Αρ. Φ. 230, Ομιλία Βενιζέλου στα Χανιά.*

Η απάντηση του Τηλεγράφου είναι άμεση και ισχυρή. Αναφέροντας περιστατικά από περιοδείες Φιλελευθέρων υποψηφίων, αναδεικνύει το ζήτημα ότι ο λαός τους αποκαλεί κλέφτες και μάλιστα έχουν συμβεί και λιθοβολισμοί εναντίον τους. Αναφέρεται ανάμεσα στα παραδείγματα και αυτό του Ανδρέα Μιχαλακόπουλου, ο οποίος στη προσπάθεια του να απευθύνει το λόγο του στο λαό της επαρχίας των Καλαβρύτων, έγινε αποδέκτης ιαχών δυστυχίας και απόγνωσης από το μανιασμένο κοινό, ενώ ακόμα, προχώρησαν σε ρίψεις καθισμάτων που προκάλεσαν τραυματισμούς. Μετά από παρέμβαση των αστυνομικών δυνάμεων κατάφερε να τελειώσει το λόγο του, πάντοτε όμως υπό τις κραυγές του κόσμου με το σύνθημα «κάτω οι κλέφτες». Με το τρόπο αυτό, γίνεται αντιληπτό πως ο κόσμος δεν στάθηκε στη κινδυνολογία του Βενιζέλου για το πολίτευμα και εξακολουθεί να ζητά «χρηστούς και ενάρετους» κυβερνήτες. Οι Βενιζελικοί δεν είναι τέτοιοι, καθώς υπέπεσαν σε κλοπές, καταχρήσεις και νοθείες «στο ψωμί του λαού, στο κινίνο του ελονοσούντος λαού, στη

κατασκευή της οδοποιίας και των προσφυγικών σπιτιών» και οπουδήποτε έβρισκαν δημόσιο χρήμα το άρπαζαν σαν ληστές. Για αυτό ο λαός φωνάζει στις συγκεντρώσεις των Φιλελευθέρων «κάτω οι κλέφτες», ένα σύνθημα που ασπάζεται και ο συντάκτης.

Αι ιαχαι του λαου: 'ΚΑΤΩ ΟΙ ΚΛΕΦΤΕΣ,

'Ο πρώην ύπουργὸς καὶ ὑποψήφιος τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ ἀρχηγὸς τοῦ ἐκεῖ συνδυασμοῦ κ. Δίγκας ἐνεργῶν προεκλογικὴν περιοδείαν, ἀπεδεκατίσθη τὸν ἔγριμος ἀπὸ τοὺς κατοίκους τοῦ χωρίου Κολυβράς, ὅσοι ἐν ὥ ἀπεπειράθη πρὸς στιγμὴν νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι τὸν συνώθευον, πρὸς τὴν ἀπολυθίαν τοῦ θηλαθῆ, διὰ νὰ συγκεντρώσῃ τοὺς κατοίκους τοῦ χωρίου, ἠναγκάσθη νὰ διακόψῃ τὴν ὁμιλίαν του καὶ νὰ τραπῇ εἰς φυγὴν κυριολεκτικῶς, διότι ὁ Λαὸς τοῦ χωρίου ἐκείνου συσσωματωθεὶς πρὸς στιγμὴν ἤρχισε ὄχι μόνον τὴν ἄτιμον ἀποβολὴν ἀλλὰ καὶ τοὺς λιθοβολισμούς.

'Ο Δίγκας ἐπιβὰς μετὰ τῆς ἀκολουθίας του ἐπιτυχῶν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κονιορτοῦ τῶν αὐτοκινήτων των ἐξηφανίζετο ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κονιορτοῦ των, ἐνῷ ὄπισθέν του ἠκούετο μία διάπορος ἰαχή

—«ΚΑΤΩ ΟΙ ΚΛΕΦΤΕΣ»

'Ο ἕλλος ἐπίσης, ἄνθρωπος τῆς Κυβερνήσεως, ὁ ἀντιπρόεδρος αὐτῆς Μιχαλακόπουλος, ἐπιχειρήσας καὶ αὐτὸς προχθὲς μίαν ἐκλογικὴν περιοδείαν ἀνὰ τὴν ἐπαρχίαν Καλαβρύτων καὶ θελήσας νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς τὸν Λαὸν ἵνα δικαιολογήσῃ τὸ ἔργον τῆς τετραετίας, ὑπέστη τοιαύτην ἀποδοκιμασίαν ἀπὸ τὸν μετεσαμένον κυριολεκτικῶς ἀπὸ τὴν θέσιν χίαν Λαόν, ὥστε μόνον ἡ ἐπέμβασις τῆς Ἀστυνομικῆς δυνάμεως ἦτο ἡ σωτηρία δι' αὐτὸν καὶ τῆς ἀκολουθίας του, θεβεβαιοῦνται ὅτι ὅπως ἐλέχθη ἀπὸ αὐτόπτας μάρτυρας, καθ' ὁμαδικὰ ἐξευτελιστικὰ ἐπεισόδια καὶ λιθοβολισμοὶ ἠκολούθησαν καὶ μισοτραυματισμοὶ ἀπὸ μὴ ἐγχειρίσεως.

Κατώρθωσε ὅμως ὁ ν. ἀντιπρόεδρος νὰ ἐπιβιβασθῇ εἰς τὸ ἀσυνόμενης ξυνόμεως, νὰ τελειώσῃ τὸν λόγον του. Κατὰ τὸ διάστημα ὅμως τοῦτο ἠκούοντο αἱ ἴδιαι ἰαχαὶ τοῦ Λαοῦ καὶ αἱ ἴδιαι ἀποδοκιμασίαι

—«ΚΑΤΩ ΟΙ ΚΛΕΦΤΕΣ»

Ἄλλοι ἐπίσης ὑποψήφιοι τοῦ ἰδίου κόμματος ποῦ μᾶς μυθερ ἢ ἐπὶ μίαν τετραετίαν τώρα ἐπιχειρήσαντες τὰ ἴδια κατὰ τὰς περιοδείας των, ἀντιμετωπίζουν τὴν ἰδίαν ἐξέγερσιν τοῦ Λαοῦ καὶ ἀκούουν τὴν ἰδίαν ἰαχήν τὸ

—«ΚΑΤΩ ΟΙ ΚΛΕΦΤΕΣ»

Φαίνεται ὅτι ἡ περὶ πολιτευομένων πνοδόνων σκηνοθεσία, ἡ ὁποία ἐδημιουργήθη ἀπὸ τὸ κόμμα αὐτό, διὰ νὰ ἀποσπάσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ Λαοῦ εἰς τὸ ἀνύπαρκτον τοῦτο ζήτημα, δὲν ἔπιασε.

Ἐπέτυχε ἀποβλίψει ὁ Βενιζέλος. Ἐγνώριζε ὅτι οἱ ξυπνοσχέσεις δὲν θὰ μπορέσουν δι' ἄλλην μίαν φορὰν νὰ παρασύρουν τὸν Λαὸν καὶ ἀπέρριψε τὸ νέον κόλπο, περὶ νεδόνων δῆθεν τῆς Δημοκρατίας, ἀπελῶν ὅτι θὰ γεννήσῃ σκηνὸς καὶ ταραχάς, θέτει ἡμεῖς ὁ Λαός, τὸ Λαϊκὸν κόμμα θὰ καταλάβωμεν, νομίμως πάντοτε, τὴν Ἀρχὴν μετὰ τὰς ἐκλογάς.

Ἀπεδείχθη λοιπὸν μὲ τὰς περιοδείας καὶ μὲ τὰς ἀποδοκιμασίας τοῦ Λαοῦ πρὸς τοὺς ὑπροσώπους τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων, ὅτι ὅλαι αὐταὶ αἱ σκηνοθεσίαι τῶν ὑποσχέσεων καὶ τῶν κινδόνων δῆθεν τοῦ πολιτεύματος δὲν πρόκειται νὰ φέρουν κανὲν ἀπολύτως ἀποτέλεσμα κατὰ τὰς ἐκλογάς.

Τοῦ Λαοῦ ἡ προσοχὴ δὲν ἀποσπᾶται ἀπὸ ἄλλ ποῦ πρέπει δίκτως νὰ εἶναι καὶ τὰ εὑρίσκεται προσηλωμένη, ἀπὸ τὸ μέρος δηλαδὴ τῆς χρησιμης Διοικήσεως.

Χρησιοὺς καὶ ἀναρέτους Κυβερνήτας ἐζήτησε καὶ ζητεῖ ὁ Λαός. Χρηστὸς ὅμως καὶ ἀνάρετος, δὲν εἶναι ὁ Βενιζελισμός. ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΤΟΥ ΑΠΕΔΕΙΧΘΗΣΑΝ ΛΗΣΤΟΔΥΤΑΙ ΚΟΙΝΟΙ καὶ κακοποιοὶ τῆς χειροτέρας μορφῆς. Δὲ· ἄρχουν τίποτε ποῦ νὰ μὴ τὸ ἐκμεταλλευθοῦν καὶ νὰ μὴ θελήσουν νὰ πλουτίσουν, νὰ κάμουν ἐκατομμύρια κατὰ τὸ διάστημα τῆς τετραετίας εἰς βάρος τοῦ Λαοῦ.

Τὰ τεμάχια τοῦ Δημοσίου χρήματος τὰ ἐξεκόνωσαν κυριολεκτικῶς. ΚΛΟΠΑΙ ΕΔΩ, ΚΑΤΑΧΡΗΣΕΙΣ ΕΚΕΙ, ΝΟΘΕΙΑΙ ΠΑΡΑ ΠΕΡΑ, ΛΑΘΗ ΙΣΤΟΡΙΚΑ μὲ τὰ ὁποῖα ἀκάρδιζαν ἑκατομμύρια, 'Υπουργοὶ συλλαμβανόμενοι ὡς λωποδῦται κοινοὶ καὶ ἀπαντεῶνες διάσημοι, παντοῦ τέλος ὅπου ὑπῆρξεν τὸ χρῆμα ὡς μοχλὸς μιᾶς ἐξυπηρετήσεως τῶν κοινῶν συμφερόντων, παντοῦ ὅπου τὸ συνήντησαν, ὅπου τὸ διέκρινεν, ὅπου τὸ εἶδον, συνεσωματώθησαν καὶ ἐκτιμῶν ἐπιβρομὴν καὶ' αὐτοῦ.

ΣΤΟ 'ΨΩΜΙ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΣΤΟ ΚΙΝΗΝΟ τοῦ ἐλονοεοῦντος ἀγρότου, ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΗΣ ΟΔΟΠΟΙΙΑΣ, ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΩΝ ΣΠΙΤΙΩΝ, παντοῦ τέλος ὅπου τὸ διέκρινεν τὸ δημόσιον χρῆμα ὡς μοχλὸν ἐπειθήσαν καὶ αὐτοῦ δέκην ληστῶν.

Τί νὰ εἴπουν δι' ὅλα αὐτά;

Τί νὰ ἀπολογηθοῦν διὰ τὰς πρωτοφανεῖς κατοχρήσεις;

Πῶς νὰ δικαιολογήσουν τὸν παράνομον πλουτισμόν των εἰς βάρος τοῦ 'Ελληνικοῦ Λαοῦ;

Δι' αὐτὸ ἐπιχειροῦν νὰ στρέψουν τὴν προσοχὴν τοῦ Λαοῦ εἰς ἄλλα ὑπάρχοντα δῆθεν ζητήματα, τὰ ὁποῖα ὅμως δὲν ὑπάρχουν.

'Αλλ' ὁ λαὸς δὲν πλανᾶται πλέον. Τὴν προσοχήν του τὴν ἔχει παρφωμάσην νυριολεκτικῶς ἐπάνω εἰς τὸ ζήτημα ποῦ πράπει. Εἰς τὸ ζήτημα τῆς καυθῆς τῆς ἐγκληματικῆς, τῆς λωποδυτικῆς διαχειρίσεως τοῦ χρήματός του. 'Εκεῖ καὶ μόνον προσέχει, καὶ δι' αὐτὸ θέλει νὰ ἀκούσῃ τὰς δικαιολογίας.

'Εφ' ὅσον ὅμως δὲν τοὺς ἀκούσει καὶ ὁμιλοῦν περὶ αὐτοῦ καὶ νὰ δικαιολογοῦνται ἔστω καὶ οἱ κατηγορεῖται τοὺς φωνάζει

—«ΚΑΤΩ ΟΙ ΚΛΕΦΤΕΣ».

Καὶ ἔχει πολὺ καὶ μεγάλο δίκαιον.

***Εικόνα 58**: Τηλέγραφος 6/9/1932, Αρ. Φ. 6917, «Αι ιαχαί του λαού "Κάτω οι κλέφτες"».*

Στη τελευταία σελίδα του ίδιου φύλλου του Τηλέγραφου, εκεί όπου φιλοξενούνται τα τελευταία νέα εξ Αθηνών, φιλοξενείται ένα άρθρο το οποίο ενημερώνει, ότι ο αρχηγός του Λαϊκού Κόμματος προχώρησε σε διάβημα προς τον Π.τ.Δ., με το οποίο ζητά την εκκαθάριση του πολιτικού κλίματος εκβιασμού του λαού μέσω του στρατιωτικού κινήματος, το οποίο προσπαθεί να πετύχει ο Βενιζέλος, αλλιώς ισχυρίζεται ότι δεν θα συμμετάσχει στις εκλογές, όπως και όλος ο συνδυασμός.

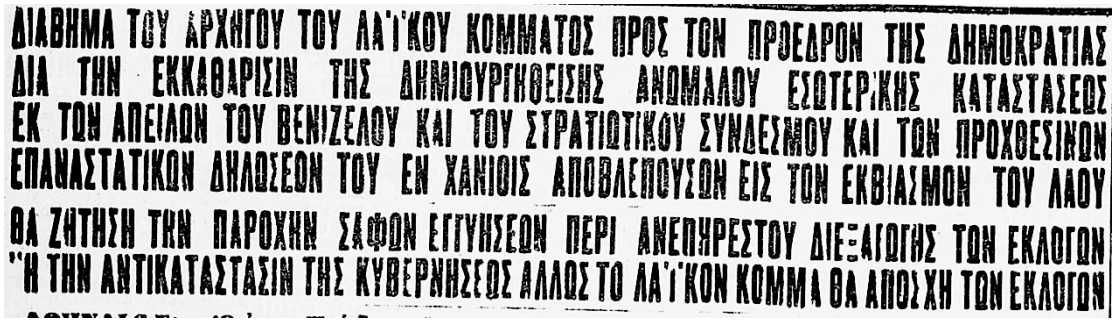

ΔΙΑΒΗΜΑ ΤΟΥ ΑΡΧΗΓΟΥ ΤΟΥ ΛΑΪΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟΝ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΙΝ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΘΕΙΣΗΣ ΑΝΩΜΑΛΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚ ΤΩΝ ΑΠΕΙΛΩΝ ΤΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΡΟΧΘΕΣΙΝΩΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΩΝ ΔΗΛΩΣΕΩΝ ΤΟΥ ΕΝ ΧΑΝΙΟΙΣ ΑΠΟΒΛΕΠΟΥΣΩΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΚΒΙΑΣΜΟΝ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΘΑ ΖΗΤΗΣΗ ΤΗΝ ΠΑΡΟΧΗΝ ΣΑΦΩΝ ΕΓΓΥΗΣΕΩΝ ΠΕΡΙ ΑΝΕΠΗΡΕΣΤΟΥ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΤΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ Ἢ ΤΗΝ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΙΝ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΑΛΛΩΣ ΤΟ ΛΑΪΚΟΝ ΚΟΜΜΑ ΘΑ ΑΠΟΣΧΗ ΤΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ

***Εικόνα 59**: Τηλέγραφος 6/9/1932, Αρ. Φ. 6917, σελίδα 4, «Διάβημα του Τσαλδάρη προς τον Π.τ.Δ.».*

Το διάβημα του Τσαλδάρη φαίνεται να είχε την επιτυχία που επιθυμούσε ο αρχηγός των Λαϊκών, καθώς μόλις στο επόμενο φύλλο του Τηλέγραφου, σε άρθρο που προστίθεται στη πρωινή έκδοση της εφημερίδας, επί του πιεστηρίου δηλαδή καθώς η είδηση έφτασε στα γραφεία της εφημερίδας αργά το βράδυ. Σε αυτό, δηλώνεται ότι ο Βενιζέλος επιστρέφει μία μέρα νωρίτερα στην Αθήνα από τη περιοδεία του στη Κρήτη, ώστε συναντηθεί με τον Π.τ.Δ. και να ρυθμιστεί η κίνηση των στρατιωτικών

παραγόντων. Η εξέλιξη αυτή, όπως σημειώνει η εφημερίδα, οφείλεται αποκλειστικά στη συνεργασία των αρχηγών των κομμάτων της αντιπολιτεύσεως και όπως φαίνεται δεν θα υπάρξει στρατιωτική παρέμβαση στις εκλογές.

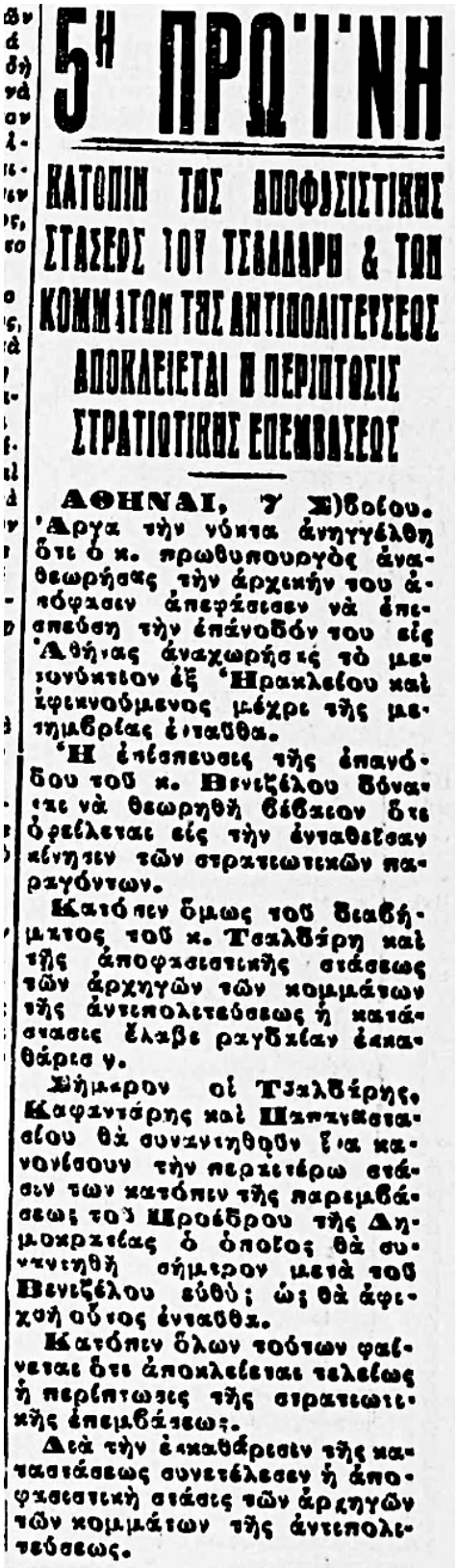

5Η ΠΡΩΙΝΗ

ΚΑΤΩΠΙΝ ΤΗΣ ΑΠΟΦΑΣΙΣΤΙΚΗΣ ΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΤΣΑΛΔΑΡΗ & ΤΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΕΩΣ ΑΠΟΚΛΕΙΕΤΑΙ Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΙΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΕΠΕΜΒΑΣΕΩΣ

ΑΘΗΝΑΙ, 7 Σ)βρίου.

Άργα τὴν νύκτα ἀνηγγέλθη ὅτι ὁ κ. πρωθυπουργὸς ἀναθεωρήσας τὴν ἀρχικήν του ἀπόφασιν ἀπεφάσισεν νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν ἐπάνοδόν του εἰς Ἀθήνας ἀναχωρήσας τὸ μεσονύκτιον ἐξ Ἡρακλείου καὶ ἐφικνούμενος μέχρι τῆς μεσημβρίας ἐνταῦθα.

Ἡ ἐπίσπευσις τῆς ἐπανόδου τοῦ κ. Βενιζέλου δύναται νὰ θεωρηθῇ βέβαιον ὅτι ὀφείλεται εἰς τὴν ἀνταθεῖσαν κίνησιν τῶν στρατιωτικῶν παραγόντων.

Κατόπιν ὅμως τοῦ διαβήματος τοῦ κ. Τσαλδάρη καὶ τῆς ἀποφασιστικῆς στάσεως τῶν ἀρχηγῶν τῶν κομμάτων τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἡ κατάστασις ἔλαβε ραγδαίαν ἐκκαθάρισιν.

Σήμερον οἱ Τσαλδάρης, Καφαντάρης καὶ Παπανικολάου θὰ συνεννοηθοῦν διὰ κανονισθοῦν τὴν περαιτέρω στάσιν των κατόπιν τῆς παρεμβάσεως τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας ὁ ὁποῖος θὰ συνεννοηθῇ σήμερον μετὰ τοῦ Βενιζέλου εὐθύς; ὡς θὰ ἀφιχθῇ οὗτος ἐνταῦθα.

Κατόπιν ὅλων τούτων φαίνεται ὅτι ἀποκλείεται τελείως ἡ περίπτωσις τῆς στρατιωτικῆς ἐπεμβάσεως.

Διὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς καταστάσεως συνετέλεσεν ἡ ἀποφασιστικὴ στάσις τῶν ἀρχηγῶν τῶν κομμάτων τῆς ἀντιπολιτεύσεως.

***Εικόνα 60**: Τηλέγραφος 7/9/1932, Αρ. Φ. 6918, «Αποκλείεται η Στρατιωτική επέμβαση».*

Σαν απάντηση στο γεγονός αυτό, ο Βενιζέλος ανακοίνωσε στο λαό ότι παύει ο ίδιος τη καθεστωτική συζήτηση και τον διαβεβαιώνει ότι οι εκλογές θα είναι ελεύθερες. Έτσι, ήταν στο χέρι του ίδιου του λαού με τη ψήφο του να τερματιστούν οι ανωμαλίες, δηλαδή το Λαϊκό Κόμμα. Ακόμα, προσθέτει ο Βενιζέλος, πως ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος κινητοποιήθηκε από την ανησυχία του για την άμυνα της χώρας από την αλλαγή του πολιτεύματος. Συνεπώς, εάν την επομένη των εκλογών ο λαός δεν έχει δώσει δύναμη στους λαϊκούς, όπως θεωρεί ο Βενιζέλος ότι θα γίνει και δεν θα καταφέρουν να υπερισχύσουν των Φιλελευθέρων, τότε δεν έχει να φοβάται κάτι. Με το τρόπο αυτό, αφήνει ανοιχτή μια πιθανή παρέμβαση μετά την εκλογική διαδικασία και όχι κατά τη διάρκεια της, μόνο εφόσον οι Λαϊκοί υπερτερήσουν. Έτσι προπαγανδίζει την στήριξη των Φιλελευθέρων από το λαό για να αποφευχθεί ο οποιοσδήποτε κίνδυνος παρέμβασης.

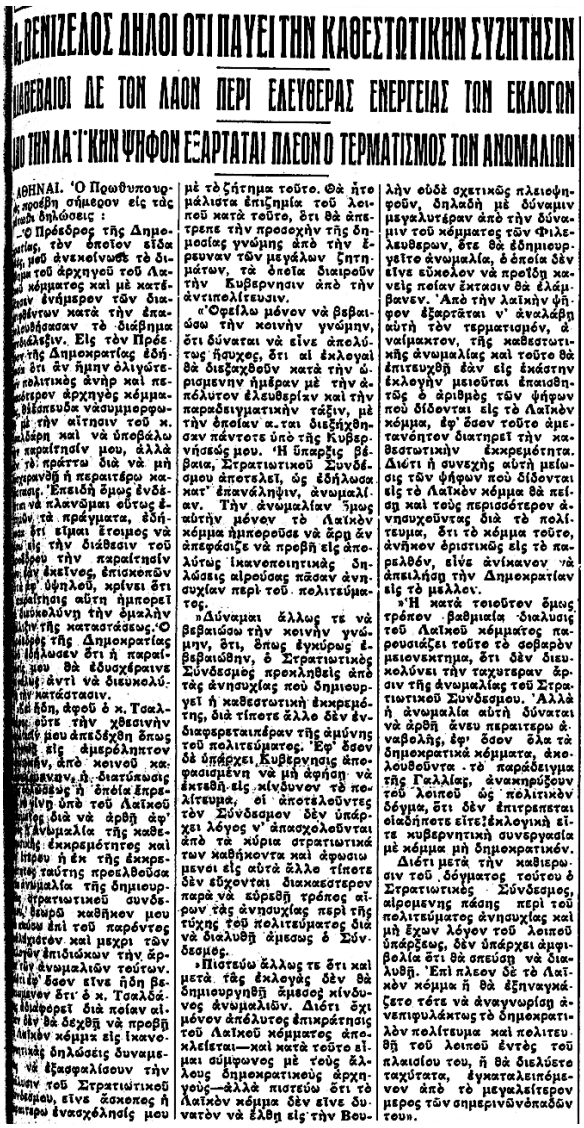

Ο ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ ΔΗΛΟΙ ΟΤΙ ΠΑΥΕΙ ΤΗΝ ΚΑΘΕΣΤΩΤΙΚΗΝ ΣΥΖΗΤΗΣΙΝ

ΔΙΑΒΕΒΑΙΟΙ ΔΕ ΤΟΝ ΛΑΟΝ ΠΕΡΙ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ

ΕΠΙ ΤΗΝ ΛΑΪΚΗΝ ΨΗΦΟΝ ΕΞΑΡΤΑΤΑΙ ΠΛΕΟΝ Ο ΤΕΡΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΝΩΜΑΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ. Ὁ Πρωθυπουργὸς προσῆλθε σήμερον εἰς τὰς κατωτέρω δηλώσεις :

«Ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας, τὸν ὁποῖον εἶδα χθές, μοῦ ἀνεκοίνωσε τὸ διάβημα τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος καὶ μὲ κατέστησεν ἐνήμερον τῶν διαμηνύσεων κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν τὸ διάβημα συνάντησιν. Εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Δημοκρατίας ἐδήλωσα ὅτι ἂν ἤμην ὁλιγώτερον πολιτικὸς ἀνὴρ καὶ περισσότερον ἀρχηγὸς κόμματος, θὰ ἐσπευδα νὰ συμμορφωθῶ πρὸς τὴν αἴτησιν τοῦ κ. Καλιόρη καὶ νὰ ὑποβάλω τὴν παραίτησίν μου, ἀλλὰ ἐπειδὴ τὸ πράττω διὰ νὰ μὴ ταράξω τὴν ἡσυχίαν τῆς πατρίδος καὶ τῶν ἐκλογῶν, ἐπειδὴ ὅμως ἐνδιαφέρομαι νὰ πλανῶμαι οὕτως ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τὰ πράγματα, ἐδήλωσα ὅτι εἶμαι ἕτοιμος νὰ ἀποβλέψω εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ κ. Καλιόρη τὴν παραίτησίν μου, ἐὰν ἐκεῖνος, ἐπισκοπῶν τὴν κατάστασιν ἐξ ὑψηλοῦ, κρίνει ὅτι ἡ παραίτησις αὐτὴ ἠμπορεῖ νὰ διευκολύνῃ τὴν ὁμαλὴν ἐξέλιξιν τῆς καταστάσεως. Ὁ κ. Καλιόρης τῆς Δημοκρατίας μοῦ ἐδήλωσεν ὅτι ἡ παραίτησίς μου θὰ ἐδυσχέραινε ἀντὶ νὰ διευκολύνῃ τὴν κατάστασιν.

Τὴν ἐδῶ, ἀφοῦ ὁ κ. Τσαλδάρης οὔτε τὴν χθεσινὴν τοῦ μου ἀπεδέχθη ὅπως ἐγὼ εἰς ἀμερόληπτον ἐπανῆλθεν, ἀπὸ κοινοῦ καταστάσεως ἡ διατύπωσις τῆς ὁποίας ἔπρεπε νὰ γίνῃ ὑπὸ τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος διὰ νὰ ἀρθῇ ἀφ' ἑνὸς ἡ ἀνωμαλία τῆς καθεστηκυίας ἐκκρεμότητος καὶ ἡ ἔκπληξις τῆς ἀκροτητος ταύτης προελθούσα ἐκ τῆς ἀνωμαλίας τῆς δημιουργηθείσης ἐκ τῆς στρατιωτικοῦ συνδέσμου, ἔφερε καθῆκον μου ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ μέχρι τῶν ἐκλογῶν ἀποδιώκων τὴν ἄρνησιν τῶν ἀνωμαλιῶν τούτων. Ἐπὶ ὅσον εἶνε ἤδη βεβαιωμένον ὅτι ὁ κ. Τσαλδάρης διαφορεῖ διὰ ποίαν αἰτίαν δὲν θὰ δεχθῇ νὰ προβῇ τὸ Λαϊκὸν κόμμα εἰς ἱκανοποιητικὰς δηλώσεις δυναμένας νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν ἐκλογὴν τοῦ Στρατιωτικοῦ Συνδέσμου, εἶνε ἄσκοπος ἡ ἐμπαρὼ ἐνασχόλησίς μου με τὸ ζήτημα τοῦτο. Θὰ ἦτο μάλιστα ἐπιζήμιὸς τοῦ λοιποῦ κατὰ τοῦτο, ὅτι θὰ ἀπέστρεπε τὴν προσοχὴν τῆς δημοσίας γνώμης ἀπὸ τὴν ἔρευναν τῶν μεγάλων ζητημάτων, τὰ ὁποῖα διαιροῦν τὴν Κυβερνησιν ἀπὸ τὴν ἀντιπολίτευσιν.

»Θρεῖλω μόνον νὰ βεβαιώσω τὴν κοινὴν γνώμην, ὅτι δύναται νὰ εἶνε ἀπολύτως ἥσυχος, ὅτι αἱ ἐκλογαὶ θὰ διεξαχθοῦν κατὰ τὴν ὁρισμένην ἡμέραν μὲ τὴν ἀπόλυτον ἐλευθερίαν καὶ τὴν παραδειγματικὴν τάξιν, μὲ τὴν ὁποίαν α..ται διεξήχθησαν πάντοτε ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεώς μου. Ἡ ὕπαρξις βέβαια, Στρατιωτικοῦ Συνδέσμου ἀποτελεῖ, ὡς ἐδήλωσα κατ' ἐπανάληψιν, ἀνωμαλίαν. Τὴν ἀνωμαλίαν ὅμως αὐτὴν μόνον τὸ Λαϊκὸν κόμμα ἠμποροῦσε νὰ ἄρῃ ἂν ἀπεφάσιζε νὰ προβῇ εἰς ἀπολύτως ἱκανοποιητικὰς δηλώσεις αἱρούσας πᾶσαν ἀνησυχίαν περὶ τοῦ πολιτεύματος.

»Δύναμαι ἄλλως τε νὰ βεβαιώσω τὴν κοινὴν γνώμην, ὅτι, ὅπως ἐγκύρως ἐβεβαιώθην, ὁ Στρατιωτικὸς Σύνδεσμος προκληθεὶς ἀπὸ τὰς ἀνησυχίας ποὺ δημιουργεῖ ἡ καθεστωτικὴ ἐκκρεμότης, διὰ τίποτε ἄλλο δὲν ἐνδιαφέρεται περισσότερον τῆς ἀμύνης τοῦ πολιτεύματος. Ἐφ' ὅσον δὲ ὑπάρχει Κυβερνήσις ἀποφασισμένη νὰ μὴ ἀφήσῃ νὰ ἐκτεθῇ εἰς κίνδυνον τὸ πολίτευμα, οἱ ἀποτελοῦντες τὸν Σύνδεσμον δὲν ὑπάρχει λόγος ν' ἀπασχολοῦνται ἀπὸ τὰ κύρια στρατιωτικὰ των καθήκοντα καὶ ἀφωσιωμένοι εἰς αὐτὰ ἄλλο τίποτε δὲν ἐξέχονται διακαέστερον παρὰ νὰ εὑρεθῇ τρόπος αἴροντος τὰς ἀνησυχίας περὶ τῆς τύχης τοῦ πολιτεύματος διὰ νὰ διαλυθῇ ἀμέσως ὁ Σύνδεσμος.

»Πιστεύω ἄλλως τε ὅτι καὶ μετὰ τὰς ἐκλογὰς δὲν θὰ δημιουργηθῇ ἄμεσος κίνδυνος ἀνωμαλιῶν. Διότι ἔχει μόνον ἀπόλυτος ἐπικράτησις τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος ἀποκλείεται—καὶ κατὰ τοῦτο εἶμαι σύμφωνος μὲ τοὺς ἄλλους δημοκρατικοὺς ἀρχηγούς—ἀλλὰ πιστεύω ὅτι τὸ Λαϊκὸν κόμμα δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Βουλὴν οὐδὲ σχετικῶς πλειοψηφοῦν, δηλαδὴ μὲ δύναμιν μεγαλυτέραν ἀπὸ τὴν δύναμιν τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων, ὅτε θὰ ἐδημιουργεῖτο ἀνωμαλία, ἡ ὁποία δὲν εἶνε εὔκολον νὰ προΐδῃ κανεὶς ποίαν ἔκτασιν θὰ ἐλάμβανεν. Ἀπὸ τὴν λαϊκὴν ψῆφον ἐξαρτᾶται ν' ἀναλάβῃ αὐτὴ τὸν τερματισμόν, ἀναίμακτον, τῆς καθεστωτικῆς ἀνωμαλίας καὶ τοῦτο θὰ ἐπιτευχθῇ ἐὰν εἰς ἑκάστην ἐκλογὴν μειοῦται ἐπαισθητῶς ὁ ἀριθμὸς τῶν ψήφων ποὺ δίδονται εἰς τὸ Λαϊκὸν κόμμα, ἐφ' ὅσον τοῦτο ἀμετανόητον διατηρεῖ τὴν καθεστωτικὴν ἐκκρεμότητα. Διότι ἡ συνεχὴς αὐτὴ μείωσις τῶν ψήφων ποὺ δίδονται εἰς τὸ Λαϊκὸν κόμμα θὰ πείσῃ καὶ τοὺς περισσότερον ἀνησυχοῦντας διὰ τὸ πολίτευμα, ὅτι τὸ κόμμα τοῦτο, ἀνήκον ἐριστικῶς εἰς τὸ παρελθόν, εἶνε ἀνίκανον νὰ ἀπειλήσῃ τὴν Δημοκρατίαν εἰς τὸ μέλλον.

»Ἡ κατὰ τοιοῦτον ὅμως τρόπον βαθμιαία διάλυσις τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος παρουσιάζει τοῦτο τὸ σοβαρὸν μειονέκτημα, ὅτι δὲν διευκολύνει τὴν ταχυτέραν ἄρσιν τῆς ἀνωμαλίας τοῦ Στρατιωτικοῦ Συνδέσμου. Ἀλλὰ ἡ ἀνωμαλία αὐτὴ δύναται νὰ ἀρθῇ ἄνευ περαιτέρω ἀναβολῆς, ἐφ' ὅσον ὅλα τὰ δημοκρατικὰ κόμματα, ἀκολουθοῦντα τὸ παράδειγμα τῆς Γαλλίας, ἀνακηρύξουν τοῦ λοιποῦ ὡς πολιτικὸν δόγμα, ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται οἱαδήποτε εἴτε ἐκλογικὴ εἴτε κυβερνητικὴ συνεργασία μὲ κόμμα μὴ δημοκρατικόν.

Διότι μετὰ τὴν καθιέρωσιν τοῦ δόγματος τούτου ὁ Στρατιωτικὸς Σύνδεσμος, αἰρομένης πάσης περὶ τοῦ πολιτεύματος ἀνησυχίας καὶ μὴ ἔχων λόγον τοῦ λοιποῦ ὑπάρξεως, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι θὰ σπεύσῃ νὰ διαλυθῇ. Ἐπὶ πλέον δὲ τὸ Λαϊκὸν κόμμα ἡ θὰ ἐξηναγκάζετο τότε νὰ ἀναγνωρίσῃ ἀνεπιφυλάκτως τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα καὶ πολιτευθῇ τοῦ λοιποῦ ἐντὸς τοῦ πλαισίου του, ἢ θὰ διελύετο ταχύτατα, ἐγκαταλειπόμενον ἀπὸ τὸ μεγαλείτερον μέρος τῶν σημερινῶν ὀπαδῶν του.

***Εικόνα 61**: Νεολόγος 10/9/1932, Αρ. Φ. 235, «Λήξη καθεστωτικής συζήτησης από Βενιζέλο και τερματισμός των ανωμαλιών από την λαϊκή ψήφο».*

Στο μεταξύ, την 11η Σεπτεμβρίου, ο αρχηγός του Λαϊκού Κόμματος Παναγής Τσαλδάρης, επρόκειτο να επισκεφτεί τη πόλη των Πατρών, όπου θα μιλούσε σε μεγάλη συγκέντρωση μπροστά στο πατραϊκό λαό. Ο Τηλέγραφος, διαβεβαιώνει για τη σύσσωμη λαϊκή συμμετοχή του, ο οποίος θα υποδεχτεί «τον διάδοχο του αειμνήστου και μεγάλου των Πατρών τέκνου Δημητρίου Γούναρη, τον λευκό και άσπιλο, τον σεμνόν και ενάρετον αρχηγό του Λαϊκού Κόμματος Παναγή Τσαλδάρη». Όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό, ο Τηλέγραφος προσπαθεί με κάθε τρόπο να εξυμνήσει τον Τσαλδάρη και να τον συνδέσει πολιτικά με τον Δημήτριο Γούναρη, τον εκτελεσθέντα πρώην Πρωθυπουργό με καταγωγή από τη Πάτρα, ώστε να δημιουργήσει στο λαό ακόμα μεγαλύτερο αίσθημα προσμονής και προσωπικής σύνδεσης μαζί του. Προμηνύει ακόμα, ότι η συγκέντρωση που θα λάβει χώρα, θα είναι η αρχή της νίκης του ελληνικού λαού και δεν μπορεί να λείψει από αυτή κανένας ηθικός, τίμιος και ευσυνείδητος πολίτης, υπονοώντας ότι όσοι δεν πάνε και κατά συνέπεια θα ψηφίσουν το Κόμμα των Φιλελευθέρων είναι ανήθικοι, άτιμοι και ασυνείδητοι. Συνεπώς, ο λαός επιλέγει σε ποια πλευρά θα ανήκει βάσει αυτού. Συνεχίζει λέγοντας, πως θα ακούσει την αλήθεια από το στόμα του ενάρετου αρχηγού, για το πως έχει φτάσει σε αυτή την εξαθλίωση να στερείται ακόμα και το ψωμί του, κάτι το οποίο δεν είχε ξαναγίνει στο παρελθόν, ενώ οι Φιλελεύθεροι κατάφεραν να πλουτίζουν εκμεταλλευόμενοι κάθε ιερό και όσιο. Αυτούς τους αποκαλεί εγκληματίες και καταχραστές και σημειώνει, πως η κρίση δεν θα είχε πλήξει την Ελλάδα εάν είχε εφαρμοστεί σωστή διοίκηση των οικονομικών αποθεμάτων της χώρας. Και ενώ ο Βενιζέλος υποσχέθηκε το 1928 να τον κάνει αγνώριστο από την ευτυχία, ο λαός πλέον έχει καταστεί αγνώριστος από τη πείνα και τη δυστυχία. Το αποτέλεσμα της τετραετίας του Βενιζέλου, ήταν η χρεοκοπία της χώρας, σε όφελος συγκεκριμένων ατόμων. Αυτό επιβεβαίωσε και ο έλεγχος της Κοινωνίας των Εθνών, όταν ήρθε για να μελετήσει τα οικονομικά της χώρας. Η χρεοκοπία οφειλόταν στη διαχείριση της κυβερνήσεως η οποία ήταν άσωτη και σπάταλη, όπως σημειώνει το άρθρο. Κλείνοντας το άρθρο, καλεί για άλλη μια φορά το λαό να παρευρεθεί στη συγκέντρωση του «Λευκού Αρχηγού», που έχει αναλάβει τις τύχες του κόμματος που ίδρυσε ο Δημήτριος Γούναρης, ώστε όλοι μαζί οι ηθικοί και τίμιοι άνθρωποι που πονούν το τόπο να ελευθερωθούν από αυτούς που κατέστρεψαν τη χώρα.

ΑΡΧΙΖΕΙ ΑΠΟ ΣΗΜΕΡΟΝ Ο ΑΓΩΝ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

'Ο Πατρεϊκός Λαός υποδέχεται σήμερον έν πανδήμω συναγερμῷ τὸν διάδοχον τοῦ ἀειμνήστου καὶ μεγάλου τῶν Πατρῶν τέκνου Δημητρίου Γούναρη, τὸν λαοκὸν καὶ ἀπλοῦν, τὸν σεμνὸν καὶ ἀνδρεῖον 'Αρχηγὸν τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος τὸν κ. Παναγῆν Τσαλδάριν.

Τὴ ὑποδοχὴ ἡ ὁποία θὰ γίνῃ εἰς αὐτὸν τὸ ἐσπέρας τῆς σήμερον, θὰ εἶνε ἡ ἀπαρχὴ τῆς νέας τῆς περιοδείας, τὴν ὁποίαν θὰ ποιήσῃ ὁ 'Ελληνικὸς Λαὸς μετὰ 13 ἡμέρας. Καὶ θὰ εἶνε ὑποδοχὴ μεγαλειώδης καὶ πρωτοφανής. Διότι ἐπ' αὐτὴν θὰ δώσῃ παντὸς ἡλικίας, παντὸς τίτλου καὶ παντὸς εἰδους πολίτης. 'Ο ἀγών μας θὰ εἶναι ἀγὼν ἱερὸς τοῦ ἑνὸς καὶ ὁ τελευταῖος ἀγών, τὸν ὁποῖον δίδει ἡ γενιὰ ἡ ἡδικημένη, ἡ ἐξευτελισθεῖσα πρὸς τὴν πολιτικὴν ἀηδίαν καὶ τὴν πολιτικὴν ἀσυνειδησίαν.

Ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ σεμνοῦ καὶ ἀνδρείου 'Αρχηγοῦ μας, θὰ ἀκούσῃ σήμερον ὁ Λαὸς τῶν Πατρῶν τὰς ἀληθείας ἀνεκτὰς ἐκείνας ποὺ πρέπει νὰ ἀκούσῃ, διὰ νὰ μάθῃ τὴν αἰτίαν τῆς σημερινῆς του ἀθλιότητος καὶ τῆς σημερινῆς του καταθλιπτικῆς, καὶ νὰ κατανίσῃ τὰ καθ' ἑαυτὸν κατὰ τὰς μεθαυριανὰς ἐκλογάς.

Αἱ ἐκλογαὶ τῆς 25ης Σεπτεμβρίου, πρὸς τὰς ὁποίας πλέον φαρμακερὰ ἀφωνία, χωρὶς εἰς τὴν σαύραν τοῦ 'Αρχηγοῦ τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος. Δὲν ἔχουν τὴν σημασίαν τὴν ὁποίαν εἶχον ἄλλοτε αἱ ἐκλογαὶ τῶν παρελθόντων ἐτῶν. Ἔχουν πολὺ μεγαλυτέραν σημασίαν καὶ σπουδαιότητα ἀπὸ ἐκείνας.

'Αλλοτε ἡ ἀνάγνωσις καὶ ἡ δυστυχία δὲν εἶχον φθάσει ποτὲ στὸ σημερινὸν σημεῖον. 'Ο Λαὸς δὲν ἐστερεῖτο πολλῶν ἐκ τῶν ἀγαθῶν του, ἀλλ' δὲν ἦτο πλούσιος. εἶχε δίμως τὸ ψωμί του. Δὲν ἐστερεῖτο τοῦ ἄρτου του. Μπορεῖ νὰ μὴ εἶχε ἄλλα ἀγαθά, ἀλλὰ ψωμὶ τουλάχιστον εἶχε.

Σήμερα ; Ἐστερήθη καὶ αὐτὸ τὸ ψωμάκι του. Τὸ γάλα τῆς παίνης καὶ τῆς δυστυχίας περιπλανᾶται μέσα εἰς κάθε 'Ελληνικὴ Οἰκογένεια καὶ τὰ κάθε 'Ελληνικὸ σπίτι. Ἐλεύθεροι μόνον ἀπολαύουν οἱ ὀλίγοι Φιλελεύθεροι, οἱ ὁποῖοι ἐνῶ ὁ Λαὸς πεινᾷ καὶ γυμνητεύει, αὐτοὶ ΜΕΤΑΛΛΕΥΟΥΝΤΑΙ ΠΑΝΤΟΣ ΕΙΔΟΥΣ ΚΑΙ Ο ΒΙΟΣ. ΚΑΤΟΡΘΩΣΑΝ ΝΑ ΠΛΟΥΤΙΖΟΥΝ ΜΕ ΤΗ ΔΥΣΤΥΧΙΑ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΜΑΖΗΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ.

Καὶ θὰ ἀκούσῃ σήμερον ὁ Λαὸς ἀπὸ τὸ στόμα τῆς ἀληθείας, τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος, ὅτι ἡ σημερινὴ δυστυχία τῆς ἀπαλλάξεως, δὲν εἶνε ἀποτέλεσμα τῆς Διεθνοῦς κρίσεως. ὅπως θέλουν νὰ τὴν ἀμφισβητοῦν οἱ ἄρθρωποι τῆς τετρακλείας. Ἡ Ἑλλὰς ὅπως ἀπεδείξαν ὅλοι τῆς οἱ οἰκονομολόγοι δὲν ἔπρεπε νὰ δυστυχῇ. Ἐὰν εἶχε συνετὴν διοίκησιν δὲν ἔπρεπε νὰ πεινᾷ.

'Αλλὰ δυστυχὴς ἡ διοίκησις τῆς τετρακλείας αὐτῆς ὁπῆρξε διοίκησις φαύλη. 'Ολος ὁ βενιζελισμὸς συνώμοσε καὶ ἐπέβρασε κατὰ τῶν Ταμείων τοῦ Κράτους. Κατακλοπή, σπάνθαλο, λάθη περίφημα, λοιποδουσίες, κλεψίες, ὅλα αὐτὰ ἀπὸ τοὺς «ΕΝΤΙΜΟΤΑΤΟΥΣ» ἀνθρώπους τοῦ Βενιζελισμοῦ, ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ ὑποστηρίζει ὁ Βενιζέλος.

Ποιὸς δὲν ἀνεφανίσθη τοιαύτη κατάσταση εἰς Κράτος. Ταυτοχρόνως νὰ συλλαμβάνονται ὡς κοινοὶ ἐγκληματίαι, ὡς ἀπατεῶνες διάφοροι. Ἐπιχειρήσεις μὲ τοὺς κατηγγέλοντα ὡς λοιποδούσας καὶ νὰ σηκώνουν αὐτὰ τὰ Δικαστήρια οἱ ἄγημαρίδες ὡς κατηγορούμενοι καὶ νὰ δέωνται παντοιοτρόπως.

Τί σημαίνουν ὅλα αὐτά ;

Σημαίνουν ἀπλούστατα ὅτι καὶ τὰ Δικαστήρια ἀσχημιάζουν τὴν ἀντίληψιν ὅτι οἱ ὑπουργοί μας, οἱ συνεργάται Βενιζέλου τοῦ Βενιζέλου, οἱ ἄνθρωποί του, ΗΣΑΝ ΚΑΤΑΧΡΑΣΤΑΙ.

Ἐνθυμούμεθα τοὺς Γαλλοπούλους, τοὺς Σκυλοδάκηδες, τοὺς Παναγωτοπούλους τοῦ Πειραιῶς, τοὺς Μεταξάδες, τοὺς Καραπαναγιώτηδες, τοὺς Ζάνηδες, τοὺς Μασαδεύηδες, τοὺς Μοσμποπούλους καὶ ὅλη τὴ σαρμπα καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐπιβρομέων—δ.ότι περὶ ἐπιβρομῆς πράγματι—κατὰ τοῦ Δημοσίου Τ...ου. 'Ολοι αὐτοὶ εἶνε οἱ ἀγαπητοὶ τοῦ Βενιζέλου, δ. ..ί, αὐτὸς ηὐδόκησεν.

Μὲ αὐτοὺς μᾶς ἐλευθέρωνε καὶ μὲ αὐτοὺς μᾶς κυβερνᾷ ἀκόμη. Μὲ αὐτοὺς μᾶς ὑποχρεώνει νὰ μᾶς κάμῃ ἐγκωμιαστικοὺς ἀπὸ τὴν εὐτυχίαν καὶ τὸ διάστημα τῆς τετρακλείας καὶ σήμερον βλέπομεν, παραλυθούσης τῆς τετρακλείας ταύτης, ὅτι ὄντως κατέστημεν ἀγνώριστοι, ἀλλὸ ἀπὸ πεῖναν καὶ δυστυχίαν.

Ἡ δυστυχία τοῦ λαοῦ ἡ σημερινὴ εἶνε ἡ ἀπότοκος τῆς πολιτικῆς τῆς τετρακλείας. Πολιτικὴς ἐχούσης ἐπιπλήξεις ἐξανεγειρομένου τοῦ δημοσίου χρήματος κακοχρήσεων. Πουθενὰ κομμία σύνεσις, κομμία εἰσονομία. Καὶ ὅταν ὁ λυσσῶν ἀρχηγός μας κ. Τσαλδάρης τὸν κατηγορεῖ ὅτι ἔκαμε ἐπαίσιον πολιτικὴ, αὐτὸς ἀπαντᾷ ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ κάμῃ τὴν πολιτικὴ τῆς Δεξιᾶς. Ἤθελε ἐπιτρέψῃ ὅτι τὰ πλουτίσουν οἱ Κερκοπαγιώνηδες καὶ οἱ Γαλλόπουλοι. Ἤθελε ἐπιτρέψῃ ὅτι τὰ τρώγουν οἱ ἀθρωποι τῆς λέσχης του τῆς περιβοήτου.

Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ; Τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε φυσικόν. Ὅταν ἐπέθηναν τὰ δάκτυλα, ὅταν ἐξηντλήθησαν τὰ ἀποθέματα, ὅταν δὲν εὑρίσκοντο ἄλλοι δανεισταὶ διὰ νὰ μᾶς δώσουν καὶ ἄλλα καὶ ὅταν ὁ δυσαχτισμένος λαὸς ἀπεστραγγίσθη ἀπὸ τὴ δορεὰ φορολογία καὶ δὲν ἔβγαζε ἄλλο διὰ νὰ πρασφέρῃ στὸ Κράτος, ὁ Μυθιρίτης οὐτὸς ΕΚΗΡΥΞΕ ΤΗ ΧΡΕΙΟΚΟΠΙΑ. Ἐκάλεσε μίλιτσα καὶ ἀντιπροσώπους τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν διὰ νὰ διδαιώσουν τὸν οἰκτυρμὸν μας.

Καὶ ὅταν ἤλθεν ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Κοινωνίας ἔλεγε ὁ Νιμάγερ καὶ ἔξήτασε τὴν κατάσταιν ἔγραψε εἰς τὴν ἔκθεσίν του:

«Ναὶ χρεωκοπήσαμε. Ἀλλὰ ὁπαδοὶ τῆς χρεωκοπίας εἶσθε σεῖς οἱ ἴδιοι. Διότι εἶσθε ἔτοιμοι καὶ σπάταλοι. Καὶ διότι κανένα μέρος δὲν ἔχει τὴν πολυτελῆ διοίκησιν ποὺ ἔχετε σεῖς.

Τὴν χρεωκοπίαν αὐτὴν διὰ τὸ ἐξωτερικόν, ἡ ὁποία κατέστρεψε τὴν πίστιν τῆς Ἑλλάδος, τὴν ἀπεξέτισε καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικόν.

Διότι τί ἄλλο εἶναι παρὰ χρεωκοπία, ἡ ὁποία ἔχει καὶ τὴν μορφὴν τῆς ληστείας διότι γέμισε μὲ τὸ ΦΕΓΓΟΣ ΦΕΛΛΟΝ τοῦ Κράτους, ὅταν τὸ Κράτος αὐτό, χωρὶς νὰ φανῇ κανένα ἀπὸ τοὺς ἀναμαστεῖ; δανειστάς του, ἀπαίτησε δηλαδὴ ποὺ ἔχουν τὰ ὁμολογίας τῶν ἀναγκαστικῶν δανείων, ΠΕΡΙΚΟΠΤΕΙ ΤΟ 1)3 καὶ τὸ 1)4 τῆς ἀξίας αὐτῶν καὶ τῶν τόκων των. Τί ἄλλο εἶναι παρὰ ληστεία ὁ τρόπος αὐτός;

Αὐτὴ ὑπῆρξεν ἡ πολιτικὴ τῶν χρεωκόπων Κυβερνητῶν μας.

Κατὰ τῶν ἀνδρώπων αὐτῶν τῆς λοιποδουσίας καὶ τῆς κλεψιᾶς τοῦ κ/ματος καὶ τοῦ ἰδρώτος τοῦ Λαοῦ καὶ τῆς πολιτικῆς των, κατὰ τῶν χρεωκόπων αὐτῶν, ἀρχίζει ἀπὸ σήμερον σχεδὸν ὁ ἀγὼν τοῦ Λαοῦ.

'Ο Λαὸς 'Αρχηγός του, ὁ ἀφανούμενος τὸ ἔσπερας τῆς σήμερον, θὰ δώσῃ τὸ σύνθημα ἀπὸ τὴν πόλιν μα.. ἡ ὁποία ἐγέννησε καὶ ἐξέθρεψε τὸν μέγαν ἱδρυτὴν τοῦ κόμματος ΤΟΝ ΔΗΜΗΤΡΙΟΝ ΓΟΥΝΑΡΗΝ. Τὸ σύνθημα αὐτὸ δὲ τὸ ἀγνοήσουν ὅλοι οἱ συνοδεύοντες τὸν τόπον, ὅλοι οἱ τίμιοι καὶ ἠθικοὶ ἄνδρωποι.

Διότι μὲ τὸ σύνθημα αὐτὸ θὰ σωθῇ ἡ χώρα μας ἡ τόσα δεινοπαθήσασα ἀπὸ τὴν πολιτικὴν τῆς τετρακλείας, ἡ ὁποία κυριολεκτικῶς κατέστρεψε τὸν τόπον.

Ο «ΤΗΛΕΓΡΑΦΟΣ»

***Εικόνα 62**: Τηλέγραφος 11/9/1932, Αρ. Φ. 6922, Η επικείμενη συγκέντρωση του Τσαλδάρη στη Πάτρα.*

Την επόμενη μέρα, ο Τηλέγραφος στο πρωτοσέλιδο του έκανε αναφορές για παλλαϊκό συναγερμό, φρενίτιδα ενθουσιασμού από πλευράς του πλήθους ο οποίος έσπευσε να υποδεχθεί με απερίγραπτη χαρά τον αρχηγό των Λαϊκών, τον οποίο δεν παύει να αποκαλεί συνεχιστή του Δημητρίου Γούναρη και συνεχιστή των παραδόσεων αυτού. Υπολογίζει μάλιστα, ότι το πλήθος που συγκεντρώθηκε έφτανε τις 15.000. Στο κύριο άρθρο του, αναφέρει ότι ανάλογη συγκέντρωση έχει συμβεί άλλη μία φορά, το 1920 κατά την άφιξη του Δημητρίου Γούναρη, παρότι η ώρα ήταν ακατάλληλη για να επιτρέψει στο πλήθος από τις γύρω περιοχές να παραστεί, μιας και η άφιξη του Τσαλδάρη ήταν στις 21:30. Δεν παύει συχνά να κάνει αναφορές στην καθαρότητα και στην τιμιότητα του ηγέτη των Λαϊκών, καθώς και στο Δημήτριο Γούναρη, αλλά και να κατηγορεί για τα δεινά της χώρας τον Ελευθέριο Βενιζέλο. Στην εξέλιξη του άρθρου αναφέρει πως έζησε ο λαός την υποδοχή του Τσαλδάρη, τον οποίο περίμενε με ανυπομονησία ολόκληρη την ημέρα, φωνάζοντας συχνά συνθήματα υπέρ του και του κόμματος του. Τη στιγμή της άφιξης του τραίνου που τον μετέφερε, ο λαός ξέσπασε σε εκδηλώσεις χαράς και ενθουσιασμού, υποδεχόμενοι τον αρχηγό τους με συνθήματα υπέρ του και για τη σωτηρία τους, αλλά και κατά των Φιλελευθέρων.

Ο ΧΘΕΣΙΝΟΣ ΠΑΛΑΪΚΟΣ ΣΥΝΑΓΕΡΜΟΣ ΤΩΝ ΠΑΤΡΩΝ

Ο ΛΑΟΣ ΕΝ ΕΞΑΛΩ ΕΝΘΟΥΣΙΑΣΜΩ ΥΠΟΔΕΧΕΤΑΙ ΤΟΝ ΣΥΝΕΧΙΣΤΗΝ ΤΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΝ ΤΟΥ ΑΕΙΜΝΗΣΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΓΟΥΝΑΡΗ ΤΟΝ ΛΕΥΚΟΝ ΚΑΙ ΑΣΠΙΛΟΝ ΑΡΧΗΓΟΝ ΤΟΥ ΛΑΪΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ κ. ΠΑΝΑΓΗΝ ΤΣΑΛΔΑΡΗΝ

15 ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΦΡΕΝΙΤΙΩΝΤΟΣ ΛΑΟΥ.-Η ΑΠΟ ΠΡΩΪΑΣ ΣΥΓΚΙΝΗΣΙΣ.-Η ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΙΣ ΤΩΝ ΛΑΪΚΩΝ ΜΑΖΩΝ.-ΦΡΕΝΙΤΗΣ ΕΝΘΟΥΣΙΑΣΜΟΥ

Εικόνα 63: Τηλέγραφος 12/9/1932, Αρ. Φ. 6923, Η συγκέντρωση του Λαϊκού Κόμματος στη Πάτρα.

Στις 13 Σεπτεμβρίου, ο Τηλέγραφος δίνει τη δική του εξήγηση για ποιο λόγο ήταν τόσο μεγάλος ο αριθμός του συγκεντρωμένου πλήθους στην ομιλία του Τσαλδάρη στη Πάτρα. Αναφέρει πως οι πολιτικοί τους αντίπαλοι δεν τολμούσαν καν να συζητήσουν για το γεγονός, καθώς ποτέ στα χρονικά δεν είχε σημειωθεί αντίστοιχη συμμετοχή σε συγκέντρωση. Αυτή συνέβη ως ένα δημιούργημα του Βενιζέλου και του Βενιζελισμού, εξαιτίας «της τετραετίας της κλεψιάς και της λωποδυσίας, των σκανδάλων και των καταχρήσεων». Τους είδε να πλουτίζουν, την ώρα που οι ίδιοι βυθίζονταν στη φτώχεια. Για αυτό και το σύνθημα που κυριαρχεί είναι το «κάτω οι κλέφτες», για αυτό και ήταν τόσο μεγάλη η προσέλευση του λαού.

ΔΙΑΤΙ ΗΤΟ ΤΟΣΟΝ ΤΟ ΠΛΗΘΟΣ

Κατεπτοημένοι οι αντίπαλοι και συνεχόμενοι από τὸ βάος, τὸ ὁποῖον ἐγέννησεν εἰς αὐτοὺς ἡ προχθεσινὴ ἐκδήλωσις τοῦ Λαοῦ, ἀπέφευγον χθὲς καὶ ἰδιαιτέρας ἀκόμη συζητήσεις νὰ κάμουν ἐπὶ τοῦ γεγονότος.

Καὶ εἶχον πολὺ δίκαιον. Διότι τὸ προχθεσινὸν συμβὰν δὲν ἦτο ὑποθοχὴ ἀρχηγοῦ. Ἦτο φρενίτις. Ἦτο ἀποδόκιμασις. Πλειότεροι καὶ νεώτεροι παρακολουθοῦντες ἀπὸ μακρυνὰ τῆς σειρᾶς ἐνῶν τὰ πολιτικὰ τῆς χώρας πράγματα, καὶ τὰς ἐκδηλώσεις τῶν λαϊκῶν μαζῶν, δὲν ἀνεθυμήθησαν ποτὲ τοιαύτην ἐκδήλωσιν λαϊκοῦ φρονήματος. Εἷς καμμίαν ποτὲ προεκλογικὴν περίοδον δὲν παρετηρήθη προχθές.

Αἱ διαδηλώσεις αἱ προεκλογικαὶ τοῦ 1928 καὶ τοῦ 1920 ἀκόμη δὲν ἦσαν παρὰ συμπροπομπαὶ τῆς προχθεσινῆς λαϊκῆς ἐκδηλώσεως. Τὸ 1920 ὑπῆρχε βέβαια ὄχι τόσος ὁ πληθυσμὸς τῆς πόλεως. Ἂν πάντα ὅμως παρατηρῶμεν καὶ τὴν ἀναλογίαν αὐτὴν τοῦ πληθυσμοῦ, ἐξαγόμενον τὸ ἀληθὲς ἀνέμιξεν σημάδια δι' ὅλους, τοὺς μὲ καλὴν πίστιν συζητητάς. Δι' ὅλους τοὺς ἀμερολήπτους, ὅτι ἡ προχθεσινὴ διαδήλωσις, ἡ προχθεσινὴ ὑποδοχὴ ὑπερουμένης πάντοτε τῆς ἀναλογίας τοῦ πληθυσμοῦ πρὸς τὸ 1920, ἦτο τοὐλάχιστον διπλασία ἀκόμη.

Καὶ τὸ φαινόμενον αὐτὸ ἔχει τὴν ἐξήγησίν του διὰ τοὺς ὑγιαίνοντας σκεπτομένους. Ὄχι διέπεια εἰς τὴν διοργάνωσιν μιᾶς ὑποδοχῆς, ὅπως ἠθέλησαν νὰ γράψῃ τὲς, ξελιθωδεῖς ἀπὸ τὸ φαινόμενον. Διότι ὀργάνωσις εἶνε γνωστὸν ὅτι δὲν ὑπῆρξε οὔτε καὶ χθὲς οὔτε καὶ ἄλλοτε, οὔτε καὶ τὸ 1920 ἀκόμη. Ὁ λαὸς ὁ ἀνήκων εἰς τὸ κόμμα αὐτὸ ἀνοργάνωτος καὶ ἀσύναντος καὶ ἀπαράσκευος πάντοτε ἐκδηλώνει ὅπως ἐκδηλώνει τὰ αἰσθήματα τὴν ψυχὴν του αἰσθήματα, ἂν ἀντιθέσεις πρὸς τὰ ἄλλα κόμματα καὶ ἰδίᾳ τῶν Φιλελευθέρων τὰ ὁποῖα εἰς παρομοίας περιστάσεις παρασκευάζονται ἀπὸ ἡμερῶν πολλῶν. Ἀποθέσεις ἢ ἐλλείψεις ἔστω καὶ ἑνὸς μεγαφώνου καὶ ἡ κατὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν ἀναζήτησις ἑνὸς λαμπήρος διὰ τὸν φωτισμὸν τοῦ ἐξώστου ὅπου θὰ ὡμίλει ὁ ἀρχηγός.

Τὸ φαινόμενον ὅπερ ὠμίλησεν ἀπὸ προπαροιμιῶν. Τὸ παρεσιάσαμεν ὁ Βενιζέλος καὶ ὁ Βενιζελισμὸς καὶ ἡ αἰσχρὰ κυριολεκτικῶς διοίκησις τῆς τετραετίας.

Τὴν ἐκδήλωσιν τὴν προεκλογικὴν τοῦ 1920 τὴν εἶχε προπαρασκευάσει ἡ τυραννία καὶ οἱ βιοτικοὶ τῆς τριετίας 1917—1920. Τὴν προχθεσινὴν ἐκδήλωσιν τὴν παρεσκεύασε ἡ καταδίκησις τῆς τετραετίας τῆς ἐπανευσίτης αὐτοκρατίας.

Καὶ φαίνεται ὅτι οὔτε οἱ βιοτικοὶ καὶ οἱ προνηλυσιοὶ καὶ αἱ φυλακίσεις καὶ ἡ τυραννία τοῦ 1917—1920 εἶχον τόσην πανὴν ἀπήχησιν καὶ τόσην ἀπίβρασιν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ λαοῦ, ὅσην ἀπήχησιν καὶ ἀπίβρασιν εἶχε ΗΤΑΞΙΑ ΤΗΣ ΚΛΕΨΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΛΩΠΟΔΥΣΙΑΣ ΤΩΝ ΣΚΑΝΔΑΛΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑΧΡΗΣΕΩΝ.

Τότε δὲν ἠσύχη ὁλόκληρος ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος. Ἐδίγναν πολλοὶ ἢ ὀλίγοι μὲ τὲς φυλακίσεις καὶ τοὺς βιοτικοὺς καὶ μὲ τὰ ἔσεμα, ἀλλὰ ὁ πολὺς λαὸς ἔμενε ἥσυχος, ἀλλὰ κρυὸς καὶ τιμωρὸς δίκαιος τῶν ἀσεμνάτων τότε τὴν τυραννέαν. Ἐνῷ σήμερον;

Σήμερον ἰδίγη ὁλόκληρος ὁ λαός. Αἱ καταχρήσεις, αἱ λωποδυσίαι, τὰ σκάνδαλα, αἱ ὑβρεῖς, τὰ ὁποῖα ἐπηρρήθησαν κατὰ τὸ διάστημα τῆς τετραετίας, ἀπὸ τοὺς λωποδύτας καὶ τοὺς ποινοὺς ἀπαιτῶντας τοῦ Βενιζελισμοῦ, ἐκτύπησαν τὸν λαὸν κατακέφαλα. ΤΟΥ ΕΠΗΝΘΡΤΗΣΑΝ ΜΙΑΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΝ ΦΑΙΒΕΡΑΝ ΚΑΙ ΕΝΑ ΒΙΟΝ ΑΒΙΩΤΟΝ ΚΥΡΙΟΛΕΚΤΙΚΩΣ. Διετέ καὶ γυμνήτευε ὁ Λαὸς τῆς Ἑλλάδος, ἐνῷ βλέπει δίπλα του ἐκείνους ποῦ διεχειρίσθησαν τὸ χρῆμα τῶν δανε'ων του, τὲς ἀποδάσεις τῶν φόρων του, ἀνθρώπους τοῦ Βενιζελισμοῦ, ἀνθρώπους τῆς κατασπάσεως, ΤΟΥΣ ΒΛΕΠΕΙ ΜΕ ΠΟΛΥΤΕΛΗ ΜΕΓΑΡΑ, ΜΕ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ, ΜΕ ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ ΠΟΛΛΑ.

Τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς τοὺς ἐγνώριζε ἀδύ καὶ ἀλλὰ χρόνια, πρὸ τῆς τετραετίας αὐτῆς, ΤΟΥΣ ΕΠΗΓΑΡΙΖΕ ΓΥΜΝΟΥΣ, ΑΝΥΠΟΔΗΤΟΥΣ καὶ ΠΕΙΝΑΛΕΟΥΣ. Εἶνε οἱ ἄνθρωποι καὶ ἀν ε[;ὑδόκησεν ὁ Βενιζέλος, καὶ μὲ τοὺς ὁποίους μᾶς ἀνυδέρνησε καὶ μᾶς κυβερνᾷ. Οἱ ἄνθρωποι, ΟΙ ΣΕΝΤΙΜΟΤΑΤΟΙ, ποὺ ἀπομύζησαν τὸ αἷμα καὶ τὸν ἱδρῶτα τοῦ Λαοῦ. Τοῦ ἔφαγον τὸ χρῆμα, τὸν ἐλήστευσαν, τὸν ἐλωποδύτησαν.

Καὶ οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, οἱ λωποδύτες, ὑπῆρξαν ὑπουργοὶ τοῦ Βενιζέλου, ὑπῆρξαν τὸ περιβάλλον του.

Αὐτοὶ λοιπὸν προπαρεσκεύασαν τὸν προχθεσινὸν συναγερμὸν τοῦ βιοτικοῦντος Λαοῦ. Αὐτὴ ἡ μυωμένη προχθὲς ἀνθρωποθάλασσα, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἔβγαινε μία διάτορος ἰαχὴ «ΚΑΤΩ ΟΙ ΚΛΕΦΤΕΣ». Αὐτὴ ἡ θάλασσα τῶν δυσιτυχῶν Ἑλλήνων πολιτῶν ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν πλέον νὰ τιμωρήσῃ τοὺς δόνας της. Ἐκείνους ποῦ ἐδημιούργησαν τὴν ἀδιοίκητά της. Τοὺς αἰτίους τῆς αἰτιοχίας της καὶ τοὺς δυναμιτιστὲς τῆς ἠσυχίας κ' ἐ τῆς γαλήνης της.

Ἡ ἀγανάκτησις τοῦ Λαοῦ ἐξεχείλισε. Δὲν εἶε δυνατὸν νὰ τὴν συγκρατήσῃ τίποτε. Ἐπερίμενε τὴν στιγμὴν νὰ ἀκδηλωθῇ καὶ ἐξεδηλώθη προχθὲς τὸ πρωῖ μὲ ὅλην τῆς τὴν ἐνεργητικὴν ἀγριότητα.

Δι' αὐτὸ συναγερτρώθη τὸ πλῆθος ἐκεῖνο τὸ ἀμέτρητον, δι' αὐτὸ ἦτο τόσον μεγάλο, δι' αὐτὸ ἐξεδηλώθη, ὅπως ἐξεδηλώθη, καὶ δι' αὐτὸ ἠσούτσο ἀπὸ τὸ πλῆθος αὐτὸ ἕνα καὶ μόνον σύνθημα. Τὸ πάτω οἱ πλέφτες.

Καὶ τὸ σύνθημα αὐτὸ θὰ τὸ ἀκούσῃ ὁ βενιζελισμὸς μέχρι τῆς 25ης τοῦ μηνός. Ἀπὸ ἐκεῖ καὶ πέρα θὰ ἡσυχάσῃ. Θὰ ἡσυχάσῃ ὅμως ; φοῦ ἀρθῇ καὶ αὐτὸς τὴν Ἑλλάδα μας ἡ· συχη ἀπὸ τοὺς λωποδύτας του.

***Εικόνα 64**: Τηλέγραφος 13/9/1932, Αρ. Φ. 6924, Ερμηνεία της υπέρογκης συγκέντρωσης των Λαϊκών στη Πάτρα.*

Προσπαθώντας να αντιστρέψει το εις βάρος των Φιλελευθέρων κλίμα στη Πάτρα, ο Νεολόγος δημοσίευσε άρθρο γραμμένο από τον Ελευθέριο Βενιζέλο, το οποίο αποδεικνύει την ελάττωση των φόρων κατά τη τετραετία που κυβέρνησε, με στοιχεία παρμένα από το γενικό λογιστήριο του κράτους, τα οποία δεν μπορούν να αμφισβητηθούν. Βάσει αυτό το άρθρο, ο Βενιζέλος ισχυρίζεται τη μείωση των άμεσων και έμμεσων φόρων κατά εκατοντάδες εκατομμύρια δραχμές. Τέλος, καλεί τους αρχηγούς των αντίπαλων πολιτικών κομμάτων να απαντήσουν ανοιχτά στα δεδομένα που παραθέτει, ενώ τονίζει ότι δεν θα ανεχτεί να σιωπήσουν μπροστά σε αυτά τα στοιχεία.

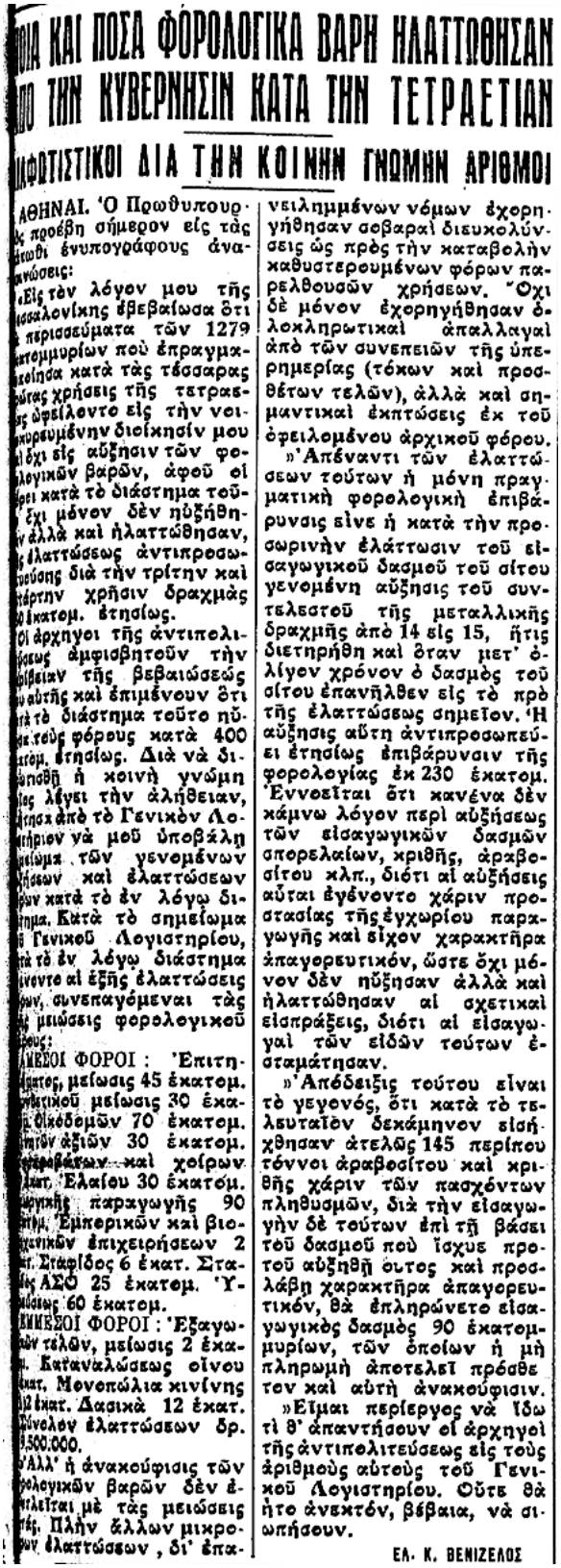

ΠΟΣΑ ΚΑΙ ΠΟΣΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΒΑΡΗ ΗΛΑΤΤΩΘΗΣΑΝ ΥΠΟ ΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΕΤΡΑΕΤΙΑΝ

ΑΡΙΘΜΟΙ ΔΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΗΝ ΓΝΩΜΗΝ

ΑΘΗΝΑΙ. Ὁ Πρωθυπουργὸς προέβη σήμερον εἰς τὰς κατωθι ἐνυπογράφους ἀνακοινώσεις:

«Εἰς τὸν λόγον μου τῆς Θεσσαλονίκης ἐβεβαίωσα ὅτι τὰ περισσεύματα τῶν 1279 ἑκατομμυρίων ποὺ ἐπραγματοποίησα κατὰ τὰς τέσσαρας πρώτας χρήσεις τῆς τετραετίας ὀφείλοντο εἰς τὴν νοικοκυρευομένην διοίκησίν μου καὶ ὄχι εἰς αὔξησιν τῶν φορολογικῶν βαρῶν, ἀφοῦ οἱ φόροι κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὄχι μόνον δὲν ηὐξήθησαν ἀλλὰ καὶ ἠλαττώθησαν, ἡ ἐλαττώσεως ἀντιπροσωπευούσης διὰ τὴν τρίτην καὶ τετάρτην χρῆσιν δραχμὰς 1.200 ἑκατομ. ἐτησίως.

»Οἱ ἀρχηγοὶ τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἀμφισβητοῦν τὴν ἀκρίβειαν τῆς βεβαιώσεώς μου αὐτῆς καὶ ἐπιμένουν ὅτι κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ηὐξήθησαν φόροι κατὰ 400 ἑκατομ. ἐτησίως. Διὰ νὰ διαπιστωθῇ ἡ κοινὴ γνώμη ποῖος λέγει τὴν ἀλήθειαν, ἐζήτησα ἀπὸ τὸ Γενικὸν Λογιστήριον νὰ μοῦ ὑποβάλῃ κατάστημα τῶν γενομένων αὐξήσεων καὶ ἐλαττώσεων φόρων κατὰ τὸ ἐν λόγῳ διάστημα. Κατὰ τὸ σημείωμα τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου, κατὰ τὸ ἐν λόγῳ διάστημα ἐγένοντο αἱ ἑξῆς ἐλαττώσεις φόρων, συνεπαγόμεναι τὰς ἀντιστοίχους μειώσεις φορολογικοῦ βάρους:

ΑΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ: Ἐπιτηδεύματος, μείωσις 45 ἑκατομ. Εἰσοδηματικοῦ μείωσις 30 ἑκατομ. Εἰσοδημάτων 70 ἑκατομ. Κτηνῶν ἀξιῶν 30 ἑκατομ. Ἐμπορευμάτων καὶ χοίρων 1 ἑκατ. Ἐλαίου 30 ἑκατόμ. Βιομηχανικῆς παραγωγῆς 90 ἑκατομ. Ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων 2 ἑκατ. Σταφίδος 6 ἑκατ. Σταφίδος ΑΣΟ 25 ἑκατομ. Ὑποδιαιρέσεως 60 ἑκατομ.

ΕΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ: Ἐξαγωγῶν τελῶν, μείωσις 2 ἑκατομ. Καταναλώσεως οἴνου 1 ἑκατ. Μονοπώλια κινίνης 0,12 ἑκατ. Δασικὰ 12 ἑκατ. Σύνολον ἐλαττώσεων δρ. 1.500.000.

»Ἀλλ' ἡ ἀνακοίνωσις τῶν φορολογικῶν βαρῶν δὲν ἐπιτελεῖται μὲ τὰς μειώσεις αὐτάς. Πλὴν ἄλλων μικροτέρων ἐλαττώσεων, δι' ἐπανειλημμένων νόμων ἐχορηγήθησαν σοβαραὶ διευκολύνσεις ὡς πρὸς τὴν καταβολὴν καθυστερουμένων φόρων παρελθουσῶν χρήσεων. Ὄχι δὲ μόνον ἐχορηγήθησαν ὁλοκληρωτικαὶ ἀπαλλαγαὶ ἀπὸ τῶν συνεπειῶν τῆς ὑπερημερίας (τόκων καὶ προσθέτων τελῶν), ἀλλὰ καὶ σημαντικαὶ ἐκπτώσεις ἐκ τοῦ ὀφειλομένου ἀρχικοῦ φόρου.

»Ἀπέναντι τῶν ἐλαττώσεων τούτων ἡ μόνη πραγματικὴ φορολογικὴ ἐπιβάρυνσις εἶνε ἡ κατὰ τὴν προσωρινὴν ἐλάττωσιν τοῦ εἰσαγωγικοῦ δασμοῦ τοῦ σίτου γενομένη αὔξησις τοῦ συντελεστοῦ τῆς μεταλλικῆς δραχμῆς ἀπὸ 14 εἰς 15, ἥτις διετηρήθη καὶ ὅταν μετ' ὀλίγον χρόνον ὁ δασμὸς τοῦ σίτου ἐπανῆλθεν εἰς τὸ πρὸ τῆς ἐλαττώσεως σημεῖον. Ἡ αὔξησις αὕτη ἀντιπροσωπεύει ἐτησίως ἐπιβάρυνσιν τῆς φορολογίας ἐκ 230 ἑκατομ. Ἐννοεῖται ὅτι κανένα δὲν κάμνω λόγον περὶ αὐξήσεως τῶν εἰσαγωγικῶν δασμῶν σπορελαίων, κριθῆς, ἀραβοσίτου κλπ., διότι αἱ αὐξήσεις αὗται ἐγένοντο χάριν προστασίας τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς καὶ εἶχον χαρακτῆρα ἀπαγορευτικόν, ὥστε ὄχι μόνον δὲν ηὐξησαν ἀλλὰ καὶ ἠλαττώθησαν αἱ σχετικαὶ εἰσπράξεις, διότι αἱ εἰσαγωγαὶ τῶν εἰδῶν τούτων ἐσταμάτησαν.

»Ἀπόδειξις τούτου εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι κατὰ τὸ τελευταῖον δεκάμηνον εἰσήχθησαν ἀτελῶς 145 περίπου τόννοι ἀραβοσίτου καὶ κριθῆς χάριν τῶν πασχόντων πληθυσμῶν, διὰ τὴν εἰσαγωγὴν δὲ τούτων ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ δασμοῦ ποὺ ἴσχυε πρότου αὐξηθῇ οὗτος καὶ προσλάβῃ χαρακτῆρα ἀπαγορευτικόν, θὰ ἐπληρώνετο εἰσαγωγικὸς δασμὸς 90 ἑκατομμυρίων, τῶν ὁποίων ἡ μὴ πληρωμὴ ἀποτελεῖ πρόσθετον καὶ αὐτὴ ἀνακούφισιν.

»Εἶμαι περίεργος νὰ ἰδῶ τί θ' ἀπαντήσουν οἱ ἀρχηγοὶ τῆς ἀντιπολιτεύσεως εἰς τοὺς ἀριθμοὺς αὐτοὺς τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου. Οὔτε θὰ ἦτο ἀνεκτόν, βέβαια, νὰ σιωπήσουν.

ΕΛ. Κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

***Εικόνα 65**: Νεολόγος 13/9/1932, Αρ. Φ. 238, Η μείωση της φορολογίας κατά τη τετραετία του Βενιζέλου.*

Παρακάτω, θα παρακολουθήσουμε ένα από τα παράδοξα του τοπικού Τύπου, το οποίο λειτουργεί σαν υπενθύμιση να ερμηνεύουμε με προσοχή τα γραφόμενα και να

τα εξετάζουμε με επιφύλαξη, καθώς μέσα στο πάθος της εποχής για την επικράτηση του υποψήφιου της προτίμησης τους, οι εφημερίδες μπορεί να μεταδίδουν ένα γεγονός όπως η άφιξη ενός υποψηφίου και τη συγκέντρωση στην πόλη αφίξεως του, με εντελώς διαφορετικό τρόπο. Έτσι, στο πρωτοσέλιδο του Νεολόγου της 15ης Σεπτεμβρίου, ο αναγνώστης πληροφορείται, ότι ο αρχηγός των Φιλελευθέρων έλαβε ενθουσιώδη υποδοχή κατά την άφιξη του στη Κόρινθο για την προεκλογική του εκστρατεία, ωστόσο ο Τηλέγραφος στη Τελευταία του σελίδα, ενημέρωσε το λαό, ότι ο Βενιζέλος διέκοψε την ομιλία του λόγω των αποδοκιμασιών που αντιμετώπισε και επέστρεψε στην Αθήνα.

ΑΓΡΙΑ ΑΠΟΔΟΚΙΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ ΥΠΟ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ
ΔΙΕΚΟΨΕ ΤΟΝ ΛΟΓΟΝ ΤΟΥ ΠΡΟ ΤΩΝ ΑΡΩΝ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΚΑΙ ΚΑΤΟΧΡΟΣ ΚΑΙ ΤΡΕΜΩΝ
ΕΠΑΝΗΛΘΕ ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ.- ΤΟΝ ΑΠΕΔΟΚΙΜΑΣΑΝ ΚΑΙ ΟΙ ΣΤΡΑΤΟΛΟΓΗΘΕΝΤΕΣ ΜΠΡΑΒΟΙ ΤΟΥ

***Εικόνα 66**: Τηλέγραφος 15/9/1932, Αρ. Φ. 6926, Συγκέντρωση Βενιζέλου στη Κόρινθο.*

Ο ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ ΩΜΙΛΗΣΕ ΧΘΕΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΛΑΟΝ ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ
ΩΜΙΣΕ ΤΗΝ ΑΝΑΓΚΗΝ ΤΗΣ ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΕΩΣ ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ ΣΤΑΘΕΡΑΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ
ΘΟΥΣΙΩΔΗΣ ΥΠΟΔΟΧΗ ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΙΑΔΡΟΜΗΝ ΑΠ' ΑΘΗΝΩΝ ΜΕΧΡΙ ΚΟΡΙΝΘΟΥ

***Εικόνα 67**: Νεολόγος 15/9/1932, Αρ. Φ. 240, Συγκέντρωση Βενιζέλου στη Κόρινθο.*

Παρακάτω, θα έρθουμε αντιμέτωποι με ένα άρθρο, το οποίο εμπίπτει στη κατηγορία των άρθρων, τα οποία ανοίγουν έναν διάλογο μεταξύ εφημερίδων. Στη προκειμένη περίπτωση, ο Τηλέγραφος, με ειρωνική διάθεση, σχολιάζει άρθρο που δημοσιεύτηκε στο Νεολόγο. Ο τελευταίος, υποστηρίζοντας τη κυβέρνηση Φιλελευθέρων, έκανε αναφορά σε άρθρο του, για το γεγονός πως η τετραετία αυτή άφησε πλήθος αγαθόν στον Έλληνα πολίτη και απορεί πως οι αντίπαλοι της δεν τα βλέπουν. Η απάντηση του Τηλεγράφου παρουσιάζει, πως τα μόνα αγαθά που βλέπει εκείνος μαζί με τον ελληνικό λαό, είναι η αθλιότητα του βενιζελισμού, οι καταχρήσεις και οι λωποδυσίες του, τις οποίες πληρώνει ο ελληνικός λαός. Αυτά, τα οποία ο Νεολόγος βλέπει ως αγαθά, ο Τηλέγραφος τα θεωρεί εγκλήματα.

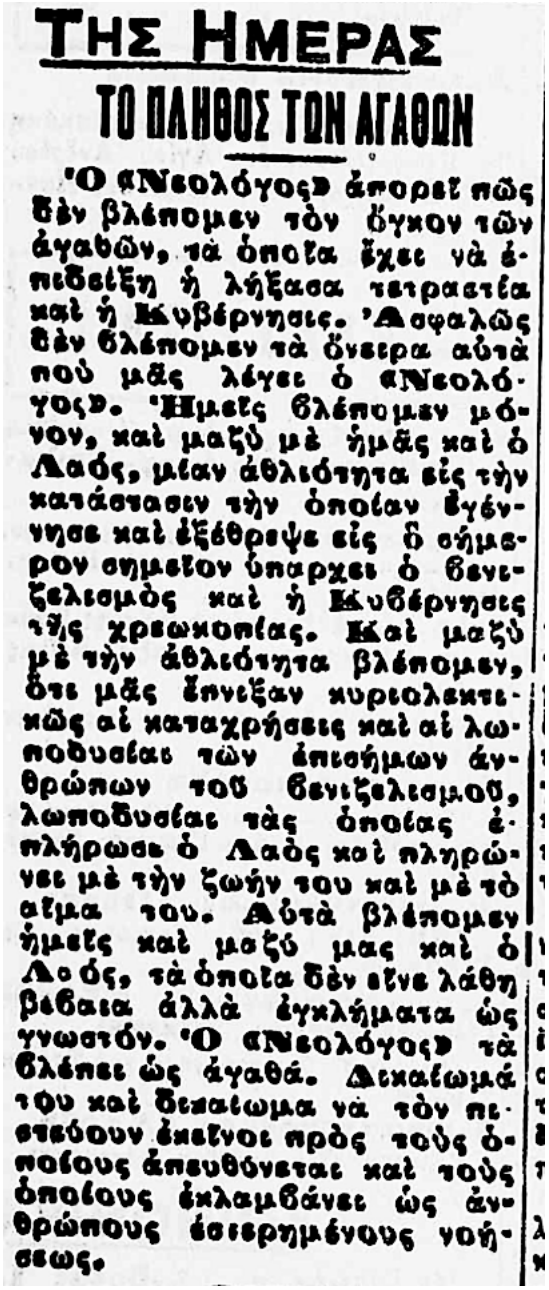

ΤΗΣ ΗΜΕΡΑΣ

ΤΟ ΠΛΗΘΟΣ ΤΩΝ ΑΓΑΘΩΝ

Ὁ «Νεολόγος» ἀπορεῖ πῶς δὲν βλέπομεν τὸν ὄγκον τῶν ἀγαθῶν, τὰ ὁποῖα ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἡ λήξασα τετραετία καὶ ἡ Κυβέρνησις. Ἀσφαλῶς δὲν βλέπομεν τὰ ὄνειρα αὐτὰ ποὺ μᾶς λέγει ὁ «Νεολόγος». Ἡμεῖς βλέπομεν μόνον, καὶ μαζὺ μὲ ἡμᾶς καὶ ὁ Λαός, μίαν ἀθλιότητα εἰς τὴν κατάστασιν τὴν ὁποίαν ἐγέννησε καὶ ἐξέθρεψε εἰς ὃ σήμερον σημεῖον ὑπάρχει ὁ βενιζελισμὸς καὶ ἡ Κυβέρνησις τῆς χρεωκοπίας. Καὶ μαζὺ μὲ τὴν ἀθλιότητα βλέπομεν, ὅτι μᾶς ἔπνιξαν κυριολεκτικῶς αἱ καταχρήσεις καὶ αἱ λωποδυσίαι τῶν ἐπισήμων ἀνθρώπων τοῦ βενιζελισμοῦ, λωποδυσίαι τὰς ὁποίας ἐπλήρωσε ὁ Λαὸς καὶ πληρώνει μὲ τὴν ζωήν του καὶ μὲ τὸ αἷμα του. Αὐτὰ βλέπομεν ἡμεῖς καὶ μαζύ μας καὶ ὁ Λαός, τὰ ὁποῖα δὲν εἶνε λάθη βέβαια ἀλλὰ ἐγκλήματα ὡς γνωστόν. Ὁ «Νεολόγος» τὰ βλέπει ὡς ἀγαθά. Δικαίωμά του καὶ δικαίωμα νὰ τὸν πιστεύουν ἐκεῖνοι πρὸς τοὺς ὁποίους ἀπευθύνεται καὶ τοὺς ὁποίους ἐκλαμβάνει ὡς ἀνθρώπους ἐστερημένους νοήσεως.

***Εικόνα 68**: Τηλέγραφος 16/9/1932, Αρ. Φ. 6927, «Το πλήθος αγαθών».*

Πλησιάζοντας στις εκλογές, συναντάμε στο Νεολόγο άρθρο, σύμφωνα με το οποίο ο Κωνσταντίνος Γκότσης, επικεφαλής του συνδυασμού των Φιλελευθέρων στην Αχαΐα, επισκέφτηκε τους προσφυγικούς συνοικισμούς της πόλης. Στο άρθρο ο συντάκτης αναφέρεται σε ενθουσιώδη υποδοχή και «φρενητιώδεις ζητωκραυγάς» προς το πρόσωπο του και προς τον αρχηγό του Κόμματος των Φιλελευθέρων Βενιζέλο. Ο λόγος που απηύθυνε προς αυτούς, έγινε δεκτός με μεγάλο ενθουσιασμό, ενώ όταν ακούστηκε το όνομα του Βενιζέλου, όλο το πλήθος ξέσπασε σε ζητωκραυγές. Ο Γκότσης ζήτησε τη στήριξη όλων των προσφύγων της Πάτρας και όπως υπολογίζει ο

συντάκτης, σίγουρα το 80% των προσφύγων θα στηρίξει με φανατισμό τον συνδυασμό των Φιλελευθέρων. Επιπρόσθετα, ο Γκότσης επισκέφτηκε και το Αίγιο, στο οποίο γνώρισε αντίστοιχα ένθερμη υποδοχή και κατά την άφιξη του όπως τονίζει ο Νεολόγος έγινε αποδέκτης από «ουρανομήκεις ζητοκραυγάς». Αναφέρει όμως, πως μία μικρή μερίδα Αιγιωτών, φώναζε κατά του Γκότση και των Φιλελευθέρων δημιουργώντας μία μικρή διαδήλωση η οποία κατέληξε στο κατάστημα του Παναγόπουλου από όπου μίλησε ο Σακελλαρόπουλος.

Η ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΤΟΥ κ. Κ. ΓΚΟΤΣΗ ΕΙΣ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΥΣ ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΥΣ

ΕΝΘΟΥΣΙΑΣΜΟΣ ΑΚΡΑΤΗΤΟΣ

Χθὲς τὴν 11ην πρωινὴν ὁ ἀρχηγὸς τοῦ συνδυασμοῦ τῶν Φιλελευθέρων κ. Κων. Γκότσης ἐπεσκέφθη, καθ' ἃ εἶχε προαποφασισθῆ, τὸν προσφυγικὸν συνοικισμόν. Τὰ προσφυγικὰ πλήθη ὑπὸ τὴν κυρίαν τῆς λέξεως σημασίαν, μόλις ἀφίχθη ὁ κ. Γκότσης ἐξέσπασαν εἰς φρενητιώδεις ζητωκραυγὰς ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων Βενιζέλου.

Ὁ κ. Γκότσης ὡμίλησε δι' ὀλίγων πρὸς τοὺς πρόσφυγας ἐν μέσῳ ἐπιδοκιμασιῶν. Ηὐχαρίστησεν αὐτοὺς διὰ τὴν θερμὴν δεξίωσιν, τῆς ὁποίας ἔτυχεν, ἐπειδὴ δὲ ἀντιλαμβάνεται, ὡς εἶπεν, ὅτι τῆς ἐνθουσιώδους αὐτῆς ὑποδοχῆς ἔτυχεν ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων ἐν τῷ Νομῷ Ἀχαΐας, ηὐχαρίστησεν αὐτοὺς καὶ ἐκ μέρους τοῦ κόμματος καὶ ἐκ μέρους τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτοῦ τοῦ μεγίστου Βενιζέλου. (Μόλις ἠκούσθη τὸ ὄνομα τοῦ κ. Βενιζέλου ὁλόκληρος ἐκεῖνος ὁ συμπαγὴς ὄγκος τῶν ἀκροατῶν ἐξέσπασεν εἰς φρενητιώδεις ζητωκραυγὰς ὑπὲρ τοῦ κ. Βενιζέλου).

Ὁ κ. Γκότσης προχωρῶν ἐξέφρασε τὴν πεποίθησιν, ὅτι ὁλόκληρος ὁ προσφυγικὸς κόσμος θὰ ὑπερψηφίσῃ τοῦ ὑπ' αὐτὸν συνδυασμοῦ διότι εἶναι ὁ ἐπίσημος καὶ γνήσιος συνδυασμὸς τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων, ἀφοῦ ἀνεγωρίσθη ἀπὸ τὸν ἀρχηγὸν καὶ θὰ ἔχῃ ὡς ἔμβλημα τὴν εἰκόνα αὐτοῦ (Μπράβο!! νὰ μᾶς ζήσῃ ὁ Γέρος. Νὰ μᾶς ζήσῃ) εἶνε δὲ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὑποχρέωσις τιμῆς διὰ πάντα ἄγνὸν καὶ ἀκραιφνῆ φιλελεύθερον ἐκλογέα νὰ δώσῃ τὴν ψῆφον του ὑπὲρ τοῦ συνδυασμοῦ αὐτοῦ.

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ λόγου του ὁ κ. Γκότσης παρεκάλεσε νὰ ἀναφωνήσωσιν ὅλοι: Ζήτω ὁ ἀρχηγὸς τοῦ κόμματος τῶν Φιλευθέρων Ζωηρότατα καὶ ἀτελεύτητοι ζητωκραυγαὶ ἐπηκολούθησαν.

Μετὰ τοῦτο ὁ Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου τῶν προσφύγων κ. Πιπέρας προσέφερεν πρὸς τὸν κ. Γκότσην ἀνθοδέσμην ἐκ μέρους τοῦ Συλλόγου, μία δὲ δεσποινὶς ἐχαιρέτησε συγκεκινημένη αὐτόν.

Ἀπερχόμενον τὸν κ. Γκότσην προέπεμψεν ἐν ἐξάλλῳ ἐνθουσιασμῷ ὁλόκληρον τὸ πλῆθος ὑπολογιζόμενον εἰς χιλιάδας.

Ἡ παραχθεῖσα ἐκ τῆς ὑποδοχῆς αὐτῆς ἐντύπωσις καὶ λόγῳ τοῦ ἀριθμοῦ καὶ λόγῳ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ ὅστις ἐπεκράτησεν εἶνε ὅτι τὰ 80 ο)ο τῶν προσφύγων ἐκλογέων θὰ ψηφίσουν μὲ φανατισμὸν τὸν ἐπίσημον συνδυασμὸν τῶν Φιλελευθέρων.

Ο κ. Κ. ΓΚΟΤΣΗΣ ΕΙΣ ΑΙΓΙΟΝ

ΕΝΘΟΥΣΙΩΔΗΣ ΥΠΟΔΟΧΗ

—Δὲν ἔλειψαν καὶ τὴν φορὰν αὐτὴν ἔκτροποι σκηναὶ ἐκ μέρους Λαϊκῶν.

ΑΙΓΙΟΝ (τοῦ ἀνταποκριτοῦ μας) Τὴν 7ην μ. μ. ἀφίκετο εἰς τὴν πόλιν μας συνοδευόμενος ὑπὸ ἀρκετῶν φίλων του ἐκ Πατρῶν καὶ ἄλλων ἐξ Αἰγίου, οἵτινες εἶχον ἐκδράμει δι' αὐτοκινήτων πρὸς προϋπάντησίν του, ὁ ἡγέτης τοῦ συνδυασμοῦ Φιλελευθέρων Ἀχαΐας κ. Κ. Γκότσης, γενόμενος δεκτὸς ἐνθουσιωδῶς ἐκ μέρους πολυπληθῶν ἀκραιφνῶν Φιλελευθέρων, οἱ ὁποῖοι διὰ ζητωκραυγῶν καὶ χειροκροτημάτων τὸν συνώδευσαν μέχρι τῆς οἰκίας τοῦ Δημάρχου κ. Πολυχρονιάδου. Ἡ πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ κ. Δημάρχου πλατεία τῆς Ἁγίας Λαύρας κατελήφθη ὑπὸ πλήθους κόσμου, ὅστις ἐζητωκραύγαζε ζωηρῶς καὶ ἐζήτει νὰ ἐξέλθῃ ὁ κ. Γκότσης εἰς τὸν ἐξώστην,

Ἅμα τῇ ἐμφανίσει τοῦ κ. Γκότση, ὁλόκληρον τὸ πλῆθος ἐξέσπασεν εἰς οὐρανομήκεις ζητωκραυγὰς ὑπὲρ τοῦ κ. Βενιζέλου καὶ αὐτοῦ. Ὁ κ. Γκότσης ἐξέφρασε τὰς εὐχαριστίας του διὰ τὴν ἐνθουσιώδη ἐκδήλωσιν τοῦ φιλελευθέρου λαοῦ τῆς Αἰγιαλείας, ἀνταναλῶσαν, ὡς εἶπεν, εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ μεγάλου ἀρχηγοῦ τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων. Τοὺς λόγους τούτους διεδέχθησαν φρενητιώδεις ζητωκραυγαὶ ὑπὲρ τοῦ κ. Βενιζέλου. Συνεχίζων ὁ κ. Γκότσης συνέστησεν εἰς τοὺς συγκεντρωμένους νὰ ψηφίσουν ὑπὲρ τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων.

Τὴν στιγμὴν αὐτὴν δύο ἐγκάθετοι ἤρχισαν νὰ φωνασκοῦν ὑπὲρ τοῦ Λαϊκοῦ ὑποψηφίου. Θόρυβος ἐπίσης ἠγέρθη καὶ ἐξ ἄλλου σημείου τῆς πλατείας. Ἀρκετοὶ ἀγυιόπαιδες μετά τινων ἄλλων ἤρχισαν ν' ἀσχημονοῦν καὶ θορυβοῦν μέχρι σημείου, ὥστε νὰ προκληθῇ πανικός. Ἡ ἀστυνομία, ἀνεπαρκής, ἀδυνατεῖ νὰ τηρήσῃ τὴν τάξιν. Σχηματίζεται πρόχειρος διαδήλωσις ἐκ μέρους τῶν Λαϊκῶν, οἵτινες περιέρχονται τὰς κεντρικωτέρας ὁδοὺς ζητωκραυγάζοντες ὑπὲρ τοῦ ὑποψηφίου των καὶ καταλήγουν εἰς τὸ κέντρον τῆς ἀγορᾶς, ὅπου ἀπὸ τοῦ ἐξώστου τοῦ καταστήματος κ. Παναγοπούλου ὡμίλησεν ὁ κ. Β. Σακέλλαρόπουλος.

Τὸν κ. Γκότσην ἐπεσκέφθησαν πολυπληθεῖς φίλοι του καὶ φιλελεύθεροι Αἰγιεῖς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κ. Πολυχρονιάδου, ὅπου καὶ διαμένει. Εἰς τὸν κ. Γκότσην, ὅστις θὰ παραμείνῃ καὶ αὔριον (σήμερον) ἐνταῦθα διὰ νὰ περιοδεύσῃ εἰς τὰ πέριξ χωρία μετὰ τοῦ ὑποψηφίου κ. Σολιώτη, ἐδήλωσαν πλεῖστοι Αἰγιεῖς πολιτικὴν φιλίαν.

***Εικόνα 69**: Νεολόγος 19/9/1932, Αρ. Φ. 244, Οι ομιλίες του Κ. Γκότση στους προσφυγικούς συνοικισμούς της Πάτρας και στο Αίγιο.*

Αντιθέτως, τα γεγονότα του Αιγίου έρχεται να παρουσιάσει με μεγαλύτερη ένταση ο Τηλέγραφος, ο οποίος γράφει στο τίτλο του για «ζωηρότατη αποδοκιμασία», κάτω από την οποία ο αρχηγός του συνδυασμού των Φιλελευθέρων Αχαΐας δε κατάφερε να εκφωνήσει το λόγο του. Όπως σημειώνεται στο κείμενο, ήταν λίγος ο κόσμος που συγκεντρώθηκε για να υποδεχτεί και να ακούσει το λόγο του Γκότση, ενώ κατά τη διάρκεια του λόγου του, το μαζεμένο πλήθος τον αποδοκίμασε χτυπώντας κουδούνια και τενεκεδένια δοχεία. Το σύνθημα που έβγαινε από τα χείλη τους, ήταν το «κάτω οι κλέφτες», σύνθημα το οποίο είχε καθιερωθεί όπως φαίνεται από τους αντιβενιζελικούς κατά την προεκλογική διαδικασία του 1932. Αντικρύσας τις παραπάνω αποδοκιμασίες και ανήμπορος να εκφωνήσει το λόγο του, ο Γκότσης μπήκε στην οικία που τον φιλοξενούσε και σταμάτησε η συγκέντρωση. Στη συγκέντρωση των Λαϊκών στην Αμαλιάδα την ίδια μέρα, ο Τηλέγραφος καταγράφει την αποθέωση των υποψηφίων η οποία καταδεικνύει τη νίκη τους στη περιοχή και τη «κατάλυση της ολιγαρχίας, όπως ονομάζει τη κυβέρνηση Βενιζέλου.

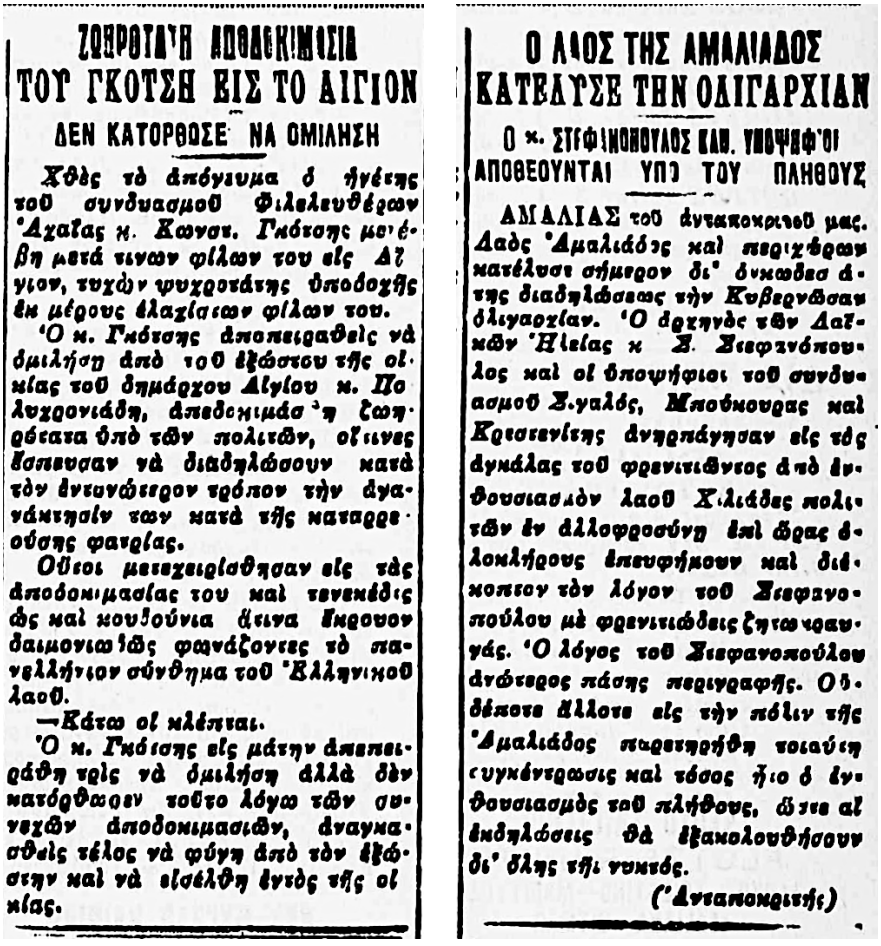

ΖΩΗΡΟΤΑΤΗ ΑΠΟΔΟΚΙΜΑΣΙΑ
ΤΟΥ ΓΚΟΤΣΗ ΕΙΣ ΤΟ ΑΙΓΙΟΝ
ΔΕΝ ΚΑΤΟΡΘΩΣΕ ΝΑ ΟΜΙΛΗΣΗ

Χθὲς τὸ ἀπόγευμα ὁ ἡγέτης τοῦ συνδυασμοῦ Φιλελευθέρων Ἀχαΐας κ. Κωνστ. Γκότσης μετέβη μετά τινων φίλων του εἰς Αἴγιον, τυχὼν ψυχροτάτης ὑποδοχῆς ἐκ μέρους ἐλαχίστων φίλων του.

Ὁ κ. Γκότσης ἀποπειραθεὶς νὰ ὁμιλήσῃ ἀπὸ τοῦ ἐξώστου τῆς οἰκίας τοῦ δημάρχου Αἰγίου κ. Πολυχρονιάδη, ἀπεδοκιμάσθη ζωηρότατα ὑπὸ τῶν πολιτῶν, οἵτινες ἔσπευσαν νὰ διαδηλώσουν κατὰ τὸν ἐντονώτερον τρόπον τὴν ἀγανάκτησίν των κατὰ τῆς καταρρεούσης φαυλίας.

Οὗτοι μετεχειρίσθησαν εἰς τὰς ἀποδοκιμασίας του καὶ τενεκέδες ὡς καὶ κουδούνια ἅτινα ἤκουον δαιμονιωδῶς φωνάζοντες τὸ πανελλήνιον σύνθημα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

—Κάτω οἱ κλέπται.

Ὁ κ. Γκότσης εἰς μάτην ἀπεπειράθη τρὶς νὰ ὁμιλήσῃ ἀλλὰ δὲν κατόρθωσεν τοῦτο λόγω τῶν συνεχῶν ἀποδοκιμασιῶν, ἀναγκασθεὶς τέλος νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸν ἐξώστην καὶ νὰ εἰσέλθῃ ἐντὸς τῆς οἰκίας.

Ο ΛΑΟΣ ΤΗΣ ΑΜΑΛΙΑΔΟΣ
ΚΑΤΕΛΥΣΕ ΤΗΝ ΟΛΙΓΑΡΧΙΑΝ
Ο κ. ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ ΚΑΙ ΥΠΟΨΗΦΙΟΙ
ΑΠΟΘΕΟΥΝΤΑΙ ΥΠΟ ΤΟΥ ΠΛΗΘΟΥΣ

ΑΜΑΛΙΑΣ τοῦ ἀνταποκριτοῦ μας. Λαὸς Ἀμαλιάδος καὶ περιχώρων κατέλυσε σήμερον δι' ὀνκωδεσ ἀπὸ τῆς διαδηλώσεως τὴν Κυβερνῶσαν ὀλιγαρχίαν. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν Δαϊκῶν Ἠλείας κ Σ. Στεφανόπουλος καὶ οἱ ὑποψήφιοι τοῦ συνδυασμοῦ Σ.γαλός, Μπούκουρας καὶ Κρεστενίτης ἀνηρπάγησαν εἰς τὸς ἀγκάλας τοῦ φρενιτιώντος ἀπὸ ἐνθουσιασμὸν λαοῦ Χιλιάδες πολιτῶν ἐν ἀλλοφροσύνῃ ἐπὶ ὥρας ὁλοκλήρους ἐπευφήμουν καὶ διέκοπτον τὸν λόγον τοῦ Στεφανοπούλου μὲ φρενιτιώδεις ζητωκραυγάς. Ὁ λόγος τοῦ Στεφανοπούλου ἀνώτερος πάσης περιγραφῆς. Οὐδέποτε ἄλλοτε εἰς τὴν πόλιν τῆς Ἀμαλιάδος παρετηρήθη τοιαύτη συγκέντρωσις καὶ τόσος ἦτο ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ πλήθους, ὥστε αἱ ἐκδηλώσεις θὰ ἐξακολουθήσουν δι' ὅλης τῆς νυκτός.

(Ἀνταποκριτής)

***Εικόνα 70**: Τηλέγραφος 19/9/1932, Αρ. Φ. 6930, Η αποδοκιμασία Γκότση στο Αίγιο και η αποθέωση των Λαϊκών υποψηφίων στην Αμαλιάδα.*

Καθώς η μέρα της εκλογικής αναμέτρησης πλησιάζει, τα προεκλογικά πάθη αρχίζουν να φουντώνουν τόσο στη χώρα, όσο και στην πόλη των Πατρών. Μέρος της πολιτικής κόντρας εκφράζει και ο τοπικός Τύπος, στον οποίο βλέπουμε διαμάχες με διάφορες αιτίες. Μία από αυτές, την εκφράζει ο Νεολόγος και αφορά την υπέρτατη υποχρέωση, όπως αναφέρει, του Βενιζέλου, να ελέγξει εάν ο αρχηγός των Λαϊκών έχει το κατάλληλο υπόβαθρο ώστε να αναλάβει την ηγεσία της χώρας, σε περίπτωση που ο τελευταίος κυριαρχήσει στην εκλογική διαδικασία. Αξίζει δε να σημειωθεί, ότι το συγκεκριμένο ενδεχόμενο, τη νίκη δηλαδή των Λαϊκών, ο Νεολόγος το θεωρεί απίθανο. Ο Βενιζέλος λοιπόν, όντας ο άνθρωπος που θα παρέδιδε την εξουσία, για να το πράξει θα έπρεπε πρώτα να εξασφαλίσει την ησυχία της χώρας. Αυτή, σύμφωνα με το άρθρο αλλά και την προεκλογική στρατηγική που ακολουθούν οι Φιλελεύθεροι, έγκειται στην αναγνώριση του πολιτεύματος από τον Τσαλδάρη.

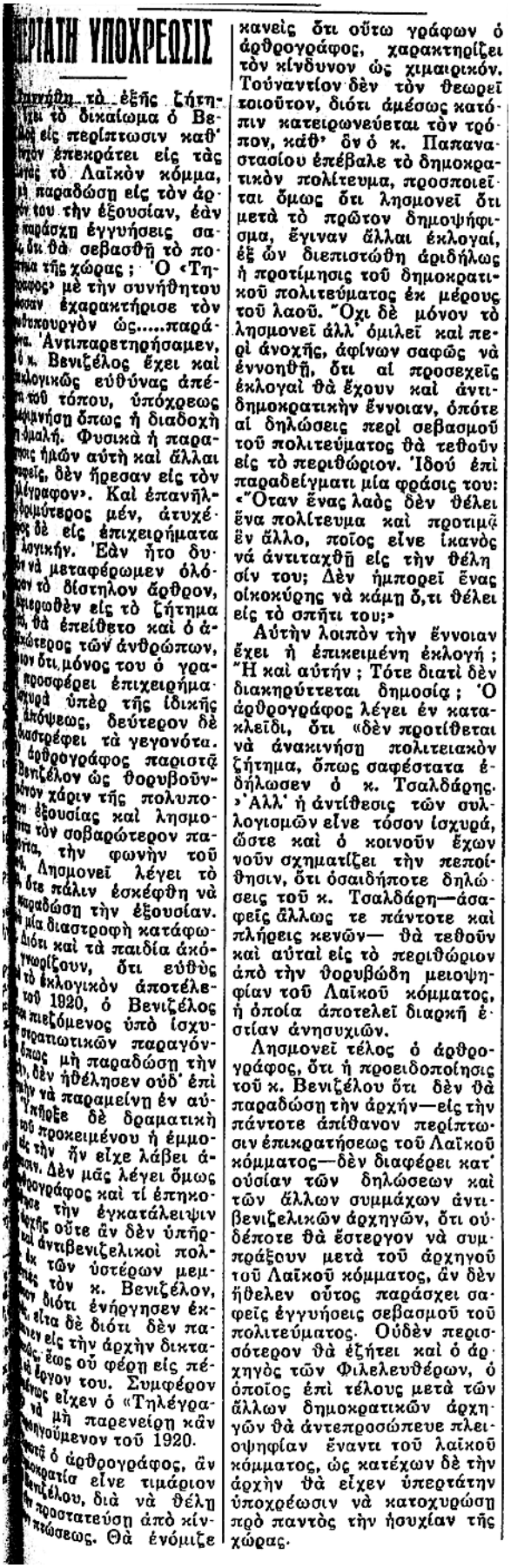

ΥΠΕΡΤΑΤΗ ΥΠΟΧΡΕΩΣΙΣ

Συνήθη τὰ ἐξῆς ζήτη-
γμα τὸ δικαίωμα ὁ Βε-
ιζέλος εἰς περίπτωσιν καθ'
ὃν ἐπεκράτει εἰς τὰς
ογὰς τὸ Λαϊκὸν κόμμα,
ὰ παραδώσῃ εἰς τὸν ἀρ-
ντα του τὴν ἐξουσίαν, ἐὰν
παράσχῃ ἐγγυήσεις σα-
ᾶς ὅτι θὰ σεβασθῇ τὸ πο-
τευμα τῆς χώρας ; Ὁ «Τη-
γράφος» μὲ τὴν συνήθειάν του
ώσαν ἐχαρακτήρισε τὸν
υθυπουργὸν ὡς.....παρά-
ονα. Ἀντιπαρετηρήσαμεν,
ὁ κ. Βενιζέλος ἔχει καὶ
υλογικῶς εὐθύνας ἀπέ-
ντι τοῦ τόπου, ὑπόχρεως
ιμηνήσῃ ὅπως ἡ διαδοχὴ
ὰ ὁμαλή. Φυσικὰ ἡ παρα-
γνος ἠμῶν αὐτὴ καὶ ἄλλαι
ωρεῖς, δὲν ἤρεσαν εἰς τὸν
λέγραφον». Καὶ ἐπανῆλ-
ομύτερος μέν, ἀτυχέ-
ερος δὲ εἰς ἐπιχειρήματα
λογικήν. Ἐὰν ἦτο δυ-
ὸν νὰ μεταφέρωμεν ὁλό-
κληρον τὸ δίστηλον ἄρθρον,
ριεγράφθη εἰς τὸ ζήτημα
ου, θὰ ἐπείθετο καὶ ὁ ἀ-
κότερος τῶν ἀνθρώπων,
τι μόνος του ὁ γρα-
προσφέρει ἐπιχειρήμα-
ματα ὑπὲρ τῆς ἰδικῆς
ἀπόψεως, δεύτερον δὲ
διαστρέφει τὰ γεγονότα.
ὁ ἀρθρογράφος παριστᾷ
Βενιζέλον ὡς θορυβοῦν-
τὸν χάριν τῆς πολυπο-
θήτου ἐξουσίας καὶ λησμο-
οῦντα τὸν σοβαρώτερον πα-
ράγοντα, τὴν φωνὴν τοῦ
λαοῦ. Λησμονεῖ λέγει τὸ
ὅτε πάλιν ἐσκέφθη νὰ
παραδώσῃ τὴν ἐξουσίαν.
μία διαστροφὴ κατάφω-
ρος. Διότι καὶ τὰ παιδία ἀκό-
μη γνωρίζουν, ὅτι εὐθὺς
μετὰ τὸ ἐκλογικὸν ἀποτέλε-
σμα τοῦ 1920, ὁ Βενιζέλος
ὁ ὁποῖος πιεζόμενος ὑπὸ ἰσχυ-
ρῶν στρατιωτικῶν παραγόν-
των ἔκαμε μὴ παραδώσῃ τὴν
ἐξουσίαν, δὲν ἠθέλησεν οὐδ' ἐπὶ
στιγμὴν νὰ παραμείνῃ ἐν αὐ-
τῇ. Ὑπῆρξε δὲ δραματικὴ
ἡ στάσις τοῦ προκειμένου ἡ ἐμμο-
νὴ εἰς τὴν ἣν εἶχε λάβει ἀ-
πόφασιν. Δὲν μᾶς λέγει ὅμως
ὁ ἀρθρογράφος καὶ τί ἐπηκο-
λούθησε τὴν ἐγκατάλειψιν
τῆς ἀρχῆς οὔτε ἂν δὲν ὑπῆρ-
ξαν καὶ ἀντιβενιζελικοὶ πολ-
λοὶ ἐκ τῶν ὑστέρων μεμ-
φθέντες τὸν κ. Βενιζέλον,
πρῶτον διότι ἐνήργησεν ἐκ-
λογάς, εἶτα δὲ διότι δὲν πα-
ρέμεινεν εἰς τὴν ἀρχὴν δικτα-
τορικῶς, ἕως οὗ φέρῃ εἰς πέ-
ρας τὸ ἔργον του. Συμφέρον
ἀληθὲς εἶχεν ὁ «Τηλέγρα-
φος» νὰ μὴ παρενείρῃ κἂν
τὸν προηγούμενον τοῦ 1920.

Ἀφοῦ ὁ ἀρθρογράφος, ἂν
ἡ δημοκρατία εἶνε τιμάριον
τοῦ Βενιζέλου, διὰ νὰ θέλῃ
τὴν προστατεύσῃ ἀπὸ κίν-
δυνον πτώσεως. Θὰ ἐνόμιζε
κανεὶς ὅτι οὕτω γράφων ὁ
ἀρθρογράφος, χαρακτηρίζει
τὸν κίνδυνον ὡς χιμαιρικόν.
Τούναντίον δὲν τὸν θεωρεῖ
τοιοῦτον, διότι ἀμέσως κατό-
πιν κατειρωνεύεται τὸν τρό-
πον, κάθ' ὃν ὁ κ. Παπανα-
στασίου ἐπέβαλε τὸ δημοκρα-
τικὸν πολίτευμα, προσποιεῖ-
ται ὅμως ὅτι λησμονεῖ ὅτι
μετὰ τὸ πρῶτον δημοψήφι-
σμα, ἔγιναν ἄλλαι ἐκλογαί,
ἐξ ὧν διεπιστώθη ἀριδήλως
ἡ προτίμησις τοῦ δημοκρατι-
κοῦ πολιτεύματος ἐκ μέρους
τοῦ λαοῦ. Ὄχι δὲ μόνον τὸ
λησμονεῖ ἀλλ' ὁμιλεῖ καὶ περὶ
ἀνοχῆς, ἀφίνων σαφῶς νὰ
ἐννοηθῇ, ὅτι αἱ προσεχεῖς
ἐκλογαὶ θὰ ἔχουν καὶ ἀντι-
δημοκρατικὴν ἔννοιαν, ὁπότε
αἱ δηλώσεις περὶ σεβασμοῦ
τοῦ πολιτεύματος θὰ τεθοῦν
εἰς τὸ περιθώριον. Ἰδοὺ ἐπὶ
παραδείγματι μία φράσις του:
«Ὅταν ἕνας λαὸς δὲν θέλει
ἕνα πολίτευμα καὶ προτιμᾷ
ἓν ἄλλο, ποῖος εἶνε ἱκανὸς
νά ἀντιταχθῇ εἰς τὴν θέλη
σίν του; Δὲν ἠμπορεῖ ἕνας
οἰκοκύρης νὰ κάμῃ ὅ,τι θέλει
εἰς τὸ σπῆτι του;»

Αὐτὴν λοιπὸν τὴν ἔννοιαν
ἔχει ἡ ἐπικειμένη ἐκλογή ;
Ἤ καὶ αὐτήν ; Τότε διατί δὲν
διακηρύττεται δημοσίᾳ ; Ὁ
ἀρθρογράφος λέγει ἐν κατα-
κλείδι, ὅτι «δὲν προτίθεται
νὰ ἀνακινήσῃ πολιτειακὸν
ζήτημα, ὅπως σαφέστατα ἐ-
δήλωσεν ὁ κ. Τσαλδάρης.
»Ἀλλ' ἡ ἀντίθεσις τῶν συλ-
λογισμῶν εἶνε τόσον ἰσχυρά,
ὥστε καὶ ὁ κοινοῦν ἔχων
νοῦν σχηματίζει τὴν πεποί-
θησιν, ὅτι ὁσαιδήποτε δηλώ-
σεις τοῦ κ. Τσαλδάρη—ἀσα-
φεῖς ἄλλως τε πάντοτε καὶ
πλήρεις κενῶν— θὰ τεθοῦν
καὶ αὐταὶ εἰς τὸ περιθώριον
ἀπὸ τὴν θορυβώδη μειοψη-
φίαν τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος,
ἡ ὁποία ἀποτελεῖ διαρκῆ ἐ-
στίαν ἀνησυχιῶν.

Λησμονεῖ τέλος ὁ ἀρθρο-
γράφος, ὅτι ἡ προειδοποίησις
τοῦ κ. Βενιζέλου ὅτι δὲν θὰ
παραδώσῃ τὴν ἀρχήν—εἰς τὴν
πάντοτε ἀπίθανον περίπτω-
σιν ἐπικρατήσεως τοῦ Λαϊκοῦ
κόμματος—δὲν διαφέρει κατ'
οὐσίαν τῶν δηλώσεων καὶ
τῶν ἄλλων συμμάχων ἀντι-
βενιζελικῶν ἀρχηγῶν, ὅτι οὐ-
δέποτε θὰ ἔστεργον νὰ συμ-
πράξουν μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ
τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος, ἂν δὲν
ἤθελεν οὗτος παράσχει σα-
φεῖς ἐγγυήσεις σεβασμοῦ τοῦ
πολιτεύματος. Οὐδὲν περισ-
σότερον θὰ ἐζήτει καὶ ὁ ἀρ-
χηγὸς τῶν Φιλελευθέρων, ὁ
ὁποῖος ἐπὶ τέλους μετὰ τῶν
ἄλλων δημοκρατικῶν ἀρχη-
γῶν θὰ ἀντεπροσώπευε πλει-
οψηφίαν ἔναντι τοῦ λαϊκοῦ
κόμματος, ὡς κατέχων δὲ τὴν
ἀρχὴν θὰ εἶχεν ὑπερτάτην
ὑποχρέωσιν νὰ κατοχυρώσῃ
πρὸ παντὸς τὴν ἡσυχίαν τῆς
χώρας.

***Εικόνα 71**: Νεολόγος 20/9/1932, Αρ. Φ. 245, «Υπέρτατη υποχρέωσις».*

Θέτοντας το παλμό για την επικείμενη νίκη του Λαϊκού συνδυασμού στις επερχόμενες εκλογές, ο Τηλέγραφος καταγράφει τις εκδηλώσεις των ψηφοφόρων των Λαϊκών στις κατά τόπους συγκεντρώσεις τον υποψηφίων τους. Αρχίζοντας με μία κοινή εμφάνιση των υποψηφίων Πετραλιά, Σαγιά, Γεροκωστόπουλου, Αντωνόπουλου και Στεφανόπουλου, ο Τηλέγραφος καταγράφει την αληθή φρενίτιδα ενθουσιασμού του συγκεντρωμένου πλήθους. Ο Πετραλιάς, όντας συνοδοιπόρος του Τσαλδάρη στη περιοδεία του σε όλη την Ελλάδα, εξιστόρησε περιστατικά από αυτή, τονίζοντας το πάθος με το οποίο τους υποδεχόταν ο λαός σε κάθε περιοχή, λέγοντας χαρακτηριστικά πως υποδέχονταν τον Τσαλδάρη ως «σωτήρα ελευθερωτή» και ως νέμεση εκδικήτρια «του επί εικοσαετίαν εκμυζόντος τον τόπον απαισίου συγκροτήματος» και την τεράστια επιθυμία του για την ανάδειξη του «λευκού και άσπιλου» αρχηγού του Λαϊκού Κόμματος. Εν συνεχεία, ενημερώνει πως ο Σαγιάς το ίδιο απόγευμα έκανε περιοδεία στη περιοχή της Περιβόλας και του Βλατερού, όπου έγινε δέκτης αποθεωτικής υποδοχής, με τον φρενήρη λαό να εκδηλώνει με το πιο έντονο τρόπο τη στήριξη του στο Λαϊκό Κόμμα. Ακόμα, ο Δ. Στεφανόπουλος επισκέφθηκε τη συνοικία της Άνω Πόλης και του Αγίου Αθανασίου, όπου ο λαός τον υποδέχτηκε με επευφημίες και ζητωκραυγές, τόνισε την επιθυμία του να κυριαρχήσει το Λαϊκό Κόμμα, ενώ καταφέρθηκε ενάντια στον «εφιάλτη» του Βενιζελισμού, τον κακοποιό αυτού του τρόπου. Τέλος, καταγράφηκε η υποδοχή του Αντωνόπουλου το ίδιο απόγευμα στη περιοχή των Ζαρουχλεΐκων, ο οποίος παρότι νέος στη πολιτική και στην ηλικία, γνώρισε θερμή υποδοχή και ζητωκραυγές από το κόσμο που εκδήλωνε τη στήριξή του στους Λαϊκούς υποψηφίους. Άναψαν μάλιστα και βεγγαλικά δημιουργώντας μία ιδιαίτερη ατμόσφαιρα.

Καταγράφοντας το σύνολο των μεγαλειωδών υποδοχών που γνώρισαν οι Λαϊκοί υποψήφιοι στις γειτονιές της Πάτρας, ο Τηλέγραφος θέλει να δείξει την καθολική αποδοχή που γνωρίζουν από το σύνολο του πατραϊκού λαού, δείχνοντας πως η επικράτηση του στις επερχόμενες εκλογές θα είναι δεδομένη. Με το τρόπο αυτό προσπαθεί να προσεγγίσει μεγαλύτερη μερίδα πληθυσμού, καθώς ένα μεγάλο μέρος του επιλέγει να βρεθεί στο πλευρό των νικητών. Ακόμα, επιδιώκει να ενώσει υπό το Λαϊκό Κόμμα, όλους όσους είναι απογοητευμένοι με τη πολιτική των Φιλελευθέρων, δείχνοντας πως η προσπάθεια των τελευταίων να υποβαθμίσουν το Λαϊκό Κόμμα εξαιτίας του πολιτειακού ζητήματος, δεν τους πτοεί.

Ο ΧΘΕΣΙΝΟΣ ΑΚΡΑΤΗΤΟΣ ΕΝΘΟΥΣΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ Β. ΠΕΤΡΑΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟ ΛΑΪΚΟΝ ΕΚΛΟΓΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ

ΑΠΟΦΑΣΙΤΙΚΗ ΥΠΟΔΟΧΗ ΤΩΝ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ ΤΟΥ ΛΑΪΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΔΙΑΦΟΡΟΥΣ ΣΥΝΟΙΚΙΑΣ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΜΑΣ

Καθ' όλην τὴν χθεσινὴν ἡμέραν ἐσημειώθη πλέον ἢ ζωηροτάτη κίνησις ἐπὶ τῇ προόδῳ τῆς προσεγγίσεως τῶν ἐκλογῶν.

Ἡ κίνησις ἐντάθη καὶ ἰδίᾳ τὰς ἑσπερινὰς ὥρας εἰς τὸ ἐκλογικὸν κέντρον τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος ὅπου εἶχεν συγκεντρωθῇ πλῆθος κόσμου ὅσους ἔσπευδε νὰ ἐκφράσῃ τὴν ζωηρὰν ἀγανάκτησίν του κατὰ τοῦ κυβερνητικοῦ συνδρομήματος καὶ νὰ διαδηλώσῃ τὴν ἐμπιστοσύνην του μὲ τὴν ὁποίαν περιβάλλει τὸ Λαϊκὸν κόμμα καὶ τοὺς ὑποψηφίους αὐτοῦ ἐν Ἀχαΐᾳ.

Ὁ σήμερον ἀφιχθεὶς εἰς τὴν πόλιν μας ἡμέτερος ἐπίλεκτος συμπολίτης κ. Θεόδ. Πετραλιᾶς ὅσους εἶχεν ἀκολουθήσῃ τὸν ἀρχηγὸν τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος κ. Τσαλδάριν, εἰς τὴν ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα διαδρομήν του, ἐμφανισθεὶς εἰς τὸ κέντρον ἐν τῷ μέσῳ τῶν κ.κ. Ζαγιᾶ Γεωργοκωστοπούλου Ἀνταγωνοπούλου καὶ Στεφανοπούλου ἀπευθύνθη κυριολεκτικῶς προκαλέσας εἰς τὸ πλῆθος ἀληθῆ φρενίτιδα ἐνθουσιασμοῦ.

Ὁ κ. Πετραλιᾶς κατὰ γενικὴν ἀπαίτησιν, ἐξιστόρησεν τὰς λεπτομερείας τῆς περιοδείας τοῦ θριάμβου τοῦ λαοπροβλήτου ἀρχηγοῦ τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος κ. Τσαλδάρη πρὸς τὸν ὁποῖον ἀποβλέπει σήμερον ὡς πρὸς σωτῆρα ἐλευθερωτὴν καὶ ὡς πρὸς νέμεσιν ἐκδικητήριαν τοῦ ἐπὶ εἰκοσαετίαν ἐμπυζόντος τὸν τόπον ἀπαισίου συμμορτήματος τὸ ὁποῖον θέλει ἐκπνεύσῃ ὑπὸ τὰς ἀρὰς τῆς λαϊκῆς ψήφου τὴν ἑσπέραν τῆς προσεχοῦς Κυριακῆς.

Ὁλόκληρος ὁ Ἑλληνικὸς Λαός, καταλήγει ὁ κ. Πετραλιᾶς, διψᾷ ἀνεξαρτησίαν, σωφροσύνην καὶ φειδὼ περὶ τὴν διαχείρισιν τῶν κοινῶν ἐσοδημάτων πρὸς τὸν λυτρωτὴν καὶ ἀσπίλων ἀρχηγὸν τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος, τὸν Πρωθυπουργὸν τῆς προσεχοῦς Δευτέρας.

Αἱ σπαρακτικαὶ ἀπειλαὶ τοῦ διαστρεφόρου καπηλείου γέροντος, δὲν πρέπει νὰ πτοοῦν οὐ ἕνα τίμιον Ἕλληνα πολίτην. Εἶνε οἱ τελευταῖοι σπασμοὶ τῆς ἀγωνίας τοῦ ἐπικειμένου μνημοσύνου.

Τοὺς τελευταίους τούτους λόγους τοῦ κ. Πετραλιᾶ ἐκάλυψαν βροντώδεις ζητωκραυγαὶ ὑπὲρ τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτοῦ.

Ἡ κίνησις εἰς τὸ Λαϊκὸν κέντρον παρετάθη μέχρι τῶν πρωινῶν ὡρῶν.

Τὸ ἀπόγευμα χθὲς ὁ ἡγέτης τοῦ συνδυασμοῦ τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος Ἀχαΐας κ. Βασίλειος Ζαγιᾶς μετέβη εἰς Περιβόλαν γενόμενος ἐνθουσιωδέστατα δεκτὸς ἐν μέσῳ τῶν πατρικίων αὐθῆς.

Τὴν 10ην νυκτερινὴν ὁ κ. Ζαγιᾶς μετέβη ἐπίσης εἰς τὸ Βλατερό. Ἐκεῖ ὁ κ. Ζαριᾶς ὑπεδέχθη ἀληθῶς ἀποθεωτικῆς ὑποδοχῆς. Οἱ συμπολῖται μας τῆς Βλατεροῦ διατελοῦντες ἐν ἐξάλλῳ ἐνθουσιασμῷ μέχρι φρενίτιδος διεδήλωσαν κατὰ τὸν πλέον ἐντυπωσιακὸν τρόπον τὴν ἀφοσίωσίν των πρὸς τὸν ἡγέτην τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος.

Χθὲς τὸ ἑσπέρας ἐξέδραμε μετὰ πολλῶν φίλων του ἀνὰ τὴν Ἄνω Πόλιν ὁ πολιτευόμενος τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος κ. Δ. Βεργόπουλος. Αἱ ὑπὲρ αὐτοῦ ἐκδηλώσεις ὑπῆρξαν ἀφάνταστοι. Ὁ λαὸς σύσσωμος ἔσπευσε νὰ εὐχηθῇ εἰς αὐτὸν πλήρη ἐπικράτησιν τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος πρὸς ἀπαλλαγὴν τῆς χώρας ἀπὸ τὸν ἐφιάλτην τοῦ βενιζελισμοῦ.

Μετὰ ταῦτα μετέβη εἰς ἄγ. Ἀθανάσιον ὅπου ἐγένετο συγκέντρωσις τῶν φίλων τοῦ κόμματος καὶ ἐν τῷ μέσῳ ἐπευφημιῶν καὶ ζητωκραυγῶν ὡμίλησεν ὁ κ. Βενιζέλειον τοῦ συγκεντρωθέντας ἐκ μέρους τοῦ βενιζελισμοῦ ἔργου τῆς κακοπαθείας τοῦ τόπου καὶ ὑπὲρ τῶν τιμίων ἀρχῶν τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος.

Χθὲς τὴν ὥραν ἐσπερινὴν μετέβησαν εἰς γειτονικό μας χωριὸ Ζιρουχλέϊκα ὁ νεαρὸς καὶ συμπαθητικὸς πολιτευτής μας κ. Ἀθανάσιος Ἀντωνόπουλος μετὰ πολλῶν φίλων του

Τί ἔγινε ὅσον κατὰ τὴν εἴσοδον εἰς τὸ χωριὸ ὅσον καὶ εἰς τοὺς ἐν διαμέσῳ σταθμούς, οἵτινες ἐγένοντο ἐντὸς τῆς πόλεως εἶνε ἀδύνατον νὰ περιγραφῇ. Εἰς τὸ χωριὸ ὁ ἐνθουσιασμὸς τὸν ὁποῖον ἐξεδήλωσαν ὅλοι οἱ κάτοικοι μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Πρόεδρόν των καὶ τὸ ἐνδιαφέρον των πρὸς τὸ Λαϊκὸν κόμμα ἦτο ἀφάνταστον. Εἰς τοὺς συγκεντρωθέντας ὡμίλησε ὁ κ. Ἀντωνόπουλος, συστήσας τὴν ὑποψηφιότητα τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος διὰ τὸν λυτρωμὸν τῆς χώρας ἀπὸ τοὺς μεγαλοκαρχαρίας καὶ ἀπάτριδας Βενιζελικούς, τῶν ὁποίων ἡ τελευταία διαίσκησις ὑπῆρξε τίποτε ἄλλο παρὰ σύστημα κλοπῶν καὶ κατοχυρώσεων.

Οἱ κάτοικοι Ζιρουχλεΐκων ἀνέμενον ἄλλην ἀπάντησίν των. Ἐλεγον ὅτι παρασκευάζουν λαμπρὰν ὑποδοχὴν καὶ εἰς τοὺς Βενιζελικοὺς βουλευτάς, οἵτινες δὲν ἔλαβον τὴν τιμὴν ἀκόμη νὰ τοὺς ἐπισκεφθοῦν.

Ἐκεῖθεν ἐν μέσῳ ζητωκραυγῶν καὶ ἐπευφημιῶν κατηυθύνθησαν πρὸς τὰς Πάτρας. Εἰς τὴν Ἁγίαν Τριάδα εἶχε συγκεντρωθῇ δρμητὸς κόσμος, κροτῶν εἰς χεῖρας βεγγαλικὰ φῶτα καὶ ζητωκραυγάζων ἐν ἐξάλλῳ ἐνθουσιασμῷ τοὺς Λαϊκοὺς ὑποψηφίους. Εἰς τὸ ἐκεῖ συγκεντρωθέντας ὁ κ. ἐκ τὴν μεγαλειτέραν μερίδα ἀπὸ ἔλουν οἱ ἀδελφοὶ πρόσφυγες, ὡμίλησε ὁ κ. Ἀντωτσόπουλος, ψέξας καὶ πάλιν τὴν μεγαλοκαρχάριον Βενιζελικὴν πολιτικήν, ὁ κόσμος προσήχθεσο καὶ ἐδήλωσε τὴν ἀφοσίωσίν του εἰς τοὺς Λαϊκούς καὶ τὸ μαρτύριόν του θὰ καταφέρῃ κατὰ τῶν ἀπατεώνων φαγάδων.

Ἐκεῖθεν ὁ κ. Ἀντωτόπουλος κατηυθύνθη μετὰ τῶν φίλων του εἰς τὴν οἰκίαν του.

Ὁμοία συγκέντρωσις παρετηρήθη εἰς τὸν οἶκον τοῦ πολιτευτοῦ κ. Β. Παπαγεωργακοπούλου, ὅπου συνέρρευσε πολὺς κόσμος. Μεταμεσημβρίαν μετέβη εἰς τὴν συνοικίαν Ἁγίας Βαρβάρας καὶ εἰς τὸν προσφυγικὸν συνοικισμόν, ὅπου ὡμίλησεν εἰς τοὺς πρόσφυγας. Κατόπιν μετέβη εἰς τὰς συνοικίας Τάσσα καὶ Κανδριάνικα, ὅπου ἐπεσημάνθη πολλὰ κατασκήματα.

Εικόνα 72: Τηλέγραφος 21/9/1932, Αρ. Φ. 6932, Οι συγκεντρώσεις Λαϊκών στις συνοικίες της Πάτρας.

Αποδέκτης αποθέωσης φαίνεται να γίνεται και ο Βενιζέλος, σύμφωνα με τα όσα πληροφορείται ο Νεολόγος από Αθηναϊκές πηγές, στις περιοχές που επισκέπτεται, με τη περιοδεία του στη Βόρεια Ελλάδα να στέφεται με απόλυτη επιτυχία.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΕΞ ΑΘΗΝΩΝ

Ο κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ ΓΙΝΕΤΑΙ ΠΑΝΤΑΧΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΝ ΑΠΟΘΕΩΤΙΚΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ

ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ ΔΡΑΜΑΣ, ΞΑΝΘΗΣ ΚΑΙ ΚΑΒΑΛΛΑΣ

***Εικόνα 73**: Νεολόγος 21/9/1932, Αρ. Φ. 246, Αποθέωση του Βενιζέλου στη Βόρεια Ελλάδα.*

Στο στρατόπεδο των Λαϊκών, υπάρχει η εντύπωση πως το κόμμα τους μέρα με τη μέρα αποκτάει μεγαλύτερη δυναμική. Κάτι τέτοιο γίνεται εμφανές στη Πάτρα και τις συνοικίες της, καθώς όπου και αν κινηθούν οι υποψήφιοι του συνδυασμού, γίνονται αποδέκτες αποθεωτικής υποδοχής και δηλώσεων υποστηρίξεως του κόμματος. Αυτό συνέβη και στις επισκέψεις του Σαγιά στο χωριό του Αλισσού, αλλά και σε όλους τους ενδιάμεσους σταθμούς μέχρι τη Πάτρα, όπως και στον Άγιο Αθανάσιο. Την ίδια αντιμετώπιση συνάντησε και ο Δημ. Στεφανόπουλος στη συνοικία Τζίνη και ο Αθαν. Αντωνόπουλος στα Αραχωβίτικα, τον Άγιο Βασίλειο και το Ρίο. Τέλος, άξιο αναφοράς είναι, πως πλέον ο Τηλέγραφος κάλυπτε και τη περιοδεία άλλων υποψηφίων του αντιβενιζελικού τόξου, όπως για παράδειγμα αναφέρεται στον πολιτευτή του Προοδευτικού Κόμματος Ανδρέα Μάρκου, ο οποίος έγινε αποδέκτης λαμπρής υποδοχής στις περιοχές Δρέπανο, Αραχωβίτικα, Ρίο και Μποζαΐτικα. Σαφή γραμμή σε όλες τις συγκεντρώσεις αποτελεί η αφοσίωση του λαού στο κόμμα υποστήριξης του, αλλά και η μανιώδης επιθυμία να αποτύχει το Κόμμα των Φιλελευθέρων να αναδείξει μεγάλο αριθμό αντιπροσώπων στο κοινοβούλιο. Αυτή πολλές φορές εκφράζεται με έντονα αποδοκιμαστικά συνθήματα κατά του Βενιζέλου και τους αντιπάλους του να φωνάζουν «κάτω οι κλέφτες» και «κάτω οι λωποδύτες».

Αξίζει ακόμα να αναφερθεί, ότι στο φύλλο της εφημερίδος του Τηλεγράφου που αναλύεται, για πρώτη φορά δημοσιεύονται δύο φωτογραφίες των υποψήφιων του Λαϊκού Συνδυασμού, έχοντας ως λεζάντες ένα σύντομο βιογραφικό τους και τις επιδιώξεις τους μετά τις εκλογές. Σαν τίτλος σε κάθε μία από αυτές, τοποθετείται η προσφώνηση εκλεκτός υποψήφιος, σαν να παρακινεί το λαό να τους στηρίξει με τη ψήφο του, μπαίνοντας η εφημερίδα ως εγγυήτρια της αξίας των υποψηφίων.

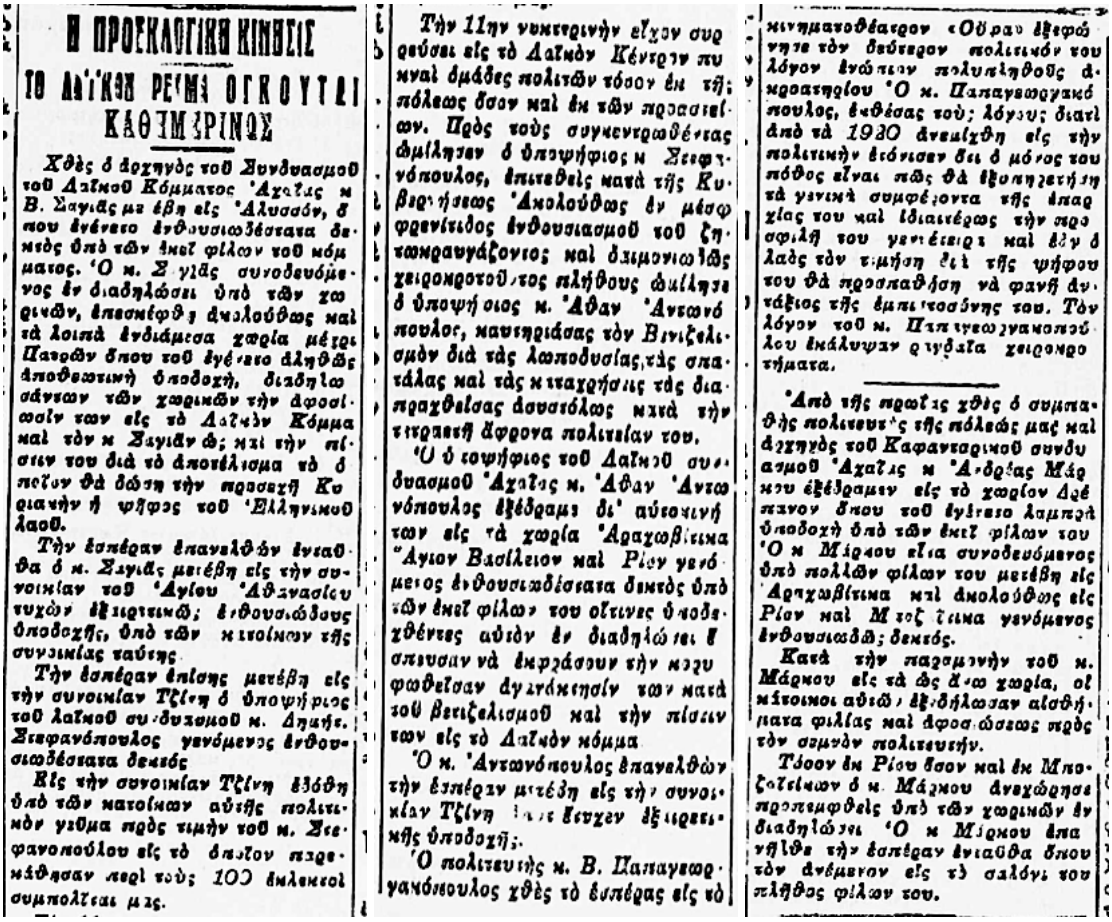

Η ΠΡΟΕΚΛΟΓΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

ΤΟ ΛΑΪΚΟΝ ΡΕΥΜΑ ΟΓΚΟΥΤΑΙ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΩΣ

Χθὲς ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Συνδυασμοῦ τοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος Ἀχαΐας κ. Β. Σαγιᾶς μετέβη εἰς Ἀλυσσόν, ὅπου ἐνέτυχε ἐνθουσιωδέστατα δεκτὸς ὑπὸ τῶν ἐκεῖ φίλων τοῦ κόμματος. Ὁ κ. Σαγιᾶς συνοδευόμενος ἐν διαδηλώσει ὑπὸ τῶν χωρικῶν, ἐπεσκέφθη ἀκολούθως καὶ τὰ λοιπὰ ἐνδιάμεσα χωρία μέχρι Πανορμοῦ ὅπου τοῦ ἐγένετο ἀληθῶς ἀποθεωτικὴ ὑποδοχή, διαδηλωσάντων τῶν χωρικῶν τὴν ἀφοσίωσίν των εἰς τὸ Λαϊκὸν Κόμμα καὶ τὸν κ. Σαγιᾶν ὡς καὶ τὴν πίστιν του διὰ τὸ ἀποτέλεσμα τὸ ὁποῖον θὰ δώσῃ τὴν προσεχῆ Κυριακὴν ἡ ψῆφος τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Τὴν ἑσπέραν ἐπανελθὼν ἐνταῦθα ὁ κ. Σαγιᾶς μετέβη εἰς τὴν συνοικίαν τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τυχὼν ἐξαιρετικῶς ἐνθουσιώδους ὑποδοχῆς, ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς συνοικίας ταύτης.

Τὴν ἑσπέραν ἐπίσης μετέβη εἰς τὴν συνοικίαν Τζίνη ὁ ὑποψήφιος τοῦ Λαϊκοῦ συνδυασμοῦ κ. Δημήτ. Στεφανόπουλος γενόμενος ἐνθουσιωδέστατα δεκτός

Εἰς τὴν συνοικίαν Τζίνη ἐδόθη ὑπὸ τῶν κατοίκων αὐτῆς πολιτικὸν γεῦμα πρὸς τιμὴν τοῦ κ. Στεφανοπούλου εἰς τὸ ὁποῖον παρεκάθησαν περὶ τοὺς 100 ἑλληνικοὶ συμπολῖται μας.

Τὴν 11ην νυκτερινὴν εἶχον συρρεύσει εἰς τὸ Λαϊκὸν Κέντρον πυκναὶ ὁμάδες πολιτῶν τόσον ἐκ τῆς πόλεως ὅσον καὶ ἐκ τῶν προαστείων. Πρὸς τοὺς συγκεντρωθέντας ὡμίλησαν ὁ ὑποψήφιος κ. Στεφανόπουλος, ἐπιτεθεὶς κατὰ τῆς Κυβερνήσεως Ἀκολούθως ἐν μέσῳ φρενήρους ἐνθουσιασμοῦ τοῦ ζητωκραυγάζοντος καὶ δημοσιωλῶς χειροκροτοῦντος πλήθους ὡμίλησε ὁ ὑποψήφιος κ. Ἄθαν Ἀντωνόπουλος, ναυηριάσας τὸν Βενιζελισμὸν διὰ τὰς λαοπροδοσίας, τὰς σπατάλας καὶ τὰς κακοχρησίας τὰς διαπραχθείσας ἀδιστόλως κατὰ τὴν τετραετῆ ἄφρονα πολιτείαν του.

Ὁ ὑποψήφιος τοῦ Λαϊκοῦ συνδυασμοῦ Ἀχαΐας κ. Ἄθαν Ἀντωνόπουλος ἐξέδραμε δι' αὐτοκινήτου εἰς τὰ χωρία Ἀραχωβίτικα Ἅγιον Βασίλειον καὶ Ρίον γενόμενος ἐνθουσιωδέστατα δεκτὸς ὑπὸ τῶν ἐκεῖ φίλων του οἵτινες ὑποδεχθέντες αὐτὸν ἐν διαδηλώσει ἔσπευσαν νὰ ἐκφράσουν τὴν μεγάλην ἀγανάκτησίν των κατὰ τοῦ βενιζελισμοῦ καὶ τὴν πίστιν των εἰς τὸ Λαϊκὸν κόμμα

Ὁ κ. Ἀντωνόπουλος ἐπανελθὼν τὴν ἑσπέραν μετέβη εἰς τὴν συνοικίαν Τζίνη [illegible] ἔτυχεν ἐξαιρετικῆς ὑποδοχῆς.

Ὁ πολιτευτὴς κ. Β. Παπαγεωργανόπουλος χθὲς τὸ ἑσπέρας εἰς τὸ κινηματοθέατρον «Οὐρανία» ἐξεφώνησε τὸν δεύτερον πολιτικόν του λόγον ἐνώπιον πολυπληθοῦς ἀκροατηρίου. Ὁ κ. Παπαγεωργακόπουλος, ἐνθέσας τοῦ λόγου του διατί ἀπὸ τὰ 1930 ἀνεμίχθη εἰς τὴν πολιτικὴν ἐτόνισεν ὅτι ὁ μόνος του πόθος εἶναι πῶς θὰ ἐξυπηρετήσῃ τὰ γενικὰ συμφέροντα τῆς ἐπαρχίας του καὶ ἰδιαιτέρως τὴν προσωπικήν του γενιτείαν καὶ ἐὰν ὁ λαὸς τὸν τιμήσῃ διὰ τῆς ψήφου του θὰ προσπαθήσῃ νὰ φανῇ ἀντάξιος τῆς ἐμπιστοσύνης του. Τὸν λόγον τοῦ κ. Παπαγεωργανοπούλου ἐκάλυψαν ρηγδαῖα χειροκροτήματα.

Ἀπὸ τῆς πρωΐας χθὲς ὁ συμπαθὴς πολιτευτὴς τῆς πόλεώς μας καὶ ἀρχηγὸς τοῦ Καφαντάρικου συνδυασμοῦ Ἀχαΐας κ. Ἀνδρέας Μάρκου ἐξέδραμεν εἰς τὸ χωρίον Δρέπανον ὅπου τοῦ ἐγένετο λαμπρὰ ὑποδοχὴ ὑπὸ τῶν ἐκεῖ φίλων του Ὁ κ. Μάρκου εἶχε συνοδευόμενος ὑπὸ πολλῶν φίλων του μετέβη εἰς Ἀραχωβίτικα καὶ ἀκολούθως εἰς Ρίον καὶ Μποζαΐτικα γενόμενος ἐνθουσιωδῶς δεκτός.

Κατὰ τὴν παρουσίαν τοῦ κ. Μάρκου εἰς τὰ ὡς ἄνω χωρία, οἱ κάτοικοι αὐτῶν ἐξεδήλωσαν αἰσθήματα φιλίας καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς τὸν σεμνὸν πολιτευτήν.

Τόσον ἐν Ρίου ὅσον καὶ ἐκ Μποζαΐτικων ὁ κ. Μάρκου ἀνεχώρησε προπεμφθεὶς ὑπὸ τῶν χωρικῶν ἐν διαδηλώσει. Ὁ κ. Μάρκου ἀπεβιβάσθη τὴν ἑσπέραν ἐνταῦθα ὅπου τὸν ἀνέμενον εἰς τὸ σαλόνι του πλῆθος φίλων του.

Εικόνα 74: Τηλέγραφος 22/9/1932, Αρ. Φ. 6933, «Προεκλογική κίνηση».

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΚΛΕΚΤΟΥΣ ΥΠΟΨΗΦΙΟΥΣ ΤΟΥ ΛΑΪΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ

ΑΘΑΝ. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΥΠΟΨΗΦΙΟΣ ΛΑΪΚΟΥ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΥ

Εἷς ἀπὸ τοὺς νέους πολιτικοὺς εἰς τοὺς ὁποίους εὐρὺ διανοίγεται τὸ μέλλον εἶνε ὁ κ. Ἄθαν. Ἀντωνόπουλος. Μέρφωσις ἐπιστημονικὴ καὶ ἐγκυκλοπαιδικὴ ἀρτία, σεμνότης ἤθους παραδειγματική, εἶνε ἀπὸ τοὺς πολιτικούς, εἰ ὁποίοι δικαίως πρέπει νὰ τιμηθοῦν διὰ τῆς ψήφου τοῦ Λαοῦ τοῦ Νομοῦ μας. Εἶνε ἀπὸ τὰ νέα αἵματα, τὰ ὁποῖον πρέπει νὰ διοχετευθῇ εἰς τὰ ἀρτηρίας τοῦ Κρατικοῦ μας ὀργανισμοῦ διὰ τὴν ἀναδημιουργίαν τῆς Χώρας.

ΕΚΛΕΚΤΑΙ ΥΠΟΨΗΦΙΟΤΗΤΕΣ

ΤΑΣΗΣ ΔΡΟΥΛΙΑΣ

ΥΠΟΨΗΦΙΟΣ ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ

Κατερχόμενος διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὸν πολιτικὸν στίβον. Ὑπῆρξε ἀπὸ τοὺς ὀλίγους ὑποστηρικτὰς τοῦ σταφιδεπαγωγικοῦ νόμου, ὁ ὁποῖος ζητεῖ τὴν ψῆφον τῶν συμπολιτῶν του.

Εικόνα 75: Τηλέγραφος 22/9/1932, Αρ. Φ. 6933, Οι λαϊκοί υποψήφιοι Αθαν. Αντωνόπουλος και Τάσης Δρούλιας.

Ο Νεολόγος την ίδια ημέρα, με περίσσια μετριοπάθεια, δημοσιεύει στο πρωτοσέλιδο του, τα πεπραγμένα έργα των υποψήφιων Φιλελεύθερων βουλευτών Αχαΐας Μιχαλακόπουλου, Γκότση και Κανακάρη-Ρούφου, με σκοπό να υπενθυμίσει

στο λαό τα όσα είχαν πράξει για αυτούς, αλλά και το τι θα πράξουν στο μέλλον εφόσον τους αναδείξουν ως βουλευτές.

Ο ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΩΝ
ΚΑΙ Ο ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΟΥ κ. Κ. ΓΚΟΤΣΗΣ

ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΙ
ΤΟΥ κ. Α. ΜΙΧΑΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
Β.΄ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΑΧΑΪΑΣ

Η ΔΡΑΣΙΣ ΚΑΙ Η ΠΟΛΙΤΕΙΑ
ΤΟΥ κ. ΛΟΥΚΑ ΡΟΥΦΟΥ

***Εικόνα 76**: Νεολόγος 22/9/1932, Αρ. Φ. 247, Έργα και πολιτείες των υποψηφίων Φιλελεύθερων βουλευτών Αχαΐας.*

Η Κυριακή των εκλογών πλησίαζε και όπως είναι αναμενόμενο ο Τύπος της Πάτρας θα εξαπέλυε τα τελευταία του «όπλα» για να εξασφαλίσει το μεγαλύτερο δυνατό όφελος στους υποψήφιους που υποστήριζε. Αρχίζοντας με το Τηλέγραφο, γίνεται αμέσως διακριτή η επίθεση που εξαπέλυε στο Κόμμα των Φιλελευθέρων και τον ίδιο το Βενιζέλο. Το κεντρικό του άρθρο, με τίτλο «να διατί θα μαυρισθεί», γραμμένο με μεγάλα, έντονα και ευδιάκριτα στο κάθε πολίτη μαύρα γράμματα, δεν θα μπορούσε να μην δώσει το πολιτικό στίγμα της εφημερίδας για ακόμα μία φορά. Εστιάζοντας στο περιεχόμενο του κειμένου, ο αναγνώστης έρχεται από την αρχή αντιμέτωπος με το γνωστό δίπολο του Τηλεγράφου, το οποίο δεν είναι άλλο από την ταύτιση των προσώπων με χρώματα. Συχνά συναντάμε τον Τσαλδάρη ως λευκό και άσπιλο, θέλοντας να δείξει την αγνότητα και τη καλοσύνη του Λαϊκού υποψηφίου. Σε αυτή τη περίπτωση, εντοπίζεται το άλλο άκρο της εξίσωσης. Γράφει έτσι για τη καταψήφιση σε ολόκληρη τη χώρα των συνδυασμών του Πρωθυπουργού, του Βενιζέλου, ο οποίος έχει «μαύρο σκούφο[481] και κατάμαυρη ψυχή». Με το τρόπο αυτό, γίνεται αντιληπτό, πως ο Βενιζέλος είναι το αντίθετο άκρο του Τσαλδάρη και πως ο κόσμος έχει να επιλέξει ανάμεσα στον λευκό και συνεπώς αγνό αρχηγό των Λαϊκών και στον μαύρο και συνεπώς διεφθαρμένο αρχηγό των Φιλελευθέρων. Ο συντάκτης σημειώνει, πως υπάρχουν πολλά «διότι» στην ερώτηση του τίτλου, τα οποία αναπτύσσει στη συνέχεια του κειμένου του. Αφενός, γιατί είναι ο Πρωθυπουργός της χρεοκοπίας, όπως τον αποκαλεί και με το τρόπο αυτό θα απαλλαγεί από τις κακές

[481] Ο μαύρος σκούφος αποτελεί νύξη στο μαύρο ημίψηλο καπέλο το οποίο ο Βενιζέλος σχεδόν δεν αποχωριζόταν και φορούσε στις περισσότερες δημόσιες εμφανίσεις του.

υπηρεσίες του ιδίου και της κακοποιού κλίκας του. Διότι πρόδωσε την εντολή που του δόθηκε από το λαό, τόσο από άποψη τιμής όσο και ηθικής. Διότι υπέθαλπε κλέφτες και περιέθαλπε καταχραστές που τους αποκαλούσε εντιμότατους. Διότι κατασπατάλησε το χρήμα του Λαού, καταπάτησε το Σύνταγμα τους νόμους, το κοινοβουλευτισμό και έκανε τον εαυτό του Δικτάτορα. Αυτοί είναι μερικοί μόνο από τους λόγους που αναφέρονται στο άρθρο του Τηλέγραφου, με το τελευταίο «διότι» να αναφέρεται στο ότι ακόμα και τη τελευταία στιγμή που όλη η γη σείεται γύρω του από την οργή του Λαού, εκείνος τον εκβιάζει και τον απειλεί ότι θα ανατρέψει την απόφαση του στις κάλπες και δε θα παραδώσει τη κυβέρνηση. Το τελευταίο αυτό σημείο του άρθρου, είναι σύμφωνα με το συντάκτη, αυτό που θα χαρίσει το μεγαλύτερο μαύρισμα στον άνθρωπο με το μαύρο σκούφο και τη μαύρη ψυχή, από το Λαό. Γιατί αυτή η εξέλιξη θα έκανε το Λαό δούλο και δεσμώτη. Κλείνοντας, σημειώνει πως αυτοί είναι οι λόγοι που το «αυταρχικό αυτό γεροντίδιο» θα μαυριστεί, όπως και οι συνδυασμοί των ασυνείδητων, ανήθικων και φαύλων ανθρώπων του, η πολιτική των οποίον έφερε την απαθλίωση του Λαού.

ΝΑ ΔΙΑΤΙ ΘΑ ΜΑΥΡΙΣΘΗ

Ὑπάρχουν πολλὰ τὰ αἴτια ἕνεκα τῶν ὁποίων ὁ Ἕλλην ψηφοφόρος φθάνει εἰς τὸ συμπέρασμα νὰ καταψηφίσῃ μαθη-ματικῶς πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα τοὺς συνδυασμοὺς τοῦ Πρω-θυπουργοῦ μὲ τὸν μαῦρον σκούφον καὶ τὴν κατάμαυρην ψυχήν.

Ὑπάρχει μία ἀτελείωτος σειρὰ αἰτίων βάσει τῆς ὁποί-ας δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἀποκηρυχθῇ ὁ Ἕλλην ψηφοφόρος ἀπὸ τὴν ἀμέ-λητον πρᾶξιν τῆς καταψηφίσεως τοῦ Πρωθυπουργοῦ τῆς χρεωκοπίας καὶ τῶν συνδυασμῶν του, καὶ ἀπὸ τὴν ἀπό-φασιν τοῦ νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς παρουσίας καὶ τῶν κακῶν ὑπηρε-σιῶν δλης αὐτῆς τῆς κακοποιοῦ κλίκας τῆς κυβερνώσης φα-τρίας. Καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ αἴτια δὲν ἔχουν κἀμμίαν ἀνάγκη-σιν καὶ ὑστέρησιν προσπάθειαν καὶ ἐν κατεβλήθη ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ ψεύδους δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἀνατραποῦν.

Ὁ ἄνθρωπος λοιπὸν τοῦ μαύρου σκούφου καὶ τῆς κα-τάμαυρης ψυχῆς θὰ καταψηφισθῇ μὲ τοὺς συνδυασμούς του. Διότι κατεπρόδωσε τὴν Λαϊκὴν ἐντολήν, ἤ ἔλαβε πρὸ τε-τραετίας νὰ κυβερνήσῃ ἤθικῶς καὶ τιμίως.

Διότι ὑπέθαλψε τοὺς κλέπτας καὶ περιέθαλψε τοὺς κα-ταχραστὰς τοὺς ὁποίους ἀνεφώνησε καὶ ἀπεκάλει «ἐντιμοτά-τους».

Διότι κατεσπατάλησε τὸ τίμιον χρῆμα τοῦ Λαοῦ, μὲ τὸ ὁποῖον ἐγέμισε ἀκόρεστος τὰ ταμεῖα τοῦ Κράτους, χύνων τὸ αἷμα καὶ τὸν ἱδρῶτα του.

Διότι κατεπάτησε Σύνταγμα, Νόμους, Κοινοβουλευτι-σμὸν κατεστρέψας τὸν ἑαυτόν του ἀπόλυτον Δικτάτορα.

Διότι ἐφίμωσε καὶ ἐβδελύσσετο τὸν Τύπον καὶ ἐπεχεί-ρησε τὴν ἐκβίασιν τῆς Δικαιοσύνης.

Διότι κατήργησε τὰς ἐλευθερίας τῶν πολιτῶν.

Διότι κατεβεβάρυνε τὴν ὀρχικὴν μας μᾶς μὲ τὴν πολιτι-κήν του.

Διότι κατεξηυτέλισε τὴν πίστιν τοῦ Κράτους μας, πηρό-ξας τὴν χρεωκοπίαν τῆς χώρας.

Διότι εἶναι ὁ συνήγορος πάσης κακόηθους καὶ ὑποστη-ρικτὴς σαπιᾶς ἐγκληματίας.

Διότι ὠρτάνωσε καὶ προάτρεψε καὶ προτρέπει εἰς ὀργα-νώσεις πανουργοτάτας κακοποιοὺς καὶ μισθοφόρους, ὀργανώ-σεις τρομοκρατικάς, ὀργανώσεις μὲ σκοποὺς καὶ προγράμ-ματα βολσεβικῶν καὶ ἐγκληματιῶν.

Διότι δὲν ἀφῆκε κατὰ τὴν διάβασίν του τῆς τελευταίας τετραετίας τέποτε ὄρθιον εἰς τὸν τόπον αὐτόν, ἔβυσε καὶ ἀπώλεσε αὐτὸς μ᾽ ὅλ μὲ τὴν κλέπτ του, ἀνέτρεψε καὶ κατε-ράπτωσε ὅ,τι εὐσταθὲς καὶ ὅ,τι ἤθικὸν ὑπῆρχε, καταργήσας τὸν τίμιον καὶ ἠθικὸν τῆς χώρας ρυθμόν.

Ἀλλὰ καὶ διότι ἐν τέλει, διωκόμενος ὑπὸ τῆς Λαϊκῆς ὀργῆς καὶ βοῆς, καὶ διακαθυνόμενος τὸ ἔδαφος σειόμενον καὶ τρόμου καὶ φεύγων ὑπὸ τοὺς πόδας του, ἐπιχειρεῖ νὰ ἐνθίσῃ τὸν Λαὸν ἀπειλῶν αὐτόν, ὅτι θὰ ἀνατρέψῃ πᾶν ὅ,τι ἀφῆκεν ἀκόμη ὄρθιον, καὶ ὅτι δὲν θὰ παραδώσῃ τὴν Ἀρχὴν καταψηφιζόμενος ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ.

Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐβδόμον ἀποτελεῖ ἀληθῶς κυνικὴν καὶ ἀναιδεστάτην πρόκλησιν κατὰ ὅλης λαοῦ, ὁ ὁποῖος εἰμπορεῖ νὰ ξεχάσῃ τὸ πᾶν μέχρι σήμερον, δὲν ἔχασε ὅμως τὴν φιλοτιμίαν του. Τὸ τελευταῖον καὶ μόνον τοῦτο θὰ ἤρκει νὰ γεννήσῃ εἰς τὸν ἔντιμον λαὸν τῆς Ἑλλάδος τὴν ἀπόφασίν του νὰ μαυρίσῃ ἀλύπητα τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν τῶν ἑπομέ-νων προλήψεων τοῦ μαύρου σκούφου καὶ τῆς πλέον μαύρης ψυχῆς.

Διότι τὸ τελευταῖον τοῦτο σημαίνει ὅτι δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχῃ Λαὸς ἐλεύθερος, Λαὸς κυρίαρχος κύριος τοῦ εἴδους του καὶ τῶν ὑποθέσεών του, ἀλλὰ πρέπει νὰ ὑπάρχῃ Λαὸς δοῦλος καὶ Λαὸς δεσμώτης.

Καὶ ἂν δὲν ὑπῆρχε κανὲν ἄλλο θὰ ἤρκει αὐτὸ καὶ μόνον, ἡ ἀπειλὴ τῆς διαταραχῆς τῆς ἡσυχίας τῆς χώρας, ἡ ἀπειλὴ τοῦ ἐμπρησμοῦ ἡ ἐμπρησμοῦ καὶ ἀπαυθυνομένη πρὸς τὸν Λαὸν παρὰ τοῦ αὐταρχικοῦ τούτου γερουσιδίου.

Ἀλλ᾽ ἐν προκειμένῳ ὑπάρχουν πολλά. Κοντὰ εἰς αὐτὸ τὸ μέγιστον, ὑπάρχει ἡ σωρεία τῶν μεγάλων αἰσχῶν, ἡ ὁ-ποία κατ᾽ ἀναλλοίωτον νόμον ἐγέννησε μέσα εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Λαοῦ τὴν ἀπόφασιν νὰ καταψηφίσῃ τὸν ἔμπρωτον αὐτὸν τῆς ψευτιᾶς, νὰ μαυρίσῃ τοὺς συνδυασμούς του καὶ νὰ γαρ-μίσῃ ὅλη τὴ γύρω του σαπίλα ὅλον τὸν ὄμιλον αὐτὸν τῶν ἀ-συνειδήτων ἀνηθίκων καὶ φαύλων ἀνθρώπων, ἡ πολιτικὴ τῶν ὁποίων ἐδημιούργησε τὴν ἀπαθλίωσιν τοῦ Λαοῦ.

Νὰ διατί θὰ μαυρισθῇ ἀγρίως ὁ Βενιζέλος καὶ οἱ συν-δυασμοί του.

Εικόνα 77: Τηλέγραφος 23/9/1932, Αρ. Φ. 6934, «Να διατί θα μαυρισθεί».

Το πρωτοσέλιδο ακόμα συμπληρώνουν μεταξύ άλλων, δύο άρθρα τα οποία διαφαίνεται η πολιτική κίνηση στη πόλη. Στο ένα άρθρο παρουσιάζεται η επίσκεψη του Λαϊκού υποψηφίου Σαγιά στα Καλάβρυτα και του συνυποψηφίου του Αντωνόπουλου στα χωριά Βούντελι, Εγλυκάδα και Μπεγουλάκι, ενώ στο ίδιο άρθρο παρουσιάζεται και η επίσκεψη του Προοδευτικού Μάρκου στο Μιντιλόγλι και τα Ροΐτικα. Κοινό σημείο των επισκέψεων τους ήταν η αποθεωτική υποδοχή τους από τον ντόπιο πληθυσμό και η έντονη στήριξη που τους εξέφρασε. Στο άλλο άρθρο,

παρουσιάζεται η επίσκεψη του Φιλελεύθερου Γκότση στα Γουναριάνικα.[482] Η τελευταία αυτή έμελλε να είναι αρκετά επεισοδιακή, καθώς ο υποψήφιος των Φιλελευθέρων αποδοκιμάστηκε άγρια ακούγοντας από τα χείλη των παρευρισκόμενων το γνωστό σύνθημα «κάτω οι κλέφτες». Εκείνη τη στιγμή, άνθρωποι της ασφάλειας του Γκότση και καθώς είχαν εξοργισθεί από τη στάση του κόσμου, άρχισαν να πυροβολούν με τα περίστροφά τους εναντίον του πλήθους. Με τη λήξη του επεισοδίου, τα αυτοκίνητα αναχώρησαν με τους χωρικούς να αποδοκιμάζουν και να τα λιθοβολούν. Όπως γίνεται αντιληπτό, η εκ βάθρων αντίθεση ανάμεσα στα δύο άρθρα, γίνεται για να αναδείξει τις αντιθέσεις και να δώσει στους ψηφοφόρους τη σιγουριά ότι το Λαϊκό Κόμμα θα κυριαρχήσει στις εκλογές ενώ οι Φιλελεύθεροι θα ηττηθούν οικτρά.

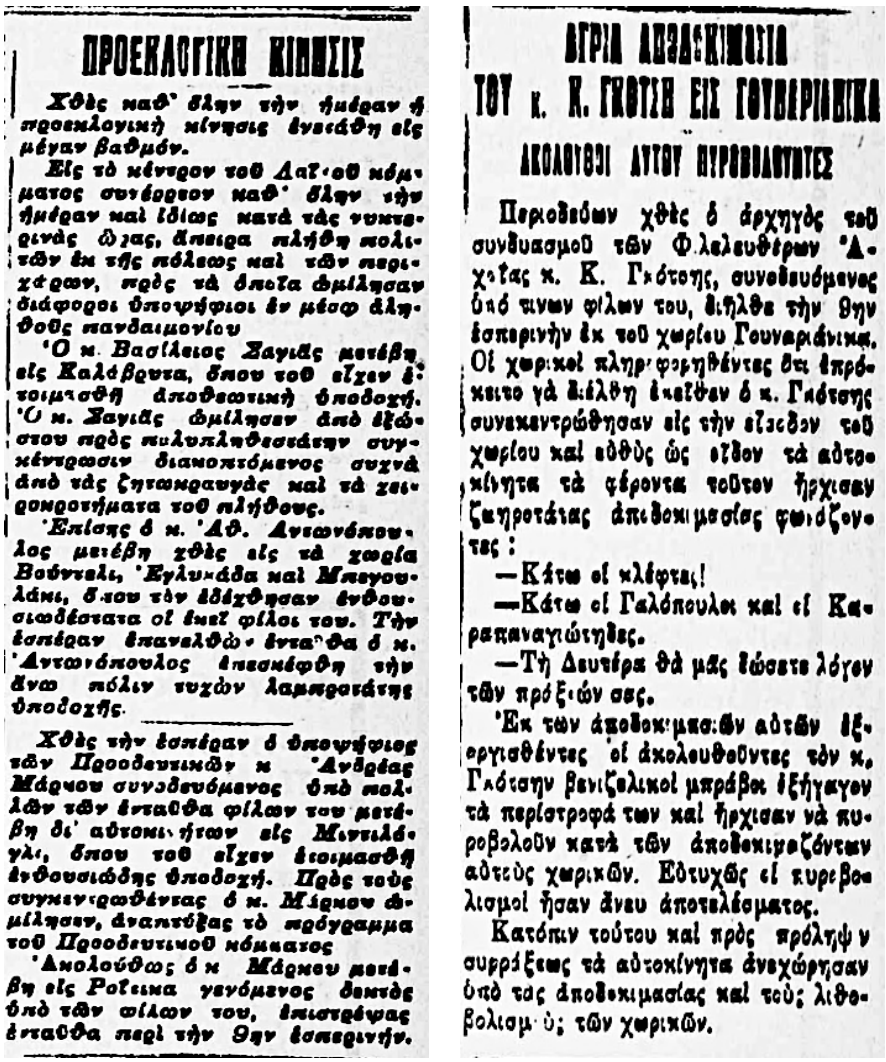

ΠΡΟΕΚΛΟΓΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Χθὲς καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἡ προεκλογικὴ κίνησις ἐνετάθη εἰς μέγαν βαθμόν.

Εἰς τὸ κέντρον τοῦ Δαϊλέου νόμου συνέρρευσαν καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ ἰδίως κατὰ τὰς νυκτερινὰς ὥρας, ἄπειρα πλήθη πολιτῶν ἐκ τῆς πόλεως καὶ τῶν περιχώρων, πρὸς τὰ ὁποῖα ὡμίλησαν διάφοροι ὑποψήφιοι ἐν μέσῳ ἀληθοῦς πανδαιμονίου

Ὁ κ. Βασίλειος Ζαγιᾶς μετέβη εἰς Καλάβρυτα, ὅπου τοῦ εἶχεν ἑτοιμασθῆ ἀποθεωτικὴ ὑποδοχή. Ὁ κ. Ζαγιᾶς ὡμίλησεν ἀπὸ ἐξώστου πρὸς πυλυπληθεστάτην συγκέντρωσιν διανοιτόμενος συχνὰ ἀπὸ τὰς ζητωκραυγὰς καὶ τὰ χειροκροτήματα τοῦ πλήθους.

Ἐπίσης ὁ κ. Ἀθ. Ἀντωνόπουλος μετέβη χθὲς εἰς τὰ χωρία Βαβύτσι, Ἐγλυκάδα καὶ Μπεγουλάκι, ὅπου τὸν ἐδέχθησαν ἐνθουσιωδέστατα οἱ ἐκεῖ φίλοι του. Τὴν ἑσπέραν ἐπανελθὼν ἐνταῦθα ὁ κ. Ἀντωνόπουλος ἐπεσκέφθη τὴν ἄνω πόλιν τυχὼν λαμπρᾶς ὑποδοχῆς.

Χθὲς τὴν ἑσπέραν ὁ ὑποψήφιος τῶν Προοδευτικῶν κ. Ἀνδρέας Μάρκου συνοδευόμενος ὑπὸ πολλῶν τῶν ἐνταῦθα φίλων του μετέβη δι' αὐτοκινήτων εἰς Μιντιλόγλι, ὅπου τοῦ εἶχον ἑτοιμασθῆ ἐνθουσιώδης ὑποδοχή. Πρὸς τοὺς συγκεντρωθέντας ὁ κ. Μάρκου ὡμίλησεν, ἀναπτύξας τὸ πρόγραμμα τοῦ Προοδευτικοῦ κόμματος

Ἀκολούθως ὁ κ. Μάρκου μετέβη εἰς Ροΐτικα γενόμενος δεκτὸς ὑπὸ τῶν φίλων του, ἐπιστρέψας ἐνταῦθα περὶ τὴν ὥραν ἑσπερινήν.

ΑΓΡΙΑ ΑΠΟΔΟΚΙΜΑΣΙΑ
ΤΟΥ κ. Κ. ΓΚΟΤΣΗ ΕΙΣ ΓΟΥΝΑΡΙΑΝΙΚΑ
ΑΚΟΛΟΥΘΟΙ ΑΥΤΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΟΥΝΤΕΣ

Περιοδεύων χθὲς ὁ ἀρχηγὸς τοῦ συνδυασμοῦ τῶν Φιλελευθέρων Ἀχαΐας κ. Κ. Γκότσης, συνοδευόμενος ὑπό τινων φίλων του, διῆλθε τὴν ὥραν ἑσπερινὴν ἐκ τοῦ χωρίου Γουναριάνικα. Οἱ χωρικοὶ πληροφορηθέντες ὅτι ἐπρόκειτο νὰ διέλθῃ ἐκεῖθεν ὁ κ. Γκότσης συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ χωρίου καὶ αὐθὶς ὡς εἶδον τὰ αὐτοκίνητα τὰ φέροντα τοῦτον ἤρχισαν ζωηροτάτας ἀποδοκιμασίας φωνάζοντες :

—Κάτω οἱ κλέφται!

—Κάτω οἱ Γαλόπουλοι καὶ οἱ Καραπαναγιώτηδες.

—Τὴ Δευτέρα θὰ μᾶς δώσετε λόγον τῶν πράξεών σας.

Ἐκ τῶν ἀποδοκιμασιῶν αὐτῶν ἐξεργισθέντες οἱ ἀκολουθοῦντες τὸν κ. Γκότσην βενιζελικοὶ μπράβοι ἐξήγαγον τὰ περίστροφά των καὶ ἤρχισαν νὰ πυροβολοῦν κατὰ τῶν ἀποδοκιμαζόντων αὐτοὺς χωρικῶν. Εὐτυχῶς οἱ πυροβολισμοὶ ἦσαν ἄνευ ἀποτελέσματος.

Κατόπιν τούτου καὶ πρὸς πρόληψιν συμπλοκῆς τὰ αὐτοκίνητα ἀνεχώρησαν ὑπὸ τὰς ἀποδοκιμασίας καὶ τοὺς λιθοβολισμοὺς τῶν χωρικῶν.

***Εικόνα 78**: Τηλέγραφος 23/9/1932, Αρ. Φ. 6934, Αντίθεση άρθρων περί των επισκέψεων Λαϊκών και Φιλελεύθερων υποψήφιων στην επαρχία των Πατρών.*

[482] Πρόκειται για οικισμό της περιοχής της Νωνάκριδος, η οποία ήταν μέρος της επαρχίας Καλαβρύτων. Σταματάκης Δ. *Πίναξ χωρογραφικός της Ελλάδος περιέχων τα ονόματα, τας αποστάσεις και τον πληθυσμόν των δήμων, πόλεων, κωμοπόλεων και χωρίων*, Αθήνα 1846

Το πρωτοσέλιδο του Νεολόγου της ίδιας ημέρας, παρουσιάζει τη συμφωνία του Βενιζέλου με ξένους ομολογιούχους, τα οικονομικά πεπραγμένα της τετραετίας του και πως δαπανήθηκαν τα χρήματα του λαού, καθώς και τα δεδομένα της εκλογικής διαδικασίας της Κυριακής, καθώς η ψηφοφορία θα γίνει με το αναλογικό σύστημα. Μεγαλύτερο ενδιαφέρον ωστόσο, παρουσιάζει η τελευταία σελίδα του φύλλου της 23ης Σεπτεμβρίου, όπου αναπαράγεται η είδηση της επίσκεψης του Βενιζέλου στον Πειραιά. Η εφημερίδα γράφει η υποδοχή ήταν αφάνταστη και πως μετά από αυτή τη μαζική λαϊκή παρουσία προεξοφλείται η νίκη των Φιλελευθέρων στις εκλογές. Προσθέτει ακόμα πως ο λαός πρέπει να ασκήσει το καθήκον του υπέρ του συμφέροντος της χώρας. Μερικά από τα σημεία κλειδιά της ομιλίας Βενιζέλου που παρατίθεται στο άρθρο του Νεολόγου, είναι πως ο Βενιζέλος ισχυρίστηκε ότι κράτησε γερά το τιμόνι του κράτους παρά τις δυσκολίες που αυτό βρέθηκε αντιμέτωπο, όπως η παγκόσμια οικονομική κρίση και οι τρείς κακές σοδειές, ενώ ακόμα εγγυάται πως με την ψήφο του λαού και την επικράτηση του θα δώσει λύση στο καθεστωτικό ζήτημα. Το πλήθος που συγκεντρώθηκε υπολογίζεται από τον συντάκτη σε περισσότερο από 20.000, το οποίο ολόκληρο χειροκροτούσε και ζητωκραύγαζε τον αρχηγό των Φιλελευθέρων.

ΑΦΑΝΤΑΣΤΟΣ ΥΠΟΔΟΧΗ ΤΟΥ κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΑ
ΜΕ ΤΟΝ ΣΥΝΑΓΕΡΜΟΝ ΑΥΤΟΝ ΠΡΟΕΞΟΦΛΕΙΤΑΙ Η ΝΙΚΗ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΩΝ
ΤΟ ΚΑΘΗΚΟΝ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΟΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

***Εικόνα 79**: Νεολόγος 23/9/1932, Αρ. Φ. 248, σελίδα 4, Υποδοχή Βενιζέλου στο Πειραιά.*

Το Σάββατο πριν τις εκλογές, ο Τηλέγραφος προσπαθεί να κάνει τη τελευταία επίκληση στο λαό της Αχαΐας για τη στήριξη των Λαϊκών. Στο κεντρικό του άρθρο κάνει αποτίμηση της προεκλογικής περιόδου, η οποία για τους Λαϊκούς χαρακτηρίστηκε από πρωτοφανή ενθουσιασμό. Τονίζει δε, ότι η συγκεκριμένη εκλογική διαδικασία δε χαρακτηρίζεται από την υποστήριξη των προσωπικών προτιμήσεων του καθενός για την εκπλήρωση των τοπικών του αναγκών. Αλλά αποτελεί μία «νοσταλγία» του έντιμου, σεμνού, φτωχού αλλά απροσπέλαστου στους πειρασμούς πολιτικού κόσμου. Ισχυρίζεται ακόμα πως στις εκλογές του 1928, η χώρα παραδόθηκε σε έναν «φαντασμαγόρο» μεγαλομανή αρχηγό των Φιλελευθέρων και στο στράτευμα του, τώρα όμως στρέφεται στον αρχηγό του Λαϊκού Κόμματος, του οποίου

ο πρότερος βίος αποτελεί σύμβολο του αγνού πολιτικού κόσμου, τον οποίο διέβαλε τη τελευταία τετραετία ο Βενιζέλος. Κλείνει σημειώνοντας, πως ο λαός κουράστηκε από τις καταχρήσεις, τη πολιτική και κοινωνική αναρχία και τον εξευτελισμό της κοινωνικής ευπρέπειας. Αντ' αυτού, διψά για εντιμότητα, φρόνηση και αρετή. Ο λόγος που στρέφεται ο λαός τώρα στο Τσαλδάρη, είναι η εκκαθάριση των κατακερματισμένων κοινωνικών αρχών και της πειθαρχίας, καθώς και για ένα οργανωμένο κράτος που θα προστατεύει τα δημόσια συμφέροντα και τις ανάγκες του λαού. Άξιο αναφοράς είναι και το πορτρέτο του αρχηγού των Λαϊκών, ακριβώς στο κέντρο του πρωτοσέλιδου της εφημερίδας, για να υπενθυμίζει τους αναγνώστες ποιον να ψηφίσουν.

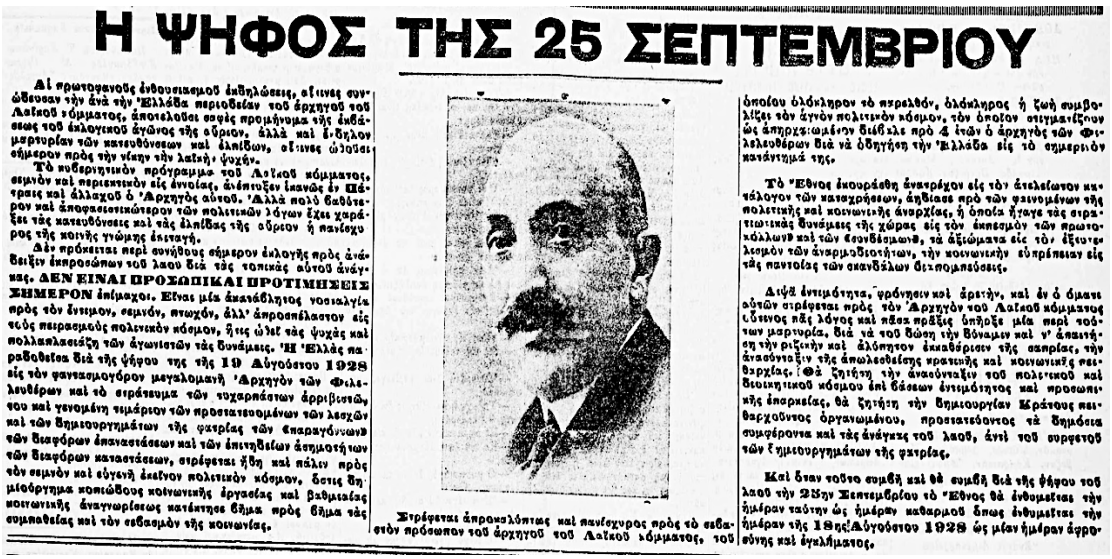

Η ΨΗΦΟΣ ΤΗΣ 25 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

Αί σπουδαιόταται ἐνδοιασμοῦ ἐκδηλώσεις, αἵτινες συνώδευσαν τὴν ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα περιοδείαν τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος, ἀποτελοῦσι σαφῆ προμήνυμα τῆς ἐκβάσεως τοῦ ἐκλογικοῦ ἀγῶνος τῆς 25ης. Ἀλλὰ καὶ ἐδήλουν μαρτυρίαν τῶν κατευθύνσεων καὶ ἐλπίδων, αἵτινες ὡδηγοῦσι σήμερον πρὸς τὴν νίκην τὴν λαϊκὴν ψυχήν.

Τὸ συνδυαστικὸν πρόγραμμα τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος, σεμνὸν καὶ περιεκτικὸν εἰς ἐνοτῆτας, ἀνέπτυξεν ἱκανῶς ὁ Πάτρας καὶ ἄλλαχοῦ ὁ Ἀρχηγὸς αὐτοῦ. Ἀλλὰ πολὺ βαθύτερον καὶ ἀποφασιστικώτερον τῶν πολιτικῶν λόγων ἔχει χαράξει τὰς κατευθύνσεις καὶ τὰς ἐλπίδας τῆς αὔριον ἡ παντοῖος τῆς κοινῆς γνώμης ἐπιταγή.

Δὲν πρόκειται περὶ συνήθους σήμερον ἐκλογῆς πρὸς ἀνάδειξιν ἐκπροσώπων τοῦ λαοῦ διὰ τὰς τοπικὰς αὐτοῦ ἀνάγκας. **ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΑΙ ΠΡΟΤΙΜΗΣΕΙΣ ΣΗΜΕΡΟΝ** ἐπίκαιρον. Εἶναι μία ἐκπεφρασμένη νοσταλγία πρὸς τὸν ἔντιμον, σεμνὸν, πτωχὸν, ἀλλ' ἀπροσπέλαστον εἰς τοὺς πειρασμοὺς πολιτικὸν κόσμον, ἥτις ὡδήγησε τὰς ψυχὰς καὶ πολλαπλασίασε τῶν ἀγωνιστῶν τὰς δυνάμεις. Ἡ Ἑλλὰς παραδόθησε διὰ τῆς ψήφου της τῆς 19 Αὐγούστου 1928 εἰς τὸν φαντασμολόγον μεγαλομανῆ Ἀρχηγὸν τῶν Φιλελευθέρων καὶ τὸ στράτευμα τῶν τυχαρπάστων ἀρριβιστῶν, τοῦ καὶ γενομένη τιμάριον τῶν προστατευομένων τῶν λεσχῶν καὶ τῶν δημιουργημάτων τῆς ψευτίας τῶν «παραγόντων» τῶν διαφόρων ἀπανταχόσεων καὶ τῶν ἐπιτηδείων ἀσημοτήτων τῶν διαφόρων καταστάσεων, στρέφεται ἤδη καὶ πάλιν πρὸς τὸν σεμνὸν καὶ εὐγενῆ ἀκέλευστον πολιτικὸν κόσμον, ὅστις θὰ μεσόρημα κοσμίους κοινωνικῆς ἀργασίας καὶ βαθμιαίας κοινωνικῆς ἀναγωρίσεως κατέκτησε βῆμα πρὸς βῆμα τὰς συμπαθείας καὶ τὸν σεβασμὸν τῆς κοινωνίας.

Στρέφεται ἀπροσκλόπτως καὶ παυσίσχυρος πρὸς τὸ σεβαστὸν πρόσωπον τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος, τοῦ ὁποίου ὁλόκληρον τὸ παρελθόν, ὁλόκληρος ἡ ζωὴ συμβολίζει τὸν ἄγνον πολιτευτὴν κόσμον, τὸν ὁποῖον στιγματίζουν ὡς ἀπηρχαιωμένον διέβλεπε πρὸ 4 ἐτῶν ὁ ἀρχηγὸς τῶν Φιλελευθέρων διὰ νὰ ὁδηγήσῃ τὴν Ἑλλάδα εἰς τὸ σημερινὸν κατάντημά της.

Τὸ Ἔθνος ἐκουράσθη ἀνεχόμενον εἰς τὸν ἀτελεύτητον κατάλογον τῶν κατοχρήσεων, ἀηδίασε πρὸ τῶν φαινομένων τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀναρχίας, ἡ ὁποία ἤγαγε τὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις τῆς χώρας εἰς τὸν ἐκφεσμὸν τῶν πρωτοκόλλων καὶ τῶν ἐσωθέσμων, τὰ ἐξίσωμα εἰς τὸν ἐξευτελισμὸν τῶν ἀνθρωποθιοτήτων, τὴν κοινωνικὴν εὐπρέπειαν εἰς τὰς παντοίας τῶν σκανδάλων διεκπομπούσεις.

Διψᾷ ἐντιμότητα, φρόνησιν καὶ ἀρετὴν, καὶ ἂν ὁ ὅμιλος αὐτῶν στρέφεται πρὸς τὸν Ἀρχηγὸν τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος ἕνεκος πᾶν λόγος καὶ πᾶσα πρᾶξις ὑπῆρξε μία περὶ τούτων μαρτυρία, διὰ νὰ τοῦ δώσῃ τὴν δύναμιν καὶ ν' ἀποκτήσῃ τὴν ριζικὴν καὶ ἀλύσητον ἐκκαθάρισιν τῆς σαπρίας, τὴν ἀνασύνταξιν τῆς ἀποκλεισθείσης πρακτικῆς καὶ κοινωνικῆς πειθαρχίας. Θὰ ζητήσῃ τὴν ἀνασύνταξιν τοῦ πολιτικοῦ καὶ διοικητικοῦ κόσμου ἐπὶ βάσεων ἐντιμότητος καὶ προσωπικῆς ἐπαρκείας, θὰ ζητήσῃ τὴν δημιουργίαν Κράτους πειθαρχοῦντος ὀργανωμένου, προστατεύοντος τὰ δημόσια συμφέροντα καὶ τὰς ἀνάγκας τοῦ λαοῦ, ἀντὶ τοῦ συρφετοῦ τῶν ξημιουργημάτων τῆς ψευτίας.

Καὶ ὅταν τοῦτο συμβῇ καὶ θὰ συμβῇ διὰ τῆς ψήφου τοῦ λαοῦ τὴν 25ην Σεπτεμβρίου τὸ Ἔθνος θὰ ἀνθυμᾶται τὴν ἡμέραν ταύτην ὡς ἡμέραν καθαρμοῦ ὅπως ἀνθυμᾶται τὴν ἡμέραν τῆς 19ης Αὐγούστου 1928 ὡς μίαν ἡμέραν ἀρρωσύνης καὶ ἐγκλήματος.

***Εικόνα 80**: Τηλέγραφος 24/9/1932, Αρ. Φ. 6935, «Η ψήφος της 25ης Σεπτεμβρίου».*

Ο Νεολόγος από τη μεριά του, παίρνει την ευκαιρία μέσα από το άρθρο του Τηλέγραφου, να δείξει στο λαό «διατί δεν θα μαυρισθεί» ο Ελευθέριος Βενιζέλος στις εκλογές της 25ης Σεπτεμβρίου. Μέσω της γνωστής κόντρας των δύο εφημερίδων της Πάτρας, ο Νεολόγος επιλέγει να παρουσιάσει πάνω στο άρθρο του Τηλέγραφου της 23ης Σεπτεμβρίου, τη θέση του πάνω στην οποία θα στηριχτεί κάθε ψηφοφόρος που θα στηρίξει το Βενιζέλο. Έτσι, σε όλα τα «διότι» του Τηλέγραφου ο Νεολόγος βρίσκει αντεπιχειρήματα. Από το «διότι» της ανηθικότητας και της κατασπατάλησης του δημοσίου χρήματος, έως το «διότι» η δραχμή έχασε την αξία της και η χώρα χρεοκόπησε και ότι ο Βενιζέλος απειλεί το λαό για την άρνηση του να παραδώσει τη κυβέρνηση στη περίπτωση που θα επικρατήσει το Λαϊκό Κόμμα. Αντιθέτως κατηγορεί το Τηλέγραφο και το Λαϊκό Κόμμα, ότι εκείνοι προκαλούν το φανατισμό και την

ανησυχία του λαού. Οι Φιλελεύθεροι από την άλλη έχουν ήδη φροντίσει για τη τάξη και την ασφάλεια της χώρας και έχουν ήδη αρχίσει τη προσπάθεια αναγέννησης του τόπου. «Να διατί δεν θα μαυρισθεί».

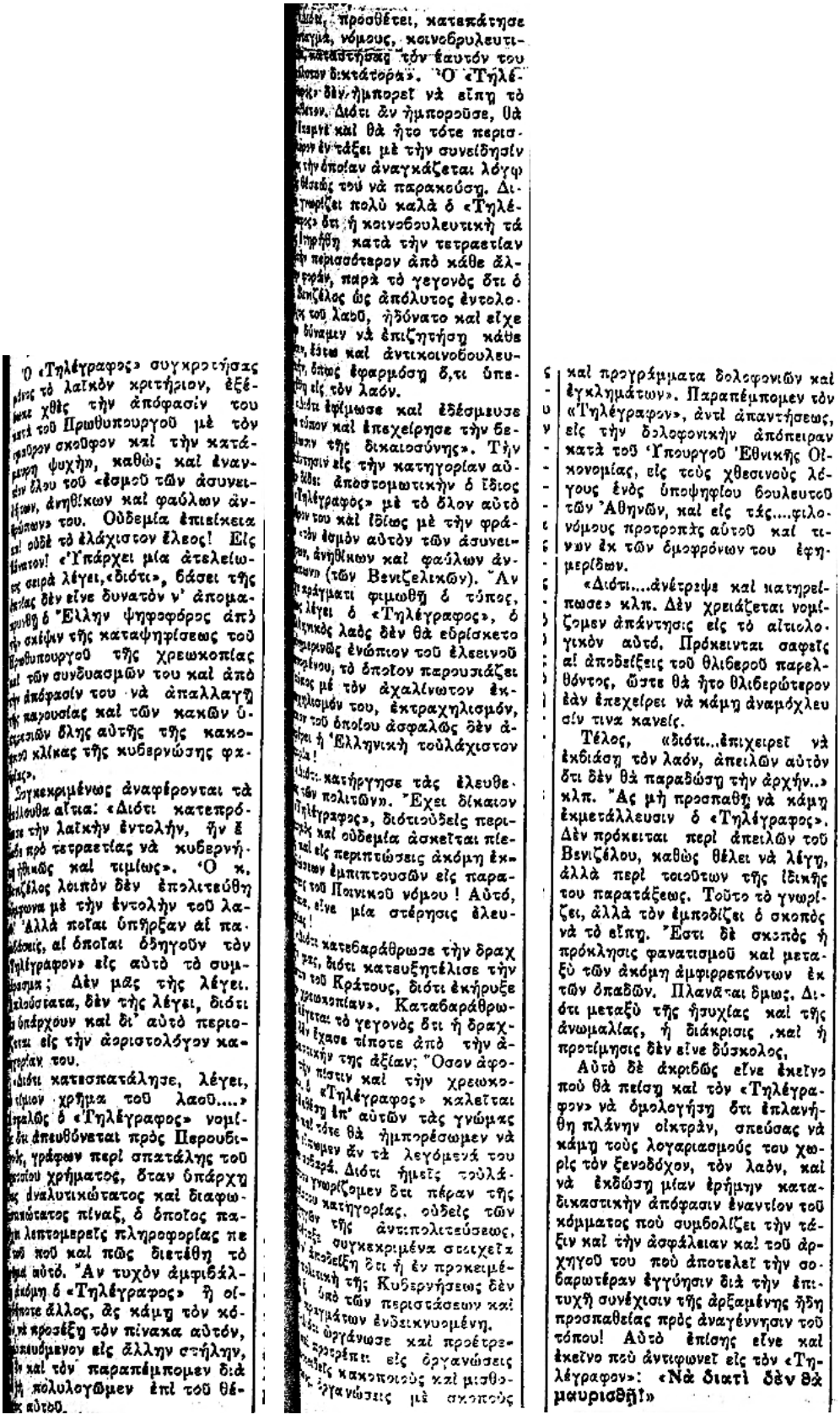

Ὁ «Τηλέγραφος» συγκροτήσας ρίτης τὸ λαϊκὸν κριτήριον, ἐξέ- ησε χθὲς τὴν ἀπόφασίν του κατὰ τοῦ Πρωθυπουργοῦ μὲ τὸν ραῦρον σκοῦφον καὶ τὴν κατά- μαυρη ψυχήν, καθὼς καὶ ἐναν- τον ὅλου τοῦ «ἐσμοῦ τῶν ἀσυνει- δήτων, ἀνηθίκων καὶ φαύλων ἀν- θρώπων» του. Οὐδεμία ἐπιείκεια καὶ οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ἔλεος! Εἰς βάνατον! «Ὑπάρχει μία ἀτελείω- τος σειρὰ λέγει, «διότι», βάσει τῆς ἀποίας δὲν εἶνε δυνατὸν ν' ἀπομα- κρυνθῇ ὁ Ἕλλην ψηφοφόρος ἀπὸ τὴν σκέψιν τῆς καταψηφίσεως τοῦ Πρωθυπουργοῦ τῆς χρεωκοπίας καὶ τῶν συνδυασμῶν του καὶ ἀπὸ τὴν ἀπόφασίν του νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς παρουσίας καὶ τῶν κακῶν ὑ- περεσιῶν ὅλης αὐτῆς τῆς κακο- τεχνικῆς κλίκας τῆς κυβερνώσης φα- τρίας».

Συγκεκριμένως ἀναφέρονται τὰ ἑξῆς αἴτια: «Διότι κατεπρό- ασε τὴν λαϊκὴν ἐντολήν, ἣν ἔ- αβεν πρὸ τετραετίας νὰ κυβερνήσῃ ντιμίως καὶ τιμίως». Ὁ κ. Βενιζέλος λοιπὸν δὲν ἐπολιτεύθη σύμφωνα μὲ τὴν ἐντολὴν τοῦ λα- οῦ! Ἀλλὰ ποῖαι ὑπῆρξαν αἱ πα- ραβάσεις, αἱ ὁποῖαι ὁδηγοῦν τὸν «Τηλέγραφον» εἰς αὐτὸ τὸ συμ- πέρασμα; Δὲν μᾶς τὰς λέγει. Εὐτυχῶς, δὲν τὰς λέγει, διότι ὅμως ὑπάρχουν καὶ δι' αὐτὸ περιο- ρίζεται εἰς τὴν ἀριστολόγον κα- τηγορίαν του.

«Διότι κατεσπατάλησε, λέγει, τὸ τίμιον χρῆμα τοῦ λαοῦ....» Ὀρθῶς ὁ «Τηλέγραφος» νομί- ζει ὅτι ἀπευθύνεται πρὸς Περουσι- νόν, γράφων περὶ σπατάλης τοῦ δημοσίου χρήματος, ὅταν ὑπάρχῃ ἐκ τῶν ἀναλυτικώτατος καὶ διαφω- τιστικώτατος πίναξ, ὁ ὁποῖος πα- ρέχει λεπτομερεῖς πληροφορίας πε ρὶ τοῦ πού καὶ πῶς διετέθη τὸ ποσὸν αὐτό. Ἂν τυχὸν ἀμφιβάλ- λῃ ἀκόμη ὁ «Τηλέγραφος» ἢ οἱ- οσδήποτε ἄλλος, ἂς κάμῃ τὸν κό- πον νὰ προσέξῃ τὸν πίνακα αὐτόν, ἀπευθυνόμενον εἰς ἄλλην στήλην, ἣν καὶ τὸν παραπέμπομεν διὰ τὴν πολυλογωμεν ἐπὶ τοῦ θέ- ματος αὐτοῦ.

...λου, προσθέτει, κατεκράτησε ...γμὰ, νόμους, καινοβουλευτι- ...καταστήσας τὸν ἑαυτόν του ...σιον δικτάτορα». Ὁ «Τηλέ- ...φος» δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἴπῃ τὸ ...κριβὲς. Διότι ἂν ἠμποροῦσε, θὰ ...ταρτὲ καὶ θὰ ἦτο τότε περισ- ...σότερον ἐν τάξει μὲ τὴν συνείδησίν ...τὴν ὁποίαν ἀναγκάζεται λόγῳ ...θέσεώς του νὰ παρακούσῃ. Δι- ...κρίνει πολὺ καλὰ ὁ «Τηλέ- ...φος» ὅτι ἡ κοινοβουλευτικὴ τά- ...ξις ἐπιβλήθη κατὰ τὴν τετραετίαν ...κατὰ περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλ- ...λην φοράν, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ ...Βενιζέλος ὡς ἀπόλυτος ἐντολο- ...δόχος τοῦ λαοῦ, ἠδύνατο καὶ εἶχε ...τὴν δύναμιν νὰ ἐπιζητήσῃ κάθε ...φορά, ἔστω καὶ ἀντικοινοβουλευ- ...τικῶς, ὅπως ἐφαρμόσῃ ὅ,τι ὑπε- ...σχέθη εἰς τὸν λαόν.

...Δὲν ἐψήφισε καὶ ἐδέσμευσε ...τὸ ἔθνος καὶ ἐπεχείρησε τὴν δε- ...ύτερον τῆς δικαιοσύνης». Τὴν ...κατηγορίαν εἰς τὴν κατηγορίαν αὐ- ...τὴν ἀποστομωτικὴν ὁ ἴδιος ...«Τηλέγραφος» μὲ τὸ ὅλον αὐτὸ ...ὕφος του καὶ ἴδίως μὲ τὴν φρά- ...σιν τὸν ἐσμὸν αὐτὸν τῶν ἀσυνει- ...δήτων, ἀνηθίκων καὶ φαύλων ἀν- ...θρώπων» (τῶν Βενιζελικῶν). Ἂν ...τὸ πράγματι φιμωθῇ ὁ τύπος, ...ὡς λέγει ὁ «Τηλέγραφος», ὁ ...ἐλληνικὸς λαὸς δὲν θὰ εὑρίσκετο ...πλέον ἐνώπιον τοῦ ἐλλείνοῦ ...κινδύνου, τὸ ὁποῖον παρουσιάζει ...σήμερον μὲ τὸν ἀχαλίνωτον ἐκ- ...βιασμόν του, ἐκτραχηλισμόν, ...ὁπὸν τοῦ ὁποίου ἀσφαλῶς δὲν ἀ- ...ναφέρει ἡ Ἑλληνικὴ τοὐλάχιστον ...λέξιν!

...Διότι κατήργησε τὰς ἐλευθε- ...ρίας τῶν πολιτῶν». Ἔχει δίκαιον ...ὁ «Τηλέγραφος», διότι οὐδεὶς περι- ...ορίζεται καὶ οὐδεμία ἀσκεῖται πιε- ...σμὸς καὶ εἰς περιπτώσεις ἀκόμη ἐκ- ...είνων ἐμπιπτουσῶν εἰς παρα- ...βάσεις τοῦ Ποινικοῦ νόμου! Αὐτό, ...ὅμως, εἶνε μία στέρησις ἐλευ- ...θερίας!

...Διότι κατεβαράθρωσε τὴν δραχ- ...μήν, διότι κατευθύνει τὴν ...πολιτικὴν τοῦ Κράτους, διότι ἐκήρυξε ...τὴν χρεωκοπίαν». Καταβαράθρω- ...σιν δείκνυται τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ δραχ- ...μὴ ἔχασε τίποτε ἀπὸ τὴν ἀ- ...γοραστικήν της ἀξίαν; Ὅσον ἀφο- ...ρᾷ τὴν πίστιν καὶ τὴν χρεωκο- ...πίαν, ὁ «Τηλέγραφος» καλεῖται ...νὰ ἀποφανθῇ ἐπ' αὐτῶν τὰς γνώμας ...του καὶ τότε θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ ...ἐκφέρωμεν ἂν τὰ λεγόμενά του ...εἶνε σοβαρά. Διότι ἡμεῖς τοὐλά- ...χιστον γνωρίζομεν ὅτι πέραν τῆς ...ἀπολύτου κατηγορίας, οὐδεὶς τῶν ...ὑπευθύνων τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ...οὐδεὶς συγκεκριμένα στοιχεῖα ...ἔχει ἀποδείξῃ ὅτι ἡ ἐν προκειμέ- ...νῳ πολιτικὴ τῆς Κυβερνήσεως δὲν ...ὑπηγορεύθη ὑπὸ τῶν περιστάσεων καὶ ...τῶν πραγμάτων ἐνδεικνυομένη.

...Διότι ὠργάνωσε καὶ προέτρε- ...ψε καὶ προτρέπει εἰς ὀργανώσεις ...ἀνθρώπους κακοποιοὺς καὶ μισθο- ...φόρους ὀργανώσεις μὲ σκοποὺς ...καὶ προγράμματα δολοφονιῶν καὶ ...ἐγκλημάτων». Παραπέμπομεν τὸν «Τηλέγραφον», ἀντὶ ἀπαντήσεως, εἰς τὴν δολοφονικὴν ἀπόπειραν κατὰ τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, εἰς τοὺς χθεσινοὺς λέ- γους ἑνὸς ὑποψηφίου βουλευτοῦ τῶν Ἀθηνῶν, καὶ εἰς τάς....φιλο- νόμους προτροπὰς αὐτοῦ καὶ τι- νων ἐκ τῶν ὁμοφρόνων του ἐφη- μερίδων.

«Διότι....ἀνέτρεψε καὶ κατηρεί- πωσε» κλπ. Δὲν χρειάζεται νομί- ζομεν ἀπάντησις εἰς τὸ αἰτιολο- γικὸν αὐτό. Πρόκεινται σαφεῖς αἱ ἀποδείξεις τοῦ θλιβεροῦ παρελ- θόντος, ὥστε θὰ ἦτο θλιβερώτερον ἐὰν ἐπεχείρει νὰ κάμῃ ἀναμόχλευ σίν τινα κανείς.

Τέλος, «διότι...ἐπιχειρεῖ νὰ ἐκδιάσῃ τὸν λαόν, ἀπειλῶν αὐτὸν ὅτι δὲν θὰ παραδώσῃ τὴν ἀρχήν..» κλπ. Ἂς μὴ προσπαθῇ νὰ κάμῃ ἐκμετάλλευσιν ὁ «Τηλέγραφος». Δὲν πρόκειται περὶ ἀπειλῶν τοῦ Βενιζέλου, καθὼς θέλει νὰ λέγῃ, ἀλλὰ περὶ τοιούτων τῆς ἰδικῆς του παρατάξεως. Τοῦτο τὸ γνωρί- ζει, ἀλλὰ τὸν ἐμποδίζει ὁ σκοπὸς νὰ τὸ εἴπῃ. Ἔστι δὲ σκοπὸς ἡ πρόκλησις φανατισμοῦ καὶ μετα- ξὺ τῶν ἀκόμη ἀμφιρρεπόντων ἐκ τῶν ὀπαδῶν. Πλανᾶται ὅμως. Δι- ότι μεταξὺ τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς ἀνωμαλίας, ἡ διάκρισις ,καὶ ἡ προτίμησις δὲν εἶνε δύσκολος,

Αὐτὸ δὲ ἀκριβῶς εἶνε ἐκεῖνο ποὺ θὰ πείσῃ καὶ τὸν «Τηλέγραφον» νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ἐπλανήθη πλάνην οἰκτράν, σπεύσας νὰ κάμῃ τοὺς λογαριασμούς του χω- ρὶς τὸν ξενοδόχον, τὸν λαόν, καὶ νὰ ἐκδώσῃ μίαν ἐρήμην κατα- δικαστικὴν ἀπόφασιν ἐναντίον τοῦ κόμματος ποὺ συμβολίζει τὴν τά- ξιν καὶ τὴν ἀσφάλειαν καὶ τοῦ ἀρ- χηγοῦ του ποὺ ἀποτελεῖ τὴν σο- βαρωτέραν ἐγγύησιν διὰ τὴν ἐπι- τυχῆ συνέχισιν τῆς ἀρξαμένης ἤδη προσπαθείας πρὸς ἀναγέννησιν τοῦ τόπου! Αὐτὸ ἐπίσης εἶνε καὶ ἐκεῖνο ποὺ ἀντιφωνεῖ εἰς τὸν «Τη- λέγραφον»: **«Νὰ διατὶ δὲν θὰ μαυρισθῇ!»**

***Εικόνα 81**: Νεολόγος 24/9/1932, Αρ. Φ. 249, «Ιδού διατί δεν θα μαυρισθεί».*

Η Κυριακή των εκλογών έφτασε. Η ημέρα που ο λαός θα έκρινε τον επόμενο κυβερνήτη του ανάμεσα στους αρχηγούς των ελληνικών κομμάτων. Ανάμεσα στις δύο μεγάλες προσωπικότητες, του πρώην Πρωθυπουργού Ελευθερίου Βενιζέλου και του φιλόδοξου έμπειρου πολιτικού Παναγή Τσαλδάρη. Όπως είναι φυσικό, η σημασία της εκλογικής διαδικασίας και η αντιμετώπιση που αυτή είχε από το λαό, διαφαίνεται από τον Τύπο. Ο τελευταίος, έχοντας ήδη προσπαθήσει να προσεγγίσει όσο μεγαλύτερο αριθμό ψηφοφόρων μπορούσε κατά το διάστημα του προεκλογικού αγώνα, εκείνη τη μέρα προσπαθεί να υπενθυμίσει πως ο λαός πρέπει να ψηφίσει με σύνεση, έχοντας στο μυαλό του το συμφέρον ολόκληρης της χώρας, ενώ κάνει και μία τελευταία προσπάθεια να προσελκύσει νέους ψηφοφόρους.

Στο πρωτοσέλιδο της 25ης Σεπτεμβρίου, ο Τηλέγραφος χρησιμοποιώντας όλη την ευρηματικότητα των συντακτών του, παραθέτει ένα άρθρο γεμάτο συναισθηματική φόρτιση και υπερρεαλιστικές εικόνες, οι οποίες δημιουργούν στον αναγνώστη αίσθημα φόβου και ευθύνης. Μάλιστα, το κείμενο είναι γραμμένο σε πρώτο πρόσωπο, σαν να συνομιλεί με τον αναγνώστη, κάνοντας το πιο άμεσο και αποτελεσματικό στη διάδοση του μηνύματος που θέλει να μεταδώσει. Απευθυνόμενος λοιπόν στο λαό ολόκληρου του νομού Αχαΐας, ο Τηλέγραφος τον καλεί όχι απλώς να ψηφίσει το Λαϊκό Κόμμα αλλά σε κάθε περίπτωση να μαυρίσει το Βενιζέλο, το κόμμα του και τους υποψηφίους του. Σύμφωνα με το συντάκτη, «κάθε ψηφοδέλτιο το οποίον θα ρίπτεται με τα ονόματα των Βενιζελικών υποψηφίων θα είναι σφαίρα ριπτόμενη εις την καρδιά της Ελλάδος». Ακόμα, κάθε ψηφοδέλτιο που θα περιέχει το όνομα υποψηφίου του Κόμματος των Φιλελευθέρων ή του Κυβερνητικού Συνδυασμού (με αυτό εννοεί το Κόμμα του Μιχαλακόπουλου) θα είναι δολοφονία του Έθνους, έγκριση του έργου της λωποδυσίας, της κλεψιάς, της ατιμίας και των καταχρήσεων, δηλαδή του έργου που άσκησε ο Βενιζέλος όλη τη τετραετία του. Για άλλη μία φορά καλεί «το λαό του νομού μας», συμπεριλαμβάνοντας και τον εαυτό του για να κάνει το ύφος πιο οικείο και άμεσο άρα και πειστικό, να θυμηθεί ότι οι ενέργειες της κυβερνήσεως τον έκαναν αγνώριστο από τη δυστυχία, τη λωποδυσία και τη κλεψιά των συνεργατών του Βενιζέλου. Είναι συνεπώς υποχρέωσή του, με αποφασιστικότητα να μαυρίσει τους Βενιζελικούς Συνδυασμούς και να ψηφίσει το λαϊκό, το τίμιο, το άσπιλο, το Λαϊκόν Κόμμα.

Σε άλλο άρθρο του πρωτοσέλιδου του, ο Τηλέγραφος γράφει πως στις εκλογές αυτές, έρχονται αντιμέτωποι δύο διαφορετικοί κόσμοι. Από τη μία, αναφερόμενος στο βενιζελικό στρατόπεδο ισχυρίζεται ότι βρίσκεται ένας στρατός, αφήνοντας σαφή υπαινιγμό για το Στρατιωτικό Σύνδεσμο, ενώ από την άλλη βρίσκεται όλος ο τίμιος και

ηθικός λαός. Τα πυρομαχικά σε αυτή τη μάχη είναι τα ψηφοδέλτια με τα οποία ο λαός θα δώσει τη μάχη του. Τονίζει ότι ο Βενιζέλος πρέπει να πέσει και είναι σίγουρος για αυτό. Γιατί ο βενιζελικός κόσμος είναι αυτός της ανηθικότητας, των καταχρήσεων και των σκανδάλων, ο κόσμος που τυράννησε το λαό, τον διαπόμπευσε και τον κατέκλεψε. Το αντίθετο είναι ο λαός που θα ψηφίσει τους Λαϊκούς. Εκείνος χαρακτηρίζεται για την ηθική, την ευσυνειδησία του και τη τιμιότητα του. ο λαός οφείλει να θυμηθεί ότι τη τετραετία που πέρασε η κυβέρνηση τους έκανε αγνώριστους από δυστυχία, τους έκλεψε και καταχράστηκε το δημόσιο χρήμα. Για αυτό και υποχρέωση του λαού είναι να στηρίξει το «έντιμο και ηθικό Λαϊκό Κόμμα υπό την ηγεσία του άσπιλου αρχηγού του Παναγή Τσαλδάρη … και να μαυρίσει αγρίως το συγκρότημα το λωποδυτικόν». Ένα έντονο κείμενο που κατακρίνει τη κυβέρνηση Βενιζέλου για τα πεπραγμένα της τη περασμένη τετραετία κατά την οποία διοίκησε τη χώρα και οδηγεί τους πολίτες που είναι ενάντια σε αυτή την υπερψήφιση του Λαϊκού Κόμματος.

Το υπόλοιπο πρωτοσέλιδο του Τηλέγραφου περιέχει ένα άρθρο που αναλύει σε συντομία την διάσπαση των Φιλελευθέρων και τη δημιουργία δύο ξεχωριστών συνδυασμών, έναν από το Γκότση και έναν από το Μιχαλακόπουλο, ακόμα ένα κείμενο απευθυνόμενο στους ψηφοφόρους του Λαϊκού Κόμματος, την αποτίμηση της επίσκεψης του αρχηγού του Λαϊκού Συνδυασμού Αχαΐας Βασιλείου Σαγιά στο Δήμο Ερινεών, όπου έγινε δεκτός με ενθουσιασμό. Τέλος φιλοξενείται ένα διάγγελμα του ίδιου του αρχηγού των Λαϊκών Παναγή Τσαλδάρη, στο οποίο ζητά από το λαό να μη λείψει κανείς από τις κάλπες, ώστε ο λαός να καταλύσει το τρέχον κυβερνητικό καθεστώς, καθώς κανείς δε θα τολμήσει να ορθώσει ανάστημα απέναντι στην λαϊκή ετυμηγορία και τέλος βρίσκεται μια πρόσκληση του αρχηγού του συνδυασμού των Λαϊκών προς το λαό της Αχαΐας για να στηρίξει το συνδυασμό του στις εκλογές και να παρευρεθεί στις κάλπες.

ΤΗΛΕΓΡΑΦΟΣ

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΠΡΩΙΝΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΚΥΡΙΑΚΗ 25 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1932

ΛΑΕ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΑΧΑΪΑΣ.

ΛΑΕ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΜΑΣ.

ΟΙ ΔΥΟ ΚΟΣΜΟΙ

ΔΙΑΓΩΓΑΜΑ ΤΟΥ κ. ΤΣΑΛΔΑΡΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΑΟΝ

"ΚΑΝΕΙΣ ΔΕΝ ΘΑ ΤΟΛΜΗΣΗ ΝΑ ΟΡΘΩΣΗ ΤΟ ΑΝΑΣΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΟΥ ΛΑΪΚΗΣ ΘΕΛΗΣΕΩΣ,,

"ΝΑ ΜΗ ΛΗΨΗ ΚΑΝΕΙΣ ΣΗΜΕΡΟΝ ΑΠΟ ΤΟΥ ΝΑ ΚΑΤΑΛΥΣΗ ΤΟ ΚΥΒΕΡΝΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟΝ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΔΙΑ ΤΗΣ ΨΗΦΟΥ ΤΟΥ,,

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΛΑΟΝ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΑΧΑΪΑΣ

ΗΛΕΙΑΚΑ

Εικόνα 82: Τηλέγραφος 25/9/1932, Αρ. Φ.2636, Πρωτοσέλιδο της ημέρας των εκλογών.

Στο δικό του πρωτοσέλιδο ο Νεολόγος δεν προχωρά σε άρθρα με ένταση και πυγμή για την υποστήριξη του Κόμματος των Φιλελευθέρων. Αντιθέτως προτιμάει να κρατήσει ήπιους τόνους και να θέσει το λαό προ των ευθυνών του. ισχυρίζεται ότι ο

ίδιος ο Νεολόγος εκτέλεσε τη προεκλογική του αποστολή να υπερασπισθεί τους Φιλελευθέρους και να προσπαθήσει να πείσει τους αναγνώστες του για τη σημασία να τους στηρίξουν και οι ίδιοι. Πλέον, το μέλλον της χώρας βρίσκεται στα χέρια των ψηφοφόρων. Η 37ετής πορεία της εφημερίδας στο χρόνο της επιτρέπει να κρίνει άνευ προκαταλήψεως και πάθους τα γεγονότα και τους έμπειρους πολιτικούς και εύχεται να επικρατήσουν οι Φιλελεύθεροι έχοντας τη πεποίθηση ότι αυτό συμφέρει τη χώρα κατά τη συγκεκριμένη περίσταση. Σε αντίθετη περίπτωση, κρίνει ότι δεν θα υπάρχει ένας έμπειρος κυβερνήτης να διοικήσει το σκάφος της χώρας ανάμεσα από τα προβλήματα που το χτυπούν. Έτσι, κάνει μία τελευταία έκκληση στο λαό να στηρίξει τος Φιλελευθέρους για να αποφύγει τα απρόβλεπτα προβλήματα που θα προκύψουν στη χώρα.

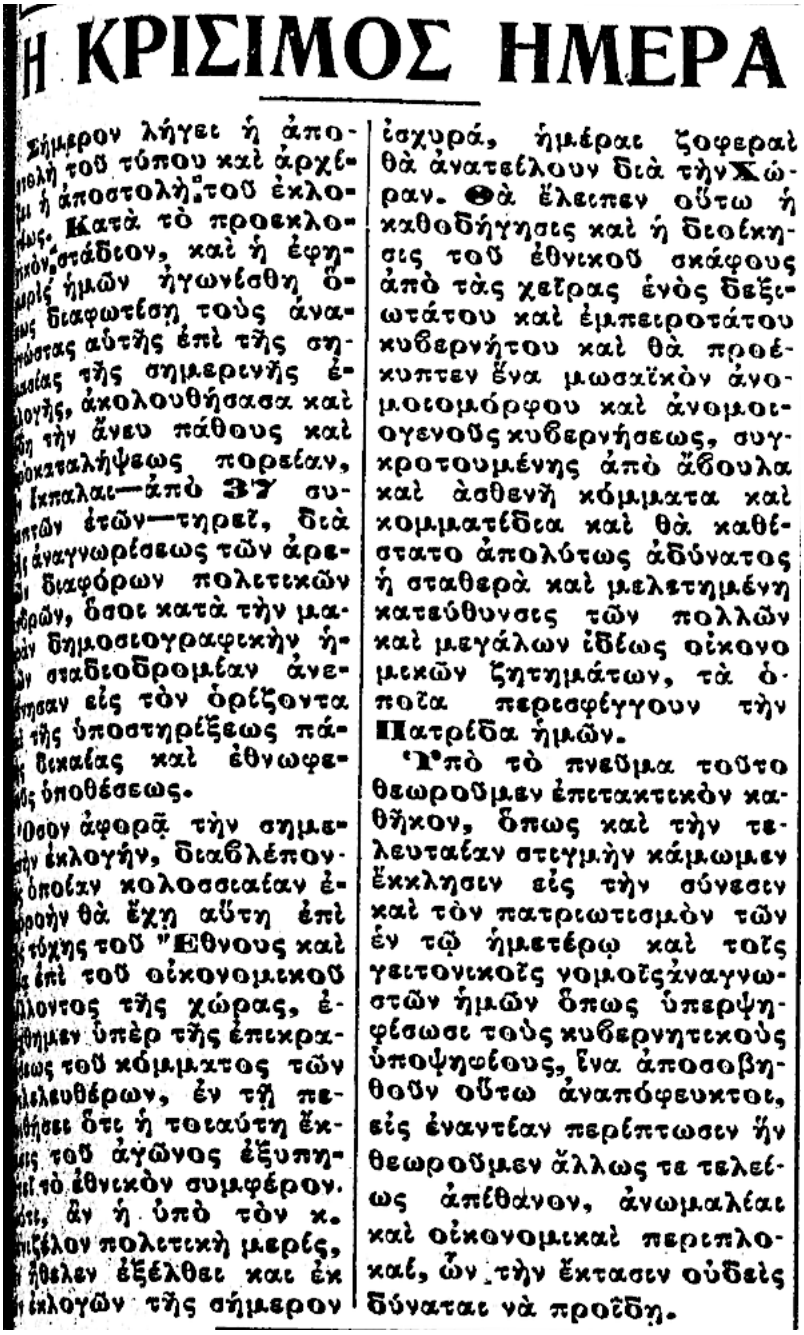

Η ΚΡΙΣΙΜΟΣ ΗΜΕΡΑ

Σήμερον λήγει ἡ ἀπο-
ολὴ τοῦ τύπου καὶ ἀρχί-
ει ἡ ἀποστολὴ τοῦ ἐκλο-
ικοῦ. Κατὰ τὸ προεκλο-
ικὸν στάδιον, καὶ ἡ ἐφη-
μερὶς ἡμῶν ἠγωνίσθη ὅ-
πως διαφωτίσῃ τοὺς ἀνα-
γνώστας αὐτῆς ἐπὶ τῆς ση-
μασίας τῆς σημερινῆς ἐ-
κλογῆς, ἀκολουθήσασα καὶ
ὑπὸ τὴν ἄνευ πάθους καὶ
προκαταλήψεως πορείαν,
ἡ Ἑπαλλαι—ἀπὸ 37 συ-
ναπτῶν ἐτῶν—τηρεῖ, διὰ
τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν ἀρε-
ῶν διαφόρων πολιτικῶν
ρευμάτων, ὅσοι κατὰ τὴν μα-
κρὰν δημοσιογραφικὴν ἡ-
μῶν σταδιοδρομίαν ἀνε-
γνώσαν εἰς τὸν ὁρίζοντα
τῆς ὑποστηρίξεως πά-
σης δικαίας καὶ ἐθνωφε-
λοῦς ὑποθέσεως.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν σημε-
ρινὴν ἐκλογήν, διαβλέπου-
μεν ὁποίαν κολοσσιαίαν ἐ-
πιτυχίαν θὰ ἔχῃ αὕτη ἐπὶ
τῆς τύχης τοῦ Ἔθνους καὶ
ἐπὶ τοῦ οἰκονομικοῦ
πλούτου τῆς χώρας, ἐ-
πιστεύομεν ὑπὲρ τῆς ἐπικρα-
τήσεως τοῦ κόμματος τῶν
Φιλελευθέρων, ἐν τῇ πε-
ποιθήσει ὅτι ἡ τοιαύτη ἔκ-
βασις τοῦ ἀγῶνος ἐξυπη-
ρετεῖ τὸ ἐθνικὸν συμφέρον.
Ἀλλ', ἂν ἡ ὑπὸ τὸν κ.
Βενιζέλον πολιτικὴ μερὶς,
ἣ ἤθελεν ἐξέλθει καὶ ἐκ
τῶν ἐκλογῶν τῆς σήμερον
ἰσχυρά, ἡμέραι ζοφεραὶ
θὰ ἀνατείλουν διὰ τὴν Χώ-
ραν. Θὰ ἔλειπεν οὕτω ἡ
καθοδήγησις καὶ ἡ διοίκη-
σις τοῦ ἐθνικοῦ σκάφους
ἀπὸ τὰς χεῖρας ἑνὸς δεξι-
ωτάτου καὶ ἐμπειροτάτου
κυβερνήτου καὶ θὰ προέ-
κυπτεν ἕνα μωσαϊκὸν ἀνο-
μοιομόρφου καὶ ἀνομοι-
ογενοῦς κυβερνήσεως, συγ-
κροτουμένης ἀπὸ ἄβουλα
καὶ ἀσθενῆ κόμματα καὶ
κομματίδια καὶ θὰ καθί-
στατο ἀπολύτως ἀδύνατος
ἡ σταθερὰ καὶ μελετημένη
κατεύθυνσις τῶν πολλῶν
καὶ μεγάλων ἰδίως οἰκονο
μικῶν ζητημάτων, τὰ ὁ-
ποῖα περισφίγγουν τὴν
Πατρίδα ἡμῶν.

Ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο
θεωροῦμεν ἐπιτακτικὸν κα-
θῆκον, ὅπως καὶ τὴν τε-
λευταίαν στιγμὴν κάμωμεν
ἔκκλησιν εἰς τὴν σύνεσιν
καὶ τὸν πατριωτισμὸν τῶν
ἐν τῷ ἡμετέρῳ καὶ τοῖς
γειτονικοῖς νομοῖς ἀναγνω-
στῶν ἡμῶν ὅπως ὑπερψη-
φίσωσι τοὺς κυβερνητικοὺς
ὑποψηφίους, ἵνα ἀποσοβη-
θοῦν οὕτω ἀναπόφευκτοι,
εἰς ἐναντίαν περίπτωσιν ἣν
θεωροῦμεν ἄλλως τε τελεί-
ως ἀπίθανον, ἀνωμαλίαι
καὶ οἰκονομικαὶ περιπλο-
καί, ὧν τὴν ἔκτασιν οὐδεὶς
δύναται νὰ προΐδῃ.

***Εικόνα 83**: Νεολόγος 25/9/1932, Αρ. Φ. 250, «Η κρίσιμος ημέρα».*

Την επομένη των εκλογών, τα ανεπίσημα αποτελέσματα που είδαν το φως της δημοσιότητας έφεραν την αμέριστη χαρά των υποστηρικτών του Λαϊκού Κόμματος, καθώς είχαν υπερισχύσει σε ψήφους των Φιλελευθέρων. Τη χαρά αυτή αποτυπώνει και ο Τηλέγραφος ο οποίος αναφέρεται σε μεγαλειώδη νίκη του λαού. Το μεγαλείο της ήταν σε θέση να αντικρύσει και η μέχρι τη Κυριακή κυβέρνηση κα για αυτό αποφάσισε σκόπιμα να αποκρύψει τα αποτελέσματα από το λαό γιατί η διαφορά ήταν τεράστια. Αν δεν ήταν συντριπτική η ήττα της «Κυβέρνησης ολιγαρχίας» θα ανακοινώνονταν τα

αποτελέσματα όπως αναφέρει ο Τηλέγραφος. Γράφει χαρακτηριστικά πως αυτή «ετάφη» από τη λαϊκή επιθυμία, η οποία όπως υποστηρίζει, κατάφερε να δώσει στο Λαϊκό Κόμμα ένα ποσοστό της τάξεως του 60% περίπου, εντολή που του επιτρέπει να δημιουργήσει μόνο του κυβέρνηση. Όπως καλούσε το λαό να το πράξει έτσι και έκανε και πλέον μετά τη καταδίκη του Βενιζέλου, η απόφαση του λαού θα γίνει σεβαστή και με την απόλυτη πλειοψηφία την οποία θεωρεί ότι έχει το Λαϊκό Κόμμα, ο Τσαλδάρης θα αναδειχθεί ως πραγματικός κυβερνήτης της χώρας. Το άρθρο κλείνει δίνοντας συγχαρητήρια στο λαό που φάνηκε μεγαλειώδης και ψήφισε σωστά.

Η ΜΕΓΑΛΕΙΩΔΗΣ ΝΙΚΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

Ο ΛΑΟΣ ΕΝΙΚΗΣΕ. Και ή νίκη του ύπήρξε μεγαλειώδης και ίσοροπή. Ή μετατροπή τοῦ γρονήματος ἀπό τοῦ 1928 ὑπῆρξεν τοιαύτη. Ὥστε ἀπό ἡμερῶν καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, νά διαφέρεται πλέον ὁλοκάθαρο τό χρεινόν ἀποτέλεσμα τῆς ἐκλογῆς, τό ὁποῖον ὑπῆρξεν ὅπως μεγαλειώδες.

Τό τοιοῦτον ἀποτέλεσμα τό εἶχεν προεῖδει ἡ μέχρι χθές ἀνησυχοῦσα τυπικῶς τήν Ἑλλάδα Κυβέρνησις, ὅπερ συμβαίνει βεβαίως, μόνον ὁ σάκης αἱ διαφοραί ὑπάρχουν μεγάλαι, ὅπως μεγάλη ὑπῆρξε καί τοῦ χρεινοῦ ἀποτελέσματος. Καί δι' αὐτό ἠξίωσε τά λέξη μέτρα ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΞΕΜΜΕΝΗΝ ΛΑΟΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ἀποτελεσμάτων τῶν ἐκλογῶν ἐπί τρεῖς—τέσσαρες ἡμέρας ἀπό τό σοφόν τῆς ἀντιμετωπίσεως τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῶν διά διαφόρων ἐκδόσεων κατασταίσεων.

Ποιά, εἰς κομμάν ἐκλογήν δέν εἶχε παρατηρηθῆ αὐτό. Ἀποτελέσματα μέ λογαριασίαν, ποτέ δέν ἀνακοινώθησαν ἀπό τῆς συστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, ΟΠΩΣ ΘΕΛΕΙΣΕΙ ΤΑ ΠΑΝΤΑ ΚΑΤΑΛΥΣΑΣΑ μέχρι τῆς χθές ἀκόμη Κυβέρνησις τῆς ὀλιγαρχίας.

Καί ἐάν ἀκόμη δέν ὑπῆρχον ἀποτελέσματα πραγματικά διά τά ἀνακοινωθέντα, θά ἤμεθ τοῦτο καί μόνον τό γεγονός τῆς ἀποκρύψεως τῶν ἀποτελεσμάτων ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως, διά τό ἀποδείξη πλήρως καί ἀναμφιβήτως, ὅτι ὁ Λαός ἐνεκράτησεν ἀπό τοῦ ἑνός ἕως τοῦ ἄλλου ΚΑΙ ΟΤΙ Η ΧΘΕΣΙΝΗ ΝΙΚΗ ΤΟΥ ΓΟΗΡΞΕΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗΣ ΜΕΓΑΛΕΙΩΔΗΣ.

Διότι ἐάν τό ἀποτέλεσμα τῆς χθεσινῆς ἐκλογῆς ἦτο ὄχι σύνεπόν, ἀλλ' ἁπλῶς ὑποφερτόν καί ἀνεκτόν διά τήν Κυβέρνησιν, ἐάν θἐλεγε δέν ἐπρόκειτο περί πραγματικῆς συντριβῆς τῆς Κυβερνήσεως ὀλιγαρχίας, ὑπό τήν γενικήν καταπραυνήν τοῦ Πανελληνίου καί ἐπρόκειτο ἁπλῶς περί ἤττης ἀπό τῆς συνεθισμένας τάς ἐκλογάς, θά ἐπιτρέπετο ἡ ἀναπολόγως μέτρον, ἀπό ἐκεῖνα ἅτινα εἶχε τήν πρόθεψιν ἡ Κυβέρνησις νά λάβη.

Τό 1928 δέν εἶχε ληφθῆ κανέν μέτρον, διότι τότε ἦτο βέβαιος ὁ Βενιζέλος περί τῆς νίκης του. Ἐξ ἄκρου ποῦ ἦτο βέβαιος περί τῆς συντριβῆς του, ἐφρόντιζε νά λάβη μέτρα διά νά καλύψη τήν γυμνότητα καί νά μή ἐμφανίση ἀμέσως τήν συντριβήν.

Ἀτυχῶς ὅμως δι' αὐτόν καί διά τήν Κυβέρνησίν του, ΗΠΟΙΑ ΕΤΑΦΗ ΧΘΕΣ ΓΗΟΤΑΞΑΡΑΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΥ, πάσαι αἱ προσπάθειαι ἀπέβησαν ἐπί ματαίῳ.

Μέ ὅλα τά μέρη καί μέ ὅλους τούς νομούς ὑπῆρξεν ἡ ἀπειροσινία τοιαύτη, ὥστε νά γνωσθοῦν τά γενικά σχέδον ἀποτελέσματα καθ' ὅλην τήν Ἑλλάδα.

Καί τά ἀποτελέσματα αὐτά βεβαίουν, ΟΤΙ ΤΟ ΕΝΤΙΜΟΝ ΛΑΪΚΟΝ ΚΟΜΜΑ, ΕΤΙΜΗΘΗ ΜΕ ΤΟΙ ΑΥΤΗΝ ΥΠΕΡΟΧΙΝ ΓΗΟ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ, ΩΣΤΕ ΝΑ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΜΟΝΟΝ ΤΟΥ ΤΑ ΕΞΗΚΟΝΤΑ ΚΑΙ ΤΟΣΤΑ ΟΚΤΩ ΟΙΟ ΤΩΝ ΨΗΦΩΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΚΛΟΓΕΩΝ περίπου.

Κατόπιν αὐτοῦ τοῦ μεγαλειώδους ἀποτελέσματος, τό Λαϊκόν κόμμα ΘΑ ΚΑΘΗΣΗ μόνον του ΝΑ ΚΑΤΑΛΑΒΗ τήν Ἀρχήν

Αὐτό ἦτο ἡ φυσική ἐπιθυμία τῆς τετρακτίας.

Ἐκρίνετο χθές τό ἀπαίσιον ἔργον τοῦ Βενιζελισμοῦ, τά ἀπαίσια ἤγειραν οὗτος εἰς βάρος τῆς Ἑλλάδος. Ἐξορίνοντα αἱ συμβάσεις, αἱ καταχρήσεις, αἱ λαοβουλεῖαι, αἱ ὑπερβάσεις, αἱ παραδάσεις καί οἱ ἀνδρωπαί των, εἰ ἀργάται των. ΕΚΡΙΘΗΣΑΝ ΚΑΙ ΚΑΤΕΔΙΚΑΣΘΗΣΑΝ. Ὁ Λαός, δικαστής δίκαιος καί ἀμερόληπτος, ἀπέμανε τήν χθεσινήν ἡμέραν διά νά ἀνασκήση τό δικαίωμά του ὡς Δικαστής καί νά ἀκυρώση τήν ἀτιμωρησίαν του. Καί τήν ἐξέφερε δικαίαν ὅπως καί ἀμερόληπτον.

Τήν ἀτιμωρησίαν του αὐτήν ΘΑ ΣΕΒΑΣΘΩΣΙΝ ΠΑΝΤΕΣ.

Κανείς δέν θά τολμήση νά διαταράξη τήν γαλήνην καί τήν ἡσυχίαν τῆς χώρας καί κανείς δέν θά παραλείψη ἀπό τοῦ νά αἰσθανθῆ τήν δίκαιον τοῦ κυριάρχου Λαοῦ.

Ἡ θάλασσα τοῦ χθές, ἐξεφράσθη μεγαλειωδῶς. ΤΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΤΩΝ ΠΑΡΑΝΟΜΩΝ ΤΟ ΕΝΑΓΕΣ, ΣΥΝΕΤΡΙΒΗ.

Τό Λαϊκόν κόμμα, ΜΕ ΤΗΝ ΑΠΟΛΥΤΟΝ ΠΛΕΙΟΨΗΦΙΑΝ πλέον καί μέ τάς ἡδικάς ἀρχάς καί παραδόσεις τοῦ τοῦ Δημητρίου Γούναρη, ἐμψυχόν παρά τοῦ λαοῦ, ΘΑ ΣΧΗΜΑΤΙΣΗ ΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΝ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ. Καί ὁ Ἀρχηγός του ὁ Δόκτωρ καί ἡδικός ν. ΤΣΑΛΔΑΡΗΣ εἶνε ἀπό τῆς χθές ὁ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ.

Ἡ νίκη τοῦ Λαοῦ ὑπῆρξε περιφανής καί μεγαλειώδης, ἀνταξία Λαοῦ πονεμένου, ὁ ὁποῖος θέλει καί ἐπιθυμεῖ νά ζήση ὡς Λαός εὐτομουμένου Κράτους χωρίς τάς πλοπάς καί τάς κατοχρήσεις τῶν Κυβερνητῶν του.

Εἰς τοιοῦτον Λαόν ΑΞΙΖΕΙ ΤΟ ΜΕΓΑ ΕΓΓΕ.

Εικόνα 84: Τηλέγραφος 26/9/1932, Αρ. Φ. 6937, «Η μεγαλειώδης νίκη του λαού».

Καθώς το Λαϊκό Κόμμα και ο Τύπος που τον στήριζαν, μιλούσαν για μεγαλειώδη νίκη της παράταξης τους, έτσι και οι Φιλελεύθεροι διέβλεπαν ότι πέτυχαν την επικράτηση επί των Λαϊκών και πως ο Βενιζέλος είχε καταφέρει να κυριαρχήσει. Η απουσία επισήμων αποτελεσμάτων, έδινε το δικαίωμα σε κάθε πλευρά να ισχυρίζεται τη δική της νίκη. Ο Νεολόγος με τη σειρά του υποστηρίζει πως οι Φιλελεύθεροι επικρατούσαν, ενώ τονίζει πως ο αριθμός των ψηφοφόρων ήταν κατά πολύ μεγαλύτερος από άλλες χρονιές. Ακόμα, καταγράφει την εξέλιξη της ψηφοφορίας ανά εκλογικό κέντρο, γράφοντας πως όλα κυλούσαν ομαλά. Από νωρίς σχηματίστηκαν ουρές ψηφοφόρων, πολλοί από τους οποίους είχαν προετοιμάσει τα ψηφοδέλτια τους από το σπίτι. Μικροεπεισόδια για τη σειρά λύνονταν με τη βοήθεια της αστυνομίας, ενώ σημειώνεται ακόμα πως διαδίδονταν ψευδείς ειδήσεις λόγω της ανυπομονησίας των ψηφοφόρων, οι οποίοι διέδιδαν την επικράτηση των υποψηφίων που στήριζαν.

ΤΑ ΓΕΝΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΦΕΡΟΥΝ ΥΠΕΡΕΧΟΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΥΣ
ΕΙΣ ΤΟΝ ΝΟΜΟΝ ΑΧΑΪΑΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙ Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΤΑΞΙΣ
ΠΩΣ ΔΙΕΞΗΧΘΗ Η ΧΘΕΣΙΝΗ ΕΚΛΟΓΗ ΕΝ ΤΗ ΠΟΛΕΙ ΠΑΤΡΩΝ
Η ΤΑΞΙΣ ΕΤΗΡΗΘΗ ΠΛΗΡΗΣ ΔΙ' ΟΛΗΣ ΤΗΣ ΗΜΕΡΑΣ
ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΩΝ ΨΗΦΟΦΟΡΩΝ ΚΑΤΑ ΠΟΛΥ ΥΠΕΡΤΕΡΟΣ ΠΡΟΓΕΝΕΣΤΕΡΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ

***Εικόνα 85**: Νεολόγος 26/9/1932, Αρ. Φ. 251, Τίτλοι του Νεολόγου την επομένη των εκλογών.*

Ο Νεολόγος μάλιστα στο φύλλο της 27 Σεπτεμβρίου, είναι ο πρώτος που δημοσιεύει τα αποτελέσματα της Αχαΐας στο πρωτοσέλιδο του. Προχωράει στην ερμηνεία ότι ο λαός στήριξε τον Βενιζέλο στον αγώνα υπέρ του έθνους, του πολιτεύματος και της πειθαρχίας. Υποστηρίζει ότι ο λαός δεν κοίταξε το προσωπικό του συμφέρον, αλλά το εθνικό και ταυτίζει τη νίκη του Βενιζέλου με νίκη της Δημοκρατίας. Κλείνοντας το άρθρο, ο Νεολόγος υποστηρίζει, πως έφτασε η ώρα της συμφιλιώσεως των δύο παρατάξεων και της συμμαχίας τους, καθώς αυτό φαίνεται να επιθυμεί ο λαός μετά το εκλογικό αποτέλεσμα. Όλοι οφείλουν να στηρίξουν τη προσπάθεια για ένα καλύτερο μέλλον. Στο ίδιο πνεύμα κινείται και την 28η Σεπτεμβρίου, όταν και υποστηρίζει πως το αποτέλεσμα των εκλογών θα πρέπει να γίνει οδηγός για τη λύση του πολιτειακού ζητήματος, μιας και τα 2/3 του λαού στήριξαν τα Δημοκρατικά Κόμματα. Προσθέτει ακόμα, πως ο Π.τ.Δ. οφείλει να συζητήσει με το Τσαλδάρη για τη λύση του πολιτειακού, κάτι που θα του είναι πιο εύκολο τώρα που ο λαός έδειξε προτίμηση στο Δημοκρατικό πολίτευμα και όχι στη μοναρχία.

ΣΥΝΘΗΜΑ ΕΙΡΗΝΕΥΣΕΩΣ

παρὰ τὰς προβλέψεις τῶν
ρατίων τῆς ἀντιπολιτεύ-
καὶ τοῦ κιτρινισμοῦ,
ἂς ὁ βενιζελισμὸς θὰ
ρώνετο», ὁ Ἑλληνικὸς
διεδήλωσεν ἐμπιστοσύ-
πρὸς τὴν Κυβέρνησιν.
δειξε διὰ μίαν ἀκόμη φο-
προχθές, ὅτι ἐμπνέεται
ἀνώτερον πνεῦμα ἐθνι-
πειθαρχίας καὶ πολιτικῆς
ώτητος. Ἀπέδειξεν ὅτι
μὲν εὔκολος λεία τῶν
κλων ἐκμεταλλευτῶν, οἱ
ὶκ μὲ πᾶν ἀνήθικον μέ-
προσεπάθησαν νὰ τὸν
σύρουν εἰς ἕν ἔγκλημα,
ὸν τοῦ ὁποίου ἡ πολιτικὴ
φρας ἱστορία δὲν θὰ εἶχε
παφέρῃ. Διότι ἡ ἐκλογικὴ
τῆς παρελθούσης Κυ-
δὲν ἦτο μάχη κόμμα-
πρὸς κόμμα, δὲν ἦτο μάχη
ατήσεως πολιτικῶν ἀρ-
προγραμμάτων καὶ σκο-
Ἦτο κάτι ἄλλο. Κάτι
πολὺ ἀνώτερον ἰδεῶδες,
μὲ ὑψηλοτέραν ἔννοιαν
σημασίαν. Ἦτο ἀγὼν
τοῦ πολιτεύματος, ἀγὼν
τοῦ ἔθνους, ἀγὼν ὑπὲρ
ξεως καὶ τῆς πειθαρ-

λαὸς ἠδυνήθη νὰ παρα-
μὲ ἀποφασιστικότητα
τρομικὰ συμφέροντα καὶ
θείας καὶ ταξικὰς ἀντιθέ
καὶ ν' ἀνέλθῃ εἰς ὑψηλό-
ίπεδα, εἰς τὴν σκο-
ὸν ἐθνικῶν συμφερόν-
βδε ἀπὸ ἐκεῖ καθαρὰ
θήκον του καὶ τὸ ἐξε-
ν. Ἔσωσε τὸν τόπον
κινδυνον ποὺ τὸν
ν.

ὴν κυρίως τὴν σοβαρω-
σημασίαν ἐνεῖχεν ἡ
ανὴ ἐκλογή, σημασί-
ὁποίαν βαθύτατα κα-
εν ὁ Ἕλλην ψηφοφό-
συνησθάνθη. Καὶ τὸ
ξε μὲ τὴν ἐτυμηγορίαν
ὁποία διαδηλοῖ σαφῶς
ησίν του, ὅπως τεθῇ
ὸν τέρμα εἰς τὴν ὑπό-
ὴν καθεστωτικήν, ὅ-
πάσουν πλέον αἱ ἀπό-

πειραι τῶν ἐπικινδύνων πει-
ραματισμῶν, ὅπως ὑποτα-
χθοῦν ὅλοι ἀσυζητητεὶ εἰς τὸ
νομίμως ὑφιστάμενον πολί-
τευμα. Ὁ λαὸς ἐξησφάλισε
προχθὲς μίαν νίκην διὰ τὴν
Δημοκρατίαν.

Ἀλλὰ δὲν εἶνε τοῦτο μό-
νον. Ἔδωσε συγχρόνως καὶ
ἕνα ὑπέροχον δίδαγμα πολι-
τικῆς συνεπείας καὶ ἠθικῆς
πρὸς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐ-
θυσίασαν κατὰ τὴν κρισιμω-
τέραν στιγμὴν τὰ δημοκρατι-
κά των ἰδανικά, χάριν ἑνὸς
προσωπικοῦ πάθους ἐναντί-
ον τοῦ κ. Βενιζέλου, καὶ ἐδέ-
χθησαν νὰ συμμαχήσουν μὲ
τοὺς εὑρισκομένους εἰς τὴν
μεγαλυτέραν πρὸς αὐτοὺς
πολιτειακὴν ἀντίθεσιν ἀντὶ
νὰ προσπαθήσουν νὰ τοὺς
πείσουν περὶ τοῦ ἐναντίου.
Ἀναγνωρίζεται βεβαίως ὅτι
καὶ οἱ εἰς τὴν ἀντίθεσιν αὐ-
τὴν εὑρισκόμενοι, εἶνε πο-
λῖται Ἕλληνες, ἰσότιμοι, ἀ-
δελφοί, ἀλλ' ἡ ἐμμονή των
εἰς μίαν ἀδιάλλακτον καθε
στωτικὴν ἀντίληψιν ὑπῆρξεν
αἰτία νὰ δημιουργηθῇ ἡ σο-
βαρὰ διάστασις ποὺ ὑπάρχει
μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν ἐχόν-
των διάφορον ἀντίληψιν.

Ἡ διάστασις ὅμως αὐτὴ
ἀρκετὰ ἐκράτησε καὶ εἶνε καιρὸς πλέον νὰ ἀρθῇ. Ἡ ὥρα
τῆς συμφιλιώσεως ἔφθασε.
Τὸ ἀπαιτεῖ, τὸ θέλει ὁ λαός,
ὁ ὁποῖος ἔδωκεν ἤδη τὸ σύν-
θημα καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἐντο-
λὴ εἶνε τὴν φορὰν αὐτὴν ρη-
τή. Τὸ ἀπαίσιον ἔργον τῆς
συκοφαντίας, τοῦ διασυρμοῦ
καὶ τῆς ἀποσυνθέσεως πρέ-
πει νὰ σταματήσῃ.

Ὅλοι ὑπὸ μίαν πνοὴν καὶ
ὑπὸ ἓν αἴσθημα ἂς ἔλθωμεν
ἐπίκουροι εἰς τὴν μεγάλην ἀ-
ναδημιουργικὴν προσπάθει-
αν, ἡ ἐπιτυχία τῆς ὁποίας
θὰ μᾶς ἐξασφαλίσῃ ἕνα βέ-
βαιον αἰσιώτερον μέλλον.
Ἂς χρησιμεύσῃ ὅθεν ἡ λαϊ-
κὴ χειρονομία τῆς προχθὲς ὠ
τὸ νέον ἀλλὰ καὶ ὡραιότερον
εἰς τὸ ἑξῆς σύμβολον.

Εικόνα 86: Νεολόγος 27/9/1932, Αρ. Φ. 252, «Σύνθημα ειρηνεύσεως».

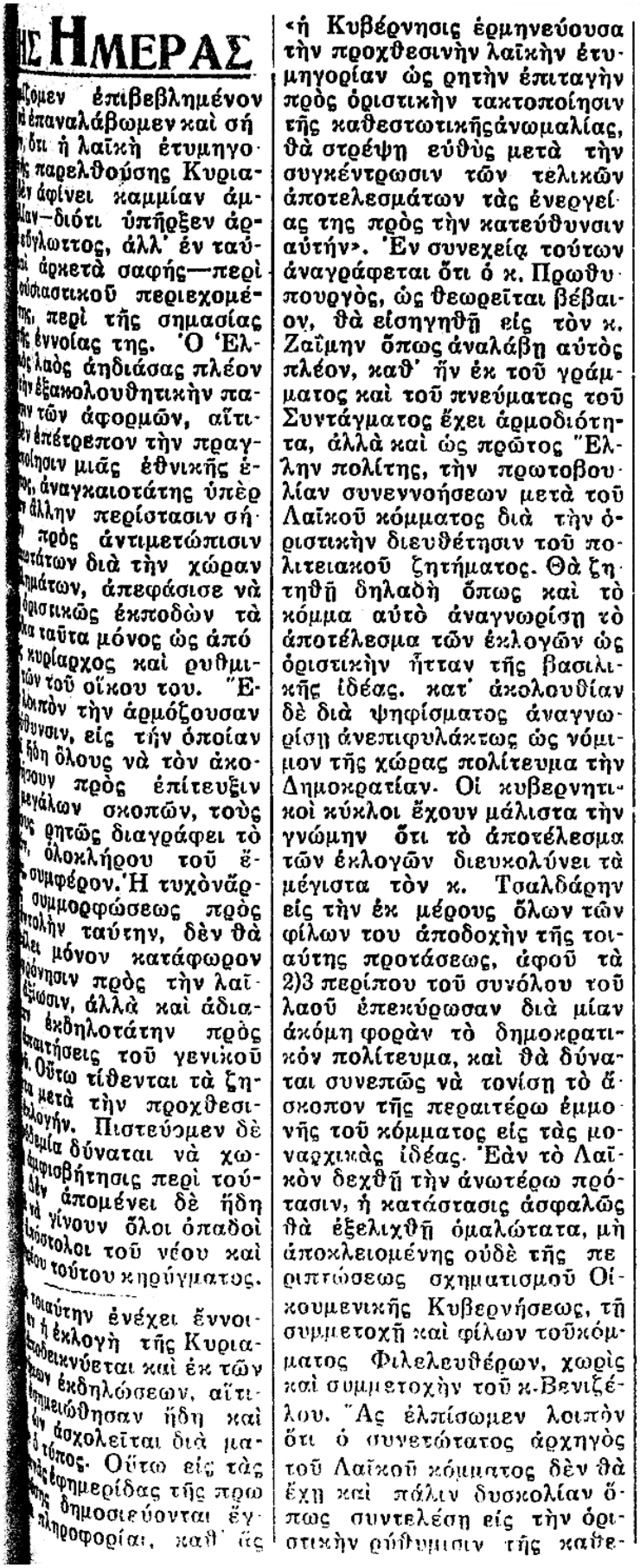

ΙΣ ΗΜΕΡΑΣ

ζόμεν ἐπιβεβλημένον
νὰ ἐπαναλάβωμεν καὶ σή
η, ὅτι ἡ λαϊκὴ ἐτυμηγο-
ης παρελθούσης Κυρια-
ὲν ἀφίνει καμμίαν ἀμ-
ίαν—διότι ὑπῆρξεν ἀρ-
εύγλωττος, ἀλλ' ἐν ταύ-
αὶ ἀρκετὰ σαφής—περὶ
ούσιαστικοῦ περιεχομέ-
ης, περὶ τῆς σημασίας
ῆς ἐννοίας της. Ὁ Ἕλ-
ης λαὸς ἀηδιάσας πλέον
ὴν ἐξακολουθητικὴν πα-
ν τῶν ἀφορμῶν, αἵτι-
ὲν ἐπέτρεπον τὴν πραγ-
οίησιν μιᾶς ἐθνικῆς ἐ-
ος, ἀναγκαιοτάτης ὑπὲρ
ν ἄλλην περίστασιν σή-
η πρὸς ἀντιμετώπισιν
στάτων διὰ τὴν χώραν
ημάτων, ἀπεφάσισε νὰ
ριστικῶς ἐκποδὼν τὰ
α ταῦτα μόνος ὡς ἀπό
κυρίαρχος καὶ ρυθμι-
τῶν τοῦ οἴκου του. Ἔ-
λοιπὸν τὴν ἀρμόζουσαν
θυνσιν, εἰς τὴν ὁποίαν
ἤδη ὅλους νὰ τὸν ἀκο-
σουν πρὸς ἐπίτευξιν
εγάλων σκοπῶν, τοὺς
ους ρητῶς διαγράφει τὸ
ν, ὁλοκλήρου τοῦ ἔ-
συμφέρον. Ἡ τυχὸν ἄρ-
συμμορφώσεως πρὸς
τολὴν ταύτην, δὲν θὰ
ίλει μόνον κατάφωρον
ρόνησιν πρὸς τὴν λαϊ-
ξίωσιν, ἀλλὰ καὶ ἀδια-
ν ἐκδηλοτάτην πρὸς
ατήσεις τοῦ γενικοῦ
η. Οὕτω τίθενται τὰ ζη-
α μετὰ τὴν προχθεσι-
κλογήν. Πιστεύομεν δὲ
εμία δύναται νὰ χω-
ἀμφισβήτησις περὶ τού-
δὲν ἀπομένει δὲ ἤδη
νὰ γίνουν ὅλοι ὁπαδοὶ
πόστολοι τοῦ νέου καὶ
έου τούτου κηρύγματος.

τοιαύτην ἐνέχει ἔννοι-
η ἡ ἐκλογὴ τῆς Κυρια-
αδείκνύεται καὶ ἐκ τῶν
ρων ἐκδηλώσεων, αἵτι-
ημειώθησαν ἤδη καὶ
ὴν ἀσχολεῖται διὰ μα-
ὁ τύπος. Οὕτω εἰς τὰς
ὰς ἐφημερίδας τῆς πρω
ης δημοσιεύονται ἔγ-
πληροφορίαι, καθ' ἃς

«ἡ Κυβέρνησις ἑρμηνεύουσα τὴν προχθεσινὴν λαϊκὴν ἐτυμηγορίαν ὡς ρητὴν ἐπιταγὴν πρὸς ὁριστικὴν τακτοποίησιν τῆς καθεστωτικῆς ἀνωμαλίας, θὰ στρέψῃ εὐθὺς μετὰ τὴν συγκέντρωσιν τῶν τελικῶν ἀποτελεσμάτων τὰς ἐνεργείας της πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτήν». Ἐν συνεχείᾳ τούτων ἀναγράφεται ὅτι ὁ κ. Πρωθυπουργός, ὡς θεωρεῖται βέβαιον, θὰ εἰσηγηθῇ εἰς τὸν κ. Ζαΐμην ὅπως ἀναλάβῃ αὐτὸς πλέον, καθ' ἣν ἐκ τοῦ γράμματος καὶ τοῦ πνεύματος τοῦ Συντάγματος ἔχει ἁρμοδιότητα, ἀλλὰ καὶ ὡς πρῶτος Ἕλλην πολίτης, τὴν πρωτοβουλίαν συνεννοήσεων μετὰ τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος διὰ τὴν ὁριστικὴν διευθέτησιν τοῦ πολιτειακοῦ ζητήματος. Θὰ ζητηθῇ δηλαδὴ ὅπως καὶ τὸ κόμμα αὐτὸ ἀναγνωρίσῃ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐκλογῶν ὡς ὁριστικὴν ἦτταν τῆς βασιλικῆς ἰδέας, κατ' ἀκολουθίαν δὲ διὰ ψηφίσματος ἀναγνωρίσῃ ἀνεπιφυλάκτως ὡς νόμιμον τῆς χώρας πολίτευμα τὴν Δημοκρατίαν. Οἱ κυβερνητικοὶ κύκλοι ἔχουν μάλιστα τὴν γνώμην ὅτι τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐκλογῶν διευκολύνει τὰ μέγιστα τὸν κ. Τσαλδάρην εἰς τὴν ἐκ μέρους ὅλων τῶν φίλων του ἀποδοχὴν τῆς τοιαύτης προτάσεως, ἀφοῦ τὰ 2)3 περίπου τοῦ συνόλου τοῦ λαοῦ ἐπεκύρωσαν διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα, καὶ θὰ δύναται συνεπῶς νὰ τονίσῃ τὸ ἄσκοπον τῆς περαιτέρω ἐμμονῆς τοῦ κόμματος εἰς τὰς μοναρχικὰς ἰδέας. Ἐὰν τὸ Λαϊκὸν δεχθῇ τὴν ἀνωτέρω πρότασιν, ἡ κατάστασις ἀσφαλῶς θὰ ἐξελιχθῇ ὁμαλώτατα, μὴ ἀποκλειομένης οὐδὲ τῆς περιπτώσεως σχηματισμοῦ Οἰκουμενικῆς Κυβερνήσεως, τῇ συμμετοχῇ καὶ φίλων τοῦ κόμματος Φιλελευθέρων, χωρὶς καὶ συμμετοχὴν τοῦ κ. Βενιζέλου. Ἂς ἐλπίσωμεν λοιπὸν ὅτι ὁ συνετώτατος ἀρχηγὸς τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος δὲν θὰ ἔχῃ καὶ πάλιν δυσκολίαν ὅπως συντελέσῃ εἰς τὴν ὁριστικὴν ρύθμισιν τῆς καθε-

***Εικόνα 87**: Νεολόγος 28/9/1932, Αρ. Φ. 253, Ο λαός στήριξε το Δημοκρατικό πολίτευμα.*

Και καθώς ακόμα δεν είχαν ξεκαθαρίσει τα οριστικά αποτελέσματα και δεν είχαν ακόμα ανακοινωθεί η 2η και η 3η κατανομή των εδρών, ο Τηλέγραφος αποζητά τη λύση στην ακυβερνησία του κράτους, το οποίο όπως ισχυρίζεται δοκιμάζεται τους τελευταίους 2 μήνες από τις εκλογικές διαδικασίες που απασχολούσαν τη χώρα. Σημειώνει, ότι το Λαϊκό Κόμμα προσπαθεί τα μέγιστα προς τη λύση του προβλήματος καθώς ανοιχτά και αδιαμφησβήτητα δήλωσε τη πίστη στο πολίτευμα. Πρέπει να ξεπεραστούν τα προσωπικά πάθη, το Λαϊκό Κόμμα να αναλάβει την εξουσία όπως υποχρεούται και να αναλάβει το έργο της περισυλλογής.

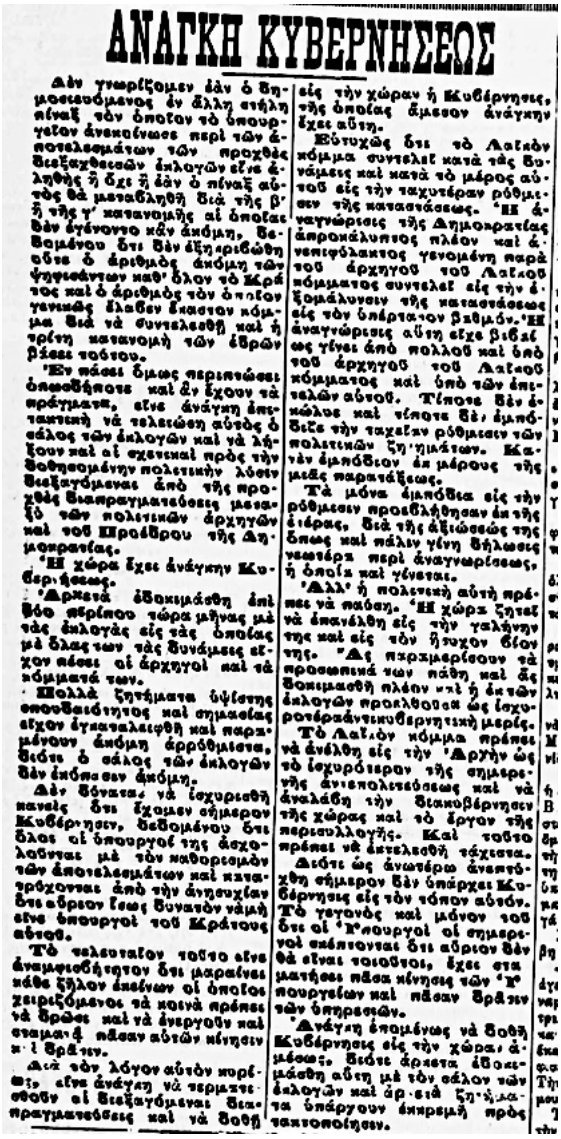

ΑΝΑΓΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

Δεν γνωρίζομεν εάν ὁ δημοσιευόμενος ἐν ἄλλῃ στήλῃ πίναξ τῶν ὁποίων τὸ ὑπουργεῖον ἀνεκοίνωσε περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν προχθὲς διεξαχθεισῶν ἐκλογῶν εἶνε ἀληθὴς ἢ ὄχι ἢ ἐὰν ὁ πίναξ αὐτὸς θὰ μεταβληθῇ διὰ τῆς β' ἢ τῆς γ' κατανομῆς αἱ ὁποῖαι δὲν ἐγένοντο κἂν ἀκόμη. Βεβαιοῦται ὅτι δὲν ἐξηριθμήθη οὔτε ὁ ἀριθμὸς ἀκόμη τῶν ψηφισάντων καθ' ὅλον τὸ Κράτος καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ὁποίων γενικῶς ἔλαβεν ἕκαστον κόμμα διὰ νὰ συντελεσθῇ καὶ ἡ τρίτη κατανομὴ τῶν ἕδρων βάσει τούτου.

Ἐν πάσει ὅμως περιπτώσει ὑποσθήσομεν καὶ ἂν ἔχουν τὰ πράγματα, εἶνε ἀνάγκη ἐπιτακτικὴ νὰ τελειώσῃ αὐτὸς ὁ σάλος τῶν ἐκλογῶν καὶ νὰ λήξουν καὶ αἱ σχέσεις πρὸς τὴν σοβησομένην πολεμικὴν λύσιν διεξαγόμεναι ἀπὸ τῆς προχθὲς διαπραγματεύσεως μεταξὺ τῶν πολιτικῶν ἀρχηγῶν καὶ τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας.

Ἡ χώρα ἔχει ἀνάγκην Κυβερνήσεως.

Ἀρκετὰ ἐδοκιμάσθη ἀπὸ βόθρου περίπου τώρα μήνας μὲ τὰς ἐκλογὰς εἰς τὰς ὁποίας μὲ ὅλας των τὰς δυνάμεις ἔχουν πέσει οἱ ἀρχηγοὶ καὶ τὰ κόμματά των.

Πολλὰ ζητήματα ὑψίστης οὐσιαστικότητος καὶ σημασίας ἔχουν ἐγκαταλειφθῇ καὶ παραμένουν ἀκόμη ἀρρύθμιστα, διότι ὁ σάλος τῶν ἐκλογῶν δὲν ἐπέτρεψεν ἀκόμη.

Δὲν δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ κανεὶς ὅτι ἔχομεν σήμερον Κυβέρνησιν, δεδομένου ὅτι ὅλοι οἱ ὑπουργοὶ της ἀσχολοῦνται μὲ τὸν καθορισμὸν τῶν ἀποτελεσμάτων καὶ παραπρόχονται ἀπὸ τὴν ἀνησυχίαν ὅτι αὔριον ἴσως δυνατὸν νὰμὴ εἶνε ὑπουργοὶ τοῦ Κράτους αὐτοῦ.

Τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶνε ἀναμφισβήτητον ὅτι μαραίνει κάθε ζῆλον ἐκείνων οἱ ὁποῖοι χειριζόμενοι τὰ κοινὰ πρέπει νὰ δρῶσι καὶ νὰ ἐνεργοῦν καὶ σταματᾷ πᾶσαν αὐτῶν κίνησιν καὶ δρᾶσιν.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν κυρίως, εἶνε ἀνάγκη νὰ τερματισθοῦν αἱ διεξαγόμεναι διαπραγματεύσεις καὶ νὰ δοθῇ εἰς τὴν χώραν ἡ Κυβέρνησις, τῆς ὁποίας ἄμεσον ἀνάγκην ἔχει αὕτη.

Εὐτυχῶς ὅτι τὸ Λαϊκὸν κόμμα συντελεῖ κατὰ τὰς δυνάμεις καὶ κατὰ τὸ μέρος αὐτοῦ εἰς τὴν ταχυτέραν ρύθμισιν τῆς καταστάσεως. Ἡ ἀναγνώρισις τῆς Δημοκρατίας ἀπροκάλυπτος πλέον καὶ ἀνεπιφύλακτος γενομένη παρὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος συντελεῖ εἰς τὴν ἐξομάλυνσιν τῆς καταστάσεως εἰς τὸν ὑπάρχοντα βαθμόν. Ἡ ἀναγνώρισις αὕτη εἶχε βιβαίως γίνει ἀπὸ πολλοῦ καὶ ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος καὶ ὑπὸ τῶν ἐπιτελῶν αὐτοῦ. Τίποτε δὲν κωλύει καὶ τίποτε δὲ ἐμποδίζει τὴν ταχείαν ρύθμισιν τῶν πολιτικῶν ζητημάτων. Κατὰ τὸν ἐμπόδιον ἐκ μέρους τῆς μιᾶς παρατάξεως.

Τὰ μόνα ἐμπόδια εἰς τὴν ρύθμισιν προεβλήθησαν ἐκ τῆς ἑτέρας. Διὰ τῆς ἀξιώσεώς της ὅπως καὶ πάλιν γίνῃ δήλωσις νεωτέρα περὶ ἀναγνωρίσεως, ἡ ὁποία καὶ ἔγινεται.

Ἀλλ' ἡ πολιτικὴ αὐτὴ πρέπει νὰ παύσῃ. Ἡ χώρα ζητεῖ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν γαλήνην της καὶ εἰς τὸν ἤσυχον βίον της. Ἂς παραμερίσουν τὰ προσωπικὰ των πάθη καὶ ἂς ἐδοκιμασθῇ πλέον καὶ ἡ ἑκατὸν ἐκλογῶν προελθοῦσα ὡς ἰσχυροτέρα ἀντιδραστικὴ κυβερνητικὴ μερίς.

Τὸ Λαϊκὸν κόμμα πρέπει νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὴν Ἀρχὴν ὡς τὸ ἰσχυρότερον τῆς σημερινῆς ἀνεπολιτεύσεως καὶ νὰ ἀναλάβῃ τὴν διακυβέρνησιν τῆς χώρας καὶ τὸ ἔργον τῆς περισυλλογῆς. Καὶ τοῦτο πρέπει νὰ ἐκτελεσθῇ τάχιστα.

Διότι ὡς ἀνωτέρω ἀναπτύχθη σήμερον δὲν ὑπάρχει Κυβέρνησις εἰς τὸν τόπον αὐτόν. Τὸ γεγονὸς καὶ μόνον τοῦ ὅτι οἱ Ὑπουργοὶ οἱ σημερινοὶ σκέπτονται ὅτι αὔριον δὲν θὰ εἶναι τοιοῦτοι, ἔχει στα ματήσει πᾶσα κίνησις τῶν Ὑπουργείων καὶ πᾶσαν δρᾶσιν τῶν ὑπηρεσιῶν.

Ἀνάγκη ἐπομένως νὰ δοθῇ Κυβέρνησις εἰς τὴν χώραν ἀμέσως. Διότι ἄρτια ἐδοκιμάσθη αὕτη μὲ τὸν σάλον τῶν ἐκλογῶν καὶ ἀρκετὰ ζητήματα ὑπάρχουν ἐκκρεμῆ πρὸς τακτοποίησιν.

***Εικόνα 88**: Τηλέγραφος 1/10/1932, Αρ. Φ. 6942, «Ανάγκη κυβερνήσεως».*

Την «ανάγκη κυβερνήσεως» την αναλύει και στο κεντρικό του άρθρο της 2ας Οκτωβρίου, όπου και επισημαίνει ότι τα εμπόδια που τίθενται στην ανάληψη της κυβερνήσεως από τους Λαϊκούς πρέπει να εκλείψουν. Τα εμπόδια αυτά τα εντοπίζει στον Στρατιωτικό Σύνδεσμο, ο οποίος οφείλει πλέον να διαλυθεί, καθώς και προφορικώς αλλά και εγγράφως ο πρόεδρος των Λαϊκών έχει αναγνωρίσει το πολίτευμα και δεν υπάρχει κάποιος κίνδυνος κατάλυσής του. Παρ' όλα αυτά ισχυρίζεται πως ο Σύνδεσμος παρεμβαίνει και θέτει όρους στην ανάληψη των Υπουργείων μέχρι και στις ενέργειες στις οποίες θα προχωρήσει ο Πρωθυπουργός. Σαν να υπάρχει, όπως ισχυρίζεται, μία πολιτική κυβέρνηση και μια παρακυβέρνηση του Στρατιωτικού Συνδέσμου. Τους όρους αυτούς δεν πρόκειται να δεχθεί ο Τσαλδάρης, όπως δε θα έκανε κανένας πολιτικός αρχηγός. Οφείλει λοιπόν να σταματήσει τη δράση του, για να επανέλθει η χώρα στη γαλήνη και την ησυχία της.

ΤΑ ΕΜΠΟΔΙΑ ΝΑ ΕΚΛΕΙΨΟΥΝ

'Η πολιτική κατάστασις έξακολουθεί νά παραμένη άκάμπτος άναβόριστος παρ' όλον ότι παρήλθον άρκεταί μέχρι σήμερον ήμέραι άπό της παραλόγου Κυριακής κατ' ήν ό Λαός έξέφρασε την κορισμένην του θέλησιν καί παρ' όλον ότι παντοχόθεν άκούστηκε ή άντιπαλή του Λαού άξιωσις, όπως ή χώρα μας πάση θυσία σωθή άπό άνυδρογύριαν.

Αί διαπραγματεύσεις καί αί ένέργειαι τάς όποίας διεξήγουν καί κατεβάλουν οί πολιτικοί άρχηγοί άφ' ένός καί ό Πρόεδρος της Δημοκρατίας άφ' έτέρου, φαίνεται ότι δέν ήσαν προφορισμένα νά καταλήξουν συντόμως είς θετικόν άποτέλεσμα, άποτέλεσμα άπό άνάγκη νά όποία θά ίκανοποιούσε καί τόν Λαόν τήν θέλησιν.

Δυστυχώς διά την διευκρίνισιν καί την διαμόρφωσιν της νέας μεταπολιτευτής πολιτικής της χώρας παρεισέφρησαν παραπλανήσεις καί έμπόδια τοιαύτα έκ μέρους ώρισμένων μόνων, ώστε νά μή φαίνεται σέ τε ναχεία οδός καί άσφαλής ή ύπερηφάνειας των καί ή άπαγορευτική συνειδήσεις καθήκοντος της γαλήνης καί της ήσυχίας είς τόν δυστυχή αύτον τόπον.

Χθές προεκλογικώς ό Στρατιωτικός Σύνδεσμος. Την ίδρυσιν του όπως άνέφερεν αύτός πρός τόν Λαόν καί άναγκαίως οί άρχηγοί αύτοί πρός τήν άπόδειξιν τό συμφέρον της Δημοκρατίας μας καί ή άποφυγή ένός όποιουδήποτε κινδύνου. 'Αγαθός ό σκοπός τους Καί έγώ θά. Δέν έπιτρέπεται ή χώρα νά ριφθή είς άγωνας καθεστωτικούς την στιγμήν πού άπειλητική ύπήρχε καί ύπάρχει ή άνάγκη της γαλήνης καί της ήσυχίας.

'Αλλ' ούδείς έπιθυμεί ποτέ τοιούτους άγώνας. 'Ο άρχηγός τού Λαϊκού κόμματος έπανειλημμένως ίδρε την αύκαιρόν νά δηλήση ότι τού θέματος τούτου καί νά διαλύση είς πάντα καλόπιστον άνδρικόν καί την άλαζόνειαν των ύποψιών.

'Αλλ' οί προφορικοί λόγοι τού άρχηγού δέν έφθασαν φαίνεται διά τούς στόλους τού πολιτευόμενους καί ήξιώθη ή έγγραφον. Ίνα καί έγγράφως ύπάρξη ή διαβεβαίωσις περί των προθέσεων τού κόμματος τού θεωρουμένου ώς ύπόπτου καί περί της άνυπαρξίας των.

Καί τό έγγραφον αύτό προωρισμένον νά κοσμήση ώς ιστορικόν πλέον έγγραφον τά άρχεία τού Μεβερνητικού Μεγάρου άπεστάλη χθές πρός τόν Πρόεδρον της Δημοκρατίας παρά τού άρχηγού τού Λαϊκού κόμματος.

'Αναπουλάκτως πλέον ή Δημοκρατία μας έγγράφως καί προφορικώς άνεγνωρισμένη, δέν διατρέχει κανένα άπολύτως κίνδυνον.

Τί έπρεπε κατόπιν τούτου νά συμβή;

Θά έπρεπε ό Στρατιωτικός Σύνδεσμος ό όποίος είχεν άναλάβει την προστασίαν τού πολιτεύματος καί της Δημοκρατίας των 'Ελλήνων δλων, νά διαλυθή. Λόγον ύπάρξεως ή διατηρήσεως δέν είχε πλέον. Οί σκοποί του έξεπληρώθησαν καί μή ύπάρχοντες πλέον άντικειμένου δικαιολογούντος την ύπαρξίν της όργανώσεώς του, έπρεπε οί άποτελούντες αύτόν νά άποχωρήσουν καί νά άναγγελθή πλέον έπισήμως πρός τόν Λαόν, ότι περισμένων μόνον αί νόμιμοι έξουσίαι τού Κράτους έν ίσχύι καί αί ένοπλοι, αί μή προβλεπόμεναι άπό κανένα νόμον πολίτευμα νά ζούν καί διαλύονται.

'Αλλά αύτό δέν έγενε. 'Ο Σύλλογος ή Σύνδεσμος δέν διελύθη. Καί ήμεν μόνον τούτο. 'Αλλά καί οί άρχηγοί αύτού μή έχοντες κανένα άπολύτως δικαίωμα έπεμβάσεως, μετά την έπιβληθείσαν προχθές ήσυχίαν τού Λαού, παρανόμως όλως καί άντισυνταγματικώς έμφανίζονται καί άνεβ τού πρόσεσαν ή κατάστασις νά λάβη την όριστικήν της όμαλήν αύτης μορφήν, αύτοί ύποβάλλουν όρους.

'Ο μάλλον Κυβερνήτης της Χώρας πρέπει νά κινείται μέ τά παραγγέλματά των καί γιά τάς άνειλήψεις των. Τά 'ποιουργεί νά βουλεύ μεί νά Κυβερνηθούν άπό πρόσωπα πού αύτοί θά άποδείξουν καί κάτα πίνησις νά έχη την μορφήν την όποίαν ό ρυθμός αύτών ό Στρατιωτικός θά ύποδεικνύη. Νά ύπάρχη δηλαδή μία Κυβέρνησις πολιτική άλλά καί μία παρασυβέρνησις τού στρατιωτικού συνδέσμου.

Δέν γνωρίζομεν ποίας πολιτικάς άρχηγός κόμματος θά έδέχετο ποτέ οίονδήποτε άπό τούς όρους αύτούς. Φυσιολόγημεν όμως ότι ό άρχηγός τού Λαϊκού κόμματος δέν θά δεχθή ήμπορεί νά ναί, όρους των παραγόντων αύτών, άλλ' ούδέ την συζήτησιν έπί τούτων.

Διότι θά εί-ναι κατάπτωσις τού αίσχίστου είδους, θά είναι έξευτελισμός τό νά συζητούνται όροι όργανώσεων τών όποίων ή ύπαρξις δέν δικαιολογείται κάτ-σήμερον.

Οί Στρατιωτικοί τού Συνδέσμου δέον νά έχουν ότ' δέον των ότι ή χώρα έχει άνάγκην ήσυχίας καί γαλήνης, ότι ύπάρχουν τόσα καί τόσα ζητήματα οπουδαιότατα καί σοβαρώτατα πρός λύσιν άπό τά όποία έξαρτάται ή δημιουργία μιάς καλυτέρας διά τόν λαόν αύριον. Πρέπει άνάμπα νά έχουν ότ' δέον των ότι ή θέλησις τού Λαού ή προχθές άκραιφνέστατα γνωσθούσα αί ένομοι όργανώσεις την ζωήν των καί ή χώρα νά εύρη έμπόδια την νόμιμον Κυβέρνησίν της διά νά κινηθή καί νά ζήση.

Πάν έπομένως έμπόδιον όποιονδήποτε προβαλλόμενον, τό όποίον θά δυσχεράνη την άποκατάστασιν αύτην την όμαλήν των πραγμάτων της χώρας, θά άντιμετωπίζη την άντιπάθειαν τού Λαού καί την έμφοβίσιά του.

'Ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος έάν έδικαιολογείτο μέχρι προχθές διά τόν δήθεν κίνδυνον της Δημοκρατίας καί τού πολυτεύματος, σήμερον δέν δικαιολογείται μετά την παντυγρεκήν άναγνώρισιν της Δημοκρατίας την γενομένην παρά τού άρχηγού τού Λαϊκού κόμματος.

Καί έάν δέν δικαιολογείται πλέον ή ύπαρξίς του κατά μείζονα λόγον δέν δικαιολογείται καί οίαδήποτε θρέσις του καλύ δέ περισσότερον ή ύποβολή των όρων του, μέ τούς όποίους δέν κάμνει τίποτε άλλο παρά νά έργάζεται κατά της γαλήνης καί της ήσυχίας τού τόπου.

'Ο Σύνδεσμος πρέπει νά διαλυθή καί μάλιστα άμέσως.

'Η ύπαρξίς του άποτελεί έμπόδιον είς την έπάνοδον της γαλήνης καί της ήσυχίας είς τόν τόπον αύτόν.

***Εικόνα 89**: Τηλέγραφος 2/10/1932, Αρ. Φ. 6943, «Τα εμπόδια να εκλείψουν».*

Εμπόδια ο Νεολόγος εντοπίζει στη στάση του Τσαλδάρη. Ισχυρίζεται ότι η κατάσταση περιπλέκεται λόγω της στάσης του αρχηγού των Λαϊκών να μην αποδέχεται το πολίτευμα και γράφει για σκότη, αβεβαιότητες και νέφη στο πολιτικό σκηνικό της χώρας. Ισχυρίζεται ακόμα, πως δεν επιθυμεί την ενότητα και την ησυχία που του προστάζει η λαϊκή απαίτηση και προτάσσει τα προσωπικά και κομματικά του συμφέροντα πάνω από το συμφέρον της χώρας. Κλείνει το άρθρο του, υποστηρίζοντας ότι ο Τσαλδάρης έκλεισε τα μάτια του ασυγκίνητος των περιστάσεων, επιζητώντας τη συνέχεια της διχόνοιας και του διχασμού, ωστόσο ο Ζαΐμης θα συνεχίσει να προσπαθεί να δώσει λύση σε αυτό το φλέγον για τη χώρα ζήτημα.

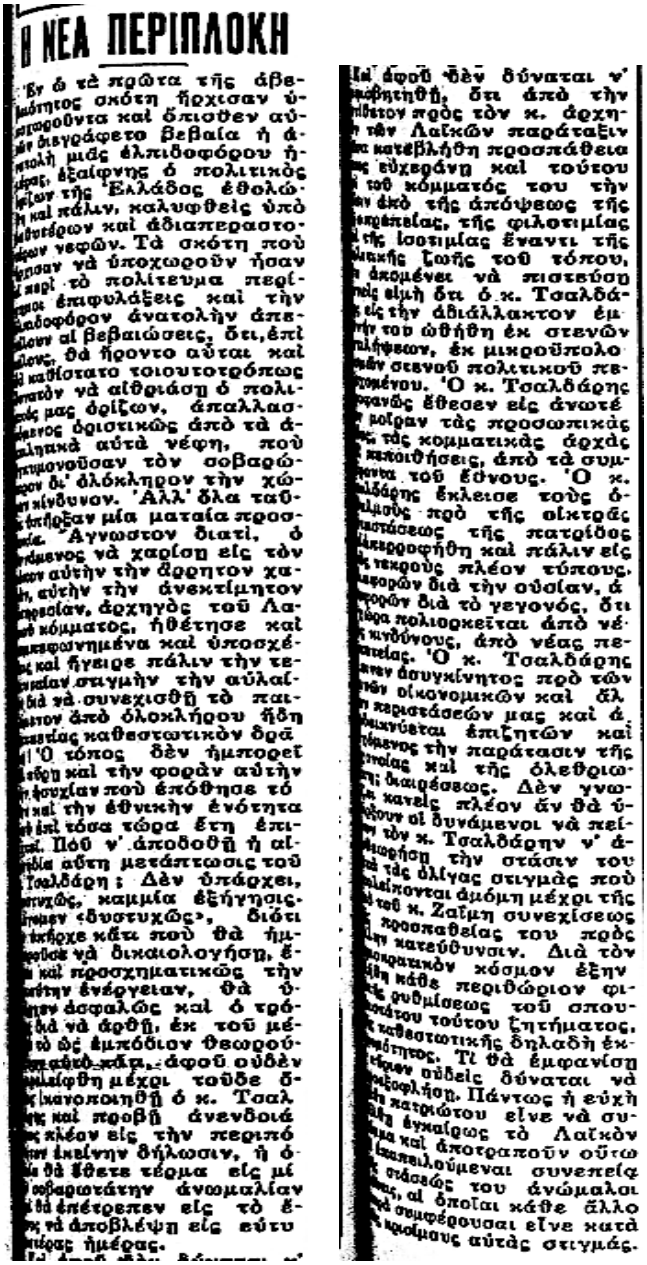

Η ΝΕΑ ΠΕΡΙΠΛΟΚΗ

Εικόνα 90*: Νεολόγος 3/10/1932, Αρ. Φ. 258, «Η νέα περιπλοκή».*

Τη 4η Οκτωβρίου, δόθηκε η είδηση πως το Λαϊκό Κόμμα αποδεχόταν πλήρως και ανεπιφύλακτα το πολίτευμα της χώρας. Όπως σημειώνει ο Τηλέγραφος, ο Ζαΐμης έκανε δεκτή της 2η επιστολή του Τσαλδάρη που δήλωνε την αναγνώριση του πολιτεύματος και πλέον δεν έμενε κανένα εμπόδιο στη διάλυση του Στρατιωτικού Συνδέσμου, της Βουλής και την έναρξη των συζητήσεων για τη δημιουργία οικουμενικής κυβερνήσεως. Με τον ίδιο ενθουσιασμό φαίνεται να αντιμετωπίζει την αποδοχή του πολιτεύματος και ο Νεολόγος, ο οποίος χαρακτηρίζει το γεγονός «λίαν βαρυσήμαντο». Παραθέτει ακόμα στο άρθρο του το διάγγελμα του Ζαΐμη για τη

σχετική είδηση και θεωρεί βέβαιη τη διάλυση του Στρατιωτικού Συνδέσμου. Σε αμφότερες τις εφημερίδες η είδηση δημοσιεύεται στη τελευταία σελίδα γεγονός που καταδεικνύει ότι η είδηση έφτασε τις τελευταίες στιγμές πριν την δημοσίευση των εφημερίδων.

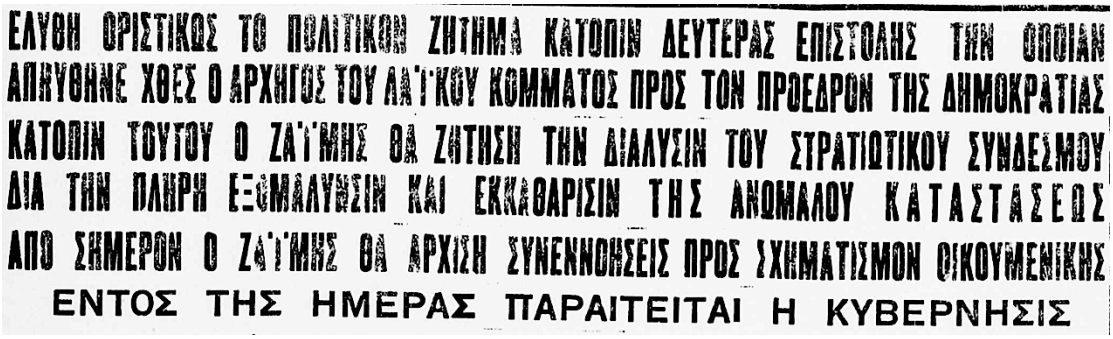

ΕΛΥΘΗ ΟΡΙΣΤΙΚΩΣ ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ ΚΑΤΟΠΙΝ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΤΗΝ ΟΠΟΙΑΝ
ΑΠΗΥΘΥΝΕ ΧΘΕΣ Ο ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΟΥ ΛΑΪΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟΝ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΚΑΤΟΠΙΝ ΤΟΥΤΟΥ Ο ΖΑΪΜΗΣ ΘΑ ΖΗΤΗΣΗ ΤΗΝ ΔΙΑΛΥΣΙΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ
ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΛΗΡΗ ΕΞΟΜΑΛΥΝΣΙΝ ΚΑΙ ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΙΝ ΤΗΣ ΑΝΩΜΑΛΟΥ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ
ΑΠΟ ΣΗΜΕΡΟΝ Ο ΖΑΪΜΗΣ ΘΑ ΑΡΧΙΣΗ ΣΥΝΕΝΝΟΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΝ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ
ΕΝΤΟΣ ΤΗΣ ΗΜΕΡΑΣ ΠΑΡΑΙΤΕΙΤΑΙ Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ

***Εικόνα 91**: Τηλέγραφος 4/10/1932, Αρ. Φ. 6945, σελίδα 4 Λύση κυβερνητικού ζητήματος.*

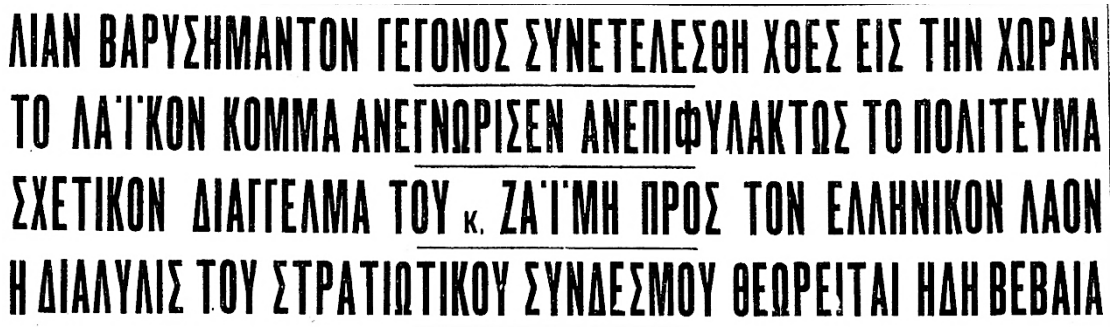

ΛΙΑΝ ΒΑΡΥΣΗΜΑΝΤΟΝ ΓΕΓΟΝΟΣ ΣΥΝΕΤΕΛΕΣΘΗ ΧΘΕΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΧΩΡΑΝ
ΤΟ ΛΑΪΚΟΝ ΚΟΜΜΑ ΑΝΕΓΝΩΡΙΣΕΝ ΑΝΕΠΙΦΥΛΑΚΤΩΣ ΤΟ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑ
ΣΧΕΤΙΚΟΝ ΔΙΑΓΓΕΛΜΑ ΤΟΥ κ. ΖΑΪΜΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΑΟΝ
Η ΔΙΑΛΥΛΙΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΘΕΩΡΕΙΤΑΙ ΗΔΗ ΒΕΒΑΙΑ

***Εικόνα 92**: Νεολόγος 4/10/1932, Αρ. Φ. 259, σελίδα 4, Λύση κυβερνητικού ζητήματος.*

Το χαρμόσυνο νέο της διάλυσης του Στρατιωτικού Συνδέσμου και της δημιουργίας κυβερνήσεως, φέρνει με κάθε επισημότητα ο Τηλέγραφος της 5ης Οκτωβρίου. Περιχαρής, σχολιάζει την αναγνώριση της ήδη αναγνωρισμένης από το Λαϊκό Κόμμα Δημοκρατίας, με κωδωνοκρουσίες από τις εκκλησίες της πρωτεύουσας, δείχνοντας έτσι πως η επίλυση των προβλημάτων βρίσκεται προ των πυλών. Σημειώνει, πως το Λαϊκό Κόμμα, ένα κόμμα με ιστορία, έκανε ακόμα μία υποχώρηση για το καλό της πατρίδας, κάτι που οδηγεί σύσσωμο το λαό να κινείται κάτω από την ίδια σημαία. Τονίζει ότι το Λαϊκό Κόμμα έδρασε για άλλη μια φορά για το καλό της πατρίδας όπως έχει κάνει κάθε φορά στο παρελθόν και είναι έτοιμο να υλοποιήσει τις αξιώσεις του λαού. Οι οποίες είναι πρώτιστα η κατάλυση του παρανόμου Στρατιωτικού Συνδέσμου και εν συνεχεία η διοίκηση του από τη νόμιμη κυβέρνηση που ο ίδιος εξέλεξε. Όσοι προσπαθούν να θέσουν εμπόδια στην επίλυση αυτών των αξιώσεων θα πρέπει να λαμβάνουν το μίσος του λαού.

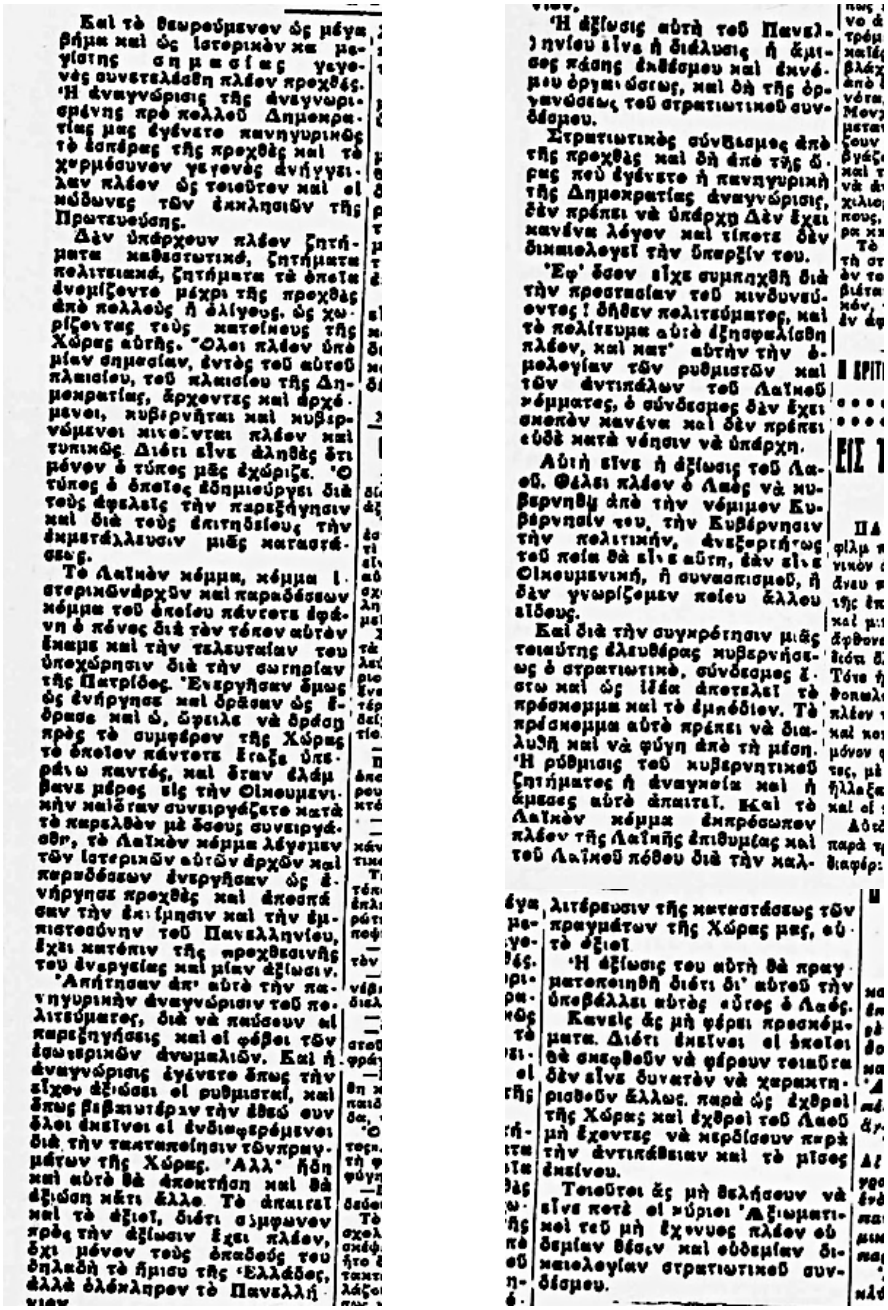

Καὶ τὸ θεωρούμενον ὡς μέγα βῆμα καὶ ὡς ἱστορικὸν κα μεγίστης σημασίας γεγονὸς συνετελέσθη πλέον προχθές. Ἡ ἀναγνώρισις τῆς ἀναγνωρισμένης πρὸ πολλοῦ Δημοκρατίας μας ἐγένετο πανηγυρικῶς τὸ ἑσπέρας τῆς προχθὲς καὶ τὸ χαρμόσυνον γεγονὸς ἀνήγγειλαν πλέον ὡς τοιοῦτον καὶ οἱ κώδωνες τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Πρωτευούσης.

Δὲν ὑπάρχουν πλέον ζητήματα καθεστωτικά, ζητήματα πολιτειακά, ζητήματα τὰ ὁποῖα ἀνεμίζοντο μέχρι τῆς προχθὲς ἀπὸ πολλοὺς ἢ ὀλίγους. Ὡς χωρίζοντας τοὺς κατοίκους τῆς Χώρας αὐτῆς. Ὅλοι πλέον ὑπὸ μίαν σημαίαν, ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ πλαισίου, τοῦ πλαισίου τῆς Δημοκρατίας, ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι, κυβερνῆται καὶ κυβερνώμενοι κινοῦνται πλέον καὶ τυπικῶς. Διότι εἶνε ἀληθὲς ὅτι μόνον ὁ τύπος μᾶς ἐχώριζε. Ὁ τύπος ὁ ὁποῖος ἐδημιούργει διὰ τοὺς ἀφελεῖς τὴν παρεξήγησιν καὶ διὰ τοὺς ἐπιτηδείους τὴν ἐκμετάλλευσιν μιᾶς καταστάσεως.

Τὸ Λαϊκὸν κόμμα, κόμμα ἱστορικῶν ἀρχῶν καὶ παραδόσεων κόμμα τοῦ ὁποίου πάντοτε ἐφάνη ὁ πένες διὰ τὸν τόπον αὐτὸν ἔκαμε καὶ τὴν τελευταίαν του ὑποχώρησιν διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς Πατρίδος. Ἐνεργήσαν ὅμως ὡς ἐνήργησε καὶ ὅρασαν ὡς ἔδρασε καὶ ὡ, ὤφειλε νὰ δράσῃ πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Χώρας τὸ ὁποῖον πάντοτε ἔταξε ὑπεράνω παντός, καὶ ὅταν ἐλάμβανε μέρος εἰς τὴν Οἰκουμενικὴν καὶ ὅταν συνεργάζετο κατὰ τὸ παρελθὸν μὲ ὅσους συνεργάσθη, τὸ Λαϊκὸν κόμμα λέγομεν τῶν ἱστορικῶν αὐτῶν ἀρχῶν καὶ παραδόσεων ἐνεργήσαν ὡς ἐνήργησε προχθὲς καὶ ἀποσπάσαν τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ Πανελληνίου, ἔχει κατόπιν τῆς προχθεσινῆς του ἐνεργείας καὶ μίαν ἀξίωσιν.

Ἀπήτησαν ἀπ' αὐτὸ τὴν πανηγυρικὴν ἀναγνώρισιν τοῦ πολιτεύματος, διὰ νὰ παύσουν αἱ παρεξηγήσεις καὶ οἱ φόβοι τῶν ἐσωτερικῶν ἀνωμαλιῶν. Καὶ ἡ ἀναγνώρισις ἐγένετο ὅπως τὴν εἶχον ἀξιώσει οἱ ρυθμισταί, καὶ ὅπως βεβαιωτέραν τὴν ἔβαζε συν ὅλοι ἐκεῖνοι εἰ ἐνδιαφερόμενοι διὰ τὴν ταπαπείσιν τῶν πραγμάτων τῆς Χώρας. Ἀλλ' ἦδη καὶ αὐτὸ δὲ ἀποκτήσῃ καὶ δὲ ἀξιώσῃ κάτι ἄλλο. Τὸ ἀπαιτεῖ καὶ τὸ ἄξιοι, διότι σύμφωνον πρὸς τὴν ἀξίωσιν ἔχει πλέον, ὄχι μόνον τοὺς ὀπαδούς του δηλαδὴ τὸ ἥμισυ τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ ὁλόκληρον τὸ Πανελλή

Ἡ ἀξίωσις αὐτὴ τοῦ Πανελ... ηνίου εἶνε ἡ διάλυσις ἡ ἄμισος πάσης ἐκθέσμου καὶ ἐκνόμου ὀργανώσεως, καὶ δὴ τῆς ὀργανώσεως τοῦ στρατιωτικοῦ συνδέσμου.

Στρατιωτικὸς σύνδεσμος ἀπὸ τῆς προχθὲς καὶ δὴ ἀπὸ τῆς ἡμέρας ποὺ ἐγένετο ἡ πανηγυρικὴ τῆς Δημοκρατίας ἀναγνώρισις, δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχῃ. Δὲν ἔχει κανένα λόγον καὶ τίποτε δὲν δικαιολογεῖ τὴν ὕπαρξίν του.

Ἐφ' ὅσον εἶχε συμπηχθῇ διὰ τὴν προστασίαν τοῦ κινδυνεύοντος ! δῆθεν πολιτεύματος, καὶ τὸ πολίτευμα αὐτὸ ἐξησφαλίσθη πλέον, καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ὁμολογίαν τῶν ρυθμιστῶν καὶ τῶν ἀντιπάλων τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος, ὁ σύνδεσμος δὲν ἔχει σκοπὸν κανένα καὶ δὲν πρέπει εὐθὺς κατὰ νόησιν νὰ ὑπάρχῃ.

Αὐτὴ εἶνε ἡ ἀξίωσις τοῦ Λαοῦ. Θέλει πλέον ὁ Λαὸς νὰ κυβερνηθῇ ἀπὸ τὴν νόμιμον Κυβέρνησίν του, τὴν Κυβέρνησιν τὴν πολιτικήν, ἀνεξαρτήτως τοῦ ποία θὰ εἶνε αὕτη, ἐὰν εἶνε Οἰκουμενική, ἢ συνασπισμοῦ, ἢ δὲν γνωρίζομεν ποίου ἄλλου εἴδους.

Καὶ διὰ τὴν συγκράτησιν μιᾶς τοιαύτης ἐλευθέρας κυβερνήσεως ὁ στρατιωτικὸς σύνδεσμος ἔστω καὶ ὡς ἰδέα ἀποτελεῖ τὸ πρόσκομμα καὶ τὸ ἐμπόδιον. Τὸ πρόσκομμα αὐτὸ πρέπει νὰ διαλυθῇ καὶ νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴ μέση. Ἡ ρύθμισις τοῦ κυβερνητικοῦ ζητήματος ἡ ἀναγκαία καὶ ἡ ἄμεσος αὐτὸ ἀπαιτεῖ. Καὶ τὸ Λαϊκὸν κόμμα ἐκπρόσωπον πλέον τῆς Λαϊκῆς ἐπιθυμίας καὶ τοῦ Λαϊκοῦ πόθου διὰ τὴν καλ-

λιτέρευσιν τῆς κατατάσσεως τῶν πραγμάτων τῆς Χώρας μας, εὖ τὸ ἄξιοι.

Ἡ ἀξίωσις του αὐτὴ θὰ πραγματοποιηθῇ διότι δι' αὐτοῦ τὴν ὑποβάλλει αὐτὸς οὗτος ὁ Λαός.

Κανεὶς ἂς μὴ φέρει προσκόμματα. Διότι ἐκεῖνοι εἰ ὁποῖοι θὰ σκεφθοῦν νὰ φέρουν τοιαῦτα δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ χαρακτηρισθοῦν ἄλλως, παρὰ ὡς ἐχθροὶ τῆς Χώρας καὶ ἐχθροὶ τοῦ Λαοῦ μὴ ἔχοντες νὰ κερδίσουν παρὰ τὴν ἀντιπάθειαν καὶ τὸ μῖσος ἐκείνου.

Τοιοῦτοι ἂς μὴ θελήσουν νὰ εἶνε κατὰ οἱ κύριοι Ἀξιωματικοὶ τοῦ μὴ ἔχοντες πλέον οὐδεμίαν θέσιν καὶ εὐδεμίαν δικαιολογίαν στρατιωτικοῦ συνδέσμου.

***Εικόνα 93**: Τηλέγραφος 5/10/1932, Αρ. Φ. 6946, Αποδοχή Δημοκρατίας και σχηματισμός κυβερνήσεως από Λαϊκούς.*

Ο Νεολόγος χαρακτηρίζει την αποδοχή της Δημοκρατίας ως ευτυχές γεγονός και επαινεί τον αρχηγό των Λαϊκών που πήρε αυτή την απόφαση ακόμα και την ύστατη στιγμή. Αναφέρει πως παραμέρισε τα προσωπικά του συμφέροντα για χάρη των συμφερόντων της χώρας, ενώ ακόμα προσθέτει πως τα πολιτικά κόμματα έχουν την υποχρέωση να επιτελούν προς το συμφέρον της χώρας και υπό αυτές τις συνθήκες ο τόπος δικαιούται να περιμένει ένα ευτυχέστερο μέλλον, καθώς πλέον το κράτος κινείται προς την επιθυμία του για εθνική ενότητα και την ομαλή εξέλιξη της πολιτικής του ζωής. Επιπροσθέτως σημειώνει, πως αυτοί που πέτυχαν το ευτυχές αυτό γεγονός

είναι άξιοι εθνικής ευγνωμοσύνης και οι πράξη τους θα μείνει χαραγμένη στην νεοελληνική ιστορία ως σταθμός. Κλείνει λέγοντας πως ο ίδιος ο Νεολόγος χαιρετίζει αυτή τη μεγάλη νίκη του λαού με χαρά και ενθουσιασμό και εύχεται να ολοκληρωθεί με αντίστοιχη επιτυχία και η άλλη επιθυμία για τη δημιουργία της οικουμενικής κυβερνήσεως.

Η παραδοχή της ιστορικής σημασίας της αποδοχής του πολιτεύματος από το Τσαλδάρη και η περαιτέρω επιτυχία της διάλυσης του Στρατιωτικού Συνδέσμου και η προσπάθεια για τη δημιουργία της οικουμενικής κυβέρνησης, δείχνει ότι το καθεστωτικό ζήτημα είχε πραγματικά εξαντλήσει τις δυνάμεις του λαού. Μόνο ειλικρινής μπορεί να χαρακτηριστεί αυτή η εκδήλωση ευχαρίστησης για την εξέλιξη των πραγμάτων από το Νεολόγο, ο οποίος αν και φιλοβενιζελικός, αναγνωρίζει ποιο είναι το καλό της χώρας κατά τη δεδομένη χρονική συγκυρία και το επικροτεί.

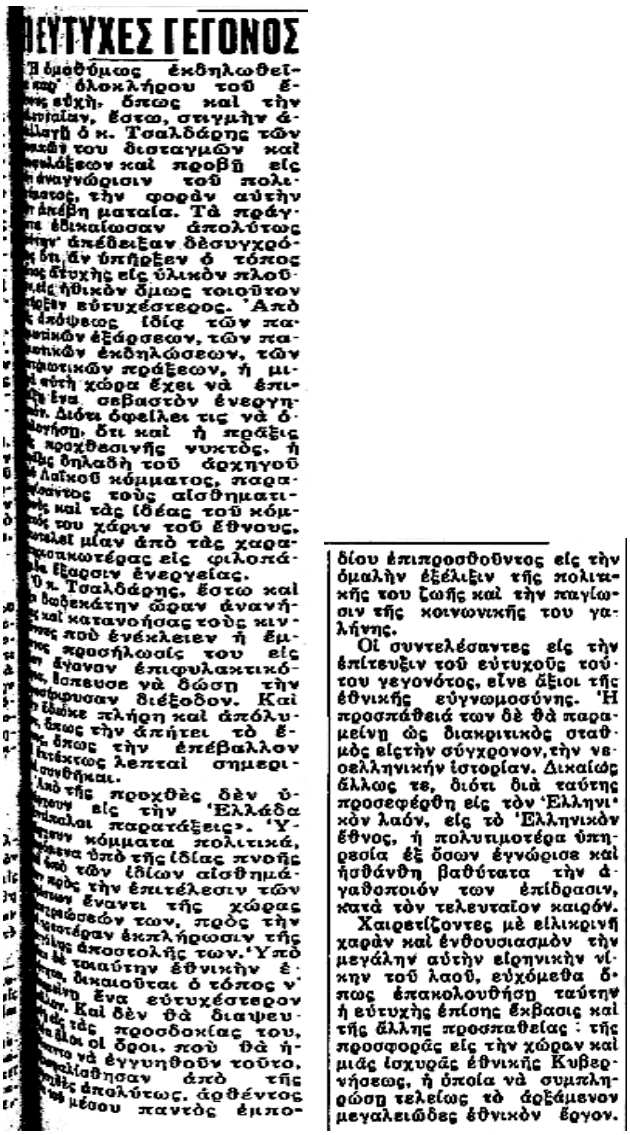

ΕΥΤΥΧΕΣ ΓΕΓΟΝΟΣ

Ἡ ὁμοθύμως ἐκδηλωθεῖσα χαρὰ ὁλοκλήρου τοῦ ἔθνους εὐχὴ, ὅπως καὶ τὴν Δευτέραν, ἔστω, στιγμὴν ἀπέβη ματαία. Τὰ πράγματα ἐδικαίωσαν ἀπολύτως τὴν ἀπέβλεψαν δὲ συγχρόνως, ἂν ὑπῆρξεν ὁ τόπος καὶ εὐτυχὴς εἰς ὑλικὸν πλοῦτον, εἰς ἠθικὸν ὅμως τοιοῦτον ὑπῆρξεν εὐτυχέστερος. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ἰδίᾳ τῶν παρατηρουμένων ἐξάρσεων, τῶν παρατηρουμένων ἐκδηλώσεων, τῶν παρατηρουμένων πράξεων, ἡ μικρὰ αὕτη χώρα ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἕνα σεβαστὸν ἐνεργητικόν. Διότι ὀφείλει τις νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι καὶ ἡ πρᾶξις τῆς προχθεσινῆς νυκτὸς, ἡ πρᾶξις δηλαδὴ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος, παραμερίσαντος τοὺς αἰσθηματισμοὺς καὶ τὰς ἰδέας τοῦ κόμματός του χάριν τοῦ ἔθνους, ἀποτελεῖ μίαν ἀπὸ τὰς χαρακτηριστικωτέρας εἰς φιλοπάτριδα ἔξαρσιν ἐνεργείας.

Ὁ κ. Τσαλδάρης, ἔστω καὶ εἰς δωδεκάτην ὥραν ἀναγνωρίσας καὶ κατανοήσας τοὺς κινδύνους, ποὺ ἐνέκλειεν ἡ ἔμμονος προσήλωσίς του εἰς τὰς ἀναχρονιστικὰς ἀντιλήψεις, ἐπεδίωξε νὰ δώσῃ τὴν ἀπαιτουμένην διέξοδον. Καὶ ἐπέτυχε πλήρη καὶ ἀπόλυτον, ὅπως τὴν ἀπήτει τὸ ἔθνος, ὅπως τὴν ἐπέβαλλον αἱ περιστάσεις λεπταὶ σημερινὰ συνθήκαι.

Ἀπὸ τῆς προχθὲς δὲν ὑπάρχουν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐθνικαὶ παρατάξεις». Ὑπάρχουν κόμματα πολιτικά, ἐμπνεόμενα ὑπὸ τῆς ἰδίας πνοῆς καὶ ἀπὸ τῶν ἰδίων αἰσθημάτων πρὸς τὴν ἐπιτέλεσιν τῶν ἐθνικῶν ἔναντι τῆς χώρας ὑποχρεώσεών των, πρὸς τὴν ὁποίαν ἐπεφυλάσσετο ἐκπλήρωσιν τῆς ἱστορικῆς ἀποστολῆς των. Ὑπὸ τὴν ταύτην ἐθνικὴν ἔννοιαν δικαιοῦται ὁ τόπος ν' ἀποκτήσῃ ἕνα εὐτυχέστερον μέλλον. Καὶ δὲν θὰ διαψευσθοῦν τὰς προσδοκίας του, ἂν ὅλοι οἱ ὅροι, ποὺ θὰ ἠμποροῦσαν νὰ ἐγγυηθοῦν τοῦτο, ἐκλείσθησαν ἀπὸ τῆς ἀπαλύτως. ἀρθέντος μέσου παντὸς ἐμποδίου ἐπιπροσθοῦντος εἰς τὴν ὁμαλὴν ἐξέλιξιν τῆς πολιτικῆς του ζωῆς καὶ τὴν παγίωσιν τῆς κοινωνικῆς του γαλήνης.

Οἱ συντελέσαντες εἰς τὴν ἐπίτευξιν τοῦ εὐτυχοῦς τούτου γεγονότος, εἶνε ἄξιοι τῆς ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης. Ἡ προσπάθειά των δὲ θὰ παραμείνῃ ὡς διακριτικὸς σταθμὸς εἰς τὴν σύγχρονον, τὴν νεοελληνικὴν ἱστορίαν. Δικαίως ἄλλως τε, διότι διὰ ταύτης προσεφέρθη εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαόν, εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, ἡ πολυτιμοτέρα ὑπηρεσία ἐξ ὅσων ἐγνώρισε καὶ ἠσθάνθη βαθύτατα τὴν ἀγαθοποιόν των ἐπίδρασιν, κατὰ τὸν τελευταῖον καιρόν.

Χαιρετίζοντες μὲ εἰλικρινῆ χαρὰν καὶ ἐνθουσιασμὸν τὴν μεγάλην αὐτὴν εἰρηνικὴν νίκην τοῦ λαοῦ, εὐχόμεθα ὅπως ἐπακολουθήσῃ ταύτην ἡ εὐτυχὴς ἐπίσης ἔκβασις καὶ τῆς ἄλλης προσπαθείας : τῆς προσφορᾶς εἰς τὴν χώραν καὶ μιᾶς ἰσχυρᾶς ἐθνικῆς Κυβερνήσεως, ἡ ὁποία νὰ συμπληρώσῃ τελείως τὰ ἀρξάμενον μεγαλειώδες ἐθνικὸν ἔργον.

***Εικόνα 94**: Νεολόγος 5/10/1932, Αρ. Φ. 260, «Το ευτυχές γεγονός».*

Μετά το ευτυχές γεγονός της αναγνωρίσεως της Δημοκρατίας, ακολούθησε το ευτυχές γεγονός της διάλυσης του Στρατιωτικού Συνδέσμου και της επιστροφής των αξιωματικών του στους στρατώνες του. αυτός ενεργοποιήθηκε όταν ένιωσε την απειλή του πολιτεύματος, όμως πλέον δεν χρειάζεται η παρουσία του, καθώς η ανησυχία του πλέον είναι αβάσιμη. Μετά και από αυτό το γεγονός, στη χώρα αποκαθίσταται πλήρως η τάξη, η πειθαρχία, η ομαλότητα και η ψυχική ενότητα των πολιτών η οποία για χρόνια ταλαντευόταν στα πλαίσια της πολιτικής διαιρέσεως. Αυτή επετεύχθη μετά τον σκληρό προεκλογικό αγώνα του Βενιζέλου, ο οποίος επιθυμούσε πάση θυσία το ξεκαθάρισμα του πολιτικού σκηνικού με την ανακίνηση του καθεστωτικού ζητήματος. Έτσι ο λαός θα βαδίσει ενωμένος προς τη «Νέα Ζωή» και κάθε πανηγυρισμός λόγω αυτής της εξέλιξης, είναι δικαιολογημένος.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΝΕΑΝ ΖΩΗΝ

Τὸ εὐφρόσυνον γεγονὸς τῆς καθαρίσεως τῆς καθεστωτικῆς ἀνωμαλίας, ἐπηκολούθησε χθὲς ἄλλο, ἐπίσης εὐφρόσυνον: ἡ διάλυσις τοῦ βασιλικοῦ Συνδέσμου. Ὁ στρατός, ὅστις πρὸς στιγμὴν ἔμεινε ἐκτὸς τοῦ πλαισίου, τὸ ὁποῖον διαγράφουν οἱ κανονισμοὶ καὶ αἱ πρὸς τὴν χώραν ὑποχρεώσεις του, ἐξαναγκασθεὶς ἀπὸ ἕνα δικαιολογημένον φόβον διὰ τὴν τύχην τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος, τοῦ ὁποίου τὴν κατοχύρωσαν καὶ τὸν σεβασμὸν εἶχε ἤδη ἔχει καθήκον νὰ ἐξασφαλίσῃ, ἐπανῆλθεν εἰς τὰ ἔργα του, περιωρίσθη καὶ πάλιν εἰς «τοὺς στρατῶνας του», ὅπου τὸν ἔχει τάξει ἡ Πολιτεία καὶ ὅπου τὸν θέλει ὁ λαός. Ἐπανῆλθεν ὅμως, ἀφοῦ ἔδωσε θετικὴν καὶ ἀναμφισβήτητον τὴν ἀπόδειξιν ὅτι οἱ στρατῶνές του ἦσαν ἀβάσιμοι καὶ ἀδικον, εἶχον ἐκλείψει τελείως.

Μετὰ τὴν διάλυσιν καὶ τοῦ βασιλικοῦ Συνδέσμου, ἡ ὁποίας τοῦ ὁποίου ἐθεωρεῖτο καὶ ἀπετέλει πράγματι ἕνα ἰσχυρώτατον ἐμπόδιον εἰς τὴν ὁμαλὴν ἐξέλιξιν τῆς πολιτικῆς ἡμῶν ζωῆς—ἐμπόδιον ἐκ τὸ ὁποῖον, ὡς ἀπεδείχθη, ὑπῆρξε λίαν συντελεστικὸν εἰς τὴν εὐτυχῆ ἔκβασιν τῆς πολιτειακῆς ὑποθέσεως ἀποκαθίσταται πλήρως εἰς τὸν τόπον ἡ τάξις, ἡ πειθαρχία ἡ ὁμαλότης καὶ, τὸ σπουδαιότερον, ἡ ψυχικὴ ἑνότης, ἡτις ἐπὶ τόσα ἔτη ἦδη ἐλείπετο πλὴν δὲν ἐπετυγχάνετο συνέπεια τῆς πολιτικῆς διαιρέσεως. Εἷς τὸ λαὸς καὶ στρατός, πολιτικῶς ἡνωμένοι, θὰ χωρήσῃ ἕκαστος πρὸς τὸν μεγάλον προορισμόν του, πρὸς τὰ ἔργα τῆς προόδου καὶ τῆς εὐημερίας, πρὸς τὰ ἔργα τῆς ἐπιτεύξεως τῶν εὐγενεστέρων σκοπῶν.

Τὸ συντελεσθὲν ἐντὸς ἐλαχίστων μόνον ἡμερῶν πραγματικὸν τοῦτο θαῦμα, τὸ ὁποῖον ἀπετέλεσε τὸ ὄνειρον μιᾶς ὁλοκλήρου δεκαετίας, συγχρόνως ὅμως καὶ τὸν τρομερὸν ἐφιάλτην ὁλοκλήρου τοῦ ἔθνους, μὲ τὴν διαρκῆ ἀγωνίαν καὶ τὴν ἀβεβαιότητα, μὲ τὰς συνεχεῖς ἀπειλὰς τῶν κινδύνων ποὺ περιέκλειεν ὁ ψυχικὸς αὐτὸς διχασμός, ἀποδεικνύει ὅτι δὲν ὑπῆρξε μάταιος ὁ τελευταῖος τραχύτατος ἐκλογικὸς ἀγών. Ἀποδεικνύει ὅτι δὲν ὑπῆρξεν ἄστοχος καὶ ἀσύνετος ἐκδήλωσις ἡ ἐπιμονὴ καὶ ὑπομονὴ τοῦ κ. Βενιζέλου ὅπως ἐκκαθαρισθῇ ἅπαξ διὰ παντὸς ἡ ἐπικίνδυνος αὐτὴ ἀτμόσφαιρα. Ἀποδεικνύει ὅτι δὲν ἐπρόκειτο—ὡς κατηγόρησαν πολλοὶ--περὶ σατανικῆς προσπαθείας πρὸς ὑπονόμευσιν τῶν θεμελίων τῆς Ἑλληνικῆς πατρίδος, ἡ ἐκ μέρους τοῦ κ. Βενιζέλου ἀνακίνησις τοῦ καθεστωτικοῦ ζητήματος, ἀλλὰ περὶ πράξεως ἀνωτέρας ἠθικῆς, πράξεως ἀξίας τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ ἔθνους, διότι κατώρθωσε νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἀδελφωσύνης καὶ τῆς συμφιλιώσεως μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ νὰ ἐπανεύρῃ τοιουτοτρόπως ἡ Ἑλλὰς τὴν γαλήνην της καὶ τὸν ὁμαλὸν ρυθμόν της.

Ἀπομένει ἤδη ἄλυτον τὸ κυβερνητικὸν ζήτημα. Ἀλλ' οἱαδήποτε καὶ ἂν ἦνε ἡ δοθησομένη εἰς αὐτὸ λύσις, οἱοιδήποτε καὶ ἂν ἐκτυλιχθοῦν πολιτικοὶ ἀνταγωνισμοί, ἡ ὑπόθεσις θὰ ἦνε πάντως πολιτικὴ καὶ τὸ σημαντικὸν γεγονὸς τῆς συναδελφώσεως δὲν θὰ διαταραχθῇ τὸ παράπαν. Ἡ χώρα δὲν θὰ ἔχῃ πλέον τὸν ἐφιάλτην τοῦ πολιτειακοῦ καὶ ἐθνικῶς ἡνωμένη θὰ βαδίσῃ πρὸς τὴν νέαν της ζωήν. Ἰδοὺ διατὶ κάθε πανηγυρισμὸς εἶνε δικαιολογημένος καὶ κάθε ἔξαρσις ἀπολύτως ἐπιβεβλημένη.

***Εικόνα 95**: Νεολόγος 6/10/1932, Αρ. Φ. 261, «Προς τη Νέαν Ζωήν»*

Με αυτή τη παραδοχή αποδέχτηκε τις εξελίξεις ο φιλοβενιζελικός Νεολόγος, ο οποίος δε παρέλειψε ακόμα και μετά την ήττα του, να αναδείξει το Βενιζέλο νικητή, καθώς όπως ανέφερε χάρη στις δικές του προεκλογικές ενέργειες λύθηκε εν τέλει το καθεστωτικό ζήτημα έστω και μετεκλογικά. Με το τρόπο αυτό κλείνει και η περιήγηση στις εφημερίδες γύρω από τις εκλογές του 1932, καθώς όλα φαίνονταν να βαδίζουν σε σταθερά μονοπάτια. Ωστόσο οι επόμενες εκλογές δεν θα αργούσαν πολύ, μιας και η πολιτική αστάθεια χαρακτηρίζει τη χώρα κατά τη περίοδο που μελετάται.

1933

Τα αποτελέσματα των εκλογών του 1932, έφεραν τα δύο μεγάλα κόμματα του κοινοβουλίου, το Κόμμα των Φιλελευθέρων και το Λαϊκό Κόμμα, σε μία σχετική ισοπαλία, όπου το δεύτερο κατάφερε να συγκεντρώσει περίπου 4.000 περισσότερους ψήφους, όμως το πρώτο εξέλεξε 3 περισσότερους βουλευτές, λόγω του εκλογικού συστήματος.[483] Αυτή η σχετική ισορροπία δυνάμεων, δεν επέτρεπε σε ένα κόμμα την δημιουργία ισχυρής κυβερνήσεως εντός του κοινοβουλίου. Η αδυναμία αυτή, φάνηκε γρήγορα, καθώς πριν τη συμπλήρωση 6 μηνών από την εκλογική διαδικασία του 1932, η χώρα κλήθηκε να προχωρήσει ξανά στις κάλπες. Στις 12 Ιανουαρίου του 1933, μετά από ένταση που προκλήθηκε στη Βουλή, ο Τσαλδάρης έθεσε θέμα εμπιστοσύνης της κυβερνήσεως, με τα αποτελέσματα αυτής να είναι αρνητικά προς τη κυβέρνηση. Έτσι την επόμενη μέρα, ο Τσαλδάρης υπέβαλε τη παραίτηση του και ο Βενιζέλος ανέλαβε τα ηνία της χώρας, με σκοπό να την οδηγήσει ξανά στις κάλπες. Παρακάτω θα παρουσιαστεί και θα αναλυθεί ο τοπικός τύπος το ταραχώδες διάστημα από τη διαδικασία της ψήφου εμπιστοσύνης προς τη κυβέρνηση έως και τις εκλογές της 5ης Μαρτίου 1933.

Αρχίζοντας την ανάλυση από το Νεολόγο της 13ης Ιανουαρίου, στο πρωτοσέλιδο τίθεται η αρχή της διένεξης που έλαβε χώρα στο κοινοβούλιο τη 12η Ιανουαρίου, με το άρθρο να καταλαμβάνει τη πλήρη έκταση της πρώτης σελίδας και να συνεχίζεται στη τέταρτη. Εκεί, γίνεται γνωστή στον αναγνώστη η άρση της ανοχής του Κόμματος των Φιλελευθέρων στη κυβέρνηση, πράξη στην οποία προέβησαν και τα υπόλοιπα κόμματα. Στη ψηφοφορία που ακολούθησε, η κυβέρνηση δεν έλαβε την απαιτούμενη στήριξη και έτσι ανετράπη. Στη σελίδα αυτή ακόμη, πληροφορούμαστε

[483] Διγκαβές Κ., *Οι εκλογές στην Ελλάδα 1844-1985*, Θεσσαλονίκη 1986, σ. 14

πέραν από την στιχομυθία της συνεδρίασης και το αποτέλεσμα της ψηφοφορίας το οποίο ήταν 91 ψήφοι υπέρ της κυβερνήσεως και 109 κατά. Μετά από αυτό το αποτέλεσμα, η κυβέρνηση είχε την υποχρέωση να παραιτηθεί. Τον κύκλο συζητήσεων με τον Π.τ.Δ. για την επόμενη μέρα θα έπαιρνε κατά σειρά πρώτος ο Ελευθέριος Βενιζέλος, ο οποίος σύμφωνα με το Νεολόγο θα πρότεινε τρείς λύσεις. Είτε τη δημιουργία οικουμενικής κυβερνήσεως, είτε την νέα ανάθεση στο Τσαλδάρη για δημιουργία μιας πιο σταθερής κυβέρνησης, είτε την δημιουργία κυβερνήσεως από τα κόμματα της αντιπολιτεύσεως.

Σελ. 4 ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 13 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ ΝΕΟΛΟΓΟΣ ΠΑΤΡΩΝ

ΤΗΛΕΦΩΝΗΜΑΤΑ ΕΞ ΑΘΗΝΩΝ

Ο κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ ΣΥΝΕΧΙΣΑΣ ΤΗΝ ΑΓΟΡΕΥΣΙΝ ΤΟΥ ΕΔΗΛΩΣΕΝ ΟΤΙ ΕΙΝΑΙ ΗΝΑΓΚΑΣΜΕΝΟΣ ΝΑ ΑΡΗ ΤΗΝ ΑΝΟΧΗΝ ΤΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΝ ΚΑΙ ΟΙ ΑΡΧΗΓΟΙ ΤΩΝ ΛΟΙΠΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΕΩΣ ΠΡΟΕΒΗΣΑΝ ΕΙΣ ΟΜΟΙΑΣ ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΚΑΤΟΠΙΝ ΤΟΥΤΟΥ ΤΕΘΕΝΤΟΣ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗΣ Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ ΚΑΤΑΨΗΦΙΣΘΕΙΣΑ ΑΝΕΤΡΑΠΗ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΕΚ ΤΗΣ Α΄ ΣΕΛΙΔΟΣ)

Συνεχίζων ο κ. Πονζίλος λέγει, ότι από ετσιήμου ούσιαστος ιδιλόη ποία ύπηρξεν ίδη και δίχη ή πάσις δυνατόν τη; Κυβερνήσεως.

ΤΣΑΛΔΑΡΗΣ. Θέλω νά σάς είπω ότι δέν απόκειτο νά μάς πάσχ ή Άγγλική Κυβέρνησις ούδωσάν, άλλ' εκείνο νά θ ανείον μάς ενέξεν ήτο ή συμφωνία της ίδικής σας Κυβερνήσεως σύμφωνα μέ μίαν άλλην σύμβασιν την ό-ποίαν δέν είχατε φαίνεται ύπ' όψει σας τότε, όταν υπεγράφετε ή συμφωνία Βαμβάρσου. Όταν μαθ' ύμάς άλ-θιο είς τό βήμα, θά σάς έξη-γήσω περισσότερον τά πράγματα.

ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ. Είμαι λίαν αύτυχής διότι αύτην την στιγμήν δίδεται ή εύκαιρία νά δηλώσω πρός την Έλλη-νικήν λαόν ότι ή Κυβερνη-σις μεγάλων κρατούς και πράτους όπως ή Άγγλία, δέν ήτο δυνατόν νά ανεχθή πρός ένεβιλόν χαρακτηρι-σμόσεως, διά την οποίαν ό ομιλητής ήτο έτοιμος νά συζητήσει μέ διαπλούν και νά έκτελέση την συμφωνίαν της διαιτησίας, ότι θά έβλα-νε νά επιδιώξ διά της λι-μοκτονίας και νά επεχράσης τον αφιελέτον νά επονκρά-σης μέ όλλην σύμβασιν ή πρός άλλους τρόπους. Ποτέ δέν θά τό έπαιτεται. Δέν μάς έχουν λοιπόν καμμίαν ανεβιλοιές διά νά πληρώσωμεν τό 30 ο)ο. Και ισχυρίζομεν ότι διά Ευβρυτάν ή δικαία δέν θά είχε πλήρη την συνεί-σθησιν τών αίδυνών της ού-δικαιολογουμένην εκτελε-στικήν έξουσίαν ή πίεσις αύ-τή δέν μετρούσε νά άσκήση την επιρροήν την οποίαν ήσκησε. Διότι ή Κυβερνησις δταν ήλθεν είς την αρχήν είχε μίαν κατάστασιν πραγ-μάτων, την οποίαν είχε δη-μιουργήσει ή προκάτοχος Κυβέρνησις και άπό την ό-ποίαν δεν ήδύνατο νά έ-ναχληθή.

Ή προκάτοχος Κυβέρ-νησις δι' Δλης της ένεργείας της και διά της δηλώσεώς της άπό της πρώτης στιγμής δτι είνε έτοιμη νά ύποβλη-θή είς διαιτησίαν τό ζήτημα τούτο, είχε κατορθώσει δότε νά πάσχ τον Τρόπαιον την Έπιστασίαν. Ήσύχασε λοιπόν άνθρω-χε δι' όμάς; "Ότι δέν θά σάς έδιδε τά περισσότερα δταν δέν είχατε ανάγκην αύτών; Διότι δτι τή βάσει μιάς α-παράσεως, ή οποία είχε λη-χθή και άπό τη πρώτον συ-βούλιον των άρχηγών, σάς έξουσιοδοτήσαν δταν μίας έξαετίαστε να συνεχίσετε την ίδιαίν μας τακτικήν διά νά κερδίσ δτι τόπο προκατεβλέν τε αντίστοι-χο ποσά έως δτου ρυθισθή το ζήτημα. Δέν ήσθενίζε λοιπόν αύτή ύπό την πίεσιν αύτην. Έν τούτοις θά μοί ε-πιτρέψετε νά σάς είπω κάτι τι. Σήμερα την κοινήν πα-ραμυθίαν τάσσεις καθ είς την κολοκύθαν φωδεί και τό γνωσόρτι.. Το Δπλον νόμι-μα είς μίαν πρίσιμον περίο δεν της ίστορίας μας έφάρ-μοσε μίαν πολιτικήν ή ό-πο'α συνεβήθη είς μίαν λέξιν την οποίαν άλοι έν-δεχόμενοι την καταστολή-κη. Κατά τόν μέγαν πόλε-μον έκρίναμεν ότι μπορού-σαμε νά ρυθίσωμεν τό καθ' ήμάς δσχέτως άπό κάθε συ-ενόησιν μέ τούς μεγάλους καί άπό κάθε πίεσιν τών μι-γάλων. Ή πολιτική αύτή κα-νείς δέν ύφηρμήσεται στι εί-χεν άγαθά άποτελέσματα καί δια την χώραν, φοβού-μαι δέ δτι σήμερον ό Προ-έδρος της Κυβερνήσεως ευ-θυμούμενος αύτά τό γεγο-νός, φθάνει είς την ύπερβο-λήν δταν εύρεθή ένώπιον των ένεπροσώπων των μι-γάλων Δυνάμεων οί οποίοι τού είπαν κομμίαν λέξιν πρασπόνιν, νά νομίζη δτι πρέπει νά ύποχωρήση, διότι πρόκειται περί Μ. Δυνά-μεων.

Έν συνεχεία έπανελαμβά-νων την άπορίαν του, διό-τι έρρτάσθη χθές νά δοθή τό ύψωμον της καλής δια-γωγής προς την Άγγλικήν, ή οποία άλλως τε δέν ήτο δυνατόν νά μή μάς δώση ά-κατελλήν της ύπαρξεώς του δεν τόν δίνει δτι προσβλέπετο άπαίρμος, ότι προσβλέπετο άπαίρμος, ότι ή συμφωνία της ίδικής σας Κυβερνήσεως σύμφωνα μέ μίαν άλλην σύμβασιν την ό-ποίαν δέν είχατε φαίνεται ύπ' όψει σας τότε, όταν υπε-γράφετε ή συμφωνία Βαμβά-ρσου. Όταν μαθ' ύμάς άλ-θιο είς τό βήμα, θά σάς έξη-γήσω περισσότερον τά πράγ-ματα.

ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ. Είμαι λίαν αύτυχής διότι αύτην την στιγμήν δίδεται ή εύκαιρία νά δηλώσω πρός την Έλλη-νικήν λαόν ότι ή Κυβερνη-σις μεγάλων κρατούς και πράτους όπως ή Άγγλία, δέν ήτο δυνατόν νά ανεχθή πρός ένεβιλόν χαρακτηρι-σμόσεως, διά την οποίαν ό ομιλητής ήτο έτοιμος νά συζητήσει μέ διαπλούν και νά έκτελέση την συμφωνίαν της διαιτησίας, ότι θά έβλα-νε νά επιδιώξ διά της λι-μοκτονίας και νά επεχράσης τον αφιελέτον νά επονκρά-σης μέ όλλην σύμβασιν ή πρός άλλους τρόπους. Ποτέ δέν θά τό έπαιτεται. Δέν μάς έχουν λοιπόν καμμίαν ανεβιλοιές διά νά πληρώσωμεν τό 30 ο)ο. Και ισχυρίζομεν ότι διά Ευβρυτάν ή δικαία δέν θά είχε πλήρη την συνεί-σθησιν τών αίδυνών της ού-δικαιολογουμένην εκτελε-στικήν έξουσίαν ή πίεσις αύ-τή δέν μετρούσε νά άσκήση την επιρροήν την οποίαν ήσκησε. Διότι ή Κυβερνησις δταν ήλθεν είς την αρχήν είχε μίαν κατάστασιν πραγ-μάτων, την οποίαν είχε δη-μιουργήσει ή προκάτοχος Κυβέρνησις και άπό την ό-ποίαν δεν ήδύνατο νά έ-ναχληθή.

Ή προκάτοχος Κυβέρ-νησις δι' Δλης της ένεργείας της και διά της δηλώσεώς της άπό της πρώτης στιγμής δτι είνε έτοιμη νά ύποβλη-θή είς διαιτησίαν τό ζήτημα τούτο, είχε κατορθώσει δότε νά πάσχ τον Τρόπαιον την Έπιστασίαν.

Ήσύχασε λοιπόν άνθρω-χε δι' όμάς; "Ότι δέν θά σάς έδιδε τά περισσότερα δταν δέν είχατε ανάγκην αύτών; Διότι δτι τή βάσει μιάς α-παράσεως, ή οποία είχε λη-χθή και άπό τη πρώτον συ-βούλιον των άρχηγών, σάς έξουσιοδοτήσαν δταν μίας έξαετίαστε να συνεχίσετε την ίδιαίν μας τακτικήν διά νά κερδίσ δτι τόπο προκατεβλέν τε αντίστοι-χο ποσά έως δτου ρυθισθή το ζήτημα. Δέν ήσθενίζε λοιπόν αύτή ύπό την πίεσιν αύτην. Έν τούτοις θά μοί ε-πιτρέψετε νά σάς είπω κάτι τι. Σήμερα την κοινήν πα-ραμυθίαν τάσσεις καθ είς την κολοκύθαν φωδεί και τό γνωσόρτι.. Το Δπλον νόμι-μα είς μίαν πρίσιμον περίο δεν της ίστορίας μας έφάρ-μοσε μίαν πολιτικήν ή ό-πο'α συνεβήθη είς μίαν λέξιν την οποίαν άλοι έν-δεχόμενοι την καταστολή-κη. Κατά τόν μέγαν πόλε-μον έκρίναμεν ότι μπορού-σαμε νά ρυθίσωμεν τό καθ' ήμάς δσχέτως άπό κάθε συ-ενόησιν μέ τούς μεγάλους καί άπό κάθε πίεσιν τών μι-γάλων. Ή πολιτική αύτή κα-νείς δέν ύφηρμήσεται στι εί-χεν άγαθά άποτελέσματα καί δια την χώραν, φοβού-μαι δέ δτι σήμερον ό Προ-έδρος της Κυβερνήσεως ευ-θυμούμενος αύτά τό γεγο-νός, φθάνει είς την ύπερβο-λήν δταν εύρεθή ένώπιον των ένεπροσώπων των μι-γάλων Δυνάμεων οί οποίοι τού είπαν κομμίαν λέξιν πρασπόνιν, νά νομίζη δτι πρέπει νά ύποχωρήση, διότι

ΚΟΝΔΥΛΗΣ. Δέν είχον λόγους άντιπαθείας.

ΤΣΑΛΔΑΡΗΣ. Ήσαν αύ-τάπεισάστις τού γεγονότος. Έκαμα τούτην άνεύθυνον ή άμφάνεις τού σταστά τήν ύπουργικήν σύνθεσιν. Ή Ύπουργικόν Συμβούλιον άλλα καί διά μόνην την έ-πιμήν μου. Ήτο κατανοητής ως, ύποπιπτούσης είς τά δι-ματα τών ξένων έπρεπε νά έ-πιμήν.

Ό κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ άπεν-τον μνημονεύσει ότι κατά τάς Κυβερνήσεις του είς τά 1929 συνέβη κάτι παρόμοιον καί είς στιγμάς καί δεν πρόβλε-πομμίαν τιμορίαν. Συνεχί-ζουν έρχεται είς τό ζήτημα τούτον αί δεισεί τών πολε-πλοφόρησαν περί διατυπορ-ως ούς τόν κ. Κονδύλην.

—Επιθυμώ να προσθέσω λέγει, ότι μετά τάς διαβ-εισέρχεται άπό τά περισ-σώματα, άπό τάς έκτεχρη-μένης προσόδους καί τά ά-ποία κατεπίθενε είς την Τράπεζαν

Το κλίμα στο κοινοβούλιο ήταν ιδιαίτερα τεταμένο τις επόμενες ημέρες, με τις συζητήσεις για το κυβερνητικό σχήμα το οποίο θα έπαιρνε στα χέρια του τις τύχες της χώρας, με τις προτάσεις να είναι πολλές, χωρίς ωστόσο να υπάρχει η επικράτηση κάποιας. Στα μέσα ενημέρωσης του λαού επικρατεί επίσης ένταση, με το φιλοκυβερνητικό Τύπο να ρίχνει την ευθύνη της ανατροπής της κυβερνήσεως στο Βενιζέλο και την «αρχομανία» του, εν αντιθέσει με τον φιλοβενιζελικό Τύπο, ο οποίος ρίχνει το βάρος στη κυβέρνηση και την απουσία προγράμματος της, κάτι που οδηγεί σε μία νέα πολιτική κρίση.

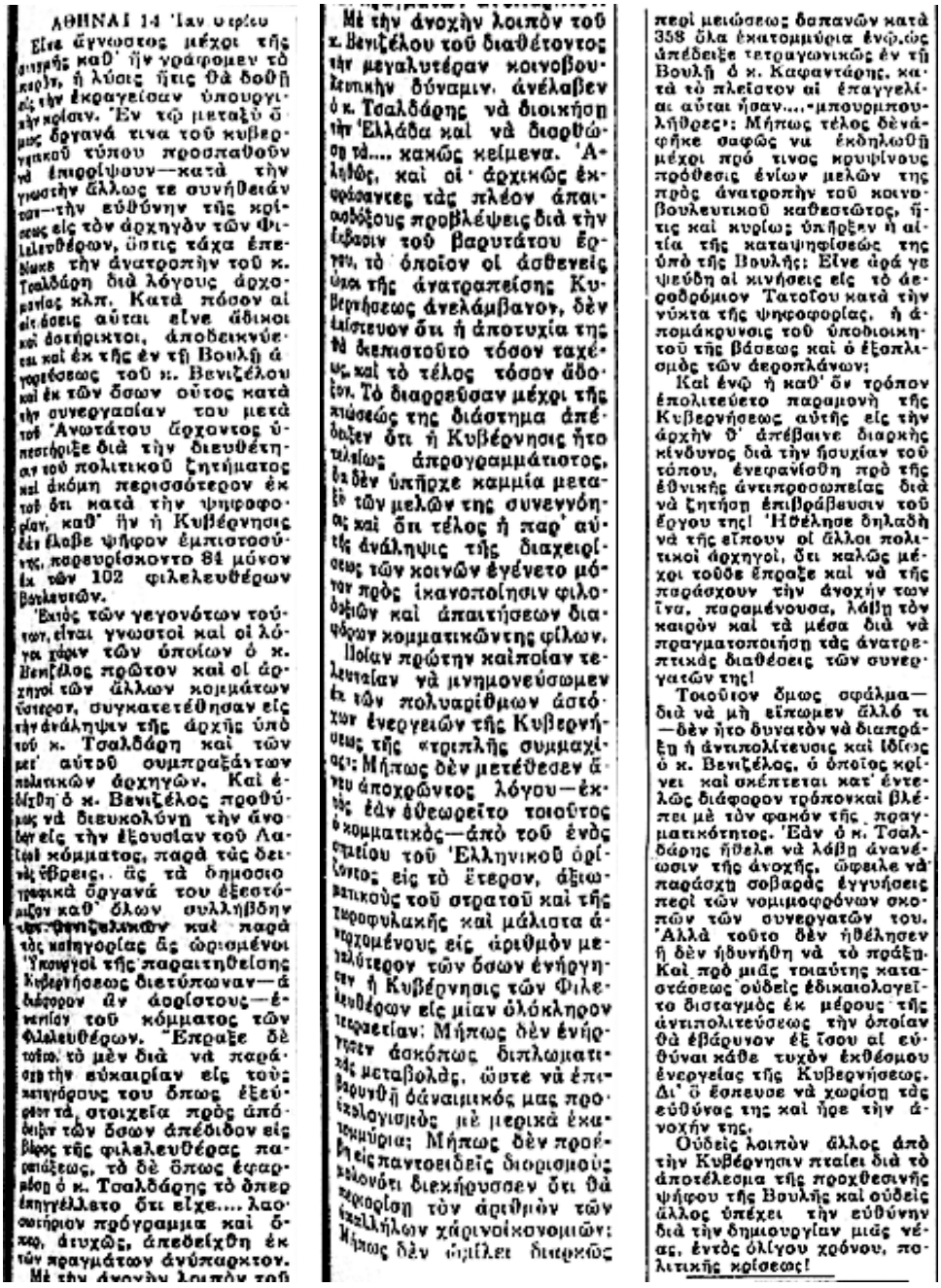

ΑΘΗΝΑΙ 14 Ιανουαρίου

Είσε άγνωστος μέχρι τής στιγμής καθ' ἣν γράφομεν τὸ κείμ., ἡ λύσις ἥτις θὰ δοθῇ εἰς τὴν ἐκραγείσαν ὑπουργικὴν κρίσιν. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ὄργανά τινα τοῦ κυβερνητικοῦ τύπου προσπαθοῦν νὰ ἐπιρρίψουν—κατὰ τὴν γνωστὴν ἄλλως τε συνήθειάν των—τὴν εὐθύνην τῆς κρίσεως εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῶν Φιλελευθέρων, ὅστις τάχα ἐπεβλαψε τὴν ἀνατροπὴν τοῦ κ. Τσαλδάρη διὰ λόγους ἀρχομανίας κλπ. Κατὰ πόσον αἱ εἰκασίαι αὗται εἶνε ἄδικοι καὶ ἀστήρικτοι, ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τῆς ἐν τῇ Βουλῇ ἀγορεύσεως τοῦ κ. Βενιζέλου καὶ ἐκ τῶν ὅσων οὗτος κατὰ τὴν συνεργασίαν του μετὰ τοῦ Ἀνωτάτου Ἄρχοντος ὑπεστήριξε διὰ τὴν διευθέτησιν τοῦ πολιτικοῦ ζητήματος καὶ ἀκόμη περισσότερον ἐκ τοῦ ὅτι κατὰ τὴν ψηφοφορίαν, καθ' ἣν ἡ Κυβέρνησις δὲν ἔλαβε ψῆφον ἐμπιστοσύνης, παρευρίσκοντο 84 μόνον ἐκ τῶν 102 φιλελευθέρων βουλευτῶν.

Ἐκτὸς τῶν γεγονότων τούτων, εἶναι γνωστοὶ καὶ οἱ λόγοι χάριν τῶν ὁποίων ὁ κ. Βενιζέλος πρῶτον καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἄλλων κομμάτων ὕστερον, συγκατετέθησαν εἰς τὴν ἀνάληψιν τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ κ. Τσαλδάρη καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ συμπραξάντων πολιτικῶν ἀρχηγῶν. Καὶ ἐδείχθη ὁ κ. Βενιζέλος προθύμως νὰ διευκολύνῃ τὴν ἄνοδον εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος, παρὰ τὰς δεινὰς ὕβρεις, ἃς τὰ δημόσια γραφικὰ ὄργανά του ἐξεστόμιζον καθ' ὅλων συλλήβδην τῶν βενιζελικῶν καὶ παρὰ τὰς κατηγορίας ἃς ὡρισμένοι ὑποψήφιοι τῆς παραιτηθείσης κυβερνήσεως διετύπωναν—ἀδιάφορον ἂν ἀορίστους—ἐκείνων τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων. Ἔπραξε δὲ τοῦτο τὸ μὲν διὰ νὰ παράσχῃ τὴν εὐκαιρίαν εἰς τοὺς κατηγόρους του ὅπως ἐξεύρουν τὰ στοιχεῖα πρὸς ἀπόδειξιν τῶν ὅσων ἀπέδιδον εἰς βάρος τῆς φιλελευθέρας παρατάξεως, τὸ δὲ ὅπως ἐφαρμόσῃ ὁ κ. Τσαλδάρης τὸ ὅπερ ἐπηγγέλλετο ὅτι εἶχε.... λαοσωτήριον πρόγραμμα καὶ ὅπερ, ἀτυχῶς, ἀπεδείχθη ἐκ τῶν πραγμάτων ἀνύπαρκτον.

Μὲ τὴν ἀνοχὴν λοιπὸν τοῦ κ. Βενιζέλου τοῦ διαθέτοντος τὴν μεγαλυτέραν κοινοβουλευτικὴν δύναμιν, ἀνέλαβεν ὁ κ. Τσαλδάρης νὰ διοικήσῃ τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ διορθώσῃ τὰ.... κακῶς κείμενα. Ἀληθῶς, καὶ οἱ ἀρχικῶς ἐκφράσαντες τὰς πλέον ἀπαισιοδόξους προβλέψεις διὰ τὴν ἔκβασιν τοῦ βαρυτάτου ἔργου, τὸ ὁποῖον οἱ ἀσθενεῖς ὦμοι τῆς ἀνατραπείσης Κυβερνήσεως ἀνελάμβανον, δὲν ἐλείπευον ὅτι ἡ ἀποτυχία της θὰ ἦτο βεβαιστοῦτο τόσον ταχεῖα, καὶ τὸ τέλος τόσον ἄδοξον. Τὸ διαρρεῦσαν μέχρι τῆς στιγμῆς της διάστημα ἀπέδειξεν ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἦτο τελείως ἀπρογραμμάτιστος, διότι δὲν ὑπῆρχε καμμία μεταξὺ τῶν μελῶν της συνεννόησις καὶ ὅτι τέλος ἡ παρ' αὐτῆς ἀνάληψις τῆς διαχειρίσεως τῶν κοινῶν ἐγένετο μόνον πρὸς ἱκανοποίησιν φιλοδοξιῶν καὶ ἀπαιτήσεων διαφόρων κομματικῶν τῆς φίλων.

Ποίαν πρώτην καὶ ποίαν τελευταίαν νὰ μνημονεύσωμεν ἐκ τῶν πολυαρίθμων ἀστόχων ἐνεργειῶν τῆς Κυβερνήσεως τῆς «τριπλῆς συμμαχίας»; Μήπως δὲν μετέθεσεν ἄνευ ἀποχρώντος λόγου—ἐκτὸς ἐὰν ἀθεωρεῖτο τοιοῦτος ὁ κομματικὸς—ἀπὸ τοῦ ἑνὸς στρατιοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀρίζονος εἰς τὸ Ἕτερον, ἀξιωματικοὺς τοῦ στρατοῦ καὶ τῆς χωροφυλακῆς καὶ μάλιστα ἀνηχομένους εἰς ἀριθμὸν μεγαλύτερον τῶν ὅσων ἐνήργησεν ἡ Κυβέρνησις τῶν Φιλελευθέρων εἰς μίαν ὁλόκληρον τετραετίαν; Μήπως δὲν ἐνήργησεν ἀσκόπως διπλωματικὰς μεταβολάς, ὥστε νὰ ἐπιβαρυνθῇ ὁ ἀναιμικός μας προϋπολογισμὸς μὲ μερικὰ ἑκατομμύρια; Μήπως δὲν προέβη εἰς παντοειδεῖς διορισμούς; Καλὸν ὁτι διεκήρυσσεν ὅτι θὰ ἐκκαθάριζε τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐκκαλλήλων χάρις οἰκονομιῶν; Μήπως δὲν ὡμίλει διεκῶς περὶ μειώσεως δαπανῶν κατὰ 358 ὅλα ἑκατομμύρια ἐνῷ ἀπέδειξε τετραγωνικῶς ἐν τῇ Βουλῇ ὁ κ. Καφαντάρης, κατὰ τὸ πλεῖστον αἱ ἐπαγγελίαι αὗται ἦσαν....«μπουρμπουλῆθρες»; Μήπως τέλος δὲν ἀφῆκε σαφῶς νὰ ἐκδηλωθῇ μέχρι πρό τινος κρυψίνους πρόθεσις ἐνίων μελῶν της πρὸς ἀνατροπὴν τοῦ κοινοβουλευτικοῦ καθεστῶτος, ἥτις καὶ κυρίως ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τῆς καταψηφίσεώς της ὑπὸ τῆς Βουλῆς; Εἶνε ἀρά γε ψεύδη αἱ κινήσεις εἰς τὸ ἀεροδρόμιον Τατοΐου κατὰ τὴν νύκτα τῆς ψηφοφορίας, ἡ ἀπομάκρυνσις τοῦ ὑποδιοικητοῦ τῆς βάσεως καὶ ὁ ἐξοπλισμὸς τῶν ἀεροπλάνων;

Καὶ ἐνῷ ἡ καθ' ὃν τρόπον ἐπολιτεύετο παραμονὴ τῆς Κυβερνήσεως αὐτῆς εἰς τὴν ἀρχὴν ὁ' ἀπέβαινε διαρκὴς κίνδυνος διὰ τὴν ἡσυχίαν τοῦ τόπου, ἐνεφανίσθη πρὸ τῆς ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας διὰ νὰ ζητήσῃ ἐπιβράβευσιν τοῦ ἔργου της! Ἤθελησε δηλαδὴ νὰ τῆς εἴπουν οἱ ἄλλοι πολιτικοὶ ἀρχηγοί, ὅτι καλῶς μέχρι τοῦδε ἔπραξε καὶ νὰ τῆς παράσχουν τὴν ἀνοχήν των ἵνα, παραμένουσα, λάβῃ τὸν καιρὸν καὶ τὰ μέσα διὰ νὰ πραγματοποιήσῃ τὰς ἀνατρεπτικὰς διαθέσεις τῶν συνεργατῶν της!

Τοιοῦτον ὅμως σφάλμα—διὰ νὰ μὴ εἴπωμεν ἄλλο τι—δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διαπράξῃ ἡ ἀντιπολίτευσις καὶ ἰδίως ὁ κ. Βενιζέλος, ὁ ὁποῖος κρίνει καὶ σκέπτεται κατ' ἐντελῶς διάφορον τρόπον καὶ βλέπει μὲ τὸν φακὸν τῆς πραγματικότητος. Ἐὰν ὁ κ. Τσαλδάρης ἤθελε νὰ λάβῃ ἀνανέωσιν τῆς ἀνοχῆς, ὤφειλε νὰ παράσχῃ σοβαρὰς ἐγγυήσεις περὶ τῶν νομιμοφρόνων σκοπῶν τῶν συνεργατῶν του. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἠθέλησεν ἢ δὲν ἠδυνήθη νὰ τὸ πράξῃ. Καὶ πρὸ μιᾶς τοιαύτης καταστάσεως οὐδεὶς ἐδικαιολογεῖτο δισταγμὸς ἐκ μέρους τῆς ἀντιπολιτεύσεως τὴν ὁποίαν θὰ ἐβάρυνον ἐξ ἴσου αἱ εὐθύναι κάθε τυχὸν ἐκθέσιμου ἐνεργείας τῆς Κυβερνήσεως. Δι' ὃ ἔσπευσε νὰ χωρίσῃ τὰς εὐθύνας της καὶ ἦρε τὴν ἀνοχήν της.

Οὐδεὶς λοιπὸν ἄλλος ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν πταίει διὰ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς προχθεσινῆς ψήφου τῆς Βουλῆς καὶ οὐδεὶς ἄλλος ὑπέχει τὴν εὐθύνην διὰ τὴν δημιουργίαν μιᾶς νέας, ἐντὸς ὀλίγου χρόνου, πολιτικῆς κρίσεως!

***Εικόνα 97**: Νεολόγος 15/1/1933, Αρ, Φ. 14, «Η εκραγείσα πολιτική κρίσις».*

Μετά από ανεπιτυχείς προσπάθειες από το Καφαντάρη, την εντολή σχηματισμού κυβέρνησης ανέλαβε ο Βενιζέλος, ο οποίος κατόρθωσε να σχηματίσει κυβέρνηση με τα κόμματα της αντιπολίτευσης. Η είδηση δημοσιεύεται στο Νεολόγο με ενθουσιασμό, καθώς ήδη στα προηγούμενα φύλλα του είχε τονίσει ότι είναι σημαντικό να βρεθεί μια λύση στο κυβερνητικό ζήτημα, αλλιώς θα ερχόταν άλλη μια πολιτική κρίση στη χώρα, η οποία χρειαζόταν σταθερότητα για να λυθούν τα όποια προβλήματα αυτή αντιμετώπιζε. Παράλληλα, νιώθει την ανάγκη να ενημερώσει για ποιους λόγους δεν έγινε εφικτό να σχηματιστεί κυβέρνηση από το Καφαντάρη.

Σελ. 4 ΤΡΙΤΗ 17 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ ΝΕΟΛΟΓΟΣ ΠΑΤΡΩΝ

Η ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ ΚΡΙΣΙΣ ΕΛΗΞΕ ΔΙΑ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

Η ΝΕΑ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ, ΕΥΡΥΤΑΤΟΥ ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ, ΩΡΚΙΣΘΗ ΧΘΕΣ ΤΗΝ ΕΣΠΕΡΑΝ

ΔΙΑ ΠΟΙΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΔΕΝ ΗΔΥΝΗΘΗ ΝΑ ΣΧΗΜΑΤΙΣΗ ΤΟΙΑΥΤΗΝ Ο κ. ΚΑΦΑΝΤΑΡΗΣ.-ΤΑ ΟΝΟΜΑΤΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΥΠΟΥΡΓΩΝ

***Εικόνα 98**: Νεολόγος 17/1/1933, Αρ. Φ. 16, Σχηματισμός κυβερνήσεως από το Βενιζέλο.*

Την αμέσως επόμενη ημέρα της ανακοίνωσης σχηματισμού κυβέρνησης, ο Νεολόγος, γνωστός για τη μετριοπαθή στήριξη στη Βενιζελική μεριά, δημοσίευσε στο πρωτοσέλιδο του ένα άρθρο με τίτλο «Κυβέρνησις αντάξια των καιρών». Σε αυτό αποθεώνει το Βενιζέλο, σημειώνοντας πως η ηγεσία της χώρας πήγε σε χέρια ενός «δοκίμου, γνωρίμου οδηγού, του στιβαρού κυβερνήτου» ο οποίος στο παρελθόν έχει κυβερνήσει με επιτυχία τη χώρα και σε εύκολες και σε δύσκολες στιγμές. Παράλληλα, δεν ξεχνά να κατακρίνει τη προηγούμενη κυβέρνηση η οποία το προηγούμενο τετράμηνο δε κατάφερε να σταθεί αντάξια των περιστάσεων, αλλά δεν αποδέχτηκε και τη προσπάθεια δημιουργίας οικουμενικής κυβερνήσεως, η οποία θεωρείται η μόνη ικανή να βγάλει τη χώρα από τη παγκόσμια κρίση. Ισχυρίζεται πως η κυβέρνηση Τσαλδάρη αρκέστηκε να εξαγγέλλει πολλά «θα», αλλά οι πράξεις της δε δικαίωσαν της προσδοκίες του λαού. Προσθέτει, πως επειδή δεν μπορούσε να συνεννοηθεί με τον Υπουργό Οικονομικών για το προϋπολογισμό της χώρας, τον αντικατέστησε για να «δικαιολογήσει τα αδικαιολόγητα». Σύμφωνα με το άρθρο, η αντιπολίτευση όφειλε να παρέμβει όπως και έκανε, παραμερίζοντας τις διαφορές της, με την συνεργασία δοκιμασμένων ανδρών με κύρος και θέληση, οι οποίοι θα εξυπηρετήσουν με αποφασιστικότητα το κοινό συμφέρον. Για αυτό το λόγο θεωρεί, πως η κυβέρνηση αυτή θα πάρει ψήφο εμπιστοσύνης στο κοινοβούλιο και αν δεν της δοθεί με αυτό το

τρόπο θα προσφύγει στις εκλογικές κάλπες, όπου σίγουρα θα πάρει την απεριόριστη εμπιστοσύνη του λαού.

Επιπρόσθετα, ο Νεολόγος επιλέγει να παραθέσει στο πρωτοσέλιδο του, τις γνώμες άλλων φιλοβενιζελικών εφημερίδων της Ελλάδας, με σκοπό να δείξει το κύμα ενθουσιασμού και την αποδοχή που επικρατεί για την ανάληψη της εξουσίας από την νέα κυβέρνηση. Με το τρόπο αυτό «προπαγανδίζει» την υποστήριξη που αυτή πρέπει να λάβει από το λαό και την κατάδειξη της ως τη μόνη επιλογή που μένει για να βγει η χώρα από το αδιέξοδο.

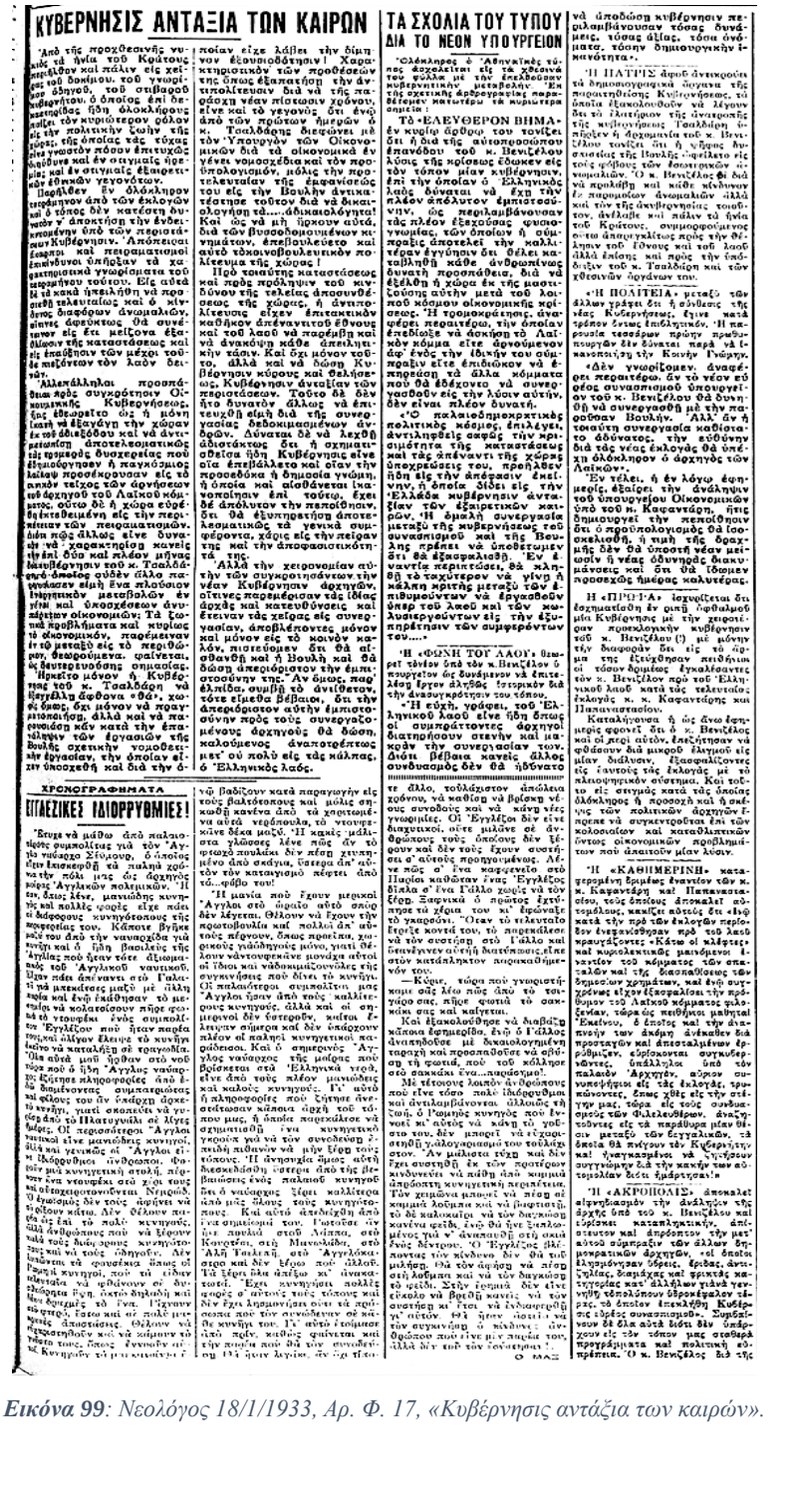

ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ ΑΝΤΑΞΙΑ ΤΩΝ ΚΑΙΡΩΝ

"Από της προχθεσινής νυκτός τα ήνια του Κράτους κρατεί και πάλιν εις χείρας του δοκίμου, του γνωρίμου του οδηγού, του σωβαρού κυβερνήτου, ο οποίος επί δεκαετηρίδας ήδη ολοκλήρους έκαμε τον κυριώτερον ρόλον εις την πολιτικήν ζωήν της χώρας, της οποίας τας τύχας είχε γνωστόν πάσαν επιτυχώς διαβήναι και εν σταγμαίς ήρεμίας και εν στιγμαίς εθνικοτάτων εθνικών γεγονότων.

Παρήλθεν εν ολοκλήρου τετράμηνον από των εκλογών και ο τόπος δεν κατέστη δυνατόν ν' αποκτήση την ένδειξιν κεκοσμημένην υπό των περιστάσεων Κυβέρνησιν. Απόπειραι έσαρκτοι και πεπερασμένοι έλαβον χώραν, αλλ' ουδεμία υπήρξεν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του αφορμήνου τούτου. Εις αυτά ή τα κακά ήτελείωθη να προσθεθή τελευταίως και ο κίνδυνος διαφόρων ανωμαλιών, αίτινες αφενικώς θα συνέτεινον εις έτι μείζονα εξαίθρωσιν της καταστάσεως και εις επαύξησιν των μέχρι τοῦδε πεζόντων των λαών δεινών.

Αλλεπάλληλοι προσπάθειαι προς συγκρότησιν Οικουμενικής Κυβερνήσεως, ήτις εβεωρείτο ως ή μόνη ικανή να εξαγάγη την χώραν εκ του αδιεξόδου και να αντιπαταστήση αποτελεσματικώς τας τρομεράς δυσχερείας τας οποίας εδημιούργησεν η παγκόσμιος λαίλαψ προσέκρουσαν εις το απρόσβλητον τείχος των αρνήσεων του αρχηγού του Λαϊκού κόμματος, ούτος δε ή χώρα ευρέθη επιτέλους εις την περίπτωσιν των πειραματισμών. Διότι πώς άλλως είνε δυνατόν να χαρακτηρίση κανείς την επί δύο και πλέον μήνας λειτουργίαν του κ. Τσαλδάρη-Δομάκη ούδεν άλλο παρά ένα πλούσιον είδος παρασιτικών μεταβολών εν γένει και υποκαταστάσεων ανωμάλων οικονομικών; Τα τοπικά προβλήματα και κυρίως το οικονομικόν, παρέμειναν εν τω μεταξύ εις το περιθώριον, θεωρούμενα, φαίνεται, ως δευτερευούσης σημασίας.

Ηρκείτο μόνον ή Κυβέρνησις του κ. Τσαλδάρη να ήξεύρη άφθονα «δα», χωρίς όμως, όχι μόνον να πραγματοποίηση, αλλά και να παρουσίαση κάν κατά την έπαυλιήμην των εργασιών της Βουλής σχετικήν νομοθετικήν εργασίαν, την οποίαν είχεν υποσχεθή και διά την οποίαν είχε λάβει την δίμηνον εξουσιοδότησιν! Χαρακτηριστικόν τύπον προσθέσεων της όπως έξαπατήση την αντιπολίτευσιν διά να της παράσχη νέαν πίστωσιν χρόνου, είνε και το γεγονός ότι ενώ από των πρώτων ημερών ο κ. Τσαλδάρης διεφώνει μέ τον Υπουργόν των Οικονομικών διά θεμελιώδη ζητήματα, γένει νοσοχέδια και τον προϋπολογισμόν, μόλις την προτελευταίαν της εφαρνίσεώς του εις την Βουλήν άντεκατέστησε τούτον διά να δικαιολογήση τα.....αδικαιολόγητα! Και ως να μη ήρκουν αυτά, διά των βυσσοδομουμένων κινημάτων, επεβιβολεύτο και αυτό τδιαναβουλευτικόν πολίτευμα της χώρας!

Πρό τοιαύτης καταστάσεως και πρός πρόληψιν του κινδύνου της τελείας άποσυνθέσεως της χώρας, ή άντιπολίτευσις είχεν επιτακτικόν καθήκον άπέναντι τοῦ έθνους και τοῦ λαοῦ να παρέμβη και ανακόψη κάθε απειλητικήν τάσιν. Και όχι μόνον τοῦτο, άλλα και να δώση Κυβέρνησιν κύρους και θελήσεως, Κυβέρνησιν άνταξίαν των περιστάσεων. Τούτο δέ δεν ήτο δυνατόν άλλως να επιτευχθή είμή διά της συνεργασίας δεδοκιμασμένων άνδρών. Δύναται δε να λεχθή αδιστάκτως ότι ή σχηματισθείσα ήδη Κυβέρνησις είνε οία επεβάλλετο και οίαν την δεκαεπτάδα ή δημοσία γνώμη, ή οποία και αισθάνεται ικανοποίησιν επί τούτω, έχει δέ απόλυτον την παποίθησιν, ότι εξυπηρετήθη άποτελεσματικώς τα γενικά συμφέροντα, χάρις εις την πείραν της και την αποφασιστικότητά της.

Αλλά την χειρονομίαν αύτην των συγκροτησάντων την νέαν Κυβέρνησιν άρχιγόνων, οίτινες παρεμέρισαν τας ίδιας άρχάς και κατευθύνσεις και έτειναν τας χείρας εις συνεργασίαν, άποβλέποντες μόνον και μόνον εις το κοινόν καλόν, πιστεύομεν ότι θά αίσθανθή και ή Βουλή και θά δώση απεριόριστον την εμπιστοσύνην της. Αν όμως, παρ' ελπίδα, συμβή το αντίθετον, και δεν εύρεθούν βέβαιοι, δτι την απεριόριστον αύτην έμπιστοσύνην πρός τους συνεργαζομένους άρχηγούς θά δώση, καλούμενος αναποτρέπτως μετ' ού πολύ εις τάς κάλπας, ο Ελληνικός λαός.

ΤΑ ΣΧΟΛΙΑ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ ΔΙΑ ΤΟ ΝΕΟΝ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ

"Ολόθερμος ο 'Αθηναϊκός τόνος άποδοχής εις τα χεδιαγράμματα του φύλλου μέ την επελεύσασαν κυβερνητικήν μεταβολήν. Έκ της σχετικής άρθρογραφίας παραθέτομεν κατωτέρω τα κυριώτερα σημεία:

Τό «ΕΛΕΥΘΕΡΟΝ ΒΗΜΑ» έν κυρίω άρθρω του τονίζει ότι ή διά της αύτοπροσώπου άπανθόσεως του κ. Βενιζέλου λύσις της κρίσεως έδωκεν εις τον τόπον μίαν κυβέρνησιν, έπι την οποίαν ο Ελληνικός λαός δύναται να έχη την πλέον άπόλυτον έμπιστοσύνην, ως περιλαμβάνουσαν τας πλέον έξεχούσας φυσιογνωμίας, των οποίων ή σύμπραξις άποτελεί την καλλιτέραν έγγύησιν ότι θέλει καταβληθή κάθε άνθρωπίνως δυνατή προσπάθεια, διά νά έξέλθη ή χώρα έκ της μαστιζούσης αύτην μετά τοῦ λοιποῦ κόσμου οικονομικής κρίσεως. Ή τρομοκράτησις, άναφέρει περαιτέρω, την οποίαν έπεδίωξε νά άσκήση το Λαϊκόν κόμμα είτε άρνούμενον άφ' ένός την ίδικήν του σύμπραξιν είτε έπιδιώκον νά έπιβάλη τά άλλα κόμματα που θά έδέχοντο νά συνεργασθούν είς την λύσιν αύτήν, δέν είναι πλέον δυνατή.

«Ο παλαιοδημοκρατικός πολιτικός κόσμος, έπιλέγει, άντιληφθείς σαφώς την κρισιμότητα της καταστάσεως και τάς άπέναντι της χώρας υποχρεώσεις του, προηλθεν ήδη είς την άπόφασιν έκείνην, ή οποία δίδει είς την Ελλάδα κυβέρνησιν άντάξίαν των έξαιρετικών καιρών. Ή δημαλή συνεργασία μεταξύ της κυβερνήσεως τοῦ συνασπισμοῦ και της Βουλής πρέπει νά άποδεστευμεν ότι θά έξασφαλισθή. Έν έναντίᾳ περιπτώσει, θά κληθή το ταχύτερον να γίνη ή κλήση κρατής μεταξύ των έπιφυμούντων νά έργασθούν ύπερ τοῦ λαοῦ και τῶν κωλυσιεργούντων εις την εξυπηρέτησιν των συμφερόντων του...»

Ή «ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ» θεωρεί τόνον ύπό τόν κ. Βενιζέλον ό πουργείον ώς δυνάμενον νά έπιτελέση έργον άληθώς ίστορικόν διά την άνασυγκρότησιν του τόπου.

"Η εύχή, γράφει, τοῦ Ελληνικοῦ λαοῦ είνε ήδη όπως οί συμπράττοντες άρχηγοί διατηρήσουν στενήν και μακράν την συνεργασίαν των. Δι' ότε βέβαια κανείς άλλος συνδυασμός δέν θά ήδύνατο νά άποδώση κυβέρνησιν περιλαμβάνουσαν τόσας δυνάμεις, τόσας άξίας, τόσα ονόματος, τόσην δημιουργικήν ίκανότητα».

Ή ΠΑΤΡΙΣ άφοῦ άντικρούει τά δημοσιογραφικά δεύγματα της παραιτήσεως Κυβερνήσεως, τά οποία έξακολουθούν νά λέγουν δτι το Πολιτεύμα της άνατροπής της κυβερνήσεως Τσαλδάρη-Δομάκη ή άρχομένη τοῦ κ. Βενιζέλου τονίζει ότι ή ψήφος δυσπιστίας της Βουλής «φέλετο εις τούς φόβους των δεσποτικών συνομιλιών. Ό κ. Βενιζέλος θά διά νά προλάβη και κάθε κίνδυνον δι παρομοίαν άνωμαλίαν άλλά και τον της άνθρωπογνωσίας τουτου, άνέλαβε και πάλιν τά ήνια τοῦ Κράτους, συμμορφούμενος ούτω άπορριπτέσης προς την θέλησιν τοῦ έθνους και τοῦ λαοῦ άλλά έπίσης και πρός την ύποδειξιν τοῦ κ. Τσαλδάρη και των χθεσινῶν δηγάνων του.

«Η ΠΟΛΙΤΕΙΑ» μεταξύ των άλλων γράφει ότι ή σύνθεσις της νέας Κυβερνήσεως, έχινε κατά τρόπον ένιαίς έπιλληπικόν. Ή παρουσία τεσσάρων πρώην πρωθυπουργῶν δέν δύναται παρά νά ένισχύση την Κοινήν Γνώμην.

«Δέν γνωρίζομεν. άναφέρει περαιτέρω. άν τό νέον εύ όρος συνασπισμοῦ ύπουργεῖον τοῦ κ. Βενιζέλου θά δυνηθή νά συνεργασθή μέ την παρούσαν Βουλήν. Άλλ' άν ή τοιαύτη συνεργασία καθίστατο τό άδύνατος, την εύθύνην δια τάς νέας έκλογάς θά ύπέχη ολόκληρον ό άρχηγός των Λαϊκῶν».

"Εν τέλει, ή έν λόγω έφημερίς, έξαίρει την άνάληψιν τοῦ ύπουργείου Οικονομικῶν ύπό τοῦ κ. Καφαντάρη, ήτις δημιουργεί την πεποίθησιν δτι ό περιφύσιολογούμενος θά ίσοσκελισθή, ή τιμή της δραχμῆς δέν θά ύποστή νέαν μείωσιν ή νέας ύδυνηρᾶς διακυμάνσεις και δτι θά ίδωμεν προσεχῶς ήμέρας καλυτέρας.

Η «ΠΡΩΤΑ» ισχυρίζεται δτι έσχηματίσθη έν οριθ ῥιφθαλμοῦ μία Κυβέρνησις μέ την χειροτέρων πρακτικῶν Κυβέρνησιν τοῦ κ. Βενιζέλου (!) μέ μόνην την διαφοράν δτι είς το ῥημα της έξευρέσεως πειθήνιων οί τῶν δρωμένης έγκαλέσεις τῶν κ. Βενιζέλου πρό τοῦ Ελληνικοῦ λαοῦ κατά τας τελευταίας δεκαετῆ κ. Καφαντάρη και Παπαναστασίου.

Καταλήγουσα ή ὡς ἄνω ἐφημερίς φρονεί δτι ὁ κ. Βενιζέλος και οί περί αύτόν, έκλεγόμενοι τά φθέσσουν διά μικροῦ ἐλεγχοῦ εἰς μίαν διάλυσιν, ἐξασφαλίζοντες εἰς ἑαυτούς τάς ἐκλογάς μέ τό πλειοψηφικόν σύστημα. Και τοῦτο εἰς στιγμάς κατά τάς ὁποίας ὁλόκληρος ἡ προσοχή και ἡ σκέψις των πολιτικῶν ἀρχηγῶν ἔπρεπε νά συγκεντρῶται ἐπί των κολοσσιαίων και καταθλιπτικῶν προβλημάτων οἰκονομικῶν μᾶλλον λύσιν.

Η «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» καταχερμένη δριμίως έναντίον τῶν κ. κ. Καφαντάρη και Παπαναστασίου, τούς ὁποίους ἀποκαλεῖ αὐτομόλους, κακίζει αὐτούς ὅτι «ἐψ κατά την πρό τῶν ἐκλογῶν περίοδον ἐνεφανίσθησαν πρό τοῦ λαοῦ πραυγάζοντες «Κάτω οἱ κλέπτες» και κυριολεκτικῶς μαινόμενοι ἐναντίον τοῦ κόμματος τῶν σταλῶν και τῆς διασπαθίσεως των δημοσίων χρημάτων, και ἐνῷ συγχρόνως εἶχον ἐξασφαλίσει την πρόσβασιν εἰς τό Λαϊκόν κόμματος χαλεξείαν, τώρα ὡς πειθήνιοι μαθηταί Ἐκείνου, ὁ ὁποῖος και την ἀνάβασιν των ἐπέτυχεν διά προσταγῶν και ἀποστολιμένων ἐρρίθυμων, «ὁρίζονται συγκυβερνῶντες, ὑπάλληλοι ὑπό τον παλαιόν Ἀρχηγόν, ἀφοῦ συνυποψήφιοι εἰς τάς ἐκλογάς, τρωκτῶνοντες, ἔπως χθές εἰς την στέγην μας, τώρα εἰς τούς συνδυασμούς των Φιλελευθέρων. ἀνεχόμενοι εἰς τά παράθυρα μίαν θέσιν μεταξύ των ἐξγγελιῶν, τά ὁποῖα θά πέγουν ἀργότερον εἰς Κυβερνήτες και γναγκαστρέοι νά ἐγχρίσουν συγγνώμην διά την κακήν των αὐτομολίαν δέτε ἡμέρτησαν!»

Η «ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ» ἀποκαλεῖ αἰσχηδιασμόν την ἀνάληψιν τῆς ἀρχῆς ὑπό τοῦ κ. Βενιζέλου και τόρίσκει καταπληκτικήν, ἀπόσεωτον και ἀπρόσιτον την μετ' αὐτοῦ σύμπραξιν τῶν ἄλλων δημοκρατικῶν ἀρχηγῶν, «οἱ ὁποῖοι ἐλυμπόνησαν ὄβριες, ἐρίδας, ἀντεγλίας, διαμάχας και φρικτάς κατηγορίας κατ' ἀλλήλων γιάνά γεννηθῆ τόπολίπουν ὀβροκέφαλον τέρας, τό ὁποῖον ἐπεκλήθη Κυβέρνησις ὑρέσς συνασπισμοῦ». Συμβαίνουν δέ δλα αὐτά δίότι δέν ὑπάρχουν εἰς τόν τόπον μας σαφαρά προγράμματα και πολιτική εὐπρέπεια. Ὁ κ. Βενιζέλος διά της

Εικόνα 99: Νεολόγος 18/1/1933, Αρ. Φ. 17, «Κυβέρνησις αντάξια των καιρών».

Οι εξελίξεις ήταν ραγδαίες. Το Λαϊκό Κόμμα, ισχυριζόμενο ότι οι διαδικασίες δεν ήταν οι πρέπουσες και πως ο Π.τ.Δ. παραβίασε το Σύνταγμα με τις ενέργειες του για την αλλαγή της κυβερνήσεως, απείλησε με επαναστατικό κίνημα. Η Γερουσία στις 24 Ιανουαρίου αποφάσισε τη διάλυση της Βουλής και τη προκήρυξη εκλογών για τις 5 Μαρτίου. Είναι προφανές πως η 25η Ιανουαρίου υπήρξε και η έναρξη της προεκλογικής περιόδου για τα πολιτικά κόμματα της χώρας, καθώς πλέον γνώριζαν όχι μόνο ότι θα διενεργηθούν εκλογές, αλλά και την ακριβή τους ημερομηνία. Έτσι, και ο Τύπος, βάζοντας το δικό του λιθαράκι σε αυτό τον αγώνα, ξεκίνησε την στήριξη των συνδυασμών που προτιμούσε. Η Εφημερίδα της Πάτρας που μελετάμε αυτή τη περίοδο, ο Νεολόγος, σαφώς πήρε το μέρος του Βενιζέλου. Θεώρησε μάλιστα, πως η διάλυση της Βουλής, ήταν μία ραγδαία εξέλιξη, η οποία οφειλόταν στη γρήγορη δράση, το πολιτικό θάρρος και την αποφασιστικότητα του Βενιζέλου. Τη θεωρεί μια κίνηση σωτήρια για τη χώρα, η οποία θα τη βγάλει από το χάος της αβεβαιότητας, της αγωνίας και του εκνευρισμού. Προφανώς, κατηγορεί τη κυβέρνηση Τσαλδάρη για το ότι οδηγήθηκε η χώρα σε αυτή τη κατάσταση, αλλά και το ότι δεν δόθηκε από τις προηγούμενες εκλογές μια σταθερή και δυνατή κυβέρνηση που να μπορεί να θέσει σε ισχύ ένα κυβερνητικό πρόγραμμα που θα έβγαζε τη χώρα από το αδιέξοδο. Ακόμα, ισχυρίζεται πως είναι μία κυβέρνηση η οποία κωλυσιεργεί και καθυστερεί και δε νοιάζεται για το καλό της χώρας, το οποίο προσπάθησε να διασφαλίσει ο Βενιζέλος και ο Ζαΐμης με τις γρήγορες ενέργειες τους. Αντ' αυτού, απείλησαν με κίνημα, αδιαφορώντας για τα δεινά τα οποία περνάει ο λαός και απείλησαν το Π.τ.Δ. για να παραιτηθεί, καθώς η λύση που έδωσε ήταν αντισυνταγματική. Έναν άνθρωπο, που όπως σημειώνει η εφημερίδα, έχει αφιερώσει ολόκληρη τη ζωή του στη προσφορά των υπηρεσιών του για τη χώρα. Κάτι το οποίο δεν είναι ανακριβές, καθώς ο Αλέξανδρος Ζαΐμης υπήρξε ο μοναδικός πολιτικός της χώρας, ο οποίος χρημάτισε σε όλα τα ανώτατα αξιώματα της χώρας (Πρόεδρος της Δημοκρατίας, Πρωθυπουργός και Πρόεδρος της Γερουσίας). Το κείμενο κλείνει, θέλοντας να αφήσει στα χέρια του λαού και κατά συνέπεια στη ψήφο του, την απόφαση περί αντισυνταγματικότητας των κινήσεων του Ζαΐμη και του Βενιζέλου. Με το τρόπο αυτό, θέλει να δείξει πως οι κινήσεις των δύο αντρών έγιναν με πρόθεση την βοήθεια του κράτους σε μία στιγμή που την είχε ανάγκη και να καταδείξει τη στάση του Λαϊκού Κόμματος, το οποίο αγνοώντας τη κρισιμότητα τις στιγμής, όρθωσε ανάστημα και οδηγεί τη χώρα σε καθυστέρηση. Έτσι ο λαός οφείλει να στηρίξει το συνδυασμό που νοιάστηκε να προχωρήσει σε γρήγορες και δραστικές αποφάσεις και όχι αυτόν των Λαϊκών.

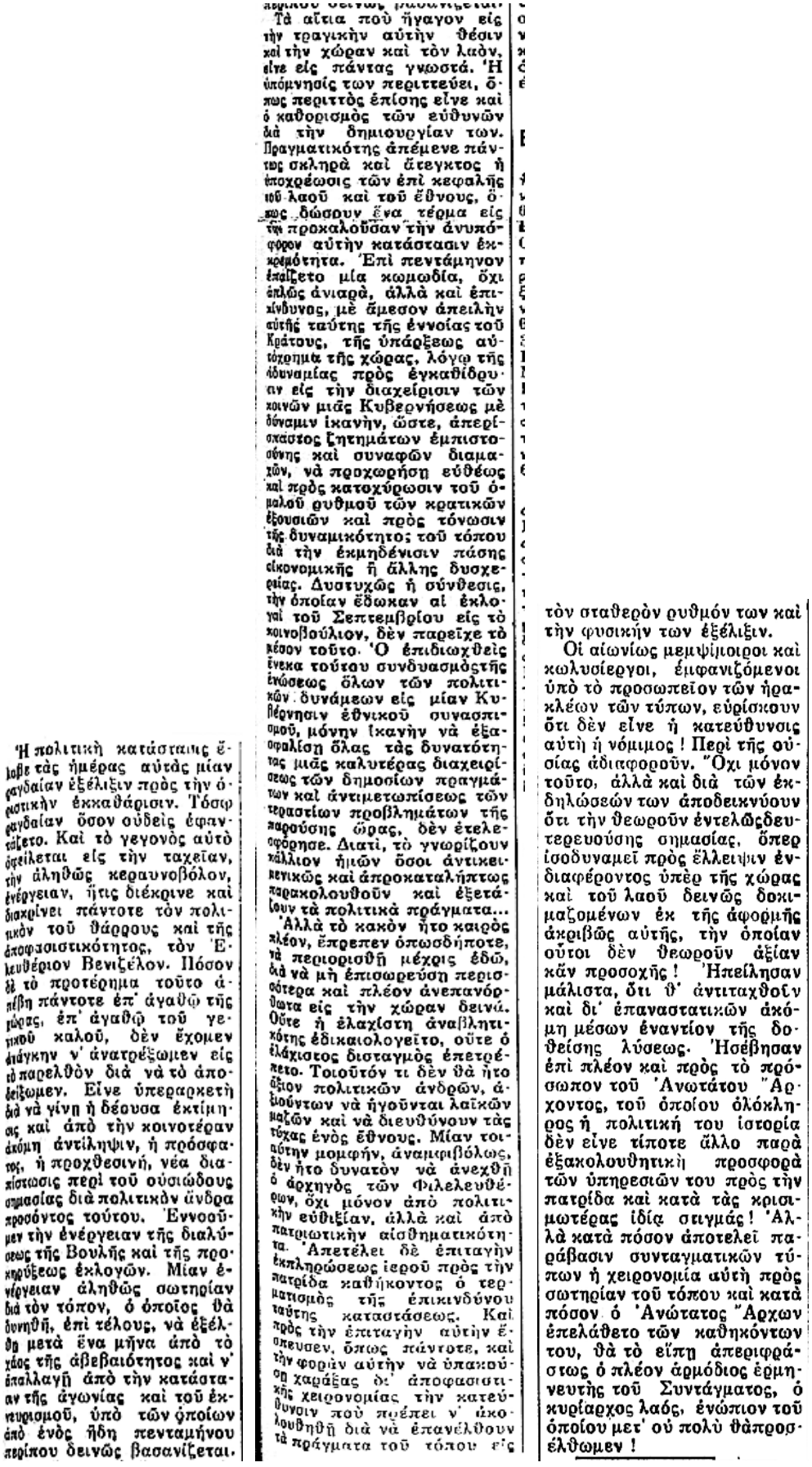

Ἡ πολιτικὴ κατάστασις ἔλαβε τὰς ἡμέρας αὐτὰς μίαν ραγδαίαν ἐξέλιξιν πρὸς τὴν ὁριστικὴν ἐκκαθάρισιν. Τόσην ραγδαίαν ὅσον οὐδεὶς ἐφαντάζετο. Καὶ τὸ γεγονὸς αὐτὸ ὀφείλεται εἰς τὴν ταχεῖαν, τὴν ἀληθῶς κεραυνοβόλον, ἐνέργειαν, ἥτις διέκρινε καὶ διακρίνει πάντοτε τὸν πολιτικὸν τοῦ θάρρους καὶ τῆς ἀποφασιστικότητος, τὸν Ἐλευθέριον Βενιζέλον. Πόσον δὲ τὸ προτέρημα τοῦτο ἀπέβη πάντοτε ἐπ' ἀγαθῷ τῆς χώρας, ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ γενικοῦ καλοῦ, δὲν ἔχομεν ἀνάγκην ν' ἀνατρέξωμεν εἰς τὸ παρελθὸν διὰ νὰ τὸ ἀποδείξωμεν. Εἶνε ὑπεραρκετὴ διὰ νὰ γίνῃ ἡ δέουσα ἐκτίμησις καὶ ἀπὸ τὴν κοινοτέραν ἀκόμη ἀντίληψιν, ἡ πρόσφατος, ἡ προχθεσινή, νέα διαπίστωσις περὶ τοῦ οὐσιώδους σημασίας διὰ πολιτικὰν ἄνδρα προσόντος τούτου. Ἐννοοῦμεν τὴν ἐνέργειαν τῆς διαλύσεως τῆς Βουλῆς καὶ τῆς προκηρύξεως ἐκλογῶν. Μίαν ἐνέργειαν ἀληθῶς σωτηρίαν διὰ τὸν τόπον, ὁ ὁποῖος θὰ δυνηθῇ, ἐπὶ τέλους, νὰ ἐξέλθῃ μετὰ ἕνα μῆνα ἀπὸ τὸ χάος τῆς ἀβεβαιότητος καὶ ν' ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν κατάστασιν τῆς ἀγωνίας καὶ τοῦ ἐκνευρισμοῦ, ὑπὸ τῶν ὁποίων ἀπὸ ἑνὸς ἤδη πενταμήνου περίπου δεινῶς βασανίζεται.

Τὰ αἴτια ποὺ ἤγαγον εἰς τὴν τραγικὴν αὐτὴν θέσιν καὶ τὴν χώραν καὶ τὸν λαόν, εἶνε εἰς πάντας γνωστά. Ἡ ὑπόμνησίς των περιττεύει, ὅπως περιττὸς ἐπίσης εἶνε καὶ ὁ καθορισμὸς τῶν εὐθυνῶν διὰ τὴν δημιουργίαν των. Πραγματικότης ἀπέμενε πάντως σκληρὰ καὶ ἄτεγκτος ἡ ὑποχρέωσις τῶν ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ ἔθνους, ὅπως δώσουν ἕνα τέρμα εἰς τὴν προκαλοῦσαν τὴν ἀνυπόφορον αὐτὴν κατάστασιν ἐκκρεμότητα. Ἐπὶ πεντάμηνον ἐπαίζετο μία κωμῳδία, ὄχι ἁπλῶς ἀνιαρά, ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνος, μὲ ἄμεσον ἀπειλὴν αὐτῆς ταύτης τῆς ἐννοίας τοῦ Κράτους, τῆς ὑπάρξεως αὐτόχρημα τῆς χώρας, λόγῳ τῆς ἀδυναμίας πρὸς ἐγκαθίδρυσιν εἰς τὴν διαχείρισιν τῶν κοινῶν μιᾶς Κυβερνήσεως μὲ δύναμιν ἱκανὴν, ὥστε, ἀπερίσπαστος ζητημάτων ἐμπιστοσύνης καὶ συναφῶν διαμαχῶν, νὰ προχωρήσῃ εὐθέως καὶ πρὸς κατοχύρωσιν τοῦ ὁμαλοῦ ρυθμοῦ τῶν κρατικῶν ἐξουσιῶν καὶ πρὸς τόνωσιν τῆς δυναμικότητος τοῦ τόπου διὰ τὴν ἐκμηδένισιν πάσης οἰκονομικῆς ἢ ἄλλης δυσχερείας. Δυστυχῶς ἡ σύνθεσις, τὴν ὁποίαν ἔδωκαν αἱ ἐκλογαὶ τοῦ Σεπτεμβρίου εἰς τὸ κοινοβούλιον, δὲν παρεῖχε τὸ κέρδος τοῦτο. Ὁ ἐπιδιωχθεὶς ἕνεκα τούτου συνδυασμὸς τῆς ἑνώσεως ὅλων τῶν πολιτικῶν δυνάμεων εἰς μίαν Κυβέρνησιν ἐθνικοῦ συνασπισμοῦ, μόνην ἱκανὴν νὰ ἐξασφαλίσῃ ὅλας τὰς δυνατότητας μιᾶς καλυτέρας διαχειρίσεως τῶν δημοσίων πραγμάτων καὶ ἀντιμετωπίσεως τῶν τερασίων προβλημάτων τῆς παρούσης ὥρας, δὲν ἐτελεσφόρησε. Διατί, τὸ γνωρίζουν κάλλιον ἡμῶν ὅσοι ἀντικειμενικῶς καὶ ἀπροκαταλήπτως παρακολουθοῦν καὶ ἐξετάζουν τὰ πολιτικὰ πράγματα...

Ἀλλὰ τὸ κακὸν ἦτο καιρὸς πλέον, ἔπρεπεν ὁπωσδήποτε, νὰ περιορισθῇ μέχρις ἐδῶ, διὰ νὰ μὴ ἐπισωρεύσῃ περισσότερα καὶ πλέον ἀνεπανόρθωτα εἰς τὴν χώραν δεινά. Οὔτε ἡ ἐλαχίστη ἀναβλητικότης ἐδικαιολογεῖτο, οὔτε ὁ ἐλάχιστος δισταγμὸς ἐπετρέπετο. Τοιοῦτόν τι δὲν θὰ ἦτο ἄξιον πολιτικῶν ἀνδρῶν, ἀξιούντων νὰ ἡγοῦνται λαϊκῶν μαζῶν καὶ νὰ διευθύνουν τὰς τύχας ἑνὸς ἔθνους. Μίαν τοιαύτην μομφήν, ἀναμφιβόλως, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀνεχθῇ ὁ ἀρχηγὸς τῶν Φιλελευθέρων, ὄχι μόνον ἀπὸ πολιτικὴν εὐθιξίαν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ πατριωτικὴν αἰσθηματικότητα. Ἀπετέλει δὲ ἐπιταγὴν ἐκπληρώσεως ἱεροῦ πρὸς τὴν πατρίδα καθήκοντος ὁ τερματισμὸς τῆς ἐπικινδύνου ταύτης καταστάσεως. Καὶ πρὸς τὴν ἐπιταγὴν αὐτὴν ἔσπευσεν, ὅπως πάντοτε, καὶ τὴν φορὰν αὐτὴν νὰ ὑπακούσῃ χαράξας δι' ἀποφασιστικῆς χειρονομίας τὴν κατεύθυνσιν ποὺ πρέπει ν' ἀκολουθηθῇ διὰ νὰ ἐπανέλθουν τὰ πράγματα τοῦ τόπου εἰς τὸν σταθερὸν ρυθμόν των καὶ τὴν φυσικήν των ἐξέλιξιν.

Οἱ αἰωνίως μεμψίμοιροι καὶ κωλυσίεργοι, ἐμφανιζόμενοι ὑπὸ τὸ προσωπεῖον τῶν ἡρακλείων τῶν τύπων, εὑρίσκουν ὅτι δὲν εἶνε ἡ κατεύθυνσις αὐτὴ ἡ νόμιμος! Περὶ τῆς οὐσίας ἀδιαφοροῦν. Ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἐκδηλώσεών των ἀποδεικνύουν ὅτι τὴν θεωροῦν ἐντελῶς δευτερευούσης σημασίας, ὅπερ ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἔλλειψιν ἐνδιαφέροντος ὑπὲρ τῆς χώρας καὶ τοῦ λαοῦ δεινῶς δοκιμαζομένων ἐκ τῆς ἀφορμῆς ἀκριβῶς αὐτῆς, τὴν ὁποίαν οὗτοι δὲν θεωροῦν ἀξίαν κἂν προσοχῆς! Ἠπείλησαν μάλιστα, ὅτι θ' ἀντιταχθοῦν καὶ δι' ἐπαναστατικῶν ἀκόμη μέσων ἐναντίον τῆς δοθείσης λύσεως. Ἠσέβησαν ἐπὶ πλέον καὶ πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἀνωτάτου Ἄρχοντος, τοῦ ὁποίου ὁλόκληρος ἡ πολιτικὴ του ἱστορία δὲν εἶνε τίποτε ἄλλο παρὰ ἐξακολουθητικὴ προσφορὰ τῶν ὑπηρεσιῶν του πρὸς τὴν πατρίδα καὶ κατὰ τὰς κρισιμωτέρας ἰδίᾳ στιγμάς! Ἀλλὰ κατὰ πόσον ἀποτελεῖ παράβασιν συνταγματικῶν τύπων ἡ χειρονομία αὐτὴ πρὸς σωτηρίαν τοῦ τόπου καὶ κατὰ πόσον ὁ Ἀνώτατος Ἄρχων ἐπελάθετο τῶν καθηκόντων του, θὰ τὸ εἴπῃ ἀπεριφράστως ὁ πλέον ἁρμόδιος ἑρμηνευτὴς τοῦ Συντάγματος, ὁ κυρίαρχος λαός, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου μετ' οὐ πολὺ θὰ προσέλθωμεν!

***Εικόνα 100**: Νεολόγος 25/1/1933, Αρ. Φ. 24, «Η λογικοτέρα ερμηνεία».*

Στηρίζοντας τη πλευρά των Φιλελευθέρων και της ένωσης των κομμάτων που συνεργάστηκαν μαζί της για τη δημιουργία ενός κοινού μετώπου ενάντια στο Λαϊκό Κόμμα και τους συνεργάτες του, ο Νεολόγος δεν ξεχνά να επισημάνει πως η νίκη τους είναι δεδομένη και θα είναι περήφανη. Με το τρόπο αυτό, προσπαθεί σε κάθε περίπτωση να καθοδηγήσει το λαό στη ταύτιση με το περήφανο, με την επιλογή της σωστής πλευράς της συγκυρίας που διαδραματιζόταν. Την υπερψήφιση των Συμπραττόντων Κομμάτων, τα οποία ήταν η μόνη λύση για τη πατρίδα.

ΔΙΑΛΥΘΕΙΣΗΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΗΡΧΙΣΕΝ ΑΠΟ ΧΘΕΣ Η ΠΡΟΕΚΛΟΓΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ
ΠΡΟΒΛΕΠΕΤΑΙ ΠΕΡΙΦΑΝΗΣ Η ΝΙΚΗ ΤΩΝ ΣΥΜΠΡΑΤΤΟΝΤΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ
Ο κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ ΘΑ ΠΕΡΙΟΔΕΥΣΗ.-- ΣΥΛΛΑΛΗΤΗΡΙΟΝ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΕΩΣ

***Εικόνα 101**: Νεολόγος 25/1/1933, Αρ. Φ. 24, Η περήφανη νίκη των Συμπραττόντων Κομμάτων.*

Ο προεκλογικός αγώνας του Τύπου όμως, ως γνωστόν από τις προηγούμενες προεκλογικές διαδικασίες, συνεπάγεται όχι μόνο με τη προώθηση του κόμματος υποστήριξης της κάθε εφημερίδας, αλλά και τη προσπάθεια υπονόμευσης του αγώνα των αντιπάλων. Έτσι, ο Νεολόγος ήρθε την επόμενη μέρα, να αναδείξει το γεγονός ότι ο Τσαλδάρης, καθώς και οι Κονδύλης, Μεταξάς και Χατζηκυριάκος, έσπευσαν να αναιρέσουν την υπογραφή τους στο έγγραφο που ζητούσαν τη παραίτηση του Ζαΐμη. Μάλιστα, χρησιμοποιώντας χαρακτηρισμούς που στο παρελθόν χρησιμοποιούσαν οι αντιβενιζελικές εφημερίδες, σχολιάζει πως ο ειρηνικός, ο νομοταγής, ο ανεκτικός άνθρωπος, μετατράπηκε σε οργίλο, επαναστατικό και εκδικητικό. Μάλιστα, με μία ισχυρή παρομοίωση, τον ταυτίζει ως άλλον Ηρώδη, ο οποίος επιθυμεί τη κεφαλή του Ζαΐμη.

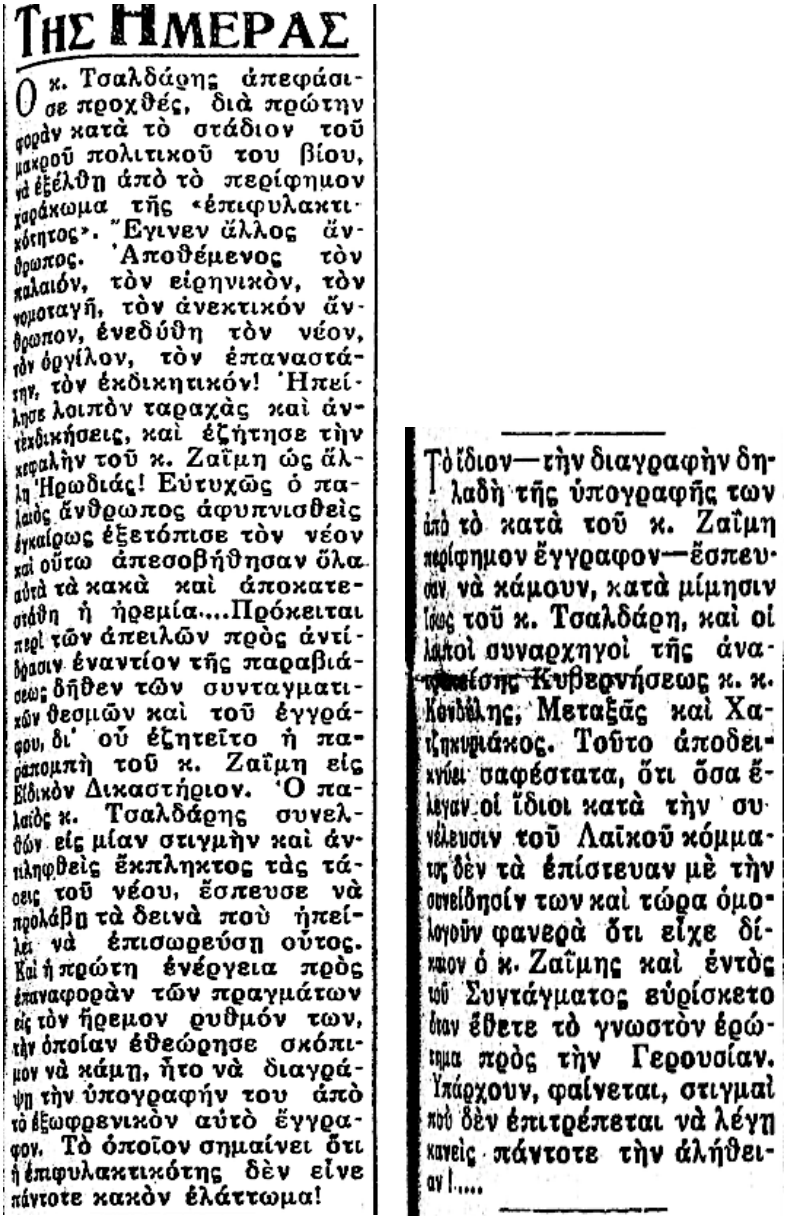

ΤΗΣ ΗΜΕΡΑΣ

Ο κ. Τσαλδάρης ἀπεφάσισε προχθές, διὰ πρώτην φορὰν κατὰ τὸ στάδιον τοῦ μακροῦ πολιτικοῦ του βίου, νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸ περίφημον χαράκωμα τῆς «ἐπιφυλακτικότητος». Ἔγινεν ἄλλος ἄνθρωπος. Ἀποθέμενος τὸν παλαιόν, τὸν εἰρηνικόν, τὸν νομοταγῆ, τὸν ἀνεκτικόν ἄνθρωπον, ἐνεδύθη τὸν νέον, τὸν ὀργίλον, τὸν ἐπαναστάτην, τὸν ἐκδικητικόν! Ἠπείλησε λοιπὸν ταραχὰς καὶ ἀντεκδικήσεις, καὶ ἐζήτησε τὴν κεφαλὴν τοῦ κ. Ζαΐμη ὡς ἄλλη Ἡρωδιάς! Εὐτυχῶς ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος ἀφυπνισθεὶς ἐγκαίρως ἐξετόπισε τὸν νέον καὶ οὕτω ἀπεσοβήθησαν ὅλα αὐτὰ τὰ κακὰ καὶ ἀποκατεστάθη ἡ ἠρεμία....Πρόκειται περὶ τῶν ἀπειλῶν πρὸς ἀντίθρασιν ἐναντίον τῆς παραβιάσεως δῆθεν τῶν συνταγματικῶν θεσμιῶν καὶ τοῦ ἐγγράφου, δι' οὗ ἐζητεῖτο ἡ παραπομπὴ τοῦ κ. Ζαΐμη εἰς Ἐιδικὸν Δικαστήριον. Ὁ παλαιὸς κ. Τσαλδάρης συνελθὼν εἰς μίαν στιγμὴν καὶ ἀντιληφθεὶς ἔκπληκτος τὰς τάσεις τοῦ νέου, ἔσπευσε νὰ προλάβῃ τὰ δεινὰ ποὺ ἠπείλει νὰ ἐπισωρεύσῃ οὗτος. Καὶ ἡ πρώτη ἐνέργεια πρὸς ἐπαναφορὰν τῶν πραγμάτων εἰς τὸν ἤρεμον ρυθμόν των, τὴν ὁποίαν ἐθεώρησε σκόπιμον νὰ κάμῃ, ἦτο νὰ διαγράψῃ τὴν ὑπογραφήν του ἀπὸ τὸ ἐξωφρενικὸν αὐτὸ ἔγγραφον. Τὸ ὁποῖον σημαίνει ὅτι ἡ ἐπιφυλακτικότης δὲν εἶνε πάντοτε κακὸν ἐλάττωμα!

Τὸ ἴδιον—τὴν διαγραφὴν δηλαδὴ τῆς ὑπογραφῆς των ἀπὸ τὸ κατὰ τοῦ κ. Ζαΐμη περίφημον ἔγγραφον—ἔσπευσαν νὰ κάμουν, κατὰ μίμησιν ἴσως τοῦ κ. Τσαλδάρη, καὶ οἱ λαϊκοὶ συναρχηγοὶ τῆς ἀναστάσεως Κυβερνήσεως κ. κ. Κονδύλης, Μεταξᾶς καὶ Χατζηκυριάκος. Τοῦτο ἀποδεικνύει σαφέστατα, ὅτι ὅσα ἔλεγαν οἱ ἴδιοι κατὰ τὴν συνέλευσιν τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος δὲν τὰ ἐπίστευαν μὲ τὴν συνείδησίν των καὶ τώρα ὁμολογοῦν φανερὰ ὅτι εἶχε δίκαιον ὁ κ. Ζαΐμης καὶ ἐντὸς τοῦ Συντάγματος εὑρίσκετο ὅταν ἔθετε τὸ γνωστὸν ἐρώτημα πρὸς τὴν Γερουσίαν. Ὑπάρχουν, φαίνεται, στιγμαὶ ποὺ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ λέγῃ κανεὶς πάντοτε τὴν ἀλήθειαν!....

***Εικόνα 102**: Νεολόγος 26/1/1933, Αρ. Φ. 25, Σχολιασμός επικαιρότητας.*

Καθώς εξελισσόταν ο προεκλογικός αγώνας των δύο ισχυρών παρατάξεων, της Ηνωμένης Αντιπολιτεύσεως και του Εθνικού Συνασπισμού, οι σπουδαίες προσωπικότητες τους περιόδευαν σε ολόκληρη τη χώρα για να προσελκύσουν το λαό για τη ψήφο του. Έτσι, και ο Ελευθέριος Βενιζέλος εξόρμησε στην Ηλεία και την Αχαΐα για να συναντήσει τους κατοίκους των περιοχών αυτών. Η υποδοχή του υπήρξε αποθεωτική, ενώ όπως τονίζει ο Νεολόγος, ο ενθουσιασμός του κόσμου ήταν αφάνταστος και δεν έμοιαζε με καμία άλλη υποδοχή παλαιότερων χρόνων. Μετά την επίσκεψη του στο Πύργο, με το τραίνο κατευθύνθηκε στη Πάτρα. Σε κάθε χωριό που διέσχιζε, ο Βενιζέλος έβγαινε στο παράθυρο να χαιρετίσει τον πολυάριθμο λαό που τον

ζητωκραύγαζε, κάτι που οδήγησε στη καθυστέρηση της αφίξεως του στη Πάτρα κατά μία ώρα. Ο κόσμος είχε ήδη αρχίσει να συρρέει στο σταθμό 1 ώρα πριν τη προγραμματισμένη άφιξη του και κατά την υποδοχή του αναρίθμητο πλήθος τον επευφημούσε. Όπως σημειώνεται, δεν έλειψαν και μερικοί ταραξίες, οι οποίοι απομακρύνθηκαν και ο Βενιζέλος έβγαλε το λόγο του μέσα σε αποθεωτικό κλίμα.

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ
ΕΤΗΣΙΑ . . . . . ΔΡΑΧ. 360
ΕΞΑΜΗΝΟΣ . . . . . » 180
ΤΡΙΜΗΝΟΣ . . . . . » 100
ΔΑΝΤΟΙΑΙ ΕΑΤΑΧΩΡΗΣΕΙΣ
ΔΙ' ΙΔΙΑΙΤΕΡΑΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ

ΝΕΟΛΟΓΟΣ ΠΑΤΡΩΝ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ
ΕΤΗΣΙΑ . . . . . ΣΤΕΡΛΙΝΑΙ 2
ΕΞΑΜΗΝΟΣ . . . . » 1
ΕΝ ΑΜΕΡΙΚΗ . . . . ΔΟΛΛΑΡΙΑ 10
ΕΑΤΑΧΩΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ ΠΡΟΠΛΗΡΩΝΟΝΤΑΙ

ΠΑΤΡΑΙ — ΔΕΥΤΕΡΑ 20 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1933 | ΓΡΑΦΕΙΑ. ΟΔΟΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ 135 | ΑΡΙΘ. ΤΗΛΕΦΩΝΟΥ 2-84—ΕΤΟΣ ΛΘ.' ΑΡΙΘ. 50

ΠΡΟΘΕΩΤΙΚΗ ΥΠΟΔΟΧΗ κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΤΗΣ ΗΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΧΑΪΑΣ

ΦΑΝΤΑΣΤΟΣ Ο ΕΝΘΟΥΣΙΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΛΑΪΚΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ ΕΙΣ ΟΛΑ ΤΑ ΜΕΡΗ

ΣΥΝΑΓΕΡΜΟΣ ΕΝ ΤΗ ΠΟΛΕΙ ΜΑΣ-.Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΑΤΡΑΪΚΟΝ ΛΑΟΝ

ΕΙΣ ΔΕΞΑΙΝΑ

Ἡ ΑΠΟΒΙΒΑΣΙΣ

ΕΙΣ ΑΝΑΡΡΙΒΑΣΙΝ

ΕΙΣ ΓΑΣΤΟΥΝΗΝ .

ΕΙΣ ΠΥΡΓΟΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΜΑΛΙΑΔΑ

ΤΟ ΠΡΟΓΕΥΜΑ

Η ΑΝΑΧΩΡΗΣΙΣ

ΕΙΣ ΑΧΑΪΑΝ

Η ΥΠΟΔΟΧΗ ΤΟΥ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΟΛΙΝ ΜΑΣ

ΤΕΡΑΣΤΙΑ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΙΣ ΚΟΣΜΟΥ.-ΖΩΗΡΑΙ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Θέμα συζήτησης της επομένης μέρας ήταν η αποθεωτική συγκέντρωση του Βενιζέλου στη πόλη, αλλά και οι αποδοκιμασίες από μερίδα οπαδών των αντιπάλων κομμάτων. Ο Νεολόγος ταύτισε τη συγκέντρωση με αυτή του 1928 και τη μεγάλη νίκη που είχε πετύχει ο Βενιζέλος. Ακόμα, σε δεύτερο άρθρο τονίζει πως οι λίγοι Αντιβενιζελικοί που προσπάθησαν να χαλάσουν τη συγκέντρωση δε πέτυχαν το σκοπό τους, ενώ κάνει αναφορά στο Τηλέγραφο ισχυριζόμενος πως γράφει τερατολογίες που προκαλούν αηδία. Ο τελευταίος φαίνεται να είναι σίγουρος για τη πανηγυρική νίκη της Αντιπολιτεύσεως, κάτι που ο Νεολόγος δεν αφήνει ασχολίαστο, καθώς θυμίζει πως την ίδια εικόνα είχε και στην εκλογική διαδικασία του 1928.

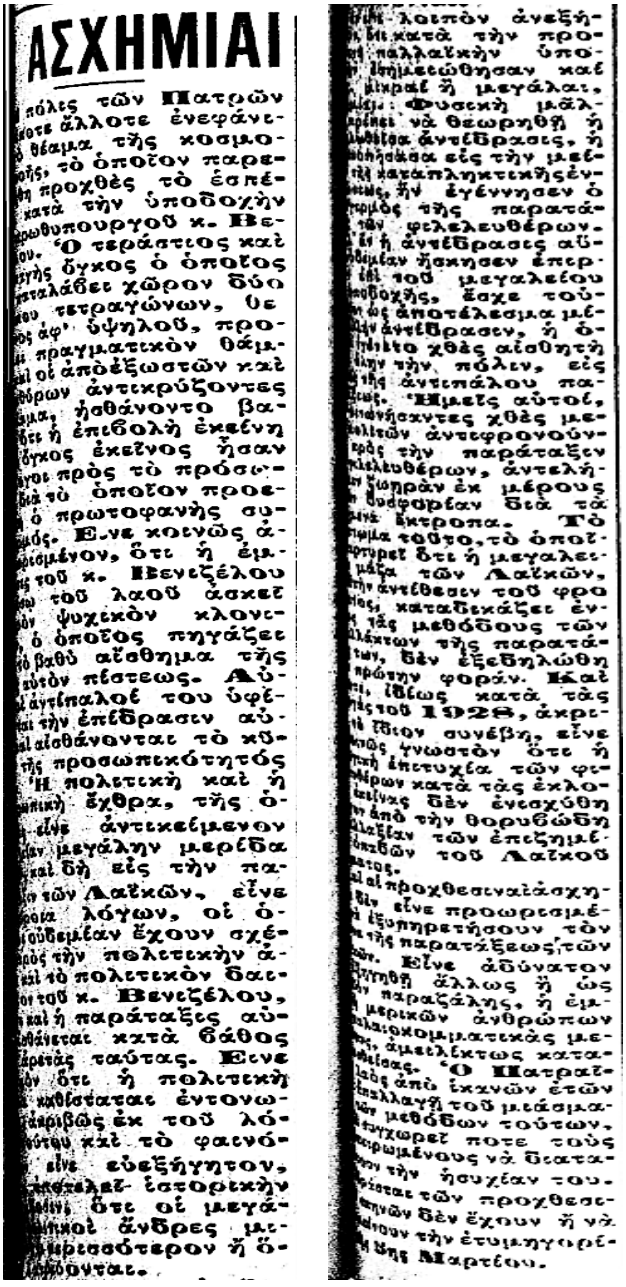

ΑΣΧΗΜΙΑΙ

πόλις τῶν Πατρῶν
ποτε ἄλλοτε ἐνεφάνι-
θέαμα τῆς κοσμο-
ρῆς, τὸ ὁποῖον παρε-
προχθὲς τὸ ἑσπέ-
κατὰ τὴν ὑποδοχὴν
ρωθυπουργοῦ κ. Βε-
ου. Ὁ τεράστιος καὶ
γῆς ὄγκος ὁ ὁποῖος
παλάβει χῶρον δύο
ου τετραγώνων, ὑπε
ὡς ἀφ' ὑψηλοῦ, προ-
με πραγματικὸν θάμ-
αὶ οἱ ἀπὸ ἐξωστῶν καὶ
θύρων ἀντικρύζοντες
μα, ἠσθάνοντο βα-
ὅτι ἡ ἐπιβολὴ ἐκείνη
ὄγκος ἐκεῖνος ἦσαν
γοι πρὸς τὸ πρόσω-
διὰ τὸ ὁποῖον προε-
ὁ πρωτοφανὴς συ-
μός. Εἶνε κοινῶς ἀ-
ρισμένον, ὅτι ἡ ἐμ-
ς τοῦ κ. Βενιζέλου
ω τοῦ λαοῦ ἀσκεῖ
ὸν ψυχικὸν κλονι-
ὁ ὁποῖος πηγάζει
ὸ βαθὺ αἴσθημα τῆς
ὐτὸν πίστεως. Αὐ-
ἀντίπαλοί του ὑφί-
αι τὴν ἐπίδρασιν αὐ-
αὶ αἰσθάνονται τὸ κῦ-
τῆς προσωπικότητός
Ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ
πικὴ ἔχθρα, τῆς ὁ-
εἶνε ἀντικείμενον
ὰν μεγάλην μερίδα
καὶ δὴ εἰς τὴν πα-
ν τῶν Λαϊκῶν, εἶνε
ρεῖα λόγων, οἱ ὁ-
ὐδεμίαν ἔχουν σχέ-
ρὸς τὴν πολιτικὴν ἀ-
καὶ τὸ πολιτικὸν δαι-
ου τοῦ κ. Βενιζέλου,
καὶ ἡ παράταξις αὐ-
θαίνεται κατὰ βάθος
ρατὰς ταύτας. Εἶνε
ὸν ὅτι ἡ πολιτικὴ
κθίσταται ἐντονω-
ἀκριβῶς ἐκ τοῦ λό-
ούτου καὶ τὸ φαινό-
εἶνε εὐεξήγητον,
πρέπει ἱστορικὴν
μνήν, ὅτι οἱ μεγά-
τικοὶ ἄνδρες μι-
μερισσότερον ἢ ὅ-
μνύονται.

λοιπὸν ἀνεξή-
κατὰ τὴν προ-
παλαϊκὴν ὑπο-
ημειώθησαν καὶ
μικραὶ ἢ μεγάλαι.
Φυσικὴ μάλ-
ρέπει νὰ θεωρηθῇ ἡ
θεῖσα ἀντίδρασις, ἡ
ηθεῖσα εἰς τὴν μεί-
κατάπληκτικὴς ἔν-
ως, ἣν ἐγέννησεν ὁ
ρμὸς τῆς παρατά-
τῶν φιλελευθέρων.
εἰ ἡ ἀντίδρασις αὐ-
θείαν ἤσκησεν ἐπιρ-
ὶ τοῦ μεγαλείου
οβοχῆς, ἔσχε τοῦ-
ὡς ἀποτέλεσμα μέ-
ὴν ἀντίδρασιν, ἡ ὁ-
ήθη τὸ χθὲς αἰσθητὴ
ὴν τὴν πόλιν, εἰς
τῆς ἀντιπάλου πα-
ως. Ἡμεῖς αὐτοί,
πηνήσαντες χθὲς με-
λιτῶν ἀντιφρονούν-
ρὰς τὴν παράταξιν
φιλελευθέρων, ἀντελή-
ὴν ζωηρὰν ἐκ μέρους
διαφθορίαν διὰ τὰ
ἐκτροπα. Τὸ
γεγονὸς τοῦτο, τὸ ὁποῖ-
ρτυρεῖ ὅτι ἡ μεγαλει-
μάζα τῶν Λαϊκῶν,
τὴν ἀντίθεσιν τοῦ φρο
ίας, καταδικάζει ἐν-
τὰς μεθόδους τῶν
λήκτων τῆς παρατά-
των, δὲν ἐξεβηλώθη
πρώτην φοράν. Καὶ
ι, ἰδίως κατὰ τὰς
ρας τοῦ 1928, ἀκρι-
τὴν ἴδιον συνέβη, εἶνε
ως γνωστὸν ὅτε ἡ
κὴ ἐπιτυχία τῶν φι-
λέρων κατὰ τὰς ἐκλο-
κείνης δὲν ἐνεσχύθη
ὸ τὴν θορυβώδη
ρίαν τῶν ἐπιζημιέ-
ρξεων τοῦ Λαϊκοῦ
ατος.
αὶ αἱ προχθεσιναὶ ἀσχη-
ίαι εἶνε προωρισμέ-
ἐξυπηρετήσουν τὸν
τῆς παρατάξεως τῶν
ων. Εἶνε ἀδύνατον
ννοηθῇ ἄλλως πῶς
ν παραζάλης, ἡ ἐμ-
μερικῶν ἀνθρώπων
λαιοκομματικὰς με-
ς, ἀμειλίκτως κατα-
θείσας. Ὁ Πατραϊ-
ὰς ἀπὸ ἐκκνῶν ἐτῶν
ἐπαλλαγὴν τοῦ μιάσμα-
ν μεθόδων τούτων,
ἐγχωρεῖ ποτε τοὺς
ρημένους νὰ διατα-
ν τὴν ἡσυχίαν του.
ρίσεται τῶν προχθεσι-
ηγιῶν δὲν ἔχουν ἢ νὰ
ύσουν τὴν ἐτυμηγορί-
ν 9ης Μαρτίου.

***Εικόνα 104**: Νεολόγος 21/2/1933, Αρ. Φ. 51, «Ασχημίαι».*

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Γενικὸν θέμα ὁμιλίας χθὲς αἱ προχθεσιναὶ ἀσχημίαι. Μέσα εἰς τὴν γενικὴν ἀγανάκτησιν ἡ ὁποία ἐξεδηλώθη, δὲν ἠκούσθη μία φωνὴ κἂν ἐπιδοκιμαστική. Οἱ ὀργανωταὶ τῶν σκηνῶν ὑπέστησαν ἀληθῆ ψυχρολουσίαν, εὑρεθέντες ἐνώπιον καθολικῆς κατακραυγῆς. Ἤλπιζον συγχαρητήρια διὰ τὸ κατόρθωμα καὶ ἐδέχθησαν τὰ ἐγκάρδια συλλυπητήρια τῶν νουνεχῶν ὁμοφρόνων των διὰ τὸ κοινὸν πάθημα. Τὸ ὁποῖον πάθημα δὲν εἶνε τὸ πρῶτον καὶ δὲν θὰ ἦνε τὸ τελευταῖον, μέχρι τῶν ἐκλογῶν, χωρὶς τὴν ἐλπίδα νὰ γίνῃ μάθημα, διότι πρόκειται περὶ νοσήματος ἀθεραπεύτου. Ἐφαντάσθησαν ὅτι θὰ ἐτόνωνον τὸ ἠθικὸν τῆς παρατάξεώς των καὶ ἀντ' αὐτοῦ τὸ ἔκαμαν ἀσθενέστερον. Ἤθελαν νὰ κάμουν ἐπίδειξιν κομματικοῦ θάρρους καὶ ἔδωσαν τρανὰ δείγματα ἠλιθιότητος. Δι' ἓν ὅμως πρᾶγμα εἶνε ἀξιέπαινοι: ὅτι ἔχουν προφητικὸν χάρισμα. Ἐγνώριζον δηλ. ὅτι ὁ,τιδήποτε καὶ ἂν ἔκαμνον θὰ συνήντων τὴν ἀδιαφορίαν τῶν φιλελευθέρων πολιτῶν. Ὅπως καὶ συνέβη. Ἀλλὰ τίς ἐγγυᾶται, ὅτι ἐν ὑποτροπῇ ἠμποροῦν νὰ εὑρεθοῦν ἀντιμέτωποι ἐξαντλήσεως τῆς ὑπομονῆς;

Ὅσοι εἶχον τὴν ὑπομονὴν νὰ ἀναγνώσουν περιγραφὴν τῆς προχθεσινῆς ὑποδοχῆς εἰς τὸν «Τηλέγραφον» καὶ εἰς τὰ ἀντιβενιζελικὰ φύλλα τῆς πρωτευούσης, θὰ ἐδοκίμασαν ἀσφαλῶς τὴν ἀηδίαν τὴν ὁποίαν ἐμπνέει ἡ τερατολογία καὶ ἡ διαστροφή. Θὰ ἦτο ἀναγκαῖον νὰ ἀναδημοσιεύσωμεν μερικὰς περικοπὰς τῶν περιγραφῶν τούτων, αἱ ὁποῖαι μαρτυροῦν περιφρόνησιν, πρὸς τοὺς ἀναγνώστας των τοὐλάχιστον. Διότι ὅσον ἀφορᾷ μερικοὺς ἀνταποκριτάς, αὐτοὶ εἶνε συγγνωστοὶ διὰ τὰς τερατολογίας των, διότι γνωρίζουν τὴν μανταλιτὲ τῶν ἐφημερίδων τὰς ὁποίας ἀντιπροσωπεύουν. Ἴσως μάλιστα αὐτοὶ ὑστέρησαν, διότι αἱ περιγραφαί των δὲν ἦσαν περισσότερον τερατώδεις καὶ ἴσως ἐπιτιμηθοῦν διότι δὲν ἔπραξαν τὸ..... καθῆκον των. Πάντως πρέπει νὰ ἐξαιρεθῇ ὁ τηλεγραφήσας ἐκ Πατρῶν, ὅτι ὁ κ. Βενιζέλος ἐγκαίρως μαθὼν τὸ δυστύχημα ποῦ συνέβη εἰς ἕνα νέον πηδήσαντα ἐκ τῆς ἁμαξοστοιχίας, ἔδειξε τελείαν ἀδιαφορίαν! Εἶνε ἀδύνατον ὁ τηλεγραφήσας νὰ μὴ ἔμαθεν, ὅτι ἡ ἀκολουθία τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ ἐπιμελῶς τῷ ἀπέκρυψε τὸ δυστύχημα ἵνα μὴ τὸν λυπήσῃ καὶ ὅτι ὁ συνοδεύων αὐτὸν υἱός του ἐπρονόησε περὶ τῆς περιθάλψεως τοῦ ἀτυχοῦς νέου—θύματος τῆς ἀπρονοησίας του—, ἀλλὰ ποίαν ἀξίαν θὰ εἶχεν ἡ εἴδησις ἂν δὲν συνωδεύετο καὶ ἀπὸ τὸ θρασύτατον σχόλιον, ὅτι ὁ Βενιζέλος ἠδιαφόρησε διὰ τὸ δυστύχημα;!

***Εικόνα 105**: Νεολόγος 21/2/1933, Αρ. Φ, 51, «Επίκαιρα».*

Το κεντρικό άρθρο της 22ας Φεβρουαρίου του Νεολόγου, αναφέρεται στους λόγους για τους οποίους οφείλει κάποιος να στηρίξει το Κυβερνητικό Συνδυασμό, καθώς και το πως αυτός έχει γίνει δεκτός με ενθουσιασμό στη πρωτεύουσα. Κάνει ακόμα μία αναφορά στο τρόπο με τον οποίο σπουδαίες πολιτικές προσωπικότητες της χώρας, παραμέρισαν τις μεταξύ τους διαφορές για το καλό του τόπου. Με το τρόπο αυτό καταδεικνύει και την άρνηση συνεργασίας Τσαλδάρη για το σχηματισμό οικουμενικής κυβερνήσεως, κάτι που στοίχησε χρόνο στη χώρα μπροστά στις δυσκολίες που αυτή αντιμετώπιζε. Τέλος, στα «επίκαιρα» σχολιάζεται ότι τα πρόσωπα που προχώρησαν στις ασχήμιες κατά τη συγκέντρωση του Βενιζέλου είναι γνωστά, ενώ τονίζεται, πως κατά τα 40 χρόνια λειτουργίας της εφημερίδας, δεν έχει παρατηρηθεί ανάλογη συγκέντρωση ουδέποτε.

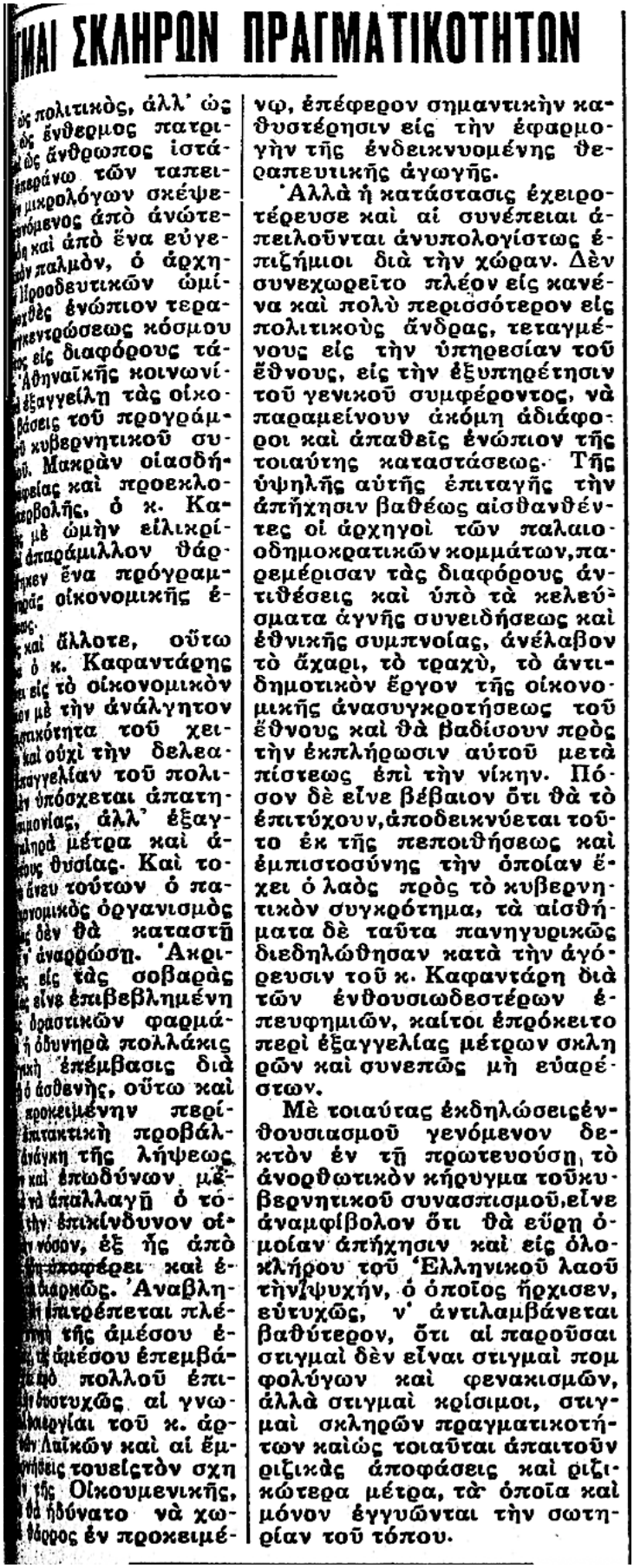

ΜΑΙ ΣΚΛΗΡΩΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΩΝ

ὸς πολιτικὸς, ἀλλ' ὡς
ὸς ἔνθερμος πατρι-
ὸς ἄνθρωπος ἱστά-
ἐπεράνω τῶν ταπει-
μικρολόγων σκέψε-
τόμενος ἀπὸ ἀνώτε-
ἡ καὶ ἀπὸ ἕνα εὐγε-
ὸν παλμὸν, ὁ ἀρχη-
προοδευτικῶν ὠμί-
ρχθὲς ἐνώπιον τερα-
γκεντρώσεως κόσμου
ος εἰς διαφόρους τά-
Ἀθηναϊκῆς κοινωνί-
ἐξαγγείλῃ τὰς οἰκο-
βάσεις τοῦ προγράμ-
τοῦ κυβερνητικοῦ συ-
οῦ. Μακρὰν οἰασδή-
ηφείας καὶ προεκλο-
αρβολῆς, ὁ κ. Κα-
μὲ ὡμὴν εἰλικρί-
ἀπαράμιλλον θάρ-
ηκεν ἕνα πρόγραμ-
ρὰς οἰκονομικῆς έ-
ως.
καὶ ἄλλοτε, οὕτω
ὁ κ. Καφαντάρης
α εἰς τὸ οἰκονομικὸν
ον μὲ τὴν ἀνάλγητον
ρακότητα τοῦ χει-
καὶ οὐχὶ τὴν δελεα-
παγγελίαν τοῦ πολι-
ὴν ὑπόσχεται ἀπατη-
μονίας, ἀλλ' ἐξαγ-
ηρὰ μέτρα καὶ ά-
ους θυσίας. Καὶ το-
ἄνευ τούτων ὁ πα-
ρονομικὸς ὀργανισμὸς
ς δὲν θὰ καταστῇ
ν ἀναρρώσῃ. Ἀκρι-
ς εἰς τὰς σοβαρὰς
ς εἶνε ἐπιβεβλημένη
δραστικῶν φαρμά-
ἡ ὀδυνηρὰ πολλάκις
γκὴ ἐπέμβασις διὰ
ὁ ἀσθενὴς, οὕτω καὶ
προκειμένην περί-
πτακτικὴ προβάλ-
ἀνάγκη τῆς λήψεως
καὶ ἐπωδύνων μέ-
νὰ ἀπαλλαγῇ ὁ τό-
τὴν ἐπικίνδυνον οἱ-
ν νόσον, ἐξ ἧς ἀπὸ
ἀποφέρει καὶ ἐ-
ἀρκῶς. Ἀναβλη-
ἐπιτρέπεται πλέ-
τῆς ἀμέσου ἐ-
ς ἀμέσου ἐπεμβά-
ἀπὸ πολλοῦ ἐπι-
ὐτυχῶς αἱ γνω-
ἐργίαι τοῦ κ. ἀρ-
ν Λαϊκῶν καὶ αἱ ἔμ-
νήσεις τουλάχιστον σχη
τῆς Οἰκουμενικῆς,
θὰ ἠδύνατο νὰ χω-
θάρρος ἐν προκειμέ-
νῳ, ἐπέφερον σημαντικὴν καθυστέρησιν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἐνδεικνυομένης θεραπευτικῆς ἀγωγῆς.

Ἀλλὰ ἡ κατάστασις ἐχειροτέρευσε καὶ αἱ συνέπειαι ἀπειλοῦνται ἀνυπολογίστως ἐπιζήμιοι διὰ τὴν χώραν. Δὲν συνεχωρεῖτο πλέον εἰς κανένα καὶ πολὺ περισσότερον εἰς πολιτικοὺς ἄνδρας, τεταγμένους εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἔθνους, εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ γενικοῦ συμφέροντος, νὰ παραμείνουν ἀκόμη ἀδιάφοροι καὶ ἀπαθεῖς ἐνώπιον τῆς τοιαύτης καταστάσεως. Τῆς ὑψηλῆς αὐτῆς ἐπιταγῆς τὴν ἀπῆχησιν βαθέως αἰσθανθέντες οἱ ἀρχηγοὶ τῶν παλαιοδημοκρατικῶν κομμάτων, παρεμέρισαν τὰς διαφόρους ἀντιθέσεις καὶ ὑπὸ τὰ κελεύσματα ἀγνῆς συνειδήσεως καὶ ἐθνικῆς συμπνοίας, ἀνέλαβον τὸ ἄχαρι, τὸ τραχὺ, τὸ ἀντιδημοτικὸν ἔργον τῆς οἰκονομικῆς ἀνασυγκροτήσεως τοῦ ἔθνους καὶ θὰ βαδίσουν πρὸς τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτοῦ μετὰ πίστεως ἐπὶ τὴν νίκην. Πόσον δὲ εἶνε βέβαιον ὅτι θὰ τὸ ἐπιτύχουν, ἀποδεικνύεται τοῦτο ἐκ τῆς πεποιθήσεως καὶ ἐμπιστοσύνης τὴν ὁποίαν ἔχει ὁ λαὸς πρὸς τὸ κυβερνητικὸν συγκρότημα, τὰ αἰσθήματα δὲ ταῦτα πανηγυρικῶς διεδηλώθησαν κατὰ τὴν ἀγόρευσιν τοῦ κ. Καφαντάρη διὰ τῶν ἐνθουσιωδεστέρων ἐπευφημιῶν, καίτοι ἐπρόκειτο περὶ ἐξαγγελίας μέτρων σκληρῶν καὶ συνεπῶς μὴ εὐαρέστων.

Μὲ τοιαύτας ἐκδηλώσεις ἐνθουσιασμοῦ γενόμενον δεκτὸν ἐν τῇ πρωτευούσῃ, τὸ ἀνορθωτικὸν κήρυγμα τοῦ κυβερνητικοῦ συνασπισμοῦ, εἶνε ἀναμφίβολον ὅτι θὰ εὕρῃ ὁμοίαν ἀπήχησιν καὶ εἰς ὁλοκλήρου τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ τὴν ψυχήν, ὁ ὁποῖος ἤρχισεν, εὐτυχῶς, ν' ἀντιλαμβάνεται βαθύτερον, ὅτι αἱ παροῦσαι στιγμαὶ δὲν εἶναι στιγμαὶ πομφολύγων καὶ φενακισμῶν, ἀλλὰ στιγμαὶ κρίσιμοι, στιγμαὶ σκληρῶν πραγματικοτήτων καὶ ὡς τοιαῦται ἀπαιτοῦν ριζικὰς ἀποφάσεις καὶ ριζικώτερα μέτρα, τὰ ὁποῖα καὶ μόνον ἐγγυῶνται τὴν σωτηρίαν τοῦ τόπου.

***Εικόνα 106**: Νεολόγος 22/2/1933, Αρ. Φ. 52, «Στιγμαί σκληρών πραγματικοτήτων».*

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

ιγκώριον ὄργανον
ικῶν ἀνέλαβε χθὲς
ήθη, διατὶ ἔγιναν
μίαι τῆς **Κυρια-**
δώση δὲ μεγα-
ξίαν εἰς τὰς ἐ-
ἰτόνισεν ὅτι τὰ
ὑπῆρξαν αὐθόρ-
Ἀρκεῖ αὐτὴ ἡ προ-
νὰ ἀποδείξῃ πό-
ητὴ ἔγινεν εἰς τοὺς
λῆς ἢ οἰκτρὰ ἐν-
τῆς κοινῆς γνώ-
Πολῖται ἀντιδενιζε-
χον ἐκμανῆ τὴν ἐ-
ν ἐναγτίον τῶν ὀρ
ν τῆς ἀσχημίας καὶ
ησαν ἄνθρωποι σο-
τῆς παρατάξεως αὐ-
ἐλεεινολογοῦν τὰ
νὰ καὶ νὰ ἀναθεμα-
τοὺς δράστας των.
ἑπομένως ἡ προσ-
ὅπως αἱ ἀσχημίαι
θοῦν ὡς αὐθόρ-
Τὸ γεγονὸς καὶ
ὅτι αἱ ἀσχημίαι ἦρ-
ωρισμένου σημεί-
μικρᾶς ὁμάδας,
ηθείσας κατὰ δια-
καὶ ἀποτελεσθεί-
πρόσωπα ΓΝΩΣΤΑ,
νύει ὅτι εἶχον πα-
ηθῇ μεθοδικῶς καὶ
ίσει προδιαγεγραμ-
χεδίου. Εἶνε γνω-
λως τε καὶ ἔχει ὁ-
ηθῇ καὶ ἄλλοτε παρ'
ὅτι τὸ λαϊκὸν κόμ-
Πάτραις διακρίνε-
τοιούτου εἴδους
ετες, θά ἦτο δὲ πα-
ς καθιερωμένης ἀρ-
μὴ ἐκμετάλλευσις
Πατρῶν διελεύσεως
Πρωθυπουργοῦ,
λλον ὅσῳ εἰς τὴν
ιαν αὐτὴν ἦτο ἀπα-
ος ἡ τόνωσις τοῦ
ματος τῶν λαϊκῶν,
ον ἐκινδύνευε νὰ
μεγαλειτέραν μεί-
τῆς προβλεπομέ-
λουσίας ὑποδοχῆς.

ηθῇ ἡ ἰδέα ἐφημε-
τι ὁ κυβερνητικὸς
τῆς πρωτευούσης
τὰς ἀποδοκιμα-
ἐπευφημίας» καὶ

ἐδημοσίευσε περιγραφὰς
ἐνθουσιώδεις. Ἐὰν ἐπρόσεχε περισσότερον, θὰ ἔβλεπεν ὅτι καὶ περὶ τῶν ἀσχημιῶν ἔκαμε λόγον. Μήπως ἄλλως τε καὶ ὁ πρωθυπουργικὸς λόγος δὲν ἔκαμνε μνείαν τοῦ πράγματος; Ἀλλ' ἀνεξαρτήτως τῶν ἐκτρόπων ἐκείνων, ἡ ὑποδοχὴ ἡ ὁποία ἐγένετο εἰς τὸν κ. Βενιζέλον ὑπῆρξε πρωτοφανὴς διὰ τὰς Πάτρας. Ἐπὶ ὁλόκληρον τεσσαρακονταετίαν καθ' ἣν ἐκδίδεται ἡ ἐφημερὶς ἡμῶν, **ΟΥΔΕΠΟΤΕ** ἐσημειώθη παρομοία συγκέντρωσις κόσμου. Τοῦτο ἄλλως τε εἶχον διακισθανθῇ οἱ ὀργανωταὶ τῶν ἀσχημιῶν καὶ ἀξιοθαυμάστως ἐνεργήσαντες, κατήρτισαν τὸ σχέδιον καὶ τὸ ἐξετέλεσαν μὲ μαθηματικὴν ἀκρίβειαν, καταλλήλως προνοήσαντες ὥστε νὰ μὴ συναντήσουν ἀντίδρασίν τινα. Ἦσαν ἐξ ἄλλου βέβαιοι, ὅτι δὲν θὰ προσέκοπτον εἰς ἐμπόδια. Διότι οἱ φιλελεύθεροι πολῖται οὐδέποτε τοὺς ἐμιμήθησαν καὶ ποτὲ δὲν παρέβιασαν οὔτε τῆς εὐπρεπείας τοὺς κανόνας οὔτε τῆς φιλοξενίας τὰς ὑπαγορεύσεις.

Ἐγράφη καὶ ὅτι τὸ Λαϊκὸν κόμμα—δηλ. οἱ ἄγοντες καὶ φέροντες αὐτό—ἀπέφυγεν ἐκ σεβασμοῦ νὰ ἀποδοκιμάσῃ τοὺς ἀφικομένους τὴν προτεραίαν ὑπουργούς, πολιτευταὶ Πατρῶν. Ἐσχεδίαζε λοιπὸν νὰ προβῇ καὶ τότε εἰς ἀσχημίας; Διότι αὐτὸ τὸ συμπέρασμα ἐξάγεται ἐκ τῆς παρατηρήσεως ταύτης. Ὅτι τοὺς ἠμπόδισεν ὁ σεβασμὸς εἶνε μία ἐξήγησις βεβιασμένη. Ἐκεῖνο ποὺ τοὺς ἠμπόδισεν εἶνε ἄλλο: ὁ φόβος μήπως ἡ δημιουργία ἀσχημιῶν εἰς βάρος τῶν ὑπουργῶν ματαιώσῃ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ μεγάλου σχεδίου. Διότι τόσον οἱ ὑπουργοὶ ὅσον καὶ οἱ ἄλλοι κυβερνητικοὶ παράγοντες θὰ ἐλάμβανον καὶ αὐτοὶ τὰ μέτρα των καὶ δὲν θὰ ἀνεπαύοντο ἐπὶ τῆς ἀφελοῦς πεποιθήσεως,

Εικόνα 107: Νεολόγος 22/2/1933, Αρ. Φ. 52, «Επίκαιρα».

Ο Νεολόγος δε παύει να εξυμνεί το Βενιζέλο και τους συνεργάτες του, γράφοντας πως η σύμπραξη αυτών των σπουδαίων πολιτικών ανδρών υπό τον Ελευθέριο Βενιζέλο, είναι κάτι το οποίο επιθυμούσε ολόκληρη η χώρα από την εκδήλωση της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης και έπειτα, με σκοπό να ενωθούν όλες οι αξιόλογες πολιτικές δυνάμεις και να εστιάσουν στην επίλυση του προβλήματος. Αυτοί, τόλμησαν να αφήσουν πίσω τους τις παλιές τους διαμάχες και να αφοσιωθούν σε ένα κοινό αγώνα που θα βγάλει τη χώρα από τη δυσμένεια που βρίσκεται. Ποιοι όμως δεν το τόλμησαν; Το Λαϊκό Κόμμα. Το κόμμα της «αιώνιας αρνήσεως» και της πολιτικής στειρώσεως. Ισχυρίζεται πως ποτέ δεν ένιωσε τη ψυχή του λαού και πως όταν η μόνη λύση ήταν η οικουμενική, ο Τσαλδάρης προτίμησε να αναλάβει μόνος, δείχνοντας ότι το Λαϊκό Κόμμα είναι ανίκανο να ανταπεξέλθει στις περιστάσεις. Κλείνει τονίζοντας, πως το δίμηνο της κυβέρνησής του, ήταν η Λυδία λίθος του Λαϊκού Κόμματος.

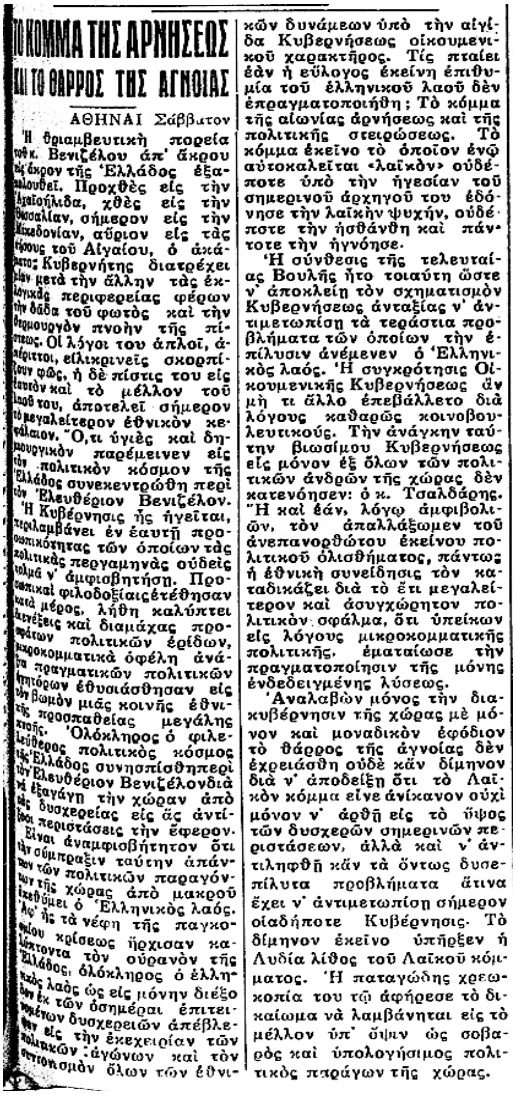

ΤΟ ΚΟΜΜΑ ΤΗΣ ΑΡΝΗΣΕΩΣ
ΚΑΙ ΤΟ ΘΑΡΡΟΣ ΤΗΣ ΑΓΝΟΙΑΣ

ΑΘΗΝΑΙ Σάββατον

Ἡ θριαμβευτικὴ πορεία τοῦ κ. Βενιζέλου ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς Ἑλλάδος ἐξαλουθεῖ. Προχθὲς εἰς τὴν Ἀχαϊοῆλιδα, χθὲς εἰς τὴν Θεσσαλίαν, σήμερον εἰς τὴν Μακεδονίαν, αὔριον εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, ὁ ἀκάματος Κυβερνήτης διατρέχει μίαν μετὰ τὴν ἄλλην τὰς ἐκλογικὰς περιφερείας φέρων τὴν δάδα τοῦ φωτὸς καὶ τὴν θερμουργὸν πνοὴν τῆς πίστεως. Οἱ λόγοι του ἁπλοῖ, ἀφελεῖς, εἰλικρινεῖς σκορπίζουν φῶς, ἡ δὲ πίστις του εἰς ἑαυτὸν καὶ τὸ μέλλον τοῦ λαοῦ του, ἀποτελεῖ σήμερον τὸ μεγαλείτερον ἐθνικὸν κεφάλαιον. Ὅ,τι ὑγιὲς καὶ δημιουργικὸν παρέμεινεν εἰς τὸν πολιτικὸν κόσμον τῆς Ἑλλάδος συνεκεντρώθη περὶ τὸν Ἐλευθέριον Βενιζέλον.

Ἡ Κυβέρνησις ἧς ἡγεῖται, περιλαμβάνει ἐν ἑαυτῇ προσωπικότητας τῶν ὁποίων τὰς πολιτικὰς περγαμηνὰς οὐδεὶς τολμᾷ ν' ἀμφισβητήσῃ. Προσωπικαὶ φιλοδοξίαι ἐτέθησαν κατὰ μέρος, λήθη καλύπτει ἐκκρεμότητας καὶ διαμάχας προσώπων πολιτικῶν ἐρίδων, μικροκομματικὰ ὀφέλη ἀνάγονται πραγματικῶν πολιτικῶν ἡγητόρων ἐθυσιάσθησαν εἰς τὸν βωμὸν μιᾶς κοινῆς ἐθνικῆς προσπαθείας μεγάλης ἀνάγκης. Ὁλόκληρος ὁ φιλελεύθερος πολιτικὸς κόσμος τῆς Ἑλλάδος συνησπίσθη περὶ τὸν Ἐλευθέριον Βενιζέλον διὰ νὰ ἐξαγάγῃ τὴν χώραν ἀπὸ τὰς δυσχερείας εἰς ἃς ἀντίθετοι περιστάσεις τὴν ἔφερον.

Εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι τὴν σύμπραξιν ταύτην ἀπάντων τῶν πολιτικῶν παραγόντων τῆς χώρας ἀπὸ μακροῦ ἐπεθύμει ὁ Ἑλληνικὸς λαός. Ἀπὸ τὰ νέφη τῆς παγκοσμίου κρίσεως ἤρχισαν καταπίπτοντα τὸν οὐρανὸν τῆς Ἑλλάδος, ὁλόκληρος ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ὡς εἷς μόνην διέξοδον ἐκ τῶν ὀσημέραι ἐπιτεινομένων δυσχερειῶν ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ἐκχειρίαν τῶν πολιτικῶν ἀγώνων καὶ τὸν συντονισμὸν ὅλων τῶν ἐθνικῶν δυνάμεων ὑπὸ τὴν αἰγίδα Κυβερνήσεως οἰκουμενικοῦ χαρακτῆρος. Τίς πταίει ἐὰν ἡ εὔλογος ἐκείνη ἐπιθυμία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ δὲν ἐπραγματοποιήθη; Τὸ κόμμα τῆς αἰωνίας ἀρνήσεως καὶ τῆς πολιτικῆς στειρώσεως. Τὸ κόμμα ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐνῷ αὐτοκαλεῖται «λαϊκὸν» οὐδέποτε ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ σημερινοῦ ἀρχηγοῦ του ἐδόνησε τὴν λαϊκὴν ψυχήν, οὐδέποτε τὴν ἠσθάνθη καὶ πάντοτε τὴν ἠγνόησε.

Ἡ σύνθεσις τῆς τελευταίας Βουλῆς ἦτο τοιαύτη ὥστε ν' ἀποκλείῃ τὸν σχηματισμὸν Κυβερνήσεως ἀνταξίας ν' ἀντιμετωπίσῃ τὰ τεράστια προβλήματα τῶν ὁποίων τὴν ἐπίλυσιν ἀνέμενεν ὁ Ἑλληνικὸς λαός. Ἡ συγκρότησις Οἰκουμενικῆς Κυβερνήσεως ἂν μὴ τι ἄλλο ἐπεβάλλετο διὰ λόγους καθαρῶς κοινοβουλευτικούς. Τὴν ἀνάγκην ταύτην βιωσίμου Κυβερνήσεως εἷς μόνον ἐξ ὅλων τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς χώρας δὲν κατενόησεν: ὁ κ. Τσαλδάρης. Ἢ καὶ ἐάν, λόγῳ ἀμφιβολιῶν, τὸν ἀπαλλάξωμεν τοῦ ἀνεπανορθώτου ἐκείνου πολιτικοῦ ὀλισθήματος, πάντως ἡ ἐθνικὴ συνείδησις τὸν καταδικάζει διὰ τὸ ἔτι μεγαλείτερον καὶ ἀσυγχώρητον πολιτικὸν σφάλμα, ὅτι ὑπείκων εἰς λόγους μικροκομματικῆς πολιτικῆς, ἐματαίωσε τὴν πραγματοποίησιν τῆς μόνης ἐνδεδειγμένης λύσεως.

Ἀναλαβὼν μόνος τὴν διακυβέρνησιν τῆς χώρας μὲ μόνον καὶ μοναδικὸν ἐφόδιον τὸ θάρρος τῆς ἀγνοίας δὲν ἐχρειάσθη οὐδὲ κἂν δίμηνον διὰ ν' ἀποδείξῃ ὅτι τὸ Λαϊκὸν κόμμα εἶνε ἀνίκανον οὐχὶ μόνον ν' ἀρθῇ εἰς τὸ ὕψος τῶν δυσχερῶν σημερινῶν περιστάσεων, ἀλλὰ καὶ ν' ἀντιληφθῇ κἂν τὰ ὄντως δυσεπίλυτα προβλήματα ἅτινα ἔχει ν' ἀντιμετωπίσῃ σήμερον οἱαδήποτε Κυβέρνησις. Τὸ δίμηνον ἐκεῖνο ὑπῆρξεν ἡ Λυδία λίθος τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος. Ἡ παταγώδης χρεωκοπία του τῷ ἀφήρεσε τὸ δικαίωμα νὰ λαμβάνηται εἰς τὸ μέλλον ὑπ' ὄψιν ὡς σοβαρὸς καὶ ὑπολογήσιμος πολιτικὸς παράγων τῆς χώρας.

***Εικόνα 108**: Νεολόγος 26/2/1933, Αρ. Φ. 56, «Το κόμμα της αρνήσεως».*

Συνεχίζοντας τη στάση του ενάντια στα κόμματα του αντιβενιζελικού τόξου, ο Νεολόγος έρχεται να σχολιάσει τα γεγονότα που λαμβάνουν χώρα στη μεριά αυτή. Γράφει, πως η αντιπολίτευση υποσχέθηκε στις εξαγγελίες της, να δώσει στους πρόσφυγες ένα ποσοστό από τις αποζημιώσεις, χωρίς να επιβαρύνει τον υπόλοιπο κόσμο. Προφανώς η κίνηση αυτή έγινε για να προσεγγίσει τη μεγάλη μάζα των προσφύγων ψηφοφόρων, οι οποίοι κατά βάση ήταν ψηφοφόροι του Βενιζέλου. Όμως, όπως σημειώνει ο Νεολόγος, κάτι τέτοιο ήταν ανέφικτο και όλοι οι νοήμονες κατάλαβαν την προσπάθεια εξαπάτησης τους. Αυτός είναι και ο λόγος που κατά την υποδοχή του στη Θεσσαλονίκη, ο Κονδύλης έγινε αποδέκτης της αγανάκτησης του κόσμου. Ο συντάκτης, στο υπόλοιπο άρθρο αναλύει το ανέφικτο και το παράλογο αυτής της δήλωσης με ειρωνικό ύφος, καθώς ισχυρίζεται ότι το σχέδιο κρατείται μυστικό κ.ά.. Κλείνει, λέγοντας πως το παράδειγμα των κατοίκων της Θεσσαλονίκης και της συνοικίας της Τούμπας, πρέπει να ακολουθήσει και ο υπόλοιπος λαός και σύσσωμος ο προσφυγικός κόσμος, για να καταδικαστεί οριστικά και αμετάκλητα αυτή η πολιτική.

Στο δεύτερο άρθρο που φιλοξενείται στο πρωτοσέλιδο του Νεολόγου, ο συντάκτης καταθέτει την άποψη, ότι σε άλλες εκλογικές διαδικασίες ήταν δύσκολες οι προβλέψεις για την ανάδειξη του νικητή. Σε αυτήν όμως, ισχυρίζεται πως η νίκη του Βενιζέλου είναι ξεκάθαρη, βασιζόμενος στην υποδοχή που του επιφύλαξε ο Μακεδονικός λαός κατά την περιοδεία του στη Θεσσαλονίκη. Τονίζει ακόμα, πως η νίκη οφείλεται και στην εμπιστοσύνη του κόσμου προς τους δοκιμασμένους πολιτικούς άνδρες που συνεργάζονται με τον Βενιζέλο και οι οποίοι με τη πείρα και την δημιουργική τους πνοή θα οδηγήσουν τη χώρα στο δρόμο της ανόρθωσης και της ευημερίας. Τη πεποίθηση του αυτή, καταγράφει και στο κλείσιμο του άρθρου, όπου αναφέρει, ότι οι εκλογές της 5ης Μαρτίου θα είναι απλά η επικύρωση της ήδη εκφρασμένης επιθυμίας του λαού, δηλαδή της ανάθεσης των τυχών της χώρας στους άξιους κυβερνήτες της.

ΟΙΚΤΡΑ ΕΠΙΝΟΗΣΙΣ

ΑΓΑΘΟΣ ΠΡΟΑΓΓΕΛΟΣ

Η ΖΩΗ ΕΞΩ ΚΙ' ΑΛΛΟΥ

***Εικόνα 109**: Νεολόγος 2/3/1933, Αρ. Φ. 59, «Οικτρά επινόησις».*

Στο επόμενο φύλλο, δύο μόλις ημέρες πριν την εκλογική διαδικασία, ο Νεολόγος δημοσίευσε ένα άρθρο το οποίο θύμισε το άρθρο του Τηλέγραφου του 1932. Το κείμενο αυτό έχει τίτλο «διατί ο Εθνικός Συνασπισμός αποτελεί εγγύηση δια τον τόπον» και θυμίζει το κείμενο με το οποίο λίγες μέρες πριν τις εκλογές του 1932 ο Τηλέγραφος συνιστούσε στο λαό «διατί» θα έπρεπε να ψηφίσει το Λαϊκό Κόμμα. Σε αυτό το άρθρο, παρουσιάζει γιατί ο λαός δε πρέπει να ψηφίσει την Ηνωμένη Αντιπολίτευση. Στέκεται αρκετά στο σημείο, ότι τους δόθηκε η ευκαιρία να κυβερνήσουν και δεν κατάφεραν να αποδείξουν κάποια πρόοδο για τη πατρίδα. Μάλιστα, ισχυρίζεται πως το Λαϊκό Κόμμα δεν είχε πρόγραμμα και πως δεν είχε κατορθώσει καν να βρει κάποιον για τη θέση του Υπουργού Οικονομικών. Σε αυτή τη κρίσιμη στιγμή τάζει ανέφικτα πράγματα, όπως το 25% της προσφυγικής αποζημιώσεως. Προσθέτει, πως παρά της παρεκκλίσεις των έμπειρων πολιτικών αρχηγών του κοινοβουλίου, ο Τσαλδάρης δεν δέχτηκε να κάνει οικουμενική κυβέρνηση, η οποία θα έβγαζε τη χώρα από το αδιέξοδο και αυτή τώρα αναπόφευκτα οδηγείται ξανά στις κάλπες. Το αποτέλεσμα αυτών θεωρεί πως είναι προδιαγεγραμμένο, καθώς η χώρα χρειάζεται ανθρώπους με πολιτικά εχέγγυα δράσεως. Αυτά τα διακατέχουν οι ηγέτες που απαρτίζουν τον Εθνικό Συνασπισμό και αυτό τον συνδυασμό θα υπερψηφίσει ο λαός.

Το επόμενο άρθρο του Νεολόγου, με τίτλο «Αλλοίμονον», είναι μία ευθεία επίθεση στο Τσαλδάρη και τους συνεργάτες του, με κύριο σκοπό να βλάψει την εικόνα τους στον πατραϊκό λαό και να τον οδηγήσει στην υπερψήφιση του Εθνικού Συνασπισμού. Στο άρθρο αυτό ο συντάκτης θέλει να δείξει ότι ο Τσαλδάρης πέφτει σε αντιφάσεις με τα λόγια του. ένα παράδειγμα για αυτό, αποτελεί η ομιλία του στην Αθήνα, όπου τόνισε ότι η συνεργασία με τους Μεταξά, Κονδύλη και Χατζηκυριάκο έγινε για το συμφέρον της χώρας. Αναφέρει όμως, ότι ξέχασε πως ο πρώτος κατηγορούσε το Λαϊκό Κόμμα πως είναι υπεύθυνο για όλα τα δεινά της χώρας, ο δεύτερος καθύβριζε το Λαϊκό Κόμμα και ο τρίτος ήταν αυτός που επέμενε για τη καταδίκη των έξι. Η δεύτερη δήλωση του Τσαλδάρη, η οποία σχολιάζεται από τον συντάκτη, είναι πως ο αρχηγός του Λαϊκού Κόμματος συμμερίζεται τις απόψεις του Κονδύλη για την ελεύθερη έκφραση των κυριαρχικών δικαιωμάτων του λαού. Ο αρθρογράφος θεωρεί πως όποιος έχει νοημοσύνη θα καταλάβει την αντίφαση που έπεσε ο Τσαλδάρης, καθώς ο μεν Κονδύλης παρότρυνε το κόσμο σε εμφύλιο σπαραγμό, ο δε Χατζηκυριάκος, μέσα από πλαστές ανωμαλίες απειλούσε με τη

καταστροφή. Κλείνει γράφοντας, «αλλοίμονον στον δυστυχή αυτό τόπο αν τέτοιες ηθικές αρχές βρίσκουν απήχηση σε αυτόν».

ΔΙΑΤΙ Ο ΕΘΝΙΚΟΣ ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΕΓΓΥΗΣΙΝ ΔΙΑ ΤΟΝ ΤΟΠΟΝ

ΑΛΛΟΙΜΟΝΟΝ!

τας άρκετὴν νοημοσύνην. Καὶ ὅμως τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, τὸν ὁποῖον τόσον ἰταμῶς ὑπετίμησε καὶ προσέβαλεν αὐτὸς καὶ τόσον χαιρεκάκως παρώρυνεν εἰς ἐμφύλιον σπαραγμὸν ὁ συνάναρχος ἐν τῇ ἀντιπολιτεύσει κ. Κονδύλης, ἠπείλησε δὲ διὰ καταστροφῆς μὲ τὰς σκευωρηθείσας ἀνωμαλίας ὁ κ. Χατζηκυριάκος, τολμοῦν ἤδη νὰ ζητοῦν τὴν ψῆφον! Τοῦ ζητοῦν δηλαδὴ νὰ βάλῃ μόνος τὴν δυναμίτιδα κάτω ἀπὸ τὰ σπίτια του, νὰ αὐτοκτονήσῃ καὶ νὰ μεταβάλῃ εἰς γῆν Μαδιὰμ τὴν Ἑλλάδα!

Καὶ αὐτὸ εἶνε, κατὰ τὸν κ. Τσαλδράρην, ἡ ἠθικωτέρα ἀρχή! Ἀλλοίμονον εἰς τὸν δυστυχῆ αὐτὸν τόπον, ἂν τέτοιες «ἠθικὲς ἀρχὲς» εὕρισκον καὶ τὴν παραμικροτέραν ἀπήχησιν!

Εικόνα 110: Νεολόγος 3/3/1933, Αρ. Φ. 60, "Διατί ο Εθνικός Συνασπισμός αποτελεί εγγύησιν δια τον τόπο" - "Αλλοίμονον".

Τη Κυριακή των εκλογών, ο τοπικός Τύπος, με τη σιγουριά της νίκης της παράταξης στήριξης του, αντιμετωπίζει με μετριοπάθεια τη διαδικασία. Βέβαια, αυτή ήταν η πάγια τακτική του Νεολόγου σε όλες τις εκλογικές διαδικασίες που έλαβαν χώρα. Στις 5 Μαρτίου λοιπόν, επιλέγει να κάνει σύγκριση των δύο παρατάξεων, σε έναν αγώνα που όπως ισχυρίζεται πρέπει να παραμερισθούν «αι νοσηραί προκαταλήψεις, αι παραλόγοι αισθηματολογισμοί» και να πρυτανεύσουν «αι συναίσθησις των ευθυνών και των υποχρεώσεων» έναντι του υπερτάτου συμφέροντος της πατρίδας. Στη σύγκριση των δύο παρατάξεων, αναφέρει πως τη πλευρά του Εθνικού Συνασπισμού αντιπροσωπεύει η ζωτικότητα, η πείρα, η δύναμη, η θέληση, ο γρήγορος νους, η διαυγής κρίση, η εργατικότητα, η ομαλότητα και η δημιουργική πνοή μεταξύ άλλων. Τα καλά του Εθνικού Συνασπισμού, τα αντιτάσσει απέναντι στα κακά της Ηνωμένης Αντιπολιτεύσεως, την οποία αντιπροσωπεύουν η στασιμότητα, η απειρία, η αδυναμία, η αβουλία, η νοσηρότητα, η αδιαφορία, η έλλειψη δημιουργικής πνοής και η δημαγωγία μεταξύ άλλων. Αφότου παρέθεσε για τα δύο κόμματα τους εκ διαμέτρου αντίθετους χαρακτηρισμούς, ο συντάκτης συνεχίζει την υπεράσπιση του Εθνικού Συνδυασμού παραθέτοντας ισχυρές και συναισθηματικά φορτισμένες εικόνες, με σκοπό να πείσει τους αναγνώστες πως κάθε ψήφος υπέρ του, είναι μια ψήφος υπέρ της ζωής, εννοώντας πως η νίκη τους θα δώσει ανάσα στον λαό και θα τον απομακρύνει από τις δυσκολίες που τον πνίγουν. Αντιθέτως, κάθε ψήφος υπέρ της Ηνωμένης Αντιπολιτεύσεως, είναι μία ψήφος υπέρ της χρόνιας νάρκης και της αποσυνθέσεως, παρομοιάζοντας την κατάσταση της χώρα με τη ζωική χειμέρια νάρκη, δηλαδή μία κατάσταση καταστολής, αναμένοντας το καλοκαίρι που θα την επαναφέρει στη κανονικότητα. Κλείνοντας το άρθρο, παραθέτει τα λόγια του Βενιζέλου, ο οποίος ισχυρίστηκε σε προεκλογική του ομιλία, ότι κάθε ψήφος κατά της κυβερνήσεως, θα παρέδιδε τις τύχες της Ελλάδας στα ανίκανα χέρια της αντιπολίτευσης, θα εκμηδένιζε τη δραχμή, θα ανέβαζε το τιμάριθμο στα ύψη, θα αύξανε την ανεργία και θα εξέθετε το καθεστώς στους μεγαλύτερους κινδύνους ανατροπής του πολιτεύματος. Αντιθέτως ο πολιτικός ώριμος λαός, που πονά τη πατρίδα του, που δεν έχει τίποτα κοινό με αυτούς, θα δώσει την εξουσία στα χέρια των έμπειρων πολιτικών της κυβερνήσεως. Με το τρόπο αυτό, γίνεται η προσπάθεια του Νεολόγου να πείσει τους ψηφοφόρους να στηρίξουν τον Εθνικό Συνδυασμό ταυτίζοντας τους με αυτό και δείχνοντας την ανεπάρκεια των αντιπάλων τους. Με αντίστοιχα λόγια, προσπαθεί να πείσει για ποιον λόγο πρέπει να επικρατήσει ο Βενιζέλος επί του Τσαλδάρη και γιατί ο λαός πρέπει να στηρίξει τον έμπειρο από τη θέση του Πρωθυπουργού Βενιζέλο.

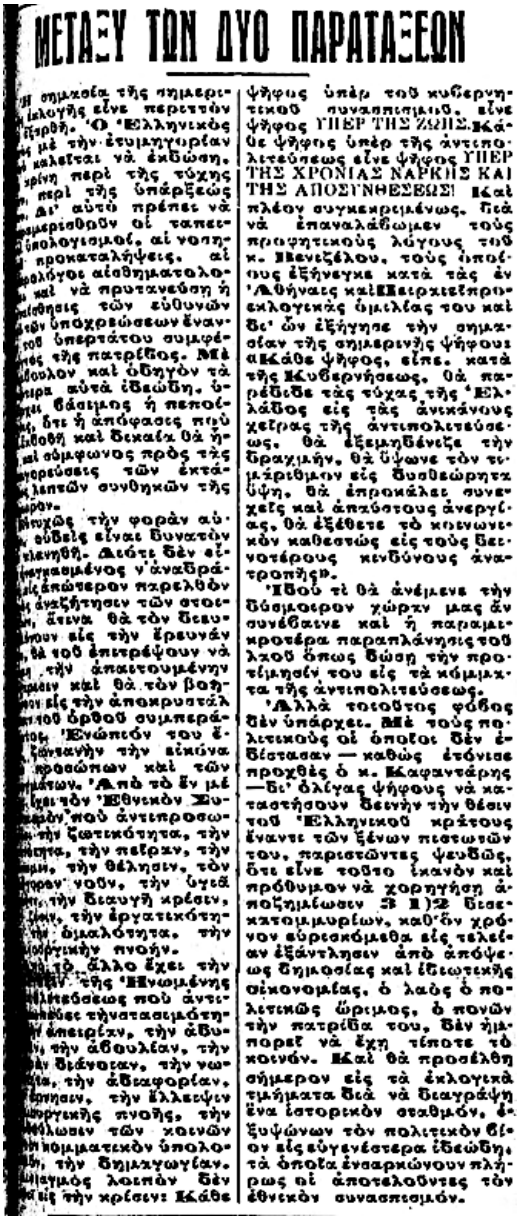

ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΔΥΟ ΠΑΡΑΤΑΞΕΩΝ

Η σημασία της σημερι-
κλογής είνε περιττόν
πρθή. Ο Ἑλληνικὸς
μὲ τὴν ἐτυμηγορίαν
καλεῖται νὰ ἐκδώσῃ.
ρίνῃ περὶ τῆς τύχης
περὶ τῆς ὑπάρξεώς
Δι' αὐτὸ πρέπει νὰ
μερισθοῦν οἱ ταπει-
λογισμοί, αἱ νοητι-
προκαταλήψεις, αἱ
λόγοι αἰσθηματολο-
καὶ νὰ πρυτανεύσῃ ἡ
σθήσεις τῶν εὐθυνῶν
ὑποχρεώσεων ἔναν-
ὑπερτάτου συμφέ-
ρους τῆς πατρίδος. Μὲ
λου καὶ ὑδηγὸν τὰ
ρα αὐτὰ ἐδεώθη. Ὑ-
βάσιμος ἡ πεποί-
δτι ἡ ἀπόφασις ποὺ
θη καὶ δικαία θὰ ἦ-
σύμφωνος πρὸς τὰς
ρεύσεις τῶν ἐκτά-
λεπτῶν συνθηκῶν τῆς
ρον.
ηχῶς τὴν φορὰν αὐ-
οὐδεὶς εἶναι δυνατὸν
νηθῇ. Διότι δὲν εἶ-
ηγασμένος ν' ἀναβρά-
ἐπώτερον παρελθὸν
ἀνεζήτησιν τῶν στοι-
ἄτινα θὰ τὸν διευ-
νουν εἰς τὴν ἔρευναν
θὰ τοῦ ἐπιτρέψουν νὰ
τὴν ἀπαιτουμένην
μειαν καὶ θὰ τὸν βοη-
σουν εἰς τὴν ἀποκρυστάλ-
τοῦ ὀρθοῦ συμπερά-
τος. Ἐνώπιόν του ἔ-
ζωγραφήθη τὴν εἰκόνα
προσώπων καὶ τῶν
μάτων. Ἀπὸ τὸ ἓν μέ-
χει τὸν Ἐθνικὸν Συ-
σμὸν' ποὺ ἀντιπροσω-
τὴν ζωτικότητα, τὴν
σίαν, τὴν πεῖραν, τὴν
μιν, τὴν θέλησιν, τὸν
φρονοῦν, τὴν ὑγιᾶ
τὴν διαυγῆ κρίσιν,
χνικήν, τὴν ἐργατικότη-
τὴν ὁμαλότητα, τὴν
μορφωτικὴν νοοῦν.
τὸ ἄλλο ἔχει τὴν
ὄψιν τῆς Ἑνωμένης
λιτεύσεως ποὺ ἀντι-
βάσεις τὴν ἀστασιαστό-
τητα τὴν ἀπειρίαν, τὴν ἀβυ-
σσίαν, τὴν ἀβουλίαν, τὴν
λὴν διάνοιαν, τὴν νω-
θειαν, τὴν ἀδιαφορίαν,
ρησιν, τὴν ἔλλειψιν
μορφωτικῆς νοοῦς, τὴν
θόλωσιν τῶν κοινῶν
ρημάτων καὶ τὸν ὑπολο-
σμὸν τὴν δημαγωγίαν.
ιαγμὸς λοιπὸν δὲν
ρεῖς τὴν κρίσιν! Κάθε
ψῆφος ὑπὲρ τοῦ κυβερνη-
τικοῦ συναπισμοῦ, εἶνε
ψῆφος ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΖΩΗΣ. Κά-
θε ψῆφος ὑπὲρ τῆς ἀντιπο-
λιτεύσεως εἶνε ψῆφος ΥΠΕΡ
ΤΗΣ ΧΡΟΝΙΑΣ ΝΑΡΚΗΣ ΚΑΙ
ΤΗΣ ΑΠΟΣΥΝΘΕΣΕΩΣ! Καὶ
πλέον συγκεκριμένως. Διὰ
νὰ ἐπαναλάβωμεν τοὺς
προφητικοὺς λόγους τοῦ
κ. Βενιζέλου, τοὺς ὁποί-
ους ἐξήνεγκε κατὰ τὰς ἐν
Ἀθήναις καὶ Πειραιεῖ προ-
εκλογικὰς ὁμιλίας του καὶ
δι' ὧν ἐξήγησε τὴν σημα-
σίαν τῆς σημερινῆς ψήφου:
«Κάθε ψῆφος, εἶπε, κατὰ
τῆς Κυβερνήσεως, θὰ πα-
ρέβιδε τὰς τύχας τῆς Ἑλ-
λάδος εἰς τὰς ἀνικάνους
χεῖρας τῆς ἀντιπολιτεύσε-
ως. Θὰ ἐξεμηδένιζε τὴν
δραχμήν, θὰ ὕψωνε τὸν τι-
μάριθμον εἰς δυσθεώρητα
ὕψη, θὰ ἐπροκάλει συνε-
χεῖς καὶ ἀπαύστους ἀνεργί-
ας, θὰ ἐξέθετε τὸ κοινωνι-
κὸν καθεστὼς εἰς τοὺς δει-
νοτέρους κινδύνους ἀνα-
τροπῆς».
Ἴδού τί θὰ ἀνέμενε τὴν
δυσμοιρον χώραν μας ἂν
συνέβαινε καὶ ἡ παραμι-
κροτέρα παραπλάνησις τοῦ
λαοῦ ὅπως δώσῃ τὴν προ-
τίμησίν του εἰς τὰ κόμματα
τῆς ἀντιπολιτεύσεως.
Ἀλλὰ τοιοῦτος φόβος
δὲν ὑπάρχει. Μὲ τοὺς πο-
λιτικοὺς οἱ ὁποῖοι δὲν ἐ-
βίστασαν — καθὼς ἐτόνισε
προχθὲς ὁ κ. Καφαντάρης
— δι' ὀλίγας ψήφους νὰ κα-
ταστήσουν δεινὴν τὴν θέσιν
τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους
ἔναντι τῶν ξένων πιστωτῶν
του, παριστῶντες ψευδῶς,
ὅτι εἶνε τοῦτο ἱκανὸν καὶ
πρόθυμον νὰ χορηγήσῃ ἀ-
ποζημιώσεις 3 Β)2 δισε-
κατομμυρίων, καθ' ὃν χρό-
νον εὑρισκόμεθα εἰς τελεί-
αν ἐξάντλησιν ἀπὸ ἀπόψε-
ως δημοσίας καὶ ἰδιωτικῆς
οἰκονομίας, ὁ λαὸς ὁ πο-
λιτικῶς ὥριμος, ὁ πονῶν
τὴν πατρίδα του, δὲν ἠμ-
πορεῖ νὰ ἐχῃ τίποτε τὸ
κοινόν. Καὶ θὰ προσέλθῃ
σήμερον εἰς τὰ ἐκλογικὰ
τμήματα διὰ νὰ διαγράψῃ
ἕνα ἱστορικὸν σταθμόν, ἐ-
ξυψώνων τὸν πολιτικὸν βί-
ον εἰς εὐγενέστερα ἐδεώθη,
τὰ ὁποῖα ἐναρκώνουν πλή-
ρως οἱ ἀποτελοῦντες τὸν
ἐθνικὸν συνασπισμόν.

Εικόνα 111: *Νεολόγος 5/3/1933, Αρ. Φ. 62, «Μεταξύ των δύο παρατάξεων».*

Τα σίγουρα αποτελέσματα όμως, τη νίκη δηλαδή του Εθνικού Συνδυασμού, διαδέχτηκε την 6η Μαρτίου η απόλυτη νίκη των Λαϊκών στην επαρχία των Πατρών. Καθώς η κάθε εφημερίδα γράφεται κατά τη διάρκεια της ημέρας και όχι μονομιάς όπως τις μέρες μας, λόγω της περιορισμένης τεχνολογικής εξέλιξης στον Τύπο της εποχής, το πρωτοσέλιδο του Νεολόγου συγκεντρώνοντας τις εκλογικές εξελίξεις μέχρι το απόγευμα, παραμένει μετριοπαθές ως προς τα αποτελέσματα και καταγράφει ότι στη πόλη φαίνεται να υπερτερούν οι Λαϊκοί, μια διαφορά όμως που μπορούν να καλύψουν στην επαρχία. Αρκείται στο να αναφερθεί στην εξέλιξη της ψηφοφορίας, με τους ψηφοφόρους να προσέρχονται στις κάλπες με απόλυτη σοβαρότητα, αναγνωρίζοντας

τη κρισιμότητα της καταστάσεως. Διαβάζοντας τη 4η σελίδα, τη τελευταία του φύλλου και την πιο ενημερωμένη ως προς τα νέα μιας και γράφεται τελευταία, αρχικά βλέπουμε πως τα εκλογικά αποτελέσματα ευνοούν τον Εθνικό Συνασπισμό. Κάτι που μεταβάλλεται και διαφαίνεται στα τελευταία νέα που δημοσιεύονται στην εφημερίδα «επί του πιεστηρίου». Εκεί γίνεται γνωστό στους αναγνώστες, πως από τα αποτελέσματα προκύπτει ότι η Ηνωμένη Αντιπολίτευση κυριάρχησε σε όλο το κράτος. Οι εκτιμήσεις για το κυβερνητικό συνδυασμό κάνουν λόγο για περίπου 110 αντιπροσώπους σε σύνολο 248 εδρών.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑΝ ΑΧΑΪΑΣ ΕΠΕΚΡΑΤΗΣΕ ΤΕΛΕΙΩΣ Ο ΛΑΪΚΟΣ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ

ΑΜΕΧΡΙ ΤΗΣ 3ΗΣ ΠΡΩΪΝΗΣ ΓΝΩΣΘΕΝΤΑ ΓΕΝΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΙΣ ΤΗΝ Δ!ΣΕΛΙΔΑ

***Εικόνα 112**: Νεολόγος 6/3/1933, Αρ. Φ. 63, «Επικράτηση Λαϊκού Συνδυασμού».*

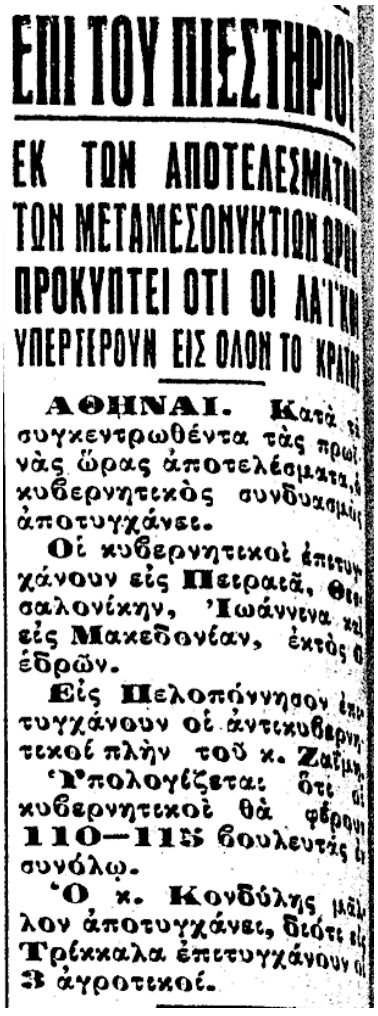

ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΙΕΣΤΗΡΙΟΥ

ΕΚ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΜΕΤΑΜΕΣΟΝΥΚΤΙΩΝ ΩΡΩΝ ΠΡΟΚΥΠΤΕΙ ΟΤΙ ΟΙ ΛΑΪΚΟΙ ΥΠΕΡΤΕΡΟΥΝ ΕΙΣ ΟΛΟΝ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ

ΑΘΗΝΑΙ. Κατὰ τὰ συγκεντρωθέντα τὰς πρωϊνὰς ὥρας ἀποτελέσματα, ὁ κυβερνητικὸς συνδυασμὸς ἀποτυγχάνει.

Οἱ κυβερνητικοὶ ἐπιτυγχάνουν εἰς **Πειραιᾶ**, Θεσσαλονίκην, **Ἰωάννενα** καὶ εἰς **Μακεδονίαν**, ἐκτὸς ὀλίγων ἑδρῶν.

Εἰς **Πελοπόννησον** ἐπιτυγχάνουν οἱ ἀντικυβερνητικοὶ πλὴν τοῦ κ. **Ζαΐμη**.

Ὑπολογίζεται ὅτι οἱ κυβερνητικοὶ θὰ φέρουν **110—115** βουλευτὰς ἐν συνόλῳ.

Ὁ κ. **Κονδύλης** μάλλον ἀποτυγχάνει, διότι εἰς **Τρίκκαλα** ἐπιτυγχάνουν οἱ **3** ἀγροτικοί.

***Εικόνα 113**: Νεολόγος 6/3/1933, Αρ. Φ. 63, σελίδα 4, «Αποτελέσματα μεταμεσονυκτίου».*

Την 7η Μαρτίου τα αποτελέσματα είναι πλέον γνωστά. Ο Νεολόγος φαίνεται να ρίχνει τους τοίχους ενάντια στην αντίπαλη σε αυτόν παράταξη, δημοσιεύοντας στο πρωτοσέλιδο του, τους εορτασμούς της Ηνωμένης Αντιπολίτευσης στη πόλη των Πατρών χωρίς περιορισμούς. Γράφει μάλιστα στο τίτλο του, για ζωηρές και ενθουσιώδεις εκδηλώσεις των νικητών, ενώ στο σώμα του άρθρου του σημειώνει πως οι εορτασμοί κράτησαν μέχρι τις πρωινές ώρες. Προσθέτει ακόμα, πως οι εκδηλώσεις ήταν θερμές και η νίκη καταπληκτική και ανέλπιστη ακόμα και από τους πιο αισιόδοξους. Οι νικητές γυρνούσαν στο κέντρο της πόλης, προερχόμενοι από κάθε γωνιά της, με αναμμένα κεριά και κρατώντας εικόνες και κλαδιά δάφνης στα χέρια. Επισκέφτηκαν μάλιστα τις οικίες των νικητών βουλευτών της Ηνωμένης Αντιπολιτεύσεως, οι οποίοι βγήκαν στα μπαλκόνια των σπιτιών τους και τους μίλησαν. Ο κόσμος που συγκεντρώθηκε υπολογίζεται στις περίπου 3.000 και μετά τις επισκέψεις στους νέους βουλευτές, το πλήθος κατευθύνθηκε σε μία λαϊκή συγκέντρωση στη πλατεία Βασιλέως Γεωργίου. Το γεγονός σχολιάστηκε ως πανζουρλισμός ανθρώπων, οι οποίοι ζητωκραύγαζαν και γύριζαν περιχαρείς στη πόλη μέχρι την ανατολή του ηλίου. Οι εορτασμοί όμως σύντομα μετατράπηκαν σε λαϊκή επανάσταση, καθώς έφτασαν στη πόλη νέα, ότι στην Αθήνα ξέσπασε στρατιωτικό κίνημα από το Πλαστήρα. Ο λαός άμεσα έτρεξε και έκανε κατάληψη στα κτήρια του λιμενικού, της νομαρχίας, του τηλεγράφου και του τηλεφωνείου, για να διαδηλώσει κατά της συγκεκριμένης κίνησης. Εν τέλει όμως, ο στρατός τάχθηκε υπέρ τους και όλα κύλησαν ομαλά.

Η στάση που κράτησε ο Νεολόγος στη συνθήκη αυτή, θεωρείται ως στάση αναγνώρισης του νικητή και κυρίως της απαίτησης του λαού της πόλεως. Η νίκη των αντιπολιτευόντων κρίθηκε πολύ μεγάλη για να αμφισβητηθεί από οποιονδήποτε. Εξάλλου, η συγκεκριμένη εφημερίδα κρατούσε σταθερά μια γραμμή μετριοπαθούς υποστήριξης των Φιλελευθέρων και του Βενιζέλου χωρίς ακρότητες, γεγονός που της επιτρέπει να παρουσιάσει τη νίκη της Αντιπολίτευσης χωρίς πάθη. Το ίδιο φαίνεται να κάνει και με τα νέα του κινήματος Πλαστήρα, τα οποία αναμεταδίδει ως έχουν και αναδεικνύει τις κινήσεις του λαού για τη προστασία του αποτελέσματος και του πολιτεύματος.

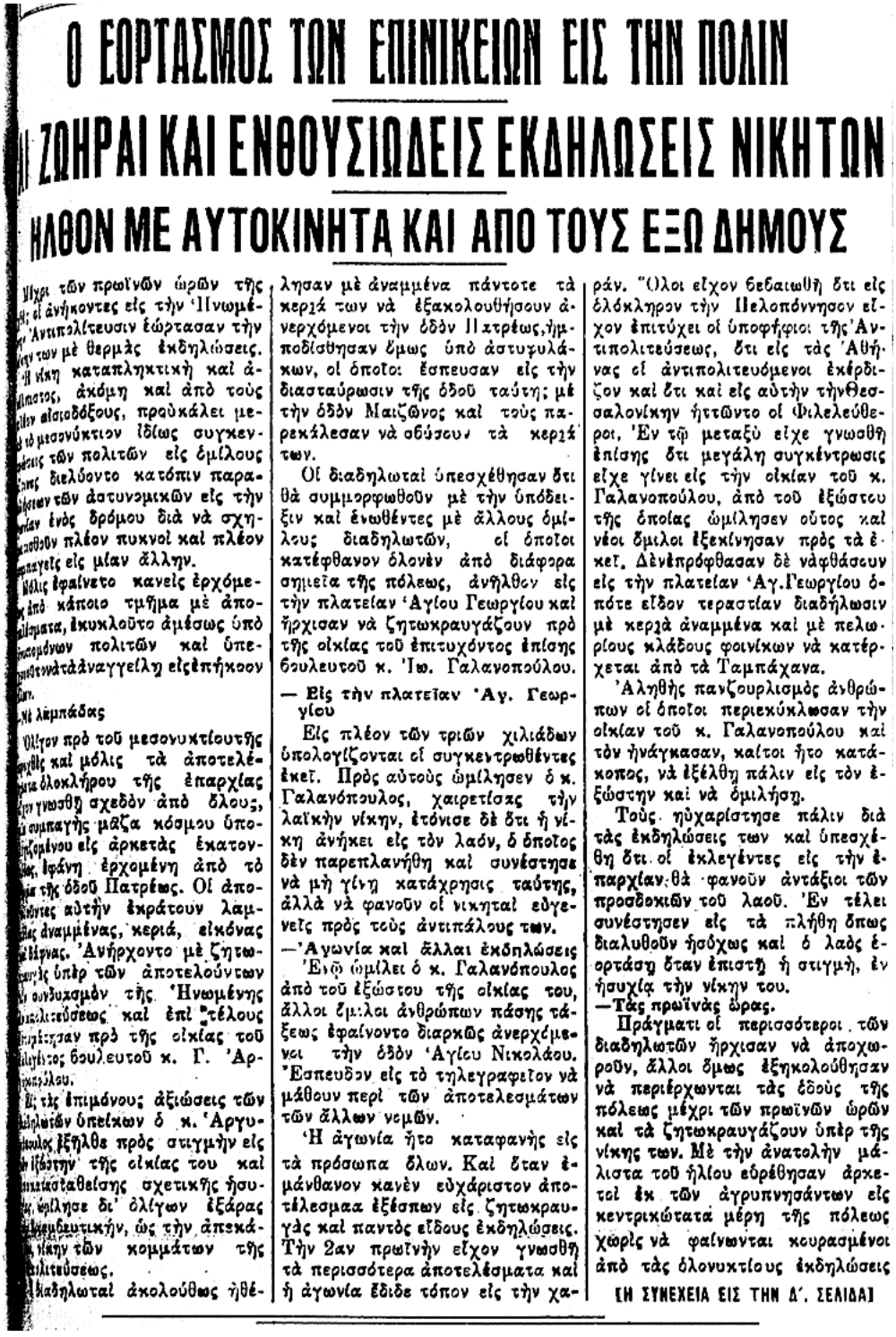

Ο ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΠΙΝΙΚΕΙΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΟΛΙΝ

ΖΩΗΡΑΙ ΚΑΙ ΕΝΘΟΥΣΙΩΔΕΙΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΝΙΚΗΤΩΝ

ΗΛΘΟΝ ΜΕ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΞΩ ΔΗΜΟΥΣ

Ὀλίγαι τῶν πρωϊνῶν ὡρῶν τῆς [illegible] οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν Ἑνωμένην Ἀντιπολίτευσιν ἑώρτασαν τὴν [illegible] των μὲ θερμὰς ἐκδηλώσεις. Ἡ νίκη καταπληκτικὴ καὶ ἀ[illegible]πιστος, ἀκόμη καὶ ἀπὸ τοὺς [illegible] αἰσιοδόξους, προὐκάλει με[illegible] τὸ μεσονύκτιον ἰδίως συγκεν[illegible]ώσεις τῶν πολιτῶν εἰς ὁμίλους [illegible] διελύοντο κατόπιν παρα[illegible]ήσεων τῶν ἀστυνομικῶν εἰς τὴν [illegible]ίαν ἑνὸς δρόμου διὰ νὰ σχη[illegible]ασθοῦν πλέον πυκνοὶ καὶ πλέον [illegible]παγεῖς εἰς μίαν ἄλλην.

Μόλις ἐφαίνετο κανεὶς ἐρχόμε[illegible] ἀπὸ κάποιο τμῆμα μὲ ἀπο[illegible]άσματα, ἐκυκλοῦτο ἀμέσως ὑπὸ [illegible]συγκεντρουμένων πολιτῶν καὶ ὑπε[illegible]τωτὰ ἀναγγελὴν εἰς ἐπήκοον [illegible]ων.

Ἡ λαμπάδας

Ὀλίγον πρὸ τοῦ μεσονυκτίου τῆς [illegible]γῆς καὶ μόλις τὰ ἀποτελέ[illegible]ματα ὁλοκλήρου τῆς ἐπαρχίας [illegible]ἶχον γνωσθῆ σχεδὸν ἀπὸ ὅλους, [illegible] συμπαγὴς μαζὰ κόσμου ὑπο[illegible]ζομένου εἰς ἀρκετὰς ἑκατον[illegible]άδας, ἐφάνη ἐρχομένη ἀπὸ τὸ [illegible] τῆς ὁδοῦ Πατρέως. Οἱ ἀπο[illegible]ῶντες αὐτὴν ἐκράτουν λαμ[illegible]άδας ἀναμμένας, κεριά, εἰκόνας [illegible]ελίνας. Ἀνήρχοντο μὲ ζητω[illegible]αυγὰς ὑπὲρ τῶν ἀποτελούντων [illegible] συνδυασμὸν τῆς Ἡνωμένης [illegible]ιτευσεως καὶ ἐπὶ τέλους [illegible]ρέπεσαν πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ [illegible]ιμήτου βουλευτοῦ κ. Γ. Ἀρ[illegible]ακοπούλου.

Εἰς τὰς ἐπιμόνους ἀξιώσεις τῶν [illegible]ηλωτῶν ὑπείκων ὁ κ. Ἀργυ[illegible]πουλος ἐξῆλθε πρὸς στιγμὴν εἰς [illegible]ν ἐξώστην τῆς οἰκίας του καὶ [illegible]ματαστάθεισης σχετικῆς ἡσυ[illegible]ίας ὡμίλησε δι' ὀλίγων ἐξάρας [illegible]λευθεριστικήν, ὡς τὴν ἀπεκά[illegible]ησαν τῶν κομμάτων τῆς [illegible]ιτευσεως.

Ἐκαθηλωταὶ ἀκολούθως ἠθέλησαν μὲ ἀναμμένα πάντοτε τὰ κεριά των νὰ ἐξακολουθήσουν ἀνερχόμενοι τὴν ὁδὸν Πατρέως, ἠμποδίσθησαν ὅμως ὑπὸ ἀστυφυλάκων, οἱ ὁποῖοι ἔσπευσαν εἰς τὴν διασταύρωσιν τῆς ὁδοῦ ταύτης μὲ τὴν ὁδὸν Μαιζῶνος καὶ τοὺς παρεκάλεσαν νὰ σβύσουν τὰ κεριά των.

Οἱ διαδηλωταὶ ὑπεσχέθησαν ὅτι θὰ συμμορφωθοῦν μὲ τὴν ὑπόδειξιν καὶ ἑνωθέντες μὲ ἄλλους ὁμίλους διαδηλωτῶν, οἱ ὁποῖοι κατέφθανον ὁλονὲν ἀπὸ διάφορα σημεῖα τῆς πόλεως, ἀνῆλθον εἰς τὴν πλατεῖαν Ἁγίου Γεωργίου καὶ ἤρχισαν νὰ ζητωκραυγάζουν πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ ἐπιτυχόντος ἐπίσης βουλευτοῦ κ. Ἰω. Γαλανοπούλου.

— Εἰς τὴν πλατεῖαν Ἁγ. Γεωργίου

Εἰς πλέον τῶν τριῶν χιλιάδων ὑπολογίζονται οἱ συγκεντρωθέντες ἐκεῖ. Πρὸς αὐτοὺς ὡμίλησεν ὁ κ. Γαλανόπουλος, χαιρετίσας τὴν λαϊκὴν νίκην, ἐτόνισε δὲ ὅτι ἡ νίκη ἀνήκει εἰς τὸν λαόν, ὁ ὁποῖος δὲν παρεπλανήθη καὶ συνέστησε νὰ μὴ γίνῃ κατάχρησις ταύτης, ἀλλὰ νὰ φανοῦν οἱ νικηταὶ εὐγενεῖς πρὸς τοὺς ἀντιπάλους των.

—Ἀγωνία καὶ ἄλλαι ἐκδηλώσεις

Ἐνῷ ὡμίλει ὁ κ. Γαλανόπουλος ἀπὸ τοῦ ἐξώστου τῆς οἰκίας του, ἄλλοι ζωηροὶ ἀνθρώπων πάσης τάξεως ἐφαίνοντο διαρκῶς ἀνερχόμενοι τὴν ὁδὸν Ἁγίου Νικολάου. Ἔσπευδον εἰς τὸ τηλεγραφεῖον νὰ μάθουν περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἄλλων νεμῶν.

Ἡ ἀγωνία ἦτο καταφανὴς εἰς τὰ πρόσωπα ὅλων. Καὶ ὅταν ἐμάνθανον κανὲν εὐχάριστον ἀποτέλεσμα ἐξέσπων εἰς ζητωκραυγὰς καὶ παντὸς εἴδους ἐκδηλώσεις. Τὴν 2αν πρωϊνὴν εἶχον γνωσθῆ τὰ περισσότερα ἀποτελέσματα καὶ ἡ ἀγωνία ἔδιδε τόπον εἰς τὴν χαράν. Ὅλοι εἶχον βεβαιωθῆ ὅτι εἰς ὁλόκληρον τὴν Πελοπόννησον εἶχον ἐπιτύχει οἱ ὑποφήφιοι τῆς Ἀντιπολιτεύσεως, ὅτι εἰς τὰς Ἀθήνας οἱ ἀντιπολιτευόμενοι ἐκέρδιζον καὶ ὅτι καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Θεσσαλονίκην ἠττῶντο οἱ Φιλελεύθεροι. Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε γνωσθῆ ἐπίσης ὅτι μεγάλη συγκέντρωσις εἶχε γίνει εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κ. Γαλανοπούλου, ἀπὸ τοῦ ἐξώστου τῆς ὁποίας ὡμίλησεν οὗτος καὶ νέοι ὁμιλοι ἐξεκίνησαν πρὸς τὰ ἐκεῖ. Δὲν ἐπρόφθασαν δὲ νὰ φθάσουν εἰς τὴν πλατεῖαν Ἁγ. Γεωργίου ὁπότε εἶδον τεραστίαν διαδήλωσιν μὲ κεριὰ ἀναμμένα καὶ μὲ πελωρίους κλάδους φοινίκων νὰ κατέρχεται ἀπὸ τὰ Ταμπάχανα.

Ἀληθὴς πανζουρλισμὸς ἀνθρώπων οἱ ὁποῖοι περιεκύκλωσαν τὴν οἰκίαν τοῦ κ. Γαλανοπούλου καὶ τὸν ἠνάγκασαν, καίτοι ἦτο κατάκοπος, νὰ ἐξέλθῃ πάλιν εἰς τὸν ἐξώστην καὶ νὰ ὁμιλήσῃ.

Τοὺς ηὐχαρίστησε πάλιν διὰ τὰς ἐκδηλώσεις των καὶ ὑπεσχέθη ὅτι οἱ ἐκλεγέντες εἰς τὴν ἐπαρχίαν θὰ φανοῦν ἀντάξιοι τῶν προσδοκιῶν τοῦ λαοῦ. Ἐν τέλει συνέστησεν εἰς τὰ πλήθη ὅπως διαλυθοῦν ἡσύχως καὶ ὁ λαὸς ἑορτάσῃ ὅταν ἐπιστῇ ἡ στιγμὴ, ἐν ἡσυχίᾳ τὴν νίκην του.

—Τὰς πρωϊνὰς ὥρας.

Πράγματι οἱ περισσότεροι τῶν διαδηλωτῶν ἤρχισαν νὰ ἀποχωροῦν, ἄλλοι ὅμως ἐξηκολούθησαν νὰ περιέρχωνται τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως μέχρι τῶν πρωϊνῶν ὡρῶν καὶ τὰ ζητωκραυγάζουν ὑπὲρ τῆς νίκης των. Μὲ τὴν ἀνατολὴν μάλιστα τοῦ ἡλίου εὐρέθησαν ἀρκετοὶ ἐκ τῶν ἀγρυπνησάντων εἰς κεντρικώτατα μέρη τῆς πόλεως χωρὶς νὰ φαίνωνται κουρασμένοι ἀπὸ τὰς ὁλονυκτίους ἐκδηλώσεις

[Η ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ Δ'. ΣΕΛΙΔΑ]

***Εικόνα 114**: Νεολόγος 7/3/1933, Αρ. Φ. 64, «Ο εορτασμός των επινικείων εις την πόλιν».*

ΤΟ ΑΠΟΓΕΥΜΑ ΕΓΕΝΕΤΟ ΚΑΤΑΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΑΡΧΩΝ ΠΩΣ ΕΞΕΡΡΑΓΗ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΝ ΑΝΤΙΔΙΚΤΑΤΟΡΙΚΟΝ ΚΙΝΗΜΑ

ΚΑΤΑΛΗΨΙΣ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ

Αί ἐκδηλώσεις τῶν νικητῶν ἐξηκολούθησαν καί χθές καθ' ὅλην τήν ἡμέραν. Ἀπό πρωΐας ἤρχισαν καταφθάνοντα αὐτοκίνητα τῆς συγκοινωνίας μέ χωρικούς ὄχι μόνον ἀπ τῶν περιξ χωρίων ἀλλά καί ἐξ ἄλλων ἀπομεμακρυσμένων δήμων. Πολλοί ἦλθον ἀπό τήν Χαλκίδα καθώς καί ἀπό τόν Δῆμον Ἐρρικος, Φαρβῶν κλπ.

Ὅλα σχεδόν τά αὐτοκίνητα εἶχον ἐπισταρατευθῆ. Ἄλλοι ἀγόρζαν εἰς τούς δρόμους μέ ἐγχώρια ὄργανα καί ἄλλοι μέ διολίδ.

Ὁμάδες σολιόν περιῆρχοντο ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς πόλεως ἐπ' αὐτοκινήτων μέ προπομπόν αὐτοκίνητον φέρον πελωρίαν σημαίαν τοῦ ἀειμνήστου Γούναρη.

Τό περίφημο τραγούδι «γαλανάκι» ἐφάλλετο ἀπό ὅλους μέ στίχους σχετικούς μέ τήν τελευταίαν πολιτικήν κατάστασιν καί τήν ἐκλεθοῦσαν νίκην τῆς Ἀντιπολιτεύσεως.

Ἀπό στιγμῆς εἰς στιγμήν ἐγίνοντο γνωστά τά ἀποτελέσματα ἐκ τῶν ἄλλων μερῶν τοῦ Κράτους καί ὁ ἐνθουσιασμός ηὐξανε.

Δέν ἐπρόφθανε πανενῖς νά δῆ μίαν συγκέντρωσιν διαδηλωτῶν εἰς ἕν σημεῖον καί ἤδεται ταύτοχρόνως νέας μικροδιαδηλώσεις εἰς ἄλλα σημεῖα.

Ἀστυφύλακες ἐν τῷ μεταξύ ἐσπευδαν πρός ὅλας τάς διευθύνσεις ὅπου ἐσχημειούντο συγκεντρώσεις, χωρίς ὅμως νά ἐπεμβαίνουν. Καί τό ἀληθές εἶνε ὅτι μέχρι τῆς μεσημβρίας οὐδέν ἔκτροπον ἐσημειώθη.

—Τό ἀπόγευμα.

Τάς πρώτας ἐν τούτοις ἀπογευματινάς ὥρας καί ἤδη ὁ ἐνθουσιασμός τῶν νικητῶν ηὔξανε διαρκῶς ἤρχισαν νά κυκλοφοροῦν διαδόσεις.

Αἱ διαδόσεις αὐταί ἐνετάθησαν ὅταν ἦλθε τό πρῶτον ἐξ Ἀθηνῶν τραῖνον καί ἐγνώσθη ὅτι αἱ Ἀθηναῖκαί ἐφημερίδες εἶχον κατασχεθῆ εἰς τήν Ἐλευσῖνα διά νά ἐμποδισθῆ ἡ κυκλοφορία των.

Οἱ ὄμιλοι τῶν διαδηλωτῶν ἐπυκνοῦντο ὅλονεν καί ἀνεμίνοντο ἀπό στιγμῆς εἰς στιγμήν σοβαρά γεγονότα, διότι ἤρχιζε νά λέγεται μετ' ἐπιμονῆς ὅτι ἀνατρέλλαγαν ὡρισμένα ἄρθρα τοῦ Συντάγματος καί ὅτι ὁ Πλαστῆρας ἐπῆρξε δικτατορίαν εἰς τάς Ἀθήνας.

Ἡ διάδοσις αὐτη ἀργότερον ἐπηλήθευσε μέ τήν πρόσθετον πληροφορίαν ὅτι ἐπρόκειτο νά τοιχοκολληθῆ σχετικόν διάγγελμα τοῦ δικτάτορος.

Τοῦτο ἐξηγρίωσε τά πλήθη τοῦ κόσμου, τά ὁποῖα εὑρίσκοντο εἰς διάφορα σημεῖα τῆς πόλεως καί ἤρχισαν νά συγκεντρώνται ταῦτα εἰς τήν Νομαρχίαν.

Οἱ φρονηματίσαντες ἐν τῷ μεταξύ ἐκλεῖσαν εἰς τάς οἰκίας των, οἱ ζωηρότεροι ὅμως ἔσπευσαν νά ἐκδηλώσουν μέ κάθε τρόπον τήν ἀγανάκτησίν των προτρέποντες ὁ εἷς τόν ἄλλον νά ἐνωθοῦν διά νά καταλύσουν τάς ἀρχάς καί νά καταστήσουν σεβαστήν τήν θέλησιν τοῦ λαοῦ.

—Εἰς τήν Νομαρχίαν

Ὅλοι ἐν τῷ μεταξύ ἔσπευδαν εἰς τήν Νομαρχίαν διά νά πληροφορηθοῦν ἐπισήμως ἐάν πράγματι ἐκηρύχθη δικτατορία, περί τῆς ὁποίας δέ ἐσπειρήθη χιλιάδες κόσμου εἶχον κατακλύσει τήν ὁδόν Πατρέως ἀπό τήν διασταύρωσίν της μέ τήν ὁδόν Κανακάρη μέχρι τοῦ Νομαρχιακοῦ καταστήματος.

Ἄλλα πλήθη κόσμου συνεκεντροῦντο τήν αὐτήν ὥραν εἰς τήν Δημαρχίαν διά νά μάθουν τί γίνεται.

Ἀστραπιαίως εἶχε διαδοθῆ ὅτι ἀκαλήφθη ὑπό τῶν νικητῶν πολιτῶν τό Τηλεγραφεῖον, τό Τηλεφωνεῖον καί τό Λιμεναρχεῖον.

Πράγματι ὁ ἐπιτυχών δουλευτής κ. Στεφανόπουλος ἀνήγγειλεν εἰς τόν λαόν ὅτι τά πάντα κατελήφθησαν καί ὅτι οἱ ἀστυφύλακες τῆς Μεραρχίας ἐβγήκαν ὅτι θά ὁποταχθοῦν εἰς τήν θέλησιν τοῦ λαοῦ.

—Μή φοβεῖσθε, προσέθεσε. Ἐδῶ τά πάντα εὑρίσκονται εἰς χεῖρας τοῦ Λαοῦ. Κανείς δέν θά τολμήσῃ ν' ἀντισταθῆ εἰς τήν θέλησίν του.

Οἱ εὑρισκόμενοι κατά τήν αὐτήν ὥραν εἰς τήν Νομαρχίαν ἐξεκλλησαν τήν σημαίαν ἥτις ἐκυμάτιζεν ἐπί τοῦ κοντοῦ της καί μέ αὐτήν ἐπί κεφαλῆς ἐξεπήγασαν πρός τό τηλεγραφεῖον.

—Καπάληψις Λιμεναρχείου, Τηλεγραφείου καί Τηλεφωνείου.

Ἂς παρακολουθήσωμεν ὅμως τά γεγονότα τά ὁποῖα ἐξετυλίχθησαν ὑπό τάς ἀκολούθους περιστάσεις.

Ὁ κ. Στεφανόπουλος βεβαίων τούς κόσμους τοῦ Δημαρχείου συγκεντρωθέντας ὅτι αἱ ἐδῶ ἀρχαί ὑπέκυψαν εἰς τήν θέλησιν τοῦ λαοῦ, εἶχεν ὑπ' ὄψει του ὅτι ἐν τῷ μεταξύ εἶχον διαδραματισθῆ. Πράγματι ἀμα ἐγνώσθη μεταξύ των ἐδῶ κύκλων ἡ προσωρινή τοῦ ἀρατηγοῦ Πλαστήρα, ἐξερράγη ἀντεπαναστατικόν κίνημα καί ἀνέλαβε τήν διεύθυνσιν τῆς Μεραρχίας ὁ συνταγματάρχης κ. Κονδύλης, ἀπομονωθέντος τοῦ κ. Βλοχατοπούλου.

Ταὐτοχρόνως σχεδόν ὁμάδες πολιτῶν κατελάμβανον τό τηλεγραφεῖον καί τό τηλεφωνεῖον, ἀγνατεσάθη δέ μετ' ὀλίγον εἰς τό πρῶτον ὁ ταγχυδρόμος κ. Ταβουλάρης μέ ἀρκετήν ἀστυνομικήν δύναμιν.

Ἀλλαι ὁμάδες πολιτῶν κατέλαβον τό Λιμεναρχεῖον ἀναρριχηθέντων μέχρι τοῦ ὑξώστου αὐτοῦ καί τυφλώσαντες τόν ὑπηρεσιακόν ὑπάλληλον Ζωγράφ Ζητουκρεύγας καί τά χειροκροτήματα τῶν προστρεξάντων.

—Καί ὅλίγος πανικός

Ὀλίγον ὅμως μετά τήν ὅλην μ.μ. πυροβολισμοί ἀλλεκάλληλοι προερχόμενοι ἀπό τήν Μεραρχίαν, ἐπροκάλεσαν μικροπανικόν μεταξύ τῶν ὁμίλων τοῦ κόσμου, οἵτινες εὑρίσκοντο εἰς τήν ὁδόν Μαυρομιχάλη πρό τοῦ Δημαρχείου καί εἰς τήν ὁδόν Πατρέως. Καί ἐθεάθησαν πολῖται ἀπεδόντες πρός τά μέρος τῶν πυροβολισμῶν ἀνῆ ἄλλοι ἐτρεχαν νά προφυλαχθοῦν μή γνωρίζοντες τί συμβαίνει. Ἐγνώσθη ἐν τούτοις σχεδόν ἀμέσως ὅτι πλῆθος κόσμου εὑρισκόμενον πρό τῆς Μεραρχίας ἀπεπειράθη νά καταλάβῃ ταύτην, μή γνωρίζον ὅτι ἐδῶ ἐκηρύχθη ἀντεπαναστατικόν κίνημα, εἰς τό ὁποῖον προσχώρησαν ὅλοι σχεδόν οἱ ἀξιωματικοί καί ὁ στρατός.

Οἱ στρατιῶται ἠγανάκτησαν νά πυροβολήσουν εἰς τόν ἀέρα πρός ἐκφοβισμόν, ἐρρίγθησαν δέ καί ἀρκετοί πυροβολισμοί ἐκ μέρους τῶν πολιτῶν, εὐτυχῶς ἀνευ ἀποτελεσμάτων. Εἷς μόνον ἀγραυλατίσθη ἐλαφρῶς εἰς τό πρόσωπον ἀπό τήν ξυρολόγχην ἑνός στρατιώτου, τόν ὁποῖον ἀπεπειράθη νά ἀφοπλίσῃ, κατά μίαν ἔνδοσιν καί ἀπό τό τζάμι ἑνός παραθύρου πεῦ ἔσπασε, κατ' ἄλλην.

Πρός τό ἑξωθεν τῆς Μεραρχίας συγκεντρωμένων πλήθος ὁμιλήσαν ἀπό τοῦ ἑξώστου αὐτῆς ὁ δουλευτής κ. Σαγιάς, συστήσας ἡσυχίαν, καθ' ὅτι καί ὁ στρατός εὑρίσκεται μέ τό μέρος τοῦ λαοῦ. Πράγματι μετά τάς συστάσεις ταύτας τοῦ κ. Σαγιά, τό πλῆθος ἀπεσύρθη ἐκεῖθεν, τραπέν καθ' ὁμίλους πρός διαφόρους διευθύνσεις.

Ἀπό τῆς στιγμῆς αὐτῆς ὁ κόσμος ἡσύχασε, βέβαιος ὅτι οὐδείς κίνδυνος ὑπάρχει εἰς τήν πόλιν.

—Προσοχή πρός φρουράν.

Ἀπό τῆς 7ης καί ἡμισείας μ.μ. μεγαλείτερα μάζα λαοῦ εἶχον συγκεντρωθῆ κάτωθι τοῦ τηλεγραφείου. Ἐβλεπαν ὅλοι νά μεθοῦν εἰδήσεις. Ἡ τηλεφωνική συγκοινωνία ἐν τῷ μεταξύ εἶχε διακοπῆ ἐντός τῆς πόλεως καί κανείς δέν ἠμποροῦσε νά συνεννοηθῆ τηλεφωνικῶς.

Ὀλίγον περί τήν 8ην μ.μ. ἐγνώσθη ἀπό τό τηλεγραφεῖον ὅτι αἱ φρουραί Κορίνθου καί Ναυπλίου προσεχώρησαν εἰς τό ἀντεπαναστατικόν κίνημα, ἤρχισε δέ νά διεξάγεται μεταξύ αὐτῶν καί τοῦ ἐν τῷ ἐδῶ τηλεγραφείῳ ἐγκατασταθέντος τιγματάρχου κ. Ταβουλάρη τηλεγραφική συνεννόησις.

Τήν νύκτα ἀνεκοινώθη ὅτι εἰς τό ἀντεπαναστατικόν κίνημα προσεχώρησαν καί αἱ φρουραί Μεσολογγίου, Ἄρτης καί Λαμίας.

—Διαδόσεις διά τά ἐν Ἀθήναις

Μετά τῶν Ἀθηνῶν δέν εἶχε καταστῆ δυνατή ἀκόμη ἡ τηλεγραφική ἐπικοινωνία.

Τήν 8ην ἡ Κόρινθος ἀνήγγειλεν ὅτι «ὁ λαός τῶν Ἀθηνῶν ἐγκαταστήσας τιγματάρχου κ. Ταβουλάρη τηλεγραφικήν συνεννόησιν μέ λύσσαν ἀντιδράσεως ὑλικήν βίαν». Τήν εἴδησιν ταύτην ἡ Κόρινθος ἔλαβεν ἀπό τό τηλεγραφεῖον Ἀθηνῶν, τό ὁποῖον, ὡς ἐλέγετο, εἶχε καταληφθῆ ὑπό τοῦ λαοῦ.

Ἐν τῷ μεταξύ αἱ διαδόσεις ὠργίζοντο εἰς τά κέντρα τῆς ὁδοῦ Ἁγίου Νικολάου, τά ὁποῖα ἦσαν ἀσφυκτικῶς γεμάτα ἀπό κόσμον καθώς καί εἰς τούς δρόμους.

Ἄλλοι ἔλεγαν ὅτι ὁ στρατηγός Κονδύλης ἐλθών εἰς Ἀθήνας διέσωσε τόν βασιλέα, ἄλλοι πάλιν, συναλήφθη καί ἄλλοι ὅτι ἀντιθέτως συνελήφθη ὁ Πλαστῆρας. Προσετίθετο μάλιστα ὅτι τόν τελευταῖον συνέλαβαν ὁ δεσυνόμος Πολυχρονόπουλος καί ὅτι ἐκρατεῖτο εἰς τό Τμῆμα Μεταγωγῶν.

Ἐξοῦτατα ἀπίστης ἐκυκλοφόρει ἡ διάδοσις μεταξύ τῶν πολιτῶν ὅτι αἱματηραί συμπλοκαί εἶχον γίνει εἰς τάς Ἀθήνας καί ὅτι οἱ πολῖται ἐμάχοντο ἀκόμη καί εἰς τήν ὁδόν Σταδίου. Τίποτε ὅμως ἐξ ὅλων αὐτῶν δέν ἦτο δυνατόν νά ἐξευρεθῆ.

Αἱ διαδόσεις αὐταί μαζύ μέ τήν ἐκρηξιν τοῦ ἀντεπαναστατικοῦ κινήματος, τοῦ ὁποίου ἠγνοεῖτο ἡ ἔκτασις, συνετέλεσαν εἰς τό νά μεταιωθῆ ἡ μεγάλη νυκτερινή διαδήλωσις, ἡ ὁποία εἶχεν ἀποφασισθῆ ὅπως γίνῃ τό ἀπόγευμα πρός ἑορτασμόν τῶν ἐπινικίων.

Μικραί μόνον ὁμάδες πολιτῶν ἐξηκολούθουν νά περιέρχωνται μέχρι βαθείας νυκτός τάς ὁδούς καί νά ἀριθμοῦν κατά διαστήματα τήν νικητήριον ἰαχήν, ἡ ὁποία ἀκουμπίχει ἀπό τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ἐγνώσθησαν τά ἐκλογικά ἀποτελέσματα εἰς ὁλόκληρον τήν πόλιν:

—Λαός! Λαός!..

—Ἐλπίδες διαψευσθεῖσαι

Τάς μεγαλειτέρας ἐν τούτοις ἐλπίδας ὁ περισσότερος κόσμος διά νά μάθῃ νέα ἐξ Ἀθηνῶν ἐστήριξεν εἰς ἐπείνους, οἱ ὁποῖοι ἀνεμένοντο μέ τήν ἐυτέραν ἐκ τῆς πρωτευούσης ἀμαξοστοιχίαν. Καί ἡ μέν ἀμαξοστοιχία ἦλθε τήν ὡρισμένην ὥραν, δέν ἦλθον ὅμως καί τά...νέα πού ἀνεμένοντο μέ τήν ἀφιξίν της. Ἔτσι διαψεύσθησαν αἱ ἐλπίδες ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἔσπευσαν εἰς τόν σιδηρικόν σταθμόν διά νά πληροφορηθοῦν ἀπό τούς ἐπιβάτας. Οἱ τελευταῖοι ἐβεβαίουν ὅτι μέχρι τῆς ἀναχωρήσεως ἐξ Ἀθηνῶν τό τραῖνον δέν εἶχε κυρηχθῆ ἐκ μέρους τοῦ Πλαστῆρα ἀπαναστατικόν κίνημα, μόνον δέ ὅταν ἔφθασε τό τραῖνον εἰς Κόρινθον ἠκούσαν κάτι τι συγκεχυμένον. Τινές πάλιν ἐξ αὐτῶν ἐβεβαίουν ὅτι ὡς ἠκουσαν καθ' ὁδόν, ἐπρόκειτο νά καταπλέσουν ἐδῶ ἀντικρατιλικόν.

Ἐννοεῖται ὅτι ἐλα αὐτά ὄχι μόνον δέν ἱκανοποίησαν τούς ἐρωτῶντας, ἀλλά καί δέν ἐθεωρήθησαν κἂν ὡς ἀξια λόγου, ἀφοῦ πρόκειτο ἐξ ἀνθρώπων εὑρισκομένων ἐν ταξειδίῳ καί ἀγνοούντων τελείως τά συμβάντα τῆς πρωτευούσης.

Ἐν τῷ μεταξύ νέα διάδοσις ἐν πυκνοφρύγια μετ' ἐπιτάσεως ὅτι ὁ στόλος προσεχώρησεν εἰς τό ἀντεπαναστατικόν κίνημα καί ὅτι ὁ ναύαρχος Χατζηκυριάκος ἐπεβίβασεν ὑβροπλάνου εἶχε πατέλθει εἰς τό Φάληρον.

—Ἀπόλυτος ἡσυχία.

Μετά τήν 9ην καί ἡμίσειαν νυκτερινήν ἀπόλυτος ἡσυχία ἤρχισε νά ἐπικρατῇ εἰς τήν πόλιν ἅμα κοπτομένη κατά μακράν διαστήματα εἴτε ἀπό μερικάς ζητωκραυγάς εἴτε ἀπό κανένα τραγουδάκι μερικῶν καθυστερημένων τροβαδούρων.

Εἰς τά κέντρα ὅμως ἡ κίνησις ἐξηκολούθει νά ἦναι ζωηρά. Πέντε τῶν μεγαλύτερων μέρος τῶν πολιτῶν οἱ ὁποῖοι εἶχον παντοτεινότερόν ἐκδηλάσει τήν χαράν των ἀπ' τήν νίκη ὑπεχώρησε διά νά ἡσυχάσῃ.

Ὀλίγοι ὅμως ἀνυπόμονοι παρέμειναν καθ' ὅλην σχεδόν τήν νύκτα διά νά μάθουν νεώτερα ἐξ ὧν τοῦ Τηλεγραφείου μή ἔχοντες καθόλου τήν ὑπομονήν νά ἀναμείνουν τήν ἀνατολήν τῆς σημερινῆς ἡμέρας.

ΜΙΚΡΟΣΥΜΒΟΛΑΙ ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ

Ὀλίγον μετά τήν 10ην μ.μ. αἱ ἐξ Ἀθηνῶν πληροφορίαι ἤρχισαν νά γίνωνται σαφέστεραι.

Οὕτω ἐξηκριβώθη ὅτι μικροσυμπλοκαί εἶχον λάβει χώραν εἰς τήν πρωτεύουσαν, χωρίς ὅμως νά ὑπάρχουν καί λεπτομέρειαι περί τῆς ἐκτάσεως αὐτῶν.

Ἐπίσης ὅτι ἤρχισαν νά διεξάγωνται συνεννοήσεις μεταξύ τῶν δύο παρατάξεων πρός εἰρηνικήν διευθέτησιν τοῦ ζητήματος τῆς παραδόρσεως τῆς ἀρχῆς εἰς τήν νικήτριαν ἐξ αὐτῶν.

Ταυτοχρόνως δέν ἔλειψαν καί αἱ νυκτερινοί διαδόσεις, ὅτι αἱ συνῆκαι τοῦ πεζικοῦ Διάμεσης καί Σπηλιωτόπουλος διοικητοῦ τοῦ 1ου καί 34ου συντάγματος εἶχον τοποθετήσει ἐξωθι τοῦ Πανεπιστημίου πολυβόλα, διά τῶν ὁποίων ἐβαλλον κατά τοῦ πλήθους καί τῆς δυνατομοίρας Δέον νά σημειωθῆ, κατά τάς διαδόσεις πάντοτε, ὅτι οἱ πολῖται εἶχον ταχθῆ μέ τήν ἀσυνομίαν.

ΚΑΙ ΑΝΤΙΤΟΡΠΙΛΛΙΚΑ!

Διεδόθη ἐπίσης τήν νύκτα ὅτι κατέπλευσαν δύο ἀντιτορπιλλικά τά ὁποῖα ἔκλεον εἰς ἀπόστασιν 2 μιλίων ἀπό τῆς παραλίας. Τινές μάλιστα ἐβεβαίουν ὅτι κατώρθωσαν νά τά διακρίνουν μέ κιάλια!!

Αἱ σχετικαί συζητήσεις τόσον περί τοῦ τηλεγραφείου ὅσον καί εἰς τά κέντρα ἐξηκολούθουν μέ ἀλληπαλλουμένας πάντοτε εἰδήσεις, τάς ὁποίας μετέδιδον ἐκ διαφόρων πηγῶν οἱ καλῶς, ὡς ἐβεβαίουν, πληροφορημένοι.

Πάντως ἐξηκριβώθη ὅτι εἰς τόν λιμένα Φαλήρου ὑπῆρχε τό ἀτμόπλοιον «Νάρκισσος» τό ὁποῖον ἐξελήφθη ὑπό τινων ὡς ἀντιτορπιλλικόν. Ἐπειδή δέ τό ἐν λόγῳ ἀτμόπλοιον ἔχει ἀσύρματον μερικοί ἔσπευσαν νά ἐπικοινωνήσουν δι' αὐτοῦ αἱ συρατιωτικαί ἀρχαί, διά νά μάθουν τήν ἀλήθειαν περί τῶν συμβαινόντων εἰς τήν πρωτεύουσαν.

Ἐνοικιάζεται ἀποθήκη εὐρύχωρος ἐπί τῆς ὁδοῦ Γενναδίου. Πληροφορίαι πατίσιτημα Δ. Μουδάκη ὁδός ἁγίου Ἀνδρέου.

Ἐνοικιάζεται ἰσογείου οἰκία ἐκ 3 δωματίων κλπ. χρεωσβν. Πληροφορίαι ὁδός Μεσολογ 9Ν.

Ἐνοικιάζεται ἡ ἐν τῇ διασταυρώσει τῶν ὁδῶν Ἑρμοῦ—Καπανδρη γωνιαία εὐάερος, εὐήλιος καί κεντρικωτάτη οἰκία μέ μαγαζεν τεμάχη. Πληροφορίαι γραφεῖον Δ. Οἰκονομοπούλου δικηγόρου, ὁδός Κανακάρη 94.

Εικόνα 115: Νεολόγος 7/3/1933, Αρ. Φ. 64, Νέα για κίνημα στην Αθήνα.

Ο Τηλέγραφος από την άλλη, η δεύτερη μεγαλύτερη εφημερίδα της Πάτρας, στο πρωτοσέλιδο της επιλέγει να παραθέσει τις εικόνες των τριών αρχηγών της μεγαλειώδους εκλογικής νίκης του λαού, δηλαδή των ηγετών της Ηνωμένης Αντιπολίτευσης. Καταγράφει ακόμα τις ενθουσιώδεις εκδηλώσεις του λαού για τη περήφανη νίκη του Λαϊκού Κόμματος, αλλά και την εξέγερση του στις εξελίξεις που έγιναν γνωστές σχετικά με το κίνημα Πλαστήρα.

Από τη πρώτη στιγμή που δειλά-δειλά άρχισαν να αναμεταδίδονται κάποιες πληροφορίες από τα γραφεία των εφημερίδων σχετικά με τη παράταξη που επικρατούσε, οι συγκεντρωμένοι άρχισαν να ξεσπούν σε εκδηλώσεις χαράς, φωνάζοντας συνθήματα υπέρ της παράταξης της Ηνωμένης Αντιπολίτευσης και του λαού. Όπως και στο Νεολόγο, αναφέρεται πως οι υποστηρικτές τους, μετά την δωδεκάτη μεσημβρινή, όταν και τα αποτελέσματα είχαν αρχίσει να γίνονται γνωστά, ξεχύθηκαν στους δρόμους της πόλης κρατώντας εικόνες του Γούναρη, του Τσαλδάρη και των υποψηφίων της πόλης μέσα σε στεφάνια δάφνης, τραγουδώντας και φωνάζοντας συνθήματα υπέρ τους. Οι εκδηλώσεις ενθουσιασμού της νίκης κράτησαν μέχρι τις 6 το πρωί, όταν ο κόσμος επέστρεψε στα σπίτια του για ξεκούραση. Την επομένη των εκλογών, πάλι οι εκδηλώσεις χαράς των νικητών ήταν μεγάλες. Ομάδες με αυτοκίνητα γυρνούσαν στη πόλη κρατώντας δαφνοστεφανομένες εικόνες νεκρών και ζωντανών πολιτικών του Λαϊκού Κόμματος, φωνάζοντας συνθήματα υπέρ τους. Ακόμα, ομάδα άνω των 50 ατόμων γύριζε με αναμμένα κεριά και έψελνε το «Χριστός Ανέστη», ταυτίζοντας την επανεκλογή των Λαϊκών με την επιστροφή του Χριστού στη ζωή. Αντίστοιχες εκδηλώσεις χαράς έγιναν και σε άλλες περιοχές της Αχαΐας και του Πύργου. Αυτές όμως, έδωσαν τη θέση τους στην ανησυχία του λαού όταν στο τραίνο εξ Αθηνών δεν υπήρχε ο Τύπος της πρωτεύουσας. Θεώρησαν ότι τη τελευταία στιγμή της κυβέρνησης του ο Βενιζέλος προσπαθούσε να βάλει εμπόδια στους Λαϊκούς. Ώσπου, έφτασε στη πόλη το τηλεγράφημα του Πλαστήρα που ανακοίνωνε το κίνημα του και την ανάληψη της εξουσίας από τον ίδιο. Τότε αυθορμήτως ο λαός επαναστάτησε και ξεχύθηκε στους δρόμους κρατώντας ξύλα και άλλα αντικείμενα και κατευθύνθηκε προς όλες τις δημόσιες υπηρεσίες τις οποίες και κατέλαβε, δημιουργώντας φθορές. Δυστυχώς λόγω της απώλειας του δεύτερου φύλλου της εφημερίδας δεν έχουμε γνώση για το πως εξελίχθηκε η αντεπανάσταση στη Πάτρα από τη μεριά του Τηλέγραφου, όμως μπορούμε να αρκεστούμε στα όσα σημειώνει παραπάνω ο Νεολόγος.

ΠΑΤΡΑΙ: ΕΤΟΣ ΙΓ'. ΑΡΙΘ. 7088
ΓΡΑΦΕΙΑ & ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ: Ὁδὸς Κορίνθου ἀριθ. 82 Ἐν Ἀθήναις: Μαιάνδρου 57
ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΗΛΕΦΩΝΟΥ 196

ΤΗΛΕΓΡΑΦΟΣ

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΠΡΩΙΝΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΤΡΙΤΗ 7 ΜΑΡΤΙΟΥ
Σελήνη 12 ἀμπ. Ἀνατ. ἡλίου 6.34. Δύσις 6.18
Τῶν ἐν Ἀμοργῷ 43 μαρτύρων

ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ ΔΡΑΧΜΗ ΜΙΑ

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΑΡΧΗΓΟΙ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΕΙΩΔΟΥΣ ΕΚΛΟΓΙΚΗΣ ΝΙΚΗΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

Ὁ κ. ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΕΤΑΞΑΣ — Ὁ κ. ΠΑΝΑΓΗΣ ΤΣΑΛΔΑΡΗΣ — Ὁ κ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΟΝΔΥΛΗΣ

ΑΙ ΧΘΕΣΙΝΑΙ ΕΝΘΟΥΣΙΩΔΕΙΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΑΤΡΑΪΚΟΥ ΛΑΟΥ ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΦΑΝΗ ΝΙΚΗΝ ΤΟΥ ΛΑΪΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ

...ΟΤΑΝ Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΛΑΟΣ ΕΞΕΓΕΙΡΕΤΑΙ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΕΙ ΔΙΑ ΝΑ ΕΠΙΒΑΛΗ ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΡΧΟΝ ΘΕΛΗΣΙΝ ΤΟΥ

Ἡ πόλις μας κατὰ τὴν προχθεσινὴν νύκτα ἦτο ἀνάστατος. Μέλη ἑκάστων αἱ ψηφοδόχοι συνεπῆ ὁμάδες πολιτῶν ἤρχισαν περιερχόμεναι τὰ διάφορα ἐκλογικὰ τμήματα, ἀνυπόπτως διὰ τὰ ἀπατεῶνα τῶν ἐκλογῶν μέλη τοῦ προκειμένου ὑπὲρ τῆς Ἀντιπολιτεύσεως.

Ἐν ἄλλου πλήθη ἄφθονα καταλύλλον τὴν περὶ τῶν γραικοῦ τῶν ἐψηφισμένων ἐκτιμήσεως ἀνακοινώσεων τῶν ἀποκλεισμάτων τῶν ἐκλογῶν, ἔστω καὶ μερικῶν τοιούτων.

Ἀπὸ τῆς ἀνακοινώσεως τῶν πρώτων πληροφοριῶν ἐξ ὧν ἡ ἀκεραία ἰσχὺς συνδυασμῶν τῆς ἀντιπολιτεύσεως, τὸ πλῆθος ἤρχισεν ἐνθουσιάζωνται καὶ νὰ ἐκαποῦν εἰς χαρμοσύνους κραυγάς:

— Ζήτω λαός, λαός...

— Τὰ πᾶρ γιὰ νάπαρη ὁ Βενιζέλος.

Κατὰ τὸ μεσονύκτιον, ὁπότε εἶχον ἀνακοινωθῆ τὰ πλεῖστα τῶν ἀποτελεσμάτων ἤρχισαν καὶ αἱ διαδηλώσεις. Τοιαῦται εἶνόνες τοῦ δεκεμβρίου Γουναρ-γοῦ, τοῦ Ταλλάρη καὶ τῶν ὑ-πουργείων τῆς ἐπαρχίας μας μέσα εἰς στεφάνους ἐάφνης ἐ-κρατοῦντα ἐς λάβρας ἀπὸ τῶν πρωτοπόρων τῶν διαδηλώσεων.

Ἀσκαπὰ διάφορα, ἐκ τοῦ παρελθόν στοιχουργηθέντα καὶ ἐκ τῆ βάσει συνολῶν λαϊκῶν τραγουδιῶν βάσντα ὑπὸ τοῦ ἐνθουσιώντος λαοῦ. Ἰδοὺ ἓν δεῖγμα:

Τόν κάν μὲ κέρια μίσιν Γκύση
Ἀϊ τσιν γιοῦ Βιζελάντζη
ἔν νὰ' νὰ κάντε πορεία
Ἀντὶ πρὸν ἐλάτε κάτ διλίγ.

Ἡ πόμπη οὕτω ἐξελκολούθησε μέχρι τῆς ὄψης πρωινῆς, ὁπότε ὁ λαὸς ἐνθουσιασμένος ἀπεσύρετο πρὸς ὕπνον.

Ἀλλὰ καὶ ἡ χθεσινὴ ἡμέρα δὲν ὑστέρησε εἰς ἐνθουσιασμόν.

Ἐξάλλου ἐκ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ ὁ λαὸς τῶν Πατρῶν ἔδωκε τρεῖς τὰ ἐκλογικά.

Καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ὁμάδες κόσμου ἐπ' αὐτοκινήτων ἤρχισαν τὰς διαδηλώσεις. Ἀσαφήνεια στοιχεῖα ἐκάστης φύσεως ἦσαν εἰκόνες ζώντων καὶ τεθνεώτων, ἐλευκῶν δρεττανῶν ἐκφωνούντων καὶ πίνακες ἀπὸ κασσίτερον.

Αἱ ἐπιφωνήσεις ἐλαδῆ. Μπαρέρνα νά, μᾶς ζῆ ὁ Παναγῆς λέει, ἔδιναν κι' ποχνᾶν. Καὶ οἱ κρότοι τῶν βομβιζόντων αὐτοκινήτων ἀερσάδων ἕνα χαρμόσυνον τόνον ἀληθῆ ἐσχετῆν.

Τὴν προϊοῦσαν μίλεται συνέβη καὶ τὸ ἑξῆς ἀφελὲς:

Ἕνας ὄμιλος ἀπὸ ἐνθουσιώντων Δαπκαθηναίων πανυκτονοτάδα κηφῖν: καὶ περιήχτεσο μὲ ἐπὶ κεφαλῆς λάβαρα ἐξ ἑλάσσων τὰς ὁδὸς φάλλων τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη». Τὸ θέαμα εἰς τὸν μὴ γνωζόντα τὴν κατάστασιν θὰ ὑπνθύμιζε λιτανείαν τελουμένην ἐν ἀνομβρίᾳ.

Ἀλλὰ καὶ ἐς τὰς ἐπαρχίας αἱ ἐορταὶ δὲν στέρησαν καὶ σοβὲν, Εἰς τὸν Καθάπαγρον μέλισσα, ὅπως βς γράφει ὁ κ. Μπουλούμπασης, συνέβησαν ἀπροσδόκητος ἀ ὕβρ. Παναγύρεις μὲ θύσιες ἀρνετῶν ἀμνῶν καὶ χορὸς συνοδείᾳ ἐγχαρίων ὀργάνω καὶ μὲ ἐνθουσιασμὸν ἐξωφρενικὸν, ἔλαβον χώραν.

Εἰς τὸ Ἄγιον καὶ Πέργον τὰ ὕβια. Οἱ Πόγιοι μάλιστα ἐπεζήτησαν περιπέτειαν ὅπως ἀπὸ σωστοὺς ἐκφράσεις τῆς ἐκεῖ ἐκδιδικήσης Βενιζελικῆς ἐφημερίδων Ματρίξ».

Ἐν Καλανδρίνης ἐσκάλη ἐπαθόβα ἀντιπρόσωπεία διὰ νὰ συγχαρῇ τὸν ἐξ αὐτῆς καταγόμενον Λαϊὸν βουνευτὴν κ. Ἀντωνόπουλο. Καὶ ἀφοῦ ἐπέσκεψε μερικὰς ἐκ τῶν παρὰ τὴν ἐπαρχίαν ἐκκλησιῶν, μετέβησαν ἐν σώματι εἰς Καλαβρύτειαν, ὅπου ὅλη ἐπαρέλειπον νὰ χαιρετίσουν πάντας τοὺς καθ' ὁδὸν διὰ τοῦ καθιερωθέντος χαιρετισμοῦ:

— Λαός, λαός.
— Μπαφία.

ΕΚΩ ΚΟΡΥΦΟΥΤΑΙ ΟΙ ΕΝΘΟΥΣΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

Ἐνῶ δὲ ὁλόληρος ἡ πόλις μας ἐφέρετο ἐξ ὑψίστου ἐνθουσιασμοῦ διὰ τὴν περιφανῆ νίκην τὴν ὁποίαν ἀν καιήγαγε ὁ λαὸς εἰς τὰς κάλπας, καὶ ἐξεχύνετο εἰς ἄκρον ὁδοπλίο ἡ ἀπεφράσιζε ἀπὸ τὸν Λιβάνας ἠλεκτρόσπιτα καὶ ἀπεφορμίζε διὰ τὴν κινέζικην τῆς τυραννίας καὶ τῆς ἀπολυταρχίας.

Ἡ ΕΞΕΓΕΡΣΙΣ

Ἡ εἴδησις αὕτη ἦτο ἀρκετὴ νὰ ἀναπτερώσῃ τὸ πλῆθος καὶ νὰ ἐξεγείρῃ τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ λαοῦ κατὰ τῶν τελευταίων αὐτῶν μέσων τοῦ σφετερίζοντος Βενιζελικοῦ συνκρατήματος, τὸ ὁποῖον καὶ τὴν τελευταίαν ἀκόμη στιγμὴν τῆς ζωῆς του εἰς τὴν πολιτικὴν σκηνὴν τῆς χώρας, δίδει ὑστάτους λαντιμοὺς τοῦ πρὸς εἰς διαστάξεις τοῦ συντάγματος καὶ τὰς λαϊκὰς ἐλευρίας.

Εἰς τὰς διαφόρους κεντρικὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως πυκνώνται ὁμάδες πολιτῶν περιφερόμεναι, ὅταν ἐσυνεπιάνουν τὸ ἐξέγερσιν τὴν ἐγκάτοικησίν των διὰ τὴν κατάστασιν εἰς ὁποῖ ἐν ἐγγυμονοῦσε προφανῶς ὁ ἐκπνέων Βενιζελισμός.

Ὅσον προκωροῦσε ἡ ὥρα αἱ στιγμαὶ τοῦ μαινομένου τὸ ὄνειρ πλήθους ἐγίνοντο ὁλονὲν ἀγωνιωδέστερα καὶ ἡ λαϊκὴ ἐξέγερσις ἐφαίνετο εἰς τὸ Ζενίθ.

Η ΚΗΡΥΞΙΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Περὶ τὴν 3ην ἀπ' μεσημεριανὴν εἰς τὴν Νομαρχίαν ἐλήφθη ἡ ἀνόλουθος ὑ «ερεπεί γουσα τηλε/ραφικὴ εγκύκλιος:

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ

2Θον)'Αθηνῶν 1360
ὰπηρ. 6)3 14.20.—

Ἐξκιρατικῶς ἐπείγον

Γενικοὺς διοικητὰς, Νομάρχας, Δημάρχους, Στρατιωτικάς, Ἀστυνομικὰς καὶ Χω,Λακὰς Ἀρχάς.

Πάτρας

Κοινοποιῶ πατειτέρω διάγγελμά μου ἐπειλλάμενοι ὅπως διὰ ταιχοκλλήσεων καὶ πανὲς ἄλλου μέσου θοδῇ εἰς τοῦτο ἡ εὐρυτέρα δημοσίευσις.

Νικόλαος Πλαστήρας

Πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν.

Δύο ἐν συνεχείᾳ ἐντὸς πέντε ἡμερῶν ἐκλογαὶ ἀπέδειξαν ἀνεπαρκὲς τὸ ἀπόλυτ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐπιστεύετο, ὅτι τὸ κοινοβουλευτικὸν Πολίτευμα μὲ διεκὴ τὸν βέλαν του βαθέων ἐλαττωμάτων διὰ τὰ ὁποῖα ὁ ιοκόπινει ἄλοιθ εἰς περισσοτέρας χώρας, ἔχει πας' ἡμῖν ἐπὶ πλέον τὸ φαυλίσμον διὰ τὴν χώραν μειονέκτημα νὰ μὴ δύναται μὲ κανὲν ἐκλογικὸν σύστημα ν' ἀκπδά σῃ Κυβέρνησιν βιώσιμον, αἰχμάλωτον τῆς δημαγωγίας ἑκάστοτε τὸ Κοινοβουλευτικὸν Πολίτευμα ἐπέφερεν ἐθῶ ἐχι μόνον Κυβερνητικὴν ἀδυναμίαν ἀλλὰ καὶ ἐνίσχυσιν τοῦ κομμουνισμοῦ τοῦ ὁποίου τὰ μέλλον ἐπροφοβον καθ' ὅσον συνεπίπτει ἀκριβῶς μὲ τὴν ἀδυναμίαν ἀναδείξεως ἰσχυρᾶς Κυβερνήσεως. Παρὰ πᾶσαν προσπάθειαν μου ἐπιτύχω διὰ τὴν χώραν ἀν ἐπιβάλω

ο Τσαλδάρης δήλωσε για την ανάληψη της εξουσίας από την Ηνωμένη Αντιπολίτευση, πως δεν έχει επικοινωνήσει ακόμα με τους ετέρους αρχηγούς και πως όταν γίνει αυτό, θα είναι σε θέση να αναλάβουν, καθώς και ο υπηρεσιακός Πρωθυπουργός δηλώνει έτοιμος να παραδώσει τη κυβέρνηση ανά πάσα στιγμή.

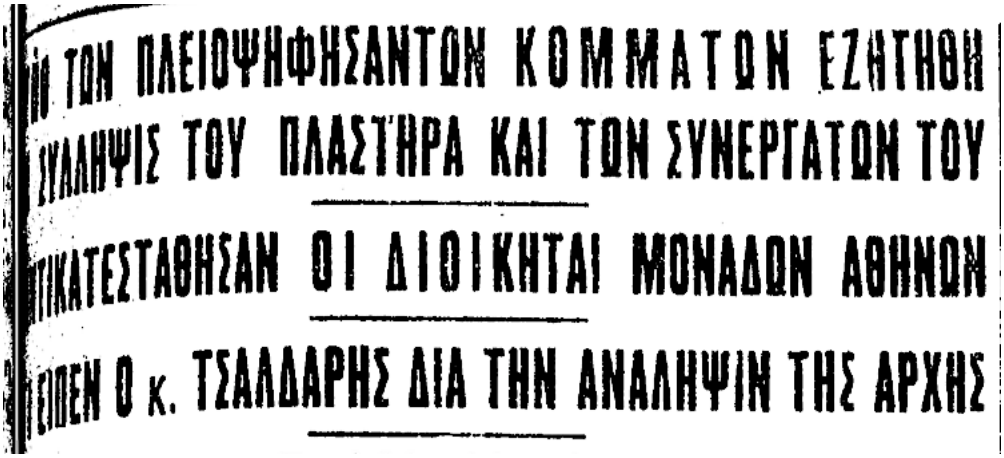
ΤΩΝ ΠΛΕΙΟΨΗΦΗΣΑΝΤΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ ΕΖΗΤΗΘΗ
ΣΥΛΛΗΨΙΣ ΤΟΥ ΠΛΑΣΤΗΡΑ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΥΝΕΡΓΑΤΩΝ ΤΟΥ
ΤΙΚΑΤΕΣΤΑΘΗΣΑΝ ΟΙ ΔΙΟΙΚΗΤΑΙ ΜΟΝΑΔΩΝ ΑΘΗΝΩΝ
ΕΙΠΕΝ Ο Κ. ΤΣΑΛΔΑΡΗΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΛΗΨΙΝ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

***Εικόνα 117**: Νεολόγος 8/3/1933, Αρ. Φ. 65, Η αποτυχία του κινήματος Πλαστήρα και η επόμενη μέρα της χώρας.*

Στις 10 Μαρτίου η νέα κυβέρνηση ορκίστηκε, με τον Ιωάννη μεταξά να μην συμμετέχει σε αυτή, καθώς δεν εκπληρώθηκαν οι επιθυμίες του σχετικά με την τοποθέτηση του Τουρκοβασίλη στη κυβέρνηση είτε στην θέση του Γενικού Διοικητού Μακεδονίας. Στα κομβικά Υπουργία τοποθετήθηκαν ο Δ. Μάξιμος ως Υπουργός Εξωτερικών, ο Σ. Λοβέρδος ως Υπουργός Οικονομικών, ο Γ. Κονδύλης ως Υπουργός Στρατιωτικών, ο Α. Χατζηκυριάκος ως Υπουργός Ναυτικών, ο Π. Ράλλης ως Υπουργός Παιδείας και ο Γ. Πεσματζόγλου ως Υπουργός Εθνικής Οικονομίας.

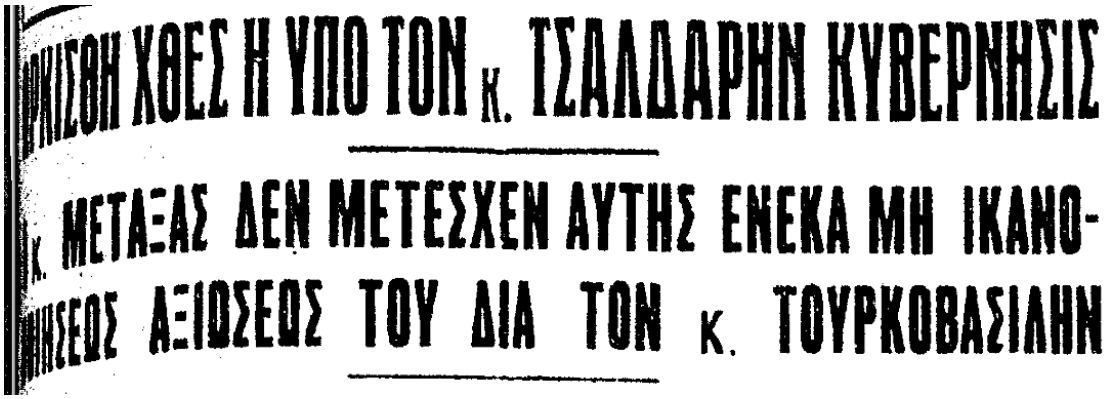
ΟΡΚΙΣΘΗ ΧΘΕΣ Η ΥΠΟ ΤΟΝ Κ. ΤΣΑΛΔΑΡΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ
Κ. ΜΕΤΑΞΑΣ ΔΕΝ ΜΕΤΕΣΧΕΝ ΑΥΤΗΣ ΕΝΕΚΑ ΜΗ ΙΚΑΝΟ-
ΠΟΙΗΣΕΩΣ ΑΞΙΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΔΙΑ ΤΟΝ Κ. ΤΟΥΡΚΟΒΑΣΙΛΗΝ

***Εικόνα 118**: Νεολόγος 11/3/1933, Αρ. Φ. 68, Η Ορκωμοσία της νέας Βουλής.*

1935

Η επόμενη εκλογική διαδικασία είναι μία από τις πιο ιδιαίτερες της εποχής, αν όχι η πιο ιδιαίτερη από αυτές που μελετώνται. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι εν τέλει στην εκλογική αναμέτρηση δεν συμμετείχε το Κόμμα των Φιλελευθέρων, καθώς και τα συνεργαζόμενα μαζί του κόμματα. Η επικράτηση των κυβερνητικών κομμάτων ήταν δεδομένη, όμως παρουσιάζει ενδιαφέρον η μελέτη της προεκλογικής και εκλογικής περιόδου μέσα από το Τύπο. Ιδιαίτερο είναι το ενδιαφέρον, όταν το μόνο έντυπο που διασώζεται είναι ο Νεολόγος, ο οποίος όλα τα προηγούμενα χρόνια κρατούσε μια μετριοπαθή στάση υπέρ των Φιλελευθέρων και των συνεργατών τους.

Κατά τη περίοδο λοιπόν, όπου ξεκίνησε η συζήτηση για τη διενέργεια των εκλογών, ο Νεολόγος φιλοξενεί στο πρωτοσέλιδό του, δηλώσεις του Μιχαλακόπουλου για τη συμμετοχή τους στις εκλογές. Τονίζει, πως το έθνος θα διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην επικράτηση της γαλήνης, την αποκατάσταση του πολιτικού βίου και τον κατευνασμό των παθών. Αναφέρει πως η κατάσταση της χώρας κατά τα δύο τελευταία χρόνια (κατά τη κυβέρνηση Τσαλδάρη, αλλά και εξαιτίας των στρατιωτικών γεγονότων που έλαβαν χώρα κατά τα δύο αυτά χρόνια, με απόγειο το κίνημα της 1ης Μαρτίου 1935) την κάνει εύκολη λεία για τους αντιπάλους της, δεν θα συμμετέχει όμως στις εκλογές εφόσον αυτές δεν γίνουν με την ελεύθερη έκφραση. Λέγοντας μάλιστα ελεύθερη έκφραση, σημειώνει πως δεν εννοεί τη Κυριακή των εκλογών, αλλά και το διάστημα ενός μήνα πριν, όπου κάθε υποψήφιος θέλει να εκφράσει τις απόψεις και τις θέσεις του. προσθέτει ακόμα πως δε πρέπει να υπάρξουν πολιτικές εκκαθάρισης δημοσίων υπαλλήλων, αλλά και ελευθερία συγκεντρώσεων των υποψηφίων και των ακολούθων τους. Κλείνει αναφέροντας πως επιθυμία όλων είναι η επαναφορά στον ομαλό πολιτικό βίο το ταχύτερο δυνατό, με την επικράτηση της ομόνοιας και της συνεργασίας, αποφεύγοντας τις συμφορές. Πρέπει λοιπόν σκεπτόμενοι του κοινού καλού, φτάνοντας στο χείλος του γκρεμού, να επιλεγεί η ήρεμη σκέψη και η συνεργασία και όχι η πτώση στο βυθό της θάλασσας.

ΔΗΛΩΣΕΙΣ Κ. ΜΙΧΑΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ

ΤΙΣ ΘΕΩΡΕΙ ΔΥΝΑΤΗΝ ΤΗΝ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΝ ΕΙΣ ΑΥΤΑΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΙΝΑ ΤΡΟΠΟΝ ΘΑ ΕΔΕΙ ΝΑ ΓΙΝΟΥΝ

ΤΙΝΙ ΕΞΑΡΤΑΤΑΙ Η ΕΠΑΝΟΔΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΜΑΛΟΤΗΤΑ

ΑΘΗΝΑΙ. Ὁ κ. Ἀνδρέας Μιχαλακόπουλος ἐπὶ τῇ ἐ-ξαγγελίᾳ τοῦ «Ἔθνους», ἀ-ναφερομένου πρὸς αὐτὸ εὐχὴν ἐν μεταξὺ ἄλλων τονίζει ὅτι τὸ «Ἔθνος» θὰ συντελέσῃ οὐ-σιωδῶς εἰς τὸν κατευνασμὸν τῶν ἐξαφθέντων παθῶν, εἰς τὴν ταχεῖαν ἀποκατάστασιν τοῦ ὁμαλοῦ πολιτικοῦ βίου, εἰς τὴν ἐν ἠρεμίᾳ κοινωνικὴν ἀ-νάπλασιν τῆς πατρίδος καὶ μάλιστα τὸ μᾶλλον ἐπείγον εἰς τὴν ταχίστην παρασκευὴν τῶν ἀποχειρώσεων ἀμύνης τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς κατὰ ξηράν, θάλασσαν καὶ ἀέρα δυνάμεων ἡμῶν.

—Ἀπὸ διετίας, συνεχίζει, σιωπῶ καὶ πλέον κραυγάζω διὰ τοῦτο. Τὰ σύννεφα πυκνοῦν-ται. Οἱ καιροὶ οὐ μενετοί. Ἀλληλεγγυωμοῦντες καὶ ἀλλη-λοβοηθοῦντες παρεχόμεθα τὴν πατρίδα εὐάλωτον βορὰν εἰς τοὺς βουλιμιῶντας. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν στάσιν ἐμοῦ καὶ τῶν συνεργατῶν μου κατὰ τὰς προσεχεῖς ἐκλογάς, τοῦ-το μόνον πρὸς τὸ παρὸν δυ-νάμεθα νὰ εἴπωμεν: Καθ' ἃ ἐδηλώσαμεν πρό τινος εἰς τὸν Ἀντιπρόεδρον τῆς Κυ-βερνήσεως, δὲν θὰ μοῦ εἶναι δυνατὸν νὰ λάβω μέρος εἰς τὰς ἐκλογὰς εἰς οἱανδήποτε κομματικὴν διαμόρφωσιν, διότι αὗται δὲν εἶναι ἐντελῶς ἐλεύθεραι. Εἶμαι βέβαιος ὅτι ὁ κ. Τσαλδάρης τοιαύτας θέλει τὰς ἐκλογάς.

Ἐκλογαὶ δὲν εἶνε ἡ Κυ-ριακὴ τῆς ψηφοφορίας, ἀλλ' ἡ πρὸ ταύτης μηνιαία τοὐ-λάχιστον περίοδος καθ' ἣν ἐκεῖ-νος λόγῳ τῶν περιστά-σεων δὲν ὑπάρχει σήμερον ἐλευθερία τύπου καὶ γνώμης καὶ θὰ δυνηθῇ κάθε ὑποψήφιος νὰ ἀναπτύξῃ τὸ πρόγραμμά του εἰς τὸν λαόν, πρόγραμ-μα πολιτειακῆς πολιτικῆς, οἰκονομικῆς πολιτικῆς, ἐξω-τερικῆς πολιτικῆς, γεωργι-κῆς πολιτικῆς, πολιτικῆς διὰ τοὺς ἐργάτας, τοὺς ἀ-γρότας, τοὺς ἐπαγγελματίας καὶ τέλος πολιτικῆς ἀμύνης τῆς χώρας. Ἄρσις τοῦ στρα-τιωτικοῦ νόμου, ἐλεύθερος τύπος, ἐλευθερίαι συγκεν-τρώσεων—ὄχι διαδηλώσεων—ὡς ἐγίνετο πάντοτε ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου.

»Ἐπὶ πλέον δὲν εἶνε δυ-νατὸν κατ' ἐμὲ νὰ θεωρηθῇ ὅτι ὑπάρχει ἐλευθερία ἐκλο γικῆς θελήσεως, ὅταν 70.000 ὑπάλληλοι, τόσον τοῦ δη-μοσίου ὅσον καὶ τῶν παρα-πλεύρων ὀργανισμῶν διατε-λοῦν ὑπὸ τὸν κίνδυνον ἐκ-καθαρίσεως. Ἐὰν δεχθῶμεν ὅτι πέντε μόνον πρόσωπα κατὰ μέσον ὅρον ἐνδιαφέ-ρονται δι' ἕκαστον καὶ προ-αθέσητε καὶ τοὺς ἐπιδιώκον-τας τὰς θέσεις, ἐννοεῖται εὐ-κόλως ὅτι ἐλευθερία ψυχο-λογικὴ δὲν θὰ ὑπάρξῃ.

»Θὰ γίνῃ κατ' ἀνάγκην ἕνεκα ἀποχῆς, μονόπλευ-ρος συνέλευσις, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ σύνεσις τῆς Κυβερ-νήσεως δὲν ἐπιθυμεῖ, διότι δὲν εἶναι τὸ κατάλληλον μέσον πρὸς εἰσαγωγὴν εἰς τὴν ὁμαλότητα. Ἡ ἀμε-ρόληπτος στάσις ἐμοῦ καὶ τῶν φίλων μου ἀπέναντι τῆς Κυβερνήσεως Τσαλ-δάρη ἀπὸ τοῦ σχηματι-σμοῦ της καὶ ἐντεῦθεν εἰς πολλὰς κρισιμωτάτας δι' αὐτὴν περιστάσεις, ἡ ἀνε-πιφύλακτος ἀποδοκιμασία ὑπ' ἐμοῦ τοῦ κινήματος, καθ' ἣν ὥραν ἐφαίνετο τοῦ-το μεσουρανοῦν, εἶναι νο-μίζω ἀρκετὰ ἐχέγγυα ὅτι ὅσα ἀνωτέρω ἐξέθεσα δι-απνέονται ἀπὸ μίαν καὶ μόνην πατριωτικὴν ἐπιθυ-μίαν: Νὰ εἰσέλθωμεν τὸ ταχύτερον εἰς ὁμαλὸν πο-λιτικὸν βίον. Νὰ ὁμονο-ήσωμεν, νὰ ἐργασθῶμεν διὰ νὰ ἀποφύγωμεν ἐθνι-κὰς συμφοράς. Δυνάμεθα νὰ ὁμονοήσωμεν καὶ εἰς τὸ χεῖλος τοῦ βαράθρου. Διατί νὰ περιμένωμεν νὰ πέ-σωμεν εἰς τὸν βυθὸν τοῦ βαράθρου; Ἀπὸ τὴν ἤρεμον σκέψιν τῆς Κυβερνή-σεως ἀπεκδεχόμεθα τὴν τα-χεῖαν ἐπάνοδον εἰς τὴν κα-νονικὴν τροχιάν.

Εικόνα 119: Νεολόγος 17/4/1933, Αρ. Φ. 104, «Δηλώσεις Μιχαλακόπουλου περί εκλογών».

Μετά των όσων είχαν προηγηθεί, ο Τσαλδάρης αποζητούσε την εκλογική διαδικασία, για να υπάρξει μια σταθερή κυβέρνηση. Την ταχύτητα των εξελίξεων όμως, δεν πρόλαβαν ασπαστούν τα κόμματα της αντιπολίτευσης, τα οποία ζήτησαν αναβολή των εκλογών για να προλάβουν να καταρτίσουν τα ψηφοδέλτια τους. Παράλληλα, επιθυμούσε και συζήτηση για το εκλογικό σύστημα που αυτές θα διεξάγονταν, κάτι το οποίο δεν επιθυμούσε ο Τσαλδάρης, ο οποίος απέβλεπε σε μια ισχυρή κυβέρνηση Λαϊκών. Οι τελικές αποφάσεις θα λαμβάνονταν μετά την άρση του στρατιωτικού νόμου που επικράτησε στη χώρα μετά το κίνημα της 1ης Μαρτίου, με την εφημερίδα να εκτιμά πως η αντιπολίτευση θα συμμετείχε στις εκλογές αν αυτές γίνονταν με ελευθερία έκφρασης.

Την ανάγκη για άμεση λύση και εν συνεχεία περάτωση των εκλογών, τόνισε και ο Κονδύλης σε συνέντευξη του. σε αυτή, ισχυρίζεται πως μία αναβολή 15 ημερών, όπως επιθυμεί η αντιπολίτευση δεν θα λύσει τα προβλήματα της. Αναφέρει ακόμα πως επιθυμία του είναι να συμμετέχει η αντιπολίτευση στις εκλογές, όμως δεν γίνεται να γίνουν όλες οι απαιτήσεις της δεκτές. Αλλά όσο και αν καθυστερήσει η διεξαγωγή της εκλογικής διαδικασίας, ο Κονδύλης είναι βέβαιος πως το αποτέλεσμα δε θα αλλάξει, γιατί ο κόσμος δε θα ξεχάσει τι συνέβη τη 1η Μαρτίου και για αυτό θα τους τιμωρήσει. ακόμα και έτσι όμως, εκφράζει την άποψη ότι η αντιπολίτευση οφείλει να συμμετέχει στις εκλογές ακόμα και αν συντριβεί.

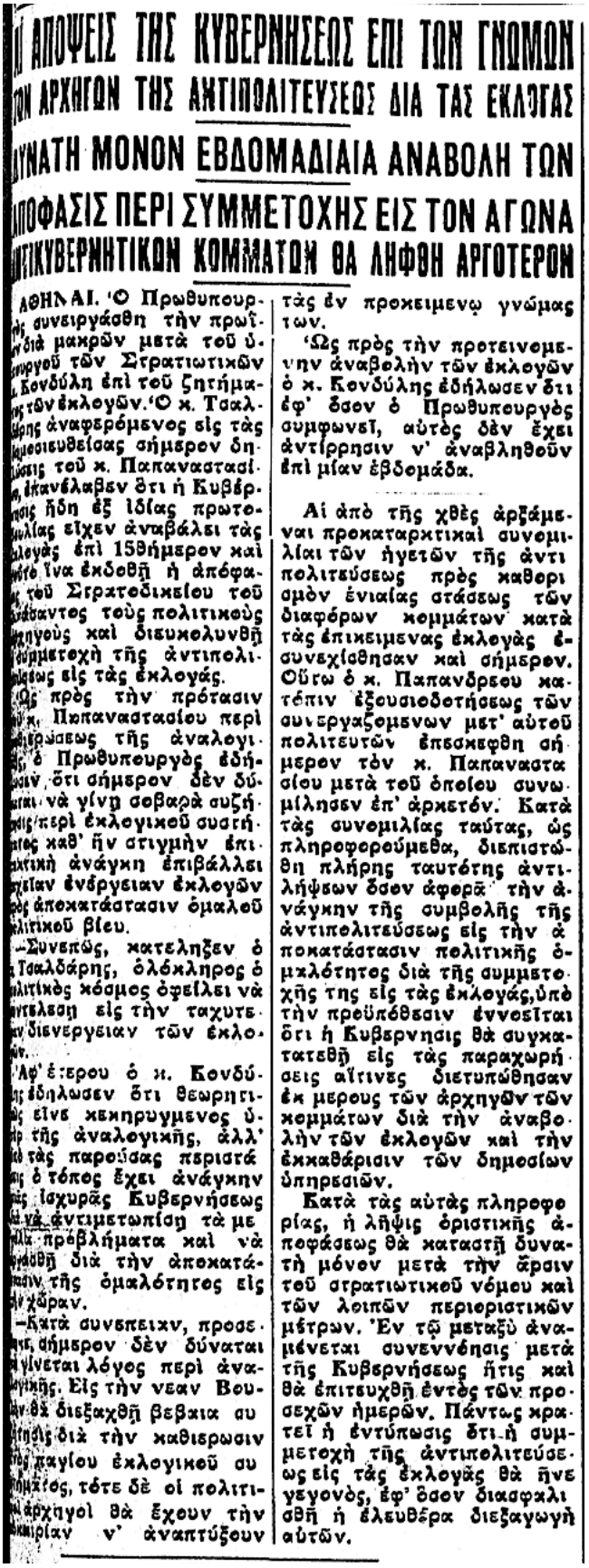

Η ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΓΝΩΜΩΝ ΤΩΝ ΑΡΧΗΓΩΝ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΕΩΣ ΔΙΑ ΤΑΣ ΕΚΛΟΓΑΣ

ΔΥΝΑΤΗ ΜΟΝΟΝ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΑΝΑΒΟΛΗ ΤΩΝ

ΑΠΟΦΑΣΙΣ ΠΕΡΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΜΗΓΙΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ ΘΑ ΛΗΦΘΗ ΑΡΓΟΤΕΡΟΝ

ΑΘΗΝΑΙ. Ὁ Πρωθυπουρ-
γὸς συνεργάσθη τὴν πρωΐ-
ν διὰ μακρῶν μετὰ τοῦ ὑ-
πουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν
. Κονδύλη ἐπὶ τοῦ ζητήμα-
ος τῶν ἐκλογῶν. Ὁ κ. Τσαλ-
άρης ἀναφερόμενος εἰς τὰς
μεσιευθείσας σήμερον δη-
ώσεις τοῦ κ. Παπαναστασί-
ου, ἐπανέλαβεν ὅτι ἡ Κυβέρ-
νησις ἤδη ἐξ ἰδίας πρωτο-
βουλίας εἶχεν ἀναβάλει τὰς
κλογὰς ἐπὶ 15θήμερον καὶ
τρέ ἵνα ἐκδοθῇ ἡ ἀπόφα-
ις τοῦ Στρατοδικείου τοῦ
ιάσαντος τοὺς πολιτικοὺς
ρχηγοὺς καὶ διευκολυνθῇ
ἡ συμμετοχὴ τῆς ἀντιπολι-
ευσέως εἰς τὰς ἐκλογάς.

Ὡς πρὸς τὴν πρότασιν
ῦ κ. Παπαναστασίου περὶ
ημερώσεως τῆς ἀναλογι-
κῆς, ὁ Πρωθυπουργὸς ἐδή-
λωσεν ὅτι σήμερον δὲν δύ-
ναται νὰ γίνῃ σοβαρὰ συζή-
τησις περὶ ἐκλογικοῦ συστή-
ματος καθ' ἣν στιγμὴν ἐπι-
τακτικὴ ἀνάγκη ἐπιβάλλει
τὴν ταχυτέραν ἐνέργειαν ἐκλογῶν
πρὸς ἀποκατάστασιν ὁμαλοῦ
πολιτικοῦ βίου.

—Συνεπῶς, κατέληξεν ὁ
κ. Τσαλδάρης, ὁλόκληρος ὁ
πολιτικὸς κόσμος ὀφείλει νὰ
συντελέσῃ εἰς τὴν ταχυτέ-
ραν διενέργειαν τῶν ἐκλο-
γῶν.

Ἀφ' ἑτέρου ὁ κ. Κονδύ-
λης ἐδήλωσεν ὅτι θεωρητι-
κὸς εἶνε κεκηρυγμένος ὑ-
πὲρ τῆς ἀναλογικῆς, ἀλλ'
ὑπὸ τὰς παρούσας περιστά-
σεις ὁ τόπος ἔχει ἀνάγκην
μιᾶς ἰσχυρᾶς Κυβερνήσεως
διὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰ με-
γάλα προβλήματα καὶ νὰ
ἐπιλυθῇ διὰ τὴν ἀποκατά-
στασιν τῆς ὁμαλότητος εἰς
ὅλην τὴν χώραν.

—Κατὰ συνέπειαν, προσε-
θηκε, σήμερον δὲν δύναται
νὰ γίνεται λόγος περὶ ἀνα-
λογικῆς. Εἰς τὴν νέαν Βου-
λὴν θὰ διεξαχθῇ βεβαίως συ-
ζήτησις διὰ τὴν καθιέρωσιν
τοῦ παγίου ἐκλογικοῦ συ-
στήματος, τότε δὲ οἱ πολιτι-
κοὶ ἀρχηγοὶ θὰ ἔχουν τὴν
εὐκαιρίαν ν' ἀναπτύξουν
τὰς ἐν προκειμένῳ γνώμας
των.

Ὡς πρὸς τὴν προτεινομέ-
νην ἀναβολὴν τῶν ἐκλογῶν
ὁ κ. Κονδύλης ἐδήλωσεν ὅτι
ἐφ' ὅσον ὁ Πρωθυπουργὸς
συμφωνεῖ, αὐτὸς δὲν ἔχει
ἀντίρρησιν ν' ἀναβληθοῦν
ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα.

Αἱ ἀπὸ τῆς χθὲς ἀρξάμε-
ναι προκαταρκτικαὶ συνομι-
λίαι τῶν ἡγετῶν τῆς ἀντι
πολιτεύσεως πρὸς καθορι
σμὸν ἐνιαίας στάσεως τῶν
διαφόρων κομμάτων κατὰ
τὰς ἐπικειμένας ἐκλογὰς ἐ-
συνεχίσθησαν καὶ σήμερον.
Οὕτω ὁ κ. Παπανδρέου κα-
τέπιν ἐξουσιοδοτήσεως τῶν
συνεργαζομένων μετ' αὐτοῦ
πολιτευτῶν ἐπεσκέφθη σή-
μερον τὸν κ. Παπανασταο
σίου μετὰ τοῦ ὁποίου συνω-
μίλησεν ἐπ' ἀρκετόν. Κατὰ
τὰς συνομιλίας ταύτας, ὡς
πληροφορούμεθα, διεπιστώ-
θη πλήρης ταυτότης ἀντι-
λήψεων ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀ-
νάγκην τῆς συμβολῆς τῆς
ἀντιπολιτεύσεως εἰς τὴν ἀ
ποκατάστασιν πολιτικῆς ὁ-
μαλότητος διὰ τῆς συμμετο-
χῆς της εἰς τὰς ἐκλογάς, ὑπὸ
τὴν προϋπόθεσιν ἐννοεῖται
ὅτι ἡ Κυβερνησις θὰ συγκα-
τατεθῇ εἰς τὰς παραχωρή-
σεις αἵτινες διετυπώθησαν
ἐκ μέρους τῶν ἀρχηγῶν τῶν
κομμάτων διὰ τὴν ἀναβο-
λὴν τῶν ἐκλογῶν καὶ τὴν
ἐκκαθάρισιν τῶν δημοσίων
ὑπηρεσιῶν.

Κατὰ τὰς αὐτὰς πληροφο
ρίας, ἡ λῆψις ὁριστικῆς ἀ-
ποφάσεως θὰ καταστῇ δυνα-
τὴ μόνον μετὰ τὴν ἄρσιν
τοῦ στρατιωτικοῦ νόμου καὶ
τῶν λοιπῶν περιοριστικῶν
μέτρων. Ἐν τῷ μεταξὺ ἀνα-
μένεται συνεννόησις μετὰ
τῆς Κυβερνήσεως ἥτις καὶ
θὰ ἐπιτευχθῇ ἐντὸς τῶν προ-
σεχῶν ἡμερῶν. Πάντως κρα-
τεῖ ἡ ἐντύπωσις ὅτι ἡ συμ-
μετοχὴ τῆς ἀντιπολιτεύσε-
ως εἰς τὰς ἐκλογὰς θὰ ἦνε
γεγονὸς, ἐφ' ὅσον διασφαλι
σθῇ ἡ ἐλευθέρα διεξαγωγὴ
αὐτῶν.

***Εικόνα 120**: Νεολόγος 9/5/1935, Αρ. Φ. 124, Οι εξελίξεις σχετικά με τις εκλογές.*

Ο κ. ΚΟΝΔΥΛΗΣ ΔΙΑ ΤΑΣ ΕΚΛΟΓΑΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΣΤΑΣΙΝ ΤΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΕΩΣ ΚΑΤ' ΑΥΤΑΣ

ΦΡΟΝΕΙ ΟΤΙ ΟΥΔΕΜΙΑ ΑΝΑΒΟΛΗ ΘΑ ΩΦΕΛΗΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΕΠΩΣ ΔΕΟΝ ΝΑ ΕΠΙΣΠΕΥΣΘΗ Η ΔΙΕΞΑΓΩΓΗ ΤΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ. Ὁ κ. Κονδύλης εἰς σημερινὴν μετὰ δημοσιογράφων συνομιλίαν του, εἶπεν ὅτι ἡ ταχυτέρα ἐνέργεια τῶν ἐκλογῶν καθίσταται ἐπιτακτικὴ καὶ οὐδεμία ἀναβολὴ αὐτῶν δικαιολογεῖται.

—Ἡ Κυβέρνησις εἶπεν, ἐπιθυμεῖ βεβαίως τὴν συμμετοχὴν τῆς ἀντιπολιτεύσεως εἰς τὰς ἐκλογὰς καὶ παρέσχεν εἰς αὐτὴν ἐξ ἰδίας βουλήσεως 15 ἡμέρου ἀναβολήν, θὰ ἐνεργήσῃ δὲ μὲ πλήρη ἐλευθερίαν ταύτας, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ στηριχθῇ οὐδεὶς ἰσχυρισμός, ποὺ νὰ δικαιολογῇ τὴν ἐκδηλουμένην περὶ ἀποχῆς διάθεσιν τῶν ἀντιπολιτευομένων κομμάτων. Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐνεργηθοῦν τὸ ταχύτερον αἱ ἐκλογαὶ ἵνα προέλθῃ ἐκ τῆς βελήσεως τοῦ κυριάρχου λαοῦ ἕν ἀντιπροσωπευτικὸν σῶμα, ἐκ τοῦ ὁποίου θὰ πηγάζῃ ἰσχυρὰ κυβερνητικὴ ἐξουσία πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν βασικῶν προβλημάτων τῆς χώρας καὶ ἐξουδετερωσιν τῶν ἐκδηλουμένων παντοίων ἀντιδράσεων ἐναντίον τοῦ κυβερνητικοῦ ἔργου.

»Μὲ τὸ νὰ ἐπιθυμοῦμεν ὅμως τὴν συμμετοχὴν τῆς ἀντιπολιτεύσεως εἰς τὰς ἐκλογὰς δὲν σημαίνει ὅτι εἶνε δυνατὸν νὰ γίνουν ἀποδεκτὰ καὶ τὰ προτεινόμενα παρ' αὐτῆς ὡς προϋποθέσεις διὰ τὴν κάθοδόν της εἰς τὸν ἐκλογικὸν ἀγῶνα. Δυστυχῶς διὰ τὴν ἀντιπολίτευσιν ἂν καὶ εἶναι φυσικὸς νόμος ἡ λήθη νὰ καλύπτῃ τὰ γιγνόμενα, τὸ τελευταῖον κίνημα ἔσχε τόσον συντριπτικὰ διὰ τὴν χώραν ἀποτελέσματα, ὥστε ὁ λαὸς νὰ μὴ δύναται νὰ λησμονῇ τόσον εὐκόλως, ἔστω καὶ ἂν οἱ ἡγέται τῆς ἀντιπολιτεύσεως ὑποτίθεται ὅτι δὲν ἐγνώριζον τοῦτο.

»Κατὰ συνέπειαν μία ἀναβολὴ 7ήμερος ἢ 15θήμερος ἢ καὶ μηνιαία ἀκόμη, εἰς οὐδὲν δύναται νὰ ὠφελήσῃ τοὺς ἐν τῇ ἀντιπολιτεύσει, ἐνῶ θὰ παρατείνῃ τὴν σημερινὴν ἐκκρεμότητα. Ἐκτὸς ἐὰν αἱ ἐκλογαὶ ἀναβληθοῦν διὰ μίαν 10ετίαν διὰ νὰ λησμονήσῃ ὁ λαός. Νομίζω ὅμως ὅτι οἱ ἡγέται τῆς ἀντιπολιτεύσεως πρέπει νὰ ἔχουν τὸν πατριωτισμὸν νὰ κατέλθουν εἰς τὰς ἐκλογὰς καὶ ἂν ἀκόμη ἔχουν πλήρη τὴν πεποίθησιν ὅτι συντριπτικὴ θὰ ἦναι δι' αὐτοὺς ἡ λαϊκὴ ψῆφος.

Ὁ κ. Κονδύλης ἐξέφρασε τὴν γνώμην ὅτι ἐντὸς τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς προσεχοῦς ἑβδομάδος θ' ἀρθοῦν τὰ ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ νόμου περιοριστικὰ μέτρα, λαμβανομένης σχετικῆς ἀποφάσεως κατὰ τὸ ὑπουργικὸν Συμβούλιον συγκληθὲν διὰ τὴν ἑσπέραν τῆς Δευτέρας.

Εικόνα 121: Νεολόγος 12/5/1935, Αρ. Φ. 127, Συνέντευξη Κονδύλη για τις εκλογές.

Στις 20 Μαΐου, ο Νεολόγος παρουσίασε στο πρωτοσέλιδο του την άφιξη του Τσαλδάρη στη Πάτρα. Είναι εμφανές πως η μετάδοση της είδησης γίνεται με μετριοπάθεια και με χαμηλό τόνο, δεν αρνείται όμως την επιβλητική παρουσία κόσμου σε όλους τους ενδιάμεσους σταθμούς του τραίνου από τη Κόρινθο έως τη Πάτρα. Στο άρθρο αναφέρεται μάλιστα σε ζητωκραυγές και μεγαλειώδεις εκφράσεις υποστηρίξεως προς τον πρόεδρο της κυβερνήσεως, ενώ αναφέρει χαρακτηριστικά, πως κατά την άφιξη του στο Ρίο έγινε αποδέκτης μεγάλου αριθμού από ανθοδέσμες, ενώ καθ' όλο το μήκος της σιδηροδρομικής γραμμής, ο κόσμος που περνούσε πλησίον της τον χαιρετούσε και εκείνος ανταπέδιδε.

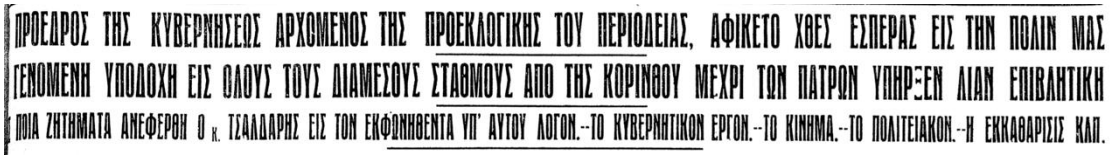
ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΑΡΧΟΜΕΝΟΣ ΤΗΣ ΠΡΟΕΚΛΟΓΙΚΗΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΕΙΑΣ, ΑΦΙΚΕΤΟ ΧΘΕΣ ΕΣΠΕΡΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΟΛΙΝ ΜΑΣ
ΓΕΝΟΜΕΝΗ ΥΠΟΔΟΧΗ ΕΙΣ ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΔΙΑΜΕΣΟΥΣ ΣΤΑΘΜΟΥΣ ΑΠΟ ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ ΜΕΧΡΙ ΤΩΝ ΠΑΤΡΩΝ ΥΠΗΡΞΕΝ ΛΙΑΝ ΕΠΙΒΛΗΤΙΚΗ
ΠΟΙΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΝΕΦΕΡΘΗ Ο κ. ΤΣΑΛΔΑΡΗΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΚΦΩΝΗΘΕΝΤΑ ΥΠ' ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΝ.--ΤΟ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΟΝ ΕΡΓΟΝ.--ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ.--ΤΟ ΠΟΛΙΤΕΙΑΚΟΝ.--Η ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΙΣ ΚΑΙ.

***Εικόνα 122**: Νεολόγος 20/5/1935, Αρ. Φ. 135, Η άφιξη Τσαλδάρη στη Πάτρα.*

Προχωρώντας όλο και πιο κοντά στην ημέρα των εκλογών, γίνεται όλο και πιο ευδιάκριτος ο κίνδυνος τα κόμματα της αντιπολίτευσης να μη συμμετέχουν σε αυτές. Τα κόμματα της κυβέρνησης συνήλθαν σε συνάντηση για να συζητήσουν για το ποιες θα είναι οι επόμενες κινήσεις τους και εάν πρόκειται να ματαιωθούν ή να αναβληθούν οι εκλογές. Τις φήμες αυτές έσπευσε να απορρίψει κατηγορηματικώς ο Πρωθυπουργός, με τον Κονδύλη να συμπληρώνει πως τα κόμματα της κυβερνήσεως θα προχωρήσουν στην ήδη δηλωθείσα οδό, για να επιστρέψει η ομαλότητα στη χώρα. Η αναβολή τους δε θα έφερνε νέα δεδομένα στο προσκήνιο, ωστόσο δήλωσαν έτοιμοι να δεχτούν όποια λύση εμφανιζόταν για το καλό της συνεννόησης με την αντιπολίτευση. Τέλος, γίνεται αναφορά πως η κυβέρνηση δεν είχε σκοπό να μεταστραφεί από το πολίτευμα, σημειώνοντας πως αυτές οι δηλώσεις είναι ανοησίες και κακοήθεις εφευρέσεις.

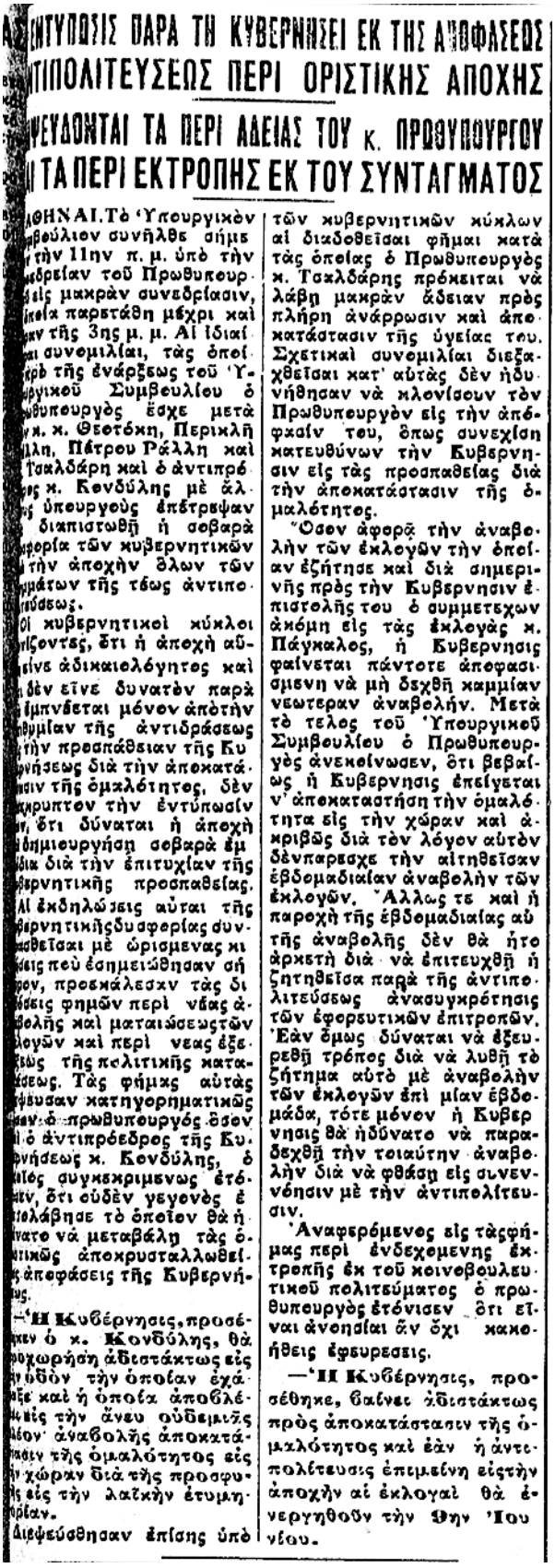

ΣΥΝΤΥΠΩΣΙΣ ΠΑΡΑ ΤΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΙ ΕΚ ΤΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΣ
ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΕΩΣ ΠΕΡΙ ΟΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΠΟΧΗΣ

ΨΕΥΔΟΝΤΑΙ ΤΑ ΠΕΡΙ ΑΔΕΙΑΣ ΤΟΥ Κ. ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ
ΚΑΙ ΤΑ ΠΕΡΙ ΕΚΤΡΟΠΗΣ ΕΚ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

ΑΘΗΝΑΙ. Τὸ Ὑπουργικὸν
συμβούλιον συνῆλθε σήμε
την 11ην π. μ. ὑπὸ τὴν
προεδρείαν τοῦ Πρωθυπουρ
γοῦ εἰς μακρὰν συνεδρίασιν,
ἡτις παρετάθη μέχρι καὶ
ὥραν τῆς 3ης μ. μ. Αἱ ἰδιαί
τεραι συνομιλίαι, τὰς ὁποί
ας πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ Υ-
πουργικοῦ Συμβουλίου ὁ
Πρωθυπουργὸς ἔσχε μετὰ
τῶν κ. κ. Θεοτόκη, Περικλῆ
Ἀλλη, Πάτρου Ράλλη καὶ
Τσαλδάρη καὶ ὁ ἀντιπρό
εδρος κ. Κονδύλης μὲ ἄλ
λους ὑπουργοὺς ἐπέτρεψαν
νὰ διαπιστωθῇ ἡ σοβαρὰ
συμφορία τῶν κυβερνητικῶν
κύκλων τὴν ἀποχὴν ὅλων τῶν
κομμάτων τῆς τέως ἀντιπο
λιτεύσεως.

Οἱ κυβερνητικοὶ κύκλοι
λέγοντες, ὅτι ἡ ἀποχὴ αὐ
τη εἶνε ἀδικαιολόγητος καὶ
ὅτι δὲν εἶνε δυνατὸν παρὰ
νὰ ἐμπνέεται μόνον ἀπὸ τὴν
ἐπιθυμίαν τῆς ἀντιδράσεως
πρὸς τὴν προσπάθειαν τῆς Κυ
βερνήσεως διὰ τὴν ἀποκατά
στασιν τῆς ὁμαλότητος, δὲν
κρύπτουν τὴν ἐντύπωσίν
των, ὅτι δύναται ἡ ἀποχὴ
νὰ δημιουργήσῃ σοβαρὰ ἐμ
πόδια διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς
κυβερνητικῆς προσπαθείας.

Αἱ ἐκδηλώσεις αὐταὶ τῆς
κυβερνητικῆς δυσφορίας συν-
επεσθεῖσαι μὲ ὡρισμένας κι
νήσεις ποὺ ἐσημειώθησαν σή
μερον, προεκάλεσαν τὰς δι
ατάσεις φημῶν περὶ νέας ἀ-
ναβολῆς καὶ ματαιώσεως τῶν
ἐκλογῶν καὶ περὶ νέας ἐξε-
λίξεως τῆς πολιτικῆς κατα-
στάσεως. Τὰς φήμας αὐτὰς
διέψευσαν κατηγορηματικῶς
μεταξὺ ὁ πρωθυπουργὸς ὅσον
καὶ ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Κυ-
βερνήσεως κ. Κονδύλης, ὁ
ὁποῖος συγκεκριμένως ἐτό-
νισεν, ὅτι οὐδὲν γεγονὸς ἐ
πελήφθησε τὸ ὁποῖον θὰ ἠ
δύνατο νὰ μεταβάλῃ τὰς ὁ-
ριστικῶς ἀποκρυσταλλωθεί-
σας ἀποφάσεις τῆς Κυβερνή-
σεως.

—Ἡ Κυβέρνησις, προσέ-
θηκεν ὁ κ. Κονδύλης, θὰ
προχωρήσῃ ἀδιστάκτως εἰς
τὴν ὁδὸν τὴν ὁποίαν ἐχά-
ραξε καὶ ἡ ὁποία ἀποβλέ-
πει εἰς τὴν ἄνευ οὐδεμιᾶς
ἄλλης ἀναβολῆς ἀποκατά-
στασιν τῆς ὁμαλότητος εἰς
τὴν χώραν διὰ τῆς προσφυ-
γῆς εἰς τὴν λαϊκὴν ἐτυμη-
γορίαν.

Διεψεύσθησαν ἐπίσης ὑπὸ
τῶν κυβερνητικῶν κύκλων
αἱ διαδοθεῖσαι φῆμαι κατὰ
τὰς ὁποίας ὁ Πρωθυπουργὸς
κ. Τσαλδάρης πρόκειται νὰ
λάβῃ μακρὰν ἄδειαν πρὸς
πλήρη ἀνάρρωσιν καὶ ἀπο-
κατάστασιν τῆς ὑγείας του.
Σχετικαὶ συνομιλίαι διεξα-
χθεῖσαι κατ' αὐτὰς δὲν ἠδυ-
νήθησαν νὰ πλονίσουν τὸν
Πρωθυπουργὸν εἰς τὴν ἀπό-
φασίν του, ὅπως συνεχίσῃ
κατευθύνων τὴν Κυβερνη-
σιν εἰς τὰς προσπαθείας διὰ
τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ὁ-
μαλότητος.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀναβο-
λὴν τῶν ἐκλογῶν τὴν ὁποί-
αν ἐζήτησε καὶ διὰ σημερι-
νῆς πρὸς τὴν Κυβερνησιν ἐ-
πιστολῆς του ὁ συμμετέχων
ἀκόμη εἰς τὰς ἐκλογὰς κ.
Πάγκαλος, ἡ Κυβερνησις
φαίνεται πάντοτε ἀποφασι-
σμένη νὰ μὴ δεχθῇ καμμίαν
νεωτεραν ἀναβολήν. Μετὰ
τὸ τέλος τοῦ Ὑπουργικοῦ
Συμβουλίου ὁ Πρωθυπουρ-
γὸς ἀνεκοίνωσεν, ὅτι βεβαί-
ως ἡ Κυβερνησις ἐπείγεται
ν' ἀποκαταστήσῃ τὴν ὁμαλό-
τητα εἰς τὴν χώραν καὶ ἀ-
κριβῶς διὰ τὸν λόγον αὐτὸν
δὲν παρεσχε τὴν αἰτηθεῖσαν
ἑβδομαδιαίαν ἀναβολὴν τῶν
ἐκλογῶν. Ἄλλως τε καὶ ἡ
παροχὴ τῆς ἑβδομαδιαίας αὐ
τῆς ἀναβολῆς δὲν θὰ ἦτο
ἀρκετὴ διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ
ζητηθεῖσα παρὰ τῆς ἀντιπο-
λιτεύσεως ἀνασυγκρότησις
τῶν ἐφορευτικῶν ἐπιτροπῶν.
Ἐὰν ὅμως δύναται νὰ ἐξευ-
ρεθῇ τρόπος διὰ νὰ λυθῇ τὸ
ζήτημα αὐτὸ μὲ ἀναβολὴν
τῶν ἐκλογῶν ἐπὶ μίαν ἑβδο-
μάδα, τότε μόνον ἡ Κυβερ
νησις θὰ ἠδύνατο νὰ παρα-
δεχθῇ τὴν τοιαύτην ἀναβο-
λὴν διὰ νὰ φθάσῃ εἰς συνεν-
νόησιν μὲ τὴν ἀντιπολίτευ-
σιν.

Ἀναφερόμενος εἰς τὰ φήμας περὶ ἐνδεχομένης ἐκ-
τροπῆς ἐκ τοῦ κοινοβουλευ-
τικοῦ πολιτεύματος ὁ πρω-
θυπουργὸς ἐτόνισεν ὅτι εἶ-
ναι ἀνοησίαι ἂν ὄχι κακο-
ήθειες ἐφευρέσεις.

—Ἡ Κυβέρνησις, προ-
σέθηκε, βαίνει ἀδιστάκτως
πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ὁ-
μαλότητος καὶ ἐὰν ἡ ἀντι-
πολίτευσις ἐπιμείνῃ εἰς τὴν
ἀποχὴν αἱ ἐκλογαὶ θὰ ἐ-
νεργηθοῦν τὴν 9ην Ἰου
νίου.

***Εικόνα 123**: Νεολόγος 25/5/1935, Αρ. Φ. 140, Συζητήσεις περί αποχής της Αντιπολιτεύσεως.*

Την επομένη ημέρα, η απόφαση περί οριστικής αποχής των κομμάτων της αντιπολιτεύσεως ήταν οριστική. Ο Νεολόγος εκφράζεται στο συγκεκριμένο γεγονός με απόγνωση για το λόγο ότι δεν επικράτησε η άποψη για την επικράτηση του γενικού καλού του τόπου. Από τη μεριά της η αντιπολίτευση ήθελε να βοηθήσει στην επικράτηση της ομαλότητας, όμως από τη στιγμή που δεν της δόθηκαν τα εχέγγυα που ζητούσε από τη κυβέρνηση, δεν ήταν δυνατή η συμμετοχή της. Με το τρόπο αυτό, ένα μέρος του λαού που επιθυμούσε να εκφράσει την επιθυμία του για τη ταχύτερη ανάκτηση της προόδου και της ευημερίας του, δε θα τα καταφέρει. Η πλευρά της αντιπολίτευσης, αισθανόταν την υποχρέωση και το καθήκον της απέναντι στο λαό, για να δουλέψει με όλες της τις δυνάμεις για την ικανοποίηση του. Όμως, κάτι τέτοιο δεν θα γινόταν εφικτό, εξαιτίας των δυσμενών συνθηκών των οποίων είχε θέσει η κυβέρνηση για τις επικείμενες εκλογές. Αυτές ζήτησε να αρθούν από τη κυβέρνηση, η οποία όμως δε προχώρησε στην υλοποίηση του αιτήματος της. Αντίθετα, όπως σημειώνει ο Νεολόγος, αυτή αδιαφόρησε και αυτή η αδιαφορία της υπέθαλπε την ανωμαλία που επικρατούσε στην περίοδο εκείνη. Ενώ κλείνει ισχυριζόμενος πως το ίδιο δυνατά κλονίζεται η κατάσταση σχετικά με το πολίτευμα, η οποία δεν δείχνει να οδεύει προς ομαλούς δρόμους.

Η ΑΠΟΧΗ

Μετὰ ματαίαν ἀναμονὴν ἑβδομάδων ὁλοκλήρων, ἡ δημοκρατικὴ ἀντιπολίτευσις ἐξήντλησε τὴν ὑπομονήν της. Ἀπελπισθεῖσα πλέον, ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπέλθῃ κάποια πραγματοποίησις τῶν ζητημάτων ἐφ' ὧν προσέκοπτεν ἡ πραγματοποίησις τῆς διαθέσεώς της ὅπως μετάσχῃ τῶν ἐκλογῶν καὶ συντελέσῃ τοιουτοτρόπως εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ ὁμαλοῦ πολιτικοῦ βίου, ἦχθη ἀναγκαστικῶς εἰς τὴν ἀνεπιθύμητον ἀπόφασιν τῆς ἀποχῆς.

Ἐὰν ἡ προσφυγὴ εἰς τὸ ἔσχατον αὐτὸ μέτρον ἦτο ἀναπόφευκτος κατάληξις, περὶ τούτου, ἀναμφιβόλως, θ' ἀπαντήσῃ καταφατικῶς ὄχι μία μερὶς, ἀλλὰ τὸ σύνολον τῆς μεγάλης ἐκείνης λαϊκῆς μάζης, ἡ ὁποία μέχρι καὶ τῆς τελευταίας στιγμῆς ἐπίστευε παραπαιθότως, ὅτι οἱ πόθοι καὶ αἱ εὐχαί της θὰ εὕρισκον τὴν ἐπιδιουσαν ἀπήχησιν καὶ πᾶσα προσπάθεια κατεβάλλετο πρὸς τὴν πληρεστέραν ἱκανοποίησίν των. Καὶ ἦσαν οἱ πόθοι οὗτοι καὶ αἱ εὐχαὶ αὗται ποτε περισσότερον καὶ τίποτε ὀλιγώτερον ἀπὸ τὴν ἀπόδοσιν εἰς τὸν τόπον ἐκείνου τὸ ὁποῖον ἐδικαιοῦτο καὶ τοῦ ὁποίου εἶχεν ἀπόλυτον ἀνάγκην ἵνα δυνηθῇ καὶ ἐπανεύρῃ τὸν δρόμον ποὺ θὰ τὸν ὁδήγει εἰς τὴν ταχυτέραν ἀνάπτυξιν τῆς προόδου καὶ τῆς εὐημερίας του.

Τὰ κόμματα τῆς δημοκρατικῆς ἀντιπολιτεύσεως, συνισθανόμενα βαθέως τὸ καθῆκον ἔναντι τῆς ὁμοθύμου καὶ ὁλοψύχου ταύτης λαϊκῆς ἐξώσεως καὶ ἐπιταγῆς, ἔσπευσαν νὰ διακηρύξουν ἀδιάκοπον τὴν ὑποταγήν των πρὸς αὐτήν. Ἐκίσης δὲ καὶ τὴν πρόθυμον διάθεσίν των ὅπως ἐργασθοῦν διὰ τὴν ὁλοκληρωτικὴν ἱκανοποίησίν της. Διὰ τὴν ἔμπρακτον ὅμως τῆς θελήσεώς των ταύτης ἀπόδειξιν, ὑπῆρχεν ἀνάγκη νὰ ἐξασφαλίσουν καὶ τὰς ἀπαραιτήτου; πρὸς τοῦτο δυνατότητας. Ταύτας δὲ θὰ ἐπετύγχανον διὰ τῆς ἐνεργοῦ εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν διὰ τῶν ἐπικειμένων ἐκλογῶν ἀναμίξεώς των. Ἀλλὰ πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ γίνῃ νοητὴ ἡ ἀνάμιξις αὐτή, ἐφ' ὅσον οἱ πρὸς τοῦτο τεθειμένοι ὅροι ἦσαν λίαν δυσμενεῖς, αὐτόχρημα ἀποκλείοντες καὶ σκέψιν ἀκόμη τοιαύτην; Διὰ τοῦτο καὶ διὰ νὰ μὴ ὑστερήσῃ εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ὑποχρεώσεών της πρὸς τὸν λαὸν καὶ τὸ ἔθνος ἡ ἀντιπολίτευσις ἐζήτησεν ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν νὰ τῆς διευκολύνῃ τὴν θέσιν διὰ τῆς ἄρσεως τῶν σοβαρωτάτων καὶ ἀνυπερβλήτων ἐμποδίων, ἅτινα παρενεβάλλοντο εἰς τὴν συμμετοχήν της ἐν τῷ ἐκλογικῷ ἀγῶνι.

Ἡ Κυβέρνησις εἰσακούουσα τὴν αἴτησιν αὐτήν, δὲν θὰ ἐκαμνε, βεβαίως, καμμίαν χαριστικὴν πρᾶξιν πρὸς τὸν ἀντίπαλόν της κόσμον. Θὰ εἰσήκουε μίαν προδήλως ἐπιτακτικὴν τοῦ λαοῦ ἀπαίτησιν. Κατὰ συνέπειαν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ θὰ ἐνήργει καὶ τὸ συμφέρον αὐτοῦ καὶ τῆς χώρας κυρίως καὶ ἀποκλειστικῶς θὰ ἐξυπηρέτει. Ἠδιαφόρησεν ὅμως. Καὶ μὲ τὴν ἀδιαφορίαν της δὲν συντελεῖ ἁπλῶς εἰς τὴν διαιώνισιν τῆς σημερινῆς ἀνωμαλίας, ἀλλ' εἰς τὴν ἔτι μείζονα ἐπιδείνωσιν αὐτῆς, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν, ὅτι οὐν τοῖς ἄλλοις τὴν χώραν κλυδωνίζει ἤδη καὶ ὁ νέος τρομερὸς σάλος τῆς περὶ τὸ πολίτευμα διαμάχης. Θλιβόμενοι εἰλικρινῶς διὰ τὴν κακὴν τροπὴν ποὺ ἔλαβεν ἡ ὑπόθεσις τῆς ὁμαλότητος, εὐελπιστοῦμεν ὅτι θὰ ἐκδηλωθῇ ἔστω καὶ τὴν δωδεκάτην ὥραν ἡ θέλησις ὅπως ἀσφαλισθῇ πλήρως ἡ βεβαιότης, ὅτι αἱ ἐξελίξεις, παρὰ ταῦτα, δὲν θὰ δικαιώσουν παντάπασι καμμίαν ἀπὸ τὰς ἀπαισιοδόξους ἐκείνας σκέψεις, αἵτινες μοιραίως γεννῶνται τὴν στιγμὴν ταύτην.

Εικόνα 124: Νεολόγος 26/5/1935, Αρ. Φ. 141, «Η αποχή».

Λίγες μέρες πριν τις εκλογές, ο Αλέξανδρος Παπαναστασίου σε ομιλία του στη Θεσσαλονίκη, κάλεσε τους Έλληνες πολίτες που στήριζαν τη Δημοκρατία, να απέχουν από την εκλογική διαδικασία. Ανέφερε μάλιστα, πως δεν υπήρχε κάποιος νόμος που να απαγορεύει τη μη συμμετοχή κάποιου στις εκλογές. Απεύθυνε αυτή την έκκληση στο λαό, καθώς μέρος του, λόγω των απειλών και της τρομοκρατίας που ασκούσε ο κυβερνητικός συνδυασμός, θα τον στήριζε, ενώ ένα άλλο μέρος του λόγω των όσων έχει πράξει η κυβέρνηση θα στήριζε την Ένωση Βασιλοφρόνων. Και οι δύο στάσεις δεν ήταν σωστές σύμφωνα με τον Παπαναστασίου, ο οποίος καλούσε ακόμα και όσους κατείχαν θέσεις του δημοσίου ή έπρεπε να ψηφίσουν λόγω υπαλληλικών δεσμών με τη κυβέρνηση να ρίξουν λευκό ή άκυρο. Ιδιαίτερα επέμενε, πως οι ψηφοφόροι δεν έπρεπε να στηρίξουν το συνδυασμό των Βασιλοφρόνων, καθώς η συγκέντρωση από μεριάς τους μεγάλου όγκου ψήφων, θα άνοιγε το δρόμο για την αλλαγή του πολιτεύματος. Μία αντίστοιχη έκκληση κάνει στους πατρινούς πολίτες και ο Ανδρέας Μάρκου, ο οποίος προσθέτει, ότι ο λαός πρέπει να κρατήσει σφιχτά στα χέρια του τη σημαία της Δημοκρατίας, κάτω από την οποία και μόνο, μπορεί να βρει την ανακούφιση και την ευτυχία του ο ελληνικός λαός.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΦΙΛΟΥΣ ΤΟΥ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ
ΚΑΙ ΕΝ ΓΕΝΕΙ ΤΟΥΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥΣ ΠΟΛΙΤΑΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΑΧΑΪΑΣ

'Αγαπητοὶ Συμπολῖται,

Κάθε ψῆφος ποὺ θὰ δοθῆ στὸν Κυβερνητικὸ Συνδυασμό, θὰ εἶναι ἕνα βαρὺ κτύπημα κατὰ τῆς καλῆς τοῦ τόπου διακυβερνήσεως καὶ τῆς Δημοκρατίας, ἀλλὰ καὶ κάθε ψῆφος ποὺ θὰ δοθῆ στὸ Συνδυασμὸ τῶν Βασιλοφρόνων θὰ εἶναι ἀσφαλῶς καθαρὴ προδοσία τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ Λαοῦ καὶ τῆς Δημοκρατίας.

Τὸ γιατὶ τὸ ἐξηγεῖ λεπτομερῶς ὁ 'Αρχηγὸς τῶν Προοδευτικῶν κ. Καφαντάρης στὴ χθεσινή του στοὺς Εὐρυτάνας προκήρυξι.

Συμπολῖται

Μείνετε σταθεροὶ στὸ φρόνημά σας, καὶ κρατήσετε καλὰ καὶ παληκαρίσια στὰ χέρια σας τὴ λευκὴ σημαία τῆς Δημοκρατίας, κάτω ἀπὸ τὴν ὁποίαν μόνον μπορεῖ νὰ εὕρη τὴν ἀνακούφισι καὶ τὴν εὐτυχία ὁ 'Ελληνικὸς Λαός.

Πάτραι 6 'Ιουνίου 1935.

ΑΝΔΡΕΑΣ Δ. ΜΑΡΚΟΥ

***Εικόνα 125**: Νεολόγος 6/6/1935, Αρ. Φ. 152, Προκήρυξη Μάρκου.*

ΟΚΑΘΗΚΟΝ ΤΩΝ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΩΝ ΕΚΛΟΓΕΩΝ

ΥΔΕΙΣ ΝΟΜΟΣ ΥΠΑΡΧΕΙ ΤΙΜΩΡΩΝ ΤΗΝ ΑΠΟΧΗΝ„

ΜΙΑ ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ ΤΟΥ Κ. ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

ΘΕΣ)ΝΙΚΗ. Σήμερον τὴν ραΐαν ὁ κ. Παπαναστασίου πεννοήθη ἐν συσκέψει μετὰ ὧν πολιτευτῶν τῶν παλαιο-ημοκρατικῶν κομμάτων διὰ ὸ ζήτημα τῆς ὀργανώσεως ἧς ἀποχῆς. Κατὰ τὴν σύ-ψιν ἀπεφασίσθη ὅπως οἱ αλαιοδημοκρατικοὶ πολιτευ-αὶ ἀναχωρήσουν ἐντὸς τῆς περας ἢ τὸ πολὺ ἐντὸς τῆς ωΐας αὔριον ἀνὰ τὰ περί-ορα διὰ τὸν προπαγανδισμὸν αὶ τὴν ἐν γένει ὀργάνωσιν ἧς ἀποχῆς. Ἀκολούθως ἐκυ-οφόρησε προκήρυξις τοῦ κ. αναναστασίου πρὸς τὸν Μα-δονικὸν λαὸν ἔχουσα ἐν πε-ιλήψει ὡς ἐξῆς :

Ἀγαπητοὶ φίλοι

Πληροφορεῦμαι ὅτι εἰς ἀρ τὰς ἐκλογικὰς περιφερεί-οἱ παλαιοδημοκρατικοὶ λῖται δεικνύουν διαθέσεις ἴτε λόγῳ τῆς ἀσκουμένης ὸ τῆς Κυβερνήσεως τρομο-ρατίας εἴτε λόγῳ τῶν ἀπει-ὧν νὰ λάβουν μέρος εἰς τὰς κλογὰς καὶ ψηφίσουν τοὺς κυβερνητικοὺς ὑποψηφίους. λλοι πάλιν πνέοντες με α κατὰ τῆς Κυβερνήσεως ὃ δὰ διέπραξε, σκοπεύουν ὰ ψηφίσουν τοὺς ὑποψηφί-ους τῆς Ἑνώσεως Βασιλο-φρόνων. Καὶ αἱ δύο αὐταὶ τευθύνσεις εἶναι ἐπικίν-υνοι καὶ περισσότερον ἡ λευταία. Ἡ ἀποχὴ διὰ νὰ χῃ πραγματικὰ ἀποτελέ-ματα πρέπει ν' ἀκολουθη-ῇ ἀπὸ ὅλους τοὺς φίλους.

Γνωρίζω, βεβαίως, ὅτι οἱ βερνητικοὶ ὑποψήφιοι καὶ κυβερνητικὰ ὄργανα πιέ-ουν τοὺς πολίτας καὶ τοὺς πειλοῦν μὲ διωγμοὺς ἂν ὐ ψηφίσουν. Αἱ ἀπειλαὶ μως αὗται εἶναι ψευδεῖς καὶ δὲν πρέπει κανένα νὰ πτοήσουν, διότι οὐδεὶς νό-μος ὑπάρχει τιμωρῶν τὴν ἀ-ποχήν.

Ἂν τώρα ὑπάρχουν καὶ φίλοι μας μὲ ὑπαλληλικὰς θέσεις ἢ δεσμοὺς μὲ ὑπαλ-λήλους κυβερνητικοὺς ἢ ἔ-χοντες ἄλλους ἰδιωτικοὺς λόγους καὶ εὑρίσκονται εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ μετάσχουν εἰς τὴν ψηφοφορίαν, ἐπιβάλ-λεται εἰς τούτους νὰ ρίψουν λευκὰ ψηφοδέλτια ἢ ν' ἀνα-γράψουν εἰς ταῦτα ὀνόματα προσώπων μὴ ὑποψηφίων διὰ νὰ ἦναι ἄκυρα.

»Σᾶς παρακαλῶ θερμῶς νὰ συστήσητε εἰς τοὺς φίλους ὅπως ἀποφύγουν νὰ ψηφί-σουν. Μόνον δὲ εἰς περί-πτωσιν σιδηρᾶς ἀνάγκης νὰ προσέλθουν νὰ ψηφίσουν ἀλλ' ὑπὸ τοὺς ἀνωτέρω ὅ ρους, ὁπότε καθίσταται ἐντε-λῶς ἀνωφελὴς ἡ ψηφοφορία διὰ τὰ μετέχοντα κόμματα. Ἰδιαιτέρως πρέπει νὰ προσέ-ξουν οἱ φίλοι ὅπως ἐν οὐδε μιᾷ περιπτώσει ψηφίσουν τοὺς βασιλόφρονας ὑποψηφί-ους, διότι ἡ τυχὸν συγκέν τρωσις μεγάλου ἀριθμοῦ ψή-φων ὑπὸ τούτων, θέλει βοη-θήσει εἰς τὴν ἀνατροπὴν τοῦ πολιτεύματος εἰς βάρος τοῦ τόπου καὶ τῶν δημοκρατικῶν πολιτῶν. Δὲν πρέπει οἱ πο-λῖται νὰ δώσουν πίστιν εἰς τὰς περὶ ἀμνηστείας κλπ. ἐπαγγελίας τοῦ κ. Μεταξᾶ. Ἡ ἀμνηστεία θὰ χορηγηθῇ μόνον ἀπὸ τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα καὶ ὅταν δείξουν οἱ παλαιοδημοκρατικοὶ πο-λῖται συνοχὴν εἰς τὴν δύνα-μίν των.

Μὲ φιλικώτατα αἰσθήματα

ΑΛ. ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

Εικόνα 126: Νεολόγος 6/6/1935, Αρ. Φ. 152, Προκήρυξη Παπαναστασίου.

Την 9η Ιουνίου, την ημέρα των εκλογών, η κίνηση στο Τύπο δε θύμιζε τις περασμένες εκλογικές διαδικασίες. Το γεγονός αυτό προφανώς και αντικατοπτρίζει την ελληνική πραγματικότητα, καθώς η ίδια υποτονική κίνηση παρουσιαζόταν και ανάμεσα στο λαό της πόλεως των Πατρών, αλλά και στο μεγαλύτερο μέρος της χώρας. Ο λόγος είναι προφανώς, η μη συμμετοχή της αντιπολιτεύσεως στις εκλογές, ως αποτέλεσμα των πεπραγμένων των προηγούμενων μηνών στην ελληνική κοινωνία, αλλά και της στάσεως των κομμάτων της κυβερνήσεως απέναντί τους. Οι πρώτοι, ζητούσαν ουσιαστικά να ξεχαστεί το κίνημα της 1ης Μαρτίου και να γίνουν οι εκλογές σε ένα δημοκρατικό πλαίσιο, όπως συνέβαινε σε όλες τις υπό κανονικές συνθήκες διεξαγόμενες εκλογικές αναμετρήσεις. Οι δεύτεροι, όπως είναι φυσικό, δεν μπορούσαν να λησμονήσουν τα προ ολίγων μηνών γενόμενα και με επιφύλαξη απέναντι στους αντιπάλους τους, έθεταν τους δικούς τους όρους στο πολιτικό τραπέζι. Αποδέκτης της ιδιαίτερης πολιτικής αυτής συνθήκης ήταν ο ελληνικός λαός, ο οποίος για πρώτη φορά θα πήγαινε στις κάλπες (ή και όχι), για να στηρίξει τη κυβερνητική παράταξη, κάποιους ανεξάρτητους, ή την χαμηλής δημοτικότητας για την εποχή κομμουνιστική ιδεολογία. Ακόμα, η παρουσία του λαού στις κάλπες παρουσίασε μεγάλη μείωση, διότι αυτή ήταν η πολιτική γραμμή την οποία έθεσαν τα κόμματα της αντιπολιτεύσεως και οι φιλικά προσκείμενες σε αυτά εφημερίδες. Προέκριναν έτσι, αντί της ενισχύσεως των κυβερνητικών κομμάτων και ιδιαίτερα των Βασιλοφρόνων, την αποχή του κόσμου από τις εκλογές.

Κάτι αντίστοιχο προέτρεψε και ο Νεολόγος των Πατρών τις μέρες πριν τις εκλογές μέσω των δημοσιευμάτων του. Την ημέρα των εκλογών, παρουσιάζει την ιστορική συγκυρία κάτω από την οποία αυτές διεξάγονται και τη μοναδικότητα αυτών, καθώς δεν είχε επαναληφθεί αντίστοιχη εκλογική αναμέτρηση, αλλά και δύσκολα θα συνέβαινε ξανά. Ο Νεολόγος θεωρεί, πως η κυβέρνηση απέκλεισε ένα μεγάλο μέρος του λαού από τις κάλπες, θέτοντας σε δράση ένα προδιαγεγραμμένο σχέδιο της να κωφεύσει τους αντιπάλους της, καθώς όπως ισχυρίζεται, έπρεπε πάση θυσία να επικρατήσει στις εκλογές, για να νομιμοποιήσει τις πράξεις της οι οποίες φτάνουν στα όρια καταπάτησης του Συντάγματος. Προσθέτει ακόμα, πως οι εκλογές αυτές είχαν προσλάβει έναν χαρακτήρα αντιδημοκρατικό, με τα κόμματα που συμμετείχαν να σκέφτονται με ποιο τρόπο θα πλήξου τη Δημοκρατία. Έτσι, ο δημοκρατικός λαός δεν είχε θέση σε αυτές τις εκλογές. Ο Νεολόγος κάνει την ύστατη προσπάθεια να αποτρέψει κάθε πολίτη που έχει δημοκρατικά φρονήματα να μην υποβάλλει τη ψήφο του στη κάλπη. Με το τρόπο αυτό, οι πολίτες θα αμύνονταν υπέρ της Δημοκρατίας.

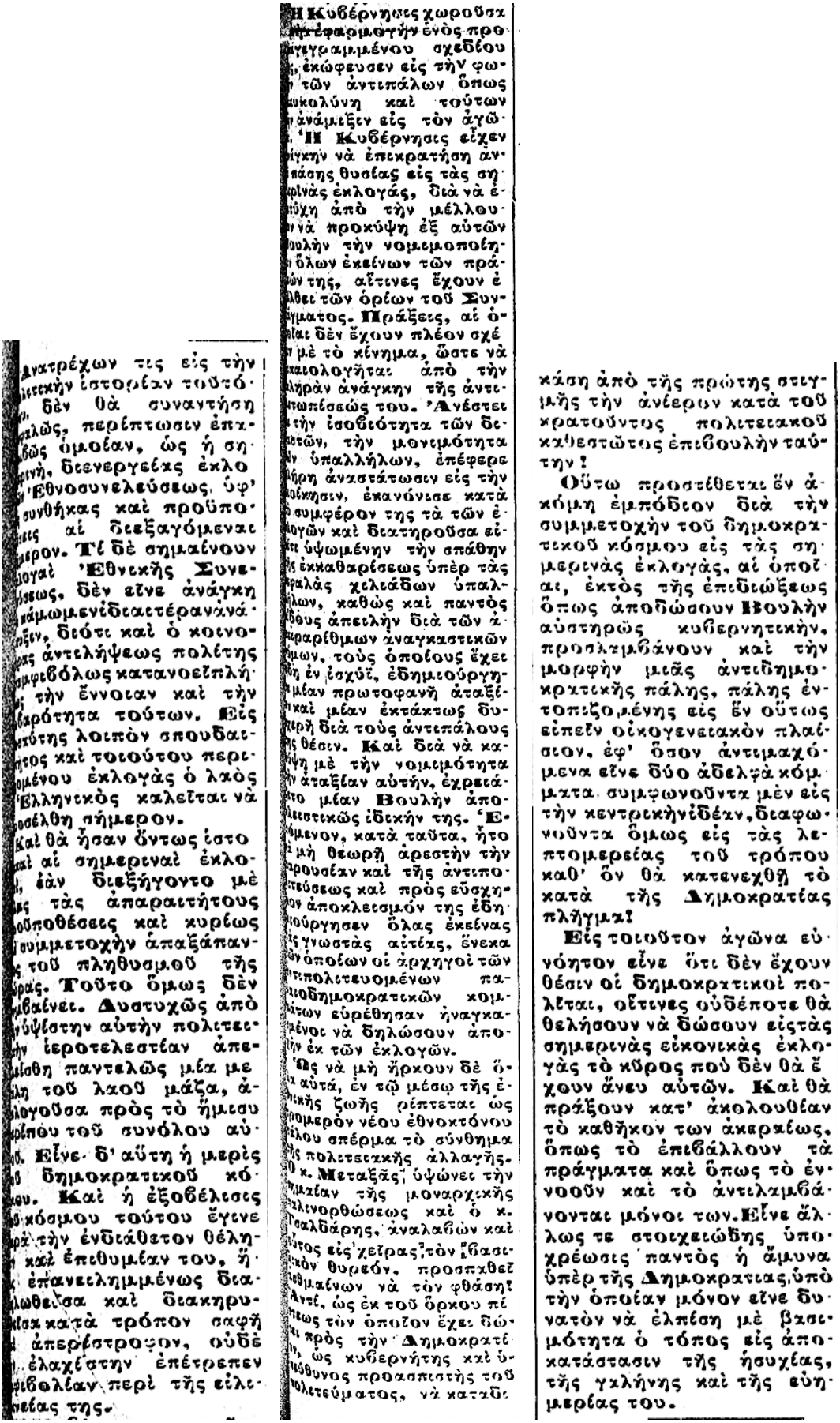

ανατρέχων τις εἰς τὴν
λεσκὴν ἱστορίαν τοῦτό·
ν, δὲν θὰ συναντήση
ραλῶς, περίπτωσιν ἐπα-
λῶς ὁμοίαν, ὡς ἡ σή-
ρινὴ, διενεργείας ἐκλο
Ἐθνοσυνελεύσεως ὑφ'
συνθήκας καὶ προϋπο-
σεις αἱ διεξαγόμεναι
μερον. Τί δὲ σημαίνουν
λογαὶ Ἐθνικῆς Συνε-
ίσεως, δὲν εἶνε ἀνάγκη
πάμωμεν εἰδικωτέραν ἀνά-
ησιν, διότι καὶ ὁ κοινο-
ρος ἀντιλήψεως πολίτης
μφιβόλως κατανοεῖ πλή-
τὴν ἔννοιαν καὶ τὴν
βαρότητα τούτων. Εἷς
πτύτης λοιπὸν σπουδαι-
ητος καὶ τοιούτου περι-
ομένου ἐκλογὰς ὁ λαὸς
Ἑλληνικὸς καλεῖται νὰ
οσέλθῃ σήμερον.
Καὶ θὰ ἦσαν ὄντως ἱστο
καὶ αἱ σημεριναὶ ἐκλο-
, ἐὰν διεξήγοντο μὲ
ας τὰς ἀπαραιτήτους
οϋποθέσεις καὶ κυρίως
συμμετοχὴν ἀπαξάπαν-
τοῦ πληθυσμοῦ τῆς
ρας. Τοῦτο ὅμως δὲν
μβαίνει. Δυστυχῶς ἀπὸ
ὑψίστην αὐτὴν πολιτεί-
ην ἱεροτελεστίαν ἀπε-
ίσθη παντελῶς μία με-
λη τοῦ λαοῦ μάζα, ἀ-
λογοῦσα πρὸς τὸ ἥμισυ
ερίπου τοῦ συνόλου αὐ-
ῦ. Εἶνε δ' αὕτη ἡ μερὶς
ῦ δημοκρατικοῦ κό-
ου. Καὶ ἡ ἐξοβέλισις
ὸ κόσμου τούτου ἔγενε
ρὸ τὴν ἐνδιάθετον θέλη-
καὶ ἐπιθυμίαν του, ἢ
ἐπανειλημμένως δια-
λωθεῖσα καὶ διακηρυ-
θεῖσα κατὰ τρόπον σαφῆ
ἀπερίστροφον, οὐδὲ
ἐλαχίστην ἐπέτρεπεν
ριβολίαν περὶ τῆς εἰλι-
νείας της.

Ἡ Κυβέρνησις χωροῦσα
ν ἐφαρμογὴν ἑνὸς προ
γεγραμμένου σχεδίου
ἐκώφευσεν εἰς τὴν φω-
τῶν ἀντιπάλων ὅπως
κολύνῃ καὶ τούτων
ἀνάμιξιν εἰς τὸν ἀγῶ
Ἡ Κυβέρνησις εἶχεν
γκην νὰ ἐπικρατήσῃ ἀν-
πάσης θυσίας εἰς τὰς ση
ρινὰς ἐκλογάς, διὰ νὰ ἐ-
ύχῃ ἀπὸ τὴν μέλλου-
ν νὰ προκύψῃ ἐξ αὐτῶν
ουλὴν τὴν νομιμοποίη-
ὅλων ἐκείνων τῶν πρά-
ων της, αἵτινες ἔχουν ἐ
ιβεῖ τῶν ὁρίων τοῦ Συν-
γματος. Πράξεις, αἱ ὁ-
ίαι δὲν ἔχουν πλέον σχέ
μὲ τὸ κίνημα, ὥστε νὰ
καιολογῆται ἀπὸ τὴν
ληρὰν ἀνάγκην τῆς ἀντι-
ωπίσεώς του. Ἀνέστει
τὴν ἰσοδιότητα τῶν δι-
στῶν, τὴν μονιμότητα
ν ὑπαλλήλων, ἐπέφερε
ήρη ἀναστάτωσιν εἰς τὴν
οίκησιν, ἐκανόνισε κατὰ
συμφέρον της τὰ τῶν ἐ-
λογῶν καὶ διατηροῦσα εἰ-
τι ὑψωμένην τὴν σπάθην
ς ἐκκαθαρίσεως ὑπὲρ τὰς
ραλὰς χελιάδων ὑπαλ-
λων, καθὼς καὶ παντὸς
δους ἀπειλὴν διὰ τῶν ἀ-
ιραρίθμων ἀναγκαστικῶν
μων, τοὺς ὁποίους ἔχει
ὴ ἐν ἰσχύϊ, ἐδημιούργη-
μίαν πρωτοφανῆ ἀταξί-
καὶ μίαν ἐκτάκτως δυ-
ερῆ διὰ τοὺς ἀντιπάλους
ς θέσιν. Καὶ διὰ νὰ κα-
ύψῃ μὲ τὴν νομιμότητα
ν ἀταξίαν αὐτήν, ἐχρειά-
το μίαν Βουλὴν ἀπο-
λειστικῶς ἰδικήν της. Ἐ-
όμενον, κατὰ ταῦτα, ἦτο
μὴ θεωρῇ ἀρεστὴν τὴν
ρουσίαν καὶ τῆς ἀντιπο-
τεύσεως καὶ πρὸς εὔσχη-
ον ἀποκλεισμόν της ἐδη-
ούργησεν ὅλας ἐκείνας
ς γνωστὰς αἰτίας, ἕνεκα
ν ὁποίων οἱ ἀρχηγοὶ τῶν
τιπολιτευομένων πα-
ιοδημοκρατικῶν κομ-
άτων εὑρέθησαν ἠναγκα-
μένοι νὰ δηλώσουν ἀπο-
ὴν ἐκ τῶν ἐκλογῶν.
Ὡς νὰ μὴ ἤρκουν δὲ ὅ-
α αὐτά, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐ-
νικῆς ζωῆς ρίπτεται ὡς
πομερὸν νέου ἐθνοκτόνου
έλου σπέρμα τὸ σύνθημα
ῆς πολιτειακῆς ἀλλαγῆς.
Ὁ κ. Μεταξᾶς, ὑψώνει τὴν
μαίαν τῆς μοναρχικῆς
κλινορθώσεως καὶ ὁ κ.
αλδάρης, ἀναλαβὼν καὶ
τος εἰς χεῖρας τὸν βασι-
κὸν θυρεόν, προσπαθεῖ
θμαίνων νὰ τὸν φθάσῃ
Αντί, ὡς ἐκ τοῦ ὅρκου πί
τεως τὸν ὁποῖον ἔχει δώ-
κει πρὸς τὴν Δημοκρατί
ν, ὡς κυβερνήτης καὶ ὑ-
ύνθυνος προασπιστὴς τοῦ
ολιτεύματος, νὰ καταδι-

κάσῃ ἀπὸ τῆς πρώτης στιγ-
μῆς τὴν ἀνέρωτον κατὰ τοῦ
κρατοῦντος πολιτειακοῦ καθεστῶτος ἐπιβουλὴν ταύ-
την!

Οὕτω προστίθεται ἔν ἀ-
κόμη ἐμπόδιον διὰ τὴν
συμμετοχὴν τοῦ δημοκρα-
τικοῦ κόσμου εἰς τὰς ση-
μερινὰς ἐκλογάς, αἱ ὁποῖ-
αι, ἐκτὸς τῆς ἐπιδιώξεως
ὅπως ἀποδώσουν Βουλὴν
αὐστηρῶς κυβερνητικὴν,
προσλαμβάνουν καὶ τὴν
μορφὴν μιᾶς ἀντιδημο-
κρατικῆς πάλης, πάλης ἐν-
τοπιζομένης εἰς ἕν οὕτως
εἰπεῖν οἰκογενειακὸν πλαί-
σιον, ἐφ' ὅσον ἀντιμαχό-
μενα εἶνε δύο ἀδελφὰ κόμ-
ματα συμφωνοῦντα μὲν εἰς
τὴν κεντρικὴν ἰδέαν, διαφω-
νοῦντα ὅμως εἰς τὰς λε-
πτομερείας τοῦ τρόπου
καθ' ὃν θὰ κατενεχθῇ τὸ
κατὰ τῆς Δημοκρατίας
πλῆγμα!

Εἰς τοιοῦτον ἀγῶνα εὐ-
νόητον εἶνε ὅτι δὲν ἔχουν
θέσιν οἱ δημοκρατικοὶ πο-
λῖται, οἵτινες οὐδέποτε θὰ
θελήσουν νὰ δώσουν εἰς τὰς
σημερινὰς εἰκονικὰς ἐκλο-
γὰς τὸ κῦρος ποὺ δὲν θὰ ἔ-
χουν ἄνευ αὐτῶν. Καὶ θὰ
πράξουν κατ' ἀκολουθίαν
τὸ καθῆκον των ἀκαιρεῖως,
ὅπως τὸ ἐπιβάλλουν τὰ
πράγματα καὶ ὅπως τὸ ἐν-
νοοῦν καὶ τὸ ἀντιλαμβά-
νονται μόνοι των. Εἶνε ἄλ-
λως τε στοιχειώδης ὑπο-
χρέωσις παντὸς ἢ ἄμυνα
ὑπὲρ τῆς Δημοκρατίας, ὑπὸ
τὴν ὁποίαν μόνον εἶνε δυ-
νατὸν νὰ ἐλπίσῃ μὲ βεβαι-
ότητα ὁ τόπος εἰς ἀπο-
κατάστασιν τῆς ἡσυχίας,
τῆς γαλήνης καὶ τῆς εὐη-
μερίας του.

***Εικόνα 127**: Νεολόγος 9/6/1933, Αρ. Φ. 155, «Στοιχειώδες καθήκον».*

Την επομένη των εκλογών, τα νέα ήταν λίγο έως πολύ αναμενόμενα. Η νίκη των Λαϊκών έναντι των Βασιλοφρόνων ήταν βέβαιη, ωστόσο το τεράστιο εύρος αυτής της νίκης προκάλεσε εντυπωσιασμό στον ταγμένο υπέρ της αντιπολιτεύσεως Νεολόγου. Αυτό αποτυπώνει και στο τίτλο του πρωτοσέλιδου του, αλλά και στο τίτλο της δεύτερης έκδοσης του, όταν και συγκέντρωσε το σύνολο των αποτελεσμάτων. Αναφέρει ότι η πλειοψηφία στον νομό Αχαΐας ήταν καταπληκτική, ενώ εκτιμά πως οι έδρες τους θα είναι 290 σε ολόκληρη την Ελλάδα. Στο πρωτοσέλιδο αναφέρει ως συνήθως την εκλογική κίνηση και το κλίμα που επικρατεί στη πόλη, αποτυπώνοντας ότι η κίνηση ήταν μειωμένη, το ενδιαφέρον των πολιτών μικρό, ενώ μέχρι το μεσημέρι η συμμετοχή ήταν μικρή. Το απόγευμα κάπως αυξήθηκε, αλλά και πάλι μεγάλο μέρος των πατρινών δεν έλαβε μέρος στις εκλογές. Τα τελικά αποτελέσματα των ψηφισάντων βέβαια δεν συμφωνούν με αυτό, καθώς αναφέρεται ότι η αποχή στη Πάτρα ανέρχεται περίπου στο 9%. Στην Αθήνα, αυτό υπολογίζεται στο 13% ενώ σε ολόκληρη την χώρα περίπου στο 30%.

ΑΝΑ ΟΛΟΝ ΤΟΝ ΝΟΜΟΝ ΑΧΑΪΑΣ ΟΙ ΛΑΪΚΟΙ ΕΠΕΚΡΑΤΗΣΑΝ ΔΙΑ ΚΑΤΑΠΛΗΚΤΙΚΗΣ ΠΛΕΙΟΨΗΦΙΑΣ
ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΙ ΦΕΡΟΥΝ ΕΠΙΤΥΓΧΑΝΟΝΤΑΣ ΤΟΥΤΟΥΣ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΛΛΟΥΣ ΝΟΜΟΥΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

***Εικόνα 128**: Νεολόγος 10/6/1935, Αρ. Φ. 156, Καταπληκτική πλειοψηφία των Λαϊκών στην Αχαΐα.*

ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΙΕΣΤΗΡΙΟΥ
ΟΙ ΛΑΪΚΟΙ ΚΕΡΔΙΖΟΥΝ
290 ΕΔΡΑΣ
ΕΙΣ ΟΛΟΚΛΗΡΟΝ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ
ΚΑΤΑΠΛΗΚΤΙΚΗ ΠΛΕΙΟΨΗΦΙΑ

***Εικόνα 129**: Νεολόγος 10/6/1935, Αρ. Φ. 156, σελίδα 4, Καταπληκτική πλειοψηφία των Λαϊκών σε όλη τη χώρα.*

Η αποτίμηση της εκλογικής διαδικασίας από την αντιπολίτευση, είναι το κεντρικό ζήτημα που απασχολεί τον Νεολόγο στις 11 Ιουνίου. Για το λόγο αυτό παρατίθενται στο πρωτοσέλιδο του οι δηλώσεις του Μιχαλακόπουλου και του Παπανδρέου. Ο πρώτος δήλωσε, πως το αποτέλεσμα της πλειοψηφίας των Λαϊκών,

συναινεί με την οριστική καταδίκη της ιδέας της παλινόρθωσης της βασιλείας στη χώρα. Ακόμα θεωρεί, πως το εκλογικό αποτέλεσμα είναι συνέπεια της πίεσης 400.000 ψηφοφόρων μέσω των εκκαθαρίσεων, για τη ψήφο υπέρ των Λαϊκών. Τονίζει δε, ότι περίπου 70.000 από αυτούς αποτελούν δημοσίους υπαλλήλους και συγγενείς αυτών, των οποίων η ψήφος θα έκρινε την παραμονή τους στην εργασία τους την επόμενη ημέρα.

Ο Παπανδρέου από την άλλη, τονίζει πως το αποτέλεσμα των εκλογών αποτέλεσε θρίαμβο της Δημοκρατίας, καθώς το Κόμμα Βασιλοφρόνων συνετρίβη και επίσης, οι δημοκρατικοί πολίτες πειθάρχησαν στο σύνθημα της αποχής. Θεωρεί βέβαιο δε, ότι εάν συμμετείχε η δημοκρατική αντιπολίτευση στις εκλογές και αυτές διεξάγονταν με έντιμα μέσα, τότε θα ήταν νικήτρια και κυβέρνηση του τόπου. Καλεί ακόμα τη κυβέρνηση να διαβάσει το μήνυμα πίσω από τους αριθμούς της εκλογικής διαδικασίας και να τερματίσει την όποια συζήτηση περί παλινορθώσεως της βασιλείας. Τέλος, δηλώνει πως εάν θεωρεί ότι πρέπει να πράξει δημοψήφισμα για το ζήτημα, αυτό θα πρέπει να το πράξει γρήγορα, για να νικήσουν για άλλη μια φορά οι δημοκρατικοί.

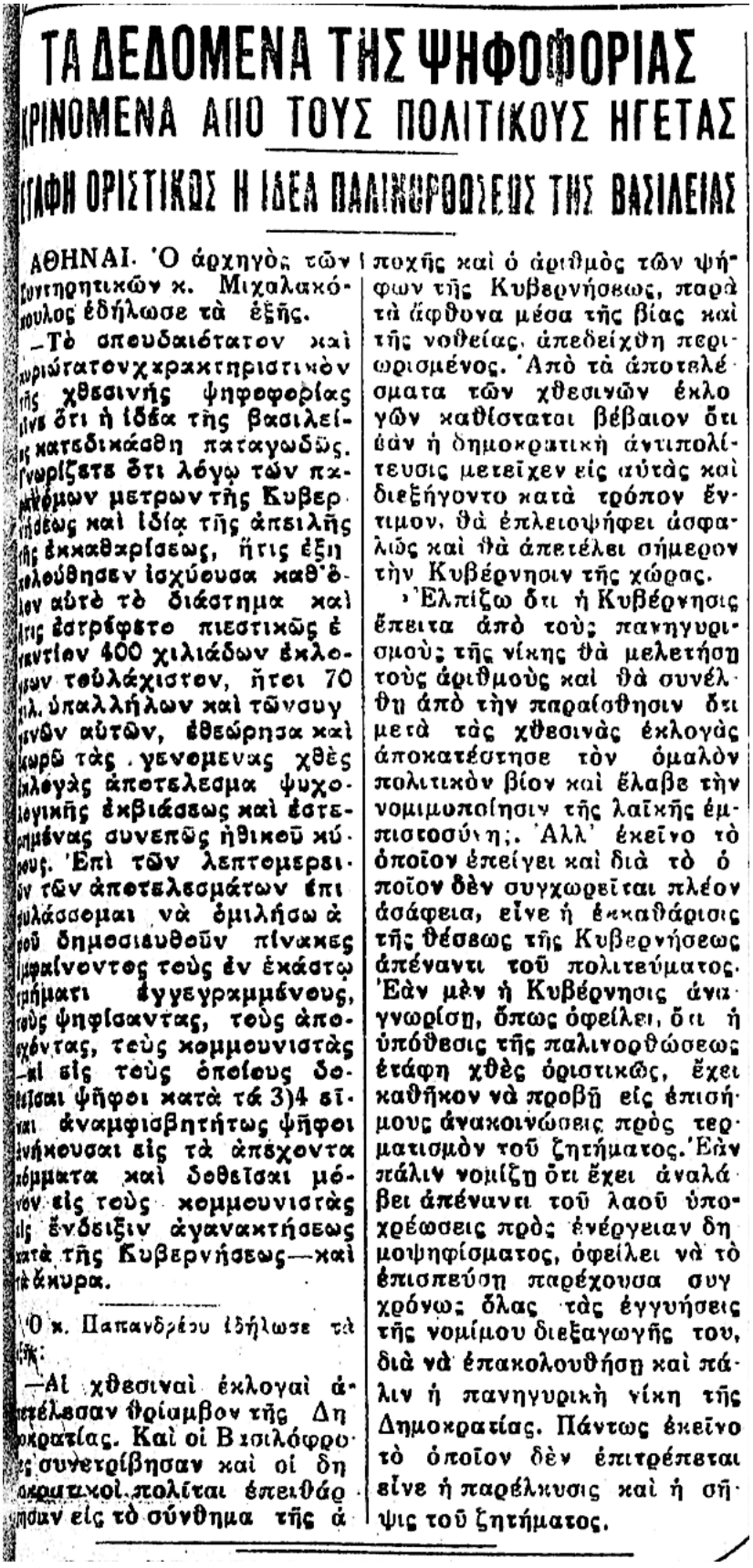

ΤΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΤΗΣ ΨΗΦΟΦΟΡΙΑΣ

ΚΡΙΝΟΜΕΝΑ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥΣ ΗΓΕΤΑΣ

ΓΡΑΦΗ ΟΡΙΣΤΙΚΩΣ Η ΙΔΕΑ ΠΑΛΙΝΟΡΘΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ

ΑΘΗΝΑΙ. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν συντηρητικῶν κ. Μιχαλακόπουλος ἐδήλωσε τὰ ἑξῆς.

—Τὸ σπουδαιότατον καὶ χαρακτηριστικώτατον γεγονὸς τῆς χθεσινῆς ψηφοφορίας εἶνε ὅτι ἡ ἰδέα τῆς βασιλείας κατεδικάσθη παταγωδῶς. Γνωρίζετε ὅτι λόγῳ τῶν πλειόνων μετρων τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἰδίᾳ τῆς ἀπειλῆς τῆς ἐκκαθαρίσεως, ἥτις ἐξηκολούθησεν ἰσχύουσα καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα καὶ ἥτις ἐστρέφετο πιεστικῶς ἐναντίον 400 χιλιάδων ἐκλογέων τοὐλάχιστον, ἤτοι 70 χιλ. ὑπαλλήλων καὶ τῶν συγγενῶν αὐτῶν, ἐθεώρησα καὶ κρίνω τὰς γενομένας χθὲς ἐκλογὰς ἀποτελεσμα ψυχολογικῆς ἐκβιάσεως καὶ ἐστεμμένας συνεπῶς ἠθικοῦ κύρους. Ἐπὶ τῶν λεπτομερειῶν τῶν ἀποτελεσμάτων ἐπιφυλάσσομαι νὰ ὁμιλήσω ἀφοῦ δημοσιευθοῦν πίνακες ἐμφαίνοντος τοὺς ἐν ἑκάστῳ τμήματι ἐγγεγραμμένους, τοὺς ψηφίσαντας, τοὺς ἀποσχόντας, τοὺς κομμουνιστὰς καὶ εἰς τοὺς ὁποίους δοθεῖσαι ψῆφοι κατὰ τὰ 3)4 εἶναι ἀναμφισβητήτως ψῆφοι ἀνήκουσαι εἰς τὰ ἀπέχοντα κόμματα καὶ δοθεῖσαι μόνον εἰς τοὺς κομμουνιστὰς εἰς ἔνδειξιν ἀγανακτήσεως κατὰ τῆς Κυβερνήσεως—καὶ τὰ ἄκυρα.

Ὁ κ. Παπανδρέου ἐδήλωσε τὰ ἑξῆς:

—Αἱ χθεσιναὶ ἐκλογαὶ ἀπετέλεσαν θρίαμβον τῆς Δημοκρατίας. Καὶ οἱ Βενιζελόφρονες συνετρίβησαν καὶ οἱ δημοκρατικοὶ πολῖται ἐπειθάρχησαν εἰς τὸ σύνθημα τῆς ἀποχῆς καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ψήφων τῆς Κυβερνήσεως, παρὰ τὰ ἄφθονα μέσα τῆς βίας καὶ τῆς νοθείας, ἀπεδείχθη περιωρισμένος. Ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα τῶν χθεσινῶν ἐκλογῶν καθίστατο βέβαιον ὅτι ἐὰν ἡ δημοκρατικὴ ἀντιπολίτευσις μετεῖχεν εἰς αὐτὰς καὶ διεξήγοντο κατὰ τρόπον ἔντιμον, θὰ ἐπλειοψήφει ἀσφαλῶς καὶ θὰ ἀπετέλει σήμερον τὴν Κυβέρνησιν τῆς χώρας.

Ἐλπίζω ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἔπειτα ἀπὸ τοὺς πανηγυρισμοὺς τῆς νίκης θὰ μελετήσῃ τοὺς ἀριθμοὺς καὶ θὰ συνέλθῃ ἀπὸ τὴν παραίσθησιν ὅτι μετὰ τὰς χθεσινὰς ἐκλογὰς ἀποκατέστησε τὸν ὁμαλὸν πολιτικὸν βίον καὶ ἔλαβε τὴν νομιμοποίησιν τῆς λαϊκῆς ἐμπιστοσύνης. Ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐπείγει καὶ διὰ τὸ ὁποῖον δὲν συγχωρεῖται πλέον ἀσάφεια, εἶνε ἡ ἐκκαθάρισις τῆς θέσεως τῆς Κυβερνήσεως ἀπέναντι τοῦ πολιτεύματος. Ἐὰν μὲν ἡ Κυβέρνησις ἀναγνωρίσῃ, ὅπως ὀφείλει, ὅτι ἡ ὑπόθεσις τῆς παλινορθώσεως ἐτάφη χθὲς ὁριστικῶς, ἔχει καθῆκον νὰ προβῇ εἰς ἐπισήμους ἀνακοινώσεις πρὸς τερματισμὸν τοῦ ζητήματος. Ἐὰν πάλιν νομίζῃ ὅτι ἔχει ἀναλάβει ἀπέναντι τοῦ λαοῦ ὑποχρέωσεις πρὸς ἐνέργειαν δημοψηφίσματος, ὀφείλει νὰ τὸ ἐπισπεύσῃ παρέχουσα συγχρόνως ὅλας τὰς ἐγγυήσεις τῆς νομίμου διεξαγωγῆς του, διὰ νὰ ἐπακολουθήσῃ καὶ πάλιν ἡ πανηγυρικὴ νίκη τῆς Δημοκρατίας. Πάντως ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δὲν ἐπιτρέπεται εἶνε ἡ παρέλκυσις καὶ ἡ σῆψις τοῦ ζητήματος.

***Εικόνα 130**: Νεολόγος 11/6/1935, Αρ. Φ. 157, Η αποτίμηση των εκλογών από τους δημοκρατικούς ηγέτες.*

Το εκλογικό έτος του 1935, θα κλείσει με ένα άρθρο του Νεολόγου, από τη 13η Ιουνίου. Προσπαθώντας να απωλέσει τα πολιτικά πάθη, μη παραλείποντας όμως να αφήσει λεπτές ειρωνικές πινελιές περί ομαλότητας και αφήνοντας στη λήθη τα γεγονότα που προηγήθηκαν των εκλογών, ήρθε με νηφαλιότητα να απευθυνθεί στους βουλευτές Αχαΐας. Τους τονίζει ότι η πόλη έχει γνωρίσει στο παρελθόν και καλύτερες μέρες εντοπίζοντας το πρόβλημα στις υποδομές, όπου η πόλη υστερεί σε σχέση με άλλες λιγότερο κομβικής σημασίας περιοχές, παρότι αποτελεί για τη χώρα «το σπουδαιότερο στυλοβάτη κρατικού προϋπολογισμού (θυμίζουμε ότι η πόλη τη περίοδο εκείνη, κατάφερνε να αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα εξαγωγικά λιμάνια της χώρας). Κρίνει πως η συγκοινωνία αποτελεί ένα μεγάλο πρόβλημα της πόλης, στο οποίο τη μοναδική ανάσα μπορεί να δώσει η κατασκευή της 111 Εθνικής Οδού, την οποία κρίνει αδύνατη καθώς το ζήτημα αιωρείται για πολύ καιρό. Κατακρίνει τις κινήσεις της κυβέρνησης να έχουν δώσει 3.100 εκατομμύρια δραχμές για τις ανάγκες κατασκευής οδικών δικτύων και να μην έχει δώσει τα απαιτούμενα 40 εκατομμύρια για τη κατασκευή του «σπουδαιότερου εκπολιτιστικού έργου της Πελοποννήσου», από το οποίο θα ωφελούταν και η εθνική οικονομία και το οδικό δίκτυο της Πελοποννήσου ολόκληρης, αλλά και οι πολίτες της Πάτρας, στους οποίους θα δινόταν για ορισμένο χρονικό διάστημα μία βάση εργασίας. Αν δεν γίνουν έργα για τη πόλη, τότε αυτή θα μείνει απλά μία πόλη που γέννησε πολιτικούς αρχηγούς, επιστήμονες και κατέχει τα σκήπτρα στο εμπόριο και τη βιομηχανία.

ΑΙ ΠΑΤΡΑΙ
ΚΑΙ ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ

Καὶ τώρα ποὺ εἰσήλθομεν εἰς τὴν ὑποβετικὴν ὁμαλότητα καὶ αἱ ἐκλογαὶ διεξήχθησαν μὲ ἀπόλυτον τάξιν καὶ ἡσυχίαν, ὅσον καὶ ἂν ἐπιθυμοῦμεν νὰ μὴ διαταράξωμεν τὴν ἡσυχίαν καὶ νὰ μὴ διακόψωμεν τὸν ἐπινίκειον παιγνυρισμὸν τῶν ἐπαναδιορισθέντων ἀντιπροσώπων μας, καὶ ὅσον καὶ ἂν προσπαθοῦμεν ν' ἀποκρύψωμεν τὸν πόνον μας διὰ τὴν κατάντιαν τῆς πόλεώς μας, τοῦτο μᾶς εἶνε ἀπολύτως ἀδύνατον, διότι ὁ πόνος αὐτὸς καθίσταται ὁσημέραι ὀδυνηρότερος καὶ ἔτι δριμύτερος. Τούτου ἕνεκεν, πιεζόμενοι δὲ καὶ ἐκ τῆς συνειδήσεώς μας, θὰ ἐξωτερικεύσωμεν καὶ αὐθις τὸν πόνον μας αὐτόν, ὄχι βέβαια διότι ἐλπίζομεν διελτίωσίν τινα, οὐδ' ὅτι δυνατὸν νὰ συγκινήσωμεν τοὺς ἀσυγκινήτους ἁρμοδίους, ἀλλὰ ἁπλῶς διὰ ν' ἀνακουφισθῶμεν ὀλίγον καὶ διὰ νὰ ὑπομνήσωμεν ἅπαξ ἔτι ὅτι ἡ πόλις τῶν Πατρῶν ἦτο καὶ εἶνε ἄξια καλυτέρας τύχης.

Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν διάφορα ἐκλεκτὰ ἀλλ' ἀνεπίσημα μέλη τῆς κοινωνίας τῶν Πατρῶν, αἰσθανόμενα τὸν πόνον αὐτόν, προέβησαν ἀπὸ τῶν στηλῶν τούτων εἰς ἐκτεταμένην ἔρευναν τῶν αἰτίων τῆς μαρασμώδους καταστάσεως τῆς πόλεώς μας καὶ εἰς τὴν ὑπόδειξιν τῶν ἀναγκαιούντων μέτρων, ἂν ὄχι πρὸς θεραπείαν, ἀλλὰ πρὸς μετριασμὸν τοὐλάχιστον τοῦ κακοῦ. Ἀτυχῶς ὅμως αἱ ὑποδείξεις των αὗται ἐὰν ἔτυχον τῆς δεούσης προσοχῆς παρὰ τῶν ἐπισήμων καὶ ἁρμοδίων μας, τῶν δυναμένων ὡς ἐκ τῆς θέσεώς των νὰ ἐπιβληθῶσι καὶ τοιουτοτρόπως τὰ ζητήματά μας ἔμειναν ἄλυτα, μὲ συνήθη ἐπακόλουθον, νὰ ἔρχωνται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν μόνον εἰς τὰς παραμονὰς τῶν ἐκλογῶν καὶ νὰ θάπτωνται πάλιν εὐθὺς μετὰ τὴν διεξαγωγὴν αὐτῶν!

Εἶνε ὄντως ἐπώδυνον τὸ νὰ διαλογίζεταί τις ὅτι πόλις ἥτις κατέχει τὰ σκῆπτρα εἰς τὴν ἀνάδειξιν κορυφῶν ἐν τῇ πολιτικῇ, τὰς ἐπιστήμας, τῷ ἐμπορίῳ καὶ τῇ βιομηχανίᾳ, νὰ ὑστερῇ ἀδικαιολογήτως εἰς τὴν κατασκευὴν δημοσίων ἔργων καὶ δὴ συγκοινωνιακῶν κατὰ πολὺ ἄλλων περιφερειῶν ἧσσονος ἀξίας, καίτοι εἶνε ὁ σπουδαιότερος στυλεοβάτης τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ. Τοῦτο πιστοποιεῖ ὅτι αἱ Πάτραι ἔχουν ἐγκαταλειφθῇ, τῶν γενικῶν αὐτῆς ζητημάτων τιθεμένων εἰς ὑποδεεστέραν μοῖραν τῶν ἀτομικῶν καὶ μεμονωμένων γενικῶς συμφερόντων.

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι αἱ διάφοροι ὀργανώσεις κατὰ περιόδους ὑπέδειξαν τὴν ἀνάγκην λήψεως ὡρισμένων μέτρων καὶ δὴ τὴν κατασκευὴν διαφόρων ἔργων, πρὸ παντὸς συγκοινωνιακῶν, πρὸς ἀναχαίτισιν τοῦ κακοῦ. Πλὴν ἀτυχῶς αἱ ὑποδείξεις των δὲν εἰσηκούσθησαν καὶ αἱ ἐλπίδες των διεψεύσθησαν, ἀποδειχθέντος ὅτι οἱ ἐνδιαφερόμενοι διὰ τὴν ἀπονέκρωσιν τῶν Πατρῶν, εἶνε ἰσχυρότεροι ἡμῶν τῶν ἀγωνιζομένων πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ ἐπιουσίου. Ἕκαστος ἐνθυμεῖται, βεβαίως, πόσος θόρυβος ἠγέρθη καὶ πόσαι κατεβλήθησαν ἐνέργειαι διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ μοναδικοῦ διὰ τὴν πόλιν μας ἀναπνευστικοῦ ἀγωγοῦ, τῆς πολυθρυλήτου 111 ἐθνικῆς ὁδοῦ, καὶ ἕκαστος δὲν λησμονεῖ τὰς τόσας καὶ τόσας δαθείσας κατηγορηματικὰς διαβεβαιώσεις περὶ τῆς ὁριστικῆς πλέον λύσεως τοῦ ζητήματος τούτου.

Καὶ ὄντως διετάχθη ἡ δημοπρασία, διὰ ν' ἀνακηρυχθῇ τὴν ἡμέραν τῆς διενεργείας μὲ τὸ δικαιολογητικὸν ὅτι πρόκειται περὶ τυπικῶν τινων αἰτίων. Ἐπανελήφθη πρὸ τῶν ἐκλογῶν ἡ διαταγὴ καὶ ἤδη τὸ ὑπουργεῖον Συγκοινωνίας ἀνεκάλεσε τὸν φάκελλον, διὰ πολλοὺς λόγους δὲν γνωρίζομεν. Γνωρίζομεν μόνον ὅτι ἡ 111 δὲν θὰ γίνῃ ποτὲ δι' ὡς λόγους ἀνωτέρω ἀνεπτύξαμεν. Ἐκεῖνο δὲ ὅπερ μᾶς προκαλεῖ τὴν ἀπογοήτευσιν εἶνε τὸ ὅτι ἐν ᾧ τὸ Κράτος κατὰ τὴν προεκλογικὴν ὁμολογίαν τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ διέθεσε μέχρι σήμερον συνολικῶς δι' ἔργα ὁδοποιΐας 3.100 ἑκατομμύρια ἐστάθη ἀπολύτως ἀδύνατον ἐκ τοῦ ποσοῦ τούτου νὰ διατεθῶσι 40 ἑκατομμύρια διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ σπουδαιοτέρου ἐκπολιτιστικοῦ ἔργου τῆς Πελοποννήσου, τῆς 111 ἐθνικῆς ὁδοῦ, διὰ τῆς ὁποίας καὶ ἡ ἐθνικὴ μας οἰκονομία θὰ ἐνισχύετο σημαντικῶς καὶ τὸ ὁδικὸν δίκτυον τῆς Πελοποννήσου θὰ ὡλοκληροῦτο, ἀλλὰ καὶ ἡ πόλις τῶν Πατρῶν θὰ ἐπροικίζετο μὲ τὴν ἀρτηρίαν ἐκείνην τῆς ὁποίας ἡ ἔλλειψις ἔχει προκαλέσει μαρασμὸν καὶ διὰ τῆς ὁποίας ἐν τούτοις εἱ ἐνδιάμεσοι πληθυσμοὶ ὄχι μόνον θὰ ἐγεύοντο τῶν ἀγαθῶν τοῦ πολιτισμοῦ, ἀλλὰ δι' ὡρισμένον χρονικὸν διάστημα θὰ ἐξησφάλιζον τὸν ἐπιούσιον διὰ τῆς παροχῆς ἐργασίας, καθ' ἣν στιγμὴν ἀποθνήσκωσι ἐκ τῆς πείνης.

Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ἐὰν αἱ ὀργανώσεις μας δι' ὑστάτην φορὰν ἐπελαμβάνοντο τοῦ ζητήματος, μολονότι, δυστυχῶς, καὶ αὐταὶ περιέστησαν εἰς δυσχερῆ θέσιν, ἀπολέσασαι τὴν αὐτοτέλειάν των διὰ τῆς ὑπαγωγῆς των εἰς τὴν ἐπιρροὴν τοῦ κομματισμοῦ καὶ ἡ ὕπαρξίς των ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν μακροθυμίαν τῶν ἰσχυρῶν. Κατήντησαν δὲ οὕτω ὀργανισμοὶ ἐπαβαρύνοντες τὸ κοινόν, πλὴν ἀδυνατοῦντες νὰ διεκδικήσουν ἀποτελεσματικῶς τὰ δίκαιά του!

Πρὸ τῆς τοιαύτης καταστάσεως, μὴ δυνάμενοι νὰ πράξωμέν τι ὑπὲρ τῆς ἀτυχοῦς πόλεώς μας, ἥτις δικαίως ἄλλωστε πάσχει καὶ θὰ πάσχῃ ἐφ' ὅσον δὲν ἀπεβάλλει, τὸν μειρελατρισμὸν καὶ τὴν εὐπιστίαν της, ἃς ἀναμείνωμεν ἀσφαλῆ καὶ σύντομον τὴν στέρησιν τοῦ ἐπιουσίου πρὸ τιμῆν τῶν κορυφῶν τῆς πολιτικῆς, τῶν ἐπιστημῶν, τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας μας.

Πάτρις

Εικόνα 131: Νεολόγος 13/6/1935, Αρ. Φ. 159, «Αι Πάτραι και τα ζητήματα των».

1936

Η εκλογική αναμέτρηση είναι η τελευταία που θα μας απασχολήσει στο παρόν πόνημα και όπως και οι προηγούμενες δεν στερείται ενδιαφέρον. Αυτές έλαβαν χώρα τις 26 Ιανουαρίου του 1936, πριν τη συμπλήρωση ενός έτους από τη προηγούμενη εκλογική διαδικασία. Μία από τις σημαντικότερες ιδιαιτερότητες της είναι, πως σε σύγκριση με τις προηγούμενες εκλογές το πολίτευμα της χώρας είναι διαφορετικό. Τον Οκτώβριο του 1935, μετά από δημοψήφισμα η παλινόρθωση του στέμματος ήταν γεγονός. Ακόμα, το εκλογικό σύστημα άλλαξε, με την επιστροφή της αναλογικής, όπως και το 1932, με μερικές διαφορές, οι οποίες αναλύονται στο κεφάλαιο των εκλογικών συστημάτων.

Η ήττα των Φιλελευθέρων για δύο συνεχόμενες εκλογικές αναμετρήσεις και η επιλογή μη συμμετοχής στη τρίτη, είχε δείξει την αλλαγή πλεύσης του ελληνικού λαού. Παράλληλα όμως, το γεγονός αυτό έδινε μεγαλύτερη ώθηση στους πολιτευτές του και τον Τύπο που τους στήριζε, ώστε να προωθήσουν την εκλογή των Φιλελεύθερων αντιπροσώπων. Ξεκινώντας το προεκλογικό αγώνα, ο Νεολόγος παρουσιάζει τους υποψήφιους του Κόμματος των Φιλελευθέρων Γκότση και Μάρκου, να περιοδεύουν στην επαρχία της Πάτρας. Εκεί, αναφέρεται πως επισκέφτηκαν τη περιοχή της Χαλανδρίτσας, όπου και έγιναν υποδοχής «ανωτέρας πάσης περιγραφής από άποψη ενθουσιασμού», καθώς και έντονων εκδηλώσεων αφοσιώσεως στο κόμμα. Κατά της επιστροφή τους από την εξόρμηση, καθώς διηγούνταν τα παραπάνω στους φίλους και υποστηρικτές τους, εξέφραζαν με ενθουσιασμό τη θερμότατη υποδοχή και τις ζωηρές εκδηλώσεις με τις οποίες ήρθαν αντιμέτωποι. Οι χαρακτηρισμοί αυτοί είναι ένα δείγμα της στήριξης των κατοίκων της περιοχής προς το Κόμμα των Φιλελευθέρων, το οποίο αναμένεται να εμφανιστεί και στη Πάτρα, αλλά και γενικώς σε όλη την Αχαΐα. Ωστόσο, ο δισταγμός του Νεολόγου να μεγαλοποιήσει το γεγονός, τόσο στο τίτλο του, όπου συνήθιζε να χρησιμοποιεί πομπώδεις αναφορές, αλλά και στο κύριο άρθρο του, όπως έκανε σε παλαιότερες εκλογικές διαδικασίες, ίσως δείχνει και το δισταγμό του σε μία πιθανή εκλογική ήττα στις 26 Ιανουαρίου.

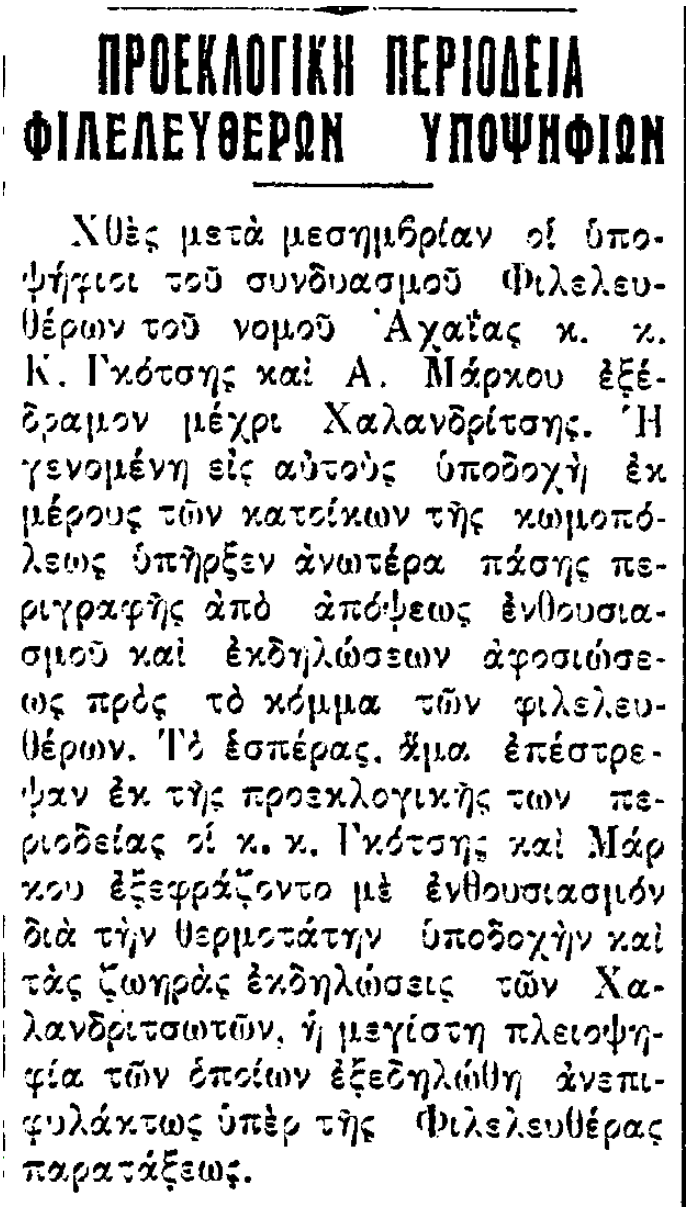

ΠΡΟΕΚΛΟΓΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΕΙΑ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ

Χθὲς μετὰ μεσημβρίαν οἱ ὑποψήφιοι τοῦ συνδυασμοῦ Φιλελευθέρων τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας κ. κ. Κ. Γκότσης καὶ Α. Μάρκου ἐξέβραμον μέχρι Χαλανδρίτσης. Ἡ γενομένη εἰς αὐτοὺς ὑποδοχὴ ἐκ μέρους τῶν κατοίκων τῆς κωμοπόλεως ὑπῆρξεν ἀνωτέρα πάσης περιγραφῆς ἀπὸ ἀπόψεως ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἐκδηλώσεων ἀφοσιώσεως πρὸς τὸ κόμμα τῶν φιλελευθέρων. Τὸ ἑσπέρας, ἅμα ἐπέστρεψαν ἐκ τῆς προεκλογικῆς των περιοδείας οἱ κ. κ. Γκότσης καὶ Μάρκου ἐξεφράζοντο μὲ ἐνθουσιασμὸν διὰ τὴν θερμοτάτην ὑποδοχὴν καὶ τὰς ζωηρὰς ἐκδηλώσεις τῶν Χαλανδριτσωτῶν, ἡ μεγίστη πλειοψηφία τῶν ὁποίων ἐξεδηλώθη ἀνεπιφυλάκτως ὑπὲρ τῆς Φιλελευθέρας παρατάξεως.

***Εικόνα 132**: Νεολόγος 6/1/1936, Αρ. Φ. 5, «Προεκλογική περιοδεία Φιλελεύθερων υποψηφίων».*

Τη μετριοπάθεια που συναντήθηκε ανωτέρω, δεν συναντάμε και στη συνέχεια, όπου και παρουσιάζεται στο Νεολόγο άρθρο για την επίσκεψη των δυο αναφερθέντων ανδρών, Γκότση και Μάρκου στον Αλισσό. Κατά τη συνήθη παράδοση σε αυτό το είδος αρθρογραφίας, ο Νεολόγος αναφέρεται σε ενθουσιώδη υποδοχή των Φιλελεύθερων υποψήφιων στη περιοχή, την οποία διαδέχτηκε η βεβαίωση του μεγαλύτερου μέρους του χωριού ότι θα στηρίξουν τους Φιλελεύθερους. Χαρακτηριστικά αναφέρεται από τους υποψηφίους, πως αντικρύζουν ενθουσιασμό ανάλογο με αυτόν του 1928 (τελευταία φορά που το Κόμμα των Φιλελευθέρων

επικράτησε και με πολύ μεγάλη διαφορά) και την ίδια αφοσίωση προς τον αρχηγό του κόμματος και τη φιλελεύθερη ιδεολογία.

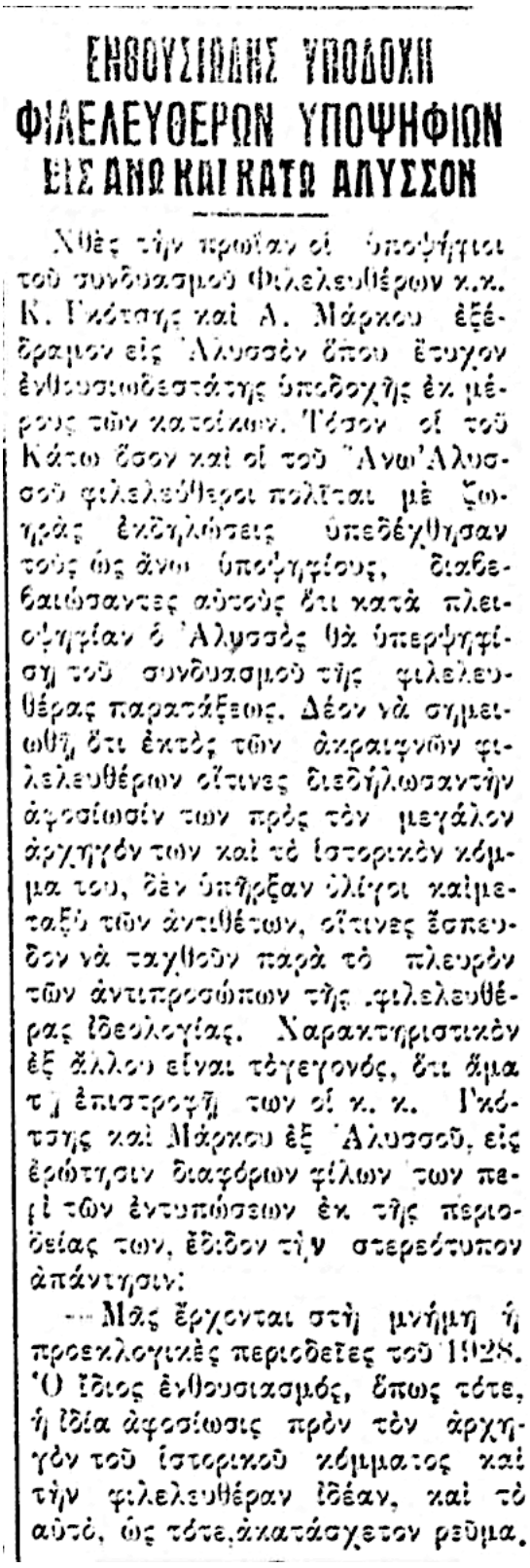

ΕΝΘΟΥΣΙΩΔΗΣ ΥΠΟΔΟΧΗ
ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ
ΕΙΣ ΑΝΩ ΚΑΙ ΚΑΤΩ ΑΛΥΣΣΟΝ

Χθὲς τὴν πρωΐαν οἱ ὑποψήφιοι τοῦ συνδυασμοῦ Φιλελευθέρων κ.κ. Κ. Γκόντης καὶ Α. Μάρκου ἐξέβραμον εἰς Ἄλυσσὸν ὅπου ἔτυχον ἐνθουσιωδεστάτης ὑποδοχῆς ἐκ μέρους τῶν κατοίκων. Ὅσον οἱ τοῦ Κάτω ὅσον καὶ οἱ τοῦ Ἄνω Ἀλυσσοῦ φιλελεύθεροι πολῖται μὲ ζωηρὰς ἐκδηλώσεις ὑπεδέχθησαν τοὺς ὡς ἄνω ὑποψηφίους, διαβεβαιώσαντες αὐτοὺς ὅτι κατὰ πλειοψηφίαν ὁ Ἄλυσσὸς θὰ ὑπερψηφίσῃ τοῦ συνδυασμοῦ τῆς φιλελευθέρας παρατάξεως. Δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι ἐκτὸς τῶν ἀκραιφνῶν φιλελευθέρων οἵτινες διεδήλωσαν τὴν ἀφοσίωσίν των πρὸς τὸν μεγάλον ἀρχηγόν των καὶ τὸ ἱστορικὸν κόμμα του, δὲν ὑπῆρξαν ὀλίγοι καὶ μεταξὺ τῶν ἀντιθέτων, οἵτινες ἔσπευδον νὰ ταχθοῦν παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν ἀντιπροσώπων τῆς φιλελευθέρας ἰδεολογίας. Χαρακτηριστικὸν ἐξ ἄλλου εἶναι τὸγεγονός, ὅτι ἅμα τῇ ἐπιστροφῇ των οἱ κ. κ. Γκόντης καὶ Μάρκου ἐξ Ἀλυσσοῦ, εἰς ἐρώτησιν διαφόρων φίλων των περὶ τῶν ἐντυπώσεων ἐκ τῆς περιοδείας των, ἔδιδον τὴν στερεότυπον ἀπάντησιν:

— Μᾶς ἔρχονται στὴ μνήμη οἱ προεκλογικὲς περιοδεῖες τοῦ 1928. Ὁ ἴδιος ἐνθουσιασμός, ὅπως τότε, ἡ ἰδία ἀφοσίωσις πρὸν τὸν ἀρχηγὸν τοῦ ἱστορικοῦ κόμματος καὶ τὴν φιλελευθέραν ἰδέαν, καὶ τὸ αὐτό, ὡς τότε, ἀκατάσχετον ρεῦμα.

***Εικόνα 133**: Νεολόγος 8/1/1936, Αρ. Φ. 7, σελίδα 3, «Ενθουσιώδης υποδοχή Φιλελευθέρων υποψήφιων στον Αλισσό».*

Λίγες μέρες μετά, και οδεύοντας ολοταχώς προς τις κάλπες, ο Νεολόγος κάνει μια εκτίμηση των εκλογικών αποτελεσμάτων, σχολιάζοντας και το εκλογικό σύστημα. Έτσι υποστηρίζει, πως με το εκλογικό σύστημα της 26ης Ιανουαρίου, κανένα από τα δύο μεγάλα κόμματα δεν θα κατορθώσει να πετύχει την απόλυτη πλειοψηφία. Η συνολική ψηφοφορία και η ανάδειξη των βουλευτών κατά έδρες σε όλη τη χώρα, θα δείξει τη δυναμική που κατέχει κάθε κόμμα. Ο συντάκτης κάνει τη παραδοχή, πως τα προβλήματα του εκλογικού συστήματος αυτού είναι γνωστά, καθώς δεν επιτρέπει τη δημιουργία μιας ισχυρής και ομοιογενούς κυβέρνησης. Από την άλλη όμως, αυτό το σύστημα επιτρέπει την ακριβή καταγραφή της λαϊκής επιθυμίας και θα δώσει στη χώρα μια κυβέρνηση συμμαχίας, θα κάμψει τις όποιες διαφορές των αντιμαχόμενων μερών και θα λύσει τα προβλήματα της χώρας, κάτι που το είχε ανάγκη αυτή τη περίοδο. Αν βέβαια, γινόταν να εξαχθεί από τις κάλπες ένα και μόνο ισχυρό κόμμα το οποίο θα μπορούσε να κυβερνήσει τη χώρα, αυτό θα ήταν ευπρόσδεκτο. Αναφερόμενος στη πρόγνωση για τις επερχόμενες εκλογές, ο αρθρογράφος θεωρεί πως το πάνω χέρι κατέχουν οι Φιλελεύθεροι, οι οποίοι υπάρχει πιθανότητα να συγκεντρώσουν περισσότερες έδρες από ότι όλοι τους οι αντίπαλοι συγκεντρωτικά. Κλείνοντας το άρθρο του, ο συντάκτης αναφέρει πως η στάση των αντιβενιζελικών κομμάτων από την ημέρα της παλινόρθωσης του Βασιλιά, δεν βοηθάει στη συνεργασία με το Κόμμα των Φιλελευθέρων και η κοινή γνώμη έχει αγανακτήσει για το ποιοι επιθυμούν πραγματικά τη συμφιλίωση και ποιοι όχι. Έτσι ο διχασμός παρατείνεται.

Ο Νεολόγος, φαίνεται με μεγάλη μετριοπάθεια να προσπαθεί να ενώσει το λαό, όποια παράταξη και αν υποστηρίζει, ρίχνοντας βέβαια τα βέλη του στους αντιβενιζελικούς και το Βασιλιά, μιας και θεωρεί ότι αυτοί δεν είναι υποστηρικτές της ενότητας. Το λεπτό ύφος αντιπαλότητας κατά τους, γίνεται αντιληπτό από τον αναγνώστη, ο οποίος ασυνείδητα υιοθετεί τη γραμμή της εφημερίδας και στηρίζει τους Φιλελευθέρους, ενώ θεωρεί το Βασιλιά και τους αντιβενιζελικούς υπαίτιους των κακών.

ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟΝ ΦΡΟΝΗΜΑ

Δύο ἑβδομάδες μεσολαβοῦν ἀκόμη μέχρι τῆς ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς θὰ ἀποφανθῇ διὰ τῆς ψήφου του, παρά τίνος ἐκ τῶν διαμαχομένων κομμάτων θέλει νὰ κυβερνηθῇ. Κατὰ γενικῶς κρατοῦσαν πεποίθησιν, οὐδὲν ἐξ αὐτῶν θὰ ἐπιτύχῃ πλειοψηφίαν ἀπόλυτον, λόγῳ τοῦ συστήματος ὑπὸ τὸ ὁποῖον θὰ διεξαχθῇ ἡ ἐκλογὴ τῆς 26ης Ἰανουαρίου. Πάντως ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἑδρῶν, τὰς ὁποίας θὰ κερδίσῃ ἑκάστη παράταξις, θὰ προκύψῃ ἡ τοιαύτη ἢ τοιαύτη ἐκδήλωσις τοῦ δημοσίου φρονήματος, ἐνῷ τὸ ἄθροισμα τῶν ψήφων καθ' ὅλον τὸ κράτος θὰ ἐνδείξῃ κατὰ τὸν σαφέστερον τρόπον, ποῖον ἐκ τῶν δύο μεγάλων κομμάτων ἔχει τὴν προτίμησιν καὶ ποῖον ἐμπνέει μείζονα ἐμπιστοσύνην.

Δὲν παραγνωρίζομεν καὶ ἡμεῖς τὰ μειονεκτήματα τοῦ ἀναλογικοῦ συστήματος, κυριώτερον τῶν ὁποίων βεβαίως εἶνε ἡ ἀδυναμία τοῦ σχηματισμοῦ ὁμοιογενοῦς καὶ ἰσχυρᾶς κυβερνήσεως. Ἡ προτίμησις ὅμως τοῦ συστήματος τούτου, ὑπὲρ οὗ ἐτάχθησαν ἑκόντα ἄκοντα, ὅλα σχεδὸν τὰ κόμματα, ἐν τῇ ἀναγνωρίσει, ὅτι δι' αὐτοῦ θὰ ἠμβλύνετο ἡ ὀξύτης τῶν κομματικῶν ἀντιθέσεων καὶ παθῶν, ἔχει καὶ τὴν ἀγαθὴν πλευράν της. Ἐνῷ ἀφ' ἑνὸς θὰ σφυγμομετρηθῇ ἀκριβέστερον τὸ δημόσιον φρόνημα, ἀφ' ἑτέρου θὰ σχηματισθῇ Κυβέρνησις συμμαχική, ἀπαραίτητος εἰς τὰς σημερινὰς περιστάσεις, ἵνα ὑπὸ μίαν κοινὴν εὐθύνην ἀντιμετωπισθοῦν τὰ μεγάλα καὶ σοβαρὰ προβλήματα, ἐσωτερικὰ καὶ ἐξωτερικά.

Εὐκταῖον βεβαίως θὰ ἦτο ἂν καὶ ὑπὸ τὸ σύστημα τῆς ἀναλογικῆς καθίστατο δυνατὴ ἡ πλήρης ἐπικράτησις τοῦ ἑνὸς τῶν δύο μεγάλων κομμάτων τῆς χώρας ἢ τοὐλάχιστον ἡ ἐπικράτησις ἑκατέρας τῶν συγγενῶν ἰδεολογιῶν, ὥστε νὰ καταστῇ εὐχερέστερος ὁκαταρτισμὸς βιωσίμου καὶ σταθερᾶς κυβερνήσεως. Τίς οἶδε ἐν τούτοις, ἂν δὲν ἔχει ἐπιφυλαχθῇ καὶ τὸ ἀγαθὸν τοῦτο κατὰ τὰς προσεχεῖς ἐκλογάς. Τοὐλάχιστον οἱ προεκλογικοὶ οἰωνοὶ μαρτυροῦν ὅτι τὸ δημόσιον φρόνημα εἶνε τόσον ἐμφανῶς ἐστραμμένον πρὸς τὸ μέρος τῶν Φιλελευθέρων, ὥστε νὰ μὴ ἀποκλείεται σχετικὴ ὑπεροχὴ ἀπέναντι καὶ τοῦ ἀθροίσματος τῶν ἑδρῶν ὅλων τῶν ἀντιπάλων παρατάξεων. Τὸ φαινόμενον τοῦτο, μὴ ἀποτελοῦν εἰμὴ ἐμμονὴν τοῦ φιλελευθέρου κόσμου εἰς τὴν ἀρχικήν του ἰδεολογίαν, ἔχει προσλάβει μείζονα ἔντασιν ἐκ τῶν σφαλμάτων τὰ ὁποῖα διέπραξεν ἡ ἀντίπαλος παράταξις καὶ ὅταν ἦτο ἡνωμένη καὶ ὅταν ἐδιχάσθη, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς οἰκτρῶς ἀποτυχούσης πολιτείας της εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῆς διακυβερνήσεως τῆς χώρας ἐπὶ ὁλόκληρον σχεδὸν τριετίαν.

Δὲν συμβάλλει ἐν τοσούτῳ ὀλιγώτερον εἰς τὴν ὁλοὲν αὐξάνουσαν ὑπεροχὴν τῆς παρατάξεως τῶν Φιλελευθέρων, ἡ στάσις τὴν ὁποίαν ἐτήρησαν καὶ τηροῦν τὰ λεγόμενα ἀντιβενιζελικὰ κόμματα, ἀπὸ τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἐγένετο ἡ παλινόρθωσις καὶ ὁ Βασιλεὺς ἐσάλπισε τὸ κήρυγμα τῆς συμφιλιώσεως. Ἡ ἀγρία πολεμικὴ τὴν ὁποίαν διεξάγει κατὰ τῆς κυβερνήσεως, τῆς στηριζομένης εἰς τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ Βασιλέως, πολεμικὴ μὴ ἀφίνουσα ἄθικτον καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ Ἀνωτάτου Ἄρχοντος, ἔχει δημιουργήσει γενικῶς παρὰ τῷ λαῷ σφοδρὰν ἀγανάκτησιν καὶ ἔχει καταδείξει ἐμφανῶς εἰς αὐτόν, ποῖοι εἶνε πράγματι οἱ φίλοι καὶ ποῖοι οἱ ἐχθροὶ τῆς συμφιλιώσεως. Δεδομένου δὲ ὅτι ἡ μεγάλη πλειοψηφία τοῦ λαοῦ ἔχει ταχθῇ ἀλληλέγγυος μὲ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Βασιλέως Γεωργίου, ὅπως ἐπιτύχῃ τὸν μέγαν σκοπόν, χάριν τοῦ ὁποίου καὶ μόνον ἐδέχθη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν θρόνον, οἰκτρῶς ἀπατῶνται καὶ εἰς τὰς ἀντιλήψεις των καὶ εἰς τὰς βλέψεις, ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἐξακολουθοῦν νὰ παρατείνουν τὸν διχασμόν, νὰ ὑποθάλπουν τὰ μίση καὶ νὰ διαιωνίζουν τὴν διαίρεσιν. Τὴν πραγματικότητα θὰ τὴν αἰσθανθοῦν ὀσονούπω.

***Εικόνα 134**: Νεολόγος 12/1/1936, Αρ. Φ. 11, «Το δημόσιον φρόνημα».*

Στις 13 Ιανουαρίου, στη πόλη της Πάτρας φιλοξενήθηκαν δύο αρχηγοί κομμάτων, σε δύο διαφορετικές συγκεντρώσεις. Σημαντικότερη εκ των δύο, λόγω του πολιτικού του πρότερου βίου, ήταν αυτή του Παναγή Τσαλδάρη. Ο Νεολόγος ωστόσο, επιλέγει να παρουσιάσει στο πρωτοσέλιδο του την ομιλία του Παναγιώτη Κανελλόπουλου, προέδρου του Εθνικού Ενωτικού Κόμματος. Πιθανώς, η επιλογή αυτή να συνέβη λόγω της καταγωγής του νεοεισερχομένου στη πολιτική σκηνή Κανελλόπουλου, καθώς γεννήθηκε και μεγάλωσε στη Πάτρα. Ήταν μάλιστα τέκνο του Κανέλλου Κανελλόπουλου και της Αμαλίας Κανελλοπούλου, αδελφής του Δημητρίου Γούναρη. Είναι λοιπόν λογικό, η σχέση αυτή να έφερε μνήμες στους πατρινούς και στο Νεολόγο και σε συνδυασμό με τη χρόνια διαμάχη του με τους Λαϊκούς, να έκανε την επιλογή τοποθέτησης του Κανελλόπουλου στο πρωτοσέλιδο. Στην ομιλία του, δε δίστασε να επιτεθεί σε όλες τις υπόλοιπες παρατάξεις, είτε «βενιζελικές» είτε «αντιβενιζελικές», ενώ στο λόγο του αναφέρθηκε στο γεγονός ότι ίδρυσε το κόμμα του για να απαλλαγεί ο λαός από το μαύρο του διχασμού που του έχουν επιβάλλει τα παλαιά κόμματα και μέσα από το πατριωτισμό των υποστηρικτών του να. Βαδίσουν μαζί σε μία κοινωνία που θα διακατέχεται από πειθαρχημένη ελευθερία.

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΕΝ ΠΑΤΡΑΙΣ ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ Κ. ΠΑΝ. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ
ΕΝΘΟΥΣΙΩΔΕΙΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΖΩΗΡΑ Η ΕΚ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΕΝΤΥΠΩΣΙΣ
ΕΠΕΤΕΘΗ ΔΡΙΜΕΩΣ ΚΑΘ' ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΠΑΡΑΤΑΞΕΩΝ

***Εικόνα 135**: Νεολόγος 13/1/1936, Αρ. Φ. 12, «Ο πρώτος εν Πάτραις λόγος του Παν. Κανελλόπουλου».*

Στη περίπτωση του Τσαλδάρη ωστόσο, ο αναγνώστης χρειάζεται να φτάσει στη Τρίτη σελίδα για να πληροφορηθεί τα νέα της συγκεντρώσεως του. Ο τίτλος του άρθρου είναι λιτός, μεταφέροντας απλώς την είδηση της αφίξεως και της υποδοχής του στη Πάτρα. Το ίδιο λιτό μπορεί να χαρακτηριστεί και το κείμενο που ακολουθεί. Η παγερότητα αυτή απέναντι στο τέως Πρωθυπουργό, μπορεί να υποδηλώσει την απόσταση που θέλει να κρατήσει ο συντάκτης από τον Τσαλδάρη και το κόμμα του. Κατά την άφιξη του, πληροφορούμαστε πως το πλήθος ήταν αραιό και σταδιακά μεγάλωνε, μέχρι τη στιγμή της ομιλίας του που είχε συγκεντρωθεί μεγάλος όγκος πλήθους για να τον ακούσει. Σε αυτή, ευχαρίστησε όσους στάθηκαν δίπλα του κατά τη

προηγούμενη εκλογική περίοδο και κατά το χρόνο που διετέλεσε ως Πρωθυπουργός της χώρας, ενώ δεν παρέλειψε να κάνει επίθεση στους αντιπάλους του για τα όσα συνέβησαν κατά τον παρελθόντα Μάρτιο. Στη συνέχεια της ομιλίας του αναφέρθηκε στο πλάνο του για την επόμενη μέρα, κλείνοντας με το μήνυμα ότι ο λαός της Πάτρας έδωσε το σύνθημα της νίκης στης επόμενες εκλογές.

Ο ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΟΥ ΛΑΪΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΕΝ ΠΑΤΡΑΙΣ
Η ΓΕΝΟΜΕΝΗ ΕΙΣ ΑΥΤΟΝ ΥΠΟΔΟΧΗ.-- Ο ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣ ΛΟΓΟΣ
ΕΚΤΕΝΗΣ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΟΥ

***Εικόνα 136**: Νεολόγος 13/1/1936, Αρ. Φ. 12, σελίδα 3, Η συγκέντρωση του Τσαλδάρη στη Πάτρα.*

Μία εβδομάδα πριν τις εκλογές, στις 19 Ιανουαρίου, ο Νεολόγος διακηρύσσει την βέβαιη νίκη των Φιλελευθέρων στις επερχόμενες εκλογές. Τονίζει δε, ότι όσο περνούν οι μέρες και η εκλογική αναμέτρηση πλησιάζει, γίνεται ακόμα πιο ευκρινές, ακόμα και σε αυτούς που δεν τάσσονται υπέρ κάποιου, ότι οι Φιλελεύθεροι θα είναι οι νικητές. Ισχυρίζεται, πως την ήττα τους έχουν αντιληφθεί και οι αντίπαλοι των Φιλελευθέρων, όπως είναι λογικό μάλιστα, μετά από το κλίμα διχασμού και διαίρεσης που έφεραν στη χώρα. Ο συντάκτης προσθέτει, πως η νίκη αυτή δεν θα οφείλεται μόνο στο πολιτικό παρελθόν του Κόμματο των Φιλελευθέρων, αλλά και στο γεγονός ότι είναι το μόνο κόμμα το οποίο μπορεί να επαναφέρει τη πολιτική σταθερότητα μετά τη παλινόρθωση του Βασιλέως. Τονίζει ακόμα, πως το Λαϊκό Κόμμα έχασε μεγάλο μέρος της δυναμικής του καθώς δεν αναγνώρισε τη μεγάλη πολιτική φυσιογνωμία του Ελευθερίου Βενιζέλου, αλλά και γιατί στερείται μιας ανάλογης ηγετικής μορφής στο δικό του κόμμα. Κλείνει σημειώνοντας πως στις δύσκολες αυτές εποχές και ανάμεσα στα σημαντικά προβλήματα που χτυπούσαν τη χώρα, μόνο το Κόμμα των Φιλελευθέρων ήταν ικανό να ανταποκριθεί στα εσωτερικά και εξωτερικά προβλήματα της χώρας με επιτυχία. Έτσι, χωρίς πλέον να τίθεται πολιτειακό ζήτημα, σε συνεργασία με τον Βασιλέα Γεώργιο, το κόμμα των Φιλελευθέρων θα προχωρούσε στη τόσο ποθητή αναδημιουργία του κράτους.

Το πρωτοσέλιδο συμπληρώνει η είδηση για τα εγκαίνια του κέντρου Φιλελευθέρων στη πόλη, όπου παραβρέθηκε μεγάλο πλήθος κόσμου το οποίο εξέφρασε τον μεγάλο ενθουσιασμό του στους υποψηφίους βουλευτές Πατρών, ενώ παραθέτει και τις ομιλίες αυτών.

Η ΕΠΙΚΡΑΤΗΣΙΣ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΩΝ

Ἐφ' ὅσον προσεγγίζει ὁ χρόνος τῶν ἐκλογῶν, ἐπὶ τοσοῦτον καθίσταται διαυγεστέρα ἡ προεκλογικὴ ἀτμόσφαιρα καὶ ὁ ἀπροκατάληπτος παρατηρητὴς διακρίνει εὐκρινῶς πλέον τὰ φαινόμενα, τὰ ὁποῖα προαγγέλλουν τὴν ὁριστικὴν ἐπικράτησιν τοῦ κόμματος τῶν «Φιλελευθέρων».

Ὅτι ἡ ἐκλογὴ τῆς προσεχοῦς Κυριακῆς θὰ ἐπικυρώσῃ τὴν πρόβλεψιν ταύτην, δὲν ἀποτελεῖ μονόπλευρον κρίσιν. Καὶ ἀπὸ τῆς ἄλλης πλευρᾶς, τῆς ἐν γένει ἀντιβενιζελικῆς, δὲν ἀποκρύπτεται, ὅτι τὸ κόμμα τῶν «Φιλελευθέρων θὰ ὑπερισχύσῃ καθ' ὅλην τὴν γραμμήν. Διότι καὶ ἡ πλευρὰ αὐτὴ ἀντιλαμβάνεται, ὅτι ἔχει χάσει μέγα ἔδαφος εἰς τὴν κοινὴν γνώμην, τὸ ὁποῖον ἔχει εὑρύνει ἐξ ἄλλου ἡ βαθεῖα διαίρεσις τῶν ἀποτελούντων μέχρι σήμερον τὴν ἀντίπαλον παράταξιν στοιχείων. Εἶνε μάλιστα εὐτύχημα διὰ τὰ ἀντιβενιζελικὰ κόμματα, ὅτι αἱ ἐπικείμεναι ἐκλογαὶ ἐνεργοῦνται διὰ τοῦ ἀναλογικοῦ συστήματος, διότι μόνον δι' αὐτοῦ τοῦ μέσου θὰ μειωθῇ οὐσιωδῶς τὸ λίαν δυσμενὲς ἀποτέλεσμα τὸ ὁποῖον θὰ ἐπήρχετο εἰς βάρος αὐτῶν διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ πλειοψηφικοῦ.

Δέον νὰ τονισθῇ, ὅτι ἡ ἐμπιστοσύνη τῆς κοινῆς γνώμης πρὸς τὸ κόμμα τῶν «Φιλελευθέρων δὲν στηρίζεται, μόνον εἰς τὴν πεποίθησιν πρὸς τὰς ἀρχὰς αὐτοῦ καὶ τὴν ἐν τῷ παρελθόντι θετικὴν δρᾶσιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν βαθυτάτην διαίσθησιν, ὅτι μετὰ τὴν παλινόρθωσιν τῆς δυναστείας, μόνον τὸ κόμμα τῶν «Φιλελευθέρων παρέχει τὰ μεγαλείτερα ἀλλὰ καὶ στερεώτερα ἐχέγγυα, ὅτι θὰ ἱκανοποιήσῃ ἐν πληρότητι τὴν ἐπιτακτικὴν θέλησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, τοῦ κατὰ μεγίστην πλειοψηφίαν ἀξιοῦντος ὅπως τεθῇ τέρμα εἰς τὸν ἐσωτερικὸν διχασμόν. Ὅταν τις ἀναλογισθῇ, καὶ μόνον τὴν μεγάλην πατριωτικὴν χειρονομίαν, ἀλλὰ καὶ ὑπέροχον πολιτικὴν πρᾶξιν τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν «Φιλελευθέρων, ἡ ὁποία ἤρκεσεν ὅπως ἐπιφέρῃ τὴν γαλήνευσιν τῶν πνευμάτων, διὰ τῆς εὐμενοῦς αὐτοῦ διαθέσεως πρὸς τὸ νέον καθεστώς, δὲν ἠμπορεῖ παρὰ νὰ ἐξαγάγῃ τὸ ἀλάνθαστον συμπέρασμα, ὅτι ἐπικρατοῦντος τοῦ κόμματος τῶν «Φιλελευθέρων, ἡ συμφελίωσις τοῦ πολιτικοῦ κόσμου θὰ ἐπέλθῃ πολὺ εὐχερέστερον, διότι ὁ ἀρχηγὸς τοῦ κόμματος αὐτοῦ πλὴν τῶν ἄλλων πολιτικῶν ἀρετῶν, ἔχει καὶ τὸ μέγα χάρισμα τῆς ἰσχυρᾶς ἐπιβολῆς ἐπὶ τῶν ὀπαδῶν, πρὸ τῆς ὁποίας δὲν ἰσχύει καμμία ἀντίδρασις καὶ δὲν χωρεῖ καμμία ἀντίλογία.

Τὰς ἀρετὰς αὐτὰς τὰς γνωρίζουν ἄριστα καὶ τὰς ἐκτιμοῦν ὄχι μόνον οἱ ὀπαδοί ἀλλὰ καὶ οἱ ἀντίπαλοι τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου. Τῶν τελευταίων τούτων ἄλλως τε, εἶνε πασίδηλος ἡ πικρία, ὅτι στεροῦνται ἀρχηγῶν παρομοίας ἢ παραπλησίας ἐπιβολῆς, οἱ μετριοπαθέστεροι δὲ τῶν ἀντιβενιζελιζόντων πολιτῶν δὲν θὰ ἐδίσταζον νὰ ὁμολογήσουν, ὅλι πολλὰ ἔκτροπα τῆς τελευταίας τριετίας, τὰ ὁποῖα ἔσχον ὀλεθρίας συνεπείας, θὰ ἀπετρέποντο, ἂν δὲν εἶχον τὴν κραταιοῦσαν γνώμην ἐν τῷ κόμματι αὐτῶν, τὰ ἀδιάλλακτα στοιχεῖα καὶ ὁ ἀχαλίνωτος ἀντιβενιζελικὸς τύπος. Αὐτὰ εἶνε ποὺ ἔφθειραν ἀθεραπεύτως τὴν παράταξιν τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος καὶ τῆς παραφυάδος του. Αὐτὰ ἐξ ἄλλου εἶνε, ποὺ ἐνίσχυσαν ἐπὶ μᾶλλον τὴν πεποίθησιν, ὅτι θὰ πραγματωθῇ ἡ ἐπικράτησις τοῦ κόμματος τῶν «Φιλελευθέρων, ὡς τοῦ μόνου ἱκανοῦ νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὴν ἀποτελεσματικὴν ἀντιμετώπισιν τῶν μεγάλων ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν προβλημάτων τῆς χώρας, ὅτι μᾶλλον σήμερον ὅτε μὴ ὑπάρχοντος πλέον πολιτειακοῦ ζητήματος, ἡ ἐθνικὴ ἀναδημιουργία, ἡ ἀποτελοῦσα ἐνδόμυχον πόθον καὶ τοῦ Βασιλέως Γεωργίου, — ὅπως τρανῶς μαρτυρεῖ ἡ μέχρι τοῦδε πολιτεία Του—δὲν δύναται νὰ συντελεσθῇ εἰμὴ διὰ τοῦ κόμματος τῶν «Φιλελευθέρων.

Εἶνε τόσον διάχυτος παρὰ τῇ κοινῇ γνώμῃ ἡ πεποίθησις αὕτη, ὥστε ἀπὸ τοῦδε ἠμπορεῖ τις νὰ ἐλπίσῃ, ὅτι ἡ 26η Ἰανουαρίου θὰ σημάνῃ τὴν ἔναρξιν νέας ἐθνικῆς περιόδου καὶ τὴν ἀπαρχὴν θετικῆς ἀναδημιουργίας.

Εικόνα 137: Νεολόγος 19/1/1936, Αρ. Φ. 18, «Η επικράτησις του Κόμματος των Φιλελευθέρων».

ΤΑ ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΤΟΥ ΕΚΛΟΓΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΤΟΥ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΥ ΤΩΝ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΩΝ

Ο ΕΚΔΗΛΩΘΕΙΣ ΜΕΓΑΣ ΕΝΘΟΥΣΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΚΦΩΝΗΘΕΝΤΕΣ ΛΟΓΟΙ

Εικόνα 138: Νεολόγος 19/1/1936, Αρ. Φ. 18, «Τα εγκαίνια του εκλογικού κέντρου των Φιλελευθέρων».

Την αληθινή έκρηξη ενθουσιασμού των πατρινών για τη συγκέντρωση των εγκαινίων του εκλογικού κέντρου, δημοσιεύει και κατά την έκδοση της 20ης Ιανουαρίου με ακόμα πιο μεγαλεπήβολες εκφράσεις.

Ο ΧΘΕΣΙΝΟΣ ΜΕΓΑΛΕΙΩΔΗΣ ΣΥΝΑΓΕΡΜΟΣ ΤΩΝ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΩΝ
ΑΛΗΘΕΣ ΠΑΡΑΛΗΡΗΜΑ ΤΟΥ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΘΕΝΤΟΣ ΛΑΟΥ ΥΠΕΡ ΤΟΥ Κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ
ΕΝΘΟΥΣΙΩΔΕΙΣ ΛΟΓΟΙ ΤΩΝ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ ΤΟΥ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΥ

***Εικόνα 139**: Νεολόγος 20/1/1936, Αρ. Φ. 19, σελίδα 3, Τα Εγκαίνια του κέντρου Φιλελευθέρων.*

Κατά τη περίοδο του προεκλογικού αγώνα, δε λείπουν και οι ακρότητες, δείγμα της έντασης και του πάθους με τα οποία αντιμετωπίζουν τις εκλογές οι ψηφοφόροι. Έτσι στο πρωτοσέλιδο του Νεολόγου, γινόμαστε μάρτυρες μίας επίθεσης στο σπίτι του υποψηφίου με το Κόμμα των Φιλελευθέρων στη Πάτρα, Ανδρέα Μάρκου. Η εφημερίδα μας ενημερώνει, ότι ο εν ονόματι Κωσταγιόλας, ο οποίος πέταξε πέτρες στο σπίτι του Μάρκου, συνελήφθη από τις αρχές για τη παραπάνω πράξη του. μετά τις πληροφορίες για τη σύλληψη μας ενημερώνει ότι ο κατηγορούμενος καταδικάστηκε σε φυλάκιση 10 ημερών. Η παραπάνω περίπτωση, δείχνει δύο γεγονότα. Αφενός, ο φανατισμός της εποχής σχετικά με τα πολιτικά ζητήματα και τα κόμματα ήταν μεγάλος, γεγονός που οδηγούσε σε ακρότητες. Αφετέρου, η ποινή του ενόχου για τη συγκεκριμένη πράξη, ήταν τόση ώστε να μην δημιουργήσει άλλα προβλήματα μέχρι την ολοκλήρωση της εκλογικής διαδικασίας, αλλά και για να μην ενταθεί το κλίμα φανατισμού ανάμεσα στους πολίτες.

ΑΙ ΣΚΗΝΑΙ
ΠΡΟ ΤΗΣ ΟΙΚΙΑΣ κ. ΜΑΡΚΟΥ

Ὑπό ὀργάνων τοῦ τμήματος Ἀσφαλείας συνελήφθη χθὲς εἷς ἐκ τῶν ὁραστῶν τῶν πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ κ. Α. Μάρκου προχθεσινῶν σκηνῶν ὀνόματι Κωσταγιόλας ὁ ὁποῖος ἐφωράθη ρίπτων λίθους κατὰ τῆς οἰκίας.

Ὁ συλληφθεὶς εἰσήχθη τὸ ἀπόγευμα εἰς τὸ ἐπ' αὐτοφώρῳ Πλημμελειοδικεῖον. Τοῦ δικαστηρίου προήδρευεν ὁ Πρωτοδίκης κ. Κατάνης, τὴν εἰσαγγελικὴν δὲ ἕδραν κατεῖχεν ὁ ἀντεισαγγελεὺς κ. Πυργελάκος.

Ὁ κατηγορούμενος κατεδικάσθη εἰς 10ήμερον φυλάκισιν.

***Εικόνα 140**: Νεολόγος 21/1/1936, Αρ. Φ. 20, «Αι σκηναί προ της οικίας Μάρκου».*

Η πολιτική ένταση κορυφώνεται όσο οι μέρες της εκλογικής αναμέτρησης πλησίαζαν. Την ένταση αυτή αναπαράγει και ο Τύπος. Ο Νεολόγος συγκεκριμένα, δημοσιεύει άρθρο με τίτλο «δεν θα παραπλανηθή και πάλι ο λαός», βασιζόμενος στα λόγια του αρχηγού των Λαϊκών, Τσαλδάρη. Ο τελευταίος ισχυρίστηκε πως ο λαός δε θα παραπλανηθεί ξανά από λόγια και υποσχέσεις, καθώς ο λαός γνωρίζει ότι το Λαϊκό Κόμμα μπορεί να του παράσχει την ευημερία και την εξασφάλιση του νοικοκυριού του, για αυτό και η νίκη του θα είναι πανηγυρική. Αντιστρέφοντας τα λόγια αυτά, ο Νεολόγος κάνει επίθεση στο Τσαλδάρη, ισχυριζόμενος ότι ο λαός παραπλανήθηκε από τον ίδιο και τις ψευδές εξαγγελίες που έβγαζε προεκλογικά. Ο λαός, μέσα σε άκρως δύσκολες συγκυρίες, πείστηκε πως το Λαϊκό Κόμμα ήταν η λύση του βάσει των όσων υποστήριζε, τα οποία όμως αντιστράφηκαν μετά την εκλογή του. κλείνει γράφοντας, πως η αλλαγή στη χώρα υπήρξε μεγάλη και την ομοιάζει με την εικόνα ενός άγριου επιδρομέα ο οποίος μετά την δράση του αφήνει το τόπο του εγκλήματος αγνώριστο. Με το τρόπο που διοικήθηκε λοιπόν η χώρα από τους Λαϊκούς, είναι αδύνατο να πέσει ο λαός ξανά θύμα πλάνης.

ΔΕΝ ΘΑ ΠΑΡΑΠΛΑΝΗΘΗ ΚΑΙ ΠΑΛΙΝΟΛΑΟΣ

Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος κ. Τσαλδάρης συνώψισεν ὡς ἑξῆς τὰ τῶν ἐντυπώσεών του ἐκ τῆς ἀνὰ τὴν Μακεδονίαν καὶ Θεσσαλίαν περιοδείας του κατὰ τὴν ἐπάνοδόν του εἰς Ἀθήνας: «Δύναμαι νὰ εἴπω, ὅτι ὁ λαὸς δὲν παραπλανᾶται ἀπὸ λόγους καὶ ὑποσχέσεις... Ἔχει πειαθῆ ὅτι μόνον τὸ Λαϊκὸν κόμμα θὰ τοῦ ἐξασφαλίσῃ τὸ νοικοκυριό του, τὴν τάξιν καὶ τὴν γαλήνην τοῦ τόπου καὶ δι' αὐτῶν τὴν εὐημερίαν του. Καὶ δι' αὐτὸ ἡ νίκη μας θὰ εἶνε πανηγυρική».

Ὅτι ὁ λαὸς δὲν πρόκειται νὰ παραπλανηθῇ καὶ πάλιν ἀπὸ λόγους καὶ ὑποσχέσεις, εἶνε γεγονὸς ποὺ δὲν ἠμπορεῖ ἀπὸ κανένα ν' ἀμφισβητηθῇ. Διότι δώσας πίστιν κατὰ τὸ 1933 εἰς τὴν ψευδολόγον ἐπαγγελίαν τοῦ 25 ο/ο ἀφ' ἑνὸς καὶ εἰς τὴν δημαγωγικὴν ἐκστρατείαν τῶν φίλων τοῦ κ. Τσαλδάρη, ἡ ὁποία τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εὗρισκεν ἔδαφος εὐπιστίας ἕνεκα τῶν ἄκρως δυσμενῶν οἰκονομικῶν συνθηκῶν ἐκ τῆς παγκοσμίου κρίσεως, τῶν θεομηνιῶν καὶ τῆς ἀφορίας ἀφ' ἑτέρου, παρέσχε τὴν ἐμπιστοσύνην του εἰς τοὺς τὰ πομπώδη ταῦτα ἐπαγγελλομένους. Φυσικώτατον ἄλλως τε τοῦτο καὶ ἐκ τοῦ λόγου, ὅτι ὁ πολιτικὸς κόσμος, οὗτινος ἡγεῖτο ὁ κ. Τσαλδάρης, ἦτο ἀδοκίμαστος ἐπὶ μακρὰν περίοδον καὶ ἄφθορος συνεπῶς, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν ἀντίπαλον, ὅστις ἐν μέσῳ θυελλωδῶν περιστάσεων καὶ πρωτοφανοῦς δι' ὅλον τὸν κόσμον ἀγωνίας διαχειριζόμενος τὰ κοινά, εἶχεν ὑποστῆ τὴν μοιραίαν καὶ τῶν ἐπὶ μακρὸν κυβερνώντων τριβήν.

Ἀλλὰ τὰ δημαγωγικὰ κηρύγματα ποὺ εὑρίσκον εἰς τὸ παρελθὸν ἀπήχησιν, διότι δὲν εἶχον δοκιμασθῇ ἐπάνω εἰς τὰ γεγονότα, εὐθὺς μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος εἰς τὴν ἀρχήν, δὲν ἤργησαν νὰ γίνουν τὰ ἴδια κατήγοροι καὶ ἀποδεικτικὰ στοιχεῖα μιᾶς τρομερᾶς πλάνης.

Ἡ ἐπακολουθήσασα τριετία ὑπῆρξεν ὁ θλιβερὸς καθρέπτης τῆς ἐλκτροτέρας ἀντιθέσεως τῶν μεγάλων ὑποσχέσεων καὶ ἐπαγγελιῶν. Ὅλαι αἱ περιστάσεις ἐφαίνοντο εὐνοϊκαί, ὅταν ἀνέλαβε τὴν ἀρχὴν τὸ Λαϊκὸν κόμμα, διὰ νὰ ἐφαρμοσθοῦν καὶ ἀχθοῦν εἰς αἴσιον, καὶ ὑπεραίσιον μάλιστα, πέρας αἱ προεκλογικαὶ μεγαλιγγορίαι καὶ τὰ «μεγαλεπήβολα» σχέδια τοῦ κ. Τσαλδάρη καὶ τῶν περιφήμων συνεργατῶν του. Ἡ οἰκονομικὴ κρίσις ἐκάμπτετο καὶ ὁ οἰκονομικὸς ὁρίζων ὁσημέραι καθίστατο αἰθριώτερος. Ἡ ἐντατικῶς γενομένη γεωργικὴ καλλιέργεια κατὰ τὸ προηγηθὲν ἔτος, παρὰ τὴν ἀφάνταστον ἀντίδρασιν ἐναντίον τῆς Φιλελευθέρας Κυβερνήσεως ποὺ μόνη αὐτὴ διεχάραξε καὶ ἐφήρμοσε σύγχρονον καὶ ἐξελιγμένην γεωργικὴν πολιτικήν, ἀπέδιδε πλουσίους τοὺς καρποὺς της καὶ ἡ Λαϊκὴ Κυβέρνησις ἀπηλλάσσετο οὕτω σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦ δεινοῦ προβλήματος τοῦ ἄρτου, τὸ ὁποῖον μὲ ἀφάνταστον, ἐπὶ τετραετίαν ὁλόκληρον, θυσκολίαν ἀντεμετώπιζεν ἡ Κυβέρνησις Βενιζέλου καὶ τὸ ὁποῖον οὐχὶ μικρὰν δυσχέρειαν εἰς τὸ ὅλον αὐτῆς ἔργον ἐπέφερε. Γενικῶς ἡ ἐξέλιξις τῶν πραγμάτων, ἡ συμειωθεῖσα μετὰ τὴν ἄνοδον τῶν Λαϊκῶν εἰς τὴν ἀρχήν, ὑπῆρξε τῇ ἀληθείᾳ σκανδαλωδῶς εὐμενὴς δι' αὐτούς.

Παρὰ ταῦτα, ποῖος ὑπῆρξεν ὁ ἀμοιβὸς τῆς Λαϊκῆς τριετίας; Ὅλοι τὸ γνωρίζομεν. Τὸ ὁμολογοῦν ἄλλως τε καὶ οἱ ἴδιοι. πολλοὶ ἐκ τῶν ὁποίων καὶ ἔσπευσαν νὰ ἐγκαταλείψουν τὸ κόμμα καὶ νὰ προσχωρήσουν εἰς ἄλλα ἢ ν' ἀπαρτίσουν ἰδίαν ὁμάδα. Μολονότι δὲ τοῦτο μόνον θὰ ἤρκει διὰ τὴν πιστοποίησιν, ἐν τούτοις ὑποιμνήσκομεν καὶ μέρος τι τῆς συνεχείας! Ἐντὸς ἐλαχίστου χρόνου ὑπὸ τὴν ἀλήστου μνήμης Κυβέρνησιν ἐκείνην ἡ χώρα ἐρρίφθη εἰς ἓν χάος ἀνυμνίζον τὰς φαυλοκρατικωτέρας ἑλληνικὰς ἐποχάς. Τὰ πάντα μετεβλήθησαν εἰς κομματικὰς ἐπιδιώξεις. Ὅλα ἐτέθησαν εἰς τὴν πλάστιγγα καὶ ἐσταθμίσθησαν καὶ ἐξεμετρήθησαν σύμφωνα μὲ τὴν εὐτελεστέραν κομματικὴν σκοπιμότητα. Διὰ τῆς ἐπελθούσης δὲ γενικῆς τῶν πάντων μεταβολῆς παρήχθη διάχυτος εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἀτμόσφαιραν ἡ ἐντύπωσις ὅτι δὲν ἔλαβε χώραν μία κυβερνητικὴ ἁπλῶς ἀλλαγή, ἀλλ' ὅτι ἐνέσκηψε κάποιος ἄγριος ἐπιδρομεύς, ὑπὸ τὴν κακοποιὸν δρᾶσιν τοῦ ὁποίου κατέστη ἐντελῶς ἀγνώριστος ἡ γενικὴ μορφὴ τῆς Ἑλλάδος!

Καὶ εἶδε τότε ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς καὶ ἐθλύμασε τὸ «νοικοκυριό», τὴν γαλήνην, τὴν τάξιν, τὴν δημιουργικὴν ἐργασίαν, τὴν προσπάθειαν τῆς συνδιαλλαγῆς καὶ τῆς ἀδελφώσεως! Ἐπίσης εἶδε τὴν χρηστὴν διοίκησιν, τὴν ἀσφάλειαν, τὴν εὐνομίαν, τὴν ἰσοπολιτείαν, τὸ κῦρος τοῦ κράτους καὶ τῶν νόμων πηγαίνοντα περίπατον, τοὺς «γίγαντας» διευθύνοντας τὰ πάντα καὶ τὴν τριχομίαν, τὴν ἀναστάτωσιν καὶ τὸν ἐκνευρισμὸν τῆς κοινῆς γνώμης ἀποκτῶντα μόνιμον κατὰ τὴν τριετίαν πολιτογράφησιν ἐν Ἑλλάδι!

Εἶνε δυνατὸν λοιπὸν ἐπειτα ἀπὸ αὐτὰ νὰ παραπλανηθῇ πάλιν ὁ εὐφυὴς Ἑλληνικὸς λαός;

***Εικόνα 141**: Νεολόγος 22/1/1936, Αρ. Φ. 21, «Δεν θα παραπλανηθεί και πάλιν ο λαός».*

Τη προηγούμενη ημέρα από τις εκλογές, ο Νεολόγος για να αυξήσει τη συναισθηματική φόρτιση των εκλογέων, αλλά και για να δείξει την υπεροχή των Φιλελευθέρων, δημοσίευσε στο πρωτοσέλιδό του άρθρο με τίτλο «Υπέροχον κήρυγμα αγάπης». Σε αυτό, με βαρυσήμαντα για το λαό λόγια, όπως «πολιτικό ευαγγέλιο» κ.ά., προσπαθεί να δείξει την αγάπη, την αδελφοσύνη, την εθνική έξαρση και πατριωτική πνοή που προσπαθεί να φέρει στο ελληνικό κράτος. Ο λόγος του αυτός, «δόνησε τις ψυχές όσων παρέμειναν απρόσβλητοι από το τρομερό δηλητήριο του μίσους που καλλιεργήθηκε τα προηγούμενα χρόνια. Σε αντίθεση με τους αντιπάλους του ο Σοφούλης, δεν έστρεψε τη συζήτηση προς αυτούς, αλλά προτίμησε να μιλήσει για τις δυσκολίες που αντιμετωπίσει η χώρα και την θέληση του να τις ξεπεράσει. Ο Νεολόγος, υπερασπίζεται το Σοφούλη ως το μόνο ειλικρινή πολιτικό αρχηγό από όσους βρίσκονταν εκείνες τις μέρες στο προσκήνιο, τον οποίο ξεχώρισε ο Βενιζέλος για τη διαδοχή του. αυτό αποτελεί ακόμα ένα δείγμα της στήριξης της εφημερίδας προς το Σοφούλη, καθώς η σύνδεσή του με το Βενιζέλο, πέραν της εμβληματικής σημασίας που του δίνει, του παρέχει και την αντίστοιχη στήριξη από το λαό. Κάποιος που ψήφιζε Βενιζέλο, δεν μπορεί να μη στηρίξει Σοφούλη. Κλείνει, κάνοντας επίθεση στους αντιπάλους του Σοφούλη, λέγοντας πως δεν γίνεται 2-3-5 αθεράπευτοι φορείς των εμφύλιων ερίδων να κρατούν επ' άπειρον τη χώρα στην αγωνία και την αβεβαιότητα, στην οπισθοδρομικότητα και το μαρασμό, τη δυστυχία και τη γυμνότητα. Παραθέτοντας αυτά τα δυναμικά αρνητικά φορτισμένα ζεύγη, θέλει να δυναμώσει την συναισθηματική φόρτιση του αναγνώστη, ο οποίος δεν επιθυμεί την ανωτέρω κατάσταση της χώρας του και θα σπεύσει στις κάλπες για να αντιστρέψει αυτή τη κατάσταση. Αυτό επισημαίνει και στο τέλος του άρθρου του. η χώρα με το ένδοξο παρελθόν που έχει να επιδείξει, δε μπορεί να δεχτεί αυτή τη κατάσταση που επικρατεί να συνεχιστεί στη χώρα. Με τη ψήφο του, ο Έλληνας πολίτης θα δείξει το δρόμο για το μέλλον της χώρας του. Ένα μέλλον, που δεν αρκείται σε υποσχέσεις και σε ελπίδες αλλά σε έργα και ταπεινότητα. Ένα μέλλον, που δείχνει να βρίσκεται σε θέση να προσφέρει ο Σοφούλης στη χώρα και όχι οι πολιτικοί του αντίπαλοι.

ΥΠΕΡΟΧΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ ΑΓΑΠΗΣ

"Οχι ἁπλῶς πολιτικὸς λόγος, ἀλλ' εὐαγγέλιον, ἀληθῶς, πολιτικόν, ὑπῆρξαν οἱ λόγοι, τοὺς ὁποίους ὁ ἐκπροσωπῶν τὸ «Φιλελεύθερον κόμμα κ. Σοφούλης ἀπηύθυνε προχθὲς τὴν ἑσπέραν πρὸς τοὺς ἐκλογεῖς τοῦ Πειραιῶς. Ἦτο τὸ δεύτερον τοῦτο, μετὰ τὴν Θεσ)νίκην, ὑπέροχον κήρυγμα ἀγάπης καὶ ἀδελφώσεως, κήρυγμα ἐθνικῆς ἐξάρσεως καὶ πατριωτικῆς πνοῆς, κήρυγμα δονοῦν τὰς ψυχὰς ὅσων παρέμειναν ἀπρόσβλητοι ἀπὸ τὸ τρομερὸν δηλητήριον τοῦ μίσους, ποὺ τόσον ἔφθειρε τὴν ζωὴν τοῦ ἔθνους, καὶ διατηροῦν εἰσέτι ἄσβεστον τὴν φλόγα τῆς λατρείας πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τῆς βιθείας πρὸς τὸ ἰδανικὸν τοῦτο προσηλώσεως.

Ἀνώτερος ψυχικῶς, ἀνώτερος ἠθικῶς, ἀνώτερος πολιτικῶς, ἀνώτερος ἀπὸ πάσης πλευρᾶς, ὁ κ. Σοφούλης ἀπέστρεψε καὶ πάλιν τὸ πρόσωπον ἀπὸ τὸ ταπεινὸν ἐπίπεδον, εἰς ὃ ἄλλοι πολιτικοὶ ἠγέται κατῆλθον καὶ εἰς τὰς ὕβρεις ἐζήτησαν τὰ ρητορικά των ἄνθη πρὸς διάνθισιν τῶν κενῶν οὐσιαστικοῦ περιεχομένου προεκλογικῶν λόγων των καὶ ὅπως προσδώσουν εἰς αὐτοὺς τὸν πομπώδη καὶ ἐκφραστικὸν τῶν ἐμπρηστικῶν των διαθέσεων τόνον, εἰς ὃν ἰδιαιτέραν ὅλως αἰσθάνονται κλίσιν καὶ συμπάθειαν: «Δὲν ἐπιθυμῶ, ἐτόνισε, νὰ ἐκτρέψω τὸν λόγον μου ἐναντίον τῶν ἀντιπάλων μας, διότι δὲν ἐξέμαθον 'καὶ ἐγὼ τὴν τέχνην τοῦ ὑβρίζειν»! Καὶ κατηνάλωσεν ὄντως τὸν λόγον του εἰς τὴν ἔξαρσιν μόνον τῶν ἐκτάκτως κρισίμων σημερινῶν στιγμῶν καὶ τὰς ἀπαιτήσεις αὐτῶν.

«Εὑρισκόμεθα πάλιν σήμερον, εἶπεν ὁ κ. Σοφούλης, εἰς μίαν κρίσιμον καμπὴν τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ζωῆς, δὲν εἶνε δὲ ὑπερβολή, ἂν σᾶς εἴπω ὅτι ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς Κυριακῆς ἐξαρτᾶται τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος. Μία ἐπιτακτικὴ ἐθνικὴ ἀνάγκη ἐπιβάλλει νὰ ρίψωμεν εἰς λήθην τὸ παρελθὸν καὶ νὰ τείνωμεν τὴν χεῖρα εἰς τὸν ἀντίπαλον πολιτικὸν κόσμον. Δὲν ζητῶ τὴν ψῆφον σας χάριν τῆς ἐξουσίας..... Κατερχόμεθα εἰς τὸν ἀγῶνα μὲ τὸ κήρυγμα τῆς ἀγάπης».

Ἐρωτᾶται ἤδη πᾶς τίμιος, πᾶς καλῆς πίστεως Ἕλλην νὰ ἀπαντήσῃ: Ἠκουσε κἄτι παρόμοιον, κἄτιἔστωκαὶπαραπλήσιον, ὑποστηριζόμενον μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιμόνου καὶ ἐξωφθάλμως εἰλικρινοῦς διαθέσεως, ὡς ὑπὸ τοῦ κ. Σοφούλη, καὶ ὑπὸ ἄλλου τινὸς ἐκ τῶνἀντιπάλωνπολιτικοῦ ἀρχηγοῦ; Ἀσφαλῶς, ὄχι. Διότι εἰς ὅλους τοὺς μέχρι τοῦδε προεκλογικοὺς καὶ ἄλλους λόγους των, ὅλοι σχεδὸν ἀπεδύθησαν μετὰ ζωηροῦ ζήλου εἰς ἕνα διαγωνισμὸν περὶ τοῦ ποῖος θὰ ὑπερβάλῃ εἰς τυραννολογικοὺς ἀφορισμούς, εἰς συκοφάντησιν, εἰς διασυρμόν, εἰς ἐξύβρισιν, εἰς ἀναρρίπισιν τῶν παθῶν, εἰς ἀναπτέρωσιν τοῦ ἀλληλοεξοντωτικοῦ φρονήματος, εἰς ματαίωσιν τῆς ὑπὲρ ἐθνικῆς ἑνότητος ἀξιεπαίνου πρωτοβουλίας τοῦ εἰρηνευτοῦ Βασιλέως —εἰς ἣν τόσον ὁμόθυμον καὶ ἀνεπιφύλακτον ἔσπευσε τὴν ἐνίσχυσίν του νὰ προσφέρῃ ὁ κ. Βενιζέλος— εἰς διαειώνισιν, τέλος, τοῦ φοβεροῦ κακοῦ, τὸ ὁποῖον ἐπὶ τόσα ἔτη ἐνδημοῦν ἐν τῷ τόπῳ, ἔχει καταστήσει μαρασμώδῃ τὴν ζωὴν τοῦ ἔθνους καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ ἀνίκανον ὅπως χωρήσῃ πρὸς τῶν ἰδανικῶν καὶ τοῦ μεγάλου προορισμοῦ του τὴν ἐκπλήρωσιν.

Μικροὶ καὶ ἀνίκανοι νὰ ἀρθοῦν ὑπεράνω τοῦ χθαμαλοῦ κομματικοῦ ἐπιπέδου καὶ τῶν ταπεινῶν αἰσθημάτων οἱ πολέμιοιτοῦ ἱστορικοῦ κόμματος τῶν «Φιλελευθέρων, δὲν διστάζουν νὰ θυσιάσουν εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἀδιαλλαξίας καὶ τοῦ εὐτελοῦς ὑπολογισμοῦ καὶ τὰ ὑψηλότερα τῆς πατρίδος ἰδεώδη. Ποῖον ἄλλο ἄραγε ὑψηλότερον, ὡραιότερον καὶ εὐγενέστερον ἰδεῶδες ἠμπορεῖ νὰ ἦνε σήμερον εἰμὴ ἐκεῖνο ποὺ ἐπιζητεῖ νὰ καταστήσῃ ἐμπράγματον καὶ οὐσιαστικὸν ἡ προσπάθεια τοῦ Βασιλέως; Καὶ τοῦ ὁποίου τὴν πολύτιμον ἀξίαν εὐθὺς ἀμέσως κατενόησε καὶ δεόντως ἐξετίμησεν ὁ μεγαλόνους Κρὴς πολιτικός, διὸ καὶ δὲν ἠργοπόρησεν οὐδὲ στιγμὴν ἀπὸ τοῦ ν' ἀφιερώσῃ πρὸς αὐτὸ ὅλην τῆς ψυχῆς του τὴν δύναμιν καὶ ὅλην αὐτοῦ τὴν πίστιν;

Ἐναντι τούτου, γνωρίζουν ὅλοι οἱ Ἕλληνες τί κάμνουν οἱ ἀντίπαλοι ἡγέται, πῶς σκέπτονται, πῶς ἐργάζονται καὶ πῶς ἐνεργοῦν. Ἀκόμη καὶ σχέδια νέας ἀναστατώσεως εἰς βάρος τῆς χώρας βυσσοδομοῦν. Ἀλλὰ τί ὀφείλει τὸ ἔθνος, τί ὀφείλει ὁ λαός—ἐπειδὴ τὸ θέλουν οἱ 2 3—5 ἀθεράπευτοι φορεῖς τοῦ σπέρματος τῶν ἐμφυλίων ἐρίδων—νὰ κρατοῦνται ἐπ' ἄπειρον ἐν διαταραχῇ καὶ ἀνωμαλίᾳ, ἐν ἀτμοσφαίρᾳ ἀγωνίας καὶ ἀβεβαιότητος, ἐν ὀπισθοδρομικότητι καὶ μαρασμῷ, ἐν δυστυχίᾳ καὶ γυμνότητι, καὶ μὲ τὸ ἀβυσσαλέον χάσμα ἀπαισίως πάντοτε χαῖνον καὶ ἕτοιμον νὰ δεχθῇ ὁλάκαιρον τὴν Ἑλλάδα; Εἶνε ἀξία προηγμένου πολιτικῶς λαοῦ ἡ κατάστασις αὐτή; Ὄχι, βέβαια. Διὰ τοῦτο ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς αὐριανῆς Κυριακῆς θὰ ἐξαρτηθῇ τὸ μέλλοντῆς Ἑλλάδος. Καὶ τὸ ὁποῖον μέλλον ἀσφαλῶς ὅλοι οἱ Ἕλληνες θὰ θελήσουν νὰ ἦνε καλύτερον καὶ πλήρες ὑποσχέσεων καὶ ἐλπίδων!....

Εικόνα 142: Νεολόγος 25/1/1936, Αρ. Φ. 24, «Υπέροχον κήρυγμα αγάπης».

Την 26η Ιανουαρίου 1936, ο λαός βρέθηκε για ακόμη μία φορά τα τελευταία χρόνια μπροστά από τις εκλογικές κάλπες. Θα ήταν η 5η φορά που καλούταν να ρίξει το ψηφοδέλτιο του εντός τους, για την ανάδειξη Βουλευτών για το Κοινοβούλιο. Για ακόμα μία φορά, αυτές ήταν κρίσιμες, με τη χώρα να βρίσκεται σε συνθήκες οικονομικής δυσπραγίας, αλλά και πολιτικής αστάθειας. Το τέλος αυτής της αστάθειας, θέλει να αναδείξει και ο τοπικός Τύπος, με το Νεολόγο να βλέπει ως τη μόνη λύση σε αυτή, το Κόμμα των Φιλελευθέρων. Έτσι, στο πρωτοσέλιδο του εκείνης της ημέρας, καλεί το λαό να το στηρίξει «δια το καλόν της πατρίδος», όπως λέει και στο τίτλο του άρθρου του. θεωρεί μάλιστα, πως σε αυτές τις εκλογές, δεν διαδραματίζουν ρόλο τα προγράμματα του κάθε κόμματος, αλλά η κοινωνική και πολιτική ενότητα η οποία πρέπει πρώτα να εξασφαλιστεί. Αν η τελευταία αναδυθεί από την εκλογική κάλπη, τότε το έργο της ασφάλειας του κράτους και η βελτίωση της εθνικής οικονομίας, είναι έργα τα οποία θα επιτευχθούν. Τα γραφόμενα του Νεολόγου, βασίζονται σε ομιλίες και διαγγέλματα των αρχηγών των Φιλελευθέρων, Βενιζέλου και Σοφούλη, οι οποίοι μίλησαν κατά το παρελθόν για κλίμα διχασμού και εμφύλιων αντιπαλοτήτων που επικρατούσαν στη χώρα τα τελευταία είκοσι χρόνια και έπρεπε να τερματιστούν. Παραθέτοντας μία σειρά ρητορικών ερωτημάτων, κρίνει ότι ο λαός δεν είναι ανόητος ώστε να μη βλέπει ποιο είναι το πολιτικό συμφέρον του και να ψηφίσει αντιστοίχως. Ακόμα παραθέτει ένα ισχυρό παράδειγμα για να αναδείξει ότι όλοι οι Έλληνες μπορούν και πρέπει να συμφιλιωθούν. Αναφέρει, πως επετεύχθη η φιλία και η συμμαχία με τους Τούρκους προ ολίγων ετών, οι οποίοι παραδοσιακά ήταν εχθροί και αντίπαλοι της χώρας. Διερωτάται λοιπόν, πως δεν είναι δυνατόν να συμφιλιωθούν οι Έλληνες μεταξύ τους; τους καλεί λοιπόν, να ξεπεράσουν τα χρόνια πάθη τους και να κοιτάξουν το συμφέρον της χώρας. Έτσι, κρίνει ότι μία ψήφος υπέρ των Φιλελευθέρων, δεν είναι απλά μία ψήφος για να ανέλθει το κόμμα στην εξουσία, αλλά για να πετύχει το στόχο τους, ο οποίος είναι η εθνική ενότητα. Το στόχο αυτό, ο μόνος που μπορεί να τον πετύχει σύμφωνα με το συντάκτη είναι ο Βενιζέλος, ο οποίος έχει και τη δύναμη και τη θέληση και την ικανότητα για να πετύχει αυτή την ενότητα. Είναι συνεπώς στο χέρι του λαού, εάν θα επιλέξει να σκάψει για να ρίξει τα θεμέλια της αναδημιουργίας του νέου ελληνικού κράτους, της προσπάθειας που οι Φιλελεύθεροι πολιτικοί επιδιώκουν, ή αν θα σκάψει για να ανοίξει το λάκκο στον οποίο θα θαφτεί η πατρίδα, εάν επικρατήσει οποιοσδήποτε άλλος συνδυασμός. Με αυτό το τόσο συναισθηματικά βαρύ και ευκολόπεπτο, για να αναγνωριστεί από τον απλό λαό, μήνυμα, η εφημερίδα επιδιώκει να δείξει στον εκλογέα ποιον συνδυασμό οφείλει να στηρίξει στις εκλογές.

ΔΙΑ ΤΟ ΚΑΛΟΝ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

Εἰς καιμιλίαν ἄλλην, ὄντως, ἐκλογὴν δὲν ὑπῆρξε ἐξόν ἁπλοῦν τὸ ἐρώτημα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου καλεῖται ν' ἀπαντήσῃ σήμερον ὁ 'Ελληνικὸς λαός. 'Αλλὰ συγχρόνως καὶ τόσον κεφαλαιώδους σημασίας.

Διὰ πρώτην, θὰ ἔλεγε κανείς, φορὰν εἰς τὴν πολιτικήν μας ἱστορίαν διαγράφεται μὲ τόσην σαφήνειαν καὶ τόσην ἁπλότητα τὸ πῶς πρέπει νὰ διαθέσῃ κάθε ἐκλογεὺς τὴν ψῆφον του. Δὲν ἀποτελεῖ δι'ὅλου πρόβλημα τὸ ζήτημα τοῦτο. Διότι δὲν πρόκειται νὰ βασανίσῃ κανεὶς τὴν σκέψιν του εἰς ἐκλογὴν πολιτικῶν προγραμμάτων καὶ κατευθύνσεων. Σήμερον δὲν ὑπάρχουν οὐσιαστικῶς προγράμματα: Καὶ ἂν ὑπάρχουν, δὲν ἔχουν καιμιλίαν ἀξίαν. Θὰ ἦναι ἀπολύτως δυσεφάρμοστα, ἂν προηγουμένως δὲν ἐξασφαλισθοῦν μερικοὶ ὅροι ποὺ εἶναι ἀπαραίτητοι καὶ οἱ ὁποῖοι συνιστοῦν μίαν ἐκτάκτως σπουδαίαν καὶ σοβαρωτάτην προϋπόθεσιν.

Πρὸς δημιουργίαν ἀκριβῶς τῆς μεγάλης, τῆς σημαντικωτάτης αὐτῆς προϋποθέσεως καλεῖται σήμερον ὁ 'Ελληνικὸς λαός. Ἡ προϋπόθεσις αὐτὴ δὲν εἶνε ἄλλη ἀπὸ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐθνικῆς μας ἑνότητος. 'Απὸ αὐτὴν θὰ ἐξαρτηθοῦν καὶ τῶν οἰκονομικῶν μας ἡ βελτίωσις καὶ τῆς ἐθνικῆς ἀσφαλείας μας ἡ πλήρης ὀργάνωσις καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Κράτους ἡ εὐρυθμος λειτουργία καὶ ἐν γένει ἡ ζωὴ καὶ τὸ μέλλον τοῦ τόπου.

Ἔπειτα ἀπὸ μίαν ἀνώμαλον καὶ ταραχώδη, λόγῳ τῆς διαιρέσεως, 20ετίαν, κατὰ τὸ διάστημα τῆς ὁποίας ἐδοκιμάσαμεν τὰς τραγικωτέρας στιγμὰς τοῦ βίου μας καὶ ἠσθάνθημεν τὰς σκληροτέρας ἀτυχίας καὶ ἀπογοητεύσεις, διὰ τελευταίαν ἤδη φορὰν ἡ συνείδησίς μας, ἐπαναστατημένη, μᾶς θέτει τοῦτο τὸ ὠμὸν ὅσω καὶ ἁπλούστατον ἐρώτημα: Θὰ μείνωμεν ἐπ' ἄπειρον ἐχθροὶ ἀλλήλων; Δὲνεἶνε ἄραγε καιρὸς νὰ θάψωμεν ὁριστικῶς καὶ ἀμετακλήτως τὸ μαῦρον παρελθὸν καὶ ν' ἀφήσωμεν ἑαυτοὺς ν' ἀναπνεύσουν, ἐπὶ τέλους, καὶ τὴν ζωογόνον αὔραν τῆς ἀγάπης, τῆς γαλήνης καὶ τῆς ἀδελφικῆς συμπνοίας; Δὲν μᾶς ἀρκοῦν τὰ ὅσα ὑπεφέραμεν; Δὲν μᾶς φθάνει ὅτι ἐφθάσαμεν εἰς τὸ χεῖλος ἀπαισίου κρημνοῦ; Θὰ προχωρήσωμεν ἀκόμη, διὰ νὰ ριφθῶμεν τυφλοὶ καὶ ἀνέκανοι ἐντὸς αὐτοῦ, νὰ συντριβῶμεν πλήρως καὶ νὰ παρασύρωμεν εἰς τὸν ὄλεθρον καὶ τὴν 'Ελλάδα; Τόσον μωροὶ καὶ ἀνόητοι ἐγίναμεν, ὥστε νὰ μὴν ἠμποροῦμεν νὰ ἐννοήσωμεν τί μᾶς συμφέρει καὶ τί ἐπιβάλλεται νὰ πράξωμεν;

Εἶνε θλιβερόν, ἀληθῶς, καὶ ἀνάξιον εὐφυοῦς λαοῦ τὸ φαινόμενον! Πρὸ ὀλίγου μόλις ἐγίναμεν φίλοι μὲ τοὺς Τούρκους. Οἱ προαιώνιοι φυλετικοὶ ἐχθροί μας, ἔγιναν οἱ στενώτεροι φίλοι καὶ σύμμαχοί μας. Καὶ ἐνῷ συνεφιλιώθημεν μὲ ἕνα ἐκ παραδόσεως ἐχθρόν, δὲν εἶνε περίεργον, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἀποκαρδιωτικόν, ὅτι δὲν ἠμποροῦν νὰ συμφιλιωθοῦν "Ελληνες μεθ' 'Ελλήνων;

Εἰς τὸν ὀξύνουν 'Ελληνικὸν λαὸν δὲν ἐπιτρέπεται νὰ παραμείνῃ ἐπὶ πλέον δέσμιος καὶ αἰχμάλωτος τῶν ταπεινῶν αἰσθημάτων, τῶν παθῶν, τὰ ὁποῖα ἔφθειραν σοβαρώτατα τὴν ζωὴν τοῦ ἔθνους καὶ τὴν ἰδικήν του. "Ηλθεν ἡ στιγμὴ ν' ἀποτινάξουν τὸν βαρὺν αὐτὸν ἐφιάλτην καὶ νὰ βαδίσουν πρὸς τὴν ἀπολύτρωσιν.

"Ας ἀκολουθήσουν πρὸς τοῦτο τὴν φωνὴν τῆς συνειδήσεώς των. "Ας ἀκολουθήσουν τὴν ἐπιταγὴν τοῦ καθήκοντός των, τὸ ὁποῖον καθιστᾷ ἱερὸν καὶ ἀπαραβίαστον ἡ ὑψίστη ὑπαγόρευσις: τὸ καλὸν τῆς πατρίδος.

Ἡ ψῆφος των διὸ μένη ὑπὲρ τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων, τὸ ὁποῖον ὡς ἔμβλημα καὶ ὡς σκοπὸν τῆς σημερινῆς ἐκλογῆς ἔθεσε τὴν ὁμόνοιαν τῶν 'Ελλήνων, δὲν δίδεται διὰ ν' ἀνέλθῃ ἁπλῶς τοῦτο εἰς τὴν ἐξουσίαν. Δίδεται ὑπὲρ ἑνὸς ἀνωτέρου, εὐγενεστέρου καὶ ὡραιοτέρου ἰδανικοῦ: τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ἑνότητος εἰς τὸ ἔθνος. Τὸ ἀγαθὸν τοῦτο τὸ ἀνεκτίμητον, μόνον ἡ ἠλεκτρίζουσα φυσιογνωμία τοῦ Βενιζέλου ἠμπορεῖ νὰ τὸ ἐπιτύχῃ. Διότι ἔχει καὶ τὴν δύναμιν καὶ τὴν θέλησιν καὶ τὴν ἱκανότητα πρὸς τοῦτο.

"Ας θελήσωμεν νὰ γίνωμεν ὅλοι οἱ εὐγενεῖς σκαπανεῖς τῆς νέας 'Ελληνικῆς ἀναδημιουργίας καὶ ὄχι οἱ νεκροθάπται τῆς ἱστορικῆς μας πατρίδος!

Εικόνα 143: Νεολόγος 26/1/1936, Αρ. Φ. 25, «Δια το καλόν της πατρίδος».

Τα νέα της εκλογικής νίκης των Φιλελευθέρων, δημοσιεύθηκαν την επομένη των εκλογών στα πρωτοσέλιδα όλου του Τύπου. Ο Νεολόγος, διακρινόμενος από πνεύμα μετριοπάθειας, αναμεταδίδει την είδηση στη κορυφή της πρώτης σελίδας, χωρίς ενθουσιώδεις και μεγαλεπήβολους χαρακτηρισμούς. Του αρκεί να μεταδώσει την είδηση της νίκης, ενώ στο κυρίως άρθρο του αφήνει υπαινιγμούς, για το ότι η κυβέρνηση της τετραετίας 1928-1932 ήταν η τελευταία σταθερή κυβέρνηση μιας και έκτοτε ο ελληνικός λαός καλείται ανά τακτά χρονικά διαστήματα στις κάλπες. Συμπληρώνει, πως η τάξη ήταν υποδειγματική παρότι συμμετείχαν αυτή τη φορά πολλοί περισσότεροι πολίτες (αφήνοντας υπαινιγμό για την αποχή του δημοκρατικού λαού από τις τελευταίες εκλογές), ενώ θεωρεί πως το αποτέλεσμα ήταν εύκολα διακριτό από τα εκλογικά κέντρα, καθώς στο πάτωμα τους συναντούσε κανείς λίγα ψηφοδέλτια του συνδυασμού των Φιλελευθέρων, ενώ οι δάφνες (Λαϊκό Κόμμα), οι σκάπανοι (Γ.Λ.Ρ.Ε.), οι δρύες (Εθνικόν Ενωτικόν Κόμμα) και τα σφυροδρέπανα (Κομμουνιστικό Κόμμα) κυριαρχούσαν.

ΕΚ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΟΛΟΥ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΤΑ ΤΑΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗΝ ΘΕΣΙΝ ΚΑΤΕΧΟΥΝ ΟΙ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΙ

***Εικόνα 144**: 27/1/1936, Αρ. Φ. 26, Τα αποτελέσματα των εκλογών.*

Με την ίδια νηφαλιότητα, κάνει και την αποτίμηση των αποτελεσμάτων την 28η Ιανουαρίου. Καταδεικνύει το γεγονός ότι ο λαός δεν άντεχε τη συνέχιση των διαμαχών και των πολιτικών ερίδων στο ελληνικό Κοινοβούλιο και για αυτό το λόγο βοήθησε στη κυριαρχία των Φιλελευθέρων ως πρώτο κόμμα. Βέβαια, η αδυναμία των Φιλελευθέρων να δημιουργήσουν μία αυτοδύναμη κυβέρνηση, θα οδηγήσει σε συνεργασία με κάποιο από τα υπόλοιπα κόμματα, κάτι το οποίο ο Νεολόγος βλέπει με θετικό πρόσημο, καθώς θεωρεί ότι αυτή η συνεργασία θα επιφέρει την εξομάλυνση στο κράτος και θα καταφέρει να συνενώσει τους απανταχού Έλληνες. Εξάλλου αυτή ήταν και η επιθυμία του αρχηγού των Φιλελευθέρων, ο οποίος είχε δηλώσει, ότι ακόμα και αν το κόμμα του κατάφερνε να πλειοψηφήσει στις εκλογές με ποσοστό που να του δίνει αυτοδύναμη κυβέρνηση, εκείνος θα επιδίωκε την συνεργασία ακόμα και με αντίθετα προς αυτόν κόμματα, με στόχο την αποκατάσταση της γαλήνης και της ομαλότητας του τόπου, αλλά και της γαλήνης και της αγάπης ανάμεσα στους πολίτες. Κλείνει, ζητώντας από τους υπόλοιπους πολιτικούς αρχηγούς να πράξουν το ίδιο, εφόσον και εκείνοι θεωρούν, ότι πρέπει να σταματήσει η πολιτική διαίρεση του λαού.

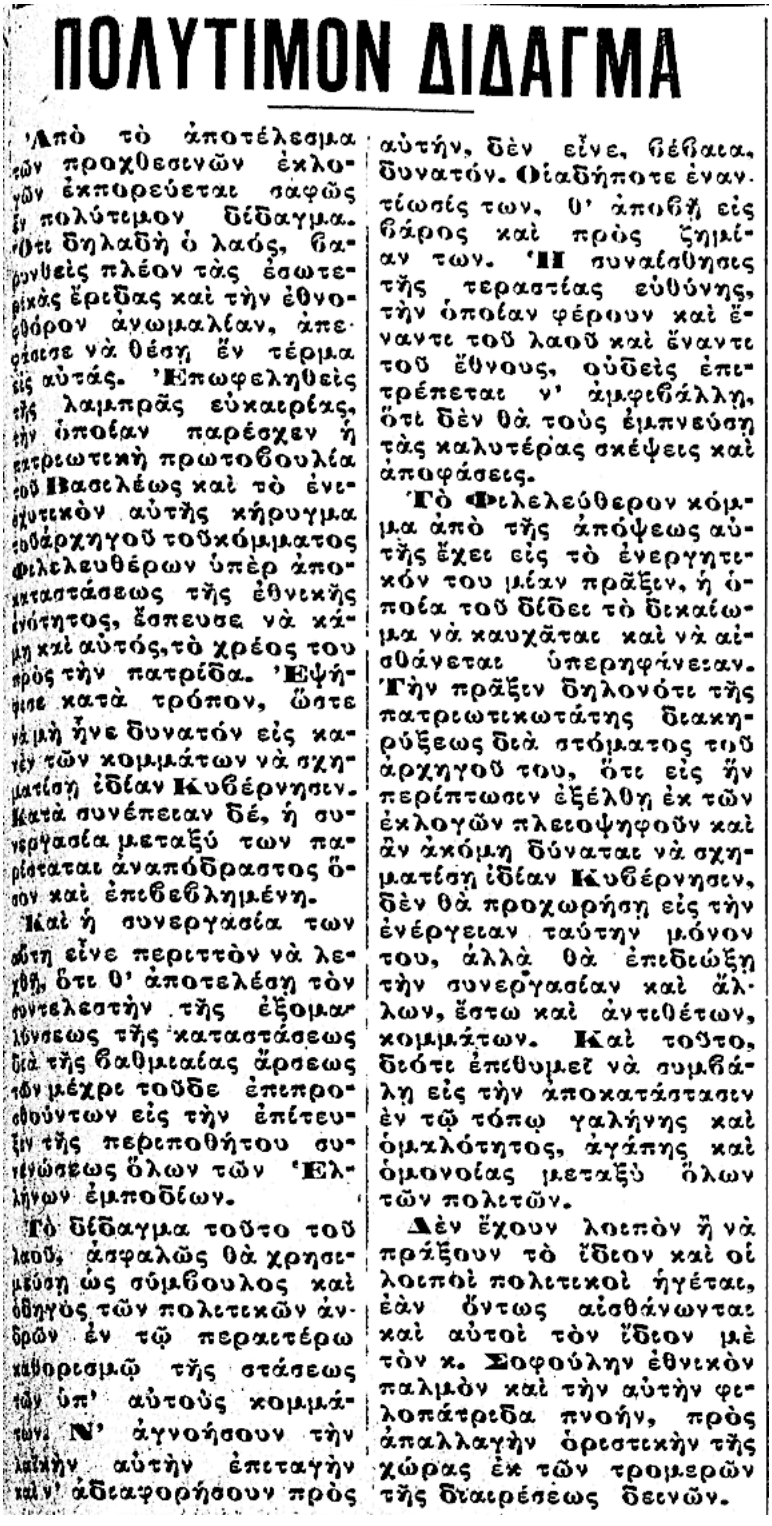

ΠΟΛΥΤΙΜΟΝ ΔΙΔΑΓΜΑ

Ἀπὸ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν προχθεσινῶν ἐκλογῶν ἐκπορεύεται σαφῶς ἓν πολύτιμον δίδαγμα. Ὅτι δηλαδὴ ὁ λαός, βαρυνθεὶς πλέον τὰς ἐσωτερικὰς ἔριδας καὶ τὴν ἐθνοφθόρον ἀνωμαλίαν, ἀπεφάσισε νὰ θέσῃ ἓν τέρμα εἰς αὐτάς. Ἐπωφεληθεὶς τῆς λαμπρᾶς εὐκαιρίας, τὴν ὁποίαν παρέσχεν ἡ ἐπιτριωτικὴ πρωτοβουλία τοῦ Βασιλέως καὶ τὸ ἐνισχυτικὸν αὐτῆς κήρυγμα τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ κόμματος Φιλελευθέρων ὑπὲρ ἀποκαταστάσεως τῆς ἐθνικῆς ἑνότητος, ἔσπευσε νὰ κάμῃ καὶ αὐτός, τὸ χρέος του πρὸς τὴν πατρίδα. Ἐψήφισε κατὰ τρόπον, ὥστε νὰ μὴ ἦνε δυνατὸν εἰς κανὲν τῶν κομμάτων νὰ σχηματίσῃ ἰδίαν Κυβέρνησιν. Κατὰ συνέπειαν δέ, ἡ συνεργασία μεταξὺ των παρίσταται ἀναπόδραστος ὅσον καὶ ἐπιβεβλημένη.

Καὶ ἡ συνεργασία των αὕτη εἶνε περιττὸν νὰ λεχθῇ, ὅτι θ' ἀποτελέσῃ τὸν συντελεστὴν τῆς ἐξομαλύνσεως τῆς καταστάσεως διὰ τῆς βαθμιαίας ἄρσεως τῶν μέχρι τοῦδε ἐπιπροσθούντων εἰς τὴν ἐπίτευξιν τῆς περιποθήτου συνενώσεως ὅλων τῶν Ἑλλήνων ἐμποδίων.

Τὸ δίδαγμα τοῦτο τοῦ λαοῦ, ἀσφαλῶς θὰ χρησιμεύσῃ ὡς σύμβουλος καὶ ὁδηγὸς τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν ἐν τῷ περαιτέρω καθορισμῷ τῆς στάσεως τῶν ὑπ' αὐτοὺς κομμάτων. Ν' ἀγνοήσουν τὴν λαϊκὴν αὐτὴν ἐπιταγὴν καὶ ν' ἀδιαφορήσουν πρὸς αὐτήν, δὲν εἶνε, βέβαια, δυνατόν. Οἱαδήποτε ἐναντίωσίς των, θ' ἀποβῇ εἰς βάρος καὶ πρὸς ζημίαν των. Ἡ συναίσθησις τῆς τεραστίας εὐθύνης, τὴν ὁποίαν φέρουν καὶ ἔναντι τοῦ λαοῦ καὶ ἔναντι τοῦ ἔθνους, οὐδεὶς ἐπιτρέπεται ν' ἀμφιβάλλῃ, ὅτι δὲν θὰ τοὺς ἐμπνεύσῃ τὰς καλυτέρας σκέψεις καὶ ἀποφάσεις.

Τὸ Φιλελεύθερον κόμμα ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς ἔχει εἰς τὸ ἐνεργητικόν του μίαν πρᾶξιν, ἡ ὁποία τοῦ δίδει τὸ δικαίωμα νὰ καυχᾶται καὶ νὰ αἰσθάνεται ὑπερηφάνειαν. Τὴν πρᾶξιν δηλονότι τῆς πατριωτικωτάτης διακηρύξεως διὰ στόματος τοῦ ἀρχηγοῦ του, ὅτι εἰς ἣν περίπτωσιν ἐξέλθῃ ἐκ τῶν ἐκλογῶν πλειοψηφοῦν καὶ ἂν ἀκόμη δύναται νὰ σχηματίσῃ ἰδίαν Κυβέρνησιν, δὲν θὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν ἐνέργειαν ταύτην μόνον του, ἀλλὰ θὰ ἐπιδιώξῃ τὴν συνεργασίαν καὶ ἄλλων, ἔστω καὶ ἀντιθέτων, κομμάτων. Καὶ τοῦτο, διότι ἐπιθυμεῖ νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν ἀποκατάστασιν ἐν τῷ τόπῳ γαλήνης καὶ ὁμαλότητος, ἀγάπης καὶ ὁμονοίας μεταξὺ ὅλων τῶν πολιτῶν.

Δὲν ἔχουν λοιπὸν ἢ νὰ πράξουν τὸ ἴδιον καὶ οἱ λοιποὶ πολιτικοὶ ἡγέται, ἐὰν ὄντως αἰσθάνωνται καὶ αὐτοὶ τὸν ἴδιον μὲ τὸν κ. Σοφούλην ἐθνικὸν παλμὸν καὶ τὴν αὐτὴν φιλοπάτριδα πνοήν, πρὸς ἀπαλλαγὴν ὁριστικὴν τῆς χώρας ἐκ τῶν τρομερῶν τῆς διαιρέσεως δεινῶν.

***Εικόνα 145**: Νεολόγος 28/1/1936, Αρ. Φ. 27, «Πολύτιμον δίδαγμα».*

Λίγες μέρες και έναν θάνατο μετά,[484] δεν είχε καταστεί δυνατή η δημιουργία σταθερής κυβέρνησης με τη συνεργασία των πολιτικών παραγόντων της χώρας. Η

[484] Ανάλυση των θανάτων των 6 σπουδαίων πολιτικών προσωπικοτήτων κατά το έτος 1936, γίνεται στο κεφάλαιο «1936-Το έτος των 6 Πρωθυπουργών» στο παρών πόνημα.

ανησυχία για την επόμενη μέρα που επικρατούσε στη μεγαλύτερη μερίδα του λαού, ήταν έκδηλη και οι φόβοι μίας νέας εκλογικής διαδικασίας σε κλίμα διχασμού, φαινόταν να είναι προ των πυλών. Ο Νεολόγος, κάνει κριτική στο Βασιλιά που δεν παρενέβη για να δώσει λύση στο ζήτημα της ελλείψεως συνεργασίας που επικρατούσε και σχολιάζει πως περίμενε μια τέτοια κίνηση για την αποκατάσταση της ευρυθμίας των πολιτικών και στρατιωτικών πραγμάτων. Τη στιγμή αυτή όμως, η αγωνία και η αβεβαιότητα του ελληνικού λαού ήταν μεγάλη, όπως και ο φόβος για την εκδήλωση ενός νέους στρατιωτικού κινήματος. Έτσι ο Νεολόγος, κάνει έκκληση στους πολιτικούς αρχηγούς και το Βασιλιά, να ακούσουν τη λαϊκή ετυμηγορία και να συνεργαστούν για να μην επανέλθει στο προσκήνιο κάποιο στρατιωτικό κίνημα, το οποίο θα επιβάλει και πάλι την ταραχή στη χώρα.

ΑΝΗΣΥΧΙΑΙ

Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς, δεινῶς ταλανισθεὶς ἐν τῷ παρελθόντι συνεπείᾳ τῶν ἀνωμαλιῶν αἵτινες προεκλήθησαν κυρίως ἐκ τῆς ἐκτροπῆς τοῦ στρατοῦ ἀπὸ τῶν καθηκόντων του καὶ τῆς ἀναμίξεώς του εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν τοῦ τόπου, ἤλπισε μετὰ τὴν βασιλικὴν παλινόρθωσιν, ὅτι θὰ ἐσημειοῦτο τὸ τέρμα τῶν τοιούτων ἐπεμβάσεων καὶ θ' ἀποκαθίστατο ἡ εὐρυθμία τῶν πολιτικῶν καὶ τῶν στρατιωτικῶν πραγμάτων. Ἀλλὰ μέχρι τῆς στιγμῆς δὲν ἐδικαιώθησαν αἱ ἐλπίδες του αὐται. Ἀπό τινων ἡμερῶν ἡ ἑλληνικὴ ἀτμόσφαιρα προσέλαβε καὶ πάλιν τὴν ἰδίαν ἀνήσυχον ὄψιν, τὴν γνώριμον ὄψιν τῶν ἀπαισίων στιγμῶν τοῦ παρελθόντος, καθ' ἃς ἡ ἀγωνία, ἡ νευρικότης καὶ ἡ ἀβεβαιότης περὶ τῆς αὔριον ἐφιαλτικῶς συνεῖχε καὶ ἐπίεζε τὴν ψυχὴν τῶν Ἑλλήνων. Τὸ τελευταῖον μάλιστα διήμερον, πιστοτέρα ἀντιγραφὴ τῶν στιγμῶν ἐκείνων, διέρρευσε μὲ ὑπερέντασιν τῆς ἀδημονίας τοῦ Ἑλληνικοῦ κοινοῦ, τὴν ὁποίαν ἀπεκορύφωσεν ὁ ὀργασμὸς τῶν τερατωδεστέρων φημῶν. Καὶ τώρα ἀκόμη αἱ διαδόσεις μαίνονται καὶ ἡ κοινὴ γνώμη διακρατεῖται ἐν μαρτυρικῇ ἀγωνίᾳ καὶ διαταραχῇ, εἰς διασκέδασιν δὲ τῶν θρυλουμένων ἀνίσχυροι ἐντελῶς ἀποβαίνουν αἱ ἀλλεπάλληλοι τῶν ἐπισήμων διαψεύσεις.

Εἰς τὰ χείλη ὅλων προβάλλει τὴν στιγμὴν αὐτὴν τοῦτο τὸ ἀγωνιῶδες ἐρώτημα: Τί συμβαίνει λοιπόν; Προχωροῦμεν ἢ ὀπισθοδρομοῦμεν; Καὶ ὁ Βασιλεὺς δὲν θὰ παρέμβῃ ἄραγε διὰ νὰ ἐπιβάλῃ τάξιν καὶ εἰς τὰ στρατιωτικὰ πράγματα, ὅπως ἐπέβαλε καὶ εἰς τὰ πολιτικὰ εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς ἐπανόδου του; Ἢ μήπως θ' ἀφεθῇ πάλιν ἡ Ἑλλὰς εἰς τὴν κακὴν τύχην της, ἔρμαιον τῶν ἀναστατώσεων καὶ τῶν ἐμφυλίων διαμαχῶν; Ἢ Ἀσφαλῶς, κανεὶς δὲν θέλει νὰ πιστεύσῃ εἰς τὸ τελευταῖον. Διότι δὲν ἠμπορεῖ νὰ φαντασθῇ ὅτι ἐξέλιπον ἐντελῶς ἀπὸ τὸν τόπον αὐτὸν ὁ πατριωτισμὸς καὶ ἡ σωφροσύνη. Τὸ στρατιωτικὸν ζήτημα, τὸ ὁποῖον θεωρεῖται ὡς ἡ ἀφορμὴ τῶν δεινῶν τῆς παρούσης στιγμῆς, δὲν εἶνε παντάπασι δύσκολον νὰ διευθετηθῇ. Ἀρκεῖ νὰ πρυτανεύσουν σύνεσις καὶ δικαιοσύνη. Ἀρκεῖ νὰ τεθῇ ὑπεράνω τῶν οἱωνδήποτε ἀπόψεων καὶ αἰσθημάτων ἡ πατρὶς καὶ τὸ συμφέρον αὐτῆς καὶ μόνον. Καὶ ἀρκεῖ, ἐπὶ πλέον, νὰ δοθῇ μεγαλυτέρα προσοχὴ εἰς τὸ πραγματικὸν περιεχόμενον τῆς τελευταίας ἐτυμηγορίας τοῦ λαοῦ. Ὁ λαὸς ἐκφραθεὶς ὡς ἐξεφράσθη κατὰ τὰς ἐκλογάς, ἔδωσε σαφέστατα νὰ ἐννοηθῇ, ὅτι ζητεῖ καὶ θέλει τὴν συνεργασίαν τῶν ἡγουμένων αὐτοῦ ὡς ἀναγκαίαν προϋπόθεσιν καὶ ὡςπρόδρομον τῆς ποθητῆς τῶν Ἑλλήνων συνενώσεως. Προσέτι, ἔννοια τῆς ψήφου τῆς 26ης Ἰανουαρίου, ἐπίσης σαφής, εἶνε καὶ αὐτή, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἄμεσον ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν τῶν ἰθυνόντων εἰς τὸ προχθεσινὸν ἄρθρον της ἡ ὀρθοφρονοῦσα «Νέα Ἡμέρα», ἡ ὁποία σὺν ἄλλοις τονίζει καὶ τὰ ἑξῆς, γρανιτώδους, ὄντως, λογικῆς καὶ διαυγεστάτης κρίσεως:

«Ἐὰν ὄντως αἱ δύο ἀντίπαλοι παρατάξεις ἐξῆλθον ἰσόπαλοι ἐκ τῆς τελευταίας ἐκλογῆς, τοῦτο σημαίνει ὅτι **ὁ λαὸς δὲν θέλει τὴν σύνθεσιν τοῦ Κράτους μονόπλευρον, οὔτε κατὰ συνέπειαν μονόπλευρον τὸν Στρατόν. Καθῆκον ἑπομένως τῶν δύο παρατάξεων, ἐφ' ὅσον πρῶτος καὶ τελευταῖος προγραμματικὸς αὐτῶν Νόμος εἶνε ἡ θέλησις τοῦ λαοῦ, εἶνε νὰ συμβιβασθοῦν ἐπὶ τοῦ ἀκανθώδους στρατιωτικοῦ προβλήματος, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ἐσταμάτησε μετεκλογικῶς ἡ πολιτικὴ τοῦ τόπου ἐξέλιξις».**

Ἐὰν λοιπὸν ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν πατρίδα, τὸ ἐνδιαφέρον πρὸς τὴν πρόοδον καὶ τὴν ἀκμὴν τοῦ ἔθνους καὶ ὁ σεβασμὸς πρὸς τὴν λαϊκὴν θέλησιν δὲν ἔπαυσαν ν' ἀποτελοῦν ἱερὰς ὑποθήκας, ἡ παροῦσα στιγμὴ παρέχει τὴν μοναδικωτέραν εὐκαιρίαν ὅπως ἀποδείξουν οἱ διέποντες τὰ τοῦ τόπου τούτου, ὅτι ἐμμένουν αὐστηρῶς προσηλωμένοι εἰς αὐτάς. Ἐὰν τοῦτο συμβῇ, θὰ ἐ-

***Εικόνα 146**: Νεολόγος 3/2/1936, Αρ. Φ. 33, «Ανησυχίαι».*

Τα φύλλα των εφημερίδων που ακολούθησαν των εκλογών, εστίαζαν στην αδυναμία συνεννοήσεως μεταξύ των κομμάτων, τα οποία δεν ενστερνίστηκαν τη λαϊκή εντολή περί συνεργασίας και στέκονται σε ζητήματα μικροπολιτικής, τα οποία τους χωρίζουν μία εικοσαετία περίπου, από όταν ξεκίνησαν να έρχονται αντιμέτωπα στο πολιτικό στίβο. Το μίσος και η αντιπαλότητα φαίνεται να επανέρχονται στο προσκήνιο, ενώ ο λαός αγωνιούσε για μία λύση. Ακόμα γίνεται επίκληση στο Βασιλιά, στο Συμβούλιο του Στέμματος στο οποίο συγκάλεσε, να υπερισχύσει των αντιθέσεων των κομμάτων και να τους επιβάλει τη συνεργασία για το κοινό καλό, καθώς εάν αυτή δεν επιτευχθεί, τη κυβέρνηση θα λάμβαναν ανεύθυνοι πολιτικά άνδρες.

Στο Συμβούλιο του Στέμματος που συνήλθε στις 13 Φεβρουαρίου, ο Βασιλιάς αφότου αναφέρθηκε στη προσπάθεια του για την επαναφορά της πολιτικής ομαλότητας από τη στιγμή που επανήλθε στο θρόνο, απευθύνθηκε στους ηγέτες των κομμάτων που μπορούσαν να πάρουν μέρος στο συμβούλιο και τους τόνισε, ότι η λαϊκή ψήφος τους επέβαλε να συνεργαστούν για να δημιουργήσουν μια σταθερή και βιώσιμη κυβέρνηση για το τόπο. Με αυτό το τρόπο θα είναι δυνατό να αντιμετωπιστούν οι εξωτερικές και εσωτερικές ανάγκες της χώρας. Στο τέλος της ομιλίας του, έκανε έκκληση προς τους αρχηγούς να άρουν τις πολιτικές διαμάχες του παρελθόντος, καθώς είναι υποχρέωση τους μετά από τη λαϊκή εντολή που πήραν και να υπάρξει συνεργασία ώστε να σχηματιστεί κυβέρνηση εθνικής ενώσεως που θα ρύθμιζε το πολιτικό καθεστώς της χώρας. Μετά το βασιλιά, μίλησαν διαδοχικά ένας-ένας οι πολιτικοί αρχηγοί των κομμάτων. Είναι φανερό, πως η εύρεση λύσης για τη κυβέρνηση της επόμενης μέρας δεν ήταν εύκολη, καθώς η ισορροπία βενιζελικών και αντιβενιζελικών βουλευτών ήταν σχεδόν απόλυτη. Ο Βασιλιάς φαίνεται πως με την σύγκλιση του Συμβουλίου του Στέμματος, προσπάθησε να ασκήσει πίεση στους πολιτικούς ηγέτες να παραμερίσουν τις όποιες διαφορές και να σχηματίσουν μία ισχυρή κυβέρνηση, η οποία θα ερχόταν αντιμέτωπη με τα ζητήματα που ενέσκηπταν στο κράτος. Ήταν πάντως προφανές, πως η συνεργασία αυτή δεν ήταν ένα ζήτημα που θα λυνόταν σύντομα και με εύκολο τρόπο, κάτι το οποίο αύξανε την ένταση και την αγωνία του λαού.

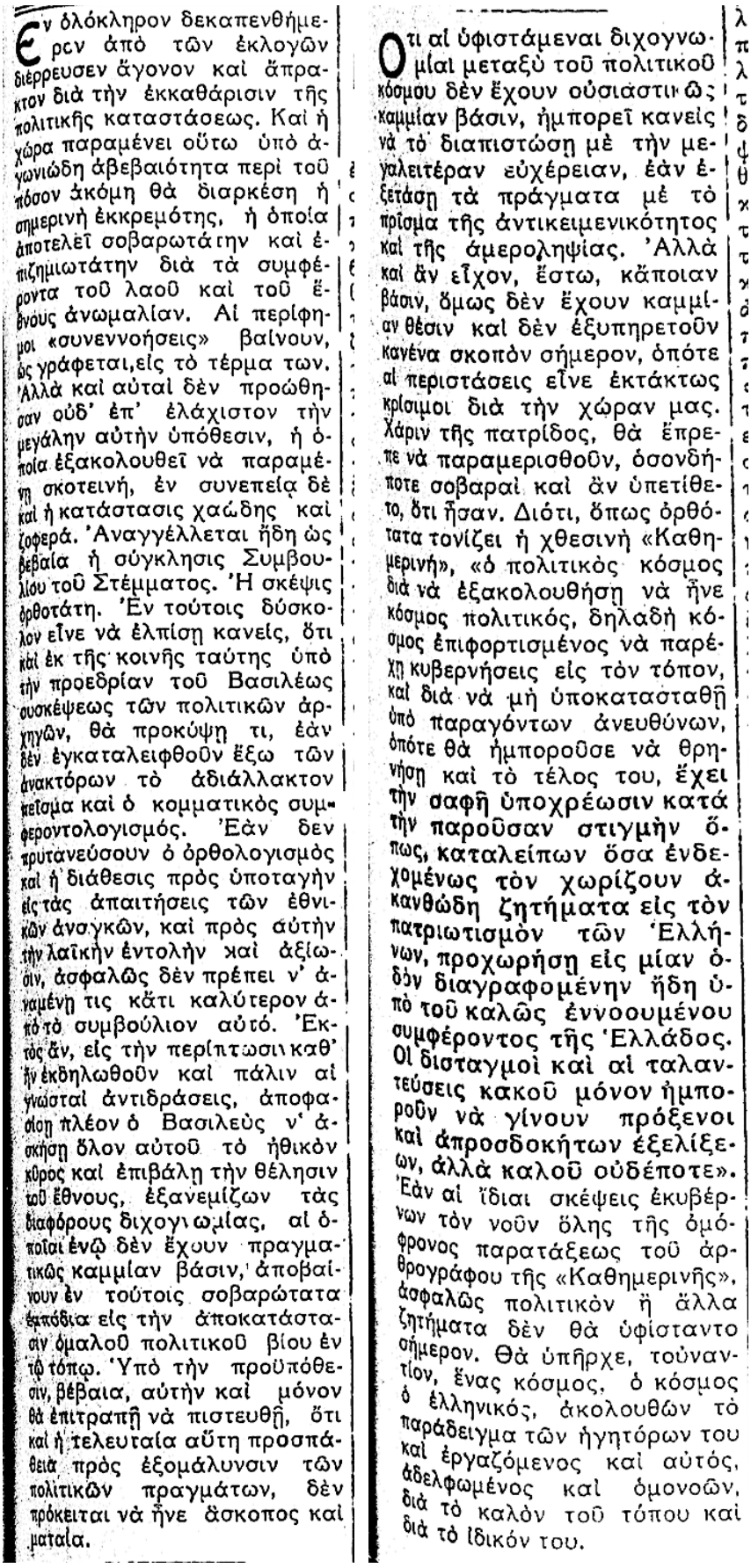

Ἓν ὁλόκληρον δεκαπενθήμερον ἀπὸ τῶν ἐκλογῶν διέρρευσεν ἄγονον καὶ ἄπρακτον διὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς πολιτικῆς καταστάσεως. Καὶ ἡ χώρα παραμένει οὕτω ὑπὸ ἀγωνιώδη ἀβεβαιότητα περὶ τοῦ πόσον ἀκόμη θὰ διαρκέση ἡ σημερινὴ ἐκκρεμότης, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ σοβαρωτάτην καὶ ἐπιζημιωτάτην διὰ τὰ συμφέροντα τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ ἔθνους ἀνωμαλίαν. Αἱ περίφημοι «συνεννοήσεις» βαίνουν, ὡς γράφεται, εἰς τὸ τέρμα των. Ἀλλὰ καὶ αὐταὶ δὲν προώθησαν οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον τὴν μεγάλην αὐτὴν ὑπόθεσιν, ἡ ὁποία ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένῃ σκοτεινή, ἐν συνεπείᾳ δὲ καὶ ἡ κατάστασις χαώδης καὶ ζοφερά. Ἀναγγέλλεται ἤδη ὡς βεβαία ἡ σύγκλησις Συμβουλίου τοῦ Στέμματος. Ἡ σκέψις ὀρθοτάτη. Ἐν τούτοις δύσκολον εἶνε νὰ ἐλπίσῃ κανείς, ὅτι καὶ ἐκ τῆς κοινῆς ταύτης ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Βασιλέως συσκέψεως τῶν πολιτικῶν ἀρχηγῶν, θὰ προκύψῃ τι, ἐὰν δὲν ἐγκαταλειφθοῦν ἔξω τῶν ἀνακτόρων τὸ ἀδιάλλακτον πνεῦμα καὶ ὁ κομματικὸς συμφεροντολογισμός. Ἐὰν δὲν πρυτανεύσουν ὁ ὀρθολογισμὸς καὶ ἡ διάθεσις πρὸς ὑποταγὴν εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν ἐθνικῶν ἀνάγκων, καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν λαϊκὴν ἐντολὴν καὶ ἀξίωσιν, ἀσφαλῶς δὲν πρέπει ν' ἀναμένῃ τις κάτι καλύτερον ἀπὸ τὸ συμβούλιον αὐτό. Ἐκτὸς ἂν, εἰς τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν ἐκδηλωθοῦν καὶ πάλιν αἱ γνωσταὶ ἀντιδράσεις, ἀποφασίσῃ πλέον ὁ Βασιλεὺς ν' ἀσκήσῃ ὅλον αὐτοῦ τὸ ἠθικὸν κῦρος καὶ ἐπιβάλῃ τὴν θέλησιν τοῦ ἔθνους, ἐξανεμίζων τὰς διαφόρους διχογνωμίας, αἱ ὁποῖαι ἐνῷ δὲν ἔχουν πραγματικῶς καμμίαν βάσιν, ἀποβαίνουν ἐν τούτοις σοβαρώτατα ἐμπόδια εἰς τὴν ἀποκατάστασιν ὁμαλοῦ πολιτικοῦ βίου ἐν τῷ τόπῳ. Ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν, βέβαια, αὐτὴν καὶ μόνον θὰ ἐπιτραπῇ νὰ πιστευθῇ, ὅτι καὶ ἡ τελευταία αὕτη προσπάθεια πρὸς ἐξομάλυνσιν τῶν πολιτικῶν πραγμάτων, δὲν πρόκειται νὰ ἦνε ἄσκοπος καὶ ματαία.

Ὅτι αἱ ὑφιστάμεναι διχογνωμίαι μεταξὺ τοῦ πολιτικοῦ κόσμου δὲν ἔχουν οὐσιαστικὴν βάσιν, ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ τὸ διαπιστώσῃ μὲ τὴν μεγαλειτέραν εὐχέρειαν, ἐὰν ἐξετάσῃ τὰ πράγματα μὲ τὸ πρίσμα τῆς ἀντικειμενικότητος καὶ τῆς ἀμεροληψίας. Ἀλλὰ καὶ ἂν εἶχον, ἔστω, κάποιαν βάσιν, ὅμως δὲν ἔχουν καμμίαν θέσιν καὶ δὲν ἐξυπηρετοῦν κανένα σκοπὸν σήμερον, ὁπότε αἱ περιστάσεις εἶνε ἐκτάκτως κρίσιμοι διὰ τὴν χώραν μας. Χάριν τῆς πατρίδος, θὰ ἔπρεπε νὰ παραμερισθοῦν, ὁσονδήποτε σοβαραὶ καὶ ἂν ὑπετίθετο, ὅτι ἦσαν. Διότι, ὅπως ὀρθότατα τονίζει ἡ χθεσινὴ «Καθημερινή», «ὁ πολιτικὸς κόσμος διὰ νὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ ἦνε κόσμος πολιτικός, δηλαδὴ κόσμος ἐπιφορτισμένος νὰ παρέχῃ κυβερνήσεις εἰς τὸν τόπον, καὶ διὰ νὰ μὴ ὑποκατασταθῇ ὑπὸ παραγόντων ἀνευθύνων, ὁπότε θὰ ἠμποροῦσε νὰ θρηνήσῃ καὶ τὸ τέλος του, ἔχει **τὴν σαφῆ ὑποχρέωσιν κατὰ τὴν παροῦσαν στιγμὴν ὅπως, καταλείπων ὅσα ἐνδεχομένως τὸν χωρίζουν ἀκανθώδη ζητήματα εἰς τὸν πατριωτισμὸν τῶν Ἑλλήνων, προχωρήσῃ εἰς μίαν ὁδὸν διαγραφομένην ἤδη ὑπὸ τοῦ καλῶς ἐννοουμένου συμφέροντος τῆς Ἑλλάδος. Οἱ δισταγμοὶ καὶ αἱ ταλαντεύσεις κακοῦ μόνον ἠμποροῦν νὰ γίνουν πρόξενοι καὶ ἀπροσδοκήτων ἐξελίξεων, ἀλλὰ καλοῦ οὐδέποτε».** Ἐὰν αἱ ἴδιαι σκέψεις ἐκυβέρνων τὸν νοῦν ὅλης τῆς ὁμόφρονος παρατάξεως τοῦ ἀρθρογράφου τῆς «Καθημερινῆς», ἀσφαλῶς πολιτικὸν ἢ ἄλλα ζητήματα δὲν θὰ ὑφίσταντο σήμερον. Θὰ ὑπῆρχε, τοὐναντίον, ἕνας κόσμος, ὁ κόσμος ὁ ἑλληνικός, ἀκολουθῶν τὸ παράδειγμα τῶν ἡγητόρων του καὶ ἐργαζόμενος καὶ αὐτός, ἀδελφωμένος καὶ ὁμονοῶν, διὰ τὸ καλὸν τοῦ τόπου καὶ διὰ τὸ ἰδικόν του.

***Εικόνα 147**: Νεολόγος 11/2/1936, Αρ. Φ. 41, Ανάγκη εύρεσης λύσης.*

ΣΥΝΗΛΘΕ ΧΘΕΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΕΜΜΑΤΟΣ

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΕΚΑΜΕ ΘΕΡΜΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΝ ΟΠΩΣ ΟΙ ΑΡΧΗΓΟΙ ΛΗΣΜΟΝΗΣΟΥΝ ΤΑΣ ΔΙΑΜΑΧΑΣ ΚΑΙ ΔΩΣΟΥΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΤΟΠΟΝ

ΑΘΗΝΑΙ. Εἰς τὸ ἰδιαίτερον γραφεῖον τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως ἐν τοῖς Ἀνακτόροις καὶὑπὸ τὴν προεδρείαν Του συνῆλθε τὴν 11ην π. μ. σήμερον τὸ Συμβούλιον τοῦ Στέμματος. Τῆς συνεδριάσεως μετέσχον ὁ πρωθυπουργὸς κ. Δεμερτζῆς, ὡς ὑπεύθυνος σύμβουλος τοῦ Βασιλέως, οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἐν τῇ Βουλῇ κομμάτων κ.κ. Θ. Σοφούλης, τῶν Φιλελευθέρων, Π. Τσαλδάρης τοῦ Λαϊκοῦ, Ι. Θεοτόκης τοῦ Λαϊκοῦ Ἐθνικοῦ, Ι. Μεταξᾶς τῶν Ἐλευθεροφρόνων, Γ. Καφαντάρης τοῦ Προοδευτικοῦ καὶ Α. Παπαναστασίου τοῦ Ἀγροτοεργατικοῦ, ὡς ἐπίσης καὶ ὁ βουλευτὴς κ. Δ. Ἀναγνωστόπουλος, ὡς ἐκπροσωπῶν προσωρινῶς τὸ Ἐθνικὸν Ριζοσπαστικὸν κόμμα.

Πρῶτος προσῆλθεν εἰς τὸ συμβούλιον ὁ κ. Τσαλδάρης ἀκολούθως δὲ κατὰ σειρὰν οἱ κ.κ. Καφαντάρης, Ἀναγνωστόπουλος, Δεμερτζῆς, Σοφούλης, Θεοτόκης, Παπαναστασίου καὶ Μεταξᾶς.

Εἰς τὸ Συμβούλιον δὲν μετέσχον μὴ κληθέντες ἐκ τῶν ἡγετῶν ὁμάδων ἐν τῇ Βουλῇ ὁ μὲν κ. Ι. Ράλλης διότι δὲν κατέθεσεν εἰσέτι εἰς τὸ προεδρεῖον τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιπροσωπείας δήλωσιν περὶ τοῦ κόμματος τοῦ ὁποίου ἡγεῖται καὶ τῶν βουλευτῶν, οἵτινες μετέχουν αὐτοῦ, οἱ δὲ κ. κ. Σ. Γκοτζαμάνης, Ἀλ. Μυλωνᾶς καὶ Γ. Παπανδρέου διότι αἱ ὑπ' αὐτοὺς ὁμάδες δὲν συγκεντρώνουν τὰς ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ τῆς Βουλῆς τοῦ ψηφισθέντος κατὰ τὸ 1933 προϋποθέσεις ἵνα θεωρηθοῦν ὡς κοινοβουλευτικὰ κόμματα. Ἐπίσης δὲν ἐκλήθη τὸ κομμουνιστικὸν κόμμα διότι λόγῳ τῆς ἀντιθέσεώς του πρὸς τὸ ὑφιστάμενον κοινωνικὸν καθεστὼς δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ γίνῃ δεκτὴ ἡ συνεργασία του εἰς τὴν ρύθμισιν τοῦ πολιτειακοῦ ζητήματος.

Ὁ Βασιλεὺς πρὶν κηρύξῃ τὴν ἔναρξιν τῆς συνεδριάσεως τοῦ Συμβουλίου, ἔσχε βραχεῖαν ἰδιαιτέραν συνομιλίαν μετὰ τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ. Εἰσηγούμενος τὸν σκοπὸν τοῦ Συμβουλίου ὁ Βασιλεὺς ἀνεφέρθη δι' ὀλίγων εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἐσωτερικῆς καταστάσεως ἀπὸ τῆς ἐπανόδου Του εἰς τὸν Θρόνον, ὑπογραμμίσας τὰς προσπαθείας τὰς ὁποίας κατέβαλε διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς πολιτικῆς ὁμαλότητος εἰς τὸν τόπον.

Ἐτόνισεν ὅτι τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐκλογῶν καθιστᾷ ἔτι μᾶλλον ἐπιβεβλημένην τὴν συνεργασίαν τῶν κομμάτων ἵνα ἀποκτήσῃ ἡ χώρα διώσιμον Κυβέρνησιν, ἐκ τοῦ λαοῦ ἀπορρέουσαν καὶ ἱκανὴν ν' ἀντιμετωπίσῃ ἀποτελεσματικῶς τὴν ὅλην κατάστασιν, ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικήν, ἡ ὁποία παρουσιάζει σημαντικὰς δυσχερείας καὶ ἀπαιτεῖ ταχεῖαν καὶ σταθερὰν τῶν ἐμφανιζομένων προβλημάτων διαχείρισιν.

Καταληγων ὁ Βασιλεὺς ἐξῆρε τὰς ὑποχρεώσεις τὰς ὁποίας ἔναντι τῆς χώρας ὑπέχουν οἱ πολιτικοὶ ἀρχηγοὶ ὡς φορεῖς τῆς λαϊκῆς θελήσεως καὶ ἔκαμε θερμὴν πρὸς αὐτοὺς ἔκκλησιν ὅπως λησμονοῦντες τὰς διαμάχας τοῦ παρελθόντος συνεργασθοῦν διὰ τὸν ἄμεσον σχηματισμὸν Κυβερνήσεως Ἐθνικῆς Ἑνώσεως.

Μετὰ τὴν εἰσήγησιν τοῦ Βασιλέως ἤρχισεν ἡ ἐπ' αὐτῆς παρ' ἑνὸς ἑκάστου τῶν ἀρχηγῶν ἀνάπτυξις τῶν ἀπόψεών των ὡς πρὸς τὴν ρύθμισιν τοῦ πολιτειακοῦ ζητήματος.

Ἡ συζήτησις διεκόπη τὴν 1ην μ. μ. διὰ νὰ συνεχισθῇ τὴν 4ην μεταμεσημβρινήν, κρατοῦνται δ' ἐπ' αὐτῆς ἐστενογραφημένα πρακτικὰ ὑπὸ τοῦ τέως διευθυντοῦ τοῦ στενογραφικοῦ τμήματος τῆς Βουλῆς κ. Μίνδλερ καὶ τοῦ νῦν τοιούτου κ. Πλαγιάνη.

***Εικόνα 148**: Νεολόγος 14/2/1936, Αρ. Φ. 44, Σύγκληση του Συμβουλίου του Στέμματος.*

Στη 4η σελίδα του ίδιου φύλλου παρατίθενται οι ομιλίες του Βασιλέως αλλά και των πολιτικών αρχηγών, ενώ στα συμπεράσματα που αποτυπώνονται στο τέλος του άρθρου, αναφέρεται ότι οι αρχηγοί του Κόμματος των Φιλελευθέρων και του Λαϊκού Κόμματος, Σοφούλης και Τσαλδάρης αντίστοιχα, επιθυμούν τη συνεννόηση για κοινή κυβέρνηση υπό όρους, ο Θεοτόκης του Εθνικού Λαϊκού Κόμματος δεν επιθυμούσε καμία συμμετοχή σε κυβέρνηση συνεργασίας, ενώ οι Μεταξάς, Καφαντάρης και Παπαναστασίου, δήλωσαν πως δε τους ζητήθηκε να συμμετάσχουν σε μία κυβέρνηση συνεργασίας, εάν όμως συνέβαινε κάτι τέτοιο δεν θα είχαν αντίρρηση να το κάνουν έπειτα από συνεννόηση με τους αρχηγούς των δύο μεγάλων κομμάτων.

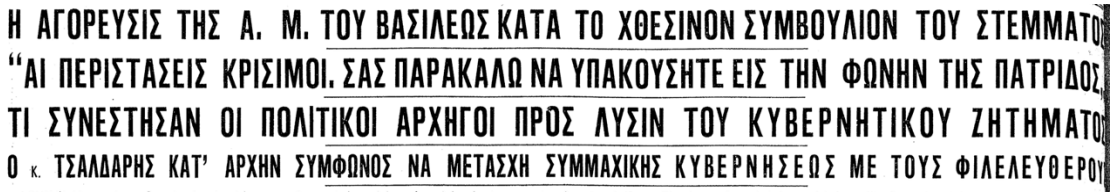
Η ΑΓΟΡΕΥΣΙΣ ΤΗΣ Α. Μ. ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΧΘΕΣΙΝΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΕΜΜΑΤΟΣ
"ΑΙ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΙΣ ΚΡΙΣΙΜΟΙ. ΣΑΣ ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΝΑ ΥΠΑΚΟΥΣΗΤΕ ΕΙΣ ΤΗΝ ΦΩΝΗΝ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ,
ΤΙ ΣΥΝΕΣΤΗΣΑΝ ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΑΡΧΗΓΟΙ ΠΡΟΣ ΛΥΣΙΝ ΤΟΥ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ
Ο κ. ΤΣΑΛΔΑΡΗΣ ΚΑΤ' ΑΡΧΗΝ ΣΥΜΦΩΝΟΣ ΝΑ ΜΕΤΑΣΧΗ ΣΥΜΜΑΧΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΥ

***Εικόνα 149**: Νεολόγος 14/2/1936, Αρ. Φ. 44, σελίδα 4, Οι αγορεύσεις του Βασιλέα και των πολιτικών αρχηγών.*

Στο τελευταίο άρθρο της πατρινής εφημερίδας, διαβάζουμε τους όρους τους οποίους προτίθεται να θέσει το Λαϊκό Κόμμα στο Σοφούλη για τη συνεργασία των δύο μερών, τους οποίους οι συνεργάτες του θεωρούν απαράδεκτους. Ωστόσο αυτοί οι όροι τίθενται για να αποφευχθεί η διαρροή αντιπροσώπων από το Λαϊκό Κόμμα στο Εθνικό Λαϊκό Κόμμα του Θεοτόκη. Ο συντάκτης εκτιμά ότι μέσα από τις συζητήσεις, ο αρχηγός των Λαϊκών θα υποχωρήσει σε κάποια σημεία, όμως οι γενικότερες απαιτήσεις του οδηγούν τις συνεννοήσεις σε απαισιοδοξία για τη συνεργασία των δύο. Τελευταία λύση στο ακανθώδες αυτό ζήτημα, θα είναι η σύγκληση της Βουλής για να καταβληθεί μία ακόμα προσπάθεια να δημιουργηθεί μία κυβέρνηση συνεργασίας, αλλιώς μία πιθανή λύση μετά από αυτή, θα είναι η δημιουργία υπηρεσιακής κυβερνήσεως.

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΩΡΑ

ΠΟΙΟΙ ΟΙ ΟΡΟΙ ΥΦ' ΟΥΣ ΤΟ ΛΑΪΚΟΝ ΚΟΜΜΑ ΘΑ ΕΔΕΧΕΤΟ ΝΑ ΣΥΝΕΡΓΑΣΘΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΥΣ

ΟΥΤΟΙ ΔΕΝ ΠΑΡΕΧΟΥΝ ΕΔΑΦΟΣ ΣΥΝΕΝΝΟΗΣΕΩΣ

ΑΠΑΙΣΙΟΔΟΞΙΑ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΥΜΠΡΑΞΙΝ ΤΩΝ ΔΥΟ ΚΟΜΜΑΤΩΝ

ΥΣΤΑΤΗ ΛΥΣΙΣ Ο ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΑΘΗΝΑΙ. Ὁ κ. Τσαλδάρης ἀφοῦ συνεννοηθῇ καὶ μὲ τοὺς ἄλλους ἐνταῦθα εὑρισκομένους φίλους του θὰ ἐπιδιώξῃ ἐντὸς τῆς αὔριον (σήμερον) νὰ ἔλθῃ εἰς ἄμεσον ἐπαφὴν μετὰ τοῦ κ. Σοφούλη διὰ νὰ τοῦ ὑποβάλῃ τοὺς ὅρους ὑφ' οὓς τὸ Λαϊκὸν κόμμα θὰ ἐδέχετο νὰ συνεργασθῇ μὲ τοὺς Φιλελευθέρους.

Ἤδη ἀπὸ τῆς νυκτὸς ὁ κ. Σοφούλης ἐγένετο ἐμμέσως ἐνήμερος τῶν ἐν προκειμένῳ ἀπόψεων τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος.

Κατὰ τὰς ὑπαρχούσας πληροφορίας, οἱ ὅροι οὓς προτίθεται νὰ ὑποβάλῃ ὁ Τσαλδάρης ὄχι μόνον δὲν παρέχουν ἔδαφος συνεννοήσεως ἀλλ' ἀποκρούονται ἀσυζητητεὶ ὡς ἀπαράδεκτοι.

Πράγματι ὁ κ. Τσαλδάρης φοβούμενος ὅτι εἰς ἣν περίπτωσιν συνεργασθῇ μὲ τοὺς Φιλελευθέρους οἱ ἀδιάλλακτοι τοῦ κόμματός του θὰ διαρρεύσουν πρὸς τὸν κ. Θεοτόκην, ζητεῖ νὰ ἐπιτύχῃ ἀπὸ τὸν κ. Σοφούλην ἀνταλλάγματα ἅτινα κατ' αὐτὸν θὰ ἀφοπλίσουν τοὺς ἀδιαλλάκτους Λαϊκούς.

Συγκεκριμένως, καθ' ἃς ἔχομεν πληροφορίας, ὁ κ. Τσαλδάρης φαίνεται καταλήγων εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ ζητήσῃ:

1) Τὴν προεδρείαν τῆς Συμμαχικῆς Κυβερνήσεως.

2) Τὰ τρία πολεμικὰ ὑπουργεῖα καὶ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν.

3 Δήλωσιν τοῦ Βασιλέως ὅτι εἰς ἣν περίπτωσιν ἀνατραπῇ ἡ Συμμαχικὴ Κυβέρνησις ἡ διάλυσις τῆς Βουλῆς νὰ δοθῇ εἰς αὐτόν.

4) Ἐγγυήσεις περὶ μὴ ἀναμίξεως τοῦ κ. Βενιζέλου καὶ τοῦ κ. Πλαστήρα εἰς τὰ ἐσωτερικὰ πράγματα.

5) Διατήρησις ἀθίκτου τοῦ σημερινοῦ καθεστῶτος εἰς τὸν στρατόν, τὴν χωροφυλακήν, ἀστυνομίαν καὶ τὴν διοίκησιν.

Λέγεται μόνον ὁ κ. Τσαλδάρης ὅπως ἡμίσεις ἐκ τῶν νομαρχῶν ὑποδείξῃ τὸ κόμμα τῶν Φιλελευθέρων.

6) Ὅτι ἡ Κυβέρνησις αὕτη θὰ παραμείνῃ εἰς τὴν ἀρχὴν τουλάχιστον πὲ μίαν διετίαν.

Βεβαίως κατὰ τὰς ἀπραγματεύσεις αἵτ[ινες] θὰ ἐπακολουθήσουν, [ὁ] Τσαλδάρης θὰ ὑποχω[ρή]ση εἰς σημεῖα τινα. [Ἀ]λλὰ ἐκ τῆς ὅλης ἐκβ[άσ]εως τῶν διαθέσεων [τοῦ] κ. Τσαλδάρη οἱ πολιτ[ικοὶ] κύκλοι συνάγουν τὴν [βε]κτα συμπεράσματα σα[φῆ] ἀπαισιόδοξα ὅσον ἀφ[ορᾷ] τὴν δυνατότητα πρα[γμα]τοποιήσεως τῆς συμ[φω]ξεως τῶν δύο κομμά[των].

Εἰς περίπτωσιν ὁρι[στι]κοῦ ναυαγίου τῶν συ[ζη]νοήσεων Λαϊκῶν καὶ [Φι]λελευθέρων θὰ ἐπισπευ[σθῇ] ἡ σύγκλησις τῆς Βου[λῆ]ς διὰ νὰ καταβληθῇ μία [τε]λευταία προσπάθεια π[ρὸς] καταρτισμὸν πολιτ[ικῆς] Κυβερνήσεως.

Ἐν ἀποτυχίᾳ καὶ τ[ού]του θὰ φθάσωμεν μοιραίως [εἰς] ὑπηρεσιακὴν Κυβέρνη[σιν].

Η ΔΡΑΣΙΣ ΤΩΝ ΓΚΑΓΚΣΤΕΡ

ΝΕΟΣ ΘΡΑΣΥΤΑΤΟΣ ΑΘΛΟΣ

ΡΩΜΗ. Τηλεγραφοῦν ἐκ [Τ]ὸρκης ὅτι 3 λησταὶ εἰσῆλθ[ον] ἐν ἀδαμαντοπωλεῖον καὶ ἀφ[ού] νέλαβον τὸν ἀδαμαντοπώλην [καὶ] τὴν θυγατέρα του, ἔφυγον, ἀ[φοῦ] μίσαντες κοσμήματα ἀξίας [ἑκα]τομμυρίων δολλαρίων.

***Εικόνα 150**: Νεολόγος 14/2/1936, Αρ. Φ. 44, σελίδα 4, Οι όροι του Λαϊκού Κόμματος για τη συνεργασία με τους Φιλελεύθερους.*

Καθώς οι μέρες περνούσαν, οι πολιτικοί αρχηγοί κατέθεταν όλες τους τις δυνάμεις για να έρθουν σε συμφωνία για τη δημιουργία κυβερνήσεως. Ο Τσαλδάρης, μέσα από δηλώσεις του τοποθετήθηκε σχετικά με τους όρους που διέρρευσαν ότι δήθεν εκείνος θα έθετε επί τάπητος στις συζητήσεις με το Σοφούλη, λέγοντας πως ποτέ δεν αναφέρθηκε ούτε δημοσιοποίησε τέτοιους όρους. Ο τελευταίος από μεριά του, ανέφερε πως σε μία πιθανή συνεργασία των δύο κομμάτων, θα πρότεινε για Πρωθυπουργό τον Γεώργιο Καφαντάρη, ή εάν δεν τον επιθυμούσαν οι Λαϊκοί, τον Ιωάννη Μεταξά, ο οποίος είναι γνωστός αντιβενιζελικός. Με το τρόπο αυτό, ο Σοφούλης, θέλησε να δείξει ότι ο ίδιος προσπαθούσε να επιλύσει τις όποιες διαφορές για το κοινό καλό και πως πλέον η συνεργασία ή όχι των δύο κομμάτων, βρισκόταν στους όρους τους οποίους θα έθετε ο Τσαλδάρης.

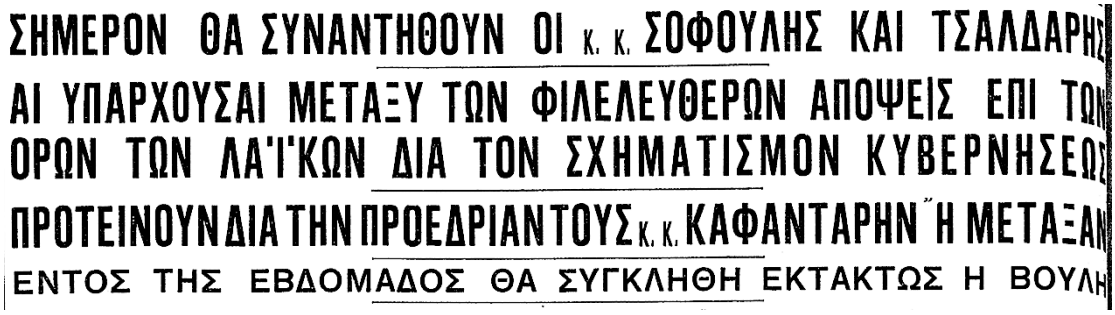

ΣΗΜΕΡΟΝ ΘΑ ΣΥΝΑΝΤΗΘΟΥΝ ΟΙ Κ. Κ. ΣΟΦΟΥΛΗΣ ΚΑΙ ΤΣΑΛΔΑΡΗΣ
ΑΙ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΙ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΑΠΟΨΕΙΣ ΕΠΙ ΤΩΝ
ΟΡΩΝ ΤΩΝ ΛΑΪΚΩΝ ΔΙΑ ΤΟΝ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ
ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΝ ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΕΔΡΙΑΝ ΤΟΥΣ Κ. Κ. ΚΑΦΑΝΤΑΡΗΝ Ή ΜΕΤΑΞΑΝ
ΕΝΤΟΣ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ ΘΑ ΣΥΓΚΛΗΘΗ ΕΚΤΑΚΤΩΣ Η ΒΟΥΛΗ

***Εικόνα 151**: Νεολόγος 15/2/1936, Αρ. Φ. 45, σελίδα 4, Η επικείμενη συνάντηση Σοφούλη-Τσαλδάρη.*

Και με τη πολιτική κατάσταση στη χώρα να βρίσκεται σε τεντωμένο σχοινί, ο Νεολόγος δεν άργησε να εξαπολύσει την επίθεση του στον αρχηγό των Λαϊκών. Υποστηρίζει, ότι το αίσθημα ενότητας που δημιουργήθηκε σε όλους μετά την έκκληση του Βασιλέως, δεν γεννήθηκε και σε εκείνον. Αντίθετα διέψευσε τις προσδοκίες και σαν νικητής κατακτητής, θέλησε να υποβάλει τους ηττημένους στις υποδουλωτικές του θελήσεις. Οι κινήσεις του δηλώνουν, πως δεν επιθυμεί ειλικρινώς να βγει η χώρα από το αδιέξοδο στο οποίο βρίσκεται και δημιουργούν στο λαό ένα αίσθημα δυσπιστίας. Έτσι, ο συντάκτης σημειώνει, πως ελπίζει τα όσα έχουν δημοσιευτεί να είναι προϊόν μυθοπλασίας και ο αρχηγός του Λαϊκού Κόμματος να δράσει την ύστατη στιγμή για το κοινό καλό, διατηρώντας άσβεστη την αισιοδοξία του για λύση του πολιτικού ζητήματος.

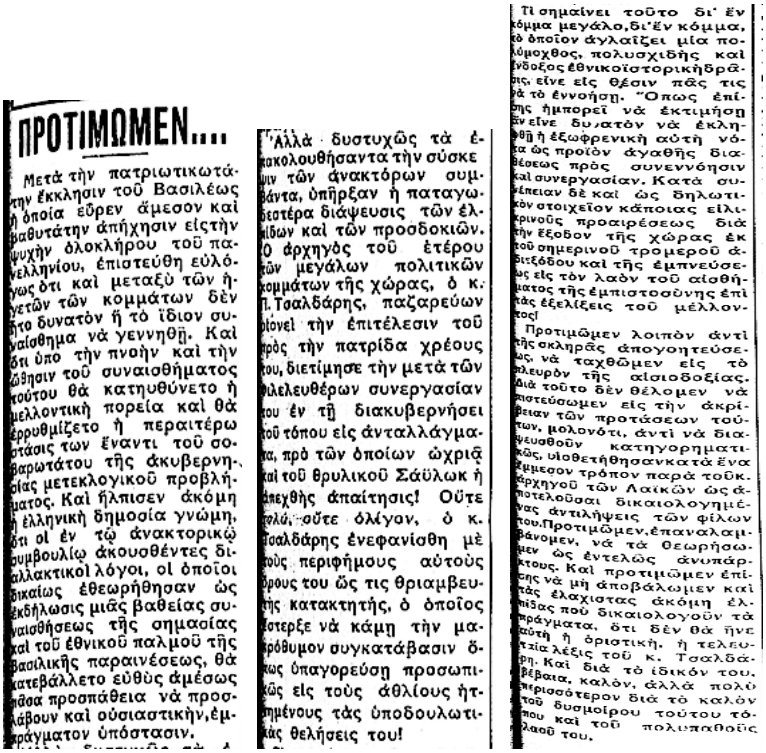

ΠΡΟΤΙΜΩΜΕΝ....

Μετά την πατριωτικωτάτην έκκλησιν τοῦ Βασιλέως ἡ ὁποία εὗρεν ἄμεσον καὶ βαθυτάτην ἀπήχησιν εἰς τὴν ψυχὴν ὁλοκλήρου τοῦ παν-ελληνίου, ἐπιστεύθη εὐλόγως ὅτι καὶ μεταξὺ τῶν ἡγετῶν τῶν κομμάτων δὲν ἦτο δυνατὸν ἢ τὸ ἴδιον συναίσθημα νὰ γεννηθῇ. Καὶ ὅτι ὑπὸ τὴν πνοὴν καὶ τὴν ζώνην τοῦ συναισθήματος τούτου θὰ κατηυθύνετο ἡ μελλοντικὴ πορεία καὶ θὰ ἐρρυθμίζετο ἡ περαιτέρω στάσις των ἔναντι τοῦ σοβαρωτάτου τῆς ἀκυβερνησίας μετεκλογικοῦ προβλήματος. Καὶ ἠλπίσεν ἀκόμη ἡ ἑλληνικὴ δημοσία γνώμη, ὅτι οἱ ἐν τῷ ἀνακτορικῷ συμβουλίῳ ἀκουσθέντες διαλλακτικοὶ λόγοι, οἱ ὁποῖοι δικαίως ἐθεωρήθησαν ὡς ἐκδήλωσις μιᾶς βαθείας συναισθήσεως τῆς σημασίας καὶ τοῦ ἐθνικοῦ παλμοῦ τῆς Βασιλικῆς παραινέσεως, θὰ κατεβάλλετο εὐθὺς ἀμέσως πᾶσα προσπάθεια νὰ προσλάβουν καὶ οὐσιαστικὴν,ἐμπράγματον ὑπόστασιν.

Ἀλλὰ δυστυχῶς τὰ ἐπακολουθήσαντα τὴν σύσκεψιν τῶν ἀνακτόρων συμβάντα, ὑπῆρξαν ἡ παταγωδεστέρα διάψευσις τῶν ἐλπίδων καὶ τῶν προσδοκιῶν. Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ἑτέρου τῶν μεγάλων πολιτικῶν κομμάτων τῆς χώρας, ὁ κ. Π. Τσαλδάρης, παζαρεύων φαίνεται τὴν ἐπιτέλεσιν τοῦ πρὸς τὴν πατρίδα χρέους του, διετίμησε τὴν μετὰ τῶν φιλελευθέρων συνεργασίαν του ἐν τῇ διακυβερνήσει του τόπου εἰς ἀνταλλάγματα, πρὸ τῶν ὁποίων ὠχριᾷ καὶ τοῦ θρυλικοῦ Σάϋλωκ ἡ ἀπεχθὴς ἀπαίτησις! Οὔτε ὀλίγον, οὔτε ὀλίγον, ὁ κ. Τσαλδάρης ἐνεφανίσθη μὲ τοὺς περιφήμους αὐτοὺς ὅρους του ὡς τις θριαμβευτὴς κατακτητής, ὁ ὁποῖος ἔσπευσε νὰ κάμῃ τὴν μαρόθυμον συγκατάβασιν ὅπως ὑπαγορεύσῃ προσωπικῶς εἰς τοὺς ἀθλίους ἡττημένους τὰς ὑποδουλωτικὰς θελήσεις του!

Τί σημαίνει τοῦτο δι' ἓν κόμμα μεγάλο, δι' ἓν κόμμα, τὸ ὁποῖον ἀγλαΐζει μία πολύμοχθος, πολυσχιδὴς καὶ ἔνδοξος ἐθνικοϊστορικὴ δρᾶσις, εἶνε εἰς θέσιν πᾶς τις νὰ τὸ ἐννοήσῃ. Ὅπως ἐπίσης ἠμπορεῖ νὰ ἐκτιμήσῃ ἂν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐκληφθῇ ἡ ἐξωφρενικὴ αὐτὴ νόησις ὡς προϊὸν ἀγαθῆς διαθέσεως πρὸς συνεννόησιν καὶ συνεργασίαν. Κατὰ συνέπειαν δὲ καὶ ὡς δηλωτικὸν στοιχεῖον κάποιας εἰλικρινοῦς προαιρέσεως διὰ τὴν ἔξοδον τῆς χώρας ἐκ τοῦ σημερινοῦ τρομεροῦ ἀδιεξόδου καὶ τῆς ἐμπνεύσεως εἰς τὸν λαὸν τοῦ αἰσθήματος τῆς ἐμπιστοσύνης ἐπὶ τὰς ἐξελίξεις τοῦ μέλλοντος!

Προτιμῶμεν λοιπὸν ἀντὶ τῆς σκληρᾶς ἀπογοητεύσεως, νὰ ταχθῶμεν εἰς τὸ πλευρὸν τῆς αἰσιοδοξίας. Διὰ τοῦτο δὲν θέλομεν νὰ πιστεύσωμεν εἰς τὴν ἀκρίβειαν τῶν προτάσεων τούτων, μολονότι, ἀντὶ νὰ διαψευσθοῦν κατηγορηματικῶς, υἱοθετήθησαν κατ' ἔνα ἔμμεσον τρόπον παρὰ τοῦ κ. Ἀρχηγοῦ τῶν Λαϊκῶν ὡς ἀποτελοῦσαι δικαιολογημένας ἀντιλήψεις τῶν φίλων του. Προτιμῶμεν, ἐπαναλαμβάνομεν, νὰ τὰ θεωρήσωμεν ὡς ἐντελῶς ἀνυπάρκτους. Καὶ προτιμῶμεν ἐπίσης νὰ μὴ ἀποβάλωμεν καὶ τὰς ἐλαχίστας ἀκόμη ἐλπίδας ποὺ δικαιολογοῦν τὰ πράγματα, ὅτι δὲν θὰ ἦνε αὐτὴ ἡ ὁριστικὴ, ἡ τελευταία λέξις τοῦ κ. Τσαλδάρη. Καὶ διὰ τὸ ἴδικόν του, βέβαια, καλόν, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον διὰ τὸ καλὸν τοῦ δυσμοίρου τούτου τόπου καὶ τοῦ πολυπαθοῦς λαοῦ του.

***Εικόνα 152**: Νεολόγος 16/2/1936, Αρ. Φ. 45, Αισιοδοξία Νεολόγου για ευτυχή κατάληξη των διαπραγματεύσεων.*

Οι συνεχιζόμενες άκαρπες προσπάθειες σχηματισμού μιας κυβέρνησης συνεννοήσεως των μεγάλων κομμάτων, άφηναν τη χώρα να καρδιοχτυπά για το μέλλον της. Τα τεντωμένα νεύρα του λαού, ο οποίος επί ματαίως περιμένει το θετικό αποτέλεσμα των συζητήσεων των πολιτικών αρχηγών, διαφαίνεται και στο Τύπο. Έτσι, εκφράζοντας την αγανάκτηση του ο Νεολόγος, δημοσιεύει πως για μία ακόμα φορά, η όποια προσπάθεια συνεννόησης στάθηκε άκαρπη. Η προτεινόμενη λύση η οποία τέθηκε επί τάπητος, ήταν η προσπάθεια σύγκλησης οικουμενικής κυβερνήσεως με τη συμμετοχή όλων των κομμάτων. Αφότου κατέκρινε το γεγονός, ότι προτάθηκε μία λύση την οποία οι Φιλελεύθεροι είχαν προκρίνει από την επομένη κιόλας της εκλογικής τους νίκης, σχολιάζει πως για το καλό της πατρίδας, ακόμα και δύο χαμένοι μήνες διαπραγματεύσεων ας θυσιαστούν στο βωμό της ανεύρεσης λύσης. Η λύση όμως δεν ήρθε ούτε με αυτή τη πρόταση, καθώς ο αρχηγός των Εθνικών Λαϊκών Θεοτόκης, έκρινε πως η ιδεολογία του κόμματος του ερχόταν αντιμέτωπη με μία τέτοια συνεργασία. Άλλωστε, δεν έκρινε πως η χώρα βρισκόταν σε κρίσιμη κατάσταση και δεν υπήρχε καμία σοβαρότητα που να δικαιολογεί τη συνύπαρξη όλων των πολιτικών παραγόντων της χώρας στη κυβέρνηση, όπως σχολιάζει ο συντάκτης.

Έτσι, αφού όλες οι λύσεις οι οποίες προτάθηκαν, συναντούσαν εμπόδια, ο πρόεδρος του Κόμματος των Φιλελευθέρων Θεμιστοκλής Σοφούλης, πρότεινε στο Βασιλιά τη λύση της υπηρεσιακής κυβερνήσεως. Δήλωσε μάλιστα πως εάν το έκρινε απαραίτητο θα μπορούσε να τη συστήσει ο ίδιος, ενώ πρόσθεσε πως επιθυμία του για τη θέση του Πρωθυπουργού ήταν ο Κ. Δεμερτζής. Ο τελευταίος, ήταν το πρόσωπο που είχε αναλάβει τη Πρωθυπουργία και μετά τη παλινόρθωση του Βασιλέα και κρινόταν ως ένα πρόσωπο το οποίο είχε την ικανότητα να χρηματίσει ως Πρωθυπουργός για το διάστημα που θα χρειαζόταν, έως ότου δημιουργηθεί μια σταθερή κυβέρνηση από τα κόμματα που είχαν αναδειχθεί από την εκλογική διαδικασία.

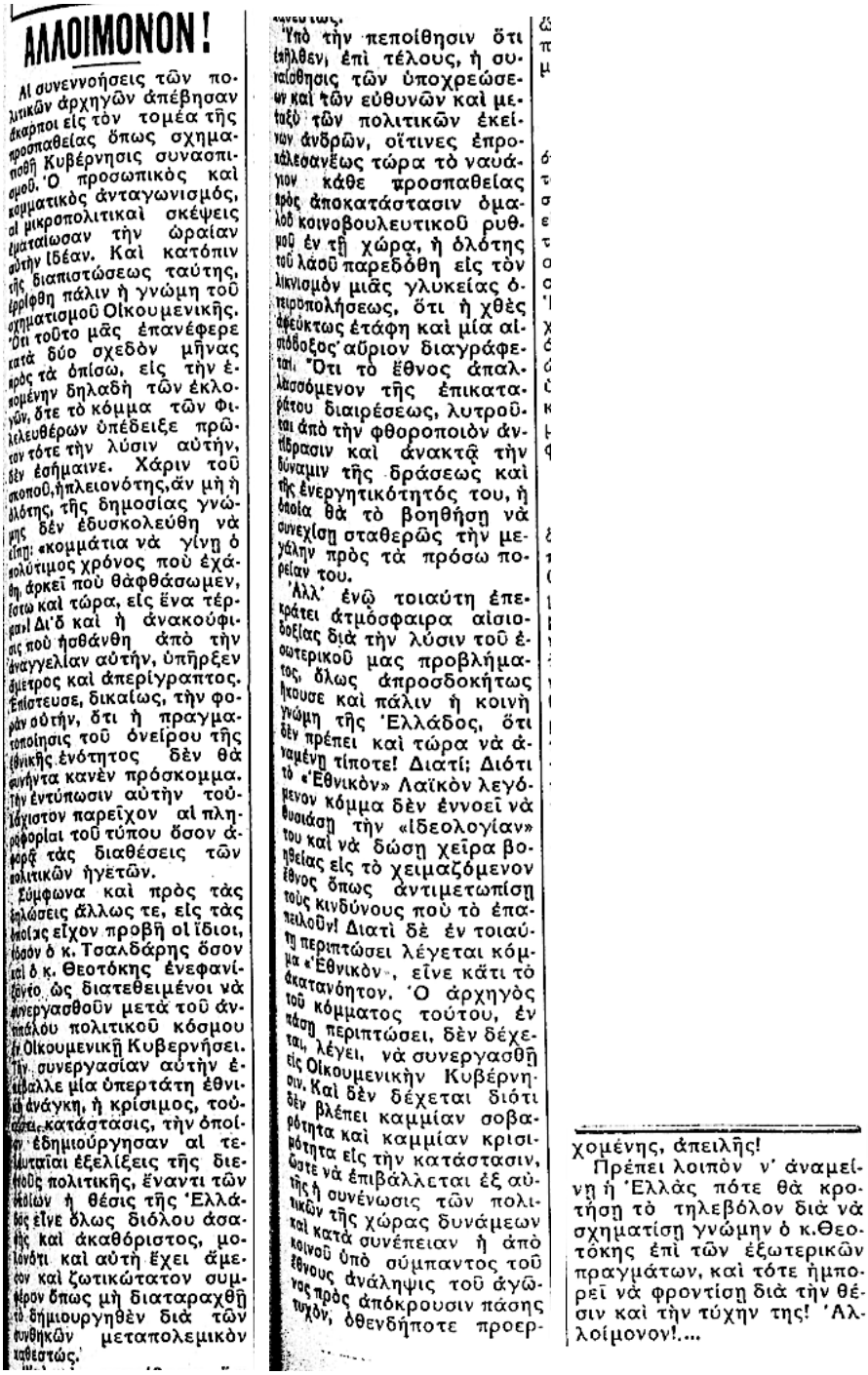

ΑΛΛΟΙΜΟΝΟΝ!

Αἱ συνεννοήσεις τῶν πολιτικῶν ἀρχηγῶν ἀπέβησαν ἄκαρποι εἰς τὸν τομέα τῆς προσπαθείας ὅπως σχηματισθῇ Κυβέρνησις συνασπισμοῦ. Ὁ προσωπικὸς καὶ κομματικὸς ἀνταγωνισμός, αἱ μικροπολιτικαὶ σκέψεις ἐματαίωσαν τὴν ὡραίαν αὐτὴν ἰδέαν. Καὶ κατόπιν τῆς διαπιστώσεως ταύτης, ἐρρίφθη πάλιν ἡ γνώμη τοῦ σχηματισμοῦ Οἰκουμενικῆς. Ὅτι τοῦτο μᾶς ἐπανέφερε κατὰ δύο σχεδὸν μῆνας πρὸς τὰ ὀπίσω, εἰς τὴν ἐσομένην δηλαδὴ τῶν ἐκλογῶν, ὅτε τὸ κόμμα τῶν Φιλελευθέρων ὑπέδειξε πρῶτον τότε τὴν λύσιν αὐτήν, δὲν ἐσήμαινε. Χάριν τοῦ σκοποῦ, ἠπλειονότης, ἂν μὴ ἡ ὁλότης, τῆς δημοσίας γνώμης δὲν ἐδυσκολεύθη νὰ εἴπῃ: «κομμάτια νὰ γίνῃ ὁ πολύτιμος χρόνος ποὺ ἐχάθη, ἄρκεῖ ποὺ θἀφθάσωμεν, ἔστω καὶ τώρα, εἰς ἕνα τέρμα!» Διὸ καὶ ἡ ἀνακούφισις ποὺ ἠσθάνθη ἀπὸ τὴν ἀναγγελίαν αὐτήν, ὑπῆρξεν ἀμέτρος καὶ ἀπερίγραπτος. Ἐπίστευσε, δικαίως, τὴν φορὰν αὐτήν, ὅτι ἡ πραγματοποίησις τοῦ ὀνείρου τῆς ἐθνικῆς ἑνότητος δὲν θὰ συνήντα κανὲν πρόσκομμα. Τὴν ἐντύπωσιν αὐτὴν τοὐλάχιστον παρεῖχον αἱ πληροφορίαι τοῦ τύπου ὅσον ἀφορᾷ τὰς διαθέσεις τῶν πολιτικῶν ἡγετῶν.

Σύμφωνα καὶ πρὸς τὰς δηλώσεις ἄλλως τε, εἰς τὰς ὁποίας εἶχον προβῆ οἱ ἴδιοι, ἦσαν ὁ κ. Τσαλδάρης ὅσον καὶ ὁ κ. Θεοτόκης ἐνεφανίζοντο ὡς διατεθειμένοι νὰ συνεργασθοῦν μετὰ τοῦ ἀντιπάλου πολιτικοῦ κόσμου ἐν Οἰκουμενικῇ Κυβερνήσει. Τὴν συνεργασίαν αὐτὴν ἐπέβαλλε μία ὑπερτάτη ἐθνικὴ ἀνάγκη, ἡ κρίσιμος, τοὐλάχιστον, κατάστασις, τὴν ὁποίαν ἐδημιούργησαν αἱ τελευταῖαι ἐξελίξεις τῆς διεθνοῦς πολιτικῆς, ἔναντι τῶν ὁποίων ἡ θέσις τῆς Ἑλλάδος εἶνε ὅλως διόλου ἀσαφὴς καὶ ἀκαθόριστος, μολονότι καὶ αὐτὴ ἔχει ἄμεσον καὶ ζωτικώτατον συμφέρον ὅπως μὴ διαταραχθῇ τὸ δημιουργηθὲν διὰ τῶν συνθηκῶν μεταπολεμικὸν καθεστώς.

Ὑπὸ τὴν πεποίθησιν ὅτι ἐκηλθεν, ἐπὶ τέλους, ἡ συναίσθησις τῶν ὑποχρεώσεων καὶ τῶν εὐθυνῶν καὶ μεταξὺ τῶν πολιτικῶν ἐκείνων ἀνδρῶν, οἵτινες ἐπροκάλεσανέως τώρα τὸ ναυάγιον κάθε προσπαθείας πρὸς ἀποκατάστασιν ὁμαλοῦ κοινοβουλευτικοῦ ρυθμοῦ ἐν τῇ χώρᾳ, ἡ ὁλότης τοῦ λαοῦ παρεδόθη εἰς τὸν λικνισμὸν μιᾶς γλυκείας ὀνειροπολήσεως, ὅτι ἡ χθὲς ἀφεύκτως ἐτάφη καὶ μία αἰσιόδοξος αὔριον διαγράφεται. Ὅτι τὸ ἔθνος ἀπαλλάσσόμενον τῆς ἐπικαταράτου διαιρέσεως, λυτροῦται ἀπὸ τὴν φθοροποιὸν ἀνίδρασιν καὶ ἀνακτᾷ τὴν δύναμιν τῆς δράσεως καὶ τῆς ἐνεργητικότητός του, ἡ ὁποία θὰ τὸ βοηθήσῃ νὰ συνεχίσῃ σταθερῶς τὴν μεγάλην πρὸς τὰ πρόσω πορείαν του.

Ἀλλ' ἐνῷ τοιαύτη ἐπικρατεῖ ἀτμόσφαιρα αἰσιοδοξίας διὰ τὴν λύσιν τοῦ ἐσωτερικοῦ μας προβλήματος, ὅλως ἀπροσδοκήτως ἠκούσθη καὶ πάλιν ἡ κοινὴ γνώμη τῆς Ἑλλάδος, ὅτι δὲν πρέπει καὶ τώρα νὰ ἀναμένῃ τίποτε! Διατί; Διότι τὸ «Ἐθνικὸν» Λαϊκὸν λεγόμενον κόμμα δὲν ἐννοεῖ νὰ θυσιάσῃ τὴν «Ἰδεολογίαν» του καὶ νὰ δώσῃ χεῖρα βοηθείας εἰς τὸ χειμαζόμενον ἔθνος ὅπως ἀντιμετωπίσῃ τοὺς κινδύνους ποὺ τὸ ἐπαπειλοῦν! Διατὶ δὲ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει λέγεται κόμμα «Ἐθνικὸν», εἶνε κάτι τὸ ἀκατανόητον. Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ κόμματος τούτου, ἐν πάσῃ περιπτώσει, δὲν δέχεται, λέγει, νὰ συνεργασθῇ εἰς Οἰκουμενικὴν Κυβέρνησιν. Καὶ δὲν δέχεται διότι δὲν βλέπει καμμίαν σοβαρότητα καὶ καμμίαν κρισιμότητα εἰς τὴν κατάστασιν, ὥστε νὰ ἐπιβάλλεται ἐξ αὐτῆς ἡ συνένωσις τῶν πολιτικῶν τῆς χώρας δυνάμεων καὶ κατὰ συνέπειαν ἡ ἀπὸ κοινοῦ ὑπὸ σύμπαντος τοῦ ἔθνους ἀνάληψις τοῦ ἀγῶνος πρὸς ἀπόκρουσιν πάσης τυχόν, ὁθενδήποτε προερχομένης, ἀπειλῆς!

Πρέπει λοιπὸν ν' ἀναμείνῃ ἡ Ἑλλὰς πότε θὰ κροτήσῃ τὸ τηλεβόλον διὰ νὰ σχηματίσῃ γνώμην ὁ κ. Θεοτόκης ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν πραγμάτων, καὶ τότε ἠμπορεῖ νὰ φροντίσῃ διὰ τὴν θέσιν καὶ τὴν τύχην της! Ἀλλοίμονον!...

***Εικόνα 153**: Νεολόγος 11/3/1936, Αρ. Φ. 66, «Αλλοίμονον».*

ΚΑΙ Η ΛΥΣΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΦΑΙΝΕΤΑΙ ΜΑΤΑΙΟΥΜΕΝΗ
ΕΝ ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΑΠΟΤΥΧΙΑ ΤΑΥΤΗΣ Ο κ. ΣΟΦΟΥΛΗΣ ΘΑ ΣΥΣΤΗΣΗ
ΕΙΣ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΑ ΤΟΝ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ
ΕΙΝΕ ΑΠΟΦΑΣΙΣΜΕΝΟΣ ΝΑ ΧΩΡΗΣΗ ΕΙΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΝ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΩΝ

***Εικόνα 154**: Νεολόγος 11/3/1936, Αρ. Φ. 66, σελίδα 4, Πρόταση για υπηρεσιακή κυβέρνηση.*

Λίγες μέρες μετά, η νέα κυβέρνηση του ελληνικού κράτους ήταν γεγονός. Η κυβέρνηση αυτή θα ήταν μεταβατική, όπως δήλωσε και ο αντιπρόεδρος της Ι. Μεταξάς. Πρόεδρος και υπηρεσιακός Πρωθυπουργός θα αναλάμβανε ο Κωνσταντίνος Δεμερτζής, όπως είχε προτείνει και ο Θ. Σοφούλης. Παράλληλα θα αναλάμβανε και το Υπουργείο Εξωτερικών, έτσι ώστε να εκπροσωπήσει ο ίδιος τη χώρα στο επερχόμενο και αρκετά σημαντικό Συμβούλιο του Βελιγραδίου περί Βαλκανικής Συνεννοήσεως. Το μόνο ζήτημα, ήταν η κακή κατάσταση της υγείας του, η οποία δε του επέτρεψε κατά την ανάληψη της εξουσίας να βρίσκεται στο Κοινοβούλιο. Έτσι, ο Ι. Μεταξάς δρούσε για λογαριασμό του Δεμερτζή σε όποια εξέλιξη χρειαζόταν να δρομολογηθεί, τόσο εντός, όσο και εκτός Κοινοβουλίου. Κλείνοντας, αξίζει να σημειωθεί, πως σε δηλώσεις του μετά την ανάληψη της εξουσίας από την υπηρεσιακή κυβέρνηση, ο Μεταξάς δήλωσε, πως πίστευε ότι η χώρα δεν γινόταν να βγει από το κοινοβουλευτικό σύστημα και πως εάν γινόταν κάτι τέτοιο, πίστευε ακράδαντα ότι θα ήταν ολέθριο λάθος.

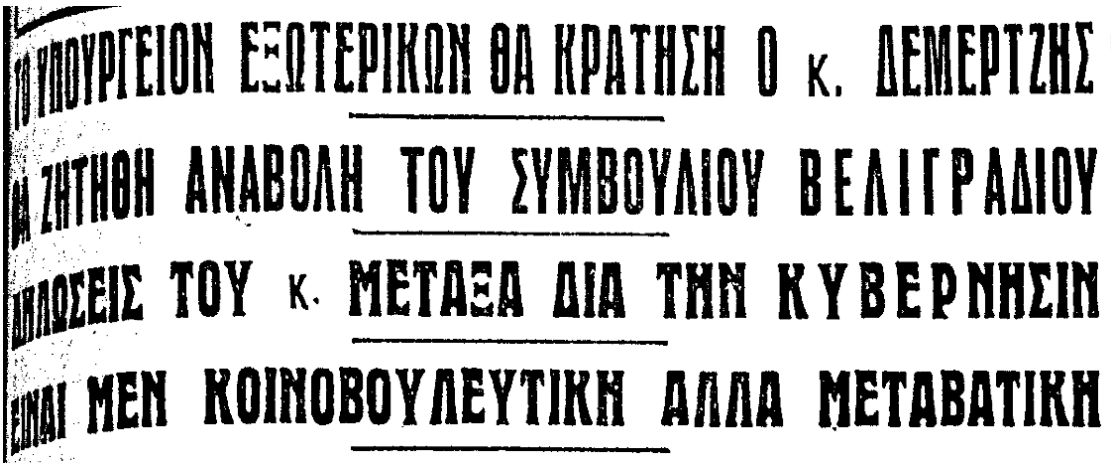
ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΘΑ ΚΡΑΤΗΣΗ Ο κ. ΔΕΜΕΡΤΖΗΣ
ΘΑ ΖΗΤΗΘΗ ΑΝΑΒΟΛΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΒΕΛΙΓΡΑΔΙΟΥ
ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΟΥ κ. ΜΕΤΑΞΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΝ
ΕΙΝΑΙ ΜΕΝ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΑΛΛΑ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗ

***Εικόνα 155**: Νεολόγος 16/3/1936, Αρ. Φ. 71, Υπηρεσιακή κυβέρνηση.*

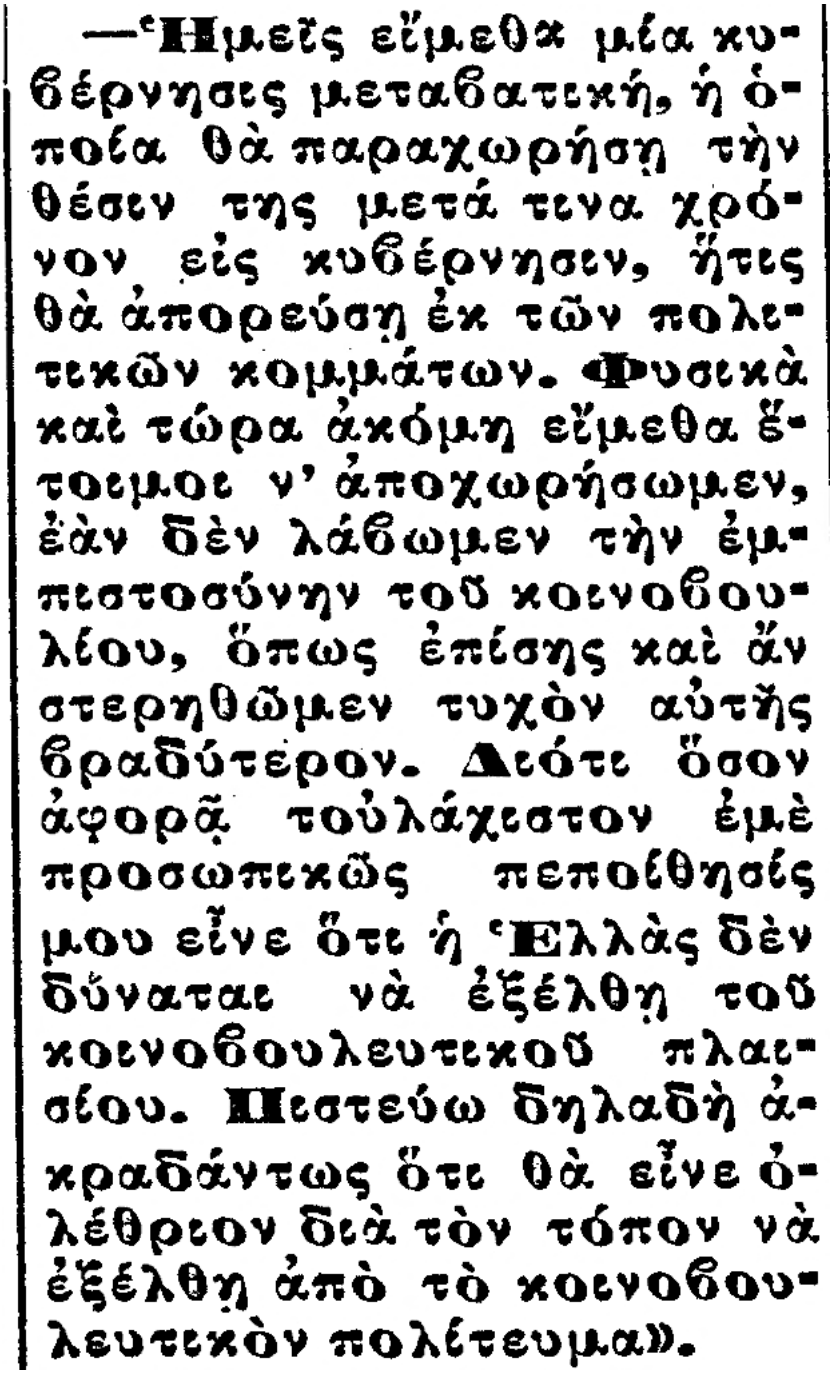

—Ἡμεῖς εἴμεθα μία κυβέρνησις μεταβατική, ἡ ὁποία θὰ παραχωρήσῃ τὴν θέσιν της μετά τινα χρόνον εἰς κυβέρνησιν, ἥτις θὰ ἀπορεύσῃ ἐκ τῶν πολιτικῶν κομμάτων. Φυσικὰ καὶ τώρα ἀκόμη εἴμεθα ἕτοιμοι ν' ἀποχωρήσωμεν, ἐὰν δὲν λάβωμεν τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ κοινοβουλίου, ὅπως ἐπίσης καὶ ἄν στερηθῶμεν τυχὸν αὐτῆς βραδύτερον. Διότι ὅσον ἀφορᾷ τοὐλάχιστον ἐμὲ προσωπικῶς πεποίθησίς μου εἶνε ὅτι ἡ Ἑλλὰς δὲν δύναται νὰ ἐξέλθῃ τοῦ κοινοβουλευτικοῦ πλαισίου. Πιστεύω δηλαδὴ ἀκραδάντως ὅτι θὰ εἶνε ὀλέθριον διὰ τὸν τόπον νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸ κοινοβουλευτικὸν πολίτευμα».

***Εικόνα 156**: Νεολόγος 16/3/1936, Αρ. Φ. 71, Δηλώσεις Μεταξά μετά την ανάληψη της εξουσίας.*

Οι μέρες που ακολούθησαν, ήταν ίσως οι πιο δύσκολες που γνώρισε το ελληνικό κράτος, όχι γιατί μεταβλήθηκαν σημαντικά τα πράγματα στο πολιτικό ή οικονομικό τομέα, αλλά γιατί ο αναδιοργανωτής του νέου ελληνικού κράτους, ο Ελευθέριος Βενιζέλος, άφησε τη τελευταία του πνοή στο Παρίσι. Ρίγη συγκίνησης και

θλίψης κάλυψε ολόκληρη τη χώρα, με τα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων να κυριεύονται με την είδηση του θανάτου του σπουδαίου Κρητικού πολιτικού.[485]

Οι συζητήσεις, μετά από ένα δεκαήμερο πένθους, σχετικά με τη κυβέρνηση και το σχηματισμό της από τα κόμματα του κοινοβουλίου, βρισκόταν σε ένα δρόμο, που έβλεπε τον Ιωάννη Μεταξά ως πιθανό Πρωθυπουργό, σε μία κυβέρνηση σχηματιζόμενη από τα μικρά κόμματα της Βουλής.

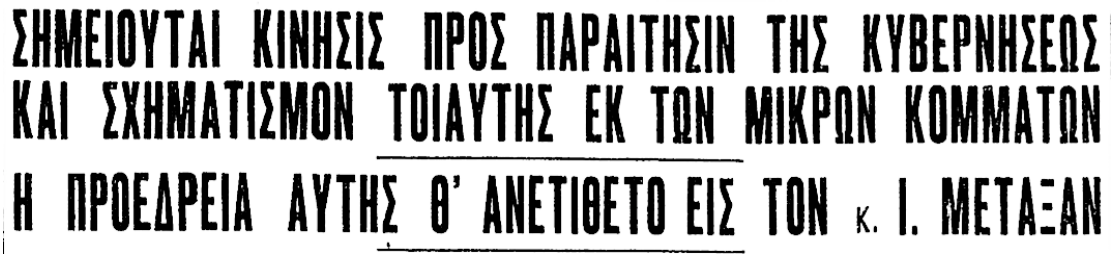
ΣΗΜΕΙΟΥΤΑΙ ΚΙΝΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΠΑΡΑΙΤΗΣΙΝ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ
ΚΑΙ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΝ ΤΟΙΑΥΤΗΣ ΕΚ ΤΩΝ ΜΙΚΡΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ
Η ΠΡΟΕΔΡΕΙΑ ΑΥΤΗΣ Θ' ΑΝΕΤΙΘΕΤΟ ΕΙΣ ΤΟΝ Κ. Ι. ΜΕΤΑΞΑΝ

***Εικόνα 157**: Νεολόγος 11/4/1936, Αρ. Φ. 97, σελίδα 4, Παραίτηση κυβερνήσεως και ανάληψη Πρωθυπουργίας από Μεταξά.*

Τα ίδια τα γεγονότα όμως, πρόλαβαν τα όποια πλάνα περί παραιτήσεως της κυβερνήσεως έκαναν τα κοινοβουλευτικά κόμματα. Ο τρίτος θάνατος Πρωθυπουργού για το 1936 ήταν γεγονός, με τον εν ενεργεία Πρωθυπουργό Κωνσταντίνο Δεμερτζή να χάνει τη ζωή του. Στη θέση του, ως νέος Πρωθυπουργός της χώρας, έλαβε το χρίσμα ο Ιωάννης Μεταξάς. Άμεσα, ο Τύπος αντιλήφθηκε ότι η διαδοχή δεν θα ήταν τόσο αναίμακτη, μιας και ο νέος Πρωθυπουργός είχε την απεριόριστη εμπιστοσύνη του Βασιλιά και με την εξουσία συγκεντρωμένη στα χέρια του, η διαδοχή δεν θα ήταν ομαλή. Το υπόλοιπο άρθρο, αναφέρεται στον θανούντα Πρωθυπουργό, αναφέροντας πως δεν είχε να επιδείξει σπουδαία πολιτική καριέρα, μιας και ήταν ανεξάρτητος πολιτικά, όμως ανέλαβε τη χώρα σε δύσκολη συγκυρία, με ακανθώδη προβλήματα και οξύτατες αντιθέσεις να την ταλανίζουν και προσπάθησε να ανταπεξέλθει. Τονίζει ωστόσο τη σπουδαία επιστημονική και ατομική του αξία. Ο συντάκτης κλείνει σχολιάζοντας τη δυσκολία της διαδοχής κατά το άμεσο μέλλον, σημειώνοντας πως εάν πρόκειται για απλή διαδοχή προσώπων με το Μεταξά, δεν τίθεται κανένα ζήτημα. Όμως, το δρόμο που θα πάρει αυτή η εξέλιξη, τον καθορίζει ο Βασιλιάς.

[485] Περισσότερα στο κεφάλαιο «1936-Το έτος των 6 Πρωθυπουργών» στο παρόν.

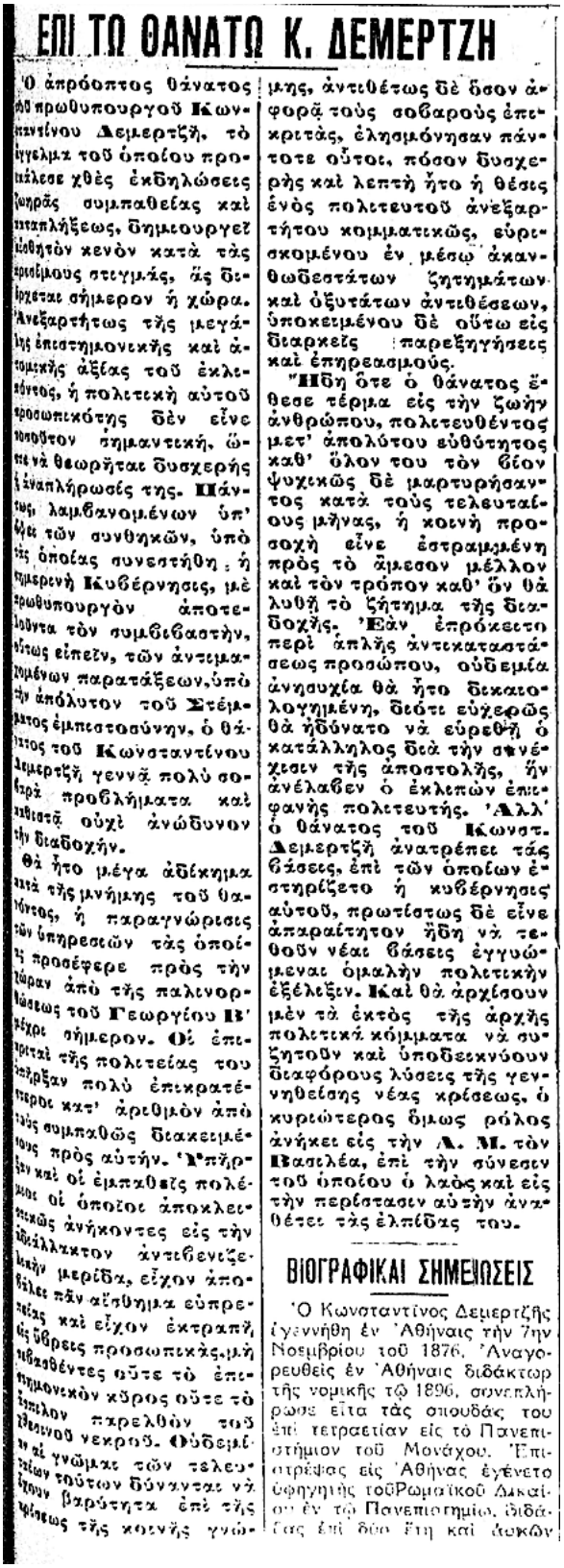

ΕΠΙ ΤΩ ΘΑΝΑΤΩ Κ. ΔΕΜΕΡΤΖΗ

Ὁ ἀπρόοπτος θάνατος τοῦ πρωθυπουργοῦ Κωνσταντίνου Δεμερτζῆ, τὸ ἄγγελμα τοῦ ὁποίου προεκάλεσε χθὲς ἐκδηλώσεις βαθείας συμπαθείας καὶ ἐκπλήξεως, δημιουργεῖ αἰσθητὸν κενὸν κατὰ τὰς ἀριθμοὺς στιγμάς, ἃς διέρχεται σήμερον ἡ χώρα. Ἀνεξαρτήτως τῆς μεγάλης ἐπιστημονικῆς καὶ ἀτομικῆς ἀξίας τοῦ ἐκλιπόντος, ἡ πολιτικὴ αὐτοῦ προσωπικότης δὲν εἶνε τοιαύτη σημαντική, ὥστε νὰ θεωρῆται δυσχερὴς ἡ ἀναπλήρωσίς της. Πάντως, λαμβανομένων ὑπ' ὄψει τῶν συνθηκῶν, ὑπὸ τὰς ὁποίας συνεστήθη, ἡ σημερινὴ Κυβέρνησις, μὲ πρωθυπουργὸν ἀποτελοῦσαν τὸν συμβιβαστήν, οὕτως εἰπεῖν, τῶν ἀντιμαχομένων παρατάξεων, ὑπὸ τὴν ἀπόλυτον τοῦ Στέμματος ἐμπιστοσύνην, ὁ θάνατος τοῦ Κωνσταντίνου Δεμερτζῆ γεννᾷ πολὺ σοβαρὰ προβλήματα καὶ καθιστᾷ οὐχὶ ἀνώδυνον τὴν διαδοχήν.

Θὰ ἦτο μέγα ἀδίκημα κατὰ τῆς μνήμης τοῦ θανόντος, ἡ παραγνώρισις τῶν ὑπηρεσιῶν τὰς ὁποίας προσέφερε πρὸς τὴν χώραν ἀπὸ τῆς παλινορθώσεως τοῦ Γεωργίου Β' μέχρι σήμερον. Οἱ ἐπιτρίται τῆς πολιτείας του ἐπέρασαν πολὺ ἐπικρατέστεροι κατ' ἀριθμὸν ἀπὸ τοὺς συμπαθῶς διακειμένους πρὸς αὐτήν. Ὑπῆρξαν καὶ οἱ ἐμπαθεῖς πολέμιοι οἱ ὁποῖοι ἀποκλειστικῶς ἀνήκοντες εἰς τὴν ἀδιάλλακτον ἀντιβενιζελικὴν μερίδα, εἶχον ἀποβλέψει πᾶν αἴτημα εὐπρεπείας καὶ εἶχον ἐκτραπῆ εἰς ὕβρεις προσωπικὰς, μὴ ἐπιτρεπόμενοι οὔτε τὸ ἐπιστημονικὸν κῦρος οὔτε τὸ ἐπίπεδον παρελθόντος τοῦ ἀειμνήστου νεκροῦ. Οὐδεμία ἀπὸ τὰς γνώμας τῶν τελευταίων τούτων δύναται νὰ ἔχουν βαρύτητα ἐπὶ τῆς κρίσεως τῆς κοινῆς γνώμης, ἀντιθέτως δὲ ὅσον ἀφορᾷ τοὺς σοβαροὺς ἐπικριτὰς, ἐλησμόνησαν πάντοτε οὗτοι, πόσον δυσχερὴς καὶ λεπτὴ ἦτο ἡ θέσις ἑνὸς πολιτευτοῦ ἀνεξαρτήτου κομματικῶς, εὑρισκομένου ἐν μέσῳ ἀκανθωδεστάτων ζητημάτων καὶ ὀξυτάτων ἀντιθέσεων, ὑποκειμένου δὲ οὕτω εἰς διαρκεῖς παρεξηγήσεις καὶ ἐπηρεασμούς.

Ἤδη ὅτε ὁ θάνατος ἔθεσε τέρμα εἰς τὴν ζωὴν ἀνθρώπου, πολιτευθέντος μετ' ἀπολύτου εὐθύτητος καθ' ὅλον του τὸν βίον ψυχικῶς δὲ μαρτυρήσαντος κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας, ἡ κοινὴ προσοχὴ εἶνε ἐστραμμένη πρὸς τὸ ἄμεσον μέλλον καὶ τὸν τρόπον καθ' ὃν θὰ λυθῇ τὸ ζήτημα τῆς διαδοχῆς. Ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ ἁπλῆς ἀντικαταστάσεως προσώπου, οὐδεμία ἀνησυχία θὰ ἦτο δικαιολογημένη, διότι εὐχερῶς θὰ ἠδύνατο νὰ εὑρεθῇ ὁ κατάλληλος διὰ τὴν συνέχισιν τῆς ἀποστολῆς, ἣν ἀνέλαβεν ὁ ἐκλιπὼν ἐπιφανὴς πολιτευτής. Ἀλλ' ὁ θάνατος τοῦ Κωνστ. Δεμερτζῆ ἀνατρέπει τὰς βάσεις, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐστηρίζετο ἡ κυβέρνησις αὐτοῦ, πρωτίστως δὲ εἶνε ἀπαραίτητον ἤδη νὰ τεθοῦν νέαι βάσεις ἐγγυώμεναι ὁμαλὴν πολιτικὴν ἐξέλιξιν. Καὶ θὰ ἀρχίσουν μὲν τὰ ἐκτὸς τῆς ἀρχῆς πολιτικὰ κόμματα νὰ συζητοῦν καὶ ὑποδεικνύουν διαφόρους λύσεις τῆς γεννηθείσης νέας κρίσεως, ὁ κυριώτερος ὅμως ρόλος ἀνήκει εἰς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα, ἐπὶ τὴν σύνεσιν τοῦ ὁποίου ὁ λαὸς καὶ εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν ἀναθέτει τὰς ἐλπίδας του.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ὁ Κωνσταντῖνος Δεμερτζῆς ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τὴν 7ην Νοεμβρίου τοῦ 1876. Ἀναγορευθεὶς ἐν Ἀθήναις διδάκτωρ τῆς νομικῆς τῷ 1896, συνεπλήρωσε εἶτα τὰς σπουδάς του ἐπὶ τετραετίαν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Μονάχου. Ἐπιστρέψας εἰς Ἀθήνας ἐγένετο ὑφηγητὴς τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, διδάξας ἐπὶ δύο ἔτη καὶ ἀνακῶν

Εικόνα 158: Νεολόγος 14/4/1936, Αρ. Φ. 99, «Επί τω θανάτω Κ. Δεμερτζή».

Στις 29 Απριλίου και μετά από πληθώρα συζητήσεως και συνεδριάσεων στη Βουλή για να διευθετηθούν τα ζητήματα της διαδοχής του Δεμερτζή από τον Μεταξά, ο τελευταίος πήρε τη ψήφο εμπιστοσύνης από το ελληνικό Κοινοβούλιο και ανέλαβε τα χρέη του Πρωθυπουργού της Ελλάδος. Η κυβέρνηση Μεταξά θα παρέμενε υπηρεσιακή και θα κρατούσε την εξουσία έως ότου βρισκόταν μία λύση στο επικρατών πολιτικό πρόβλημα της χώρας, ή έως ότου την έπαυε ο Βασιλέας. Το αποτέλεσμα στη ψηφοφορία για τη παροχή ψήφου εμπιστοσύνης αποτύπωσε τη θετική ψήφο 241 Βουλευτών έναντι 16 ψήφων κατά και 4 που αρνήθηκαν να ψηφίσουν σε σύνολο 261 ψηφισάντων. Με το τρόπο αυτό, το κοινοβούλιο νομιμοποίησε τη κυβέρνηση Μεταξά, ο οποίος έχοντας την πλήρη συμπαράσταση του Βασιλέως, θα διαμόρφωνε την ιστορία της χώρας για τα επόμενα χρόνια.

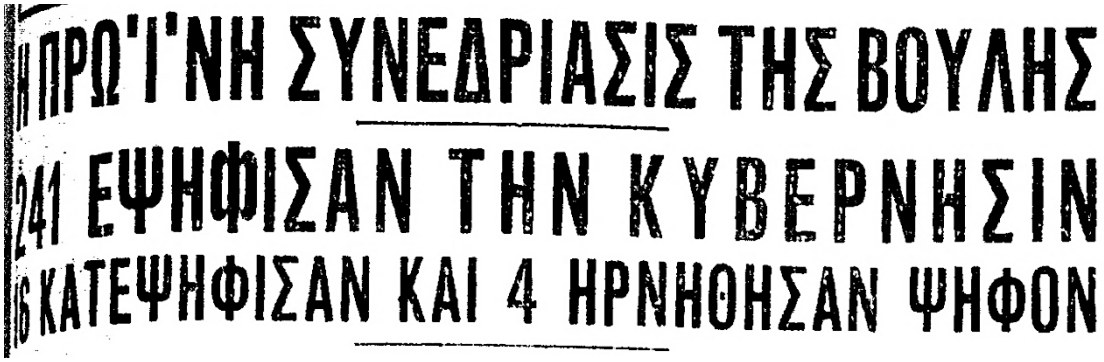
ΗΠΡΩΪΝΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ
241 ΕΨΗΦΙΣΑΝ ΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΝ
16 ΚΑΤΕΨΗΦΙΣΑΝ ΚΑΙ 4 ΗΡΝΗΘΗΣΑΝ ΨΗΦΟΝ

***Εικόνα 159**: Νεολόγος 29/4/1936, Αρ. Φ. 114, Ψήφος εμπιστοσύνης στη κυβέρνηση Μεταξά.*

Λίγες μέρες αργότερα, λόγω της επιθυμίας της κυβερνήσεως για παροχή πεντάμηνης παροχής πλήρους νομοθετικής εξουσιοδοτήσεως, σημειώθηκε νέος κύκλος συζητήσεων στη Βουλή. Ο Μεταξάς, αναφερόμενος στο ζήτημα, τόνισε πως επιθυμούσε αυτή τη παροχή για λόγους ταχύτητας, μιας και το εκτεταμένο διοικητικό και νομοθετικό πρόγραμμα το οποίο επιθυμούσε να εφαρμόσει, δεν θα ήταν δυνατό να επισπευσθεί σε ένα Κοινοβούλιο το οποίο δεν είχε τη δύναμη να συνεργαστεί ανά τις κομματικές πτέρυγες της. Μετά την ολοκλήρωση της συζητήσεως και την τοποθέτηση των διαφόρων απόψεων από τις διαφορετικές πολιτικές ομάδες του Κοινοβουλίου, εγκρίθηκε η απόφαση περί παύσης των εργασιών της Βουλής και η παροχή πλήρους νομοθετικής εξουσιοδοτήσεως στο Μεταξά και τη νομοθετική επιτροπή του για πέντε μήνες. Οι εργασίες διακόπηκαν και το Κοινοβούλιο θα συνέχιζε τις εργασίες του από τη 1η Οκτωβρίου. Τα γεγονότα που ακολούθησαν ωστόσο, δεν επέτρεψαν την υλοποίηση αυτού του πλάνου. Αφενός το κενό που δημιουργήθηκε με το θάνατο 3 ακόμα πρώην Πρωθυπουργών και την απουσία ηγετικών προσωπικοτήτων με εμπειρία

για να αναλάβουν τη χώρα στη δύσκολη κατάσταση που βρισκόταν και αφετέρου η διαλυμένη Βουλή, έδωσαν στο Μεταξά την απόλυτη εξουσία με πενιχρό έλεγχο, καθώς και τη συγκατάθεση του Βασιλέα που τον βοήθησε στην υλοποίηση των πλάνων του. Έτσι τη 4η Αυγούστου, ο Μεταξάς ανακοίνωσε την εγκαθίδρυση της δικτατορίας του και η χώρα πέρασε σε μία νέα φάση της ιστορίας της. Με τις εκλογές του 1936 και με τα αποτελέσματα αυτών να φαίνονται αρχικά στην ανάληψη της εξουσίας από τον αντιπρόεδρο της Βουλής Ιωάννη Μεταξά και εν συνεχεία κατά την εγκαθίδρυση της δικτατορίας του, κλείνει ένας κύκλος εκλογικών αναμετρήσεων, ο οποίος θα άνοιγε ξανά 10 χρόνια αργότερα, το 1946.

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗΝ ΣΥΝΕΔΡΙΑΝ ΠΡΟΧΘΕΣΙΝΗΣ ΒΟΥΛΗΣ
ΕΓΕΝΕΤΟ ΔΕΚΤΟΝ ΤΟ ΨΗΦΙΣΜΑ 5ΜΗΝΟΥ ΕΞΟΥΣΙΟΔΟΤΗΣΕΩΣ

ΤΟ ΣΩΜΑ ΔΙΕΚΟΨΕ ΤΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΔΙΑ ΤΟΝ ΟΚΤΩΒΡΙΟΝ

***Εικόνα 160**: Νεολόγος 2/5/1936, Αρ. Φ. 116, σελίδα 4, Παύση των εργασιών του ελληνικού Κοινοβουλίου.*

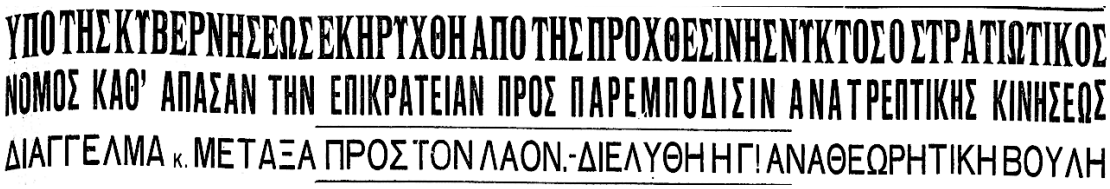
ΥΠΟ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΕΚΗΡΥΧΘΗ ΑΠΟ ΤΗΣ ΠΡΟΧΘΕΣΙΝΗΣ ΝΥΚΤΟΣ Ο ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΣ
ΝΟΜΟΣ ΚΑΘ' ΑΠΑΣΑΝ ΤΗΝ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΝ ΠΡΟΣ ΠΑΡΕΜΠΟΔΙΣΙΝ ΑΝΑΤΡΕΠΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΕΩΣ
ΔΙΑΓΓΕΛΜΑ κ. ΜΕΤΑΞΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΛΑΟΝ.-ΔΙΕΛΥΘΗ ΗΓΙ ΑΝΑΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΒΟΥΛΗ

***Εικόνα 161**: Νεολόγος 6/8/1936, Αρ. Φ. 210, Επιβολή στρατιωτικού νόμου στη χώρα.*

Πολιτικές Δηλώσεις

Οι έξι εκλογικές διαδικασίες που μελετήθηκαν στο παραπάνω έργο, στάθηκαν καθοριστικές για την ιστορία της χώρας, καθώς κάθε μία από αυτές, διαμόρφωσε το δικό της ιδιαίτερο συγκείμενο στη πορεία του κράτους. Από τη σταθερότητα που προσέδωσε στη χώρα η τετραετία Βενιζέλου, την ήττα του στις εκλογές του 1932 και την ανάδειξη του λαϊκού κόμματος, τη πολιτική αστάθεια των ετών που ακολούθησαν, μέχρι και την αδυναμία συγκρότησης κυβερνήσεως το 1936, την ανάληψη της από υπηρεσιακή κυβέρνηση και εν τέλει την ανάδειξη του Ιωάννη Μεταξά ως Πρωθυπουργό και αργότερα ως δικτάτορα. Η αποτύπωση έγινε τόσο με ιστορική αφήγηση, όσο και με τη παράθεση τεκμηρίων από το τοπικό Τύπο της Πάτρας, όπου οι αρθρογράφοι της εκάστοτε εφημερίδας αποτύπωναν την άποψη τους, τη πολιτική γραμμή της εφημερίδας τους, αλλά και σε μεγάλο βαθμό, την περιρρέουσα στη πόλη ατμόσφαιρα σχετικά με τα πολιτικά γεγονότα που εκτυλίσσονταν. Σε αυτό το κεφάλαιο, θα μελετηθεί μία άλλη πτυχή του Τύπου. Μία πτυχή που από τη πρώτη ματιά δεν είναι τόσο εύκολη να αναγνωστεί, μιας και η μεμονωμένη παρατήρηση και αποτύπωση της δεν φαίνεται να αναδεικνύει κάποια κατάσταση στο πολιτικό ή κοινωνικό χώρο. Όταν όμως αντληθεί στο σύνολο της και αποτυπωθεί σε κάποιο συμπερασματικό διάγραμμα, όπως γίνεται στη περίπτωση του παρόντος κεφαλαίου, μπορεί να δείξει την γενικότερη τάση του εκλογικού πληθυσμού στη πόλη και το νομό.

Οι πολιτικές δηλώσεις, αποτελούσαν μία συνηθισμένη πρακτική κατά την εποχή που μελετάται. Δημοσιεύονταν συνήθως στη τρίτη σελίδα εκάστου φύλλου της εκάστοτε εφημερίδας και συνήθως αποστέλλονταν σε αυτές είτε από μεμονωμένα πρόσωπα, είτε από οικογένειες σε περιορισμένη ή διευρυμένη κλίμακα, είτε από ολόκληρους οικισμούς και χωριά, είτε από τα ίδια τα πολιτικά γραφεία των υποψηφίων βουλευτών βάσει των καταλόγων υποστηρικτών που διατηρούσαν. Όταν κάποιος δήλωνε τη στήριξη του σε κάποιο υποψήφιο στο πολιτικό του γραφείο, καταχωρούταν στις λίστες με τους υποστηρικτές του, έτσι σε περίπτωση επικράτησης ο εκάστοτε δηλωθείς ψηφοφόρος, είχε ταχθεί με τους νικητές και μπορούσε να ευελπιστεί σε κάποια βοήθεια σε πιθανή ανάγκη που θα πρόκυπτε. Έτσι, για να κερδίσουν την εύνοια, οι πολίτες δηλώνουν τη πολιτική τους στήριξη η οποία λαμβάνει δημόσια μορφή μέσω του Τύπου. Μέσω αυτών των δηλώσεων, ο ερευνητής έχει τη δυνατότητα να κάνει μία

αποτίμηση της τάσης στήριξης που επικρατούσε στη κοινωνία, τόσο ως προς το κόμμα που θα επικρατούσε, όσο και ως προς το ποιος υποψήφιος απολάμβανε τη μεγαλύτερη στήριξη. Αυτό, θα μπορούσε να παρομοιαστεί με μία σύγχρονη προεκλογική δημοσκόπηση, η οποία οδηγεί σε χρήσιμα συμπεράσματα ως προς τη πρόθεση ψήφου του λαού. Το σύνολο των πολιτικών δηλώσεων το οποίο συλλέχθηκε από τα φύλλα των εφημερίδων ανέρχεται στα 3.206 μοναδικά πρόσωπα και παρατίθεται στο παράρτημα του παρόντος έργου, με τα πλήρη στοιχεία που δίνονται σε κάθε δημοσιευμένη δήλωση. Στο παρόν κεφάλαιο, θα παρουσιαστούν σε διαγράμματα, τόσο οι τάσεις υποστηρίξεως των κομμάτων όσο και των υποψηφίων βάσει των δεδομένων που συλλέχθηκαν από τις δύο εφημερίδες της Πόλης, του Τηλέγραφου και του Νεολόγου, αλλά θα γίνει και μία σύγκριση με τα πραγματικά αποτελέσματα των εκλογών της περιοχής των Πατρών.

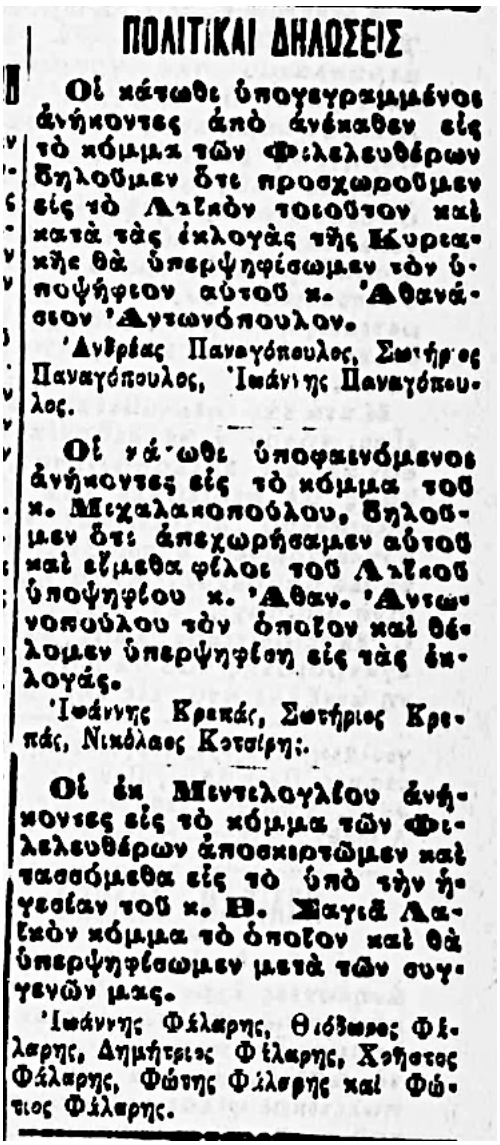

ΠΟΛΙΤΙΚΑΙ ΔΗΛΩΣΕΙΣ

Οἱ κάτωθι ὑπογεγραμμένοι ἀνήκοντες ἀπὸ ἀνέκαθεν εἰς τὸ κόμμα τῶν Φιλελευθέρων δηλοῦμεν ὅτι προσχωροῦμεν εἰς τὸ Ἀλλιὸν τοιοῦτον καὶ κατὰ τὰς ἐκλογὰς τῆς Κυριακῆς θὰ ὑπερψηφίσωμεν τὸν ὑποψήφιον αὐτοῦ κ. Ἀθανάσιον Ἀντωνόπουλον.

Ἀνδρέας Παναγόπουλος, Σωτήριος Παναγόπουλος, Ἰωάννης Παναγόπουλος.

Οἱ κάτωθι ὑποφαινόμενοι ἀνήκοντες εἰς τὸ κόμμα τοῦ κ. Μιχαλακοπούλου, δηλοῦμεν ὅτι ἀποχωρήσαμεν αὐτοῦ καὶ εἴμεθα φίλοι τοῦ Ἀλλιοῦ ὑποψηφίου κ. Ἀθαν. Ἀντωνοπούλου τὸν ὁποῖον καὶ θέλομεν ὑπερψηφίσῃ εἰς τὰς ἐκλογάς.

Ἰωάννης Κρεπάς, Σωτήριος Κρεπάς, Νικόλαος Κοτσίρης.

Οἱ ἐκ Μιντιλογλίου ἀνήκοντες εἰς τὸ κόμμα τῶν Φιλελευθέρων ἀποσκιρτῶμεν καὶ τασσόμεθα εἰς τὸ ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ κ. Β. Σαγιᾶ Ἀλλιὸν κόμμα τὸ ὁποῖον καὶ θὰ ὑπερψηφίσωμεν μετὰ τῶν συγγενῶν μας.

Ἰωάννης Φίλαρης, Θεόδωρος Φίλαρης, Δημήτριος Φίλαρης, Χρῆστος Φίλαρης, Φώτης Φίλαρης καὶ Φώτιος Φίλαρης.

***Εικόνα 162**: Τηλέγραφος 23/9/1932, Αρ. Φ. 6934, «Πολιτικαί δηλώσεις».*

Στη πρώτη εκλογική αναμέτρηση που μελετάται στο παρόν έργο, αυτή του 1928, υπάρχουν στη διάθεση μας δύο πατρινές εφημερίδες από τις οποίες αντλούμε υλικό για τις πολιτικές δηλώσεις. Από το Νεολόγο και το Τηλέγραφο, για το παραπάνω εκλογικό έτος, συλλέχθηκαν 833 δηλώσεις μοναδικών προσώπων, τα οποία κατεδείκνυαν είτε το πρόσωπο που θα ψήφιζαν, είτε το κόμμα που θα στήριζαν, ή και τα δύο, ενώ σε μερικές περιπτώσεις παρατηρείται και η μεταστροφή των υποψηφίων από το ένα κόμμα σε κάποιο άλλο. Τα αποτελέσματα που καταγράφηκαν, αναδείκνυαν με σχετική ασφάλεια το Λαϊκό Κόμμα, ως αυτό που θα επικρατούσε στις εκλογές, με ένα ποσοστό δηλώσεων που ξεπερνούσε κατά τι, το 60%. Δεύτερο κατά σειρά δηλώσεων, ήταν το Κόμμα των Φιλελευθέρων, το οποίο συγκέντρωνε ένα ποσοστό περί το 36%, ενώ από τα υπόλοιπα πολιτικά κόμματα, υπάρχουν λίγες αναφορές υπέρ της υποστηρίξεως του Κόμματος Συντηρητικών Δημοκρατικών. Άξιο αναφοράς, είναι το ποσοστό μιας μικρής ομάδας ατόμων, που δηλώνει ότι θα στηρίξει αντιβενιζελικό συνδυασμό, χωρίς να υποδηλώνει ποιον ακριβώς και συγκεντρώνει ένα ποσοστό της τάξεως του 2,5%.

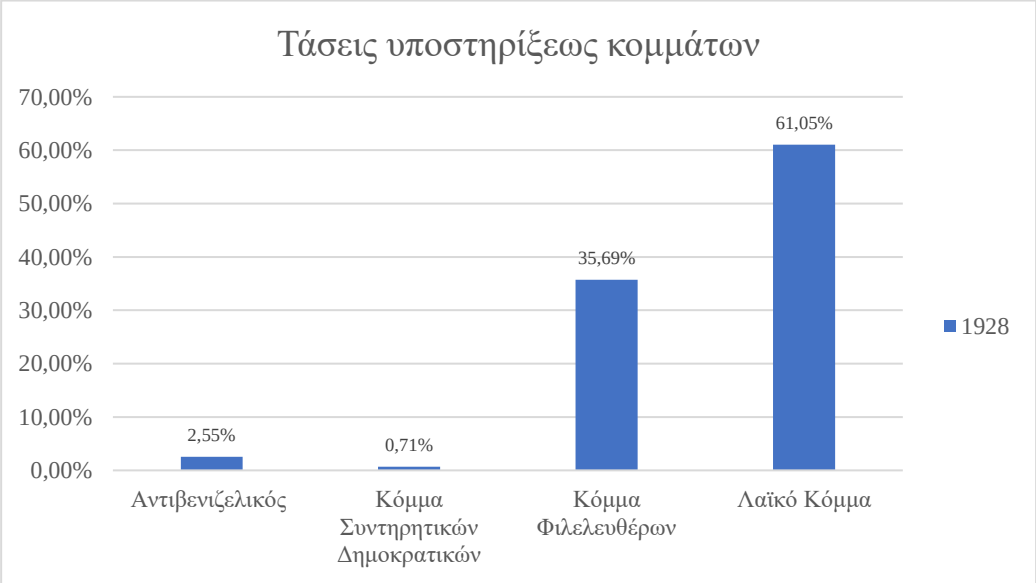

***Διάγραμμα 1**: Τάσεις επικείμενης υποστήριξης των κομμάτων κατά την εκλογική διαδικασία του 1928, όπως προκύπτουν από δηλώσεις σε τοπικές εφημερίδες.*

Παράλληλα, σημαντικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα στοιχεία για τους υποψήφιους τους οποίους ο κάθε εκλογέας δήλωνε πως θα ψήφιζε. Με βάση τις δηλώσεις, πρώτος στη Πάτρα αναμενόταν να εκλεγεί ο Κωνσταντίνος Γκότσης, με ποσοστό που ξεπερνούσε το 42,5%, ενώ σημαντικό ποσοστό καταλάμβανε και ο

Ανδρέας Μιχαλακόπουλος με 32,7%. Ποσοστά που τους ξεχώριζαν από τους υπολοίπους υποψηφίους, κατείχε ο Γεώργιος Αργυρόπουλος με 7,79%, ο Ανδρέας Μάρκου με 7% και τέλος ο Λουκάς Κανακάρης Ρούφος με 5,41%.

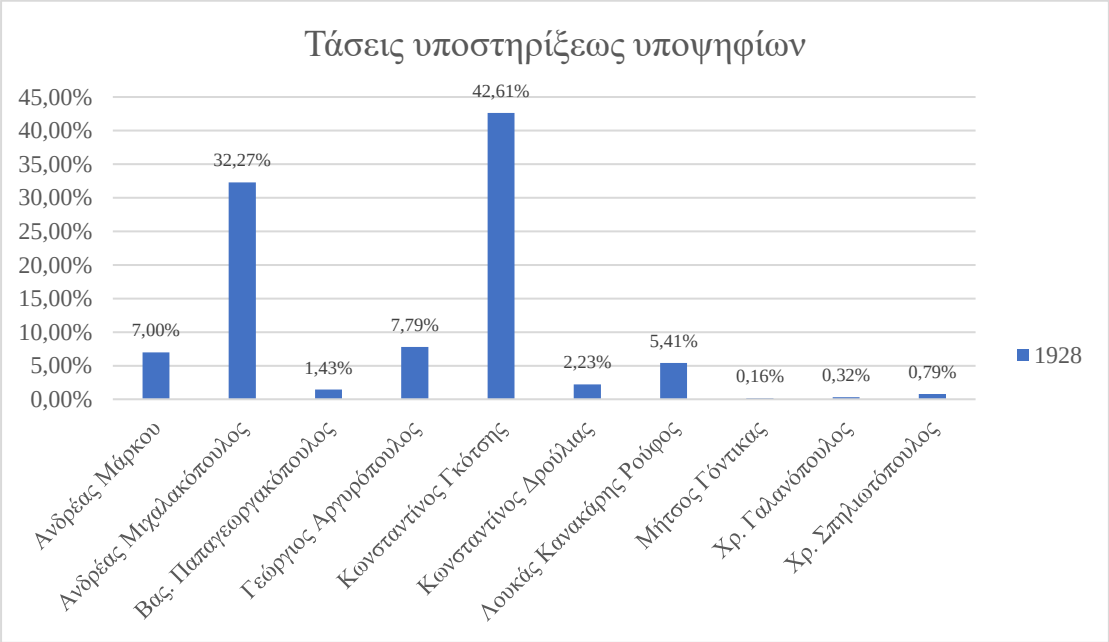

***Διάγραμμα 2**: Τάσεις επικείμενης εκλογής των υποψηφίων κατά την εκλογική διαδικασία του 1928, όπως προκύπτουν από δηλώσεις σε τοπικές εφημερίδες.*

Ακόμα μεγαλύτερο ενδιαφέρον ωστόσο, σχηματίζουν οι συγκρίσεις των ανωτέρω στατιστικών στοιχείων που συγκεντρώθηκαν από τις πολιτικές δηλώσεις, με τα πραγματικά αποτελέσματα των εκλογών. Σε αυτή, παρατηρείται η ανατροπή των δεδομένων, καθώς εν τέλει νικητές της εκλογικής διαδικασίας στη Πάτρα, αναδείχθηκαν οι Φιλελεύθεροι με 54,69%. Το Λαϊκό Κόμμα αντιθέτως, το οποίο φαινόταν ως ο επικείμενος νικητής της εκλογικής διαδικασίας στις πολιτικές δηλώσεις των εφημερίδων, κατάφερε να συγκεντρώσει το 43,07% των συνολικών ψήφων των πατρινών και να αναρριχηθεί στη 2^{η} θέση της ψηφοφορίας. Όσον αφορά τους υποψήφιους βουλευτές, τα δεδομένα οδήγησαν στην ακρίβεια των αποτελεσμάτων, καθώς οι Κωνσταντίνος Γκότσης, Ανδρέας Μιχαλακόπουλος, Γεώργιος Αργυρόπουλος, Ανδρέας Μάρκου και Βλάσσης Αντωνόπουλος ήταν οι πέντε πρώτοι σε ψήφους και αναδείχθηκαν βουλευτές, όπως είχε προβλέψει και ο πατραϊκός λαός, μέσα από τις δηλώσεις του. Κατά την εκλογική διαδικασία του 1928, συμμετείχαν 19.547 εκλογείς, με 19.501 έγκυρες ψήφους.[486]

[486] Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Στατιστική των Βουλευτικών εκλογών της 19ης Αυγούστου 1928*

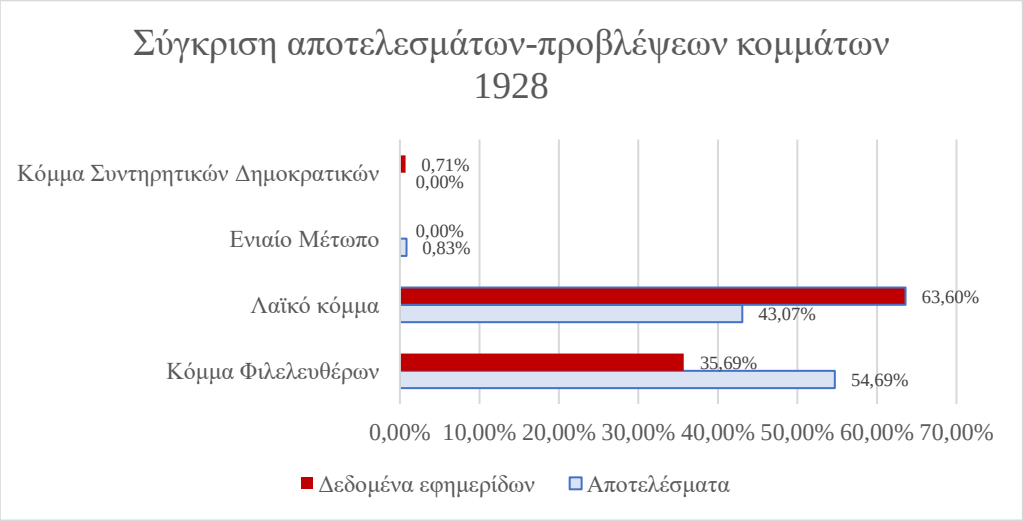

***Διάγραμμα 3**: Σύγκριση των αποτελεσμάτων και των τάσεων επικείμενης εκλογής των κομμάτων κατά την εκλογική διαδικασία του 1928.*

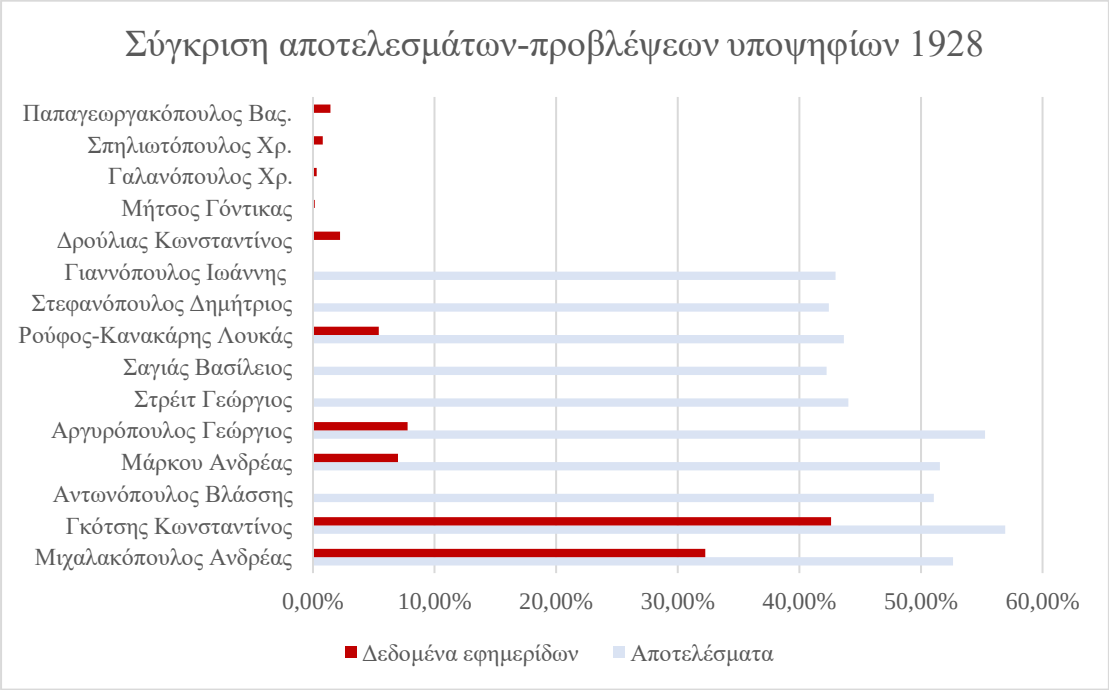

***Διάγραμμα 4**: Σύγκριση των αποτελεσμάτων και των τάσεων επικείμενης υποστήριξης των υποψηφίων κατά την εκλογική διαδικασία του 1928.*

Το 1932 τα ποσοστά τα οποία προέκυψαν από τις πολιτικές δηλώσεις των εφημερίδων, δεν έπεσαν έξω. Σε σύνολο 1.512 δηλώσεων, προέκυψε ότι το 47,2% θα στήριζαν το Λαϊκό Κόμμα στις εκλογές, με δεύτερο το Κόμμα των Φιλελευθέρων με 24,59% και τρίτο το Κόμμα Συντηρητικών Δημοκρατικών με 19,9%. Ακόμα, ένα μικρό

ποσοστό δήλωσε ότι θα στήριζε το Προοδευτικόν Κόμμα (7,32%) και το Εθνικό Ριζοσπαστικό Κόμμα (0,99%).

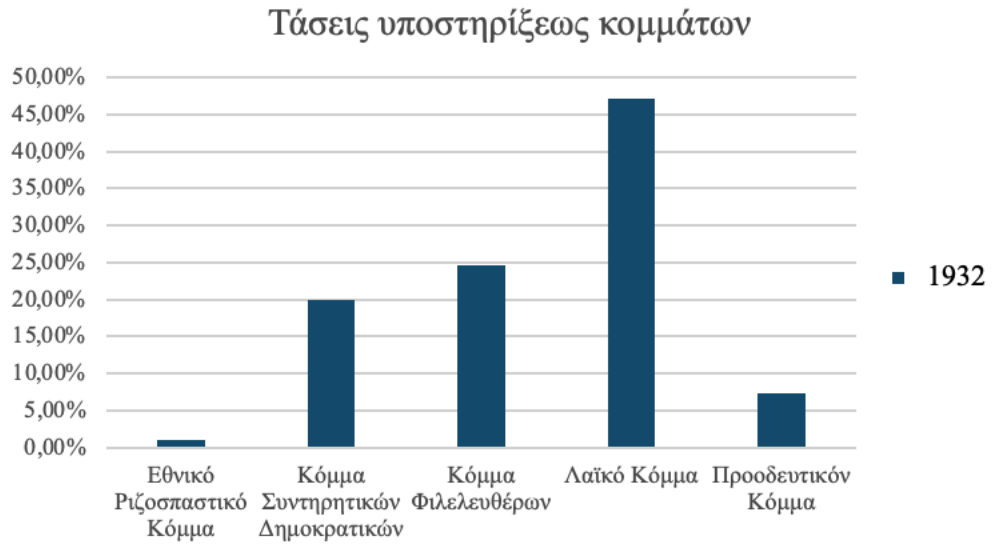

***Διάγραμμα 5**: Τάσεις επικείμενης υποστήριξης των κομμάτων κατά την εκλογική διαδικασία του 1932, όπως προκύπτουν από δηλώσεις σε τοπικές εφημερίδες.*

Οι υποψήφιοι, που θα λάμβαναν τη στήριξη του κόσμου μέσω των πολιτικών τους δηλώσεων αυξήθηκαν. Όμως, τα ονόματα τα οποία υπερτέρησαν στην προτίμηση του λαού, ήταν αυτά του Κωνσταντίνου Γκότση και του Ανδρέα Μάρκου, όπως και κατά τη προηγούμενη εκλογική αναμέτρηση, καθώς και αυτά των Αναστάσιου Βγενόπουλου και Ανδρέα Μιχαλακόπουλου.

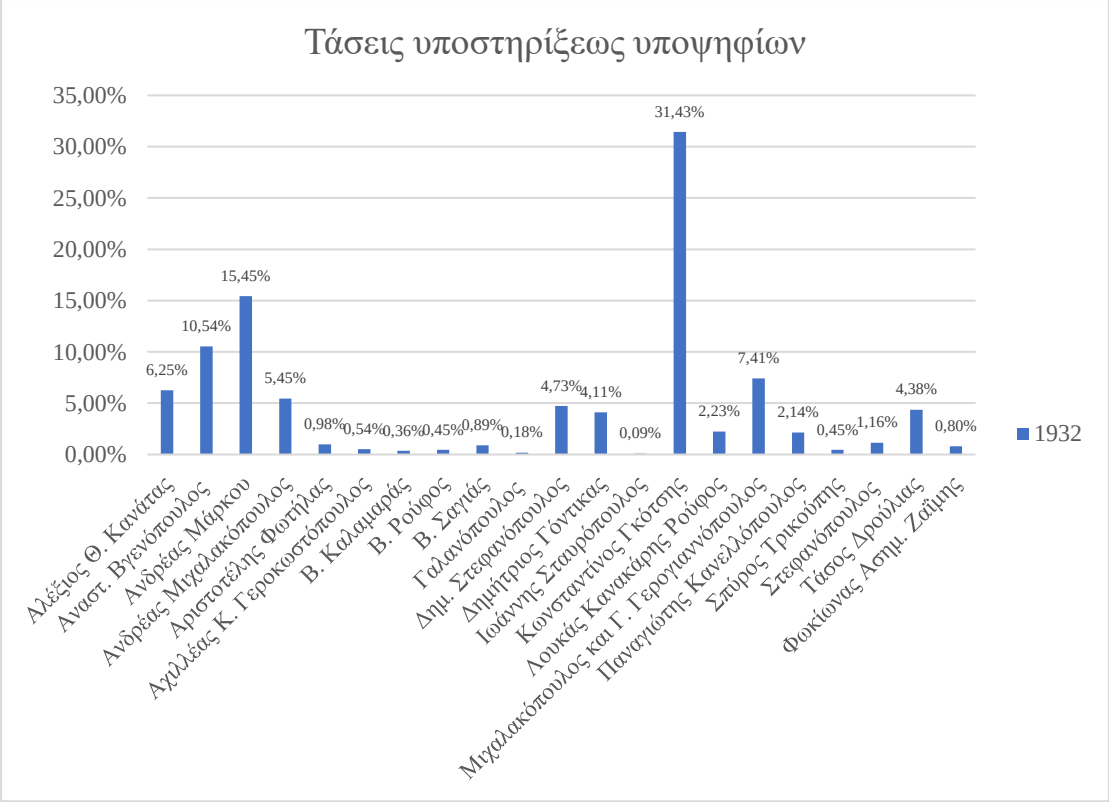

***Διάγραμμα 6**: Τάσεις επικείμενης υποστήριξης των υποψηφίων κατά την εκλογική διαδικασία του 1932, όπως προκύπτουν από δηλώσεις σε τοπικές εφημερίδες.*

Τα αποτελέσματα των εκλογών, σχεδόν ταυτίστηκαν με τις πολιτικές δηλώσεις τη συγκεκριμένη χρονιά. Οι Λαϊκοί κατάφεραν να πλειοψηφήσουν των Φιλελευθέρων κατά 17 μονάδες, ενώ τρίτο ακολούθησε το Κόμμα Συντηρητικών Δημοκρατικών με μικρή απόσταση από τους Φιλελεύθερους, όπως είχε προβλεφθεί. Η διαφορές ανάμεσα στα κόμματα, μπορεί να ήταν λίγο μικρότερες στη πρώτη περίπτωση και λίγο μεγαλύτερες στη δεύτερη, ωστόσο η προβλεπόμενη τάση των υποψηφίων κατέδειξε τη σειρά των κομμάτων με ακρίβεια και τα ποσοστά τους με μικρή απόκλιση.

Στους υποψηφίους, ο Κωνσταντίνος Γκότσης συγκέντρωσε το μεγαλύτερο ποσοστό ψήφων, όπως και στις δηλώσεις, με δεύτερο τον Ανδρέα Μιχαλακόπουλο. Τρίτος σε ψήφους αναδείχθηκε ο αρχηγός του Λαϊκού Κόμματος στην Αχαΐα, Βασίλειος Σαγιάς, ενώ ακολούθησαν ο Δημήτριος Στεφανόπουλος και ο Φωκίων Ζαΐμης. Στις εκλογές του 1932, συμμετείχαν 39.525 εκλογείς με τα 39.409 ψηφοδέλτια να κρίνονται έγκυρα. Με τις ψήφους που έλαβαν το Λαϊκό Κόμμα κατάφερε να εκλέξει

3 βουλευτές, το Κόμμα των Φιλελευθέρων 2 και το Εθνικόν Ριζοσπαστικόν Κόμμα 1.[487]

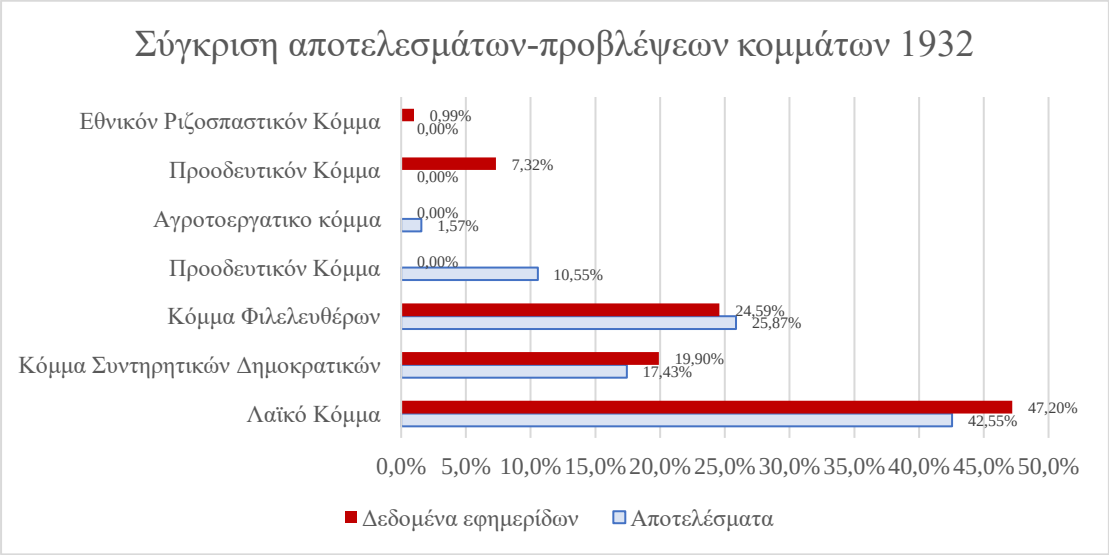

***Διάγραμμα 7**: Σύγκριση των αποτελεσμάτων και των τάσεων επικείμενης υποστήριξης των κομμάτων κατά την εκλογική διαδικασία του 1932.*

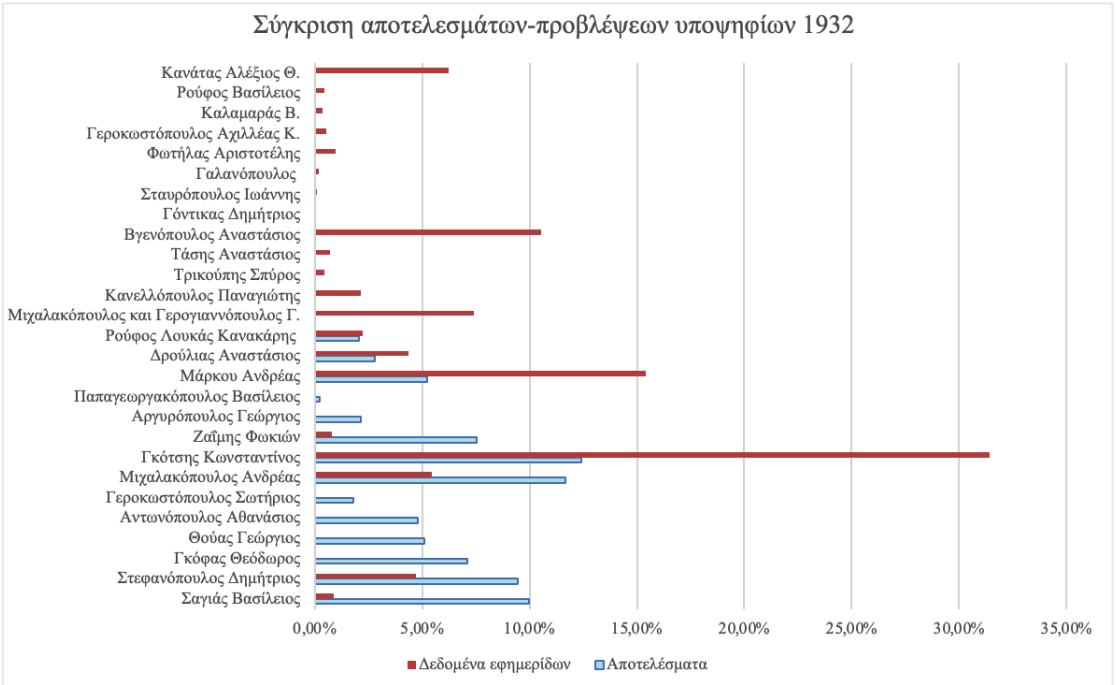

***Διάγραμμα 8**: Σύγκριση των αποτελεσμάτων και των τάσεων επικείμενης υποστήριξης των υποψηφίων κατά την εκλογική διαδικασία του 1932.*

[487] Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Στατιστική των Βουλευτικών εκλογών της 25ης Σεπτεμβρίου 1932*

Κατά τα εκλογικά έτη που ακολούθησαν, οι μόνες πηγές από το πατραϊκό Τύπο, οι οποίες σώζονται, είναι ο Νεολόγος των Πατρών, ο οποίος έχει πολιτική κατεύθυνση υπέρ των Φιλελευθέρων και στις σελίδες του δημοσιεύει για τις εκλογές του 1933, 246 πολιτικές δηλώσεις αποκλειστικά υπέρ του Κόμματος των Φιλελευθέρων. Έτσι κρίνεται από τον γράφοντα, πως η παρουσίαση και ανάλυση των δηλώσεων σε κάποιο γράφημα δεν θα ήταν ουσιώδης, καθώς το ποσοστό της πρόβλεψης ήταν 100% υπέρ των Φιλελευθέρων. Στη Πάτρα ο πληθυσμός ανέρχεται σε 118.209 άτομα. Στις εκλογές ψήφισαν 24.224 με τον αριθμό των εγκύρων ψήφων να ανέρχεται σε 24.153.[488] Αντίστοιχα, το 1935, όταν οι Φιλελεύθεροι δε συμμετείχαν στην εκλογική αναμέτρηση, δεν υπάρχουν στο Νεολόγο πολιτικές δηλώσεις παρά μόνο δύο. Σε πληθυσμό αντίστοιχο με αυτόν των προηγουμένων εκλογών (118.485), ψήφισαν 35.157 άτομα, με 34.215 έγκυρες ψήφους. Το 82,39% των ψήφων έλαβε ο συνδυασμός των Λαϊκών και 14,08% αυτός των Βασιλοφρόνων.[489]

Φτάνοντας ωστόσο στις εκλογές του 1936, στις οποίες το Κόμμα των Φιλελευθέρων συμμετείχε με πλήρη αφοσίωση, το μωσαϊκό των δηλώσεων αλλάζει ελάχιστα, με το πλήθος των δηλώσεων να αυξάνεται αισθητά. Η στήριξη του αναγνωστικού κοινού του Νεολόγου επικεντρώνεται στους Φιλελευθέρους, ωστόσο αποτυπώνεται μέσα από τις δηλώσεις μία αμυδρά στήριξη στο Εθνικό Ενωτικό Κόμμα και στο Παλλαϊκό μέτωπο. Σε σύνολο 608 δηλώσεων, αποκλειστικά από την εφημερίδα του Νεολόγου, το Κόμμα των Φιλελευθέρων συγκέντρωσε το 90,91% των δηλώσεων υποστηρίξεως, το Εθνικό Ενωτικό Κόμμα 8,84%, ενώ το Παλλαϊκό Μέτωπο, με ελάχιστες δηλώσεις υπέρ του, μόλις 0,25%.

[488] Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Στατιστική των Βουλευτικών εκλογών της 5ης Μαρτίου 1933*
[489] Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Στατιστική των Βουλευτικών εκλογών της 9ης Ιουνίου 1935*

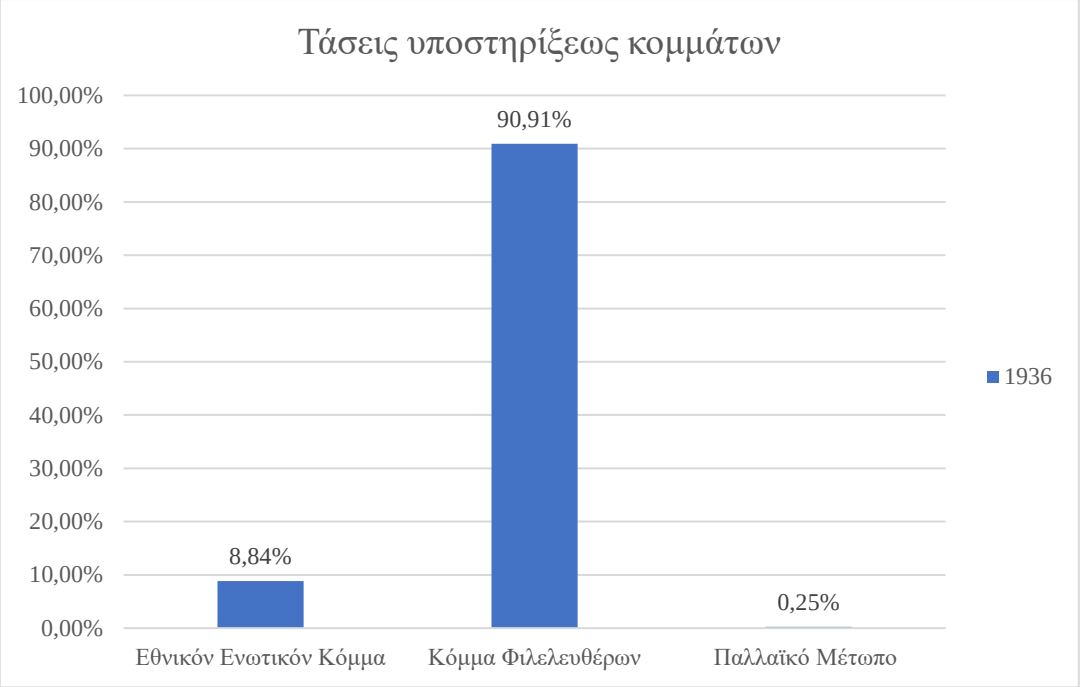

***Διάγραμμα 9**: Τάσεις επικείμενης υποστήριξης των κομμάτων κατά την εκλογική διαδικασία του 1936, όπως προκύπτουν από δηλώσεις σε τοπικές εφημερίδες.*

Το ενδιαφέρον με τις δηλώσεις αυτής της χρονιάς, εντοπίζεται στους υποψηφίους. Είναι λογικό κάποιος να περιμένει την επικράτηση των Φιλελευθέρων στη στήριξη του αναγνωστικού κοινού, όπως συνέβη και στις δηλώσεις των κομμάτων. Αντί αυτού, το νήμα των προσωπικοτήτων κόβουν πρώτοι ο Βασίλειος Σαγιάς, ο πρόεδρος του Λαϊκού Κόμματος στην Αχαΐα και ο Δημήτριος Στεφανόπουλος, υποψήφιος με τη πλευρά της Γ.Λ.Ρ.Ε.. Αυτό ενδεχομένως να δείχνει τη στήριξη των Λαϊκών σε συγκεκριμένα παραδοσιακά πρόσωπα του συνδυασμού τους, με τις όποιες σχέσεις φιλίας μπορεί να τους διακατείχαν, ενώ οι ψηφοφόροι των Φιλελευθέρων, μετά την ανανέωση στην ηγεσία του κόμματος, να θέλουν να στηρίξουν το σύνολο του συνδυασμού, χωρίς να ενδιαφέρονται αποκλειστικά για κάποιο συγκεκριμένο πρόσωπο.

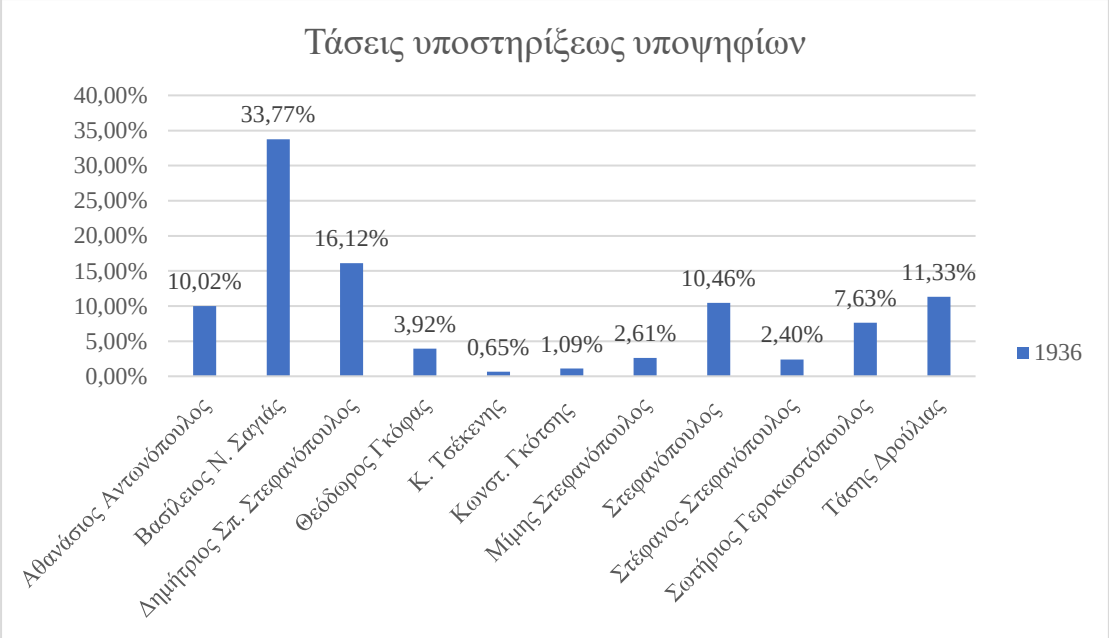

***Διάγραμμα 10**: Τάσεις επικείμενης υποστήριξης των υποψηφίων κατά την εκλογική διαδικασία του 1936, όπως προκύπτουν από δηλώσεις σε τοπικές εφημερίδες.*

Τα επίσημα αποτελέσματα στην Αχαΐα, ήρθαν για ακόμη μία φορά να επιβεβαιώσουν τα στατιστικά τα οποία συλλέχθηκαν από τις δηλώσεις. Το Κόμμα των Φιλελευθέρων επικράτησε στην εκλογική διαδικασία με ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό (40,12%) και με μεγάλη διαφορά από το δεύτερο Λαϊκό Κόμμα. Το τελευταίο, όπως και η Γ.Λ.Ρ.Ε. δεν είχαν υποστηρικτές στο Νεολόγο, όμως οι εκπρόσωποι των κομμάτων τους λάμβαναν σημαντική υποστήριξη από το κοινό, όπως αναδείχτηκε και στο παραπάνω διάγραμμα. Με το τρόπο αυτό, η γενικότερη στήριξη τους είχε ήδη καταδειχτεί. Ποσοστά αντίστοιχα με αυτά των δηλώσεων, με μία μικρή μείωση, παρατηρήθηκαν στο Εθνικό Ενωτικό Κόμμα (7,29%), ενώ το Παλλαϊκό Μέτωπο κατάφερε να συγκεντρώσει στην Αχαΐα, ποσοστά μεγαλύτερα του αναμενομένου (1,59%). Συνολικά στην Αχαΐα ψήφισαν 40.738 ψηφοφόροι, με το Κόμμα των Φιλελευθέρων να αναδεικνύει 4 βουλευτές και το Λαϊκό Κόμμα με τη Γ.Λ.Ρ.Ε. από 2 βουλευτές το έκαστο κόμμα.[490]

[490] Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Στατιστική των Εκλογών Εθνικής Συνελεύσεως της 26ης Ιανουαρίου 1936*

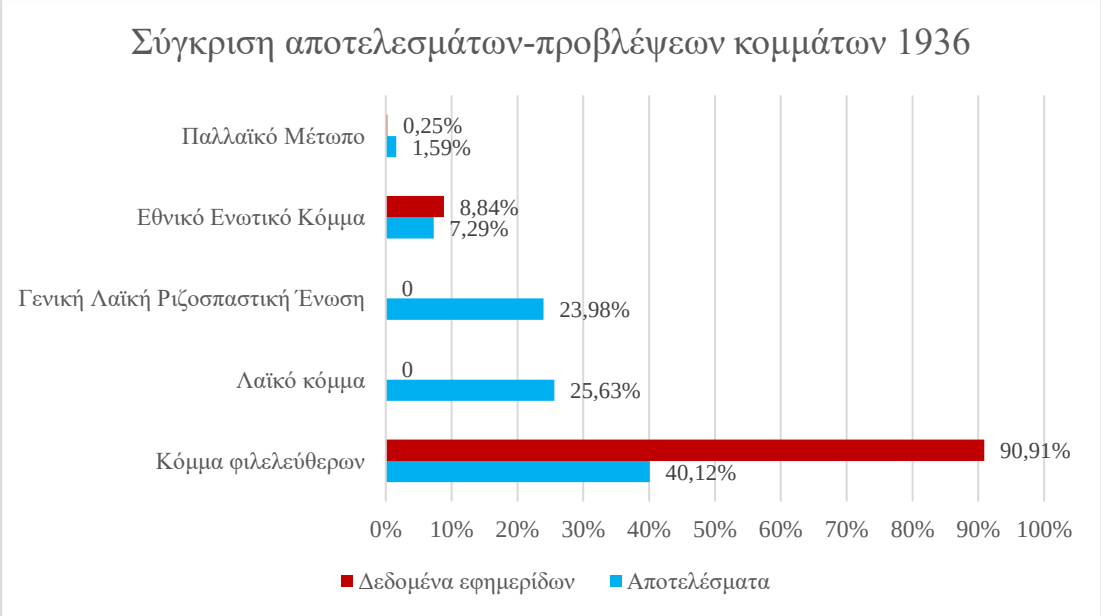

***Διάγραμμα 11**: Σύγκριση των αποτελεσμάτων και των τάσεων επικείμενης υποστήριξης των κομμάτων κατά την εκλογική διαδικασία του 1936.*

Στα αποτελέσματα των υποψηφίων, για πρώτη φορά παρατηρείται τόσο μεγάλη απόκλιση, όσο αυτή του Κωνσταντίνου Γκότση, όπου στις δηλώσεις συγκέντρωνε 1,09% με χαμηλή δημοτικότητα, ενώ στη πραγματικότητα συγκέντρωσε τους περισσότερους ψήφους με 22,22% (απόκλιση 21,13%). Στα υπόλοιπα αποτελέσματα, ο Βασίλειος Σαγιάς συγκέντρωσε τα αναμενόμενα υψηλά αποτελέσματα, όπως και ο Δημήτριος Στεφανόπουλος, ενώ στους πρώτους τον εκλογών ήταν και ο Ανδρέας Μάρκου, ο οποίος δεν εμφανίζεται στα δεδομένα των εφημερίδων.

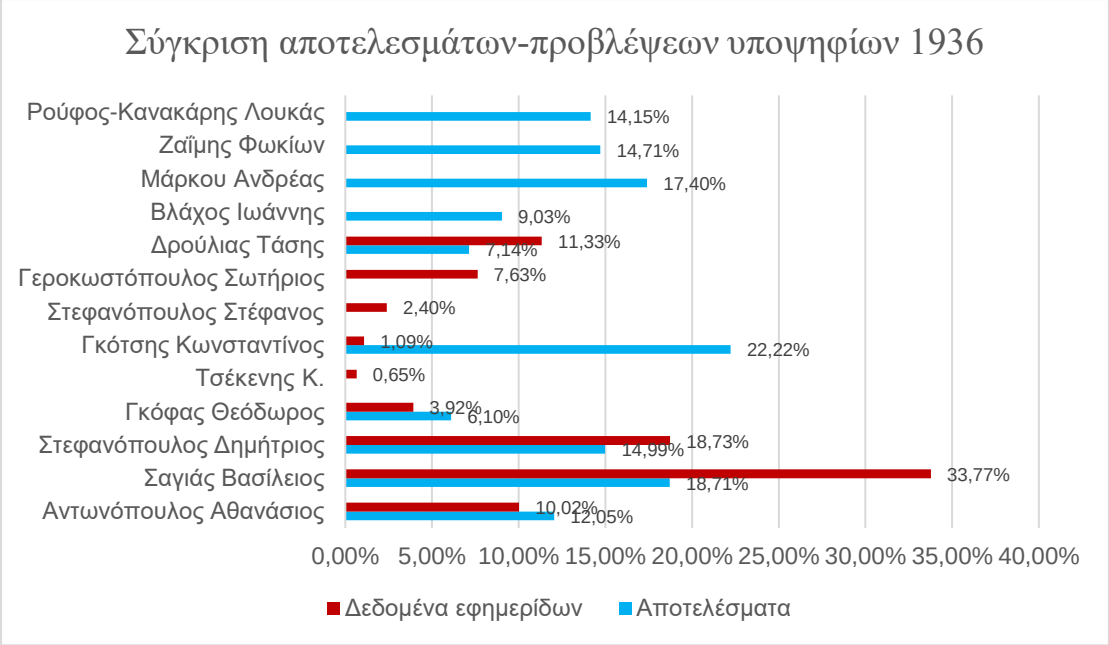

***Διάγραμμα 12**: Σύγκριση των αποτελεσμάτων και των τάσεων επικείμενης υποστήριξης των υποψηφίων κατά την εκλογική διαδικασία του 1936.*

Κλείνοντας το κεφάλαιο των πολιτικών δηλώσεων, ως μέρος άντλησης στοιχείων για τη πρόθεση ψήφου του λαού, αξίζει να γίνει μία μικρή αναφορά σε ένα ακόμα τέτοιο στοιχείο, το οποίο έχει εκλείψει και συναντάται συχνά κατά τη περίοδο της έρευνας. Ο λόγος γίνεται για τα πολιτικά στοιχήματα, τα οποία δημοσιεύονταν και αυτά στη τρίτη σελίδα της εκάστοτε εφημερίδας και στα οποία, είτε κάποιος πολίτης που ήταν σίγουρος για την εκλογική νίκη του κόμματος του καλούσε ανοικτά όποιον αναγνώστη επιθυμούσε να στοιχηματίσουν για το αντίθετο, είτε δημοσιευόταν κάποιο διαπροσωπικό στοίχημα που είχαν θέσει δύο ψηφοφόροι μεταξύ τους, ώστε να αποκτήσει το στοίχημα αυτό επίσημη υπόσταση. Τα στοιχήματα στο Τύπο τα χρόνια που απασχολούν την έρευνα είναι δεκάδες, χωρίς ωστόσο να είμαστε βέβαιοι για την εγκυρότητα τους, καθώς και αν αποτελούν πραγματικά στοιχήματα ή κατασκευάσματα των συντακτών για να δείξουν τη δυναμική ενός κόμματος. Αποτελούν όμως, ένα γεγονός της εποχής το οποίο είναι άξιο αναφοράς.

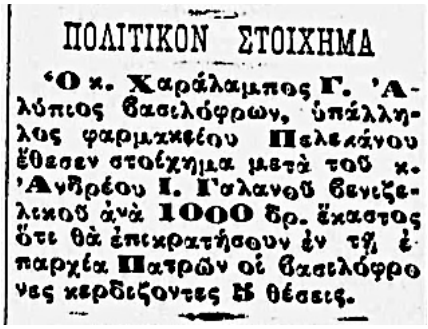

ΠΟΛΙΤΙΚΟΝ ΣΤΟΙΧΗΜΑ

Ὁ κ. Χαράλαμπος Γ. Ἀλύπιος βασιλόφρων, ὑπάλληλος φαρμακείου Πελεκάνου ἔθεσεν στοίχημα μετὰ τοῦ κ. Ἀνδρέου Ι. Γιαλανοῦ βενιζελικοῦ ἀνὰ 1000 δρ. ἕκαστος ὅτι θὰ ἐπικρατήσουν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Πατρῶν οἱ βασιλόφρονες κερδίζοντες 15 θέσεις.

***Εικόνα 163**: Τηλέγραφος 2/8/1928, Αρ. Φ. 3652, σελίδα 3, «Πολιτικόν στοίχημα».*

ΤΟ ΣΤΟΙΧΗΜΑ ΤΩΝ 50.000

Κακῶς ἡ «Ἀπογευματινή» ἔγραψεν ὅτι ὁ κ. Μουλᾶς ἔθεσε στοίχημα 50.000. Τὸ στοίχημα μὲ τὸν κ. Γιούρτην τὸ ἔθεσα ἐγὼ ὑποστηρίζων ὅτι ὁ Βενιζελικὸς συνδυασμὸς θὰ κερδίσῃ περισσοτέρας ἕδρας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Πατρῶν.

Ἐπειδὴ θεωρῶ τὴν πλέον καλλιτέραν ἐπιχείρησιν, προσκαλῶ τὸν κ. Γιούρτην ἢ ἄλλον τινὰ ὅτι ἐτέρας 100.000 μὲ τοὺς αὐτοὺς ὅρους. Δηλῶ ὅτι θὰ εὑρίσκωμαι σήμερον καὶ αὔριον εἰς τὸ μικρὸν λεσχίδιον Ἀνδρέου Λαμπίρη ἀναμένων.

Ἀνδρέας Κουτσοπαναγιωτόπουλος

ΠΡΟΚΛΗΣΙΣ ΣΤΟΙΧΗΜΑΤΟΣ

Ὁ φιλελεύθερος κ. Γεώργιος Ζαχαρόπουλος προκαλεῖ οἱανδήποτε εἰς πολιτικὸν στοίχημα δραχ. 20.000 ὅτι οἱ Φιλελεύθεροι θὰ κερδίσουν τὰς περισσοτέρας ἕδρας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Πατρῶν. Διεύθυνσις ὁδὸς Δερβενακίου καὶ Ἀράτου 52.

ΠΟΛΙΤΙΚΟΝ ΣΤΟΙΧΗΜΑ

Ὁ φιλελεύθεος κ. Θεόδ. Τριπύλας ἔθεσε πολιτικὸν στοίχημα δραχ. 3.000 μετὰ τοῦ λαϊκοῦ κ. Ἀγησιλάου Βαγενᾶ ὑποδηματοποιοῦ, ὅτι οἱ φιλελεύθεροι θὰ κερδίσουν περισσοτέρας ἕδρας εἰς τὴν ἐπαρχίαν Πατρῶν.

***Εικόνα 164**: Νεολόγος 17/8/1928, Αρ. Φ. 226, σελίδα 3, «Πολιτικά στοιχήματα».*

Συμπεράσματα

Φτάνοντας στο τέλος της έρευνας για την εκλογική περίοδο 1928-1936 και το τρόπο με τον οποίο αυτή αποτυπώθηκε στο τοπικό Τύπο της Πάτρας, είναι χρήσιμο να αποδοθούν συγκεντρωτικά τα κυριότερα σημεία αυτής. Τα γεγονότα της περιόδου που μελετήθηκε παραπάνω, δεν μπορούν να μελετηθούν ξεχωριστά και αποκομμένα από το πολιτικό παρελθόν της χώρας, ιδίως από ότι συνέβη κατά τη στροφή του αιώνα αρχίζοντας πρώτα από την μεγάλη φυγή των Ελλήνων προς τις Η.Π.Α. με κύριο λιμάνι εξόδου αυτό της Πάτρας, με τη μείωση του νεαρού σε ηλικία και παραγωγικού πληθυσμού της χώρας να επηρεάζει το δημογραφικό της χώρας, καθώς και το κίνημα στου Γουδί το 1909, με ένα από τα αποτελέσματα του να είναι η έλευση του Ελευθερίου Βενιζέλου στο επίκεντρο της πολιτικής σκηνής της χώρας. Ο τελευταίος, έμελλε να διαδραματίσει σημαίνοντα ρόλο στη πολιτική ζωή της χώρας για τουλάχιστον 25 χρόνια, μέχρι και το θάνατό του το 1936. Μεγάλης σημασίας υπήρξε ακόμα η πολεμική δραστηριότητα στην οποία ενεπλάκη η χώρα κατά τα έτη 1912-1913 με τους Βαλκανικούς Πολέμους, αλλά και το Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο που ακολούθησε. Η χώρα βγήκε κερδισμένη από τους Βαλκανικούς, τόσο σε εδάφη όσο και σε πληθυσμό, όμως παράλληλα ανέλαβε υποχρεώσεις που την ταλαιπώρησαν για αρκετά χρόνια. Παράλληλα, τα επόμενα χρόνια όπου διαδραματιζόταν ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, εξαιτίας της στάσεως των δύο ισχυρών ανδρών της χώρας (του Πρωθυπουργού Βενιζέλου και του Βασιλιά Κωνσταντίνου Α΄) για τη συμμετοχή ή όχι της Ελλάδας στο πόλεμο, δημιουργήθηκε σε αυτή το κλίμα του αποκαλούμενου εθνικού διχασμού, το οποίο σηματοδότησε την ένταση και το πάθος των Ελλήνων πολιτών στη πολιτική ζωή της χώρας, μέχρι και το τέλος του Μεσοπολέμου όπου μελετάται στη παρούσα εργασία.

Εν συνεχεία, η ήττα του Βενιζέλου στις εκλογές του 1920 και έπειτα η πτώση του Μικρασιατικού μετώπου το 1922, με την επακόλουθη «Δίκη των έξι», σφράγισαν μία περίοδο πολιτικής αστάθειας που θα ακολουθούσε για σχεδόν ολόκληρη τη δεκαετία του ’20. Συνεχείς αλλαγές κυβερνήσεων και κυβερνόντων, δικτατορίες και πραξικοπήματα, στιγμάτισαν αυτή τη περίοδο, με την διακήρυξη της Δημοκρατίας του 1924 από τον Αλέξανδρο Παπαναστασίου να αποτελεί το πιο φωτεινό σημείο της περιόδου. Η επιστροφή του Βενιζέλου στη Πρωθυπουργία το 1928, όταν πλέον οι συνθήκες είχαν βελτιωθεί, διαδραμάτισε τη τελευταία σταθερή τετραετία διακυβέρνησης της χώρας, με τον ίδιο να θέτει σε δράση το σχέδιο εκσυγχρονισμού

της χώρας που είχε οραματιστεί. Η ένταση των δύο αντιμαχόμενων μερών του πληθυσμού, των υποστηρικτών των Φιλελευθέρων και των αντίστοιχων των Λαϊκών, αποτυπώθηκε έντονα στο Τύπο της περιόδου προεκλογικά, με τους ισχυρούς χαρακτηρισμούς και τα κατηγορητήρια να μη λείπουν από τα πρωτοσέλιδα τους, αποτυπώνοντας τις γενικότερες συνθήκες που επικρατούσαν στο κοινωνικό σύνολο της περιόδου. Συγκεκριμένα στο Πατραϊκό Τύπο, εκτός από τις αναφορές υπέρ του εκάστου κόμματος που υποστήριζε η εκάστοτε εφημερίδα, αλλά και τις επιθέσεις προς τους αντιμαχόμενους συνδυασμούς, συχνά υπήρχαν άρθρα με κατηγορητήρια προς τις υπόλοιπες τοπικές εφημερίδες που στήριζαν άλλη πολιτική παράταξη. Προσπάθεια γινόταν ακόμα, για να πειστεί όσο το δυνατόν μεγαλύτερο μέρος του λαού να υποστηρίξει το κόμμα που υποστήριζε και η εφημερίδα, με μεγαλεπήβολα σχόλια για τις εκλογικές τους συγκεντρώσεις και τα έργα που επρόκειτο να κάνουν μετά την επικράτηση τους στις εκλογές. Ακόμα, στις τελευταίες τους σελίδες φιλοξενούνται δηλώσεις υποστηρίξεως και πολιτικά στοιχήματα υπέρ κομμάτων και πολιτικών προσώπων, τα οποία δίνουν στον αναγνώστη τη δυνατότητα να αντιληφθεί προς ποια κατεύθυνση κινείται ο πληθυσμός της πόλεως, αλλά και πιο συγκεκριμένα της εκάστοτε περιοχής της, μιας και στις περισσότερες δηλώσεις αναγράφεται και ο τόπος κατοικίας των δηλούμενων. Έτσι, με την καταγραφή τους και την αποτύπωση τους σε συγκεντρωτικά γραφήματα, αντιλαμβανόμαστε τη τάση υποστήριξης κομμάτων και πολιτικών προσώπων, όπως διαφαίνεται και στη συγκεκριμένη εργασία. Αυτά μπορούν να λειτουργήσουν σαν μια προεκλογική εκτίμηση για τα κόμματα και τους υποψήφιους βουλευτές, η οποία στις περισσότερες των περιπτώσεων, στάθηκε ακριβής σε σύγκριση με τα τελικά αποτελέσματα. Σε κάθε περίπτωση όμως πετυχαίνουν στο να αναδεικνύουν τη περιρρέουσα ατμόσφαιρα της εκάστοτε περιόδου που μελετάται.

Η ως επί το πλείστο επιτυχημένη περίοδος του 1928-1932, έκλεισε με αναταραχές, καθώς η χώρα είχε πληγεί, όπως και το μεγαλύτερο μέρος της υφηλίου, από το οικονομικό κραχ του 1929. Η κυβέρνηση άλλαξε χέρια και από τους Φιλελεύθερους η εξουσία πέρασε στα χέρια των Λαϊκών. Η ένταση και τα πολιτικά πάθη βγήκαν για άλλη μία φορά στην επιφάνεια, με τη πολιτική αστάθεια να επανέρχεται στο προσκήνιο, λόγω των δυσκολιών που είχε κληθεί να αντιμετωπίσει το κράτος εκείνη τη περίοδο. Αυτό διαφαίνεται και από τα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων, ιδιαίτερα των αντιβενιζελικών, οι οποίες έκαναν δριμείες επιθέσεις ενάντια στο Βενιζέλο και το Κόμμα των Φιλελευθέρων, φανερώνοντας έτσι το κοινωνικό αναβρασμό που επικρατούσε. Τη δυσπιστία του στους Φιλελεύθερους έδειξε ο λαός

και στις εκλογικές κάλπες, όπου αυτοί βγήκαν ηττημένοι για δύο συνεχόμενες φορές σε δύο συνεχόμενα εκλογικά έτη (1932-1933). Την ήττα αυτή επιβεβαιώνουν και οι πολιτικές δηλώσεις της περιόδου, όπως αυτές συγκεντρώθηκαν και παρουσιάστηκαν στο παρόν έργο. Τέλος, ο διχασμός που είχε δημιουργηθεί κατά τις παραμονές του Α΄ Π. Π. και τα πολιτικά πάθη που ταλαιπωρούσαν το τόπο κατά τα χρόνια που ακολούθησαν, δεν έκαναν εφικτή την εύρεση λύσης για σταθερή κυβέρνηση κατά τα τελευταία δύο έτη του κοινοβουλευτισμού στη χώρα, πριν την έκρηξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Όσες λύσεις και αν προκρίθηκαν (κυβέρνηση συνεργασίας, οικουμενική κυβέρνηση κλπ.) δεν έφεραν το επιθυμητό αποτέλεσμα, δηλαδή τη σταθερότητα στη χώρα. Έτσι μετά από δύο ακόμη εκλογικές αναμετρήσεις, η κυβέρνηση κατέληξε στον Ιωάννη Μεταξά, τον πρόεδρο του κόμματος με τους λιγότερους αντιπροσώπους στη Βουλή. Μετά τη διάλυση της Βουλής εκ μέρους του, σε συνεργασία με το Βασιλιά, προχώρησαν στη προσπάθεια δημιουργίας του «Νέου Κράτους», χωρίς επιτυχία, καθώς η χώρα ήρθε σύντομα αντιμέτωπη με το Β΄ Π. Π..

Εν κατακλείδι, η παρούσα διπλωματική εργασία εκπληρώνει στο σκοπό της, δηλαδή να παρουσιάσει συνοπτικά τη πολιτική κατάσταση της χώρας στη χρονική περίοδο που τίθεται, μέσα από ιστορικές πηγές και τη βιβλιογραφία που μελετήθηκε. Ακόμα, επιτυγχάνεται η ανάδειξη της εκλογικής δραστηριότητας στη πόλη των Πατρών, μέσα από ιστορικά τεκμήρια, με τη πολύ σημαντική παράθεση, ανάλυση και ερμηνεία του τοπικού Τύπου. Μέσα από αυτόν, ο αναγνώστης καταφέρνει να μεταφερθεί νοητά στα χρόνια που μελετήθηκαν και να αφουγκραστεί την ένταση και το πάθος με το οποίο αντιμετώπιζε τα χρόνια που μελετήθηκαν, ο πατραϊκός λαός και οι πατρινοί συντάκτες. Παράλληλα, επιτυγχάνεται να μεταφερθεί η λαϊκή επιθυμία μέσα από τις πολιτικές δηλώσεις και τα πολιτικά στοιχήματα που δημοσιεύονται στις εφημερίδες και αναλύονται μέσω διαγραμμάτων και πινάκων με την αναλυτική παράθεση των στοιχείων των προσώπων που τις δημοσιεύουν στην εκάστοτε εφημερίδα. Επιπροσθέτως, η παρούσα διπλωματική εργασία αναδεικνύει τα πρόσωπα της πόλεως των Πατρών, τα οποία κατάφεραν να πετύχουν την εκλογή τους έστω και μία φορά κατά τη περίοδο που ερευνάται, συμβάλλοντας στην ανάδειξη της τοπικής ιστορίας και της αναγνώρισης της βουλευτικής επιτυχίας που έλαβε ο κάθε ένας από τους 16 ξεχωριστούς βουλευτές που αναδείχτηκαν από τη πόλη των Πατρών. Τέλος, μέσα από το έργο αυτό, πραγματοποιείται η αναβίωση της ατμόσφαιρας της περιόδου και οδηγεί τον αναγνώστη στη καλύτερη κατανόηση, τόσο της τοπικής πολιτικής κατάστασης, όσο και της γενικότερης που επικρατούσε στη χώρα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

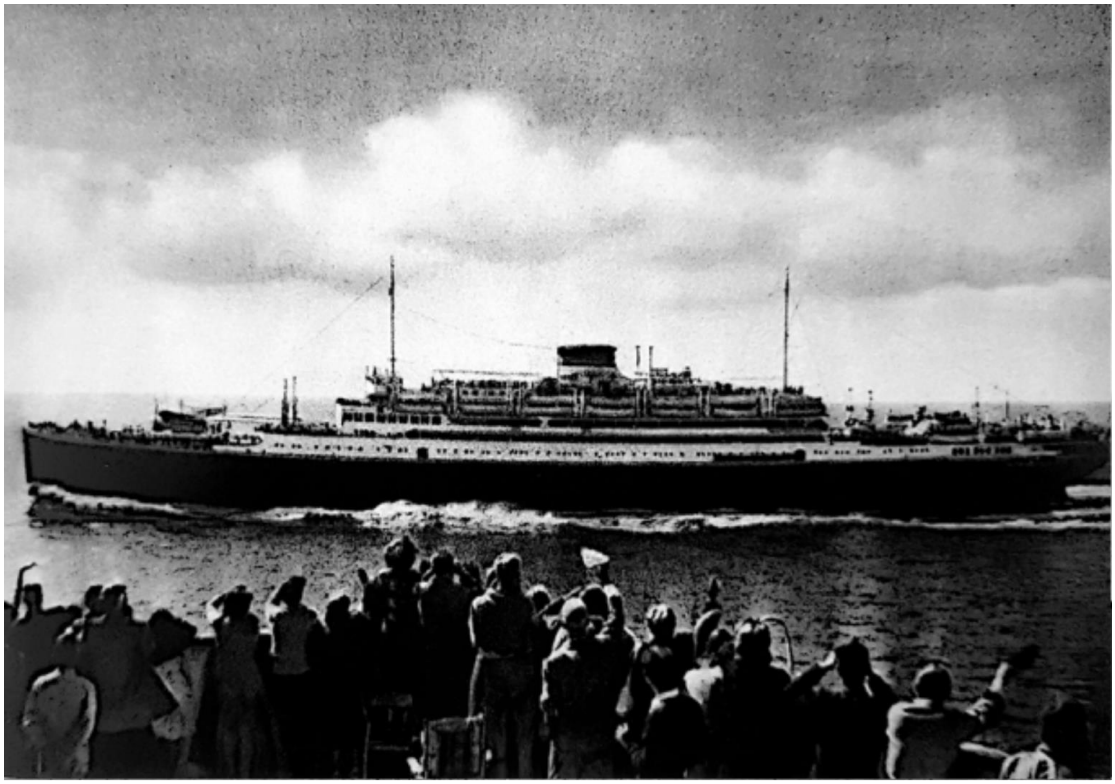

Εικόνα 165*: Το πλοίο Σατούρνια εν έτι 1935 πραγματοποιεί ακόμη ένα από τα ταξίδια Πάτρα-Νέα Υόρκη.*

Συνοπτικό ημερολόγιο γεγονότων της περιόδου

1928

Φεβρουάριος 3	Παραίτηση κυβέρνησης Α. Ζαΐμη.
Φεβρουάριος 8	Νέα κυβέρνηση Α. Ζαΐμη με τη συμμετοχή Προοδευτικών, Συντηρητικών, Φιλελεύθερων και Ελευθεροφρόνων.
Μάιος 22	Παραίτηση Καφαντάρη από την αρχηγία του κόμματος των Προοδευτικών Δημοκρατικών και από Υπουργός Οικονομικών. Ακολουθεί η παραίτηση της κυβέρνησης Ζαΐμη.
Μάιος 23	Επάνοδος του Ε. Βενιζέλου στην ενεργό πολιτική. Επανασύσταση του Κόμματος των Φιλελευθέρων.
Ιούνιος 2	Ανασχηματισμός της κυβέρνησης Ζαΐμη με παραμονή σε αυτή του Καφαντάρη.
Ιούνιος 27	Δημόσια διαφωνία Βενιζέλου-Καφαντάρη για τις μετοχές της νέας Τράπεζας της Ελλάδος. Νέα και οριστική παραίτηση κυβέρνησης Ζαΐμη. Συμφωνία Προέδρου Κουντουριώτη και Βενιζέλου για δημιουργία κυβερνήσεως του τελευταίου και άμεσης διάλυσης της Βουλής.
Ιούλιος 4	Σχηματισμός κυβέρνησης Βενιζέλου.
Ιούλιος 9	Προεδρικό διάταγμα για την διάλυση της Βουλής και προκήρυξη εκλογών για τις 19 Αυγούστου.
Ιούλιος 11	Προεδρικό διάταγμα για την επαναφορά του πλειοψηφικού εκλογικού συστήματος του 1923.
Αύγουστος 4	Απαγωγή των υποψηφίων με το Κόμμα του Καφαντάρη , Α. Μυλωνά και Αλ. Μελά στην Ήπειρο.
Αύγουστος 19	Θρίαμβος Ελ. Βενιζέλου στις βουλευτικές εκλογές.
Σεπτέμβριος 23	Υπογραφή «Ελληνοϊταλικού συμφώνου φιλίας, συνδιαλλαγής και δικαστικού διακανονισμού» μεταξύ Μουσολίνι και Βενιζέλου.
Οκτώβριος 17	Σύγκληση της νέας Βουλής.
Δεκέμβριος 22	Εισήγηση στη Βουλή του νομοσχεδίου γνωστού ως «Ιδιώνυμόν».

1929

Απρίλιος 21	Διεξαγωγή των πρώτων γερουσιαστικών εκλογών.
Μάιος	Λειτουργεί για πρώτη φορά το Συμβούλιο της Επικρατείας με πρώτο πρόεδρο τον Κ. Ρακτιβάν.
Μάιος 20	Συγκροτείται σε σώμα η Γερουσία, με πρόεδρο τον Α. Ζαΐμη.
Ιούνιος 3	Ανάδειξη εκ νέου του ναυάρχου Κουντουριώτη ως Προέδρου της Δημοκρατίας.
Ιούνιος 7	Ανασχηματισμός της κυβέρνησης Βενιζέλου.
Ιούνιος 18	Ψήφιση από τη Βουλή του «Ιδιωνύμου».
Ιούλιος 6	Ο πατρινός Α. Μιχαλακόπουλος, πρόεδρος των Συντηρητικών Δημοκρατικών μπαίνει στη κυβέρνηση ως αντιπρόεδρος και Υπουργός Εξωτερικών.
Οκτώβριος 19	Ξεσπά η παγκόσμια οικονομική κρίση με μικρό άμεσο αντίκτυπο στη χώρα.
Δεκέμβριος 9	Παραίτηση Κουντουριώτη από τη θέση του Προέδρου της Δημοκρατίας.
Δεκέμβριος 10	Προσωρινός Πρόεδρος της Δημοκρατίας αναλαμβάνει ο πρόεδρος της Γερουσίας Α. Ζαΐμης.
Δεκέμβριος 14	Εκλέγεται ως Πρόεδρος της Δημοκρατίας ο Α. Ζαΐμης.

1930

Ιανουάριος	Ίδρυση της Αγροτικής Τράπεζας.
Ιανουάριος 2	Ορκίζεται ως Υπουργός Παιδείας ο Γ. Παπανδρέου.
Ιούνιος 10	Υπογραφή ελληνοτουρκικής σύμβασης στην Άγκυρα.
Οκτώβριος 1930	Υπογραφή συμφώνου «ελληνοτουρκικής φιλίας, ουδετερότητας και διαιτησίας» στην Άγκυρα από τον Βενιζέλο και τον Κεμάλ.
Δεκέμβριος 22	Ανασχηματισμός κυβέρνησης Βενιζέλου

1932

Απρίλιος 11	Άρνηση Κ.Τ.Ε. για σύναψη δανείου με την Ελλάδα.
Απρίλιος 21	Παραίτηση του Υπουργού Οικονομικών Μαρή για πολιτικούς λόγους. Υπουργός Οικονομικών αναλαμβάνει το μέλος του Λαϊκού Κόμματος Βαρβαρέσος.
Απρίλιος 28	Έντονες επικρίσεις στη Βουλή για την οικονομική πολιτική της κυβέρνησης.

Μάιος 14	Διάβημα του Άγγλου πρεσβευτή για τη μη καταβολή των τοκομεριδίων των δανείων από την Ελλάδα.
Μάιος 19	Ακολουθούν ανάλογα διαβήματα από Γαλλία και Γερμανία.
Μάιος 21	Παραίτηση κυβέρνησης Βενιζέλου.
Μάιος 26	Σχηματισμός κυβέρνησης της Δημοκρατικής Ένωσης (Αγροτοεργατικό Κόμμα). Πρωθυπουργός ο Αλ. Παπαναστασίου με τη στήριξη των Φιλελεύθερων.
Μάιος 28	Ψήφιση του νόμου 5493 για τη καθιέρωση της απλής αναλογικής ως εκλογικό σύστημα για τις επερχόμενες και μόνο εκλογές.
Ιούνιος 3	Παραίτηση της κυβέρνησης Παπαναστασίου.
Ιούνιος 5	σχηματισμός νέας κυβέρνησης Φιλελευθέρων με σκοπό τη διενέργεια των εκλογών.
Ιούνιος 8	Νόμος για ίδρυση του Ιδρύματος Κοινωνικών Ασφαλίσεων (Ι.Κ.Α.).
Αύγουστος 9	Δηλώσεις Βενιζέλου περί πολιτειακού προβλήματος και αποδέχεται ότι οι στρατιωτικοί μπορούν να καταλάβουν την εξουσία, εάν μετά το αποτέλεσμα των εκλογών κινδυνεύει η Δημοκρατία.
Αύγουστος 10	Κοινό ανακοινωθέν Τσαλδάρη, Καφαντάρη, Παπαναστασίου και Ζαβιτσιάνου ότι το πολίτευμα κινδυνεύει μόνο από τον Βενιζέλο.
Αύγουστος 19	Διάλυση της Βουλής και προκήρυξη εκλογών για τις 25 Σεπτεμβρίου.
Σεπτέμβριος 4	Λόγος Βενιζέλου στα Χανιά, με απειλές για στρατιωτική επέμβαση υπέρ της δημοκρατίας σε περίπτωση που χρειαστεί.
Σεπτέμβριος 5	Ο Παπαναστασίου θεωρεί το λόγο του Βενιζέλου «κήρυγμα εμφυλίου σπαραγμού».
Σεπτέμβριος 6	Ο Τσαλδάρης ζητά από τον Π.τ.Δ. τη παραίτηση της κυβέρνησης Βενιζέλου και τη διεξαγωγή εκλογών από υπηρεσιακή κυβέρνηση. Παράλληλα αρνείται να αναγνωρίσει προεκλογικά το πολίτευμα με υπεύθυνη δήλωση.
Σεπτέμβριος 7	Ομιλία Τσαλδάρη στην Αθήνα, όπου δηλώνει σεβασμό στο δημοκρατικό πολίτευμα της χώρας.

Σεπτέμβριος 25	Διεξαγωγή εκλογών για νέα Βουλή. Κανένα κόμμα δεν καταλαμβάνει την αυτοδύναμη πλειοψηφία.
Σεπτέμβριος 28	Η Ανώτατη ηγεσία του «Στρατιωτικού Συνδέσμου» απαιτεί την αναγνώριση του δημοκρατικού πολιτεύματος από τον Τσαλδάρη και τη παραχώρηση σε αυτούς των στρατιωτικών Υπουργείων, εάν σχηματισθεί κυβέρνηση από το Λαϊκό Κόμμα.
Οκτώβριος 3	Ο Τσαλδάρης με επιστολή στο Π.τ.Δ. δηλώνει το σεβασμό του κόμματος στο δημοκρατικό πολίτευμα.
Νοέμβριος 4	Σχηματισμός κυβέρνησης συνασπισμού Λαϊκών, Ελευθεροφρόνων, Εθνικοριζοσπαστικών και ανεξάρτητου Χατζηκυριάκου. Πρόεδρος ο Π. Τσαλδάρης.

1933

Ιανουάριος 11	Δριμεία επίθεση Βενιζέλου στη κυβέρνηση. Ο Τσαλδάρης θέτει θέμα εμπιστοσύνης.
Ιανουάριος 13	Καταψήφιση της κυβέρνησης από τη Βουλή. Παραίτηση Τσαλδάρη στο Π.τ.Δ.
Ιανουάριος 16	Σχηματισμός νέας κυβέρνησης από Βενιζέλο σε συνασπισμό με μικρότερα βενιζελικά κόμματα.
Ιανουάριος 23	Διάλυση της Βουλής και προκήρυξη εκλογών για τις 5 Μαρτίου.
Μάρτιος 5	Διενέργεια εκλογών με το πλειοψηφικό εκλογικό σύστημα του 1928. Επικρατή η «Ηνωμένη Αντιπολίτευσις» με 136 έδρες έναντι 110 του «Εθνικού Συνασπισμού».
Μάρτιος 6	Κίνημα του στρατηγού Πλαστήρα. Έντονη λαϊκή αντίδραση με αιματηρές συγκρούσεις και 2 νεκρούς, ενώ υπήρξαν και πάνω από 400 τραυματίες. Σχηματισμός της κυβέρνησης των «αντιστρατήγων». Πρόεδρος ο στρατηγός Οθωναίος.
Μάρτιος 7	Αυτεπάγγελτη δίωξη κατά του Πλαστήρα.
Μάρτιος 10	Σχηματισμός κυβέρνησης της «Ηνωμένης Αντιπολίτευσης» με πρόεδρο τον Π. Τσαλδάρη.
Ιούνιος 6	Απόπειρα δολοφονίας Βενιζέλου.
Σεπτέμβριος 14	Υπογράφεται κοινό ελληνοτουρκικό σύμφωνο για την υπεράσπιση των συνόρων στην Άγκυρα.

1934

Οκτώβριος 12	Συνεδρίαση Βουλής και Γερουσίας για την ανάδειξη Π.τ.Δ. Στη θέση επανεκλέγεται ο Αλ. Ζαΐμης.

1935

Ιανουάριος 13	Φιλομοναρχική διαδήλωση στην Αθήνα επί τη ευκαιρία του μνημοσύνου του Κωνσταντίνου.
Φεβρουάριος	Κινήσεις Βενιζέλου και αξιωματικών για προετοιμασία κινήματος. Παράλληλη κίνηση για δικτατορία και από τον Κονδύλη. Ιδρύεται η ημιστρατιωτική οργάνωση «Δημοκρατική Άμυνα» από Πλαστηριακούς αξιωματικούς.
Φεβρουάριος 25	Κοινή διακήρυξη Κ.Κ.Ε., Αγροτικού, Σοσιαλδημοκρατικού, Σοσιαλιστικού Κόμματος, Ενωτικής ΓΣΕΕ και ανεξαρτήτων εργατικών συνδικάτων για πανελλαδική απεργία ενάντια στο προετοιμαζόμενο κίνημα.
Μάρτιος 1	Έκρηξη του Βενιζελικού επαναστατικού κινήματος. Εφαρμογή του νόμου ΔΞΘ/1912 (Περί καταστάσεως πολιορκίας) από τη κυβέρνηση παραβιάζοντας το Σύνταγμα.
Μάρτιος 2	Ο Βενιζέλος καλεί το λαό της Κρήτης σε ένοπλο αγώνα.
Μάρτιος 3	Το επαναστατικό κίνημα εξαπλώνεται στη Βόρεια Ελλάδα.
Μάρτιος 5	Ο Α. Μιχαλακόπουλος καταδικάζει το κίνημα.
Μάρτιος 9	Α.Ν. «περί κατασχέσεως περιουσιών των στασιαστών της 1ης Μαρτίου και των συγγενών αυτών».
Μάρτιος 12	Κατάρρευση του κινήματος και φυγή Βενιζέλου στο εξωτερικό.
Μάρτιος 18	Παραπομπή των κινηματιών σε έκτακτο στρατοδικείο. Παραίτηση Ι. Μεταξά από τη κυβέρνηση.
Μάρτιος 20	Ανασχηματισμός κυβέρνησης Τσαλδάρη.
Μάρτιος 31	Απόφαση έκτακτου στρατοδικείου: ουδείς σε θάνατο
Απρίλιος 1	Συλλαλητήριο με την υποκίνηση των Μεταξά και Ράλλη. Κατάληψη της Βουλής και απαίτηση για παραίτηση της κυβέρνησης και θάνατο των κινηματιών. Διάλυση Βουλής και Γερουσίας και προκήρυξη εκλογών για αναθεωρητική Βουλή.
Απρίλιος 2	Δημόσια καθαίρεση κινηματιών αξιωματικών.
Απρίλιος 5	Εκτέλεση του κινηματία επίλαρχου Βολάνη.
Απρίλιος 18	Διεξαγωγή δίκης κατά της «Δημοκρατικής Άμυνας».

Απρίλιος 23	Τηλεγράφημα Γεωργίου Γλύξμπουργκ προς τον Τσαλδάρη για μετριοπάθεια και όχι εκτελέσεις.
Απρίλιος 24	Εκτέλεση των στρατηγών Παπούλα και Κοιμίση για συμμετοχή στο κίνημα της 1ης Μαρτίου.
Μάιος 5	Απόφαση στρατοδικείου καταδικάζει σε θάνατο τους απόντες Βενιζέλο, Πλαστήρα και Κούνδουρο. Επέμβαση Μ. Βρετανίας για παλινόρθωση της Μοναρχίας.
Μάιος 15	Η κυβέρνηση αίρει το στρατιωτικό νόμο και αναβάλει τις εκλογές για 9 Ιουνίου.
Ιούνιος 9	Διεξαγωγή εκλογών με την αποχή των βενιζελογενών κομμάτων.
Ιούλιος 1	Συγκαλείται η Ε΄ των Ελλήνων Εθνοσυνέλευση.
Ιούλιος 10	Αποφασίζεται η διενέργεια δημοψηφίσματος για το πολιτειακό στις 15 Νοεμβρίου και διακόπτονται οι εργασίες της Εθνοσυνέλευσης.
Σεπτέμβριος 9	Συγκαλείται Υπουργικό Συμβούλιο και αποφασίζεται η διεξαγωγή δημοψηφίσματος για τις 4 Νοεμβρίου.
Σεπτέμβριος 18	Προκηρύσσεται δημοψήφισμα για τις 3 Νοεμβρίου.
Σεπτέμβριος 29	Κοινή Δημοκρατική συγκέντρωση στη Θεσσαλονίκη με ομιλητές τον βενιζελικό Σοφούλη και τον σοσιαλιστή Πασαλίδη. Διαλύεται με παρέμβαση βασιλικών, στρατού και αστυνομίας. Πάνω από 30 τραυματίες.
Οκτώβριος 8	Ο Κονδύλης αξιώνει τη κυβέρνηση εντός 48 ωρών να πάρει θέση υπέρ της παλινόρθωσης. Ο πρωθυπουργός συσκέπτεται με τους αρχηγούς των επιτελείων.
Οκτώβριος 9	Ο Κονδύλης δηλώνει στους αρχηγούς των επιτελείων ότι ο Τσαλδάρης τους κοροϊδεύει.
Οκτώβριος 10	Οι αρχηγοί των επιτελείων υποστράτηγος Παπάγος, υποπτέραρχος Ρέππας και υποναύαρχος Οικονόμου, αξιώνουν τη παραίτηση της κυβέρνησης Τσαλδάρη. Ο Κονδύλης σχηματίζει κυβέρνηση χωρίς καν να ορκωμοσία και κηρύσσει στρατιωτικό νόμο. Συγκαλείται έκτακτα η εθνοσυνέλευση. Παραιτείται η κυβέρνηση Τσαλδάρη και ο Πρόεδρος της Βουλής και μετά από ομιλία του Τσαλδάρη αποχωρούν οι

	βουλευτές του Λαϊκού Κόμματος. Ο Κονδύλης και οι 82 βουλευτές που παρέμειναν στο κοινοβούλιο προχωρούν σε έκδοση ψηφίσματος που : α) καταργούσε το Δημοκρατικό πολίτευμα, β) προκήρυσσε δημοψήφισμα για τις 3 Νοεμβρίου, γ) ανέθετε τα καθήκοντα της αντιβασιλείας στο Υπουργικό Συμβούλιο, δ) επανάφερε προσωρινά το Σύνταγμα του 1864/1911. Παράλληλα ο Κονδύλης αναλαμβάνει και την αντιβασιλεία.
Οκτώβριος 11	Ο Παπανδρέου δημοσιεύει προκήρυξη για ενεργή αντίσταση κατά της δικτατορίας Κονδύλη. Συλλαμβάνεται και εξορίζεται στη Μύκονο.
Οκτώβριος 22	Α.Ν. για εκτόπιση παντός υπόπτου με απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών και Δικαιοσύνης. Συλλαμβάνονται και εκτοπίζονται πολλοί κομμουνιστές (Γληνός, Βάρναλης κ.ά.).
Οκτώβριος 23	Εκτόπιση Μυλωνά.
Οκτώβριος 26	Έκκληση Παπαναστασίου προς το στρατό. Συλλαμβάνεται και εκτοπίζεται.
Νοέμβριος 3	Διεξαγωγή δημοψηφίσματος για επιστροφή της Μοναρχίας.
Νοέμβριος 4	Ανοικτή επιστολή Σοφούλη, Καφαντάρη, Μυλωνά προς Γεώργιο Γλύξμπουργκ να μην αναγνωρίσει το δημοψήφισμα.
Νοέμβριος 6	Διάγγελμα του Γεωργίου Β΄ προς το λαό χαράσσει πολιτική λήθης του παρελθόντος. Απελευθέρωση Παπαναστασίου και Παπανδρέου.
Νοέμβριος 25	Άφιξη Γεωργίου στο Φάληρο. Διάγγελμα του προς το λαό. Παραίτηση Κονδύλη.
Νοέμβριος 30	Σχηματισμός κυβέρνησης Κ. Δεμερτζή. Χορήγηση γενικής αμνηστίας.
Δεκέμβριος 17	Διάλυση της Εθνοσυνέλευσης και προκήρυξη εκλογών με απλή αναλογική για τις 26 Ιανουαρίου 1936.

1936

Ιανουάριος 26	Διεξαγωγή εκλογών με νίκη των Φιλελευθέρων, αδυναμία όμως σχηματισμού αυτόνομης κυβέρνησης. Έναρξη συζητήσεων για δημιουργία κυβερνήσεως συνεργασίας.

Φεβρουάριος 1	Θάνατος Γεωργίου Κονδύλη.
Φεβρουάριος 13	Ο Βασιλέας Γεώργιος Β΄ συγκαλεί το Συμβούλιο του Στέμματος και καλεί στους πολιτικούς αρχηγούς να συμφωνήσουν στη δημιουργία κυβερνήσεως συνεργασίας για το καλό του τόπου.
Φεβρουάριος 15	Σχηματισμός υπηρεσιακής κυβερνήσεως με Πρωθυπουργό τον Κωνσταντίνο Δεμερτζή και αντιπρόεδρο τον Ιωάννη Μεταξά.
Μάρτιος 18	Θάνατος Ελευθερίου Βενιζέλου.
Απρίλιος 13	Θάνατος Κωνσταντίνου Δεμερτζή. Νέος υπηρεσιακός Πρωθυπουργός της χώρας ο Ιωάννης Μεταξάς.
Απρίλιος 28	Ψήφος εμπιστοσύνης στη κυβέρνηση Μεταξά από το Κοινοβούλιο
Απρίλιος 30	Διακοπή των εργασιών της Βουλής μέχρι τη 1η Οκτωβρίου. Παράλληλη εξουσιοδότηση της κυβερνήσεως Μεταξά για πλήρη νομοθετική δυνατότητα.
Μάιος 17	Θάνατος Παναγή Τσαλδάρη.
Αύγουστος 4	Κήρυξη στρατιωτικού νόμου στη χώρα. Ο Μεταξάς μετατρέπεται σε δικτάτορας.
Σεπτέμβριος 16	Θάνατος Αλέξανδρου Ζαΐμη.
Νοέμβριος 17	Θάνατος Αλέξανδρου Παπαναστασίου.

Βιβλιογραφία

- Georgakas Dan, «Η μεγάλη μετανάστευση της περιόδου 1880-1924», στο: Κατερίνη Λιάμπη-Νικόλαος Κατσικούδης- Νικόλαος Αναστασόπουλος (επιμ.), *Από την Άπειρο χώρα στην μεγάλη Ήπειρο, Ηπειρώτες ακολουθώντας την υπερπόντια μετανάστευση προς τις ΗΠΑ,* Ιωάννινα 2016
- Herring Gunnar, *Τα πολιτικά κόμματα στην Ελλάδα 1821-1936*, τ. Β΄, Αθήνα 2004
- Mazower M., *Η Ελλάδα και η οικονομική κρίση του Μεσοπολέμου,* Αθήνα 2002
- Mazower M., *Η Ελλάδα και η οικονομική κρίση του μεσοπολέμου*, Αθήνα 2009
- Vouloudakis Evangelos, *Recherche sur le suffrage politique en Grèce*
- Αλιβιζάτος Νίκος, *Οι πολιτικοί θεσμοί σε κρίση, 1922-1974, όψεις της ελληνικής εμπειρίας,* Γ΄ έκδοση, Αθήνα 1995
- Αναστασόπουλος Ν., *Παραβατικές συμπεριφορές και καταστολή στην Ελλάδα κατά τον μεσοπόλεμο: το παράδειγμα του νομού Ιωαννίνων,* Ιωάννινα 2012
- Βασιλάτος Νίκος, «Η δίκη που συντάραξε την Ελλάδα» στο *Η δίκη των οκτώ και η εκτέλεση των έξι, ένα δράμα του σύγχρονου ελληνισμού,* Αθήνα 2010
- Βασίλειον της Ελλάδας, Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Στατιστική των Βουλευτικών Εκλογών της 26ης Ιανουαρίου 1936,* https://pergamos.lib.uoa.gr/uoa/dl/frontend/el/browse/236011#contents
- Βερεμής Θ., *Οι επεμβάσεις του στρατού στην ελληνική πολιτική 1916-1936*, Αθήνα 1983
- Βλαχόπουλος Σ., *Η κρίση του κοινοβουλευτισμού στον μεσοπόλεμο και το τέλος της Β΄ Ελληνικής Δημοκρατίας το 1935,* Αθήνα 2012
- Γατόπουλος Δημήτριος, *Ανδρέας Μιχαλακόπουλος, Πρωθυπουργός, Στενός συνεργάτης του Ελευθερίου Βενιζέλου,* Β΄ έκδοση, Αθήνα 2000
- Γενική Γραμματεία Νομικών και Κοινοβουλευτικών Θεμάτων, https://gslegal.gov.gr/?p=979
- Γενική Γραμματεία Νομικών και Κοινοβουλευτικών Θεμάτων, https://gslegal.gov.gr/?p=982
- Γενική Γραμματεία της Κυβέρνησης, Κυβέρνηση Βενιζέλου Ελευθερίου 1928 https://web.archive.org/web/20170913044047/http://www.ggk.gov.gr/?p=976

- Δαφνής Γρηγόριος, *Η Ελλάς μεταξύ δύο πολέμων 1923-1940*, Αθήνα 1997
- Δέδε Κατερίνα, Καλλιβρετάκης Λεωνίδας, Λούβη Λίνα, Νικολακόπουλος Ηλίας Ριζάς Σωτήρης (επιμ.), *Ιστορικό λεξικό ελληνικών κοινοβουλευτικών κομμάτων 1844-1967*, Αθήνα 2022
- Δερτιλής Γεώργιος Β., *Ιστορία της Νεότερης και Σύγχρονης Ελλάδας*, Κρήτη 2018
- Δεσποτόπουλος Κωνσταντίνος, «Εισαγωγή» στο *Η δίκη των οκτώ και η εκτέλεση των έξι, ένα δράμα του σύγχρονου ελληνισμού*, Αθήνα 2010
- Δημακοπούλου Χαρίκλεια, «Το έκτακτον στρατοδικείον προς εκδίκασιν των «κατά των υπαιτίων της εθνικής καταστροφής» κατηγοριών (1922)», στο *Η δίκη των οκτώ και η εκτέλεση των έξι, ένα δράμα του σύγχρονου ελληνισμού*, Αθήνα 2010
- Δημαράς Α., Αστικός φιλελευθερισμός και εκπαιδευτικά προγράμματα, στο *Βενιζελισμός και αστικός εκσυγχρονισμός*, Μαυρογορδάτος Γ. Θ. και Χατζηιωσήφ Χ. (επιμ.), Κρήτη 1988
- Δημητρόπουλος Ανδρέας, *Οι ελληνικές κυβερνήσεις 1843-2004*, Αθήνα 2004
- Διαμαντόπουλος Θανάσης, *Κόμματα και κομματικά συστήματα, Συγκριτική προσέγγιση και θεωρία*, Αθήνα 1989
- Διαμαντόπουλος Θανάσης, *Ο εθνικός διχασμός και η κορύφωση του, η δίκη των «έξι», εξιλασμός ή δικαστικός φόνος;*, Αθήνα 2022
- Διγκαβές Κωνσταντίνος, *Οι εκλογές στην Ελλάδα 1844-1985*, Θεσσαλονίκη 1986
- Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Στατιστική των Βουλευτικών εκλογών της 19ης Αυγούστου 1928*, Αθήνα 1928, https://pergamos.lib.uoa.gr/uoa/dl/object/210203#contents
- Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Στατιστική των Βουλευτικών εκλογών της 25ης Σεπτεμβρίου 1932*, Αθήνα 1932 https://pergamos.lib.uoa.gr/uoa/dl/frontend/el/browse/210215
- Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Στατιστική των Βουλευτικών εκλογών της 5ης Μαρτίου 1933*, Αθήνα 1933, https://pergamos.lib.uoa.gr/uoa/dl/object/217335#contents

- Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Στατιστική των Εκλογών Εθνικής Συνελεύσεως της 9ης Ιουνίου 1935*, https://pergamos.lib.uoa.gr/uoa/dl/object/210548#contents
- Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, *Στατιστική των Εκλογών Εθνικής Συνελεύσεως της 26ης Ιανουαρίου 1936* https://pergamos.lib.uoa.gr/uoa/dl/frontend/el/browse/236011#contents
- Εφημερίδα «Ελευθερία», φ. 7/3/1958
- Θωμόπουλος Στέφανος, «Οι Δήμαρχοι Πατρέων από το 1863 μέχρι του 1930», Νεολόγος Πατρών, φ. 10/09/1930
- Καλλιγάς Κ. Π., *Τα φοβερά ντοκουμέντα 1η Μαρτίου 1935,* Αθήνα 1974
- Καρανικόλας Γεώργιος, *Νόθες εκλογές στην Ελλάδα (1844-1936),* Αθήνα 1973
- Κιτροέφ Α., Εμπορικές παροικίες και μετανάστες, στο *Ιστορία της Ελλάδας του 20ου αιώνα 1922-1940 ο Μεσοπόλεμος,* Αθήνα 2002
- Κλάψης Α., *Ο Ανδρέας Μιχαλακόπουλος και η ελληνική εξωτερική πολιτική 1926-1928,* Αθήνα 2009
- Κλάψης Α., *Πολιτική και διπλωματία της ελληνικής εθνικής ολοκλήρωσης 1821-1923*, Αθήνα 2019
- Κλάψης Α., *Το ελληνοτουρκικό Οικονομικό Σύμφωνο της 10ης Ιουνίου 1930. Ο Ελευθέριος Βενιζέλος και η διευθέτηση των εκκρεμοτήτων της Σύμβασης της Λωζάννης για την ανταλλαγή των πληθυσμών*, Αθήνα 2010
- Κούκουνας Δημοσθένης, *Οι Έλληνες πολιτικοί,* Αθήνα 1999
- Κούμας Μ., *Η ελληνική εξωτερική πολιτική και το ζήτημα της ασφάλειας στη νοτιοανατολική Ευρώπη 1933-1936,* Αθήνα 2010
- Κυριακόπουλος Ηλίας, *Τα συντάγματα της Ελλάδος,* Αθήνα 1960
- Κωστής Κ., «*Τα κακομαθημένα παιδιά της ιστορίας», η διαμόρφωση του νεοελληνικού κράτους 18ος - 21ος αιώνας*, Αθήνα 2020
- Κωστής Κ., Αγροτική Μεταρρύθμιση και οικονομική ανάπτυξη, στο *Βενιζελισμός και αστικός εκσυγχρονισμός,* Μαυρογορδάτος Γ. Θ. και Χατζηιωσήφ Χ. (επιμ.), Κρήτη 1988
- Λεονταρίτης Γεώργιος, «Η διεθνής θέση της Ελλάδος στις παραμονές του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου» στο *Ιστορία του ελληνικού έθνους,* τ. ΙΕ

- Λιάκος Α., Εισαγωγή, στο *Το 1922 και οι πρόσφυγες, μια νέα ματιά,* Λιάκος Α. (επιμ.), Αθήνα 2011
- Λιάκος Α., *Ο ελληνικός 20ος αιώνας,* Αθήνα 2020
- Λογαράς Κώστας, *Πάτρα, Μία πόλη στη Λογοτεχνία,* Αθήνα 2001
- Λούβη Λ., Μηχανισμοί της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής μετά τη συνθήκη της Λωζάννης (1923-1928, στο *Βενιζελισμός και αστικός εκσυγχρονισμός*, Μαυρογορδάτος Γ. Θ. και Χατζηιωσήφ Χ. (επιμ.), Κρήτη 1988
- Μακρυγένη Ελευθερία, «Βίλα Κωστάντζα» στο The Best Magazine, Τεύχος Απρίλιος-Μάιος 2011
- Μαρασλής Αλέκος, *Πάτρα 1900,* Πάτρα 1978
- Μαυρογορδάτος Γ. Θ., Βενιζελισμός και αστικός εκσυγχρονισμός, στο *Βενιζελισμός και αστικός εκσυγχρονισμός,* Μαυρογορδάτος Γ. Θ. και Χατζηιωσήφ Χ. (επιμ.), Κρήτη 1988
- Μαυρογορδάτος Γιώργος Θ. *Μετά το 1922, Η παράταση του διχασμού,* Αθήνα 2017
- Μητρώο Γερουσιαστών και Βουλευτών 1929-1974, Βουλή των Ελλήνων, Εθνικό Τυπογραφείο, 1977 https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/1929-1974.pdf
- Μητρώο Πληρεξουσίων, Γερουσιαστών και Βουλευτών 1822-1935, Βουλή των Ελλήνων, https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/1822-1935.pdf
- Μούλιας Χρήστος, «Φραγκόπουλος Διονύσιος» στο *Εγκυκλοπαίδεια του ελληνικού τύπου 1784-1974,* τ.4, Δρούλια Λ. – Κουτσοπανάγου Γ. (επιμ), Αθήνα 2008
- Μούλιας Χρήστος, *Το λιμάνι της σταφίδας, Πάτρα 1828-1900*, Πάτρα 2000
- Μπαλαμπανίδης Δ. Σούμπασης Κ., Η εγκατάσταση των «ανταλλάξιμων προσφύγων στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου. Ανάμεσα σε κρατικές χωροθετικές πολιτικές και καθημερινές στρατηγικές αντίστασης και επιβίωσης, στο *Η Ελλάδα στο Μεσοπόλεμο*, Αβδελά Ε., Αλβανός Ρ., Κουσουρής Δ., Χαραλαμπίδης Μ. (επιμ.), Αθήνα 2017
- Νεολόγος των Πατρών, «Η εξέχουσα προσωπικότητα του Παναγή Βουρλούμη», 7/1/1950, Αρ. φ. 22113

- Οικονομόπουλος Νίκος, *Πάτρα, Μία πόλη στη Φωτογραφία,* Αθήνα 2003
- Παντελής Αντώνης, *Τα ελληνική εκλογικά συστήματα και οι εκλογές (1926-1985) στον ηλεκτρονικό υπολογιστή*, Αθήνα 1988
- Παντελάκης Ν., Τα πολεμικά δάνεια 1918-1919 παράγοντας εξωτερικής οικονομικής και πολιτικής εξάρτησης, στο *Βενιζελισμός και αστικός εκσυγχρονισμός,* Μαυρογορδάτος Γ. Θ. και Χατζηιωσήφ Χ. (επιμ.), Κρήτη 1988
- Παπαδημητρίου Ιωάννης, *Το Μαζαράκι των Πείρων και της Παναχαΐας και το Μαζαράκι των Πατρών και της Ωλενίας, από το 1600 π.Χ. μέχρι σήμερον*, Πάτρα 2000, δεύτερη έκδοση
- Παπανδρόπουλος Ιωάννης, «Η ιστορία του Νεολόγου», εφ. *Νεολόγος Πατρών,* 4 Απρ. 1948 – 15 Αυγ. 1948 (107 συνέχειες)
- Πολίτης Νικόλαος, «Παπανδρόπουλος Ιωάννης Π.» στο *Εγκυκλοπαίδεια του ελληνικού τύπου 1784-1974,* τ.3, Δρούλια Λ. – Κουτσοπανάγου Γ. (επιμ), Αθήνα 2008.
- Πολίτης Νικόλαος, *Χρονικό του Πατραϊκού τύπου 1840-1940,* Πάτρα 1984
- Πολύζος Νικόλαος, «Σύντομο ιστορικό της ελληνικής μετανάστευσης» στο Ηλία Δήμητρα (επιμ.) *Η μετανάστευση ευλογία ή κατάρα;,* Αθήνα 1965
- Πρωτοπαπαδάκης Μιχαήλ, «Το δράμα της δίκης των έξι» στο *Η δίκη των οκτώ και η εκτέλεση των έξι, ένα δράμα του σύγχρονου ελληνισμού,* Αθήνα 2010
- Ρήγος Άλκης, *Η Β΄ ελληνική δημοκρατία 1924-1935, Κοινωνικές διαστάσεις της πολιτικής σκηνής,* Αθήνα 1999
- Σιφναίος Κωνσταντίνος, *Πανδέκται νέων νόμων και διαταγμάτων,* Αθήνα 1935, τ. Ι΄
- Σταματάκης Δ. *Πίναξ χωρογραφικός της Ελλάδος περιέχων τα ονόματα, τας αποστάσεις και τον πληθυσμόν των δήμων, πόλεων, κωμοπόλεων και χωρίων*, Αθήνα 1846
- Σταματόπουλος Β., Η μικρασιατική εκστρατεία. Η ανθρωπογεωγραφία της καταστροφής, στο *Το 1922 και οι πρόσφυγες, μια νέα ματιά,* Λιάκος Α. (επιμ.), Αθήνα 2011
- Τζούκας Β. Κράτος, καταστολή και τοπικές κοινωνίες στο Μεσοπόλεμο: η ληστεία στην Ήπειρο, στο *Η Ελλάδα στο Μεσοπόλεμο*, Αβδελά Ε., Αλβανός Ρ., Κουσουρής Δ., Χαραλαμπίδης Μ. (επιμ.), Αθήνα 2017

- Τριανταφύλλου Κώστας, *Ιστορικόν λεξικόν των Πατρών,* Πάτρα 1959 (όπως φυλάσσεται στη βιβλιοθήκη Ευλογίου Κουρίλα στη Κεντρική Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων)
- Τριανταφύλλου Κώστας, *Ιστορικόν λεξικόν των Πατρών,* Πάτρα 1980, 2η έκδοση
- Τριανταφύλλου Κώστας, *Ιστορικόν λεξικόν των Πατρών,* Πάτρα 1995, 3η έκδοση
- Τσίρος Ν., *Η νομοθεσία του Ελευθερίου Βενιζέλου κατά τη περίοδο 1911-1920 στα πλαίσια της μεταρρυθμιστικής του πολιτικής και στα κοινωνικοπολιτικά δεδομένα της εποχής,* Αθήνα 2013
- Υπουργοί της Ελλάδος, rulers.org
- Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως, 10 Μαρτίου 1933, Αρ. Φ. 62
- Χατζηιωσήφ Χ., Κοινοβούλιο και Δικτατορία, στο *Ιστορία της Ελλάδας του 20ου αιώνα 1922-1940 ο Μεσοπόλεμος,* Χατζηιωσήφ Χ. (επιμ.), Αθήνα 2002, τ. 2.2
- Χατζηιωσήφ Χ., Το προσφυγικό σοκ, οι σταθερές και οι μεταβολές της ελληνικής οικονομίας, στο *Ιστορία της Ελλάδας του 20ου αιώνα, 1922-1940 ο Μεσοπόλεμος,* Χατζηιωσήφ Χ. (επιμ.), Αθήνα 2002, τ. 2.1
- Χατζηιωσήφ Χρήστος, «Κοινοβούλιο και δικτατορία» στο *Ιστορία της Ελλάδας του 20ου αιώνα. Όψεις πολιτικής και οικονομικής ιστορίας 1900-1940*, Αθήνα 2009
- Χριστόπουλος Παναγιώτης, *Εφημερίδες αποκείμενες στη βιβλιοθήκη της Βουλής (1789-1970)*, Αθήνα 1993.
- Χρονόπουλος Δημήτριος, *Δημήτριος Γούναρης,* Αθήνα 1980

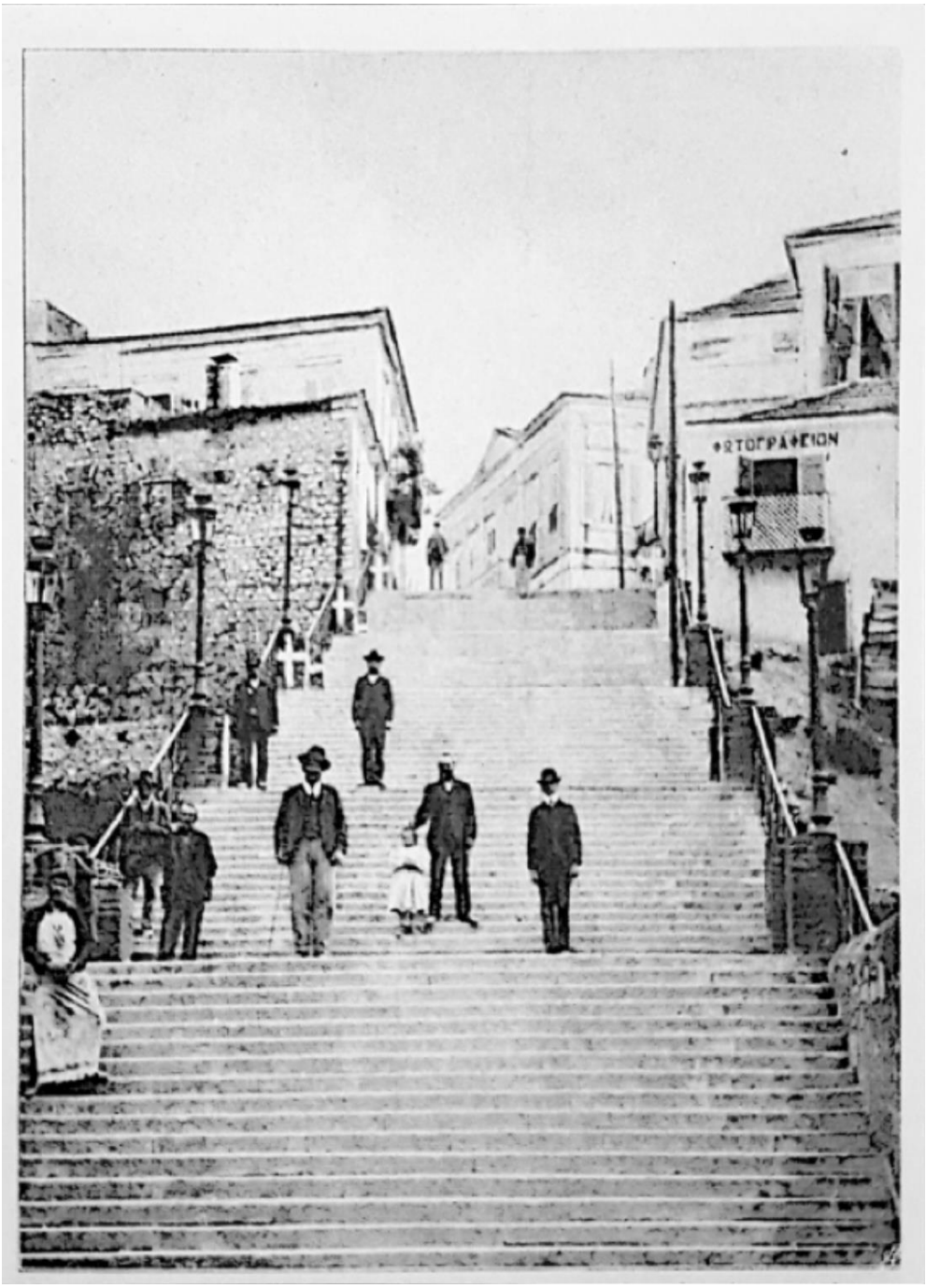

***Εικόνα 166**: Οι σκάλες της οδού Πατρέως, οι οποίες μέχρι και σήμερα, ενώνουν την Άνω με τη Κάτω πόλη.*

Πίνακας εικόνων

Εικόνα 1: Ο παλαιός φάρος της πόλης στον μόλο της οδού Αγίου Νικολάου. 0
Εικόνα 2: Ο μόλος στο τέλος της οδού Αγίου Νικολάου. 1
Εικόνα 3: Ο νέος φάρος της Πάτρας έναντι του Ιερού Ναού Αγίου Ανδρέα. 11
Εικόνα 4: Η πλατεία Βασιλέως Γεωργίου. 63
Εικόνα 5: Νεολόγος 1/2/1936, Αρ. Φ. 31, Θάνατος Κονδύλη. 113
Εικόνα 6: Νεολόγος 18/3/1936, Αρ. Φ. 73, Αναγγελία ασθένειας Βενιζέλου. 115
Εικόνα 7: Νεολόγος 18/3/1936, Αρ. Φ. 73, Πληροφορίες για τη πορεία της υγείας του Βενιζέλου. 115
Εικόνα 8: Νεολόγος 19/3/1936, Αρ. Φ. 74, Αναγγελία του θανάτου του Βενιζέλου. 116
Εικόνα 9: Νεολόγος 28/3/1936, Αρ. Φ. 83, Κηδεία Βενιζέλου. 116
Εικόνα 10: Νεολόγος 29/3/1936, Αρ. Φ. 84, Ταφή Βενιζέλου. 116
Εικόνα 11: Νεολόγος 14/4/1936, Αρ. Φ. 90, Θάνατος Δεμερτζή. 117
Εικόνα 12: Νεολόγος 14/4/1936, Αρ. Φ. 90, Η πολιτική διαδοχή Δεμερτζή και η βιογραφία του. 118
Εικόνα 13: Νεολόγος 18/5/1936, Αρ. Φ. 131, Θάνατος Τσαλδάρη. 120
Εικόνα 14: Νεολόγος 18/5/1936, Αρ. Φ. 131, σελίδα 4, Θάνατος Τσαλδάρη 120
Εικόνα 15: Νεολόγος 17/9/1936, Αρ. Φ. 251, Θάνατος Ζαΐμη. 122
Εικόνα 16: Νεολόγος 18/11/1936, Αρ. Φ. 313, σελίδα 4, Αναγγελία θανάτου Παπαναστασίου. 123
Εικόνα 17: Νεολόγος 19/11/1936, Αρ. Φ. 314, Θάνατος Παπαναστασίου. 124
Εικόνα 18: Νεολόγος 20/11/1936, Αρ. Φ. 315, Κηδεία Παπαναστασίου. 125
Εικόνα 19: Η οδός Αγίου Νικολάου και στο βάθος το Κάστρο της Πόλης. 126
Εικόνα 20: Τηλέγραφος 27/7/1928 Αρ. Φ. 3641. «Θα δυνηθή να φύγη;». 132
Εικόνα 21: Τηλέγραφος 28/7/1928 Αρ. Φ. 3642. «Αποφεύγει». 133
Εικόνα 22: Τηλέγραφος 29/7/1928 Αρ. Φ. 3643 σελίδα 4. «Οι Βενιζελικοί απαισιόδοξοι δια το αποτέλεσμα των εκλογών». 134
Εικόνα 23: Τηλέγραφος 30/7/1928 Αρ. Φ. 3649. «Ο φάκελος του εγκλήματος». 135
Εικόνα 24: Τηλέγραφος 30/7/1928 Αρ. Φ. 3649, σελίδα 3. «Η υποδοχή και οι υποσχέσεις του κ. Γόντικα». 137

Εικόνα 25: Τηλέγραφος 31/7/1928, Αρ. Φ. 3650. «Ο αληθής προδότης» - «Αι συμφοραί των προσφύγων και ο Ελευθέριος Βενιζέλος». 139
Εικόνα 26: Τηλέγραφος 2/8/1928 Αρ. Φ. 3652. «Η σημερινή άφιξις του κ. Γεώργιου Νικολαΐδου». 140
Εικόνα 27: Τηλέγραφος 3/8/1928, Αρ. Φ. 3653, «Ο διεφθαρμένος» – «Συνέντευξη Γεωργίου Νικολαΐδου» 142
Εικόνα 28: Νεολόγος Πατρών 4/8/1928 Αρ. Φ. 214. «Ο κοινός πόθος της γεωργικής Αχαϊοήλιδος επί τη προσεγγίσει των εκλογών». 144
Εικόνα 29: Τηλέγραφος 5/8/1928, Αρ. Φ. 3655, «Υποδοχή Τσαλδάρη και Στρέιτ» - «Πολιτική κίνηση» - «Διά τον Νεολόγον». 146
Εικόνα 30: Νεολόγος 5/8/1928 Αρ. Φ. 215, «Υποδοχή Βενιζέλου σε Λευκάδα και Πρέβεζα». 147
Εικόνα 31: Νεολόγος 5/8/1928, Αρ. Φ. 512, «Ο λαός σιωπά και αναμένει» 148
Εικόνα 32: Τηλέγραφος 6/8/1928, Αρ. Φ. 3656, Η συγκέντρωση Τσαλδάρη και Στρέιτ στη Πάτρα. 149
Εικόνα 33: Νεολόγος 6/8/1928, Αρ. Φ. 218, Απαγωγή Μελά-Μυλωνά. 151
Εικόνα 34: Τηλέγραφος 7/8/1928, Αρ. Φ. 3657, «Οι λησταί» 153
Εικόνα 35: Νεολόγος 7/8/1928, Αρ. Φ. 217, Ο λόγος του Μιχαλακόπουλου στα εγκαίνια του κέντρου των Φιλελευθέρων στη Πάτρα. 154
Εικόνα 36: Τηλέγραφος 9/8/1928, Αρ. Φ. 3659, «Αποδείξεις δια τους ληστάς». 155
Εικόνα 37: Τηλέγραφος 13/8/1928, Αρ. Φ. 3663, «Η κίνησις εις τα εκλογικά κέντρα». 157
Εικόνα 38: Τηλέγραφος 14/8/1928, Αρ. Φ. 3664, «Υποσχέσεις και γεγονότα» 158
Εικόνα 39: Τηλέγραφος 14/8/1928, Αρ. Φ. 3664, «Αντιβενιζελικοί εκλογείς». 159
Εικόνα 40: Νεολόγος 14/8/1928, Αρ. Φ. 224, «Η ζωή ή ο θάνατος της Ελλάδας». 161
Εικόνα 41: Τηλέγραφος 17/8/1928, Αρ. Φ. 3666, «Η σημασία και ο σκοπός της εκλογής της Κυριακής». 162
Εικόνα 42: Νεολόγος 17/8/1928, Αρ. Φ. 226, Φιλελεύθεροι υποψήφιοι στους προσφυγικούς συνοικισμούς της Πάτρας. 163
Εικόνα 43: Τηλέγραφος 18/8/1928, Αρ. Φ. 3667, Πρωτοσέλιδο. 165
Εικόνα 44: Νεολόγος 18/8/1928, Αρ. Φ. 227, Συνδυασμοί Φιλελευθέρων σε Πάτρα και Ηλεία. 166
Εικόνα 45: Νεολόγος 18/8/1928, Αρ. Φ. 227, «Ας πράξει λοιπόν το καθήκον του». 167

Εικόνα 46: Τηλέγραφος 19/8/1928, Αρ. Φ. 3668, «Μαύρο στους Βενιζελικούς». 168
Εικόνα 47: Νεολόγος 19/8/1928, Αρ. Φ. 228, "Το συμφέρον της χώρας". 169
Εικόνα 48: Νεολόγος 20/8/1928, Αρ. Φ. 229, Νίκη Φιλελευθέρων. 170
Εικόνα 49: Τηλέγραφος 22/8/1928, Αρ. Φ. 3671, Η ερμηνεία της εκλογικής ήττας των αντιβενιζελικών. 171
Εικόνα 50: Νεολόγος 22/8/1928, Αρ. Φ. 231, Η ερμηνεία της εκλογικής νίκης των Φιλελευθέρων. 172
Εικόνα 51: Τηλέγραφος 24/8/1928, Αρ. Φ. 3673, «Υποχρέωσις». 173
Εικόνα 52: Νεολόγος 3/9/1928, Αρ. Φ. 243, «Αι αξιώσεις της Αχαϊοήλιδος από τη κυβέρνηση Φιλελευθέρων». 174
Εικόνα 53: Τηλέγραφος 23/8/1932, Αρ. Φ. 6903, «Τα πεπραγμένα και το έργο». 176
Εικόνα 54: Τηλέγραφος 30/8/1932, Αρ. Φ. 6910, «Ποιος πταίει». 177
Εικόνα 55: Τηλέγραφος 1/9/1932, Αρ. Φ. 6912, «Η φορολογική του μανία». 178
Εικόνα 56: Τηλέγραφος 3/9/1932, Αρ. Φ. 6914, «Αι κωμικαί απειλαί του». 179
Εικόνα 57: Νεολόγος 5/9/1932, Αρ. Φ. 230, Ομιλία Βενιζέλου στα Χανιά. 180
Εικόνα 58: Τηλέγραφος 6/9/1932, Αρ. Φ. 6917, «Αι ιαχαί του λαού "Κάτω οι κλέφτες"». 181
Εικόνα 59: Τηλέγραφος 6/9/1932, Αρ. Φ. 6917, σελίδα 4, «Διάβημα του Τσαλδάρη προς τον Π.τ.Δ.». 181
Εικόνα 60: Τηλέγραφος 7/9/1932, Αρ. Φ. 6918, «Αποκλείεται η Στρατιωτική επέμβαση». 182
Εικόνα 61: Νεολόγος 10/9/1932, Αρ. Φ. 235, «Λήξη καθεστωτικής συζήτησης από Βενιζέλο και τερματισμός των ανωμαλιών από την λαϊκή ψήφο». 183
Εικόνα 62: Τηλέγραφος 11/9/1932, Αρ. Φ. 6922, Η επικείμενη συγκέντρωση του Τσαλδάρη στη Πάτρα. 185
Εικόνα 63: Τηλέγραφος 12/9/1932, Αρ. Φ. 6923, Η συγκέντρωση του Λαϊκού Κόμματος στη Πάτρα. 186
Εικόνα 64: Τηλέγραφος 13/9/1932, Αρ. Φ. 6924, Ερμηνεία της υπέρογκης συγκέντρωσης των Λαϊκών στη Πάτρα. 187
Εικόνα 65: Νεολόγος 13/9/1932, Αρ. Φ. 238, Η μείωση της φορολογίας κατά τη τετραετία του Βενιζέλου. 188
Εικόνα 66: Τηλέγραφος 15/9/1932, Αρ. Φ. 6926, Συγκέντρωση Βενιζέλου στη Κόρινθο. 189

Εικόνα 67: Νεολόγος 15/9/1932, Αρ. Φ. 240, Συγκέντρωση Βενιζέλου στη Κόρινθο. 189
Εικόνα 68: Τηλέγραφος 16/9/1932, Αρ. Φ. 6927, «Το πλήθος αγαθών». 190
Εικόνα 69: Νεολόγος 19/9/1932, Αρ. Φ. 244, Οι ομιλίες του Κ. Γκότση στους προσφυγικούς συνοικισμούς της Πάτρας και στο Αίγιο. 191
Εικόνα 70: Τηλέγραφος 19/9/1932, Αρ. Φ. 6930, Η αποδοκιμασία Γκότση στο Αίγιο και η αποθέωση των Λαϊκών υποψηφίων στην Αμαλιάδα. 192
Εικόνα 71: Νεολόγος 20/9/1932, Αρ. Φ. 245, «Υπέρτατη υποχρέωσις». 194
Εικόνα 72: Τηλέγραφος 21/9/1932, Αρ. Φ. 6932, Οι συγκεντρώσεις Λαϊκών στις συνοικίες της Πάτρας. 196
Εικόνα 73: Νεολόγος 21/9/1932, Αρ. Φ. 246, Αποθέωση του Βενιζέλου στη Βόρεια Ελλάδα. 197
Εικόνα 74: Τηλέγραφος 22/9/1932, Αρ. Φ. 6933, «Προεκλογική κίνηση». 198
Εικόνα 75: Τηλέγραφος 22/9/1932, Αρ. Φ. 6933, Οι Λαϊκοί υποψήφιοι Αθαν. Αντωνόπουλος και Τάσης Δρούλιας. 198
Εικόνα 76: Νεολόγος 22/9/1932, Αρ. Φ. 247, Έργα και πολιτείες των υποψηφίων Φιλελεύθερων βουλευτών Αχαΐας. 199
Εικόνα 77: Τηλέγραφος 23/9/1932, Αρ.Φ. 6934, «Να διατί θα μαυρισθεί». 200
Εικόνα 78: Τηλέγραφος 23/9/1932, Αρ. Φ. 6934, Αντίθεση άρθρων περί των επισκέψεων Λαϊκών και Φιλελεύθερων υποψήφιων στην επαρχία των Πατρών. 201
Εικόνα 79: Νεολόγος 23/9/1932, Αρ. Φ. 248, σελίδα 4, Υποδοχή Βενιζέλου στο Πειραιά. 202
Εικόνα 80: Τηλέγραφος 24/9/1932, Αρ. Φ. 6935, «Η ψήφος της 25ης Σεπτεμβρίου». 203
Εικόνα 81: Νεολόγος 24/9/1932, Αρ. Φ. 249, «Ιδού διατί δεν θα μαυρισθεί». 205
Εικόνα 82: Τηλέγραφος 25/9/1932, Αρ. Φ.2636, Πρωτοσέλιδο της ημέρας των εκλογών. 208
Εικόνα 83: Νεολόγος 25/9/1932, Αρ. Φ. 250, «Η κρίσιμος ημέρα». 210
Εικόνα 84: Τηλέγραφος 26/9/1932, Αρ. Φ. 6937, «Η μεγαλειώδης νίκη του λαού». 211
Εικόνα 85: Νεολόγος 26/9/1932, Αρ. Φ. 251, Τίτλοι του Νεολόγου την επομένη των εκλογών. 212
Εικόνα 86: Νεολόγος 27/9/1932, Αρ. Φ. 252, «Σύνθημα ειρηνεύσεως». 213

Εικόνα 87: Νεολόγος 28/9/1932, Αρ. Φ. 253, Ο λαός στήριξε το Δημοκρατικό πολίτευμα. 214
Εικόνα 88: Τηλέγραφος 1/10/1932, Αρ. Φ. 6942, «Ανάγκη κυβερνήσεως». 215
Εικόνα 89: Τηλέγραφος 2/10/1932, Αρ. Φ. 6943, «Τα εμπόδια να εκλείψουν». 216
Εικόνα 90: Νεολόγος 3/10/1932, Αρ. Φ. 258, «Η νέα περιπλοκή». 217
Εικόνα 91: Τηλέγραφος 4/10/1932, Αρ. Φ. 6945, σελίδα 4 Λύση κυβερνητικού ζητήματος. 218
Εικόνα 92: Νεολόγος 4/10/1932, Αρ. Φ. 259, σελίδα 4, Λύση κυβερνητικού ζητήματος. 218
Εικόνα 93: Τηλέγραφος 5/10/1932, Αρ. Φ. 6946, Αποδοχή Δημοκρατίας και σχηματισμός κυβερνήσεως από Λαϊκούς. 219
Εικόνα 94: Νεολόγος 5/10/1932, Αρ. Φ. 260, «Το ευτυχές γεγονός». 220
Εικόνα 95: Νεολόγος 6/10/1932, Αρ. Φ. 261, «Προς τη Νέαν Ζωήν» 222
Εικόνα 96: Νεολόγος 13/1/1933, Αρ. Φ. 12, σελίδα 4 Ψήφος εμπιστοσύνης και ανατροπή κυβερνήσεως Τσαλδάρη. 224
Εικόνα 97: Νεολόγος 15/1/1933, Αρ, Φ. 14, «Η εκραγείσα πολιτική κρίσις». 225
Εικόνα 98: Νεολόγος 17/1/1933, Αρ. Φ. 16, Σχηματισμός κυβερνήσεως από το Βενιζέλο. 226
Εικόνα 99: Νεολόγος 18/1/1933, Αρ. Φ. 17, «Κυβέρνησις αντάξια των καιρών». 227
Εικόνα 100: Νεολόγος 25/1/1933, Αρ. Φ. 24, «Η λογικοτέρα ερμηνεία». 229
Εικόνα 101: Νεολόγος 25/1/1933, Αρ. Φ. 24, Η περήφανη νίκη των Συμπραττόντων Κομμάτων. 230
Εικόνα 102: Νεολόγος 26/1/1933, Αρ. Φ. 25, Σχολιασμός επικαιρότητας. 231
Εικόνα 103: Νεολόγος 20/2/1933, Αρ. Φ. 50, Η υποδοχή Βενιζέλου σε Ηλεία και Αχαΐα. 232
Εικόνα 104: Νεολόγος 21/2/1933, Αρ. Φ. 51, «Ασχιμίαι». 233
Εικόνα 105: Νεολόγος 21/2/1933, Αρ. Φ, 51, «Επίκαιρα». 234
Εικόνα 106: Νεολόγος 22/2/1933, Αρ. Φ. 52, «Στιγμαί σκληρών πραγματικοτήτων». 235
Εικόνα 107: Νεολόγος 22/2/1933, Αρ. Φ. 52, «Επίκαιρα». 236
Εικόνα 108: Νεολόγος 26/2/1933, Αρ. Φ. 56, «Το κόμμα της αρνήσεως». 237
Εικόνα 109: Νεολόγος 2/3/1933, Αρ. Φ. 59, «Οικτρά επινόησις». 239
Εικόνα 110: Νεολόγος 3/3/1933, Αρ. Φ. 60, "Διατί ο Εθνικός Συνασπισμός αποτελεί εγγύησιν δια τον τόπο" - "Αλλοίμονον". 241

Εικόνα 111: Νεολόγος 5/3/1933, Αρ. Φ. 62, «Μεταξύ των δύο παρατάξεων». 243
Εικόνα 112: Νεολόγος 6/3/1933, Αρ. Φ. 63, «Επικράτηση Λαϊκού Συνδυασμού». 244
Εικόνα 113: Νεολόγος 6/3/1933, Αρ. Φ. 63, σελίδα 4, «Αποτελέσματα μεταμεσονυκτίου». 244
Εικόνα 114: Νεολόγος 7/3/1933, Αρ. Φ. 64, «Ο εορτασμός των επινικείων εις την πόλιν». 246
Εικόνα 115: Νεολόγος 7/3/1933, Αρ. Φ. 64, Νέα για κίνημα στην Αθήνα. 247
Εικόνα 116: Τηλέγραφος 7/3/1933, Αρ. Φ. 7088, Η επικράτηση της Ηνωμένης Αντιπολιτεύσεως και η λαϊκή αντεπανάσταση. 249
Εικόνα 117: Νεολόγος 8/3/1933, Αρ. Φ. 65, Η αποτυχία του κινήματος Πλαστήρα και η επόμενη μέρα της χώρας. 250
Εικόνα 118: Νεολόγος 11/3/1933, Αρ. Φ. 68, Η Ορκωμοσία της νέας Βουλής. 250
Εικόνα 119: Νεολόγος 17/4/1933, Αρ. Φ. 104, «Δηλώσεις Μιχαλακόπουλου περί εκλογών». 252
Εικόνα 120: Νεολόγος 9/5/1935, Αρ. Φ. 124, Οι εξελίξεις σχετικά με τις εκλογές. 254
Εικόνα 121: Νεολόγος 12/5/1935, Αρ. Φ. 127, Συνέντευξη Κονδύλη για τις εκλογές. 255
Εικόνα 122: Νεολόγος 20/5/1935, Αρ. Φ. 135, Η άφιξη Τσαλδάρη στη Πάτρα. 256
Εικόνα 123: Νεολόγος 25/5/1935, Αρ. Φ. 140, Συζητήσεις περί αποχής της Αντιπολιτεύσεως. 257
Εικόνα 124: Νεολόγος 26/5/1935, Αρ. Φ. 141, «Η αποχή». 259
Εικόνα 125: Νεολόγος 6/6/1935, Αρ. Φ. 152, Προκήρυξη Μάρκου. 260
Εικόνα 126: Νεολόγος 6/6/1935, Αρ. Φ. 152, Προκήρυξη Παπαναστασίου. 261
Εικόνα 127: Νεολόγος 9/6/1933, Αρ. Φ. 155, «Στοιχειώδες καθήκον». 263
Εικόνα 128: Νεολόγος 10/6/1935, Αρ. Φ. 156, Καταπληκτική πλειοψηφία των Λαϊκών στην Αχαΐα. 264
Εικόνα 129: Νεολόγος 10/6/1935, Αρ. Φ. 156, σελίδα 4, Καταπληκτική πλειοψηφία των Λαϊκών σε όλη τη χώρα. 264
Εικόνα 130: Νεολόγος 11/6/1935, Αρ. Φ. 157, Η αποτίμηση των εκλογών από τους δημοκρατικούς ηγέτες. 266
Εικόνα 131: Νεολόγος 13/6/1935, Αρ. Φ. 159, «Αι Πάτραι και τα ζητήματα των». 268
Εικόνα 132: Νεολόγος 6/1/1936, Αρ. Φ. 5, «Προεκλογική περιοδεία Φιλελεύθερων υποψηφίων». 270

Εικόνα 133: Νεολόγος 8/1/1936, Αρ. Φ. 7, σελίδα 3, «Ενθουσιώδης υποδοχή Φιλελευθέρων υποψήφιων στον Αλισσό». 271
Εικόνα 134: Νεολόγος 12/1/1936, Αρ. Φ. 11, «Το δημόσιον φρόνημα». 273
Εικόνα 135: Νεολόγος 13/1/1936, Αρ. Φ. 12, «Ο πρώτος εν Πάτραις λόγος του Παν. Κανελλόπουλου». 274
Εικόνα 136: Νεολόγος 13/1/1936, Αρ. Φ. 12, σελίδα 3, Η συγκέντρωση του Τσαλδάρη στη Πάτρα. 275
Εικόνα 137: Νεολόγος 19/1/1936, Αρ. Φ. 18, «Η επικράτησις του Κόμματος των Φιλελευθέρων». 276
Εικόνα 138: Νεολόγος 19/1/1936, Αρ. Φ. 18, «Τα εγκαίνια του εκλογικού κέντρου των Φιλελευθέρων». 276
Εικόνα 139: Νεολόγος 20/1/1936, Αρ. Φ. 19, σελίδα 3, Τα Εγκαίνια του κέντρου Φιλελευθέρων. 277
Εικόνα 140: Νεολόγος 21/1/1936, Αρ. Φ. 20, «Αι σκηναί προ της οικίας Μάρκου». 277
Εικόνα 141: Νεολόγος 22/1/1936, Αρ. Φ. 21, «Δεν θα παραπλανηθεί και πάλιν ο λαός». 278
Εικόνα 142: Νεολόγος 25/1/1936, Αρ. Φ. 24, «Υπέροχον κήρυγμα αγάπης». 280
Εικόνα 143: Νεολόγος 26/1/1936, Αρ. Φ. 25, «Δια το καλόν της πατρίδος». 282
Εικόνα 144: 27/1/1936, Αρ. Φ. 26, Τα αποτελέσματα των εκλογών. 283
Εικόνα 145: Νεολόγος 28/1/1936, Αρ. Φ. 27, «Πολύτιμον δίδαγμα». 284
Εικόνα 146: Νεολόγος 3/2/1936, Αρ. Φ. 33, «Ανησυχίαι». 285
Εικόνα 147: Νεολόγος 11/2/1936, Αρ. Φ. 41, Ανάγκη εύρεσης λύσης. 287
Εικόνα 148: Νεολόγος 14/2/1936, Αρ. Φ. 44, Σύγκληση του Συμβουλίου του Στέμματος. 288
Εικόνα 149: Νεολόγος 14/2/1936, Αρ. Φ. 44, σελίδα 4, Οι αγορεύσεις του Βασιλέα και των πολιτικών αρχηγών. 289
Εικόνα 150: Νεολόγος 14/2/1936, Αρ. Φ. 44, σελίδα 4, Οι όροι του Λαϊκού Κόμματος για τη συνεργασία με τους Φιλελεύθερους. 290
Εικόνα 151: Νεολόγος 15/2/1936, Αρ. Φ. 45, σελίδα 4, Η επικείμενη συνάντηση Σοφούλη-Τσαλδάρη. 291
Εικόνα 152: Νεολόγος 16/2/1936, Αρ. Φ. 45, Αισιοδοξία Νεολόγου για ευτυχή κατάληξη των διαπραγματεύσεων. 291
Εικόνα 153: Νεολόγος 11/3/1936, Αρ. Φ. 66, «Αλλοίμονον». 293

Εικόνα 154: Νεολόγος 11/3/1936, Αρ. Φ. 66, σελίδα 4, Πρόταση για υπηρεσιακή κυβέρνηση. 294
Εικόνα 155: Νεολόγος 16/3/1936, Αρ. Φ. 71, Υπηρεσιακή κυβέρνηση. 294
Εικόνα 156: Νεολόγος 16/3/1936, Αρ. Φ. 71, Δηλώσεις Μεταξά μετά την ανάληψη της εξουσίας. 295
Εικόνα 157: Νεολόγος 11/4/1936, Αρ. Φ. 97, σελίδα 4, Παραίτηση κυβερνήσεως και ανάληψη Πρωθυπουργίας από Μεταξά. 296
Εικόνα 158: Νεολόγος 14/4/1936, Αρ. Φ. 99, «Επί τω θανάτω Κ. Δεμερτζή». 297
Εικόνα 159: Νεολόγος 29/4/1936, Αρ. Φ. 114, Ψήφος εμπιστοσύνης στη κυβέρνηση Μεταξά. 298
Εικόνα 160: Νεολόγος 2/5/1936, Αρ. Φ. 116, σελίδα 4, Παύση των εργασιών του ελληνικού Κοινοβουλίου. 299
Εικόνα 161: Νεολόγος 6/8/1936, Αρ. Φ. 210, Επιβολή στρατιωτικού νόμου στη χώρα. 299
Εικόνα 162: Τηλέγραφος 23/9/1932, Αρ. Φ. 6934, «Πολιτικαί δηλώσεις». 301
Εικόνα 163: Τηλέγραφος 2/8/1928, Αρ. Φ. 3652, σελίδα 3, «Πολιτικόν στοίχημα». 312
Εικόνα 164: Νεολόγος 17/8/1928, Αρ. Φ. 226, σελίδα 3, «Πολιτικά στοιχήματα». 313
Εικόνα 165: Το πλοίο Σατούρνια εν έτι 1935 πραγματοποιεί ακόμη ένα από τα ταξίδια Πάτρα-Νέα Υόρκη. 317
Εικόνα 166: Οι σκάλες της οδού Πατρέως, οι οποίες μέχρι και σήμερα, ενώνουν την Άνω με τη Κάτω πόλη. 332
Εικόνα 167: Η οδός Καλαβρύτων (σήμερα Γούναρη). 342

Πίνακας Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1: Τάσεις επικείμενης υποστήριξης των κομμάτων κατά την εκλογική διαδικασία του 1928, όπως προκύπτουν από δηλώσεις σε τοπικές εφημερίδες. 302

Διάγραμμα 2: Τάσεις επικείμενης εκλογής των υποψηφίων κατά την εκλογική διαδικασία του 1928, όπως προκύπτουν από δηλώσεις σε τοπικές εφημερίδες. 303

Διάγραμμα 3: Σύγκριση των αποτελεσμάτων και των τάσεων επικείμενης εκλογής των κομμάτων κατά την εκλογική διαδικασία του 1928. 304

Διάγραμμα 4: Σύγκριση των αποτελεσμάτων και των τάσεων επικείμενης υποστήριξης των υποψηφίων κατά την εκλογική διαδικασία του 1928. 304

Διάγραμμα 5: Τάσεις επικείμενης υποστήριξης των κομμάτων κατά την εκλογική διαδικασία του 1932, όπως προκύπτουν από δηλώσεις σε τοπικές εφημερίδες. 305

Διάγραμμα 6: Τάσεις επικείμενης υποστήριξης των υποψηφίων κατά την εκλογική διαδικασία του 1932, όπως προκύπτουν από δηλώσεις σε τοπικές εφημερίδες. 306

Διάγραμμα 7: Σύγκριση των αποτελεσμάτων και των τάσεων επικείμενης υποστήριξης των κομμάτων κατά την εκλογική διαδικασία του 1932. 307

Διάγραμμα 8: Σύγκριση των αποτελεσμάτων και των τάσεων επικείμενης υποστήριξης των υποψηφίων κατά την εκλογική διαδικασία του 1932. 307

Διάγραμμα 9: Τάσεις επικείμενης υποστήριξης των κομμάτων κατά την εκλογική διαδικασία του 1936, όπως προκύπτουν από δηλώσεις σε τοπικές εφημερίδες. 309

Διάγραμμα 10: Τάσεις επικείμενης υποστήριξης των υποψηφίων κατά την εκλογική διαδικασία του 1936, όπως προκύπτουν από δηλώσεις σε τοπικές εφημερίδες. 310

Διάγραμμα 11: Σύγκριση των αποτελεσμάτων και των τάσεων επικείμενης υποστήριξης των κομμάτων κατά την εκλογική διαδικασία του 1936. 311

Διάγραμμα 12: Σύγκριση των αποτελεσμάτων και των τάσεων επικείμενης υποστήριξης των υποψηφίων κατά την εκλογική διαδικασία του 1936. 312

***Εικόνα 167**: Η οδός Καλαβρύτων (σήμερα Γούναρη).*